

ALEXANDRE DUMAS

Contele de Monte-Cristo

Volumul 1

Capitolul I Marsilia — Sosirea

În ziua de 24 februarie 1815, santinela de la Notre-Dame de la Garde semnală "Faraonul", corabie cu trei catarge, care venea din Smirna, Triest și Neapole.

Potrivit obiceiului, o barcă porni îndată din port, o luă pe lângă castelul If și abordă nava între capul Morgion și insula Rion.

Îndată, de asemenea potrivit obiceiului, platforma portului Saint-Jean se umplu de curioși; căci sosirea unui vas la Marsilia este întotdeauna un eveniment, mai ales când vasul acesta, cum era cazul "Faraonului", fusese construit, înzestrat cu cele necesare, încărcat în șantierile orașului Phocea și când el aparținea unui armator din oraș.

Între timp, vasul trecuse cu bine prin strâmtoarea pe care cine știe ce zguduitură vulcanică o săpase între insula Calasareigne și insula Jaros; ocolise Pomega și se apropia cu toate pânzele întinse, dar așa de încet și cu un aer așa de trist încât, cu instinctul care presimte o nenorocire, curioșii se întrebau ce accident se va fi întâmplat la bord. Totuși, experții în navigație recunoșteau că, dacă s-a întâmplat vreun accident, nu i s-a putut întâmpla vasului, fiindcă acesta înainta în toate condițiile unei nave cârmuite perfect: ancora ei era slobodă, frânghiile erau desfăcute, iar lângă cârmaciul care se pregătea să îndrume "Faraonul" prin strâmtoarea portului Marsiliei se afla un tânăr cu gesturi rezeși și cu ochi iscoditori ce supraveghea fiecare mișcare a vasului și veghea fiecare ordin al cârmaciului.

Neliniștea nelămurită, care plana asupra mulțimii, cuprinsese în mod special pe unul dintre spectatorii de pe esplanada Saint-Jean în așa fel, încât acesta nu mai avu răbdare să

ALEXANDRE DUMAS

Volumul 1

Capitolul I Marsilia — Sosirea

În ziua de 24 februarie 1815, santinela de la Notre-Dame de la Garde semnală "Faraonul", corabie cu trei catarge, care venea din Smirna, Triest și Neapole.

Potrivit obiceiului, o barcă porni îndată din port, o luă pe lângă castelul If și abordă nava între capul Morgion și insula Rion.

Îndată, de asemenea potrivit obiceiului, platforma portului Saint-Jean se umplu de curioși; căci sosirea unui vas la Marsilia este întotdeauna un eveniment, mai ales când vasul acesta, cum era cazul "Faraonului", fusese construit, înzestrat cu cele necesare, încărcat în șantierele orașului Phocea și când el aparținea unui armator din oraș.

Între timp, vasul trecuse cu bine prin strâmtoarea pe care cine știe ce zguduitură vulcanică o săpase între insula Calasareigne și insula Jaros; ocolise Pomega și se apropia cu toate pânzele întinse, dar așa de încet și cu un aer așa de trist încât, cu instinctul care presimte o nenorocire, curioșii se întrebau ce accident se va fi întâmplat la bord. Totuși, experții în navigație recunoșteau că, dacă s-a întâmplat vreun accident, nu i s-a putut întâmpla vasului, fiindcă acesta înainta în toate condițiile unei nave cârmuite perfect: ancora ei era slobodă, frânghiile erau desfăcute, iar lângă cârmaciul care se pregătea să îndrume "Faraonul" prin strâmtoarea portului Marsiliei se afla un tânăr cu gesturi repezi și cu ochi iscoditori ce supraveghea fiecare mișcare a vasului și veghea fiecare ordin al cârmaciului.

Neliniștea nelămurită, care plana asupra mulțimii, cuprinsese în mod special pe unul dintre spectatorii de pe esplanada Saint-Jean în așa fel, încât acesta nu mai avu răbdare să aștepte intrarea vaporului în port; sări într-o barcă și vâsli spre "Faraonul" pe care îl ajunsese în fața micului Réserve.

Când îl văzu pe om sosind, tânărul marinar părăsi postul de lângă cârmaci și se sprijini, cu pălăria în mână, de parapetul vasului.

Un tânăr între optsprezece-douăzeci ani, înalt, zvelt, cu ochi negri, frumoși și cu păr ca abanosul; în toată ființa sa era acel aer de calm și de hotărâre, specific celor deprinși din copilărie să lupte cu primejdia.

— A, dumneata ești, Dantès? strigă omul cu barca. Ce s-a întâmplat și ce-i tristețea asta la bord?

— O mare nenorocire, domnule Morrel! răspunse tânărul; o mare nenorocire, mai ales pentru mine; în apropiere de Civita-Vecchia l-am pierdut pe bravul căpitan Leclère.

— Dar încărcătura? întrebă repede armatorul.

— Ea a ajuns cu bine, domnule Morrel și cred c-o să fiți mulțumit în privința aceasta; dar bietul căpitan Leclère...

— Ce i s-a întâmplat? întrebă armatorul cu un aer vădit ușurat, ce i s-a întâmplat bravului căpitan?

— A murit.

— A căzut în mare?

— Nu, domnule: a murit de friguri, în chinuri groaznice.

Apoi, întorcându-se spre oamenii săi:

— *Holà hé!* spuse el: fiecare la post pentru acostare!

Echipajul ascultă. În aceeași clipă cei opt sau zece mateloți se năpustiră la locurile lor.

Tânărul marinar aruncă o privire scurtă asupra începutului de manevră și, văzând că ordinele se execută, reveni la interlocutorul său.

— Dar cum s-a întâmplat nenorocirea? continuă armatorul, reluând conversația de unde o lăsase tânărul marinar.

— Vai, domnule, în chipul cel mai neașteptat: după o convorbire îndelungată cu comandantul portului, căpitanul Leclère a părăsit Neapolul foarte agitat; peste douăzeci și patru de ceasuri l-a cuprins febra; peste trei zile era mort... I-am făcut funeraliile cuvenite și se odihnește acum, înfășurat într-un hamac, cu o ghiulea de treizeci și șase la picioare și cu una la cap, în dreptul insulei El-Giglio. Îi aducem văduvei sale crucea lui de onoare și spada. Merita osteneala ca, după zece ani de război contra englezilor, să moară ca toată lumea în patul lui, continuă tânărul cu un zâmbet melancolic.

— Ei, ce vrei, domnule Edmond, reluă armatorul, care părea că se consolează din ce în ce mai mult, suntem cu toții muritori și e nevoie ca cei vechi să facă loc noilor veniți; altminteri n-ar exista înaintare; și din moment ce dumneata mă asiguri că încărcătura...

— ...este în bună stare, domnule Morrel, garantez. O călătorie pe care vă sfătuiesc să n-o scontați sub 25.000 de franci beneficiu.

Apoi, pentru că trecuseră la turnul rotund, tânărul marinar dădu alte comenzi.

Ordinul se execută aproape cu tot atâta iuțeală ca pe un vas de război.

La ultima comandă, toate pânzele coborâră, iar nava înaintă, alunecând lin, în virtutea inerției.

— Și acum, dacă vreți să urcați, domnule Morrel, spuse Dantès, văzând nerăbdarea armatorului, iată-l pe contabilul dumneavoastră, domnul Danglars, care iese din cabină și care vă va da toate informațiile dorite. Eu sunt nevoit să veghez la acostare și să pun vasul în doliu.

Armatorul nu așteaptă să i se spună de două ori. Apucă un cablu zvârlit de Dantès și, cu o iscusință care ar fi făcut cinste unui om de mare, urcă treptele ghintuite în flancul rotunjit al vasului, în timp ce Dantès, înapoindu-se la postu-i de secund, ceda conversația celui pe care îl anunțase sub numele de Danglars și care, ieșind din cabină, înainta într-adevăr spre armator.

Noul venit era un bărbat între 25-26 de ani, cu figura posomorâtă, slugarnic față de superiori, obraznic față de subordonați; de aceea, în afară de titlul său de agent contabil, care e totdeauna un motiv de repulsie pentru mateloți, el era îndeobște rău văzut de echipaj în aceeași măsură în care Edmond Dantès era iubit.

— Domnule Morrel, zise Danglars, cunoașteți nenorocirea, nu-i așa?

— Da, da. Bietul căpitan Leclère! Era un om cumsecade și de ispravă.

— Și, mai ales, un marinar excelent, îmbătrânit între cer și apă, așa cum îi stă bine unui om însărcinat cu interesele unei case de importanța casei Morrel și fiul, răspunse Danglars.

— Dar, glăsui armatorul, urmărindu-l din ochi pe Dantès, care căuta locul de acostare, cred că nu e nevoie să fie cineva un marinar atât de bătrân, precum spui dumneata, Danglars, pentru a-și cunoaște meseria; uite-l pe prietenul nostru Edmond, care cred că și-o face pe a sa ca un om ce nu are nevoie să ceară cuiva sfatul.

— Da, spuse Danglars, aruncând asupra lui Dantès o privire piezișă, în care sclipi o fulgerare de ură, da, e tânăr, nu încapă îndoială. Căpitanul abia a închis ochii și el a luat comanda, fără să consulte pe nimeni, făcându-ne să pierdem o zi și jumătate în insula Elba, în loc să se întoarcă direct la Marsilia.

— În ce privește comanda navei, declară armatorul, era de datoria lui ca secund; în ce privește pierderea unei zile și jumătate în insula Elba a făcut rău; numai dacă vasul n-a avut cumva vreo stricăciune de reparat.

— Nava era tot așa de sănătoasă cum sunt eu și cum doresc să fiți și dumneavoastră, domnule Morrel; iar ziua aceea și jumătate a fost pierdută din simplu capriciu, pentru plăcerea de a coborî pe uscat; atâta tot.

— Dantès, spuse armatorul, întorcându-se spre tânăr, ia vino înapoi.

— Mă iertați, domnule, glăsui Dantès, sunt al dumneavoastră într-o clipă.

Apoi, adresându-se echipajului:

— Aruncați ancora! spuse el.

Ancora căzu numaidecât, iar lanțul se desfășură cu zgomot. Dantès rămase la postul său, cu toată prezența cârmaciului, până când și ultima manevră fu încheiată. După aceea comandă:

— Coborâți pavilionul! Lăsați pânzele!

— Vedeți, spuse Danglars, pe cuvântul meu, el se și crede căpitan.

— Și este, declară armatorul.

— Da, fără semnătura dumneavoastră și a tovarășului dumneavoastră, domnule Morrel.

— La urma urmei, de ce nu l-am lăsa pe postul acesta? spuse armatorul. Știu că e tânăr, dar mi se pare priceput și experimentat în meseria lui.

Peste fruntea lui Danglars trecu un nor.

— Iertați-mă, domnule Morrel, glăsui Dantès, apropiindu-se; acum când nava e acostată, sunt cu totul la dispoziția dumneavoastră: m-ați chemat, nu-i așa?

Danglars se dădu înapoi cu un pas.

— Voiam să te întreb de ce te-ai oprit în insula Elba?

— Nu știu, domnule; m-am oprit ca să îndeplinesc ultima poruncă a căpitanului Leclère, care murind, mi-a încredințat un pachet pentru marele-mareșal Bertrand.

— Și l-ai văzut, Edmond?

— Pe cine?

— Pe marele mareșal.

— Da.

Morrel privi în juru-i și îl trase pe Dantès la o parte.

— Și, cum îi merge împăratului? întrebă el repede.

— Bine, după câte am putut să-mi dau seama.

— Așadar, l-ai văzut și pe împărat?

— A venit la mareșal când eram acolo.

— I-ai spus ceva?

— Nu, el mi-a vorbit, domnule, spuse Dantès, zâmbind.

— Și ce ți-a spus?

— M-a întrebat despre vas, despre plecarea spre Marsilia, despre drumul pe care îl urmasem și despre încărcătura pe care o aveam. Cred că dacă vasul era gol, iar eu eram stăpânul lui, ar fi avut de gând să-l cumpere; i-am spus însă că eu nu sunt decât un simplu secund și că vasul aparține casei Morrel și fiul. "Aha, a spus el, o cunosc. Morrellii sunt armatori din tată în fiu, iar un Morrel servea în același regiment cu mine, pe când mă aflam în garnizoană la Valencia".

— Într-adevăr, așa e, exclamă armatorul foarte voios; era Policar Morrel, unchiul meu, care a devenit căpitan. Dantès, să-i spui unchiului meu

că împăratul și-a amintit de el și ai să vezi cum o să plângă de bucurie. Haide, haide, continuă armatorul, bătându-l pe tânăr, prietenos, pe umăr, ai făcut bine, Dantès, respectând instrucțiunile căpitanului Leclère și o-prindu-te în insula Elba, deși, dacă s-ar afla că ai predat un pachet mareșalului și că ai vorbit cu împăratul, lucrul te-ar putea compromite.

— De ce să mă compromită, domnule? întrebă Dantès; eu nu știu ce duceam, iar împăratul nu mi-a pus decât întrebările pe care le-ar fi pus primului venit. Iertați-mă însă, reluă Dantès, uite că sosesc Sănătatea și Vama; îmi dați voie, nu-i așa?

— Te rog, te rog, dragă Dantès.

Tânărul se depărtă, iar în timpul acesta Danglars se apropie din nou:

— Se pare, nu-i așa, că a justificat cum trebuie acostarea lui în Porto-Ferrajo? întrebă acesta.

— Admirabil, scumpe domnule Danglars.

— A, cu atât mai bine, răspuse acesta, căci e totdeauna neplăcut să vezi că un camarad nu-și face datoria.

— Dantès și-a făcut-o pe a sa, răspuse armatorul și nu i se poate imputa nimic. Căpitanul Leclère îi ordonase popasul acela.

— Apropo de căpitanul Leclère, nu v-a predat o scrisoare a lui?

— Cine?

— Dantès.

— Mie, nu. Avea una?

— Credeam că, în afară de pachet, căpitanul Leclère i-a încredințat o scrisoare.

— Despre ce pachet vorbești, Danglars?

— Despre cel pe care Dantès l-a depus în trecere la Porto-Ferrajo.

— De unde știi că avea de predat un pachet la Porto-Ferrajo?

Danglars roși.

— Treceam pe dinaintea ușii întredeschise a căpitanului și l-am văzut încredințându-i lui Dantès pachetul și scrisoarea.

— Nu mi-a vorbit nimic, spuse armatorul; dar dacă are scrisoarea, mi-o va da.

Danglars chibzui un moment.

— În cazul acesta, domnule Morrel, vă rog, spuse el, să nu-i pomeniți nimic lui Dantès; poate m-am înșelat.

Tânărul se înapoie în clipa aceea; Danglars se depărtă.

— Dragă Dantès, ești liber? întrebă armatorul.

— Da, domnule.

— Inspecția n-a durat mult.

— Nu, am dat vameșilor lista mărfurilor noastre; cât privește inspecția sanitară au trimis o dată cu barca un om căruia i-am predat hârtiile noastre.

— Atunci nu mai ai nici o treabă aici?

Dantès aruncă o privire grăbită în juru-i.

— Nu, totul e în ordine, spuse el.

— Poți, în cazul acesta, să ieși masa cu noi?

— Scuzați-mă, domnule Morrel, scuzați-mă, vă rog, dar trebuie să fac prima vizită părintelui meu. Nu sunt însă mai puțin recunoscător pentru cinstea ce-mi faceți.

— E drept, Dantès, e drept. Știu că ești un fiu bun.

— Dar... întrebă Dantès, cu oarecare șovăială, părintele meu e sănătos, nu-i așa?

— Cred că da, dragă Edmond, deși nu l-am zărit.

— Da, stă zăvorât în odăița lui.

— Ceea ce dovedește că, cel puțin, nu a dus lipsă de nimic în absența dumitale.

Dantès zâmbi.

— Tare e mândru, domnule și chiar dacă ducea lipsă de toate, mă îndoiesc că ar fi cerut ceva, cuiva, în afară de Dumnezeu.

— Atunci, după vizita aceasta, contăm pe dumneata.

— Încă o dată vă rog să mă scuzați, domnule Morrel; dar, după vizita aceasta, mai am de făcut una la care țin tot așa de mult.

— Adevărat, Dantès; uitasem că la Catalani este cineva care te așteaptă, desigur, cu nu mai puțină nerăbdare decât părintele dumitale: frumoasa Mercédès!

Dantès zâmbi.

— Aha, glăsui armatorul, nu mă mai miră faptul că ea a venit în trei rânduri să-mi ceară vești cu privire la "Faraon". La naiba, Edmond, nu ești câtuși de puțin de plâns, căci ai o amantă drăguță.

— Nu e amanta mea, domnule, spuse tânărul marinăr cu gravitate, e logodnica mea.

— Câteodată este același lucru, glăsui armatorul râzând.

— Pentru noi nu, domnule, răspuse Dantès.

— Haide-haide, dragă Edmond, continuă armatorul, să nu te rețin; te-ai achitat prea bine de interesele mele pentru ca eu să nu-ți dau răgazul de a le îndeplini pe ale dumitale. Ai nevoie de bani?

— Nu, domnule; am apurările mele de călătorie, adică solda pe aproape trei luni.

— Ești un băiat chibzuit, Edmond.

— Adăugați că am un părinte sărac, domnule Morrel.

— Da, da, știu că ești un fiu bun. Du-te și-ți vezi părintele: am și eu un fiu și i-aș purta ciudă celui care, după o călătorie de trei luni, l-ar reține departe de mine.

— În cazul acesta îmi dați voie? glăsui tânărul salutând.

— Da, dacă nu mai ai ce-mi spune.

— Nu.

— Căpitanul Leclère nu ți-a dat, când a murit, o scrisoare pentru mine?

— I-ar fi fost cu neputință să scrie, domnule; dar întrebarea dumneavoastră îmi aduce aminte că va trebui să vă cer un concediu de cincisprezece zile.

— Ca să te însori?

— În primul rând; apoi pentru a mă duce la Paris.

— Bun, bun; ia-ți concediu cât vrei, Dantès; descărcarea vasului o să ne ceară cel puțin șase săptămâni și n-o să putem porni iarăși pe mare înainte de trei luni... Peste trei luni va trebui însă să fii aici. "Faraonul", continuă armatorul, bătându-l pe tânărul marinar pe umăr, n-ar putea să pornească fără căpitanul lui.

— Fără căpitanul lui? exclamă Dantès cu ochi strălucitori de bucurie; gândiți-vă la ce spuneți, domnule, căci dumneavoastră ați răspuns celor mai tainice speranțe ale inimii mele. Aveți cumva de gând să mă numiți căpitanul "Faraonului"?

— Dragă Dantès, dacă aș fi singur, ți-aș întinde mâna, spunându-ți: "S-a făcut"; dar am un asociat și știi proverbul italian: *Che a compagno a padrone*¹, Dar jumătate din afacere e făcută, căci din două voturi, ai de pe acum unul. Ai încredere în mine, ca să-l ai și pe celălalt și am să fac tot ce pot.

— O, domnule Morrel, exclamă tânărul marinar, apucând cu ochi înlăcrimați mâinile armatorului; domnule Morrel, vă mulțumesc în numele

părintelui meu și al lui Mercédès.

— Bine, bine, Edmond, la naiba! Există un Dumnezeu în cer pentru oamenii de ispravă. Du-te de-l vezi pe parâmele dumitale, du-te de-o vezi pe Mercédès și pe urmă vino la mine.

— Nu vrei să vă cobor pe uscat?

— Nu, mulțumesc; rămân să aranjez socotelile cu Danglars. Ai fost mulțumit de el în timpul călătoriei?

— Depinde de sensul pe care îl dați întrebării, domnule. Dacă înțelegeți bun camarad, atunci nu, căci cred că nu mă poate suferi din ziua când, în urma unei neînțelegeri dintre noi doi, am făcut prostia să-i propun să ne oprim zece minute în insula Monte-Cristo, pentru a lichida cearta; propunere pe care am avut naivitatea să i-o fac și pe care el a avut motive s-o refuze. Dacă mă întrebați însă dacă a fost bun contabil, cred că nu e nimic de obiectat și că veți fi mulțumit de modul cum și-a îndeplinit datoria.

— Ascultă, Dantès, întreabă armatorul, dacă ai fi căpitanul "Faraonului", l-ai ține pe Danglars cu plăcere?

— Căpitan sau secund, domnule Morrel, voi avea totdeauna cele mai mari menajamente pentru cei care se vor bucura de încrederea armatorilor mei, răspunse Dantès.

— Haide-haide, Dantès, văd că ești un băiat de ispravă în toate privințele. Să nu te mai rețin, domnule, căci văd că stai ca pe cărbuni.

— Așadar, sunt liber? întreabă Dantès.

— Du-te, îți spun.

— Îmi dați voie să iau barca dumneavoastră?

— Ia-o.

— La revedere, domnule Morrel și mii de mulțumiri.

— La revedere, dragă Edmond; noroc bun.

Tânărul marinar sări în barcă, se așeză la pupa și dădu ordin să oprească la Cannebiera. Doi mateloți se plecară îndată asupra vâslelor, iar barca lunecă cu toată iuțeala printre nenumăratele ambarcațiuni care străbat trecerea îngustă ce duce, între două șiruri de vase, de la intrarea portului, la cheiul Orléans.

Armatorul îl urmări din ochi, zâmbind, până la țărm, îl văzu sărind pe lespezile cheiului și pierzându-se îndată în mulțimea pestriță care, de la cinci dimineața până la nouă seara, umple faimoasa stradă Cannebiera, de care Phoceanii moderni sunt așa de mândri, încât spun cu toată seriozitatea

și cu accentul acela ce dă atâta greutate spuselor lor: "Dacă Parisul ar avea Cannebiera, Parisul ar fi o mică Marsilie".

Când se întoarse, armatorul îl văzu dinapoia sa pe Danglars, care, în aparență, părea să-i aștepte ordinele, dar care, în realitate, îl urmărea și el pe tânărul marinar, cu privirea.

Numai că cele două priviri, care urmăreau același om, exprimau sentimente cu totul deosebite.

Capitolul II Tatăl și fiul

Să-l lăsăm pe Danglars în luptă cu geniul urii, încercând să sufle împotriva camaradului său o presupunere haină la urechea armatorului și să-l urmărim pe Dantès care, după ce a străbătut Cannebiera în toată lungimea ei, o luă pe strada Noailles, intră într-o căsuță situată pe partea stângă a aleilor Meikan, urcă repede cele patru etaje ale unei scări întunecoase și, ținându-se de rampă cu o mână, apăsând cu cealaltă bătaile inimii, se oprește în fața unei uși întredeschise prin care se vedea până în fundul unei cămăruțe.

În camera aceasta locuia părintele lui Dantès.

Vestea sosirii "Faraonului" nu ajunsese încă până la bătrânul care, urcat pe un scaun, încerca să întindă cu o mână tremurătoare câțiva colțunași și clematite ce se cățarau de-a lungul ferestrei.

Deodată el se simți luat în brațe și o voce cunoscută strigă în spatele lui:

— Tată, bunul meu tată!

Bătrânul scoase un strigăt și se întoarse; apoi, văzându-și fiul, se lăsă în brațele acestuia, palid și tremurând.

— Ce ai, tată? exclamă tânărul neliniștit, nu cumva ești bolnav?

— Nu, nu, dragul meu Edmond, fiul meu, copilul meu, nu; dar nu te așteptam, astfel că bucuria, emoția de a te revedea așa, fără de veste... Doamne, mi se pare că am să mor.

— Ei, dar vino-ți în fire, tată, sunt eu, uite sunt eu! Se zice că bucuria nu face rău și de aceea am intrat pe neașteptate. Haide, zâmbește-mi, în loc să te uiți așa la mine cu ochii rățăciți. M-am întors și-o să fim fericiți.

— Foarte bine, băiatule, glăsui bătrânul, dar în ce fel o să fim fericiți? Nu mă mai părăsești? Haide, istorisește-mi norocul tău.

— Să mă ierte Dumnezeu, glăsui tânărul, că mă bucur de un noroc făcut din doliul unei familii. Dar Dumnezeu știe că eu n-am dorit-o; a venit și n-am puterea să fiu mâhnit: bunul căpitan Leclère a murit, tată și e posibil ca, prin protecția domnului Morrel, să capăt locul lui. Înțelege, tată? Căpitan la douăzeci de ani. Cu leafă de o sută de ludovici și cu parte la beneficii. Nu e asta mai mult decât putea să nădăjduiască un biet matelot ca mine?

— Da, fiul meu, da, într-adevăr, spuse bătrânul, e un noroc.

— De aceea vreau ca din primii bani pe care îi voi câștiga, să ai o căsuță cu o grădină, în care să-ți cultivi clematitele, colțunașii și caprifoiul... Dar ce ai, tată, te simți rău?

— Răbdare, răbdare, are să-mi treacă.

Dar, părăsindu-l forțele, bătrânul se lasă pe spate.

— Haide-haide, glăsui tânărul, un pahar cu vin, tată, o să-ți facă bine; unde ții vinul?

— Nu, mulțumesc, nu căuta; n-am nevoie de vin, spuse bătrânul, încercând să-și rețină feciorul.

— Ba da, tată, ba da, arată-mi locul.

Și deschise două sau trei sertare.

— Degeaba, glăsui bătrânul, nu mai e vin.

— Cum nu mai e vin, întrebă Dantès îngălbenindu-se și privind când obrajii scofâlciți, vineți, ai bătrânului, când sertarele goale; cum nu mai este vin? Ai dus lipsă de bani, tată?

— N-am dus lipsă de nimic de vreme ce te am pe tine, spuse bătrânul.

— Totuși, îngăimă Dantès, ștergându-și sudoarea de pe frunte, totuși, acum trei luni, la plecare, ți-am lăsat două sute de franci.

— Da, da, Edmond, este adevărat; dar tu la plecare ai uitat o mică datorie la vecinul Caderousse; mi-a amintit el de ea spunându-mi că, dacă nu-i plătesc, se duce să-i ceară domnului Morrel. Înțelege că, de teamă ca să nu-ți facă vreun rău...

— Ei, și?

— Am plătit eu.

— Dar lui Caderousse îi datoram o sută patruzeci de franci, exclamă Dantès.

— Da, îngăimă bătrânul.

— Și i-ai dat suma asta din cei două sute de franci pe care ți-i lăsasem?

Bătrânul făcu un semn din cap.

— Va să zică ai trăit trei luni cu șaizeci de franci? murmură tânărul.

— Tu știi ce puține nevoi am eu!

— Vai, iartă-mă, exclamă Edmond, aruncându-se în genunchi dinaintea bietului bătrân.

— Ce faci?

— Oh, mi-ai sfâșiat inima.

— Acum ai venit, glăsui bătrânul cu un zâmbet; să uităm totul, că totul este bine.

— Da, am venit, spuse tânărul, am venit cu un viitor frumos și cu bani puțini. Poftim, tată, spuse el, i-ai și trimite îndată după ceva.

Și își goli pe masă buzunarele care conțineau vreo duzină de piese de aur, cinci sau șase monede a câte cinci franci și bani mărunți.

Chipul bătrânului Dantès se luminează.

— Ai cui sunt banii ăștia? întrebă el.

— Ai mei, ai tăi, ai noștri... Ia-i, cumpără provizii, fii fericit, mâine vom avea alții.

— Ușurel, ușurel, spuse bătrânul zâmbind. Dă-mi voie să mă folosesc în chip moderat de punga ta: lumea o să creadă, văzându-mă că cumpăr prea multe lucruri deodată, că am fost silit să te aștept pe tine pentru a le cumpăra.

— Fă cum vrei; dar, în primul rând, ia-ți o servitoare, tată; nu mai vreau să rămâi singur. Eu am cafea de contrabandă și un tutun admirabil într-o lădiță din cală; mâine o să le capeți. Dar sst, vine cineva.

— E Caderousse, care o fi aflat că ai sosit și vine, de bună seamă, să-ți ureze bun venit.

— Bun, iar buzele care spun un lucru, în timp ce inima gândește altfel, murmură Edmond; n-are a face însă, e un vecin care ne-a fost altădată de folos; fie bine venit.

Într-adevăr, în momentul când Edmond termina cu glas scăzut fraza, se ivi în ușa dinspre scări capul negru și bărbos al lui Caderousse. Era un om între douăzeci și cinci, douăzeci și șase de ani; ținea în mână o bucată de

stofă pe care, în calitatea sa de croitor, se pregătea s-o preschimbe într-un rever de haină.

— Hei, te-ai întors, Edmond? spuse el cu un accent marsiliez foarte pronunțat și cu un zâmbet larg care-i dezvăluia dinții albi ca fildeşul.

— Precum vezi, vecine Caderousse și sunt gata să-ți fiu pe plac într-un fel sau altul, răspunse Dantès abia ascunzându-și răceala sub vorbele rostite.

— Mulțumesc, mulțumesc; din fericire nu am nevoie de nimic, ba câteodată au nevoie alții de mine. (Dantès schiță o mișcare.) Nu spun asta referitor la tine, băiete; ți-am împrumutat bani, mi i-ai înapoiat; între vecinii buni asta se face și suntem chit.

— Nu suntem niciodată chit față de cei care ne-au îndatorat, spuse Dantès; căci atunci când nu le mai datorezi bani, le datorezi recunoștință.

— La ce bun să mai vorbim de asta? Ce-a fost, a trecut. Să vorbim despre întoarcerea ta norocoasă, băiete. Mă duceam în port, când îl întâlneam pe prietenul Danglars:

"Tu la Marsilia?" îl întreb.

"Ei da", îmi răspunde el.

"Te credeam la Smirna."

"Aș fi putut să fiu, căci mă întorc de acolo".

"Dar Edmond unde e?"

"La părintele lui, de bună seamă, răspunse Danglars."

Și atunci am venit, continuă Caderousse, că să am plăcerea de a strânge mâna unui prieten.

— Bunul Caderousse, spuse bătrânul, ne iubește așa de mult...

— De bună seamă că vă iubesc și vă și stimez, dat fiind că oamenii cinstiți sunt rari. Se pare însă că tu devii bogat, băiete, continuă croitorul, aruncând o privire piezișă mormanului de aur și argint depus de Dantès pe masă.

Tânărul remarcă fulgerarea de lăcomie care ilumină ochii negri ai vecinului.

— Ei, doamne, spuse el cu neglijență, banii nu sunt ai mei; îi împărtășeam tatălui meu temerea că o fi dus lipsă de ceva cât n-am fost eu aici și, ca să mă liniștească, și-a deșertat punga pe masă. Haide, tată,

continuă Dantès, bagă-ți banii la loc în pușculiță; dacă însă vecinul Caderousse are și el nevoie de un împrumut, poate să ceară.

— Nu, băiete, spuse Caderousse, n-am nevoie de nimic și, slavă Domnului, meseria îl hrănește pe om. Păstrează-ți banii: niciodată nu are cineva de prisos. În orice caz îți sunt obligat pentru bunăvoința ta, ca și cum m-aș fi folosit de ea.

— O făceam cu dragă inimă, spuse Dantès.

— Nu mă-ndoiesc. Va să zică te ai bine cu domnul Morrel, șiretule ce ești.

— Domnul Morrel a fost totdeauna cât se poate de bun cu mine, răspunse Dantès.

— În cazul acesta ai făcut o greșeală refuzând invitația lui la masă.

— Cum adică? exclamă bătrânul Dantès; te-a invitat la masă?

— Da, tată, reluă Edmond, zâmbind de uimirea pe care deosebita cinste ce i se făcuse o stârnea părintelui său.

— Și de ce ai refuzat, fiule? întrebă bătrânul.

— Ca să vin cât mai repede la dumneata, tată, răspunse tânărul; abia așteptam să te văd.

— Asta l-o fi indispus pe bunul domn Morrel, glăsui Caderousse; iar când năzuiești să fii căpitan, e o greșeală să-l indispui pe armatorul tău.

— I-am explicat cauza refuzului meu, reluă Dantès și nădăjduiesc că el a înțeles-o.

— Ca să fii căpitan trebuie să-ți lingusești întrucâtva patronii.

— Nădăjduiesc că am să fiu căpitan și fără asta, răspunse Dantès.

— Cu atât mai bine, cu atât mai bine. Prietenii tăi vechi au să se bucure și știu pe cineva acolo, dinapoia citadelei Saint-Nicolas, care n-o să se supere.

— Mercédès? glăsui bătrânul.

— Da, tată, reluă Dantès și, cu îngăduința dumitale, acum când te-am văzut, acum când știu că ești sănătos și știu că ai tot ce-ți trebuie, îți voi cere permisiunea de a mă duce să fac o vizită Catalanilor.

— Du-te, copilul meu, spuse bătrânul Dantès și Dumnezeu să te binecuvânteze prin femeia ta, așa cum el m-a binecuvântat prin fiul meu.

— Femeia lui? întrebă Caderousse. Ce grăbit ești, tată Dantès. Mi se pare că ea nu este încă femeia lui.

— Nu, dar după toate probabilitățile, răspunse Edmond, va deveni în curând.

— Oricum, spuse Caderousse, ai făcut bine că te-ai grăbit, băiete.

— De ce?

— Pentru că Mercédès e o fată frumoasă și pentru că fetele frumoase nu duc lipsă de îndrăgostiți; ea, mai cu seamă, e urmărită de o duzină.

— Într-adevăr, spuse Edmond, cu un zâmbet sub care se simțea o ușoară nuanță de neliniște.

— O, da, reluă Caderousse și chiar partide bune, dar, înțelegi, tu vei fi căpitan, așa că pe tine n-au să te refuze.

— Ceea ce înseamnă, glăsui Dantès cu un zâmbet care nu izbutea să-i ascundă îngrijorarea, că dacă nu aş fi căpitan...

— Hm! făcu Caderousse.

— Haide, haide, spuse tânărul, eu am o părere mai bună decât dumneata despre femei în genere și despre Mercédès în special și sunt convins că îmi va rămâne credincioasă, fie că sunt sau nu căpitan.

— Foarte bine, spuse Caderousse; e bine să aibă cineva încredere când se căsătorește; dar oricum, crede-mă, băiete, grăbește-te de o anunță că ai sosit și împărtășește-i speranțele tale.

— Mă duc, spuse Edmond.

Își îmbrățișă părintele, îl salută pe Caderousse cu un semn și ieși.

Caderousse mai rămase o clipă, apoi, luându-și rămas bun de la bătrânul Dantès, coborî la rându-i și se întâlni cu Danglars, care-l aștepta la colțul străzii Senac.

— Ei, l-ai văzut? întrebă Danglars.

— Acum m-am despărțit de el, spuse Caderousse.

— Și ți-a pomenit de nădejdea lui că va fi căpitan?

— Vorbește ca și cum ar fi de pe acum.

— Răbdare, spuse Danglars, cred că se cam grăbește.

— Se pare că lucrul i-a fost făgăduit de domnul Morrel.

— De aceea este așa de vesel?

— Ba e un neobrăzat; s-a și oferit să-mi facă servicii, ca și cum ar fi cine știe ce mare personaj. Mi-a propus să-mi împrumute bani, de parcă ar fi bancher.

— Și ai refuzat?

— De bună seamă, deși aș fi putut să primesc, căci primele monede de argint pe care le-a mînuit eu i le-am dat. Acum însă domnul Dantès n-o să mai aibă trebuință de nimeni, o să fie căpitan.

— Eh, încă nu e, spuse Danglars.

— Pe legea mea, ar fi bine să nu ajungă nicicând, glăsui Caderousse, căci în cazul ăsta n-o să mai poată nimeni să stea cu el de vorbă.

— Dacă vrem noi, spuse Danglars, va rămâne ce este, ba poate va deveni mai puțin decât este.

— Ce spui?

— Nimic, vorbesc cu mine însumi. E tot îndrăgostit de frumoasa catalană?

— Îndrăgostit la toartă. S-a dus acolo; dar, ori eu mă înșel tare, ori el o să aibă neplăceri dinspre partea aceea.

— Vorbește mai limpede.

— La ce bun?

— E mai important decât crezi. Tu nu ții la Dantès?

— Nu pot să-i sufăr pe aroganți.

— Spune-mi, atunci, ce știi cu privire la catalană.

— Ceva sigur nu știu; am văzut însă unele lucruri care, precum ți-am spus, mă fac să cred că viitorul căpitan va avea neplăceri prin preajma drumului Vieilles-Infirmieries.

— Ce ai văzut? Haide, spune.

— Am văzut că, ori de câte ori vine la oraș, ea vine însoțită de un vlăjgan de catalan cu ochi negri, roșcat, foarte aprins, pe care ea îl numește vărul *meu*.

— Aha și crezi că vărul ăsta îi face curte?

— Îmi închipui. Ce dracu' poate să facă un flăcău de douăzeci și unu de ani unei fete frumoase de șaptesprezece?

— Și spui că Dantès s-a dus la Catalani?

— A plecat înaintea mea.

— Dacă am merge într-acolo, ne-am putea opri la Réserve și, la un pahar de vin de Malaga, am aștepta niscăi noutăți.

— Cine să ni le dea?

— O să fim pe drum și-o să vedem pe chipul lui Dantès ce anume s-a întâmplat.

— Haide, spune Caderousse, dar plătești tu?

— Desigur, răspunse Danglars.

Porniră amândoi, cu pași grăbiți, spre locul indicat. Ajunși acolo, cerură să li se aducă o sticlă și două pahare.

Bătrânul Pamphile îl văzuse pe Dantès trecând, nu erau nici zece minute de atunci.

Încredințați că Dantès era la Catalani, se așezară sub umbrarul abia răsărit al platanilor și sicomorilor, printre crengile cărora un stol voios de păsări cântau una dintre primele zile frumoase de primăvară.

Capitolul III Catalanii

La o sută de pași de locul unde cei doi prieteni, cu privirile în zare și cu urechea la pândă, gustau vinul scânteietor de Malaga, se înălța dinapoia unui dâmb sterp, bântuit de soare și de mistral, satul Catalani.

Într-o zi, o colonie misterioasă porni din Spania și se opri pe fâșia de pământ unde locuiește și astăzi. Venea nu se știe de unde și vorbea o limbă necunoscută. Unul dintre conducători, care înțelegea provensala, ceru comunei Marsilia să le dăruiască dâmbul sterp pe care, asemeni navigatorilor antici, își construiră locuințele. Cererea le fu acceptată, iar după trei luni, în jurul celor douăsprezece sau cincisprezece bărci care-i aduseseră pe pribegii mării, se ridicase un sat.

Construit bizar și pitoresc, pe jumătate maur, pe jumătate spaniol, satul pe care îl vedem astăzi este locuit de urmașii acelor oameni și care vorbesc limba părinților lor. După trei, patru veacuri, au rămas tot credincioșii micului promontoriu asupra căruia se lăsaseră ca un stol de păsări de mare, fără să se amestece câtuși de puțin cu populația marsilieză, căsătorindu-se între ei și păstrând moravurile și îmbrăcămintea patriei, așa cum i-au păstrat și graiul.

Cititorii noștri sunt rugați să ne urmeze pe singura uliță a micului sat și să intre cu noi într-una din casele cărora soarele le-a dat, pe dinafară, culoarea frumoasă de frunză ruginie, specifică monumentelor mării, iar pe dinăuntru un strat de spoială de culoare albă, care formează singura podoabă a caselor spaniole.

O fată frumoasă cu păr negru ca tăciunele, cu ochi catifelați ca de gazelă, stătea rezemată de un perete, frământând între degetele-i subțiri, de un desen antic, o buruiănă inocentă, ale cărei flori le smulgea și le arunca pe jos. Brațele goale până la cot, brațe bronzate, care păreau modelate după acelea ale Venerei din Arles, erau înfiorate de un neastâmpăr febril și fata izbea pământul cu piciorul mlădios arcuit, astfel că se întrezărea forma pură, mândră și cutezătoare a pulpei strânsă într-un ciorap de bumbac roșu, cu dungi cenușii și albastre.

La trei pași de ea, pe un scaun pe care-l legăna cu o mișcare zvâcnită, sprijinindu-și cotul de o mobilă veche, roasă, un flăcău între douăzeci și douăzeci și doi de ani o privea cu un aer în care se citea neliniștea și ciuda; ochii lui întrebau, dar privirea dârză și fixă a fetei îl domina.

— Uite, Mercédès, spunea tânărul, vine Paștele și e momentul să facem nunta. Răspunde.

— Fernand, ți-am răspuns de o sută de ori și de bună seamă că ești dușmanul tău însuși, dacă mă întrebi iarăși.

— Ei bine, repetă, te implor, mai repetă o dată ca să pot crede. Spune-mi pentru a suta oară că refuzi dragostea mea pe care mama ta o aprobă; fă-mă să înțeleg că te joci cu fericirea mea, că viața și moartea mea nu înseamnă pentru tine nimic. O, Doamne, Doamne, să visez zece ani că voi fi soțul tău, Mercédès și să pierd nădejdea aceasta care era singurul scop al vieții.

— Eu, cel puțin, nu te-am încurajat niciodată în nădejdea asta, Fernand, răspunse Mercédès, nu poți să-mi reproșezi nici măcar o cochetărie față de tine. Ți-am spus întotdeauna: "Te iubesc ca pe un frate, dar nu-mi cere altceva decât prietenia aceasta frățească, deoarece inima mea este a altuia". Nu ți-am spus totdeauna așa, Fernand?

— Da, știu, Mercédès, răspunse tânărul; da, ți-ai îngăduit față de mine meritul crud al sincerității; dar uiți că printre catalani e o lege sfântă de a se căsători între ei?

— Te înșeli, Fernand, nu e o lege; e un obicei, atâta tot; și crede-mă, nu invoca obiceiul ăsta în favoarea ta. Fernand, ai căzut la recrutare; libertatea care ți se lasă este o simplă îngăduință; dintr-un moment într-altul poți să fi chemat sub drapel. Când vei fi soldat, ce vei face cu mine, o biată orfană, tristă, fără avere, cu o colibă aproape în ruină, unde atârnă câteva plăși tocite, jalnică moștenire lăsată de părintele meu mamei mele și de mama

mea mie? Gândește-te, Fernand, că de un an, de când ea a murit, eu trăiesc din mila oamenilor. Te prefaci uneori că-ți sunt de folos și asta pentru a avea dreptul să împarți pescuitul cu mine, iar eu primesc, Fernand, pentru că tu ești fiul unui frate al părintelui meu, pentru că am fost crescuți împreună și, mai mult decât orice, pentru că te-aș mâhni, refuzându-te. Simt însă că peștele pe care mă duc să-l vând și cu ai cărui bani cumpăr cânepa pe care o împletesc, simt, Fernand, că este o pomană.

— Și ce-are a face, Mercédès, dacă, așa cum ești tu, săracă și stingheră, îmi placi mai mult decât fiica celui mai mândru armator sau a celui mai bogat bancher din Marsilia? Ce ne trebuie nouă? O femeie cinstită și o bună gospodină. Unde aș putea să găsesc ceva mai bun decât ești tu în ambele privințe?

— Fernand, răspunse Mercédès, clătinând din cap, devii gospodină rea și nu poți să garantezi că rămâi femeie cinstită atunci când iubești pe altcineva decât pe soțul tău. Mulțumește-te cu prietenia mea căci, îți repet, e tot ce-ți pot făgădui și eu nu făgăduiesc decât ceea ce sunt sigură că pot să dau.

— Da, înțeleg, spuse Fernand; înduri cu liniște mizeria ta, dar ți-e teamă de a mea. Ei bine, Mercédès, când voi fi iubit de tine, voi încerca să fac avere. Tu îmi vei aduce noroc, astfel că voi deveni bogat. Pot să dau extindere meseriei mele de pescar, pot să intru ca vânzător într-o prăvălie, pot chiar să devin negustor.

— Nu poți să încerci nimic din toate astea, Fernand. Tu ești soldat, iar dacă rămâi la Catalani este pentru că nu e război. Rămâi deci pescar; nu-ți făuri vise care îți vor arăta realitatea și mai cumplită încă și mulțumește-te cu prietenia mea, deoarece nu pot să-ți dau altceva.

— Mercédès, ai dreptate, am să fiu marinar. În locul costumului părinților noștri, pe care îi disprețuiești, o să am o beretă de lac, o cămașă vărgată și o bluză albastră cu ancore pe nasturi. Nu-i așa că trebuie să fiu astfel îmbrăcat pentru a-ți fi pe plac?

— Ce vrei să spui? întrebă Mercédès, aruncându-i o privire poruncitoare. Ce vrei să spui? Nu te înțeleg.

— Vreau să spun, Mercédès, că tu ești așa aspră și crudă cu mine pentru că aștepti pe cineva îmbrăcat astfel. Dar cel pe care îl aștepti e nestatornic poate și, dacă el nu e, este marea cu el.

— Fernand, exclamă Mercédès, te credeam bun și văd că mă înșel. Fernand, ai o inimă rea dacă, din pricina geloziei tale, chemi mânia lui Dumnezeu. Ei da, nu mă ascund, îl aștept și îl iubesc pe cel despre care vorbești și, dacă nu se mai întoarce, — eu, în loc să învinuiesc nestatornicia pe care o invoci, am să spun că a murit, iubindu-mă.

Tânărul catalan făcu un gest de furie.

— Te înțeleg, Fernand: ai să-i porți pică pentru că nu te iubesc, ai să încrucișezi cuțitul tău catalan cu pumnalul lui. Ce-ai să câștigi cu asta? Vei pierde prietenia mea, dacă vei fi învins și vei vedea prietenia mea schimbându-se în ură dacă vei fi învingător. Crede-mă, e greșit mijlocul de a căuta cearta unui om pentru a plăcea femeii care-l iubeste. Nu, Fernand, nu te lăsa condus de gândurile tale rele. Neputând să mă ai ca femeie, te vei mulțumi să mă ai ca prietenă și ca soră. Și, de altminteri, adăugă ea cu ochii tulburați, muiați în lacrimi, — așteaptă, așteaptă, Fernand, ai spus adineauri că marea e perfidă și el a plecat de patru luni. În patru luni au fost nenumărate furtuni.

Fernand rămase neclintit. Nu căuta să șteargă lacrimile care se rostogoleau pe obrajii fetei și totuși, pentru fiecare lacrimă, ar fi dat un pahar din sângele său. Lacrimile acestea curgeau însă pentru altul.

Se ridică, făcu un ocol prin colibă, apoi se opri în fața ei, cu ochi posomorâți și cu pumnii crispați.

— Haide, Mercédès, spuse el, răspunde-mi încă o dată: ești într-adevăr hotărâtă?

— Îl iubesc pe Edmond Dantès, spuse fata cu răceală și nimeni altul, decât Edmond, va fi soțul meu.

— Și ai să-l iubești mereu?

— Cât timp am să trăiesc.

Fernand plecă fruntea ca un om descurajat, scoase un suspin care semăna cu un geamăt, apoi, deodată, ridicându-și fruntea, privi spre Mercédès cu dinții încleștați și cu nările fremătând:

— Dar dacă a murit?

— Dacă a murit, am să mor și eu.

— Dar dacă te uită?

— Mercédès! strigă un glas voios de afară. Mercédès!

— A, exclamă fata îmbujorându-se de bucurie și tresăltând de dragoste; cum vezi, nu m-a uitat.

Și zvâcni spre ușa pe care o deschise, strigând:

— Aici, Edmond! Iată-mă.

Palid și înfiorat, Fernand se trase înapoi, așa cum face un călător la vederea unui șarpe și, întâlnind un scaun, căzu pe el.

Edmond și Mercédès se îmbrățișară. Soarele arzător al Marsiliei, care pătrundea prin deschizătura ușii, îi învălui într-un vâl de lumină. La început ei nu văzură nimic din ce-i înconjură. O fericire imensă îi izola de lume și nu-și vorbeau decât prin cuvinte întretăiate, care sunt elanurile unei bucurii așa de vii, încât ele par expresia durerii.

Deodată Edmond zări figura mohorâtă a lui Fernand care se profila în umbră, palidă și amenințătoare. Printr-o mișcare de care nu-și dădu seama, tânărul catalan ținea mâna pe cuțitul trecut prin cordon.

— A, iartă-mă, spuse Dantès încruntând la rându-i sprâncenele, nu băgasem de seamă că suntem trei.

Apoi, întorcându-se spre Mercédès:

— Cine e domnul? întrebă el.

— Domnul va fi cel mai bun prieten al tău, Dantès, căci e prietenul, vărul, fratele meu: este Fernand, adică omul pe care, după tine, Edmond, îl iubesc cel mai mult. Nu-l recunoști?

— A, ba da! spuse Edmond.

Și, fără s-o lase pe Mercédès, a cărei mână strânsă o ținea într-a sa, întinse cu o mișcare de prietenie mâna cealaltă catalanului.

Dar, departe de a răspunde gestului prietenos, Fernand rămase mut și neclintit ca o statuie.

Edmond își plimbă privirea cercetătoare de la Mercédès, tulburată și tremurândă, la Fernand, sumbru și amenințător.

Privirea îl lămuri pe deplin.

Furia i se urcă la frunte.

— Nu știam că vin cu atâta grabă la tine, Mercédès, ca să găsesc aici un dușman.

— Un dușman? exclamă Mercédès aruncând o privire furioasă vărului ei; un dușman la mine, Edmond? Dacă aș crede asta te-aș lua de braț și aș pleca la Marsilia, părăsind pentru totdeauna casa aceasta.

Ochii lui Fernand aruncară un fulger.

— Iar dacă ți s-ar întâmpla o nenorocire, dragul meu Edmond, continuă ea cu calmul netulburat care-i dovedea lui Fernand că fata citise până în

străfundul cugetului lui sinistru, dacă ți s-ar întâmpla o nenorocire, m-aș urca pe Morgion și m-aș arunca peste stânci cu capul înainte.

Fernand deveni nespus de palid.

— Dar te-ai înșelat, Edmond, urmă ea, nu ai nici un dușman aici. Nu e decât Fernand, fratele meu, care-ți va strânge mâna ca unui prieten devotat.

Și rostind aceste cuvinte, fata își aținti chipul poruncitor asupra catalanului care, fascinat parcă de privirea ei, se apropie pe îndelete de Edmond și îi întinse mâna.

Ura lui, asemeni unui val neputincios, deși furios, se zdrobise în fața autorității pe care femeia o exercita asupra-i.

Dar, de îndată ce atinse mâna lui Edmond, își dădu seama că a făcut tot ce putea să facă și se năpusti afară.

— Oh, exclamă el, alergând ca un smintit cu mâinile la frunte, oh, cine o să mă scape de omul ăsta? Vai de mine, vai de mine...

— Hei, catalanule, hei, Fernand, încotro alergi? se auzi o voce.

Tânărul se opri brusc, privi în juru-i și-l zări pe Caderousse așezat la masă cu Danglars, sub un umbrar de frunze.

— Hei, rosti Caderousse, de ce nu vii încoa? Ești așa de zorit încât n-ai timp să spui bună-ziua prietenilor?

— Mai cu seamă că ei au o sticlă aproape plină în fața lor, adăugă Danglars.

Fernand îi privi pe cei doi cu o figură năucă și nu răspunse nimic.

— Pare plouat, spuse Danglars făcându-i semn cu genunchiul lui Caderousse. Nu cumva ne-am înșelat și, împotriva așteptărilor, Dantès o să triumfe?

— Hei, trebuie să vedem, spuse Caderousse.

Și întorcându-se spre tânăr:

— Ascultă, catalanule, te hotărăști? întrebă el.

Fernand își șterse sudoarea care-i șiroia de pe frunte și intră agale sub umbrarul al cărui frunziș îi calmă parcă întrucâtva simțurile și a cărui răcoare făcu bine trupului său istovit.

— Bună ziua, glăsui el. M-ați chemat, nu-i așa?

Și mai mult căzu decât se așază pe unul din scaunele din jurul mesei.

— Te-am chemat pentru că alergai ca un nebun și mi-a fost frică să nu te arunci în mare, spuse râzând Caderousse. Ce dracu, omul are prieteni nu

numai pentru a le oferi un pahar cu vin, dar și să-i împiedice să bea trei-patru ocale de apă.

Fernand scoase un geamăt, care semăna cu un hohot de plâns și lăsă capul să-i cadă pe pumnii încrucișați pe masă.

— Ascultă, Fernand, vrei să-ți spun ceva? reluă Caderousse, începând conversația cu brutalitatea grosolană a oamenilor de rând, care uită, din cauza curiozității, de orice diplomatie; ai aerul unui amant plouat.

Și-și însoți gluma cu un hohot de râs.

— Eh, răspunse Danglars, un flăcău ca el nu poate să fie nenorocit în dragoste. Caderousse, tu îți bați joc.

— Ba nu, glăsui acesta. Ascultă-l cum oftează. Haide, haide, Fernand, spuse Caderousse, ridică-ți nasul și răspunde-ne. Nu e frumos să nu răspunzi unor prieteni care te întreabă de sănătate.

— Sănătatea mea este bună, spuse Fernand, încleștându-și pumnii, dar fără să ridice capul.

— Ei vezi, Danglars? declară Caderousse, făcând semn din ochi prietenului său, buba e asta: Fernand pe care îl vezi și care e un catalan de ispravă și bun, unul dintre cei mai buni pescari ai Marsiliei, e îndrăgostit de o fată frumoasă cu numele de Mercédès. Din nefericire însă, se pare că fata e îndrăgostită de secundul "Faraonului", iar pentru că "Faraonul" a intrat chiar astăzi în port, înțelegi...

— Nu, nu înțeleg, spuse Danglars.

— Bietul Fernand a fost trimis, desigur, la plimbare, continuă Caderousse.

— Ei, și? spuse Fernand, ridicând capul și privindu-l pe Caderousse ca unul care caută pe cine să-și reverse furia. Mercédès nu depinde de nimeni, nu-i așa și e liberă să iubească pe cine vrea...

— A, dacă o iei așa, spuse Caderousse, lucrul se schimbă. Eu te credeam un catalan; și mi se spusese despre catalani că ei nu sunt oameni care să se lase înlăturați de un rival. Ba se spunea că, mai ales, Fernand e grozav în răzbunarea lui.

Fernand zâmbi cu milă.

— Un îndrăgostit nu e niciodată grozav, glăsui el.

— Bietul băiat, reluă Danglars, prefăcându-se că-l deplânge pe tânăr din adâncul inimii. Ce vrei? Nu se aștepta să-l vadă pe Dantès înapoindu-se

așa, fără de veste. Cine știe, îl credea poate mort sau necredincios. Lucrurile astea sunt cu atât mai dureroase, cu cât ne vin deodată.

— A, nu, în orice caz, spuse Caderousse, care sorbea, vorbind și asupra căruia vinul tare de Malaga începea să-și facă efectul, în orice caz Fernand nu e singurul pe care sosirea cu bine a lui Dantès îl supără. Nu e așa, Danglars?

— Adevărat, ba aș putea spune c-o să i se înfunde.

— Dar nu are a face, reluă Caderousse, turnând un pahar cu vin lui Fernand și umplându-l pe-al său pentru a opta sau a zecea oară, în timp ce Danglars abia sorbise; n-are a face căci, până una alta, el se însoară cu Mercédès, cu frumoasa Mercédès: cel puțin pentru asta a venit.

Danglars îl învăluie într-o privire cercetătoare pe tânărul asupra căruia cuvintele lui Caderousse cădeau ca plumbul topit.

— Și pe când nunta? întrebă el.

— O, nu e încă făcută, murmură Fernand.

— Nu, dar se va face, spuse Caderousse, așa cum e sigur că Dantès va fi căpitanul "Faraonului"; adevărat, Danglars?

Danglars tresări la această neașteptată înțepătură și se întoarse spre Caderousse, al cărui chip îl examinează la rândul-i, ca să vadă dacă lovitura era premeditată; nu citi însă decât invidia pe figura aproape prostită de beție.

— Haide, spuse el, umplând paharele, să bem pentru căpitanul Edmond Dantès, soțul frumoasei catalane.

Caderousse duse paharul la gură, cu o mână îngreuiată, și-l înghiți dintr-o sorbitură. Fernand îl luă pe al său și-l sparse de pământ.

— He-he-he, spuse Caderousse, dar ce zăresc colo pe dâmb, spre catalani? Ia uită-te tu, Fernand, că ai vederea mai bună decât mine; mi se pare că încep să văd tulbure și știi că vinul este înșelător; parcă ar fi doi amanți care merg unul lângă altul, mână în mână. Dumnezeu să mă ierte, ei nu bănuiesc că-i vedem. Uite-i cum se îmbrățișează.

Danglars nu scăpă nimic din zbuciumul lui Fernand, al cărui chip se descompunea văzând cu ochii.

— Domnule Fernand, îi cunoști? spuse el.

— Da, răspunse acesta cu glas înăbușit. E domnul Edmond și domnișoara Mercédès.

— Ei, vezi, spuse Caderousse. Și eu care nu-i recunoșteam. Hei, Dantès, hei, fată frumoasă, veniți încoa puțin și spuneți-ne pe când nunta,

căci domnul Fernand, care e un încăpățânat, nu vrea să ne spună.

— Nu ai de gând să taci? glăsuî Danguars prefăcându-se că îl reține pe Caderousse care, cu îndărătnicia bețivilor, se pleca afară din umbrar. Vezi-ți de treabă și lasă-i pe îndrăgostiți să se iubească-n pace. Privește-l pe domnul Fernand și ia pildă; el e mai cu judecată.

Poate că, îmboldit de Danguars, ca taurul de toreador, Fernand s-ar fi năpustit în cele din urmă, căci se și ridicase, părând că se încordează spre a se năpusti asupra rivalului; dar, zglobie și dreaptă, Mercédès își înălță capul frumos, iar privirea ei limpede străluci. Fernand își aduse aminte de amenințarea ei că va muri dacă Edmond moare și recăzu descurajat pe scaun.

Danguars se uită pe rând la amândoi: unul prostit de beție, altul stăpânit de iubire.

— Nu m-aleg cu nimic de pe urma acestor nătărăi, murmură el, mi-e că stau între un bețiv și un fricos: un invidios care se amețește cu vin, în timp ce ar trebui să se îmbete cu fiere; un mare nătărău, căruia i s-a luat amanta de sub nas și care se mulțumește să plângă și să se plângă ca un copil. Și totuși el are ochi învăpăiați ca spaniolii, sicilienii și calabrezii, ca-re se răzbină așa de bine; are pumni să strivească un cap de bou, la fel de ușor ca ghioaga unui măcelar. Hotărât, destinul lui Edmond e mai puternic. El se va însura cu fata frumoasă, va fi căpitan și își va bate joc de noi; dacă nu cumva... un zâmbet hidos se schiță pe buzele lui Danguars... dacă nu cumva mă amestec și eu, adăugă el.

— Hei, continua să strige Caderousse ridicându-se pe jumătate și cu pumnii pe masă. Hei, Edmond, nu-ți vezi prietenii, ori ești de pe acum prea mândru ca să le mai vorbești?

— Nu, dragă Caderousse, răspunse Dantès, nu sunt mândru, dar sunt fericit și fericirea îmi pare că orbește mai mult decât trufia.

— Bravo, asta-i o explicație, spuse Caderousse. Bună ziua, doamnă Dantès.

Mercédès salută cu gravitate.

— Nu mă cheamă încă așa, glăsuî ea, iar în țara mea se spune că aduce nenoroc numirea fetelor cu numele logodnicului lor înainte ca logodnicul să le fie soț. Spune-mi, te rog, Mercédès.

— Iartă-l pe bunul vecin Caderousse, spuse Dantès; s-a înșelat cu foarte puțin...

— Va să zică nunta are loc în curând, domnule Dantès? întrebă Danglars salutându-i pe tineri.

— Cât mai curând cu putință, domnule Danglars; astăzi logodna, la papa Dantès și mâine sau poimâine, cel mai târziu, ospățul de logodnă, aici la Réserve. Nădăjduiesc ca prietenii să fie de față, ceea ce înseamnă că dumneata ești invitat, domnule Danglars, ceea ce înseamnă că și tu ești, Caderousse.

— Și Fernand, spuse Caderousse, cu un râs cleios. Este și Fernand poftit?

— Fratele soției mele este fratele meu, spuse Edmond și ne-ar părea nespun de rău, lui Mercédès și mie, dacă l-am vedea îndepărtându-se de noi într-un astfel de moment.

Fernand deschise gura să răspundă, dar glasul se stinse în gâtlee și nu putu să articuleze un sunet.

— Astăzi logodna, mâine sau poimâine ospățul... Drace, ești tare grăbit, căpitane!

— Danglars, reluă Edmond zâmbind, am să-ți spun cum i-a spus Mercédès adineaori lui Caderousse: Nu-mi da titlul care nu mi se cuvine încă, fiindcă asta ar putea să-mi poarte nenoroc.

— Iartă-mă, răspunse Danglars; spuneam doar că pari tare grăbit. Ce naiba, avem timp: "Faraonul" nu pornește pe mare până în trei luni.

— Oamenii sunt totdeauna grăbiți să fie fericiți, domnule Danglars, căci, când ai suferit îndelung, îți vine greu să crezi în fericire. Dar nu numai egoismul mă îndeamnă la asta; trebuie să mă duc la Paris.

— A, la Paris? Și te duci pentru prima oară acolo, Dantès?

— Da.

— Ai treabă?

— Nu pentru mine: un comision al bietului nostru căpitan Leclère; înțelegi, Danglars, e ceva sfânt. Dealtfel, fii pe pace, n-o să zăbovesc, decât timpul pentru dus și întors.

— Da, da, înțeleg, rosti cu glas tare Danglars. Apoi pentru sine: "La Paris ca să predea, nici vorbă, la adresă, scrisoarea pe care i-a dat-o marele mareșal. Drace, scrisoarea asta mă face să mă gândesc la o idee, o idee admirabilă. A, Dantès, prietene, tu nu ești încă trecut în registrul «Faraonului» sub numărul I".

Apoi, întorcându-se spre Edmond care se depărta:

— Călătorie bună! îi strigă el.

— Mulțumesc, răspuse Edmond, întorcând capul și însoțind mișcarea cu un gest prietenos.

Apoi, cei doi îndrăgostiți își continuară drumul calmi și voioși, ca doi aleși care urcă spre cer.

Capitolul IV Complot

Danglars urmări din ochi pe Edmond și pe Mercédès până când dispărură înapoia unui unghi al fortului Saint-Nicolas, apoi, întorcând capul, îl zări pe Fernand care recăzuse, palid și înfiorat, pe scaun, în timp ce Caderousse îngăima cuvintele unui cântec de chef.

— Dragă domnule, spuse Danglars, adresându-i-se lui Fernand, căsătoria asta nu-mi face impresia că bucură pe toată lumea.

— Mă scoate din sărite, spuse Fernand.

— O iubeai va să zică pe Mercédès?

— O adoram.

— De mult?

— De când ne cunoaștem, am iubit-o întotdeauna.

— Și stai aici, smulgându-ți părul, în loc să cauți leacul? Ce dracu, nu credeam că se poartă așa oamenii din neamul dumitale.

— Ce vrei să fac? întrebă Fernand.

— Eu știu? Parcă e treaba mea? Nu eu sunt îndrăgostit de domnișoara Mercédès, ci dumneata. Caută, spune Evanghelia și vei găsi.

— Găsisem.

— Ce?

— Vroiam să-l înjunghii pe om, dar femeia mi-a spus că, dacă i se întâmplă o nenorocire logodnicului ei, își pune capăt zilelor.

— Eh, lucrurile astea se spun, dar nu se fac!

— Nu o cunoști pe Mercédès, domnule: din moment ce a spus, așa va face.

— Nătărăule, murmură Danglars; ce-mi pasă mie că ea se omoară sau nu; totul e ca Dantès să nu fie căpitan.

— Iar mai înainte ca Mercédès să moară, urmă Fernand cu nestrămutată hotărâre, voi muri eu.

— Asta dragoste, nu glumă, spuse Caderousse cu vorba tot mai împleticită.

— Haide, spuse Danglars, îmi faci impresia unui băiat drăguț și dracu' să mă ia, aș vrea să te scot din încurcătură; dar...

— Zii înainte, spuse Caderousse, haide.

— Dragul meu, reluă Danglars, tu ești pe trei sferturi beat: mântuiește sticla și-o să fii gata. Bea și nu te amesteca în ce facem noi. Pentru ceea ce facem, e nevoie de minte limpede.

— Eu, beat? spuse Caderousse. Haida, de! Aș putea să mai beau încă patru sticle de-astea de ale tale, care nu sunt mai mari decât sticlele de apă de Colonie. Tată Pamphile, adu vin.

În sprijinul spuselor sale, Caderousse bătu cu paharul în masă.

— Ce spuneai, domnule? reluă Fernand, așteptând cu încordare urmarea frazei întrerupte.

— Ce spuneam? Nu-mi mai aduc aminte. Bețivul de Caderousse m-a făcut să-mi pierd șirul gândurilor.

— Bețiv? treaba mea; cu atât mai rău pentru cei care se tem de vin. Înseamnă că ei au vreun gând rău și li-i teamă că vinul o să-i trădeze.

Caderousse începu să cânte ultimele două versuri ale unui cântec foarte la modă pe vremea aceea:

*Toți oamenii răi sunt băutori de apă.
Dovedește asta potopul.*

— Spuneai, domnule, reluă Fernand, că ai vrea să mă scoți din încurcătură. Adăugai însă...

— Da, dar adăugam că, pentru a te scoate din încurcătură, este de ajuns ca Dantès să nu se însoare cu fata pe care o iubești și cred că nunta poate foarte bine să nu mai aibă loc fără ca Dantès să moară.

— Numai moartea îi va despărți, spuse Fernand.

— Judeci ca o scoică, prietene, glăsui Caderousse. Uite, Danglars, care e un pișicher, un viclean, un grec, îți va dovedi că te înșeli. Dovedește-i,

Danglars. Am garantat pentru tine. Spune-i că nu e nevoie ca Dantès să moară; de altminteri, ar fi păcat să moară. E un băiat bun și țin la el. În sănătatea ta, Dantès!

Fernand se ridică mânios.

— Lasă-l să spună, glăsui Danglars, ținându-l pe tânăr; de altminteri, oricât de beat ar fi, nu greșește prea mult. Absența desparte tot așa de bine ca moartea. Închipuie-ți că între Edmond și Mercédès s-ar afla zidurile unei închisori; ele îi vor despărți tot atât de mult ca și cum între ei s-ar afla lespeda unui mormânt.

— Da, dar din închisoare poți ieși, spuse Caderousse, care ținea să-și spună părerea, deși avea mintea încețoșată. Iar când ai ieșit din închisoare și te cheamă Edmond Dantès, te răzbuni.

— Ce-are a face? murmură Fernand.

— Și, în definitiv, de ce l-ar întemnița pe Dantès? reluă Caderousse. N-a furat, n-a asasinat.

— Taci, glăsui Danglars.

— Nu vreau să tac, spuse Caderousse. Vreau să mi se spună de ce să fie întemnițat Dantès. Mie mi-e drag Dantès. În sănătatea ta, Dantès!

Și dădu pe gât încă un pahar cu vin.

Danglars urmări în ochii stinși ai croitorului progresele beției și, întorcându-se spre Fernand, îi zise:

— Înțelegi, așadar, glăsui el, că nu este nevoie să-l ucizi.

— Nu, desigur, dacă, precum spuneai dumneata adineauri, am putea face ca Dantès să fie arestat. Dar ce mijloc vei folosi?

— Căutând cu luare aminte, am putea să găsim unul, spuse Danglars. Dar, continuă el, pentru ce dracu' mă amestec eu? Ce-mi pasă mie?

— Nu știi dacă îți pasă, spuse Fernand, prinzându-l de braț; ceea ce știi însă, e că ai un motiv special de ură contra lui Dantès: cine urăște nu se înșeală asupra simțămintelor altora.

— Eu, motive de ură în contra lui Dantès? Pe cinstea mea, nici unul. Te-am văzut nenorocit și m-a interesat nenorocirea dumată, atâta tot. Dacă crezi că fac asta pentru mine, atunci adio, scumpe prietene; ieși din încurcătură cum te pricepi.

Danglars se prefăcu că se ridică.

— Nu, spuse Fernand, reținându-l, rămâi. La urma urmei puțin îmi pasă dacă îi porți pică lui Dantès sau nu. Eu îi port, recunosc cu tărie.

Găsește mijlocul și-l execut, numai să nu fie vorba de moarte de om, căci Mercédès a spus că se omoară dacă ar fi omorât Dantès.

Caderousse, care își lăsase capul pe masă, ridică fruntea, uitându-se la Fernand și la Danglars cu ochi îngreuiți, buimaci:

— Să-l omoare pe Dantès? glăsuie el. Cine spune să-l omoare pe Dantès? Eu nu vreau să-l omoare. E prietenul meu. S-a oferit azi dimineață să-și împartă banii cu mine, așa cum și eu i-am împărțit cu el; nu vreau să-l omoare pe Dantès.

— Dar cine-ți spuse că-l omoară, nătărăule? reluă Danglars. E vorba doar de o glumă. Bea în sănătatea lui, adăugă el umplând paharul lui Caderousse și lasă-ne în pace.

— Da, da, în sănătatea lui Dantès, spuse Caderousse, deșertând paharul. În sănătatea lui. În sănătatea lui...

— Și mijlocul? spuse Fernand.

— Cum, încă nu l-ai găsit?

— Nu, dumneata ți-ai asumat sarcina asta.

— Adevărat, reluă Danglars, francezii au asupra spaniolilor superioritatea că spaniolii rumegă și francezii inventează.

— Atunci inventează, spuse Fernand cu nerăbdare.

— Chelner, glăsuie Danglars, o pană, cerneală și hârtie!

— O pană, cerneală și hârtie, murmură Fernand.

— Da, eu sunt agent contabil: pana, cerneala și hârtia sunt instrumentele mele; iar fără instrumente, nu știu să fac nimic.

— O pană, cerneală și hârtie, strigă la rândul său Fernand.

— Aveți aici pe masă ceea ce doriți, spuse chelnerul, arătând obiectele cerute.

— Atunci dă-ni-le.

Chelnerul luă hârtia, cerneala și pana, depunându-le pe masa de sub umbrar.

— Când te gândești, spuse Caderousse, lăsându-și mâna pe hârtie, că poți, cu astea, să ucizi un om mai sigur decât dacă l-ai aștepta în întunericul unei păduri pentru a-l asasina. Mie mi-a fost totdeauna mai mult frică de o pană, de o sticlă cu cerneală și de o foaie de hârtie, decât de o spadă sau de un pistol.

— Afurisitul nu este încă așa de beat cum pare, spuse Danglars. Fernand, toarnă-i de băut.

Fernand umplu paharul lui Caderousse, iar acesta, un veritabil băutor, luă mâna de pe hârtie și o duse la pahar.

Catalanul urmări mișcarea până când, aproape învins de noul atac, Caderousse lăasă paharul, sau, mai bine zis, îi dădu drumul pe masă.

— Ei, reluă catalanul, văzând că ultimul rest al minții lui Caderousse începea să dispară sub efectul paharului cu vin.

— Așadar, îți spuneam, reluă Danglars, că dacă, după o călătorie ca aceasta făcută de Dantès și în care el a ajuns la Neapole și pe insula Elba, cineva l-ar denunța procurorului ca agent bonapartist...

— Îl voi denunța eu, spuse flăcăul cu însuflețire.

— Bine, dar în acest caz ești pus să iscălești declarația, ești confruntat cu cel pe care l-ai denunțat: eu îți ofer mijloace să-ți susții acuzația; dar Dantès nu poate să rămână la nesfârșit în închisoare; într-o zi sau alta el va ieși, iar atunci va fi vai de cel care l-a băgat.

— Eu nu cer decât un lucru, spuse Fernand: să vină și să-mi caute pricină.

— Da și Mercédès? Mercédès, care te urăște dacă ai cuteza să zgârii epiderma adoratului ei Edmond?

— Într-adevăr, spuse Fernand.

— Nu, nu, reluă Danglars, dacă te hotărăști la asta, ar fi bine să iei, așa cum iau eu, pana, s-o moi în cerneală și să scrii cu stânga, pentru ca scrisul să nu fie recunoscut, un mic denunț conceput astfel:

Și, întărindu-și cuvintele cu fapta, Danglars scrise cu stânga, cu un scris răsturnat, fără nici o asemănare cu scrierea sa obișnuită, următoarele rânduri pe care le dădu lui Fernand și pe care Fernand le citi încet:

"Domnul procuror regal este înștiințat, de un prieten al tronului și al religiei, că numitului Edmond Dantès, secundul vasului «Faraon», sosit azi dimineață din Smirna, după ce s-a oprit la Neapole și la Porto-Ferraio, i-au fost încredințate de către Murat o scrisoare pentru uzurpator și de către uzurpator o scrisoare pentru comitetul bonapartist din Paris.

Dovada crimei sale se poate face arestându-l, căci scrisoarea se va găsi sau la el, sau la părintele său, sau în cabina sa de pe bordul «Faraonului»".

— Așa, continuă Danglars. În felul acesta răzbunarea dumatăle va fi deplină, căci în nici un chip ea nu va putea să se întoarcă asupra-ți, iar lucrurile vor merge de la sine. Nu-ți rămâne decât să îndoi scrisoarea cum fac eu și să scrii pe ea: "Domnului procuror regal".

Și Danglars scrisese adresa, parcă în joacă.

— Da, totul e gata, exclamă Caderousse care, cu ultima efortare a minții, urmărise lectura și înțelegea instinctiv nenorocirile ce ar decurge dintr-un atare denunț; da, totul e gata: atât numai că va fi o infamie.

Și întinse brațul să apuce scrisoarea.

— Nu, ceea ce spun și fac este o glumă, glăsui Danglars, îndepărtând scrisoarea; iar primul căruia i-ar părea rău să i se întâmple ceva rău lui Dantès, bunului Dantès, aș fi eu. De aceea, uite...

Luă scrisoarea, o mototoli și o aruncă într-un colț al umbrarului.

— Așa da, spuse Caderousse. Dantès mi-e prieten și nu vreau să i se facă rău.

— Ei, cine dracu' se gândește să-i facă rău? Nici eu, nici Fernand, spuse Danglars, ridicându-se și privindu-l pe tânărul care rămăsese pe scaun, dar a cărui privire piezișă ațintea hârtia denunțătoare, zvârlită într-un colț.

— În cazul acesta să ni se dea vin, rosti Caderousse. Vreau să beau în sănătatea lui Edmond și a frumoasei Mercédès.

— Ai băut prea mult până acum, bețivule, spuse Danglars, iar dacă continui, o să fii nevoit să le culci aici, căci n-o să te mai poți ține pe picioare.

— Eu, spuse Caderousse, ridicându-se cu înfumurarea omului beat; eu să nu mă pot ține pe picioare? Fac prinsoare că mă urc în clopotnița de la Accoules, ba chiar fără să mă clatin.

— Bine, spuse Danglars, fac prinsoare, dar pentru mâine. Astăzi e vremea să ne întoarcem. Dă-mi brațul și să plecăm.

— Plecăm, spuse Caderousse, dar n-am nevoie de brațul tău. Vii, Fernand? Vii cu noi la Marsilia?

— Nu, spuse Fernand, eu mă întorc la Catalani.

— Faci rău, vino cu noi la Marsilia.

— N-am nevoie de Marsilia și nu vreau să mă duc.

— Cum ai spus? Nu vrei? Ei bine, te privește. Libertate pentru toată lumea! Vino, Danglars și să-l lăsăm pe domnul să se întoarcă la Catalani,

dacă așa pofteste.

Danglars profită de acel moment de bunăvoință din partea lui Caderousse, pentru a-l îndrepta spre Marsilia; dar, pentru a-i deschide un drum mai scurt și mai ușor lui Fernand, în loc să se înapoieze pe cheiul Rive-Neuve, se înapoie prin poarta Saint-Victor. Caderousse îl urmă, bălăbănindu-se la brațul lui.

După vreo douăzeci de pași, Danglars întoarse capul și-l văzu pe Fernand aruncându-se asupra hârtiei pe care o băgă în buzunar, apoi, năpustindu-se de sub umbrar, tânărul o apucă spre Pillon.

— Ei, ce face? spuse Caderousse. Ne-a mințit: a zis că se duce la Catalani și merge la oraș. Hei, Fernand, te înșeli, băiete.

— Tu ești cel care vede tulbure, spuse Danglars; el merge drept pe drumul Vieilles-Infirmes.

— Într-adevăr, spuse Caderousse, aș fi jurat că o ia la dreapta. Hotărât lucru, vinul e un amăgitor.

— Haide-haide, murmură Danglars, cred că acum lucrul este bine pornit și că nu mai trebuie decât să fie lăsat să meargă singur.

Capitolul V Ospățul de logodnă

A doua zi a fost o vreme frumoasă. Soarele se înălța pur și strălucitor, iar primele raze, de un roșu purpuriu, bălțau cu rubinele lor vârfurile spumoase ale valurilor.

Ospățul fusese pregătit la etajul întâi al aceluiași local "Réserve", cu al cărui umbrar am făcut cunoștință. O sală mare, luminată de cinci sau șase ferestre, deasupra cărora (să explice fenomenul, cine va putea!) era scris numele câte unuia din marile orașe ale Franței.

De-a lungul ferestrelor trona o balustradă de lemn, așa cum de lemn era întreaga clădire.

Deși ospățul nu fusese anunțat decât pentru amiază, încă de la ceasurile unsprezece balustrada era plină de persoane nerăbdătoare: marinarii privilegiați de pe "Faraon" și câțiva soldați, prieteni cu Dantès. În cinstea

logodnicilor îmbrăcaseră toți cele mai frumoase veșminte. Se zvonea, printre viitorii comeseni, că armatorii "Faraonului" vor cinsti cu prezența lor ospățul secundului. Cinstea acordată lui Dantès li se părea așa de mare, încât nimeni nu cuteza să creadă.

Totuși, sosind cu Caderousse, Danglars confirmă la rândul său știrea. Îl văzuse de dimineață pe domnul Morrel, iar domnul Morrel îi spusese că va veni la "Réserve" la masă.

Într-adevăr, o clipă după ei, domnul Morrel apărură în sală și fu salutat de mateloții "Faraonului" cu aplauze unanime. Prezența armatorului era pentru ei confirmarea zvonului care circula că Dantès va fi numit căpitan, iar fiindcă Dantès era foarte iubit pe vas, oamenii îi mulțumeau astfel armatorului pentru că, întâmplător, o dată cu alegerea lui era în armonie cu dorințele lor. De îndată ce domnul Morrel intră, Danglars și Caderousse fură trimiși după logodnic: misiunea lor era să-l înștiințeze de sosirea importantului personaj, a cărei vedere produsese o senzație așa de vie și să-i spună să se grăbească.

Danglars și Caderousse porniră în goană, dar nu făcură o sută de pași când, în dreptul prăvăliei de pulbere, zăriră micul grup venind. El se compunea din patru fete, prietene cu Mercédès, catalane ca și ea, care o însoțeau pe logodnica ținută de braț de Edmond. Lângă viitoarea mireasă mergea bătrânul Dantès, iar în urma lor venea Fernand, cu zâmbetul lui rău.

Nici Mercédès, nici Edmond, nu vedeau zâmbetul hain al lui Fernand. Bieții copii erau așa de fericiți, încât nu se vedeau decât pe ei și cerul limpede, frumos, care îi binecuvânta.

Danglars și Caderousse se achitară de misiunea lor de ambasadori; apoi, după ce schimbă o strângere de mână viguroasă și prietenească cu Edmond, plecară, Danglars luând loc lângă Fernand, Caderousse așezându-se lângă bătrânul Dantès, centrul atenției generale.

Bătrânul era îmbrăcat cu haina lui frumoasă de tafta, împodobită cu nasturi mari de oțel. Picioarele-i șubrede, dar nervoase, erau strânse în frumoși ciorapi de bumbac, care miroseau de la o leghe a contrabandă englezească. De pălăria lui cu trei colțuri atârna un șuvoi de panglici albe și albastre. Se sprijinea într-un toiag de lemn, încovoiat la capăt ca un *pedum*² antic. Părea unul dintre fanții care își dădeau aere în 1796, în grădinile redeschise din nou ale Luxemburgului și Tuileriilor.

Lângă el, am spus, se furișase Caderousse, Caderousse pe care nădejdea unui ospăț bun îl împăcase cu familia Dantès, Caderousse căruia îi rămăsese în memorie o amintire vagă a întâmplărilor din ajun, așa cum, trezindu-te dimineața, găsești în minte umbra visului pe care l-ai avut în somn.

Apropiindu-se de Fernand, Danglars aruncase asupra îndrăgostitului înciudat o privire adâncă. Mergând în urma viitorilor soți, uitat cu totul de Mercédès care, în egoismul juvenil și fermecător al iubirii, nu avea ochi decât pentru Edmond — Fernand era când palid, când îmbujorat de fierbințeli subite, care dispăreau făcând de fiecare dată loc unei palori sporite. Din când în când el privea spre Marsilia și, atunci, un tremur nervos, involuntar, îi înfiora mădulele. Fernand părea că așteaptă sau cel puțin prevede un mare eveniment.

Dantès era îmbrăcat simplu. Aparținând marinei comerciale, el avea un costum care nu era nici uniformă militară nici costum civil; iar în veșmântul acesta, înfățișarea lui simpatcă, pe care o sporeau și mai mult bucuria și frumusețea logodnicei, era desăvârșită.

Mercédès era frumoasă ca una din acele grecoaice din Cipru sau din Kios, cu ochi de abanos și buze de mărgean. Mergea cu pasul liber și ușor al arlezienelor și andaluzelor. Poate că o fată de la oraș ar fi încercat să-și tăinuiască bucuria sub un voal sau cel puțin sub catifeaua pleoapelor, Mercédès zâmbea însă și-i privea pe cei din preajma ei, iar zâmbetul și privirea spuneau tot așa de sincer cum ar fi putut spune aceste cuvinte: dacă-mi sunteți prieteni, bucurați-vă împreună cu mine căci, zău, sunt tare fericită!

De îndată ce logodnicii și însoțitorii lor ajunseră în fața Réservei, domnul Morrel coborî și înaintă în întâmpinarea lor, urmat de mateloți și de soldații cu care stătuse până atunci de vorbă și cărora le reînnoise făgăduiala făcută lui Dantès, că acesta va urma căpitanului Leclère. Văzându-l venind, Edmond părăsi brațul logodnicei și îl trecu pe sub al domnului Morrel. Armatorul și fata dădură atunci exemplu, urcând cei dintâi scara de lemn care ducea la camera unde ospățul era servit și care scârțâi cinci minute sub pașii greoi ai comensilor.

— Tată, spuse Mercédès, oprindu-se la mijlocul mesei, te rog să stai la dreapta mea; la stânga îl voi pune pe cel care mi-a fost ca un frate, glăsui ea

cu o blândețe care pătrunse în străfundul inimii lui Fernand ca o lovitură de pumnal.

Buzele lui deveniră livide, iar sub tenul bronzat al feței, sângele fu văzut încă o dată retrăgându-se puțin câte puțin pentru a năvăli la inimă.

Între timp Dantès executase aceeași manevră; la dreapta îl pusese pe domnul Morrel, la stânga pe Danglars, apoi, cu mâna, făcuse fiecăruia semn să se așeze după voie.

Începură să circule în jurul mesei cârnați de Arles, cu carnea bună și cu aromă accentuată, langustele cu carapacea strălucitoare, ursinii, care seamănă cu castanele înconjurate de învelișul lor înțepător; scoicile, care au pretenția să înlocuiască, prin superioritatea lor, pentru mâncăcioșii de la Sud, stridiile de la Nord; în sfârșit, toate acele bunătăți pe care valul le rostogolește pe țărmul nisipos și cărora pescari recunoscători, le spun, sub numele generic, fructe de mare.

— Ce tăcere! spuse bătrânul, gustând un pahar cu vin gălbui ca topazul pe care bătrânul Pamphile în persoană îl adusese dinaintea fetei. Și când te gândești că sunt aci treizeci de persoane care nu vor altceva decât să râdă...

— Ei, un soț nu e totdeauna vesel! spuse Caderousse.

— Adevărul e, glăsui Dantès, că în acest moment sunt prea fericit, ca să fiu vesel. Dacă înțelegi astfel, vecine, ai dreptate. Bucuria produce uneori un efect ciudat: ea gătuiește ca și durerea.

Danglars îl observă pe Fernand, a cărui natură impresionabilă absorbea și alunga fiecare emoție.

— Nu cumva, spuse el, ți-e teamă de ceva? Mi se pare, din contră, că totul merge precum dorești.

— Tocmai asta mă înspăimântă, spuse Dantès; mie îmi pare că omul nu e făcut să fie fericit cu atâta ușurință. Fericirea e ca palatele acelea din insulele vrăjite, cu porțile păzite de balauri. Trebuie să lupți pentru a o cuceri, iar eu, la drept vorbind, nu știu cu ce am meritat fericirea de a fi soțul lui Mercédès.

— Soțul, soțul, spuse Caderousse, râzând. Căpitane, nu încă; încearcă de fă pe soțul și ai să vezi cum vei fi primit.

Mercédès roși.

Fernand se frământa pe scaun, tresărea la cel mai neînsemnat zgomot, și, din când în când, ștergea broboanele mari de sudoare care străluceau pe fruntea lui, asemeni primilor stropi ai unei ploii cu furtună.

— Pe legea mea, spuse Dantès, nu mă face să mă contrazic pentru așa de puțin lucru, vecine Caderousse. Mercédès nu e încă soția mea, este adevărat... (scoase ceasul), dar peste un ceas și jumătate va fi.

Toată lumea scoase un strigăt de surpriză, afară de bătrânul Dantès, al cărui răs larg îi arăta dinții încă frumoși. Mercédès zâmbi și nu mai roși. Fernand apucă, cu o mișcare convulsivă, mânerul cuțitului.

— Peste un ceas? spuse Danglars, îngălbenindu-se și el. Dar cum?

— Da, prieteni, răspunse Dantès, grație creditului domnului Morrel, omul căruia, după tatăl meu, îi sunt cel mai îndatorat, toate greutățile au fost înlăturate. Am achitat strigările, iar la orele două și jumătate primarul din Marsilia ne așteaptă la primărie. Iar pentru că ora unu și un sfert a sunat, nu cred că mă înșel prea mult spunând că, peste un ceas și treizeci de minute, Mercédès se va numi doamna Dantès.

Fernand închise ochii. Un nor de foc părea că-i arde pleoapele. Se sprijini de masă să nu cadă și, în ciuda eforturilor sale, nu-și putu stăpâni un geamăt surd, care se pierdu în hărmălaia râsetelor și felicitărilor adunării.

— Ce spuneți? nu e bine așa? glăsui bătrânul Dantès. Înseamnă asta pierdere de timp? Ieri dimineață a sosit, astăzi la trei însurat.

— Dar celelalte formalități? obiectă cu sfială Danglars. Contractul, actele?

— Contractul este gata, spuse Dantès râzând. Mercédès nu are nimic, eu la fel. Ne căsătorim sub regimul comunității, atâta lot. Actul n-a durat mult și n-o să coste scump.

Gluma stârni o nouă explozie de bucurie și de aplauze.

— Așadar, ceea ce noi luăm drept ospăț de logodnă, spuse Danglars, e ospăț de nuntă?

— Nu, glăsui Dantès; fiți pe pace, n-o să pierdeți nimic. Mâine dimineață plec la Paris. Patru zile dusul, patru zile întorsul, o zi ca să îndeplinesc comisionul cu care sunt însărcinat, iar la 1 martie mă înapoiez. Prin urmare, la două martie, adevăratul ospăț de nuntă.

Perspectiva unui nou festin spori ilaritatea în așa măsură, încât bătrânul Dantès care, la începutul mesei, se plângea de prea multă tăcere, făcea acum, în toiul conversației generale, eforturi zadarnice pentru a-și plasa urările de prosperitate la adresa viitorilor soți.

Dantès ghici gândul părintelui său și îi răspunse printr-un zâmbet plin de iubire. Mercédès începu să privească ceasul din sală și îi făcu lui

Edmond un semn tainic.

În jurul mesei trona veselia aceea zgomotoasă și acea libertate care însoțesc la oamenii simpli sfârșitul prânzurilor. Cei nemulțumiți de locul lor se sculaseră de la masă și își căutară alți vecini. Toată lumea începea să vorbească în același timp și nu se mai sinchisea nimeni să răspundă vorbelor interlocutorului, ci gândurilor proprii.

Paloarea lui Fernand trecuse aproape pe obrajii lui Danglars. În ce-l privește pe Fernand, el părea că nu mai trăiește, oferind imaginea unui osândit la loc de pârjol. Se ridicase printre cei dintâi și se plimba în lung și-n lat prin sală, încercând să-și izoleze urechea de zgomotul cântecelor și de ciocnitul paharelor.

Caderousse se apropie de el în momentul când Danglars, pe care părea că-l ocolește, îl ajunsese într-un ungher al sălii.

— La drept vorbind, spuse Caderousse, căruia atențiile lui Dantès și mai cu seamă vinul bun al bătrânului Pamphile îi alungaseră toate rămășițele urii, ai cărei germenii fuseseră zvârliți în sufletul său de norocul neașteptat al lui Dantès, la drept vorbind Dantès e băiat drăguț; iar când îl văd lângă logodnica lui, îmi spun că ar fi fost păcat să-i faceți gluma proastă pe care o puneți ieri la cale.

— Bine, glăsui Danglars, dar ai văzut că chestia n-a avut urmare. Bietul domn Fernand era așa de tulburat, încât îmi trezise la început milă. Din moment însă ce el s-a resemnat până la a deveni cavalerul de onoare al rivalului său, nu se mai poate spune nimic.

Caderousse îl privi pe Fernand, care era livid.

— Jertfa e cu atât mai mare, continuă Danglars, cu cât într-adevăr fata este frumoasă. La naiba, fericită pușlamaua, viitorul meu căpitan. Aș vrea să mă numesc Dantès măcar douăsprezece ceasuri.

— Plecăm? întrebă glasul dulce al fetei. A bătut orele două și suntem așteptați la două și un sfert.

— Da, da, plecăm! spuse Dantès, ridicându-se repede.

— Plecăm! repetară în cor toți comesenii.

În momentul acela Danglars, care nu-l pierdea din ochi pe Fernand ce sta pe marginea ferestrei, îl văzu deschizând ochii buimaci, ridicându-se ca împins de o mișcare convulsivă și recăzând pe prichiciul ferestrei; aproape în aceeași clipă un zgomot înăbușit răsună pe scară; răsunetul unui pas greoi, un zvon nelămurit de voci amestecate cu-n zornăit de arme acoperiră

exclamațiile comesenilor, oricât de zgomotoase erau acestea și atraseră atenția generală care se manifestă îndată printr-o tăcere neliniștită.

Zgomotul se apropie: trei lovituri răsunară în tăblia ușii; fiecare își privi vecinul cu uimire.

— În numele legii! strigă un glas vibrant, căruia nu-i răspunse nici o voce.

Ușa se deschise numaidecât și un comisar încins cu eșarfă intră în sală, urmat de patru soldați înarmați, conduși de un caporal.

Neliniștea făcu loc groazei.

— Ce e? întrebă armatorul, înaintând spre comisarul pe care-l cunoștea. De bună seamă, domnule, e o greșeală.

— Domnule Morrel, dacă e o greșeală, răspunse comisarul, fiți sigur că ea va fi repede reparată. Până una alta, sunt purtătorul unui mandat de arestare și, deși îmi îndeplinesc misiunea cu părere de rău, sunt dator s-o îndeplinesc. Cine dintre dumneavoastră, domnilor, este Edmond Dantès?

Toate privirile se îndreptară spre tânărul care, tulburat, dar păstrându-și demnitatea, făcu un pas înainte și spuse:

— Eu sunt, domnule, ce doriți?

— Edmond Dantès, reluă comisarul, în numele legii te arestez!

— Mă arestați? întrebă Edmond, pălind ușor. Dar de ce?

— Nu știu, domnule, însă primul interogatoriu te va lămuri.

Domnul Morrel înțelese că nu se putea face nimic împotriva situației: un comisar încins cu eșarfă nu mai era un om, e statuia legi rece, surdă, mută.

Bătrânul, dimpotrivă, se repezi spre ofițer; sunt lucruri pe care inima unui părinte sau a unei mame nu le va înțelege niciodată.

Se rugă și imploră: lacrimile și rugămintile nu puteau face nimic; deznădejdea lui era totuși așa de mare încât comisarul fu mișcat.

— Domnule, spuse el, liniștește-te; poate că fiul dumitale a neglijat vreo formalitate vamală sau sanitară și de bună seamă va fi pus în libertate după ce va da informațiile necesare.

— Aha, ce-nseamnă asta? întrebă încruntat Caderousse pe Danglars care se prefăcea mirat.

— Știu eu? spuse Danglars; sunt ca și tine; văd ce se petrece, nu înțeleg nimic și sunt nedumerit.

Caderousse îl căută pe Fernand din ochi: dispăruse.

Scena din ajun i se înfățișă atunci în minte cu o luciditate înfricoșătoare.

Catastrofa smulsese parcă vâlul pe care beția din ajun îl aruncase între el și memoria lui.

— Aha, glăsui el cu voce răgușită, nu cumva asta este urmarea glumei despre care vorbeai ieri, Danglars? În cazul ăsta, vai de cel care a făcut-o, căci tare este tristă!

— Cătuși de puțin, exclamă Danglars, dimpotrivă. Știi bine că eu am rupt hârtia.

— N-ai rupt-o, spuse Caderousse. Ai aruncat-o într-un colț, atâta tot.

— Taci! N-ai văzut nimic, căci erai beat.

— Unde e Fernand? întrebă Caderousse.

— Habar n-am, răspunse Danglars; de bună seamă, la treburile lui; dar în loc să ne ocupăm de asta, hai mai bine să dăm ajutor bieților năpăstuiți.

În timpul conversației, Dantès strânsese zâmbind mâna tuturor prietenilor săi și se constituise prizonier, spunând:

— Fiți pe pace, greșeala se va lămurii și probabil că nici n-o să merg până la închisoare.

— O, cu siguranță, garantez! spuse Danglars, care în acel moment se apropia de grupul principal.

Dantès coborî scara, precedat de comisarul de poliție și înconjurat de soldați. O trăsură, a cărei ușă era dată în lături, aștepta. Urcă, doi soldați și comisarul urcară după el, ușa se închise și trăsura porni spre Marsilia.

— Adio, Dantès! Adio, Edmond! strigă Mercédès aplecându-se peste balustradă.

Prizonierul auzi strigătul ieșit ca un suspin din inima sfâșiată a logodnicei sale. Scoase capul prin ușă și strigă:

— La revedere, Mercédès și dispăru pe după un colț al fortului Saint-Nicolas.

— Așteptați-mă aici, spuse armatorul; iau prima trăsură pe care o întâlnesc, dau fuga la Marsilia și vă aduc vești.

— Duceți-vă, strigară toate vocile, duceți-vă și înapoiți-vă repede!

După ambele plecări, urmă un moment de buimăceală cumplită printre cei rămași.

Bătrânul și Mercédès stătură câțva timp izolați, fiecare cu durerea sa. Dar, în cele din urmă, ochii li se întâlniră, se recunoscuseră ca două victime

izbite de aceeași lovitură și se aruncară unul în brațele celuilalt.

Fernand reîntră între timp, își turnă un pahar cu apă pe care îl bău și se așeză pe un scaun.

Din întâmplare, Mercédès, desfăcându-se din brațele bătrânului, căzu pe un scaun învecinat.

Fernand se trase instinctiv în scaunul său.

— El e, se adresă Danglars lui Caderousse, care nu-l pierduse pe catalan din ochi.

— Nu cred, răspunse Danglars, este prea nătâng; în orice caz, blestemul să cadă pe capul celui ce a săvârșit fapta.

— Nu pomenești și de cel care l-a sfătuit? spuse Caderousse.

— Ei, nu zău, dacă am fi răspunzători de tot ce se spune așa în vânt... glăsui Danglars.

— Da, când ceea ce spui în vânt recade pe pământ.

În vremea asta grupurile comentau arestarea în fel și chip.

— Dar dumneata, Danglars, spuse un glas, ce gândești despre întâmplarea aceasta?

— Eu, glăsui Danglars, cred c-o fi adus niscai baloturi cu mărfuri nepermise.

— Dar dacă e așa, ar trebui să știi, Danglars, dumneata, care ești agent contabil.

— Da, e adevărat; însă agentul contabil nu cunoaște decât coletele care i se declară: știu că suntem încărcăți cu bumbac, atâta tot; și am luat marfa la Alexandria, de la domnul Pastret și la Smirna, de la domnul Pascal; mai mult să nu mă întrebați.

— Da, îmi amintesc acum, murmură bietul părinte, agățându-se de acest pai, îmi amintesc că mi-a spus ieri, că avea pentru mine o ladă cu cafea și o ladă cu tutun.

— Vedeți, spuse Danglars, asta este: în lipsa noastră, vama a făcut o vizită pe bordul "Faraonului" și a descoperit contrabanda.

Mercédès nu credea nimic din toate astea; căci, gătită până în momentul acela, durerea ei izbucni deodată în suspine.

— Haide, haide, nu-ți pierde speranța! spuse fără să-și dea prea bine seama bătrânul Dantès.

— Speranța, repetă Danglars.

— Speranța, încercă Fernand să murmure.

Dar cuvântul îl înăbușea; buzele lui se mișcară, însă nici un cuvânt nu-i ieși din gură.

— Domnilor, strigă unul din comesenii rămași de santinelă pe balcon; domnilor, o trăsură! A, e domnul Morrel. Curaj! curaj! De bună seamă că ne aduce vești bune.

Mercédès și bătrânul părinte alergară în întâmpinarea armatorului, pe care-l întâlniră la ușă. Domnul Morrel era foarte palid.

— Ei, ce e? strigară ei cu un singur glas.

— Dragii mei, răspunse armatorul, clătinând din cap, lucrul e mai grav decât ne închipuiam.

— Oh, domnule! exclamă Mercédès, este nevinovat.

— Cred și eu, răspunse domnul Morrel, însă i se aduc acuzații...

— Ce acuzații? întrebă bătrânul Dantès.

— Că e agent bonapartist.

Aceia dintre cititorii mei care au trăit pe vremea când se petrece istoria de față, își vor reaminti ce cumplită acuzație era pe atunci aceea pe care o formulase domnul Morrel.

Mercédès scoase un strigăt; bătrânul căzu pe un scaun.

— Aha, murmură Caderousse, m-ai înșelat, Danglars, gluma a fost dusă până la capăt: nu vreau să-i las pe bătrân și pe fată să moară de durere, am să le spun totul.

— Taci, nenorocitul, strigă Danglars apucându-l de mână pe Caderousse. Nu garantez altminteri nici de tine. Cine îți spune că Dantès nu e cu adevărat vinovat? Vasul a ajuns la insula Elba, el a coborât acolo și a stat o zi întreagă la Porto-Ferraio; dacă s-o fi găsit asupra lui vreo scrisoare compromițătoare, cei care îi vor lua apărarea au să treacă drept complici.

Cu instinctul rapid al egoismului, Caderousse înțelese întreaga temeinicie a acestei judecăți. Îl privi pe Danglars cu ochi prostiți, de teamă și de durere, iar pentru pasul făcut înainte, se trase doi înapoi.

— Atunci să așteptăm, murmură el.

— Da, să așteptăm, spuse Danglars; dacă e nevinovat, au să-l pună în libertate; dacă e vinovat, ne compromitem zadarnic pentru un conspirator.

— În cazul ăsta să plecăm. Nu mai pot să zăbovesc aici.

— Da, vino, spuse Danglars încântat că găsește un tovarăș de retragere. Vino și să-i lăsăm să iasă din încurcătură cum vor putea.

Plecară. Redevenind sprijinul fetei, Fernand o luă pe Mercédès de mână și o readuse la Catalani. Prietenii lui Dantès îl readuseră la rândul lor, pe bătrânul aproape leșinat, în aleea Meilhan.

Zvonul că Dantès fusese arestat ca agent bonapartist se răspândi curând în tot orașul.

— Ai fi putut să crezi asta, dragă Danglars? spuse domnul Morrel, ajungându-l din urmă pe agentul contabil și pe, Caderousse, căci se înapoia și el la oraș, cu toată graba, ca să afle vreo știre directă cu privire la Edmond din partea substitutului de procuror regal, domnul de Villefort, pe care-l cunoștea întrucâtva. Ai fi putut să crezi asta?

— O, domnule, răspunse Danglars, vă spuseseam că Dantès a poposit fără nici un motiv pe insula Elba și că, vă amintiți, popasul mi s-a părut suspect.

— Dar ai împărtășit bănuielile dumitale și altcuiva afară de mine?

— M-am ferit, domnule, adăugă Danglars în șoaptă. Știți bine că, din cauza unchiului dumneavoastră, domnul Policar Morrel, care a servit sub celălalt și care nu-și ascunde gândul, lumea vă bănuiește că vă pare rău după Napoleon; mi-ar fi fost frică să nu-i fac vreun rău lui Edmond și apoi dumneavoastră. Sunt lucruri pe care un subordonat e dator să le spună armatorului său și să le tăinuiească cu strășnicie față de alții.

— Bine, Danglars, bine, glăsui armatorul. Ești un băiat de ispravă, de aceea mă gândisem dinainte la dumneata, în cazul când bietul Dantès ar fi devenit căpitanul "Faraonului".

— În ce fel, domnule?

— Da, l-am întrebat dinainte pe Dantès ce gândește despre dumneata și dacă ar fi avut vreun motiv să nu te mențină în post, căci nu știu de ce băgasem parcă de seamă că între voi era o răceală.

— Și ce v-a răspuns?

— Că într-adevăr, a avut, într-o împrejurare pe care nu mi-a spus-o, oarecari porniri împotriva dumitale, însă că orice persoană care se bucură de încrederea armatorului avea și încrederea sa.

— Fățarnicul! murmură Danglars.

— Bietul Dantès, glăsui Caderousse, fapt e că era un băiat admirabil.

— Da, dar deocamdată, spuse domnul Morrel, iată, "Faraonul" e fără căpitan.

— O, spuse Danglars, să nădăjduim, — întrucât până în trei luni nu putem să plecăm — că, până atunci Dantès va fi pus în libertate.

— De bună seamă, dar până atunci?

— Până atunci sunt eu, domnule Morrel, spuse Danglars. Știți că eu mă pricep la manevrarea unui vas, tot așa de bine ca orice căpitan de cursă lungă. Servindu-vă de mine, veți avea chiar un avantaj, căci atunci când Edmond o să iasă din închisoare, nu veți fi obligat față de nimeni, el își va relua locul său, eu pe-al meu și gata.

— Îți mulțumesc, Danglars, glăsui armatorul. Iată o soluție care împacă totul. Ia deci comanda, te autorizez și supraveghează debarcarea: orice catastrofă li s-ar întâmpla indivizilor, afacerile nu trebuie să sufere.

— Fiți pe pace, domnule, dar o să-l putem vedea cel puțin pe bunul Edmond?

— Îți voi spune asta curând, Danglars; am să caut să vorbesc cu domnul de Villefort și să intervin pe lângă el în favoarea arestatului. Știu că e un regalist înverșunat dar, — ce dracu'! oricât de regalist și de procuror ar fi, e om și el și nu-l cred rău.

— Nu, spuse Danglars, dar am auzit că e ambițios și asta aduce cu răutatea.

— În sfârșit, glăsui domnul Morrel cu un suspin, vom vedea; du-te la bord, că vin și eu acolo.

Și se despărți de cei doi prieteni, îndreptându-se spre Palatul Justiției.

— Vezi ce întorsătură ia chestia? se adresă Danglars lui Caderousse. Mai ai chef să-l susții pe Dantès acum?

— De bună seamă, nu; cu toate astea, este grozavă gluma care are atari urmări.

— Ei, cine a făcut-o? Nici tu, nici eu, nu e așa? A făcut-o Fernand. Știi bine că, în ce mă privește, am aruncat hârtia într-un colț; credeam chiar că am rupt-o.

— Nu, nu, spuse Caderousse. Despre asta sunt sigur, o văd parcă în colțul umbrarului, mototolită, strânsă și tare așa vrea să mai fie acolo.

— Ei, ce vrei... O fi ridicat-o Fernand, o fi copiat-o, ori a pus pe cineva s-o copieze, ori poate nu și-a dat nici măcar această osteneală; mă gândesc că a trimis chiar scrisoarea mea. Noroc că-mi prefăcusem scrisul.

— Dar tu știai că Dantès conspiră?

— Nu, nu știam nimic. După cum ți-am spus, am crezut că fac o glumă, altceva nimic. Se pare că, asemeni Arlechinului, am spus adevărul râzând.

— Tot aia e, urmă Caderousse. Aș da nu știu ce ca afacerea să nu se fi întâmplat, sau cel puțin eu să nu fi avut nici un amestec. Ai să vezi, Danglars, c-o să ne poarte nenoroc.

— Dacă e să poarte nenoroc cuiva, apoi o să poarte vinovatului adevărat, iar vinovatul adevărat e Fernand, nu eu. Ce nenorocire vrei să ni se întâmple? N-avem decât să ne vedem de treabă, fără să suflăm un cuvânt și furtuna o să treacă fără că trăsnetul să cadă.

— Amin! spuse Caderousse, făcând un semn de despărțire lui Danglars și îndreptându-se spre aleile Meilhan, clătinând din cap și vorbindu-și singur, așa cum fac oamenii munciți de gânduri.

"Bun, spuse Danglars, lucrurile iau întorsătura pe care o prevăzusem. Iată-mă locțiitor de căpitan... și dacă nătărăul de Caderousse o să poată să-și țină gura, căpitan de-a binelea. Dar nu cumva justiția o să-l pună pe Dantès în libertate? A, dar justiția e justiție, mă bizui pe ea", adăugă el cu un zâmbet.

Glăsuind acestea, sări într-o barcă, dând barcagiului ordin să-l conducă la bordul "Faraonului" unde, vă amintiți, armatorul îi fixase întâlnire.

Capitolul VI Substitutul de procuror regal

În strada Grand-Cours, în fața fântânei Meduzelor, într-una din vechile case cu arhitectură aristocratică, clădite de Puget, se celebra de asemeni, în aceeași zi, la aceeași oră, un ospăț de logodnă.

Atât numai că, în loc ca actorii acestei scene să fie oameni din popor, mateloți și soldați, ei făceau parte din elita societății marsilieze. Erau foști magistrați, care demisionaseră sub uzurpator; ofițeri bătrâni, care dezertaseră din rândurile noastre, trecând în acelea ale armatei lui Condé; tineri crescuți de familiile lor încă neliniștite de viața copiilor lor, în ciuda celor patru sau cinci înlocuitori plătiți de ea să fie luați la oaste, împinși de

ura contra omului pe care cinci ani de exil aveau să-l facă un martir și cincisprezece ani de restaurație, un zeu.

Lumea se afla la masă, iar conversația se desfășura mistuită de toate pasiunile epocii, pasiuni cu atât mai cumplite, mai vii și mai înverșunate în sud, cu cât, de cinci sute de ani, dușmăniile religioase veniseră în ajutorul dușmăniilor politice.

Împăratul, rege al insulei Elba, după ce fusese suveranul unei părți de lume, tronând asupra unei populații de cinci-șase mii de suflete, după ce auzise strigându-se: "Trăiască Napoleon" de o sută douăzeci de milioane de supuși și în zece limbi diferite, era tratat aci ca un om pierdut de-a binelea pentru Franța și pentru tron. Magistratii relevau boroboatele politice, militarii vorbeau despre Moscova și Leipzig; femeile, despre divorțul lui cu Josefina. Lumei acesteia, regalistă, voioasă și triumfătoare, nu din pricina căderii omului, ci a nimicirii principiului, i se părea că viața reîncepea pentru ea și că se trezea dintr-un vis penibil.

Un bătrân decorat cu crucea Sfântului Ludovic se sculă și propuse comesenilor săi să se închine pentru sănătatea regelui Ludovic al XVIII-lea. Era marchizul de Saint-Méran.

După toastul care evoca totodată pe exilatul din Hartwel și pe regele pacificator al Franței, larma fu mare, paharele se ridicară în manieră englezească, femeile își desprinseră buchetele de flori și le presărară pe fața de masă. Entuziasmul era aproape poetic.

— Dacă ar fi de față toți revoluționarii care ne-au izgonit și pe care noi îi lăsăm să conspire netulburați în castelele noastre vechi, cumpărate de ei pentru o bucată de pâine sub Teroare — glăsui marchiza de Saint-Méran, femeie cu ochi uscați, cu buze subțiri, cu aer aristocratic și încă elegant, în ciuda celor cincizeci de ani ai ei; dacă ar fi de față, ar recunoaște că devotamentul adevărat era de partea noastră, deoarece noi rămâneam atașați de monarhia care se năruia, pe când ei, dimpotrivă, salutau răsăritul și făceau avere, în timp ce noi o pierdeam pe a noastră; ar recunoaște că regele nostru era într-adevăr Ludovic cel Iubit, în timp ce uzurpatorul lor nu a fost niciodată decât Napoleon blestematul. Nu-i așa, de Villefort?

— Ce-ați spus, doamnă marchiză? Iertați-mă, nu eram atent.

— Ei, lasă-i pe copii, marchiză, reluă bătrânul care ținuse toastul. Copiii se căsătoresc și e natural să aibă de vorbit altceva decât politică.

— Ți cer iertare, mamă, spuse o tânără și frumoasă ființă cu păr blond, cu ochii de catifea înotând într-un fluid sidefiu; ți-l înapoiez pe domnul de Villefort, pe care-l acaparasem un moment. Domnule de Villefort, mama îți vorbește.

— Sunt gata să-i răspund doamnei, dacă binevoiește să repete întrebarea pe care n-am auzit-o bine, spuse domnul de Villefort.

— Ești iertată, Renée, spuse marchiza cu un zâmbet drăgăstos, care te uimea văzându-l înflorind pe figura uscată; inima femeii este însă în așa fel făcută încât, oricât de aridă ar deveni față de sufletul prejudecăților și de cerințele etichetei, există totdeauna într-însa un colț rodnic și zâmbitor. E ungherul pe care Dumnezeu l-a consacrat iubirii materne. Te iert... Spuneam, Villefort, că bonapartiștii n-aveau nici convingerea, nici entuziasmul, nici devotamentul nostru.

— O, doamnă, au cel puțin ceva care înlocuiește totul: fanatismul. Napoleon e Mahomedul occidentului, pentru toți oamenii de rând, dar cu ambiții supreme, el nu e numai un legislator și-un maestru, ci și un tip, tipul egalității.

— Egalității! exclamă marchiza. Napoleon, tipul egalității!... Dar ce faci cu domnul de Robespierre? Mi se pare că îi răpești locul și îl dai Corsicanului; cred că o uzurpare îi e de-ajuns.

— Nu doamnă, spuse Villefort, îl las pe fiecare pe pedestalul său: pe Robespierre, în piața Louis XV pe eșafod; pe Napoleon, în Piața Vendôme pe coloana lui; atât numai că unul a făcut egalitatea care coboară și altul egalitatea care înalță; unul i-a coborât pe regi la nivelul tronului. Aceasta nu înseamnă, adăugă Villefort râzând, că ambii nu sunt niște revoluționari infami și că 9 termidor și 4 aprilie 1814 nu sunt două zile fericite pentru Franța, vrednice de-a fi, deopotrivă, sărbătorite de prietenii ordinei și ai monarhiei; aceasta explică însă de asemeni cum, — deși căzut pentru de-a pururi, nădăjduiesc — Napoleon și-a conservat fanaticii. Ce vreți, marchiză? Cromwell, care nu era decât pe jumătate din ce a fost Napoleon, îi avea pe-ai săi.

— Villefort, știi că ceea ce spui miroase de la o leghe a revoluție? Dar te iert: nu poate să fie cineva fiu de girondin și să nu păstreze un gust de pământ.

O roșeață vie trecu peste fruntea lui Villefort.

— Doamnă, glăsui el, tata era girondin, este adevărat, dar tata n-a votat moartea regelui. Tata a fost proscris de aceeași teroare care vă proscrisa și pe dumneavoastră și a lipsit puțin să nu-și vadă capul pe același eșafod pe care îl văzuse căzând pe al părintelui dumneavoastră.

— Da, spuse marchiza, fără ca sângeroasa amintire să-i altereze câtuși de puțin trăsăturile. Atât numai că ei au fost urcați pentru principii diametral opuse, iar dovada e că toată familia mea a rămas atașată prinților exilați, în timp ce părintele dumitale s-a grăbit să se ralieze noului guvernământ, iar după ce cetățeanul Noirtier a fost girondin, contele Noirtier a devenit senator.

— Mamă, mamă, spuse Renée, știi că s-a stabilit să nu se mai vorbească despre amintirile acestea urâte.

— Doamnă, răspunse Villefort, mă voi alătura domnișoarei de Saint-Méran, cerându-vă cu umilință uitarea trecutului. La ce bun să aducem învinuiri cu privire la lucruri în care însăși voința lui Dumnezeu este neputincioasă? Dumnezeu poate să schimbe viitorul; el nu poate să modifice trecutul. Ceea ce noi oamenii putem, este, dacă nu să renegăm acest trecut, cel puțin să aruncăm un vâl peste el. Ei bine, eu m-am despărțit nu numai de opinia, dar și de numele părintelui meu. Tata a fost sau poate e încă bonapartist și se numește Noirtier; eu sunt regalist și mă numesc de Villefort. Lăsați, doamnă, să moară în bătrânul trunchi un rest de sevă revoluționară și vedeți doar vlăstarul care se depărtează de trunchi, fără să poată și, — pot spune, — aproape fără să vrea, să se desprindă cu totul.

— Bravo, Villefort, spuse marchizul, bravo, ai răspuns bine. I-am predicat și eu mereu marchizei uitarea trecutului, fără vreun rezultat. Nădăjduiesc că dumneata vei fi mai norocos.

— Da, bun, spuse marchiza, să uităm trecutul. Nici eu nu vreau altceva și suntem de acord, dar Villefort să fie neclintit măcar în viitor. Nu uita, Villefort, că noi am garantat pentru dumneata în fața Maiestății Sale; că Maiestatea Sa a binevoit să uite, în urma recomandării noastre (ea îi întinse mâna), așa cum uit și eu în urma rugăminții dumitale. Decât, dacă îți cade vreun conspirator în mâini, gândește-te că sunt cu atât mai mulți ochi asupra dumitale, cu cât se știe că faci parte dintr-o familie care e, poate, în legături cu conspiratorii aceștia.

— O, doamnă, spuse Villefort, profesiunea mea și, mai cu seamă, timpurile pe care le trăim, îmi ordonă să fiu sever. Voi fi. Am și avut câteva

acuzatii politice de susținut și în privința aceasta am putut face dovada. Din păcate, însă, nu ne aflăm la capăt.

— Crezi? întrebă marchiza.

— Mi-e teamă că da; Napoleon, pe insula Elba, este foarte aproape de Franța; prezența lui în preajma coastelor noastre întreține speranța partizanilor. Marsilia e plină de ofițeri care zilnic, sub un pretext ridicol, caută pricină regaliștilor. De aci, atâtea dueluri printre oamenii din clasele de sus, de aci atâtea asasinate în popor.

— Da, era vorba despre asta încă la plecarea noastră din Paris, spuse domnul de Saint-Méran. Și unde îl trimite?

— La Sfânta Elena.

— La Sfânta Elena? Ce este asta? întrebă marchiza.

— O insulă situată la două mii de leghe de aici, dincolo de ecuator, răspunse contele.

— Bravo! așa cum spune și Villefort, e o mare nebunie ca un astfel de om să fie lăsat să intre în Corsica, acolo unde s-a născut, între Neapole, unde cumnatul său domnește încă și în fața Italiei, din care el vroia să facă un regat pentru fiul său.

— Din nefericire, spuse Villefort, avem tratatele de la 1814 și nu ne putem atinge de Napoleon fără a le călca.

— Ei bine, le vom călca, spuse domnul de Salvieux. El le-a respectat tot așa de mult când a fost vorba să-l împuște pe nenorocitul duce d'Enghien?

— Da, spuse marchiza, e lucru stabilit: Sfânta Alianță scapă Europa de Napoleon și Villefort scapă Marsilia de partizanii lui. Regele ori domnește, ori nu domnește; dacă domnește, guvernul lui trebuie să fie tare și reprezentanții lui neclintii. Numai așa se poate preveni răul.

— Din păcate, doamnă, spuse Villefort zâmbind, un substitut de procuror regal sosește totdeauna când răul a fost făcut.

— Atunci are datoria să-l repare.

— Aș putea să vă mai spun, doamnă, ca noi nu reparăm răul, ci îl răzbunăm; atâta tot.

— O, domnule de Villefort, glăsui o tânără și drăguță ființă, fiica contelui de Salvieux și prietena domnișoarei de Saint-Méran, caută să ai un proces frumos în timpul șederii noastre la Marsilia. N-am văzut niciodată o curte cu juri și se spune că e ceva cu totul deosebit.

— Într-adevăr, cu totul deosebit, domnișoară, spuse substitutul; căci, în locul unei tragedii teatrale, e o dramă adevărată; în locul unor dureri jucate, sunt dureri reale. Omul pe care îl vezi acolo, în loc să se întoarcă după

coborârea cortinei la el acasă, să cineze în familie și să se culce liniștit pentru a repeta scena a doua zi, intră în închisoare, unde dă de călăi. Precum vedeți, nu există spectacol mai frumos decât acesta pentru persoanele nervoase care caută emoții. Domnișoară, fiți pe pace: dacă se prezintă ocazia, vi-l voi procura.

— Ne înfioară și râde, spuse Renée, îngălbenindu-se.

— Ce vrei, e un fel de duel... Am cerut în cinci sau șase rânduri pedeapsa cu moartea împotriva unor acuzați politici sau de alt fel. Ei bine, cine știe câte pumnale se ascut în momentul acesta în umbră, sau sunt chiar îndreptate împotriva mea?

— O, doamne, glăsui Renée, posomorându-se tot mai mult. Vorbești serios, domnule de Villefort?

— Cum nu se poate mai serios, domnișoară, urmă tânărul magistrat cu zâmbetul pe buze. Iar cu procesele acestea frumoase, pe care domnișoara le dorește pentru a-și satisface curiozitatea și pe care eu le doresc pentru a-mi satisface ambiția, situația se va agrava și mai mult. Vă închipuiți că toți acești ostași ai lui Napoleon, deprinși să meargă orbește spre inamic, cugetă atunci când trag un cartuș sau când dau atacul cu baioneta? Au să cugete ei, când e vorba să ucidă un om pe care îl cred dușmanul lor personal, mai mult decât ar urma să ucidă un rus, un austriac sau un ungur, pe care nu l-au văzut niciodată? De altminteri, acestea sunt necesare; fără asta meseria noastră n-ar avea nici o scuză. Când văd lucind în ochii acuzatului fulgerarea luminoasă a înverșunării, eu mă simt încurajat, exaltat. Nu mai e un proces, e o luptă; luptă împotriva lui, el ripostează, eu întetesc atacul și lupta se sfârșește ca toate bătăliile: cu o victorie sau cu o înfrângere. Iată ce înseamnă a pleda. Pericolul creează elocvența. Un acuzat care mi-ar zâmbi după replica mea, m-ar face să cred că am vorbit prost, că ceea ce spun e palid, fără vigoare, neîndestulător. Gândiți-vă deci la senzația de orgoliu pe care o încearcă un procuror regal, convins de culpabilitatea acuzatului, când îl vede pe acesta îngălbenindu-se și înclinându-se sub povara dovezilor și sub fulgerele elocvenței sale. Capul se pleacă, va cădea.

Renée scoase un strigăt ușor.

— Iată ce înseamnă a vorbi, spuse un invitat.

— Iată omul care trebuie în timpuri ca acestea ale noastre, spuse al doilea.

— De aceea, glăsui al treilea, ai fost superb în ultimul dumental proces, dragă Villefort. Știi, omul care își asasinase părintele. Ei bine, l-ai ucis literalmente, înainte de a-l fi atins călăul.

— O, paricizii, spuse Renée, nu mă interesează; pentru astfel de oameni nu există chinuri îndeajuns de mari; dar în ce-i privește pe nenorociții acuzați politici...

— Cu ei este mai grav, Renée, căci regele e părintele națiunii și a vroi să răstorni sau să ucizi pe rege, înseamnă a vroi să ucizi pe părintele a treizeci și două milioane de oameni.

— Tot una e, domnule de Villefort, spuse Renée. Îmi făgăduiești că vei fi îngăduitor cu cei pe care ți-i voi recomanda?

— Fii pe pace, spuse Villefort cu cel mai fermecător zâmbet; vom întocmi împreună rechizitoriile.

— Draga mea, spuse marchiza, vezi-ți de colibrii și de cârpele tale și lasă-l pe viitorul tău soț să-și facă meseria. Astăzi armele se odihnesc și robele au trecere; există în privința aceasta un cuvânt latin de o mare profunzime.

— *Cedant arma togae*³, spuse Villefort înclinându-se.

— Nu îndrăzneam să vorbesc latinește, spuse marchiza.

— Aș fi preferat ca dumneata să fii medic, reluă Renée. Îngerul exterminator, oricât ar fi de înger, m-a înfricoșat totdeauna.

— Bună Renée, murmură Villefort învâluind-o pe fată într-o privire iubitoare.

— Fiica mea, spuse marchizul, domnule de Villefort va fi medicul moral și politic al acestei provincii. Crede-mă, e un rol frumos de jucat.

— Și va fi un mijloc de a da uitării rolul pe care l-a jucat părintele său, reluă incorigibila marchiză.

— Doamnă, glăsui Villefort cu un zâmbet trist, am avut onoarea să vă spun că părintele meu s-a lepădat — cel puțin așa nădăjduiesc, de erorile trecutului și că a devenit un prieten zelos al religiei și al ordinei, un regalist mai bun decât mine; căci el e din convingere, iar eu nu sunt decât din pasiune.

Și, după fraza aceasta rotunjită, Villefort privi spre invitați pentru a-și da seama de efectul fanfaronadei sale, așa cum, după o frază la fel, ar fi privit la tribunal publicul.

— Dragă Villefort, spuse contele de Salvieux, tocmai asta i-am răspuns și eu deunăzi la Tuileries ministrului Casei Regale, care îmi cerea oarecum socoteală asupra ciudatei alianțe dintre fiul unui girondin și fiica unui ofițer al armatei lui Condé; iar ministrul a înțeles foarte bine. Sistemul acesta de fuziune aparține lui Ludovic al XVIII-lea. De aceea regele care, fără ca noi să bănuim ne asculta conversația, ne-a întrerupt spunând: "Villefort, — notează, regele, n-a pronunțat numele de Noirtier, ci dimpotrivă a apăsător pe acela de Villefort, — Villefort, a spus regele, va face o carieră bună. E un tânăr matur de pe acum și aparține lumii mele. Am văzut cu plăcere că marchizul și marchiza de Saint-Méran îl fac ginerele lor și le-aș fi recomandat această alianță dacă nu veneau ei cei dintâi să-mi ceară permisiunea."

— A spus regele asta, conte? exclamă Villefort încântat.

— Îți reproduc propriile lui cuvinte, iar dacă marchizul vrea să fie sincer, va mărturisi că ceea ce îți comunic, în momentul acesta, se potrivește perfect cu ceea ce regele i-a spus lui însuși când, acum șase luni, i-a vorbit despre un proiect de căsătorie între fiica sa și dumneata.

— Adevărat, spuse marchizul.

— O, dar îi datorez prin urmare totul vrednicului suveran! Voi căuta deci să fac totul pentru a-l servi.

— Bravo, glăsui marchiza, așa te iubesc: să poftească în momentul acesta un conspirator și va fi bine venit!

— Iar eu, mamă, spuse Renée, îl rog pe Dumnezeu să nu te asculte și să nu-i trimită domnului de Villefort decât mici hoți, falși fără însemnătate și escroci timizi. În chipul acesta voi dormi liniștită.

— E ca și cum ai dori medicului migrene, pojaruri și înțepături de viespi, lucruri care nu compromit decât epiderma, glăsui Villefort râzând. Dacă vrei să mă vezi procuror, urează-mi, dimpotrivă, maladiile acelea grozave a căror tratare face medicului cinste.

În momentul acela și ca și cum întâmplarea nu așteptase decât exprimarea dorinței lui Villefort pentru ca aceasta să-i fie satisfăcută, un valet intră și îi spuse câteva cuvinte la ureche. Villefort se ridică de la masă, scuzându-se și se înapoie după câteva clipe cu figura luminată și cu buzele zâmbitoare.

Renée îl privi cu dragoste, căci, văzut astfel, cu ochii lui albaștri, cu tenul mat și cu favoriții negri care îi încadrau chipul, era într-adevăr un tânăr

elegant și frumos. De aceea fata aștepta cu nerăbdare explicarea cauzei pentru care un moment dispăruse.

— Domnișoară, spuse Villefort, năzuiai adineauri să ai ca soț un medic; eu am, cu discipolii lui Esculap (se vorbea astfel încă în 1815), asemănarea că niciodată ceasul nu-mi aparține și că sunt deranjat chiar de lângă dumneata, chiar de la ospățul logodnei mele.

— Și de ce ești deranjat, domnule? întrebă frumoasa fată cu ușoară neliniște.

— O, pentru un bolnav care, după câte mi s-a spus, e în ultimul grad. Un caz grav și boala frizează eșafodul.

— Vai, domnule! exclamă Renée, îngălbenindu-se.

— Adevărat? rosti într-un singur glas adunarea.

— Se pare că a fost descoperit un mic complot bonapartist.

— E cu puțință? spuse marchiza.

— Iată scrisoarea de denunț.

Și Villefort citi:

"Domnul procuror regal este înștiințat, de un prieten al tronului și al religiei, că numitului Edmond Dantès, secundul vasului «Faraon», sosit azi dimineață din Smirna, după ce s-a oprit la Neapole și la Porto-Ferraio, i-au fost încredințate de către Murat o scrisoare pentru uzurpator și de către uzurpator o scrisoare pentru comitetul bonapartist din Paris.

Dovada crimei sale se poate face arestându-l, căci scrisoarea se va găsi sau la el, sau la părintele său, sau în cabina sa pe bordul «Faraonului»".

— Dar, glăsui Renée, scrisoarea aceasta, care nu e, de altminteri, decât o scrisoare anonimă, este adresată domnului procuror regal, nu dumitale.

— Da, dar procurorul regal e absent. În lipsa lui epistola a parvenit secretarului său, care avea misiunea să deschidă scrisorile. El a deschis-o deci, m-a căutat și, negăsindu-mă, a dat ordin de arestare.

— Așadar, culpabilul e arestat? întrebă marchiza.

— Adică acuzatul, glăsui Renée.

— Da, doamnă, spuse Villefort, și, precum aveam onoarea să spun adineauri domnișoarei Renée, dacă scrisoarea în chestiune se va găsi, starea bolnavului e gravă.

— Și unde e nenorocitul? întrebă Renée.

— E la mine.

— Haide, prietene, spuse marchizul, nu lipsi de la datoriile dumitale, rămânând cu noi atunci când serviciul regelui te așteaptă în altă parte. Du-te deci acolo unde te așteaptă serviciul regelui.

— O, domnule de Villefort, spuse Renée, împreunându-și mâinile, fii îngăduitor, e ziua dumitale de logodnă.

Villefort făcu ocolul mesei și, apropiindu-se de scaunul fetei, se rezemă de spătar:

— Voi face tot ce am să pot, scumpă Renée, glăsui el, ca să-ți cruț o neliniște; dacă însă indiciile sunt sigure, dacă acuzația este întemeiată, buruiana bonapartistă va trebui tăiată.

Renée se înfioră la auzul cuvântului tăiată, căci buruiana despre care el spunea că trebuie tăiată avea un cap.

— Eh, spuse marchiza, n-o asculta pe copilița asta, Villefort. Se va liniști ea.

Și marchiza îi întinse lui Villefort o mână uscată pe care el o sărută, continuând s-o privească pe Renée și spunându-i din ochi:

"Sărut în momentul acesta mâna dumitale, sau cel puțin aș vrea".

— Triste auspicii! murmură Renée.

— Domnișoară, spuse marchiza, ești de o copilărie deznădăjduitoare: mă rog, ce are a face destinul statului cu fanteziile dumitale de sentiment și cu sensibilitățile inimii dumitale.

— O, mamă! murmură Renée.

— Fiți îngăduitoare cu răul regalist, doamnă marchiză, spuse Villefort, vă făgăduiesc că-mi voi îndeplini pe deplin meseria de substitut de procuror regal, adică o să fiu de o severitate cumplită.

Dar, în timp ce magistratul adresa cuvintele acestea marchizei, logodnicul aruncă pe furiș o privire logodnicei, iar privirea spunea:

"Renée, fii liniștită: de hatârul dragostei tale am să fiu indulgent".

Renée răspunse privirii lui cu cel mai dulce zâmbet și Villefort ieși, purtând paradisul în inimă.

Capitolul VII Interogatoriul

De cum ieși din sufragerie, Villefort părăsi masca voioasă, luând aerul grav al unui om chemat la îndatorirea supremă de a se rosti asupra vieții semenului său. Dar, cu toată mobilitatea fizionomiei sale, mobilitate pe care substitutul o studiasse de multe ori dinaintea oglinzii, așa cum e dator să facă un actor iscusit, de data aceasta îi fu greu să-și încrunte sprâncenele și să-și posomorască trăsăturile. În afară de amintirea liniei politice, urmată de părintele său care, dacă nu se depărta complet de ea, putea să-i abată viitorul, Gérard de Villefort era în momentul acesta cât se poate de fericit. Bogat prin sine, ocupa la douăzeci și șapte de ani un loc înalt în magistratură, se însura cu o tânără și frumoasă ființă pe care o iubea, nu pătimaș, ci cu rațiune, așa cum un substitut de procuror poate să iubească și, în afară de frumusețea ei remarcabilă, domnișoara de Saint-Méran, logodnica lui, aparținea uneia dintre familiile cu cea mai bună situație la curte; iar pe lângă influența părintelui și a mamei ei pe care, neavând alt copil, putea fi folosită întreagă pentru ginere. Pe de altă parte, logodnica aducea soțului ei și o zestre de cincizeci de mii de taleri care, grație speranțelor, — cuvânt groaznic, născocit de mijlocitorii de căsătorii, — putea să sporească într-o zi cu o moștenire de o jumătate de milion.

Toate aceste elemente reunite compuneau deci pentru Villefort un total de fericire așa de uluitor, încât i se părea că vede pete în soare, după ce-și privise îndelung viața interioară cu ochii sufletului.

Găsi la poartă pe comisarul de poliție care îl aștepta. Vederea omului în negru îl coborî, îndată, din înălțimile celui de al treilea cer, pe pământul material pe care călcăm. Își compuse figura așa cum am spus, apropiindu-se de ofițerul justiției:

— Domnule, îi spuse el, uite, am citit scrisoarea și ai făcut bine arestându-l pe om. Dă-mi acum asupra lui și asupra conspirației toate amănuntele pe care le-ai cules.

— Despre conspirație, domnule, nu știm încă nimic; toate hârtiile confiscate au fost închise într-un singur pachet și depuse cu peceti pe biroul dumneavoastră. În ce-l privește pe acuzat, ați văzut prin chiar scrisoarea care-l denunță că e un anume Edmond Dantès, secund pe bordul vasului "Faraonul", care face comerț cu bumbac cu Alexandria și Smirna și care aparține casei Morrel și fiul din Marsilia.

— Înainte de a servi în marina comercială a servit în marina militară?

— O, nu, domnule; este un tinerel.

— Ce vârstă?

— Nouăsprezece sau cel mult douăzeci de ani.

În momentul acela, pe când Villefort, mergând pe strada Mare, ajunse la colțul străzii des Conseils, un om care părea că-l așteaptă i se adresa; era domnul Morrel.

— A, domnul de Villefort, exclamă acesta zăbindu-l pe substitut, îmi pare foarte bine că vă întâlnesc. Închipuiți-vă că s-a săvârșit eroarea cea mai ciudată, cea mai neuzită: a fost arestat secundul vasului meu, Edmond Dantès.

— Știu, domnule, spuse Villefort și mă duc să-l interoghez.

— O, domnule, continuă domnul Morrel mânat de prietenia sa pentru tânăr, nu-l cunoașteți pe cel care e acuzat. Eu îl cunosc; imaginați-vă omul cel mai blând, cel mai cinstit și, aproape că aș îndrăzni să spun, omul care își cunoaște cel mai bine meseria din întreaga marină comercială. O, domnule de Villefort, vi-l recomand cu toată sinceritatea și din tot sufletul.

Precum s-a putut vedea, Villefort aparținea taberei nobile din oraș, iar Morrel taberei plebeiene; primul era ultraregalist, al doilea bănuit de bonapartism în surdină. Villefort îl privi pe Morrel disprețuitor și îi răspunse rece:

— Știi, domnule, că cineva poate să fie blând în viața particulară, cinstit în relațiile comerciale, savant în meseria lui și să fie totuși, politicește vorbind, un mare vinovat. Știi, nu-i așa, domnule?

Și magistratul apasă pe ultimele cuvinte ca și cum ar fi vrut să le aplice armatorului, în timp ce privirea lui scrutătoare vroia parcă să pătrundă până în adâncul inimii omului acesta, atât de cutezător încât intervenea pentru altul, când el însuși era dator să știe că avea nevoie de indulgență.

Morrel roși, căci nu se simțea cu conștiința tocmai curată în privința opiniilor politice. Și, de altminteri, destăinuirea pe care i-o făcuse Dantès în ce privește întrevederea cu marele mareșal și cele câteva cuvinte pe care i le adresase împăratul, îl tulburau oarecum. Adăugă totuși, cu accentul celui mai profund interes:

— Domnule de Villefort, vă implor, fiți drept cum trebuie să fiți; bun așa cum sunteți totdeauna și *dați-ni-l* repede pe bietul Dantès.

Cuvântul *dați-ni-l* sună revoluționar în urechea substitutului de procuror.

"Ehei, dați-ni-l, își zise el. Nu cumva acest Dantès e afiliat vreunei secte de carbonari, întrucât protectorul lui întrebuințează, fără să-și dea seama, formula colectivă? Comisarul mi-a spus, îmi pare, că l-a arestat într-o cârciumă, într-o societate numeroasă: nu cumva complotau?"

Pe urmă, cu glas tare:

— Domnule, răspunse el, poți să fii pe deplin liniștit și nu vei fi apelat în zadar la spiritul meu de dreptate dacă acuzatul e inocent; dar dacă, dimpotrivă, e vinovat, trăim într-o epocă grea, domnule, când nepedepsirea ar fi un exemplu fatal. Voi fi deci nevoit să-mi fac datoria.

Și, deoarece ajunsese la ușa casei sale lipită de palatul de justiție, intra măreț, după ce-l salută cu o politețe de gheață pe nefericitul armator, care rămase împietrit parcă în locul unde Villefort îl părăsise.

Anticamera era plină de jandarmi și de agenți de poliție; în mijlocul lor, păzit, învăluit în priviri aprinse de ură, stătea calm și nemișcat deținutul.

Villefort străbătu anticamera, aruncă spre Dantès o privire piezișă și după ce luă un pachet pe care i-l dădu un agent, dispăru, spunând:

— Să se aducă deținutul!

Oricât de fulgerătoare ar fi fost privirea, ea îi ajunsese lui Villefort pentru a-și forma o idee despre omul pe care urma să-l supună interogatoriului. Recunoscuse inteligența în fruntea lată și deschisă, curajul în ochii ficși și în sprâncenele încruntate și Sinceritatea în buzele groase, pe jumătate deschise, printre care se vedea un șir dublu de dinți albi ca fildeșul.

Prima impresie fusese favorabilă lui Dantès. Dar Villefort auzise de atâtea ori, ca pe un cuvânt de politică profundă, că trebuie să le ferești de *prima pornire*, tocmai pentru că era bună, încât aplică *impresiei* maxima aceasta fără să țină seama de diferența dintre aceste două cuvinte.

Își înăbuși deci instinctele bune care vroiau să-i năpădească inima, pentru a da de acolo asalt minții; își potrivi la oglindă figura de zile mari și se așază sumbru, amenințător, dinaintea biroului.

În clipa următoare Dantès intră.

Tânărul era tot palid, dar calm și zâmbitor. Îl salută pe judecător cu o politețe firească, apoi caută din ochi un scaun ca și cum s-ar fi aflat în salonul armatorului Morrel.

Abia atunci el întâlnește privirea posomorâtă a lui Villefort, privire caracteristică oamenilor justiției, care nu vor să li se citească gândul și care fac din ochii lor o sticlă fără luciu. Privirea aceasta îi arată că se găsea dinaintea chipului mohorât al justiției.

— Cine ești dumneata și cum te cheamă? întrebă Villefort răsfoind notele pe care agentul i le predase când a intrat și care, într-un ceas, deveniseră voluminoase, într-atât corupția spionajelor se alipește de acest corp nefericit care sunt deținuții.

— Domnule, mă numesc Edmond Dantès, răspunse tânărul cu glas calm și sonor. Sunt secund pe bordul vasului "Faraonul" care aparține domnilor Morrel și fiul.

— Vârsta dumneata? continuă Villefort.

— Nouăsprezece ani, răspunse Dantès.

— Ce făceai în momentul când ai fost arestat?

— Mă aflam la ospățul logodnei mele, domnule, glăsuie Dantès cu glas ușor mișcat, într-atât de dureros era contrastul dintre momentele de bucurie și ceremonia lugubră de acum, într-atât chipul sumbru al domnului de Villefort scotea în relief figura strălucitoare a logodnicei lui.

— Asistai la ospățul logodnei dumneata? întrebă substitutul tresărind fără să vrea.

— Da, domnule, sunt pe cale să mă însor cu o femeie pe care o iubesc de trei ani.

Deși impasibil ca de obicei, Villefort fu izbit totuși de coincidență, iar glasul mișcat al lui Dantès, surprins în toiul fericirii, trezi în taina sufletului său o fibră de simpatie: se însura și el, era și el fericit, iar fericirea îi fusese tulburată pentru a contribui la nimicirea bucuriei unui om care, ca și el, atinge fericirea.

Apropierea aceasta filozofică, gândi el, va face o mare impresie când am să mă înapoiez în salonul domnului de Saint-Méran; și își întocmi dinainte, în cuget, în timp ce Dantès aștepta alte întrebări, cuvintele antitetice cu ajutorul cărora oratorii construiesc frazele care smulg aplauze și care, uneori, fac impresie unei elocvențe adevărate.

După ce micul *speech* lăuntric fu întocmit, Villefort zâmbi cu gândul la efect și reveni la Dantès:

— Continuă, domnule, glăsuie el.

— Ce vreți să continui?

— Să luminezi justiția.

— Să-mi spună justiția asupra cărui punct vrea să fie luminată și îi voi spune tot ce știu; decât, adăugă el la rându-i cu un zâmbet, o înștiințez că nu știu mare lucru.

— Ai servit sub uzurpator?

— Urma să fiu încorporat în marina militară când a căzut.

— Se spune că opiniile dumitale politice sunt exagerate, spuse Villefort, căruia nu i se suflase un cuvânt despre aceasta, dar care nu se da în lături să pună întrebarea așa cum se pune o acuzare.

— Opiniile mele politice, domnule? O, mi-e aproape rușine să spun dar eu nu am avut niciodată ceea ce se cheamă o opinie. Sunt în vârstă de abia nouăsprezece ani, după cum am avut onoarea să vă spun. Nu știu nimic, nu sunt destinat să joc nici un rol, puținul care sunt și voi fi, dacă mi se acordă locul care îl râvnesc, îl voi datora domnului Morrel. De aceea toate opiniile mele, nu politice, dar particulare, se mărginesc la aceste trei sentimente: îl iubesc pe părintele meu, îl respect pe domnul Morrel și o ador pe Mercédès. Iată, domnule, tot ce pot spune justiției. Vedeți că e prea puțin interesant pentru ea.

Pe măsură ce Dantès vorbea, Villefort îi privea chipul așa de blând și de deschis și îi reveneau în memorie cuvintele rostite de Renée care, fără să-l cunoască, îi ceruse indulgența pentru acuzat. Cu deprinderea pe care substitutul crimei și al criminalilor o căpătase, vedea țâșnind din fiecare cuvânt al lui Dantès dovada inocenței. Într-adevăr, tânărul, aproape că s-ar putea spune copilul acesta simplu, natural, elocvent, cu acea elocvență a inimii pe care n-o găsești niciodată când o cauți, plin de afecțiune pentru toți, deoarece era fericit și deoarece fericirea îi face buni chiar pe oamenii răi, revărsa și asupra judecătorului bunăvoința ce-i deborda din inimă. Edmond nu avea în privire, în glas, în gest, oricât de aspru fusese Villefort cu el, decât mângâiere și bunătate pentru cel care-l interoga.

"La naiba, își spuse Villefort, e un băiat fermecător și, nădăjduiesc, nu-mi va fi greu să-i fac plăcerea lui Renée, îndeplinind prima recomandare dată de ea: voi căpăta astfel o strângere de mână în fața lumii și un sărut încântător într-un ungher."

Și, la gândul acesta, figura lui Villefort se luminează; de aceea, când își abătu privirile de la cugetul său la Dantès, Dantès, care îi urmărise mișcările chipului, zâmbea.

— Domnule, spuse Villefort, cunoști niscăi dușmani?

— Dușmani? întrebă Dantès; am norocul de a însemna prea puțin pentru ca situația mea să mi-i facă. În ce privește caracterul meu, poate cam repezit, am încercat totdeauna să-l îmblânzesc față de subordonați. Am sub ordinele mele zece sau doisprezece mateloți: întrebați-i, domnule și vă vor spune că mă iubesc și mă respectă, nu ca pe un părinte, — sunt prea tânăr pentru aceasta, — dar ca pe un frate mai mare.

— Dar în lipsă de dușmani, poate că ai invidioși: vei fi numit căpitan la nouăsprezece ani, ceea ce e un post înalt în meseria dumitale. Te vei însura cu o femeie frumoasă, care te iubește, ceea ce e un noroc rar pe pământ: Poate că ambele preferințe ale destinului ți-au creat niscăi invidioși.

— Da, aveți dreptate. De bună seamă, îi cunoașteți pe oameni mai bine decât mine și este cu puțință, dar dacă invidioșii aceștia se găsesc printre prietenii mei, vă declar că prefer să-i cunosc, pentru a nu mă vedea silit să-i urăsc.

— Faci rău, domnule. Trebuie totdeauna, pe cât cu puțință, să vezi limpede în jurul dumitale; și, într-adevăr, îmi pari un tânăr așa de vrednic, încât mă voi abate pentru dumneata de la regulile obișnuite ale justiției și te voi ajuta să vezi limpede, comunicându-ți denunțul care te aduce la mine: iată hârtia acuzatoare. Recunoști scrisul?

Și Villefort scoase din buzunar scrisoarea, prezentând-o lui Dantès. Dantès privi și citi. Un nor trecu pe fruntea lui și spuse:

— Nu, domnule, nu cunosc scrisul. E prefăcut și totuși e de o formă destul de naturală. În orice caz, l-a așternut o mână iscusită. Mă bucur foarte mult, adăugă el, privindu-l pe Villefort cu recunoștință, că am de-a face cu un om ca dumneavoastră, căci într-adevăr invidiosul meu este un adevărat dușman.

Și, în fulgerul care trecu prin ochii tânărului când rosti aceste cuvinte, Villefort putu să-și dea seama de energia violentă ascunsă sub înfățișarea sa blândă.

— Și, acum, haide, glăsui substitutul, răspunde-mi sincer, domnule, nu ca un acuzat judecătorului, ci, așa cum un om aflat într-o situație delicată, răspunde altui om care se interesează de el: ce e adevărat în acuzația această anonimă?

Și Villefort aruncă pe birou, cu dezgust, scrisoarea înapoiată de Dantès.

— Totul și nimic, domnule și iată adevărul curat, pe onoarea mea de marinar, pe iubirea mea pentru Mercédès, pe viața părintelui meu.

— Vorbește, domnule, spuse cu glas tare Villefort. Apoi adăugă în șoaptă:

"Dacă Renée ar putea să mă vadă, nădăjduiesc că ar fi mulțumită de mine și că nu mi-ar mai spune că sunt un tăietor de capete".

— Să vedeți: plecând din Neapole, căpitanul Leclère s-a îmbolnăvit de friguri. Deoarece nu avem medic pe bord, iar el nu a vrut să poposim în nici un punct al coastei, grăbit cum era, să se ducă pe insula Elba, boala lui s-a înrăutățit așa de mult încât, spre sfârșitul celei de-a treia zi, simțind că va muri, m-a chemat lângă el.

"Dragă Dantès, mi-a spus el, jură-mi pe onoarea ta că vei face ce am să-ți spun. E vorba de interese cât se poate de mari".

"Îți jur, domnule căpitan", i-am răspuns eu.

"Ei bine, întrucât, după moartea mea, comanda vasului îți aparține în calitate de secund, vei lua comanda, te vei îndrepta spre insula Elba, vei debarca la Porto-Ferraio, vei întreba de mareșalul cel mare, îi vei încredința scrisoarea aceasta: poate că atunci, el îți va preda o altă scrisoare și vei fi însărcinat cu o misiune. Misiunea care-mi era rezervată mie, Dantès, va fi îndeplinită de tine și toată cinstea ți se va cuveni ție".

"O voi îndeplini, domnule căpitan, dar poate că nu am să ajung așa de ușor, cum credeți dumneavoastră, la marele mareșal".

"Uite un inel pe care i-l vei trimite, glăsui căpitanul și care va îndepărta toate dificultățile".

Spunând acestea, mi-a încredințat un inel.

Era și timpul: peste două ceasuri a căzut în delir; a doua zi a murit.

— Și ce-ai făcut atunci?

— Ceea ce trebuia să fac, domnule, ceea ce oricine ar fi făcut în locul meu. În orice caz, rugămintele unui muribund sunt sfinte, iar, la marinari, rugămintele unui superior sunt ordine care trebuie îndeplinite. M-am îndreptat deci spre insula Elba, unde am ajuns a doua zi; am consemnat toată lumea pe bord și am coborât singur pe pământ. Așa cum prevăzusem, am întâmpinat unele greutăți pentru a ajunge la mareșalul cel mare. I-am trimis însă inelul care urma să-mi servească drept semn de recunoaștere și toate ușile s-au deschis în fața mea. M-a primit, m-a cercetat cu privire la ultimele împrejurări ale morții nefericitului Leclère și, precum acesta

prevăzuse, mi-a predat o scrisoare, însărcinându-mă s-o duc personal la Paris. I-am făgăduit, căci era vorba să îndeplinesc ultima voință a căpitanului meu. Am coborât pe țărm, am pus repede la punct toate chestiunile de bord, apoi am alergat să-mi văd logodnica pe care am regăsit-o mai frumoasă și mai iubitoare decât oricând. Mulțumită domnului Morrel, am trecut peste toate piedicile ecleziastice. În sfârșit, domnule, asistam, cum v-am spus, la ospățul de logodnă, mă pregăteam să mă căsătoresc peste un ceas și îmi făceam socoteala să plec mâine la Paris, când, în urma denunțului pe care dumneavoastră arătați a-l disprețui tot atât cât și mine, am fost arestat.

— Da, da, murmură Villefort, tot ce-mi spui pare a fi adevărat, iar dacă ești culpabil, e din imprudență; ba încă imprudența este legitimată de ordinele căpitanului dumitale. Înapoiază-ne scrisoarea care ți s-a dat pe insula Elba, dă-mi cuvântul că te vei prezenta la prima chemare și du-te la prietenii dumitale.

— A, dar, sunt liber, domnule? exclamă Dantès în culmea bucuriei.

— Da, dar dă-mi numai scrisoarea.

— Trebuie să fie în fața dumneavoastră, domnule; căci mi s-a luat o dată cu celelalte hârtii și recunosc câteva în pachetul acesta.

— Așteaptă, spuse substitutul lui Dantès, care își lua mănușile și pălăria, așteaptă. Cui îi este adresată?

— Domnului Noirtier, strada Coq-Héron, Paris.

Trăsnetul dacă ar fi căzut asupra lui Villefort și nu l-ar fi izbit mai fulgerător și mai neprevăzut. Recăzu în fotoliul de unde se sculase pe jumătate, ca să ajungă la teancul cu hârtii confiscate și frunzărindu-l repede, scoase scrisoarea fatală asupra căreia aruncă o privire pătrunsă de o groază de nespus.

— Domnul Noirtier, strada Coq-Héron, numărul 13, murmură el, devenind din ce în ce mai palid.

— Da, domnule, răspunse Dantès uimit. Îl cunoașteți?

— Nu, răspunse repede Villefort. Un servitor credincios al regelui nu-i cunoaște pe conspiratori.

— E vorba deci de o conspirație? întrebă Dantès care, după ce se crezuse liber, începea să fie cuprins de o groază mai mare decât cea dintâi. În orice caz, domnule, v-am spus, nu aveam habar de cuprinsul" depeșei pe care o purtam.

— Da, reluă Villefort cu glas înăbușit; dar știi numele celui căruia îi era adresată.

— Pentru a i-o preda în persoană trebuia să-l știu, domnule.

— Și n-ai arătat nimănui scrisoarea? întrebă Villefort citind și îngălbenindu-se pe măsură ce citea.

— Nimănui, domnule, pe cuvânt de onoare.

— Nu știe nimeni că erai purtătorul unei scrisori venită de pe insula Elba și adresată domnului Noirtier?

— Nimeni, domnule, afară de cel care mi-a predat-o.

— E prea mult, totuși, e prea mult! murmură Villefort.

Fruntea lui Villefort se întuneca tot mai mult. Buzele lui albe, mâinile tremurătoare, ochii aprinși făceau să treacă prin cugetul lui Dantès cele mai dureroase bănuieli.

După citirea scrisorii, Villefort își lăsă capul în mâini și rămase o clipă copleșit.

— Vai, ce e, domnule? întrebă Dantès cu sfială.

Villefort nu răspunse; dar, după câteva clipe, își înălță chipul palid și descompus și mai citi o dată scrisoarea.

— Și spui că nu știi ce conținea scrisoarea? reluă Villefort.

— Repet pe onoare mea, domnule, că nu știu, glăsui Dantès. Dar ce aveți? Vă simțiți rău? Vreți să sun, să chem ajutor?

— Nu, domnule, spuse Villefort, ridicându-se repede. Nu te mișca, nu spune un cuvânt. Eu dau ordine aici, nu dumneata.

— Domnule, spuse Dantès jignit, mă gândeam să vă vin în ajutor, atâta tot.

— Nu am nimic; o amețală trecătoare. Ocupă-te de dumneata, nu de mine. Răspunde.

Dantès aștepta interogatoriul pe care îl anunța porunca aceasta, dar în zadar; Villefort recăzu în fotoliu, își trecu o mână înghețată peste fruntea lac de sudoare și, pentru a treia oară, se apucă să recitească scrisoarea.

"O, dacă știe ce cuprinde scrisoarea asta, murmură el și dacă află vreodată că Noirtier e tatăl lui Villefort, sunt pierdut, pierdut pentru de-a pururi", gândi el.

Și-l privea din timp în timp pe Edmond, ca și cum privirea sa ar fi putut să zdrobească bariera nevăzută ce închide în inimă secretele pe care gura le păstrează.

— O, să nu ne mai îndoim! exclamă el deodată.

— Dar, în numele cerului, domnule, strigă nefericitul tânăr, dacă va îndoii de mine, dacă mă bănuieți, interogați-mă și sunt gata să vă răspund.

Villefort făcu o sforțare violentă și cu un ton pe care vroia să-l facă cât mai sigur:

— Domnule, glăsui el, probele cele mai grave rezultă pentru dumneata din interogatoriu, așa că nu pot, precum nădăjdusem la început, să te pun în libertate numaidecât. Înainte de a lua o astfel de măsură, sunt dator să-l consult pe judecătorul de instrucție. Deocamdată ai văzut în ce fel m-am purtat cu dumneata.

— O, da, domnule, exclamă Dantès și vă mulțumesc căci ați fost pentru mine mai mult un prieten, decât un judecător.

— Ei bine, domnule, am să te mai rețin prizonier, nu mult, cât mai puțin voi putea. Principala dovadă care exista în contra dumitale e scrisoarea aceasta și vezi...

Villefort se apropie de cămin, o aruncă în foc și rămase acolo până când ea se prefăcu în cenușă.

— Și vezi, urmă el, o distrug.

— O, exclamă Dantès, dumneavoastră sunteți, domnule, mai mult decât justiția, sunteți bunătatea.

— Dar ascultă-mă, urmă Villefort, înțelegi că, după un astfel de act, poți să ai încredere în mine, nu-i așa?

— O, domnule, porunciți și vă voi respecta ordinele.

— Nu, spuse Villefort, apropiindu-se de tânăr, nu ordine vreau să-ți dau, înțelegi, ci sfaturi.

— Spuneți și mă voi conforma ca unor ordine.

— Am să te țin până diseară aici, în palatul justiției. Poate că va veni și altcineva să-ți ia interogatoriul. Spune-i tot ce mi-ai spus, dar nici un cuvânt despre scrisoare.

— Vă făgăduiesc, domnule.

Se părea că Villefort implora și că acuzatul îl liniștește pe judecător.

— Pricepi, spuse acesta, aruncând o privire asupra cenușei care păstra încă forma hârtiei și care zbura pe deasupra flăcărilor. Scrisoarea este acum distrusă, numai dumneata și eu știm că a existat; nu-ți va mai fi pusă în față niciodată; prin urmare, tăgăduiește dacă ți se pomenește de ea, tăgăduiește cu îndrăzneală și ești salvat.

— Voi tăgădui, domnule, fiți pe pace, glăsui Dantès.

— Bine, bine, spuse Villefort, ducând mâna la șnurul unei sonerii.

Apoi, oprindu-se în momentul când era gata să sune:

— Numai scrisoarea asta ai avut-o? întrebă el.

— Numai.

— Jură.

Dantès întinse mâna.

— Jur, glăsui el.

Villefort sună.

Comisarul intră.

Villefort se apropie de polițai și îi spuse câteva cuvinte la ureche; comisarul răspunse printr-un simplu semn din cap.

— Urmează-l pe domnul, spuse Villefort lui Dantès.

Dantès se înclină, aruncă încă o privire de recunoștință spre Villefort și ieși.

De îndată ce ușa se închise în urma lui, forțele îl părăsiră pe Villefort, care căzu aproape leșinat într-un jilț.

Apoi, după o clipă:

— O, doamne, murmură el, iată de ce depinde viața și norocul. Dacă procurorul ar fi fost la Marsilia, dacă judecătorul de instrucție ar fi fost chemat în locul meu, eram pierdut. Iar hârtia, hârtia asta blestemată, mă zvârlea în prăpastie. Ah, tată, tată, mereu o să fii tu o piedică pentru fericirea mea pe lume și veșnic o să trebuiască să lupt cu trecutul tău?

Pe urmă, deodată, o fulgerare neașteptată păru că îi trece prin minte, luminându-i chipul. Un zâmbet se ivi pe gura lui încă crispată, ochii buimaci deveniră ficși și se opriră parcă asupra unui gând.

— Da, da, glăsui el; da, scrisoarea care urma să mă piardă, îmi va fi poate un noroc. Haide, Villefort, la lucru!

Și, după ce se asigură că acuzatul nu mai era în anticameră, substitutul de procuror ieși la rândul său și se îndreptă repede spre casa logodnicei sale.

Capitolul VIII Castelul If

Străbătând anticamera, comisarul făcu un semn spre doi jandarmi, care se așezară unul în dreapta, altul în stânga lui Dantès. Fu deschisă o ușă care comunica din apartamentul procurorului cu palatul de justiție și merseră câțva timp pe unul din acele coridoare sumbre și mari care îi înfioară pe cei ce trec, chiar dacă n-au nici un motiv de înfiorare.

După cum apartamentul lui Villefort comunica cu palatul de justiție, palatul de justiție comunica cu închisoarea, monument posomorât, lipit de palat și pe care îl privește curios prin toate deschizăturile-i căscate clopotnița mănăstirii Accoules, ce se înalță în fața ei.

După multe ocolișuri prin coridorul prin care mergea, Dantès văzu deschizându-se o ușă cu un ghișeu de fier. Comisarul dădu cu un ciocan trei lovituri, care răsunară pentru Dantès ca și cum ar fi lovit în inima sa, ușa se deschise și cei doi jandarmi îl împinseră ușor pe prizonierul care șovăia încă. Dantès trecu pragul temut și ușa se închise în urma lui cu zgomot. Respira alt aer, un aer infectat și greoi: se afla în închisoare.

Fu condus într-o cameră destul de curată, dar zăbreliță și ferecată. De aceea înfățișarea locuinței sale nu-l sperie prea mult. De altminteri cuvintele substitutului de procuror, rostite cu un glas care i se păruse lui Dantès plin de interes, îi răsunau încă în ureche ca o dulce promisiune de speranță.

Erau orele patru când Dantès fusese condus în camera sa. Era, precum am spus, în ziua de întâi martie; prizonierul se pomeni, deci, învăluit curând de noapte.

Atunci simțul auzului spori la el o dată cu simțul văzului care se stinsese. La cel mai mic zgomot care pătrundea până la dânsul se scula repede și făcea un pas spre ușă, încredințat că veneau să-l pună în libertate; dar curând, zgomotul se stingeă într-altă direcție și Dantès recădea pe scăunelul lui.

În sfârșit, pe la ceasurile zece seara, în momentul când Dantès începea să piardă speranța, se auzi un nou zgomot care i se păru, de data aceasta, că se îndreaptă spre camera sa. Într-adevăr, răsunară pași pe coridor și se opriră în fața ușii. O cheie se răsuci în broască, zăvoarele scrâșniră și bariera imensă de stejar se deschise, arătând deodată, în camera mo-horâtă, lumina orbitoare a două torțe.

În lumina torțelor Dantès văzu sclipind săbiile și puștile a patru jandarmi.

Înaintase doi pași, dar rămase neclintit în loc văzând sporul de forțe.

— Mă căutați pe mine? întrebă Dantès.

— Da, răspunse unul dintre jandarmi.

— Din partea domnului substitut de procuror?

— De bună seamă.

— Bine, spuse Dantès, sunt gata să vă urmez.

Convingerea că era căutat din partea domnului de Villefort alunga orice temere nefericitului tânăr. El înaintă deci, cu mintea calmă, cu mersul liber, așezându-se singur în mijlocul escortei.

O trăsură aștepta în stradă, vizitiul stătea pe capră, un gardian stătea lângă vizitiu.

— Pentru mine e trăsura asta? întrebă Dantès.

— Pentru dumneata, răspunse un jandarm. Urcă!

Dantès vru să facă oarecari obiecții, dar porțița trăsुरii se deschise și se simți împins. Nu avea nici posibilitatea, nici măcar intenția de a se împotrivi, astfel că se văzu așezat într-o clipă în fundul trăsुरii, între doi jandarmi; ceilalți doi se așezară pe bancheta din față și greoiul vehicul porni cu un zgomot sinistru.

Prizonierul își aruncă ochii spre deschizături: erau zăbrelite. Schimbase doar închisoarea. Atât numai că aceasta mergea și-l transporta în goană spre o țintă necunoscută. Prin gratiile strânse, încât abia putea să treacă mâna prin ele, Dantès recunoscuse totuși că mergeau pe strada Caisserie și că, prin strada Saint-Laurent și strada Taramis, se cobora spre chei.

Văzu în curând, printre gratiile sale și printre gratiile monumentului în apropierea căruia se afla, strălucind luminile de la Consigne.

Trăsura se opri, gardianul coborî, se apropie de corpul de gardă. Vreo doisprezece soldați ieșiră și se așezară la rând; Dantès vedea puștile lor sclipind în bătaia felinarelor de pe chei.

"Pentru mine se desfășoară oare o astfel de forță militară?" își spuse el.

Gardianul, deschizând porțița care se închidea cu cheia, răspunse acestei întrebări, deși nu rosti un cuvânt: Dantès văzu, printre cele două șiruri de soldați, un drum croit pentru el, de la trăsură până în port.

Jandarmii de pe bancheta din față coborâră cei dintâi, apoi îl coborâră pe el, pe urmă cei din dreapta și din stânga lui îl urmară. Merseră spre o barcă pe care un marinar al vămii o ținea lângă chei de un lanț. Soldații îl priviră pe Dantès cu un aer de curiozitate năucă. Într-o clipă el fu așezat la

pupa vasului, tot între cei patru jandarmi, pe când gardianul stătea la prora. O zgâlțâitură violentă depărtă barca de bord și patru lopătari vâsliră zdravăn spre Pilon. Când, din barcă, fu scos un strigăt, lanțul care închide portul se coborî și Dantès văzu că se afla în așa zisul Frioul, adică dincolo de rada portului.

Prima pornire a prizonierului, găsindu-se în aer liber, fusese aceea de bucurie. Acrul este aproape libertatea. Respiră deci în adâncul pieptului adierea vie, care aduce pe aripile ei toate aromele necunoscute ale nopții și ale mării. Curând, totuși, scoase un oftat. Trecea pe dinaintea Réservei, unde fusese așa de fericit dimineața, în ceasul de dinaintea arestării și, prin deschizătura celor două ferestre, zgomotul voios al unui bal răzbea până la el.

Dantès își împreună mâinile, își înălță ochii la cer și se rugă.

Barca își continua drumul, trecuse de Cap de Mort, se afla în fața golfului Pharo, ocolea bateria. Manevra nu putea fi înțeleasă de Dantès.

— Dar unde mă duceți? întrebă el pe un jandarm.

— Ai să afli curând.

— Dar...

— Nu avem voie să-ți dăm nici o explicație.

Dantès, care era pe jumătate soldat, considera absurd să pună întrebări unor subordonați cărora le era interzis să răspundă, așa că tăcu.

Atunci, cele mai ciudate gânduri îi trecură prin minte: deoarece nu putea să facă un drum lung cu o astfel de barcă, deoarece nici un vas nu era ancorat în direcția spre care mergeau, își închipui că va fi depus într-un loc depărtat de coastă, spunându-i-se că e liber. Nu era legat, nu se făcuse nici o încercare pentru a-i pune cătușe, ceea ce i se părea un semn bun. De altminteri, nu-i spusese substitutul, așa de bun cu el că, dacă nu rostește numele fatal de Noirtier, nu are a se teme de nimic? Nu distrusese Villefort, în prezența lui, scrisoarea periculoasă, singura dovadă ce existase în contra sa?

Aștepta deci, mut și îngândurat, încercând să străpungă cu ochii marinarului deprins cu întunericul și cu spațiul în bezna nopții.

Lăsaseră la dreapta insula Ratonneau, unde lumina un far, și, mergând pe lângă coastă, ajunseseră în dreptul golfului Catalanilor. Acolo privirile prizonierului își întetiră energia: acolo se afla Mercédès și lui i se părea în

fiecare clipă că vede schițându-se pe țărmul mohorât forma nelămurită a unei femei.

Cum de nu-i spunea fetei un presentiment că iubitul ei trecea la trei sute de pași de ea?

O singură lumină strălucea la Catalani. După poziția luminii, Dantès își dădu seama că ea lumina camera logodnicei sale. Singură Mercédès veghea în toată colonia. Scoțând un strigăt puternic, tânărul putea să fie auzit de logodnică.

Îl reținu o rușine nemotivată. Ce vor spune oamenii care îl priveau, auzindu-l că strigă ca un smintit? Rămase deci tăcut, cu ochii ațintiți asupra luminii.

În vremea asta barca își continua drumul. Prizonierul nu se gândea însă la barcă, el se gândea la Mercédès.

O ridicătură de teren acoperi lumina. Dantès se întoarse și observă că barca pornea în larg. În timp ce privea cufundat în gânduri, vâslele fuseseră înlocuite cu pânze și barca înainta acum împinsă de vânt.

Cu tot dezgustul pe care Dantès îl încerca de a-i pune jandarmului alte întrebări, se apropie de el, luându-i mâna:

— Camarade, îmi spuse, pe conștiința și pe rangul dumitale de soldat, te implor să ai milă de mine și să-mi răspunzi. Eu sunt căpitanul Dantès, francez bun și loial, măcar că acuzat de nu știu ce trădare. Unde mă duci? Spune-mi și, pe cuvântul meu de marinăr, mă voi supune datoriei și mă voi resemna soartei."

Jandarmul își scărpină urechea, privi spre camaradul său. Acesta făcu o mișcare, care vroia să spună parcă: "Cred că în locul unde ne aflăm nu mai e nici o piedică" și jandarmul se întoarse spre Dantès:

— Dumneata ești marsiliez și marinăr și mă întrebi încotro mergem?

— Da, căci, pe onoarea mea, nu știu.

— Nu bănuiești?

— Deloc.

— Nu este cu puțință.

— Îți jur pe ce am mai sfânt în lume. Răspunde-mi, te implor.

— Dar consemnul?

— Consemnul nu te oprește să-mi comunici ceea ce voi afla peste zece minute, peste o jumătate de ceas, poate peste un ceas. Atât numai că, până atunci, îmi cruți veacuri de nesiguranță. Te întreb, ca și cum ai fi prietenul

meu. Uite, nu vreau nici să mă revolt, nici să fug; de altfel, nu pot. Încotro mergem?

— Dacă ai avea ochii legați sau dacă n-ai fi ieșit niciodată din portul Marsiliei, ar trebui totuși să ghicești unde mergi.

— Nu ghicesc.

— Privește atunci în jurul dumitale.

Dantès se ridică, își aținti ochii spre punctul unde părea că se îndreaptă barca și, la o sută de stânjeni în fața lui, văzu înălțându-se stânca neagră și dreaptă pe care, ca un adaos de silex, se afla castelul mohorât If.

Forma ciudată, închisoarea în jurul căreia domnea o așa de profundă groază, fortăreața care de trei sute de ani alimenta Marsilia cu tradițiile ei lugubre, arătându-se deodată lui Dantès care nu se gândea la ea, produse asupra lui efectul pe care înfățișarea eșafodului îl face asupra condamnatului la moarte.

— Doamne, Castelul If! exclamă el. Ce-o să facem acolo?

Jandarmul zâmbi.

— Nu mă duceți cumva ca să mă întemnițați? continuă Dantès. Castelul If e o închisoare de stat, destinată numai marilor vinovați politici. Eu nu am săvârșit nici o crimă. Sunt la Castelul If judecători de instrucție sau alt fel de magistrați?

— Îmi închipui că acolo nu sunt, spuse jandarmul, decât un guvernator, temnicerii, o garnizoană și ziduri bune. Haide, haide, prietene, nu mai face atâta pe miratul, că mă faci să cred că răsplătești bunăvoința mea bătându-ți joc de mine.

Dantès strânse mâna jandarmului, gata să i-o rupă.

— Spui deci, glăsui el, că sunt dus la Castelul If ca să mă întemnițeze?

— De bună seamă, spuse jandarmul. În orice caz, camarade, e de prisos să mă strângi așa de tare.

— Fără altă informație, fără altă formalitate? întrebă tânărul.

— Formalitățile sunt îndeplinite, informația ți-a fost dată.

— Așadar, cu toată făgăduiala domnului de Villefort?

— Nu știu dacă domnul de Villefort ți-a făgăduit ceva, spuse jandarmul, dar ceea ce știu este că mergem la Castelul If. Hei, dar ce faci? Camarazi, ajutor!

Cu o mișcare ca fulgerul, care, totuși fusese prevăzută de ochiul iscusit al jandarmului, Dantès vrusese să se arunce în mare; dar patru mâini

viguroase îl reținură în momentul când picioarele lui părăseau puntea bărcii.

Căzu la fund, urlând de ciudă.

— Bravo! exclamă jandarmul, punând un genunchi pe pieptul lui, bravo! Așa îți ții cuvântul de marinar? Să se mai încreadă cineva în oamenii mieroși! Ei bine, dragă prietene, fă acum o mișcare, una singură și îți trântesc un glonț în cap. M-am abătut de la primul consemn, dar te asigur că n-am să mă abat de la al doilea.

Și-și coborî într-adevăr carabina spre Dantès, care simți vârful țevii la tâmplă.

Se gândi o clipă să facă mișcarea interzisă și să sfârșească astfel în chip violent cu nenorocirea neașteptată ce se abătuse asupra lui, prinzându-l în ghearele ei de vultur. Dar tocmai pentru că nenorocirea era neașteptată, Dantès se gândi că ea nu putea să dureze.

Îi reveniră, pe urmă, în minte, făgăduielile domnului de Villefort; pe urmă, — de ce să n-o spunem — moartea în fundul unei bărci, venită din mâna unui jandarm, i se păru urâtă.

Recăzu deci pe fundul bărcii, scoțând un urlet de turbare și frământându-și mâinile cu furie. Aproape în aceeași clipă o izbitură violentă zgudui barca. Un vâslaș sări pe stânca pe care prova micii bărci o atinsese, o frânghie se desfășură în jurul unui scripete care scârțâi și Dantès înțelese că ajunseseră și că barca era legată.

Într-adevăr, paznicii care-l țineau și de brațe și de gulerul hainei, îl siliră să se ridice, îl împinseră să coboare pe țărm, și-l târâră spre treptele care urcau la poarta citadelei, în timp ce gardianul, înarmat cu o flintă cu baionetă, mergea în urma lui.

Dantès nu făcu, de altminteri, nici o împotrivire zadarnică. Încetineala lui se datora mai mult inerției decât împotrivirii; era amortit și se clătina ca un om beat. Văzu din nou soldați care se înșirau pe panta dreaptă, simți scări care îl sileau să ridice picioarele, observă că trecea printr-o poartă și că poarta se închidea în urma lui, dar toate acestea, mașinal, ca printr-o ceață, fără să distingă nimic limpede. Nu mai vedea nici marea, — imensa durere a prizonierilor care privesc spațiul cu sentimentul cumplit al neputinței.

Se făcu un popas de un moment, în răstimpul căruia încercă să-și adune gândurile. Privi în juru-i; se găsea într-o curte pătrată, formată din patru ziduri înalte. Se auzea pasul încet și regulat al sentinelilor și, ori de câte ori ele treceau pe dinaintea a două sau trei fascicule de lumină, proiectate pe

ziduri de lucirea a două sau trei lumini care sclipeau înlăuntrul castelului, se vedea scânteind țeava puștilor lor.

Așteptară cam zece minute. Fiind siguri că Dantès nu mai putea să fugă, jandarmii îi dăduseră drumul. Părea că așteaptă ordine. Și ordinele sosiră.

— Unde e deținutul? întrebă o voce.

— Iată-l, răspunseră jandarmii.

— Să mă urmeze, să-l duc unde îi e locul.

— Haide, spuseră jandarmii, împingându-l pe Dantès.

Deținutul îl urmă pe conducătorul său, care-l duse într-adevăr într-o sală aproape subterană, ai cărei pereți goi și umeziți păreau îmbibați de lacrimi. Un fel de lampion, pus pe un scăunel, a cărui feștilă plutea într-o grăsime infectă, ilumina pereții lucioși ai groaznicei încăperi, arătându-l lui Dantès pe conducătorul său, un temnicer subaltern, prost îmbrăcat și cu mutra suspectă.

— Iată camera dumitale pentru noaptea asta, glăsui el. E târziu și domnul guvernator s-a culcat. Mâine, când o să se trezească și-o să ia cunoștință de ordinele care te privesc, poate c-o să-ți schimbe domiciliul. Până atunci, iată pâine, apa e în ulcior, paie colo în colț; e tot ce un deținut poate să-și dorească. Bună seara.

Și mai înainte ca Dantès să se fi gândit să deschidă gura pentru a-i răspunde, mai înainte de a fi băgat de seamă unde puneă temnicerul pâinea, mai înainte de a-și fi dat seama de locul unde zăcea ulciorul, mai înainte de a-și fi îndreptat ochii spre colțul unde îl așteptau paiele destinate să-i servească de pat, temnicerul luase lampionul și, închizând ușa, răpise deținutului lumina alburie care îi arătase, ca la lumina unei fulger, pereții umeziți ai închisorii.

Se pomeni atunci singur, în beznă și în tăcere, mut și posac, ca bolțile al căror frig glacial îl simțea coborând pe fruntea încinsă.

Când primele raze ale zilei aduseră puțină lumină în vizuină, temnicerul reveni cu ordinul de a-l lăsa pe prizonier acolo unde se găsea. Dantès nu-și schimbase locul. O mână de fier îl ținutise parcă în chiar punctul unde se oprise în ajun. Atât numai că ochii săi adânci se ascundeau sub valul umed al lacrimilor. Stătea neclintit și privea în pământ.

Petrecuse astfel toată noaptea, în picioare, fără să doarmă o singură clipă.

Temnicerul se apropie de el, se învârti în juru-i, însă Dantès nu păru că-l vede.

Îl bătu pe umăr; Dantès tresări și clătină din cap.

— N-ai dormit? îl întreabă temnicerul.

— Nu știu, răspunse Dantès.

Temnicerul îl privi cu mirare.

— Nu ți-e foame? continuă el.

— Nu știu, răspunse iarăși Dantès.

— Vrei ceva?

— Aș vrea să-l văd pe guvernator.

Temnicerul înălță din umeri și ieși.

Dantès îl urmări din ochi, întinse mâinile spre ușa întredeschisă, dar ușa se închise.

Pieptul i se sfâșie parcă într-un lung suspin. Lacrimile care-i năpădeau pieptul țâșniră ca două pâraie. Căzu în genunchi, începând să se roage îndelung, evocând în minte întreaga-i viață de altădată și întrebându-se ce crimă săvârșise în viața aceasta încă atât de tânără să merite o pedeapsă atât de crudă.

Ziua trecu astfel. Abia dacă înghiți câțiva dumicați de pâine și sorbi câteva picături de apă. Uneori rămânea jos, cufundat în gânduri, alteori se învârtea de jur-împrejurul celulei, ca un animal sălbatic închis într-o cușcă de fier. În special un gând îl scotea din sărite: că, în timpul cât fusese adus aici, neștiind unde era dus, rămăsese așa de calm și de liniștit, deși ar fi putut de zece ori să se arunce în mare și, o dată în apă, grație iscusinței sale de a înota, deprinderii, care făcea din el unul dintre cei mai isteți cufundători din Marsilia, ar fi putut să dispară sub apă, să scape de paznici, să ajungă în Italia sau în Spania și de acolo să-i scrie logodnicei să vină la el. Existența nu îl neliniștea, indiferent de ținut: pretutindenii marinarii de ispravă sunt rari. Vorbea italiana ca un toscan, spaniola ca un copil al Vechii Castilii, ar fi trăit liber, fericit, cu Mercédès și cu tatăl său, căci tatăl său ar fi venit după el, în timp ce acum era prizonier închis în Castelul If, în închisoarea din care nu se putea ieși, neștiind ce se va întâmpla cu părintele sau, cu Mercédès și toate astea, pentru că crezuse în cuvântul lui Villefort. Îi venea să înnebunească. De aceea Dantès se zvârcolea furios pe paiele proaspete, care îi fuseseră aduse de temnicer.

A doua zi, la aceeași oră, temnicerul reîntră.

— Ei, îl întrebă acesta. Ești mai cuminte astăzi decât ieri?

Dantès nu răspunse.

— Haida, de, îi spuse acesta, puțin curaj. Dorești ceva care să-mi stea în putință? Hai, spune!

— Doresc să vorbesc cu guvernatorul.

— Eh, exclamă temnicerul cu enervare, ți-am mai spus că asta e cu neputință.

— De ce-i cu neputință?

— Pentru că, prin regulamentul închisorii, un prizonier n-are dreptul să ceară așa ceva.

— Dar ce-i permis aici? întrebă Dantès.

— O hrană mai bună cu plată, plimbarea și câteodată cărți.

— N-am nevoie de cărți, n-am nici un chef să mă plimb și găsesc că hrana este bună. Astfel că nu vreau decât un lucru: să-l văd pe guvernator.

— Dacă îmi bați capul repetând mereu același lucru, glăsui temnicerul, nu-ți mai aduc mâncare.

— Ei, și? spuse Dantès. Dacă nu-mi mai aduci de mâncare, am să mor de foame, atâta tot.

Accentul cu care Dantès rosti cuvintele acestea dovedi temnicerului că prizonierul său ar fi fericit să moară. De aceea, întrucât orice prizonier înseamnă un câștig de aproximativ 50 de centime pe zi pentru temnicerul său, acesta cugetă la deficitul care ar rezulta pentru el prin moartea arestatului, astfel că reluă cu ton mai blând:

— Ascultă, ceea ce dorești dumneata este cu neputință. Nu mai cere, căci nu s-a mai pomenit ca, la cererea deținutului, guvernatorul să vină în camera acestuia. Fii cuminte, ți se va îngădui plimbarea și s-ar putea ca, într-o zi, în timp ce ai să te plimbi, guvernatorul să treacă. Te vei adresa atunci lui, dacă o să vrea să-ți răspundă, îl privește.

— Dar, întrebă Dantès, cât am să aștept până ce întâmplarea se va produce?

— Eh, glăsui temnicerul, o lună, trei luni, șase luni, poate un an.

— E prea mult, exclamă Dantès; vreau să-l văd numaidecât.

— Nu te lăsa obsedat de o singură dorință pe care e imposibil să o îndeplinești, glăsui temnicerul; altminteri, până în cincisprezece zile, ai să înnebunești.

— Crezi? îl întrebă Dantès.

— Da, vei fi nebun. Așa începe totdeauna nebunia. Avem un exemplu aici: oferind întruna guvernatorului un milion ca să-l pună în libertate, creierul abatelui care locuia în odaia aceasta înaintea dumitale s-a scrântit.

— Și de când a părăsit odaia asta?

— De doi ani.

— L-au pus în libertate?

— Nu, l-au băgat la carceră.

— Ascultă, spuse Dantès, eu nu sunt abate și nu sunt nebun. Poate că am să devin dar, din nefericire, în ceasul de față am încă judecata întreagă: îți fac altă propunere.

— Care?

— N-am să-ți promit un milion, căci n-am să ți-l pot da. Dar am să-ți ofer o sută de taleri dacă vrei, când ai să mergi cu prima ocazie la Marsilia, să cobori până la Catalani și să dai o scrisoare unei fete pe care o cheamă Mercédès; nici măcar o scrisoare, doar două rânduri.

— Dacă duc aceste două rânduri și sunt descoperit, îmi pierd locul care face o mie de lire pe an, fără să mai pun la socoteală beneficiile și hrana; vezi deci că aș fi un mare nătărău riscând o mie de lire ca să câștig trei sute.

— Ei, bine, spuse Dantès, ascultă și ia aminte: dacă refuzi să duci fetei două rânduri sau măcar s-o înștiințezi că sunt aici, am să te pândesc într-o zi dinapoia ușii și, în momentul când intri, am să-ți zdrobesc capul cu scăunelul ăsta.

— Mă ameninți? exclamă temnicerul, făcând un pas înapoi și luând poziție de apărare; nu zău, ți se smintește capul. Abatele a început ca dumneata, așa că, în trei zile ai să fii nebun de legat ca și el. Noroc că în castelul If există carcere.

Dantès luă scăunelul și îl învârti pe după cap.

— Bine, bine, glăsui temnicerul; dacă vrei neapărat, o să-l înștiințez pe guvernator.

— Bravo, spuse Dantès, punând jos scăunelul și așezându-se pe el cu capul plecat, cu ochii rătăciți, ca și cum devenise cu adevărat nebun.

Temnicerul ieși, dar în clipa următoare se înapoie cu patru soldați și cu un caporal.

— Din ordinul guvernatorului, spune el, coborâți-l pe prizonier la etajul de dedesubt.

— Adică la carceră? glăsui caporalul.

— La carceră: nebunii trebuie puși cu nebunii.

Cei patru soldați îl apucară pe Dantès, care căzu într-un fel de apatie, și-i urmă fără împotrivire.

Îl siliră să coboare cincisprezece trepte și deschiseră ușa unei carcere, în care el intră murmurând:

— Are dreptate, nebunii trebuie puși cu nebunii.

Ușa se închise și Dantès merse înainte cu mâinile întinse, până când simți zidul. Atunci se așeză într-un ungher și rămase nemișcat, în timp ce ochii, obișnuindu-se treptat-treptat cu întunericul, începeau să distingă obiectele.

Temnicerul avea dreptate: mai lipsea foarte puțin ca Dantès să înnebunească.

Capitolul IX Seara de logodnă

Precum am spus, Villefort se îndreptase iarăși spre piața Grand- Cours și, reintrând în casa doamnei de Saint-Méran, îi găsi pe musafirii pe care îi lăsase la masă în salon, la cafea.

Renée îl aștepta cu o nerăbdare împărtășită de toată societatea. De aceea fu primit cu exclamații generale:

— Ei, tăietorule de capete, stâlp al statului, Brutus regalist, exclamă unul, ce este? spune.

— Suntem amenințați cumva de un nou regim al teroarei? întrebă altul.

— Căpcăunul din Corsica a ieșit oare din caverna lui? întrebă al treilea.

— Doamnă marchiză, spuse Villefort, apropiindu-se de viitoarea soacră, am venit să vă rog să mă scuzați că sunt nevoit să vă părăsesc astfel... Domnule marchiz, aş putea să am onoarea de a vă spune două cuvinte în particular?

— Va să zică e ceva cu adevărat grav? întrebă marchiza, observând norul care întuneca fruntea lui Villefort.

— Atât de grav, încât sunt silit să-mi iau concediu de la dumneavoastră pentru câteva zile. Vezi, prin urmare, continuă el, întorcându-se spre Renée,

cât de gravă e situația.

— Pleci, domnule? exclamă Renée, incapabilă să-și ascundă emoția pe care i-o pricinuia neașteptata veste.

— Vai, da, domnișoară, răspunse Villefort, trebuie.

— Și unde te duci? întrebă marchiza.

— Secretul justiției, doamnă. Totuși, dacă cineva de aici are comisioane pentru Paris, un prieten al meu va pleca astă seară și își va lua cu plăcere această sarcină.

Musafirii se priviră între ei.

— Mi-ai cerut să stăm un moment de vorbă? întrebă marchizul.

— Da, să trecem în cabinetul dumneavoastră, vă rog.

Marchizul îl luă pe Villefort de braț și ieși cu el.

— Ei, ce e? vorbește! glăsu marchizul când ajunse în cabinetul său.

— S-au petrecut lucruri pe care le cred de cea mai mare gravitate și care reclamă plecarea mea îndată la Paris. Acum, marchize, scuză-mi indiscreția și brutalitatea întrebării: ai rente de stat?

— Toată averea mea este în efecte. Vreo 600-700 de mii de franci

— Ei bine, vinde-le, marchize, vinde-le, căci altminteri ești ruinat.

— Dar cum vrei să le vând de aici?

— Ai un agent de schimb, nu-i așa?

— Da.

— Dă-mi o scrisoare pentru el și să le vândă fără să piardă un minut, o secundă; poate că și așa am să ajung prea târziu.

— Drace, să nu pierdem timpul! glăsu marchizul.

Se așază la masă și scrise o scrisoare agentului său de schimb, ordonându-i să vândă neapărat.

— Acum, că am scrisoarea, spuse Villefort, împăturind-o cu grijă în portofel, îmi mai trebuie una.

— Pentru cine?

— Pentru rege.

— Pentru rege?

— Da.

— Dar nu cutez să-i scriu așa, deodată, Maiestății Sale.

— De aceea nici nu-ți cer dumitale să-i scrii și te însărcinez să-i ceri domnului de Salvieux. Trebuie să-mi dea o scrisoare cu ajutorul căreia să

pot pătrunde la Maiestatea Sa, fără a fi supus tuturor formalităților de audiență care mă pot face să pierd un timp prețios.

— Dar nu-l ai pe ministrul Justiției, care este liber să intre oricând la Tuileries și prin mijlocirea căruia poți să ajungi, fie zi, fie noapte, la rege?

— Da, fără îndoială, dar este inutil să împart cu altcineva meritul noutății pe care i-o duc. Înțelegi? Ministrul Justiției m-ar pune în mod firesc pe al doilea plan și mi-ar răpi tot beneficiul afacerii. Nu-ți spun decât un lucru, marchize: cariera mea este asigurată dacă ajung primul la Tuileries, căci îi voi face regelui un serviciu pe care el nu va putea să-l uite.

— În cazul acesta, dragul meu, du-te și fă-ți bagajul. Eu îl chem pe Salvieux și-l pun să scrie scrisoarea, care îți va servi de liberă trecere.

— Bine, nu pierde timp, căci într-un sfert de oră trebuie să fiu în trăsură.

— Spune trăsurii să oprească în fața porții.

— Nici vorbă. Mă vei scuza față de marchiză, nu-i așa? Și față de domnișoara de Saint-Méran, pe care o părăsesc într-o astfel de zi cu un regret profund.

— Le vei găsi pe amândouă în cabinetul meu și ai să poți să-ți iei rămas bun de la ele.

— Îți mulțumesc de o sută de ori. Ocupă-te de scrisoare.

Marchizul sună; apărău un lacheu.

— Spune-i contelui de Salvieux că îl aștept... Acum pleacă, urmă marchizul, adresându-se lui Villefort.

— Bun, mă întorc imediat.

Și Villefort ieși în goană. Dar la ușă se gândi că un substitut de procuror regal, care ar fi văzut mergând cu pași iuți, riscă să tulbure odihna unui oraș întreg. Își relua deci mersul obișnuit, care era cât se poate de magistral

Zări la ușa sa, în umbră, o fantomă albă, care îl aștepta nemișcată.

Era frumoasa fată catalană care, neavând vești de la Edmond, se furișase pe înnoptate din Pharo, pentru a veni să afle cauza arestării logodnicului ei.

La apropierea lui Villefort, ea se desprinsese de zidul lângă care stătea rezemată și-i tăie drumul. Dantès îi vorbise substitutului despre logodnica sa, astfel că Mercédès n-avu nevoie să spună cine este, pentru ca Villefort s-

o recunoască. Fu surprins de frumusețea și demnitatea femeii, iar când ea îl întreabă ce a devenit iubitul ei, lui i se păru că el e acuzatul și ea judecătorul.

— Omul despre care vorbești, spuse Villefort răstit, este foarte vinovat și nu pot să fac nimic pentru el, domnișoară.

Mercédès scoase un suspin, dar când Villefort încercă să treacă mai departe, ea îl opri din nou.

— Dar cel puțin unde este, întreabă ea, ca să mă pot interesa dacă e mort sau viu?

— Nu știu. Nu-mi mai aparține, răspunse Villefort.

Stânjenit de privirea curată și de atitudinea imploratoare a fetei, el o respinse pe Mercédès și intră închizând repede ușa, ca pentru a lăsa afară durerea ce i se aducea.

Dar durerea nu se lăsa respinsă astfel. Asemenea săgeții mortale despre care vorbește Virgiliu, omul rănit o ia cu el. Villefort intră, închise ușa, dar, când ajunse în salon, picioarele îl părăsiră; scoase un oftat, care se-măna cu un hohot de plâns și căzu într-un jilt.

Atunci, în adâncul inimii lui bolnave, încolți primul grăunte al unui ulcer ucigător. Omul pe care îl sacrifica ambiției sale, inocentul care plătea pentru părintele culpabil, i se arătă, palid și amenințător, de mână cu logodnica sa, palidă ca și el. Și cu ei odată veni remușcarea. Nu remușcarea care îl face pe bolnav să zvâcnească asemenea oamenilor cuprinși de furii, despre care vorbește literatura antichității, ci zgomotul surd și dureros care, în anumite momente, lovește inima, rănind-o cu amintirea unei acțiuni trecute, rană ale cărei dureri sfâșietoare sapă un rău ce merge, adâncindu-se, până la moarte.

Își făcu loc atunci, în sufletul lui Villefort, încă o clipă de șovăială. Ceruse în multe rânduri, fără altă emoție decât aceea provocată de lupta judecătorului cu acuzatul, pedeapsa cu moartea în contra arestaților. Iar condamnații aceștia, executați grație fulgerătoarei lui elocvențe, care cucerise sau pe judecători, sau pe jurați, nu lăsaseră nici măcar un nor pe fruntea sa, căci erau vinovați, sau cel puțin așa îi credea Villefort.

De data aceasta, însă, era altceva: aplicase pedeapsa închisorii pe viața unui nevinovat, unui nevinovat care era pe cale de a fi fericit și căruia îi distrugea nu numai libertatea, dar și fericirea. De astă dată el nu mai era judecător, era călău.

Simțea, gândindu-se, zvâcnetul surd, pe care l-am descris și care pâ-nă atunci îi era necunoscut, răsunând în adâncul inimii sale și năpădindu-i pieptul cu temeri vagi. La fel, printr-o suferință violentă, instinctivă, este înștiințat rănitul, care nu-și va apropia niciodată, fără să tremure, de-getul de rana căscată, sângerândă, mai înainte ca ea să fie închisă.

Dar rana primită de Villefort era dintre acelea care nu se închid, sau care nu se închid decât pentru a se deschide mai sângerânde și mai dureroase decât înainte.

Dacă, în momentul acesta, glasul blând al lui Renée ar fi răsunat la urechea lui, cerându-i grație; dacă frumoasa Mercédès ar fi intrat spunându-i: "În numele Domnului, care ne privește și ne judecă, dă-mi-l pe logodnicul meu"; da, fruntea aceasta, încovoiată pe jumătate sub imperiul necesității, s-ar fi plecat cu totul, iar mâinile-i înghețate ar fi semnat desigur, cu orice risc, ordinul de punere în libertate a lui Dantès; însă nici un glas nu murmură în tăcere, iar ușa nu se deschise decât pentru ca valetul lui Villefort să intre și să spună că erau înhămați caii la caleașcă.

Villefort se ridică, sau, mai bine zis, țâșni ca un om care biruie într-o luptă lăuntrică. Alergă la dulap, turnă în buzunare tot aurul dintr-unul din sertare, se învârti într-o clipă înspăimântat prin cameră, cu mâna pe frunte, articulând cuvinte fără șir; apoi, în sfârșit simțind că valetul îi pusese mantaua pe umeri, ieși, se năpusti în trăsură și porunci cu glas scurt să-l ducă în strada Grand-Cours la domnul de Saint-Méran.

Nefericitul Dantès era condamnat.

Așa cum domnul de Saint-Méran făgăduise, Villefort găsi în cabinet pe marchiză și pe Renée. Zărind-o pe Renée, tânărul tresări, căci i se păru că ea îi va cere din nou libertatea lui Dantès. Dar, vai, se impune să spunem, spre rușinea egoismului nostru, frumoasa fată nu era preocupată de-cât de un lucru: de plecarea lui Villefort.

Îl iubea pe Villefort, iar Villefort pleca în momentul când trebuia să-i devină soț. Villefort nu putea spune când va reveni, astfel că Renée, în loc să-l deplângă pe Dantès, îl blestema pe omul care, prin fapta lui, o despărțea de logodnicul ei.

Ce trebuia să spună Mercédès?

Biata Mercédès îl găsisse în colțul străzii Loge pe Fernand, care o urmărise. Se înapoiase la Catalani și, epuizată, deznădăjduită, se trântise pe pat. Fernand îngenunchease dinaintea patului și, strângându-i mâna

înghețată, pe care Mercédès nu se gândea s-o retragă, o acoperea cu sărutări aprinse, pe care Mercédès nu le simțea.

Ea petrecu noaptea astfel. Lampa se stinse când nu mai avu ulei. Fata nu văzu întunericul, așa cum nu văzuse lumina, iar ziua reveni fără ca ea s-o vadă.

Durerea puse dinaintea ochilor ei un văl care nu-i îngăduia să-l vadă decât pe Edmond.

— A, tu ești aici? spuse ea, în sfârșit, întorcându-se spre Fernand.

— Nu te-am părăsit de ieri, răspunse Fernand cu un suspin dureros.

Domnul Morrel nu se dăduse bătut; aflase că, după interogatoriu, Dantès a fost dus la închisoare. Alergase atunci la toți prietenii săi, se prezentase persoanelor din Marsilia care puteau să aibă influență, dar zvonul se și răspândise că tânărul a fost arestat, ca agent bonapartist, iar pentru că, în epoca aceea, chiar cei mai cutezători priveau ca un vis smintit orice încercare a lui Napoleon de a reveni pe tron, el nu găsisese decât răceală, temere sau refuz, pretutindeni. Se înapoiase acasă deznădăjduit, mărturisindu-și că situația era gravă și că nimeni nu-i putea veni în ajutor.

La rându-i, Caderousse era foarte neliniștit și foarte frământat: în loc să iasă, așa cum făcuse domnul Morrel, în loc să încerce ceva în favoarea lui Dantès, pentru care de altminteri nu putea face nimic, el se închisese cu două sticle de vin, încercând să-și înece neliniștea în beție. Dar, în starea de spirit în care se afla, două sticle erau prea puțin, pentru a-i întuneca judecata. Rămăsese deci, prea beat ca să plece după alt vin, nu îndeajuns de beat pentru ca beția să-i fi stins amintirile, așezat în fața sticlelor goale, cu coatele pe o masă schiloadă, privind cum dansează în răsfrângerea lumânării cu feștila lungă, toate acele spectre pe care Hoffmann le-a semănat pe manuscrisele sale umezite de punch, ca o pulbere neagră și fantastică.

Numai Danglars nu era nici frământat, nici neliniștit. Danglars era chiar voios, căci se răzbunase pe un dușman și-și asigurase, pe bordul "Faraonului", locul pe care se temea că-l va pierde. Danglars era dintre oamenii aceia ai calculului, care se nasc cu o pană dinapoia urechii și cu o călimară în locul inimii. Totul era pentru el, în lume, scădere sau înmulțire, iar o cifră i se părea mult mai prețioasă decât un om, când cifra putea să sporească totalul pe care omul îl putea scădea.

Prin urmare, Danglars se culcase la ora obișnuită și dormea liniștit.

După ce primise scrisoarea domnului de Salvieux, Villefort o sărutase pe Renée pe ambii obraji, sărutase mâna doamnei de Saint-Méran, o strânsese pe a marchizului și gonea acum cu trăsura pe drumul spre Aix.

Bătrânul Dantès se stinge de durere și de neliniște.

Despre Edmond, știm ce a devenit.

Capitolul X Micul cabinet de la Tuileries

Să-l lăsăm pe Villefort pe drumul Parisului, unde, grație celor trei cai pe care îi plătește, străbate distanțele în goana mare și să pătrundem prin cele două sau trei saloane de dinainte, în cabinetul mic de la Tuileries, cu fereastra zăbreliță, cunoscută îndeajuns de bine, deoarece fusese cabinetul favorit al lui Napoleon și al lui Ludovic al XVIII-lea, iar astăzi aparține lui Louis-Philippe.

În cabinetul acesta, așezat la o masă de nuc, adusă din Hartwell și pe care, printr-una din acele manii familiare marilor personaje, o îndrăgea în mod special, regele Ludovic al XVIII-lea asculta distrat pe un bărbat între 50 și 52 ani, cu păr cărunt, cu figura aristocratică și cu îmbrăcăminte îngrijită, făcând între timp însemnări pe marginea unui volum de Horațiu, — ediția Gryphius, destul de incorectă, deși prețuită, — și care se preta mult pătrunzătoarelor observații filologice ale Maiestății sale.

— Spui, prin urmare, domnule... glăsui regele.

— Că sunt cum nu se poate mai îngrijorat, sire.

— Serios? Nu cumva ai visat șapte vaci grase și șapte vaci slabe?

— Nu, sire, căci asta nu ne-ar anunța decât șapte ani de belșug și șapte ani de secetă, iar cu un rege prevăzător cum este Maiestatea voastră, seceta nu poate inspira temeri.

— Despre ce alt flagel este atunci vorba, dragă Blacas?

— Sire, cred, am toate motivele să cred că o furtună se pregătește la Sud.

— Scumpul meu duce, răspunse Ludovic al XVIII-lea, eu cred că ești rău informat și, dimpotrivă, știi sigur că timpul este foarte frumos în partea

aceea.

Deși om de spirit, Ludovic al XVIII-lea iubea gluma ieftină.

— Sire, glăsui domnul de Blacas, chiar dacă n-ar fi vorba decât să liniștiți un servitor fidel, n-ar putea Maiestatea voastră să trimită în Languedoc, în Provența și în Dauphiné oameni siguri, care să-i facă un raport asupra spiritului acestor trei provincii?

— *Conimus surdis*⁴, răspunse regele, continuând să-și adnoteze ediția din Horațiu.

— Sire, răspunse curteanul râzând, ca să arate că înțelege emistihul poetului, Maiestatea voastră poate să aibă absolută dreptate, bizuindu-se pe bunul simț al Franței, eu cred însă că nu mă înșel cu totul, temându-mă de vreo tentativă disperată.

— Din partea cui?

— Din partea lui Bonaparte, sau cel puțin a partidului său.

— Dragă Blacas, cu obsesiile duminicale, mă împiedici să lucrez, glăsui regele.

— Iar pe mine, sire, cu siguranță dumneavoastră mă împiedicați să dorm.

— Așteaptă, dragul meu, așteaptă, am o notă admirabilă pentru *Pastor quum traheret*⁵. Așteaptă și vei continua pe urmă.

Se așternu o clipă de tăcere în timpul căreia Ludovic al XVIII-lea scrisese, cu o scriere foarte mărunță, o notă nouă în marginea Horațiului său. Apoi:

— Continuă, scumpul meu duce, spuse el, ridicându-se, cu aerul satisfăcut al unui om care crede că a avut o idee, atunci când a comentat ideea altuia. Continuă, te-ascult.

— Sire, spuse Blacas, care nădăjduise o clipă că-l va confisca pe Villefort în folosul său, mă văd în situația de a vă spune că nu simple zvonuri lipsite de temei, nu simple vorbe în vânt mă neliniștesc. Un om cu judecată, vrednic de toată încrederea mea și însărcinat de mine cu supravegherea Sudului (ducele șovăi, rostind cuvintele acestea), a sosit, spunându-mi: "Un mare pericol îl amenință pe rege". Atunci am alergat, sire.

— *Mala ducis avi domum*⁶, continuă Ludovic al XVIII-lea, adnotând.

— Maiestatea voastră îmi poruncește să nu mai stărui asupra acestui subiect?

— Nu, dragă duce, dar întinde mâna.

— Care?

— Pe care o vrei, colo la stânga.

— Aici, sire?

— Eu îți spun la stânga și dumneata cauți la dreapta. La stânga mea vreau să spun. Acolo, așa! Ai să găsești raportul ministrului poliției cu data de ieri... Dar uite-l chiar pe domnul Dandré... Nu-i așa că vrei să spui: domnul Dandré?   nterupse Ludovic al XVIII-lea, adresându-se u  ierului care venea într-adevăr să-l anunțe pe ministrul poliției.

— Da, sire, domnul baron Dandré, glăsui u  ierul.

— Exact, baron, urmă Ludovic al XVIII-lea, cu un zâmbet imperceptibil. Intră, baroane   i poveste  te ducelui ultimele noutăți pe care le   tii cu privire la domnul de Bonaparte. Nu ne ascunde nimic asupra situației, oricât ar fi de gravă. Spune, insula Elba e oare un vulcan   i o să vedem   a  nind de-acolo războiul învăpăiat, zburlit: *bella, horrida bella*⁷?

Domnul Dandré se legăna foarte grațieos pe spătarul unui jilț, de care își sprijinea mâinile   i zise:

— A binevoit Maiestatea voastră să consulte raportul de ieri?

— Da, da. Dar spune-i   i ducelui, care nu-l poate găsi, ce cuprindea raportul. Istorise  te-i în amănunt ce face pe insula lui, uzurpatorul.

— Domnule, glăsui baronul, adresându-se ducelui, toți servitorii Maiestății sale au dreptul să se felicite pentru   tirile recente care ne vin de pe insula Elba. Bonaparte...

Domnul Dandré îl privi pe Ludovic al XVIII-lea care, ocupat cu scrisul unei note, nici nu înalță capul.

— Bonaparte, continuă baronul, se plictise  te de moarte. El stă zile întregi privind cum lucrează minerii săi din Porto-Longone.

—   i se scarpină ca să-i treacă ur  tul, glăsui regele.

— Se scarpină?   ntreb   ducele. Ce vrea să spună Maiestatea voastră?

— Ei, da, scumpul meu duce, uiți că marele om, eroul, semizeul, e atins de o boală de piele care îl mistuie: prurigo.

— Mai mult decât atât, domnule, duce, continuă ministrul poliției, suntem aproape siguri că în scurtă vreme uzurpatorul va fi nebun.

— Nebun?

— Nebun de legat: mintea îi slăbește, uneori plânge cu lacrimi fierbinți, sau râde în hohote; alteori stă ceasuri întregi pe țărm, zvârlind pietre în apă, iar când piatra a făcut cinci-șase rotocoale, pare tot așa de mulțumit ca și cum ar fi câștigat un alt Marengo sau un alt Austerlitz. Acestea, veți recunoaște, sunt semne de nebunie.

— Sau de înțelepciune, domnule baron, sau de înțelepciune, glăsui Ludovic al XVIII-lea râzând. Marii căpitani ai antichității se distrau zvârlind pietre în mare. Vezi-l pe Plutarh în viața lui Scipio Africanul.

Domnul de Blacas rămase visător față de nepăsarea ambilor. Villefort, care nu voise să-i spună totul, pentru a răpi altcineva întregul beneficiu al secretului său, îi spusese totuși destul ca să-l neliniștească grav.

— Haide, haide, Dandré, spuse Ludovic al XVIII-lea, Blacas nu-i convins încă. Treci la convertirea uzurpatorului.

Ministrul poliției se înclină.

— Convertirea uzurpatorului? murmură ducele, uitându-se la rege și la Dandré, care alternau ca doi păstori din Virgiliu. Uzurpatorul e convertit?

— Absolut, scumpul meu duce, la bunele principii. Explică-i, baroane.

— Iată ce este, domnule duce, spuse ministrul cu cea mai mare seriozitate. De curând Napoleon și-a trecut oamenii în revistă și deoarece doi sau trei dintre răcanii lui bătrâni, cum îi numește el, manifestau dorința de a se înapoia în Franța, el le-a dat libertate, îndemnându-i să-l servească pe regele lor bun. Acestea au fost propriile lui cuvinte, domnule duce, ți-o spun cu certitudine.

— Ei, Blacas, ce spui? glăsui triumfător regele, încetând o clipă cercetarea voluminosului tom deschis în fața sa.

— Spun, sire, că ori domnul ministru al poliției, ori noi ne înșelăm. Dar, pentru că e cu neputință ca ministrul poliției să se înșele, deoarece el are în pază siguranța și onoarea Maiestății voastre, probabil că greșesc eu. Totuși, sire, în locul Maiestății voastre, aș vrea să cercetez persoana despre care i-am vorbit. Voi stărui chiar ca Maiestatea voastră să-i facă onoarea aceasta.

— Cu plăcere, duce, voi primi pe oricine vei vrea sub auspiciile dumitale; dar vreau să-l primesc cu armele în mână. Domnule ministru, ai un raport mai recent decât acesta, căci el poartă data de 20 februarie și suntem în 3 martie?

— Nu, sire, dar aștept unul din oră în oră. Sunt plecat de astăzi dimineată și poate că, în lipsa mea, a sosit.

— Du-te la prefectură, iar dacă nu e, atunci, atunci, continuă Ludovic al XVIII-lea râzând, fabrică unul. Nu e așa că lucrul se obișnuiește?

— O, sire, glăsui ministrul. În privința aceasta, slavă Domnului, nu e nevoie să se născocască nimic. Fiecare zi acoperă birourile noastre cu denunțurile cele mai amănunțite care provin de la o mulțime de nenorociți, ce nădăjduiesc un dram de recunoștință pentru serviciile pe care nu le fac, dar pe care ar vrea să le facă. Bat câmpii și nădăjduiesc că într-o zi, vreo întâmplare neașteptată va da prezicerilor lor aparența unei realități.

— Bun, du-te, domnule, spuse Ludovic al XVIII-lea și gândește-te că te aștept.

— Nu întârzii decât numai cât e necesar să mă duc și să vin, sire. În zece minute sunt înapoi.

— Iar eu, sire, spuse domnul de Blacas, mă duc să-l caut pe mesagerul meu.

— Ia stai, ia stai, glăsui Ludovic al XVIII-lea. Blacas, trebuie să-ți schimbi armele. Îți voi da un vultur cu aripile desfăcute, ținând în gheare o pradă care încearcă zadarnic să-i scape, cu deviza: *Tenax*⁸.

— Sire, ascult, spuse domnul de Blacas, înfrângându-și cu greu nerăbdarea.

— Aș vrea să te consult asupra pasajului acesta: *Molli fugiens anhelitu*⁹; știi, e vorba de cerbul care fuge din fața lupului. Nu ești vânător și mare doborâtor de lupi? Cum găsești titlul acesta dublu de *molli anhelitu*?

— Admirabil, sire. Dar mesagerul meu este asemeni cerbului despre care vorbești, căci a făcut 220 leghe cu trăsura și aceasta abia în trei zile.

— Păcat de osteneală și de frământare, scumpul meu duce, când noi avem telegraful căruia nu-i trebuie decât 3-4 ore, fără ca răsuflarea lui să sufere câtuși de puțin.

— O, sire, îl răsplățiți rău pe bietul tânăr care vine așa de departe și cu atâta înflăcărare, pentru a comunica Maiestății voastre o înștiințare folositoare. Vă implor să-l primiți bine, măcar pentru domnul de Salvieux, care mi-l recomandă.

— Domnul de Salvieux, șambelanul fratelui meu?

— El.

— Într-adevăr se află la Marsilia?

— De acolo îmi scrie.

— Îți pomenește și el ceva despre conspirația aceasta?

— Nu, dar mi-l recomandă pe domnul de Villefort și mă însărcinează să-l introduc la Maiestatea voastră.

— Domnul de Villefort? exclamă regele; mesagerul se numește domnul de Villefort?

— Da, sire.

— Și vine din Marsilia?

— În persoană.

— De ce nu mi-ai spus numele lui numaidecât? reluă regele trădând pe figura sa un început de îngrijorare.

— Sire, îmi închipuiam că numele acesta este necunoscut Maiestății voastre.

— Nu, nu, Blacas. E un tânăr serios, inteligent și mai cu seamă ambițios; și, la naiba, cunoști din auzite numele tatălui său.

— Tatăl său?

— Da, Noirtier.

— Noirtier girondinul? Noirtier senatorul?

— Da, exact.

— Și Maiestatea voastră se folosește de fiul unui astfel de om?

— Blacas, dragul meu, nu înțelegi nimic. Ți-am spus că Villefort e ambițios. Ca să ajungă cineva, Villefort va sacrifica totul, chiar pe părintele său.

— În cazul acesta, sire, să-l introduc?

— Imediat, duce. Unde e?

— Mă așteaptă jos, în trăsura mea.

— Du-te după el.

— Alerg.

Ducele ieși cu vioiciunea unui tânăr; înflăcărarea regalismului său sincer îi dădea 20 de ani.

Ludovic al XVIII-lea rămase singur, abătându-și ochii asupra Horațiului său întredeschis și murmurând:

*Justum et tenacem propositi virum*¹⁰.

Domnul de Blacas reveni cu iuțeala cu care coborâse. Dar, în anticameră, fu nevoit să invoce autoritatea regelui. Haina prăfuită a lui Villefort, veșmântul lui în care nimic nu era conform cu ținuta curții, stârnise susceptibilitatea domnului Brezé, care fu nespus de uimit aflând pretenția tânărului de a se prezenta îmbrăcat astfel în fața regelui. Dar ducele îndepăr-tă toate dificultățile cu un singur cuvânt: "Ordinul Maiestății sale"; și, în ciuda observațiilor pe care maestrul de ceremonii continua să le facă în apărarea principiului, Villefort fu introdus.

Regele se afla acolo unde îl lăsase ducele. Deschizând ușa, Villefort se pomeni față în față cu el. Prima mișcare a tânărului magistrat fu de a se opri.

— Intră, domnule Villefort, glăsui regele, intră.

Villefort salută și făcu câțiva pași înainte, așteptând întrebările regelui.

— Domnule Villefort, continuă Ludovic al XVIII-lea, ducele de Blacas susține că ai ceva important să ne spui.

— Sire, domnul duce are dreptate și nădăjduiesc că și Maiestatea voastră va fi de acord.

— Mai întâi și în primul rând, domnule, răul este, după părerea dumată, așa de mare precum vrei să mă faci să cred?

— Sire, îl cred destul de mare, dar grație demersului pe care l-am făcut, nădăjduiesc că nu e ireparabil.

— Vorbește mai pe larg dacă vrei, domnule, spuse regele, care începea să se lase influențat de emoția ce tulburase figura domnului de Blacas și care altera glasul lui Villefort. Vorbește și, în primul rând, începe de la început, iubesc ordinea în orice.

— Sire, spuse Villefort, voi face Maiestății voastre un raport fidel, dar o voi ruga să mă scuze dacă tulburarea în care mă găsesc întunecă oarecum cuvintele mele.

O ochire aruncată regelui, după introducerea aceasta insinuantă, îl asigură pe Villefort de bunăvoința augustului său auditor, încât continuă:

— Sire, am sosit cât mai iute posibil la Paris pentru a comunica Maiestății voastre că am descoperit, în resortul funcțiilor mele, nu unul din acele comploturi vulgare și fără consecință, așa cum se urzesc zilnic în rândurile de jos ale poporului și ale armatei, ci o conspirație veritabilă, o furtună care amenință chiar tronul Maiestății voastre. Sire, uzurpatorul înarmează trei vase; și pune la cale un proiect, nechibzuit poate, dar poate și grav, oricât de nechibzuit ar fi. Cred că, în ceasul acesta, a părăsit insula

Elba pentru a merge, — unde? nu știu, dar cu siguranță pentru a încerca o debarcare, fie la Neapole, fie pe coastele Toscanei, deci în Franța. Maiestatea voastră nu ignoră că suveranul de pe insula Elba a păstrat relații cu Italia și cu Franța.

— Da, domnule, știu, glăsui regele foarte mișcat și nu de mult s-au primit relatări că în strada Saint-Jacques au avut loc întruniri bonapartiste. Dar continuă, te rog. Cum de ai căpătat aceste amănunte?

— Sire, ele rezultă din interogatoriul pe care l-am luat unui om din Marsilia, pe care îl supravegheam de multă vreme și pe care l-am arestat chiar în ziua plecării mele. Omul acesta, marinăr turbulent și de un bonapartism care mi-era suspect, a fost într-ascuns pe insula Elba. El l-a văzut pe marele mareșal care l-a însărcinat cu o misiune verbală pentru un bo-napartist din Paris, a-l cărui nume nu l-am putut face să-l mărturisească. Dar misiunea era să-l însărcineze pe bonapartist cu pregătirea spiritelor pentru o întoarcere (sire, țineți seama că interogatoriul vorbește), pentru o întoarcere foarte apropiată.

— Și unde-i omul? întrebă Ludovic al XVIII-lea.

— În închisoare, Sire.

— Și lucrul ți s-a părut grav?

— Așa de grav, Sire, încât evenimentul surprinzându-mă în mijlocul unei serbări de familie, în chiar ziua logodnei mele, am părăsit totul, logodnică și prieteni, am amânat totul pentru a veni să depun la picioarele Maiestății voastre și temerile de care eram cuprins și asigurarea devotamentului meu.

— Adevărat, glăsui Ludovic al XVIII-lea. Nu era vorba de un proiect de căsătorie între dumneata și domnișoara de Saint-Méran?

— Fiica unuia dintre cei mai fideli servitori ai Maiestății voastre.

— Da, da; dar să revenim la complot, domnule de Villefort.

— Sire, mi-e teamă că e mai mult decât un complot, mi-e teamă că e o conspirație.

— O conspirație pe vremurile astea, spuse regele zâmbind, e un lucru ușor de plănuț, dar mai greu de dus la capăt prin simplul fapt că, restabilit de ieri pe tronul strămoșilor noștri, avem ochii deschiși deopotrivă asupra trecutului, asupra prezentului și asupra viitorului. De zece luni miniștrii mei sporesc supravegherea pentru ca litoralul Mediteranei să fie bine păzit. Dacă Bonaparte ar debarca la Neapole, întreaga coaliție s-ar ridica, mai înainte ca

el să ajungă la Piombino. Dacă ar debarca în Toscana, ar pune piciorul în țară inamică. Dacă debarcă în Franța, va debarca împreună cu o mână de oameni, iar noi îi vom veni lesne de hac, dușmănit cum e de populație. Liniștește-te, deci, domnule. Nu conta însă mai puțin pe re-cunoștința noastră regală.

— A, iată-l pe domnul Dandré! exclamă ducele de Blacas.

În momentul acela ministrul poliției apăru într-adevăr, în pragul ușii, palid, tremurând. Privirea lui clipocea de parcă ar fi fost izbit de o lumină puternică.

Villefort făcu un pas pentru a se retrage. Îl reținu însă o strângere de mână a domnului de Blacas.

Capitolul XI Căpcăunul din Corsica

La apariția figurii tulburate a domnului Dandré, Ludovic al XVIII-lea împinse cu violență masa dinaintea căreia se găsea.

— Ce ai, domnule baron? exclamă el. Pari tulburat: tulburarea, ezitarea aceasta au vreo legătură cu ce spunea domnul de Blacas și cu ce mi-a confirmat domnul de Villefort?

La rândul-i, domnul de Blacas se apropie repede de baron, dar înfricoșarea curteanului împiedica orgoliul omului de stat să triumfe. Într-adevăr, era mult mai bine pentru el să fie umilit de prefectul poliției decât să-l umilească acesta într-o atare împrejurare.

— Sire..., îngăimă baronul.

— Ei, să auzim! spuse Ludovic al XVIII-lea.

Cedând unei mișcări deznădăjduite, ministrul poliției se năpusti la picioarele lui Ludovic al XVIII-lea, care se trase un pas înapoi, încruntând sprâncenele.

— Ai de gând să vorbești? întrebă el.

— O, sire, ce groaznică nenorocire! Sunt de deplâns. Nu mă voi consola niciodată.

— Domnule, spuse Ludovic al XVIII-lea, îți ordon să vorbești.

— Sire, uzurpatorul a părăsit insula Elba la 28 februarie și a debarcat la 1 martie.

— Unde? întrebă repede regele.

— În Franța, sire, într-un mic port lângă Antibes, în golful Juan.

— Uzurpatorul a debarcat în Franța, lângă Antibes, în golful Juan, la 250 de leghe de Paris, în ziua de 1 martie și dumneata afli vestea aceasta abia astăzi, 3 martie... Ei, domnule, ceea ce îmi spui este cu neputință. Ori ți s-a făcut un raport fals, ori ești nebun.

— Din nenorocire, sire, este cât se poate de adevărat.

Ludovic al XVIII-lea făcu un gest de nedescris, de mânie și spaimă și se înălță ca și cum o lovitură neprevăzută îl lovise în același timp în inimă și în față.

— În Franța? exclamă el. Uzurpatorul în Franța? dar nu se veghea asupra omului acesta? ori poate cine știe, erai de acord cu el?

— O, sire, declară ducele de Blacas, un om ca domnul Dandré nu poate fi acuzat de trădare. Sire, eram cu toții orbi, iar ministrul poliției a împărțit orbirea generală, atâta tot.

— Dar... spuse Villefort; apoi, oprindu-se deodată: ah, ah, iertare, sire, făcu el înclinându-se; zelul de a vă sluji mă îndeamnă, Maiestatea voastră, să binevoiască a mă scuza.

— Vorbește, domnule, vorbește cu îndrăzneală, spuse regele. Singur dumneata ne-ai înștiințat asupra nenorocirii. Ajută-ne să căutăm remediu.

— Sire, spuse Villefort, uzurpatorul e detestat în sud; cred că, dacă se hazardează în sud, se pot răzvrăti cu ușurință în contra lui Provența și Languedocul.

— Da, fără îndoială, spuse ministrul, dar el înaintează prin Gap și Sisteron.

— Înaintează? Înaintează? exclamă Ludovic al XVIII-lea. Vine va să zică asupra Parisului?

Ministrul poliției păstră o tăcere care echivala cu cea mai completă mărturisire.

— Și Dauphiné-ul, domnule, îl întrebă regele pe Villefort, crezi că el poate fi ridicat ca Provența?

— Sire, sunt mâhnit că trebuie să spun Maiestății voastre un adevăr crud; dar spiritul Dauphiné-ului e departe de acela al Provenței și al Languedocului. Montagnarzii sunt bonapartiști, sire.

— Așadar, murmură Ludovic al XVIII-lea, uzurpatorul este bine informat. Și câți oameni are cu el?

— Sire, nu știu, spuse ministrul poliției.

— Cum nu știi? Ai uitat să te informezi tocmai în privința aceasta? E drept că chestiunea prezintă puțină importanță, adăugă el cu un zâmbet zdrobitor.

— Sire, nu puteam să mă informez. Depeșa cuprindea numai anunțarea debarcării și a drumului luat de uzurpator.

— Dar cum ți-a parvenit depeșa? întrebă regele.

Ministrul plecă fruntea și o roșeață vie îi năpădi fața.

— Prin telegraf, sire, îngăimă el.

Ludovic al XVIII-lea făcu un pas înainte și își încrucișă brațele, așa cum ar fi făcut Napoleon.

— Așadar, spuse el, îngălbenind de mânie, șapte armate coalizate l-au răsturnat pe omul acesta. Un miracol ceresc m-a reșezat pe tronul părinților mei după 25 de ani de exil. În acești 25 de ani am studiat, am sondat, am analizat oamenii și lucrurile din Franța aceasta care mi-era făgăduită, pentru că, ajuns la ținta dorințelor mele, o forță pe care o țineam în mână să explodeze și să mă zdrobească...

— Sire, fatalitatea, murmură ministrul, simțind că o atare greutate, atât de neînsemnată pentru destin, ajungea să strivească un om.

— Va să zică, ceea ce spuneau despre noi dușmanii noștri este adevărat: "N-am învățat nimic, n-am uitat nimic"? Dacă eram trădat ca el, încă mă consolam, dar să mă găsesc în mijlocul unor oameni ridicați de mine la demnitate, care trebuiau să vegheze asupra mea cu mult mai multă grijă decât asupra lor, căci situația mea este și a lor, înaintea mea ei nu erau nimic, după mine ei nu vor mai fi nimic și să pier în chip jalnic prin incapacitate, prin ineptie! O, da, domnule, ai dreptate: fatalitatea!

Ministrul stătea încovoiat sub înfricoșătoarea învinovățire. Domnul de Blacas își ștergea fruntea plină de sudoare. Villefort zâmbea în gându-i, căci își simțea importanța sporită.

— Să cad, continuă Ludovic al XVIII-lea, care sondase de la prima ochire abisul în care se înclina monarhia, să cad și să aflu despre căderea mea prin telegraf. Oh, aș fi preferat să urc pe eșafodul fratelui meu, Ludovic al XVI-lea, decât să cobor astfel scara de la Tuileries alungat de ridicol...

Domnule, dumneata nu știi ce înseamnă ridicolul în Franța și totuși ar fi trebuit să știi.

— Sire, sire, murmură ministrul, fie-vă milă...

— Apropie-te, domnule de Villefort, continuă regele, adresându-se tânărului care, în picioare, nemișcat și retras, urmărea mersul conversației acesteia în care plutea năuc destinul unui regat. Apropie-te și spune-i domnului că putea să afle dinainte tot ce nu a știut.

— Sire, era materialmente cu neputință să se ghicească proiectele pe care omul acesta le ascundea întregii lumi.

— Materialmente cu neputință? Da, vorbă mare, domnule. Din nefericire există vorbe mari, ca și oameni mari, i-am măsurat eu. Materialmente cu neputință unui ministru care are o administrație, birouri, agenți, spioni și 150 de mii de franci fonduri secrete, să știe ce se petrece la 60 de leghe de coastele Franței? Ei, bine, uite-l pe domnul acesta, care n-avea nici una din resursele dumitale la dispoziție, uite-l pe domnul, un simplu magistrat, care știa mai mult decât dumneata, cu întreaga dumitale poliție și care mi-ar fi salvat coroana dacă avea ca dumneata dreptul să dirijeze un telegraf.

Privirea ministrului poliției se întoarce cu o expresie de ciudă profundă asupra lui Villefort, care își înclină capul cu modestia triumfului.

— Nu spun asta pentru dumneata, Blacas, continuă Ludovic al XVIII-lea, căci dacă n-ai descoperit nimic; ai avut cel puțin inteligența de a persevera în bănuiala dumitale. Altul ar fi socotit, poate, destăinuirea domnului de Villefort ca neînsemnată sau sugerată de o ambiție venală.

Cuvintele erau o aluzie la acelea pe care ministrul poliției le rostise atât de încrezător cu un ceas înainte.

Villefort înțelese jocul regelui. Altul s-ar fi lăsat poate dus de beția laudei. El se temea însă să-și facă un dușman de moarte din ministrul poliției, deși simți că acesta era pierdut în chip irevocabil. Într-adevăr, ministrul care, în plenitudinea puterii sale, nu știuse să ghicească taina lui Napoleon, putea, în zvârcolirile agoniei s-o intuiască pe a lui Villefort. Pentru aceasta era de ajuns să-l cerceteze pe Dantès. Îi veni deci în ajutor ministrului, în loc să-l copleșească.

— Sire, spuse Villefort, repeziciunea evenimentului e de natură să dovedească Maiestății voastre că numai Dumnezeu putea să-l împiedice, stârnind o furtună. Ceea ce Maiestatea voastră crede, în ce mă privește, că ar

fi efectul unei profunde perspicacități, se datorează pur și simplu hazardului. Am profitat de acest hazard ca un servitor devotat, atâta tot. Nu-mi acordați mai mult decât merit, sire, pentru a nu reveni vreodată asupra primei impresii pe care vă veți fi făcut-o despre mine.

Ministrul poliției mulțumi tânărului printr-o privire elocventă, iar Villefort înțelese că izbutise în proiectul său, că, adică, fără să piardă din recunoștința regelui, își făcuse un prieten pe care putea să conteze la nevoie.

— Bine, glăsui regele. Și acum, domnilor, continuă el, întorcându-se spre domnul de Blacas și spre ministrul poliției, nu mai am nevoie de dumneavoastră, astfel că puteți să vă retrageți. Ceea ce rămâne de făcut este de resortul ministrului războiului.

— Este o fericire, sire, spuse domnul de Blacas, că putem să ne bizuim pe armată. Maiestatea voastră știe cât de devotată guvernului Vostru o zugrăvesc toate rapoartele.

— Nu-mi mai pomeni de rapoarte. Știu acum, duce, câtă încredere se poate avea în ele. A, dar în legătură cu rapoartele: domnule baron, ce ai aflat nou cu privire la afacerea din strada Saint-Jacques?

— Asupra afacerii din strada Saint-Jacques? exclamă Villefort, neputându-și reține un strigăt. Dar oprindu-se numaidecât:

— Iertare, sire, spuse el, devotamentul meu pentru Maiestatea voastră mă face să uit întruna, nu respectul ce am pentru ea, — respectul acesta este prea adânc săpat în inima mea, — ci regulile etichetei.

— Spune, domnule, declară Ludovic al XVIII-lea. Ai căpătat astăzi dreptul de a interoga.

— Sire, răspunse ministrul poliției, tocmai veneam astăzi să dau Maiestății voastre informațiile noi pe care le culesesem cu privire la acest eveniment, când atenția Maiestății voastre a fost abătută de teribila catastrofă din golf. Aceste informații n-ar mai prezenta acum nici un interes pentru rege.

— Dimpotrivă, domnule, dimpotrivă, spuse Ludovic al XVIII-lea, cred că afacerea aceasta are o legătură directă cu aceea care ne preocupă, iar moartea generalului Quesnel ne va pune poate pe calea unui mare complot intern.

Auzind de numele generalului Quesnel, Villefort se înfioră.

— Într-adevăr, sire, reluă ministrul poliției, totul ar îndreptăți să se creadă că moartea nu e rezultatul unei sinucideri, cum se bănuise la început,

ci al unui asasinat: generalul Quesnel ieșea, după cât se pare, de la un club bonapartist, când a dispărut. Un necunoscut îl căutase în dimineața aceea și îi dăduse întâlnire în strada Saint-Jacques. Din nefericire, valetul generalului, care îl pieptăna în momentul când necunoscutul a fost introdus în cabinet, a auzit bine că el menționa strada Saint-Jacques, dar n-a reținut numărul.

Pe măsură ce ministrul poliției dădea regelui Ludovic al XVIII-lea aceste informații, Villefort, care părea suspendat de buzele lui, roșea și pălea.

Regele se întoarse spre el.

— Dumneata nu ești de părere cu mine, domnule de Villefort, că generalul Quesnel, despre care se putea crede că e atașat uzurpatorului, dar care, în realitate, era cu totul de partea mea, a pierit victima unei capcane bonapartiste?

— Este posibil, sire, răspuse Villefort. Dar mai mult decât atât nu se știe?

— Suntem pe urmele omului care i-a dat întâlnire.

— Pe urmele lui? repetă Villefort.

— Da, servitorul i-a dat semnalmente. Un bărbat între 50-51 de ani, brun, cu ochii negri acoperiți de sprâncene groase și purtând mustăți. Era îmbrăcat cu o redingotă albastră și avea la butonieră o rozetă de ofițer al Legiunii de Onoare. Ieri a fost urmărit un individ ale cărui semnalmente răspund exact celor pe care le-am menționat dar s-a pierdut la colțul străzii Jussienne și al străzii Coq-Héron.

Villefort se sprijini de spătarul unui jilț; căci, pe măsură ce ministrul poliției vorbea, el simțea cum pământul îi fuge de sub picioare. Când văzu însă că necunoscutul a scăpat de urmărirea agentului, respiră.

— Domnule, îl vei căuta pe omul acesta, spuse regele ministrului poliției. Căci, dacă așa cum totul mă îndreptățește să cred, generalul Quesnel, care ne-ar fi fost atât de folositor în momentul acesta, a căzut victima unei crime, bonapartistă sau nu, vreau ca asasinii lui să fie crunt pedepsiți.

Villefort avu nevoie de tot sângele rece pentru a nu trăda groaza inspirată de recomandarea regelui.

— Lucru ciudat, continuă regele cu o mișcare de ciudă, poliția crede că a spus totul atunci când a spus a fost săvârșită o crimă și că a făcut totul când a adăugat: suntem pe urma vinovaților.

— Sire, nădăjduiesc că, cel puțin în privința aceasta, Maiestatea voastră va fi satisfăcută.

— Bine, vom vedea. Nu te mai rețin, baroane. Domnule de Villefort, desigur că ești obosit de călătoria lungă pe care ai făcut-o. Du-te de te odihnește. Ai tras fără îndoială la părintele dumitale?

O pânză de lumină trecu peste ochii lui Villefort.

— Nu, sire, spuse el. Am tras la hotelul Madrid din strada Tournon.

— Dar l-ai văzut?

— Sire, am căutat să fiu adus întâi la domnul duce de Blacas.

— Dar îl vei vedea, îmi închipui.

— Nu cred, Sire.

— A, adevărat, spuse Ludovic al XVIII-lea, zâmbind în așa fel încât să arate că repetatele-i întrebări nu au fost făcute fără intenție. Uitam că dumneata ești în conflict cu domnul Noirtier și că acesta este un nou sacrificiu făcut cauzei regale pentru care trebuie să te despăgubesc.

— Sire, bunătatea pe care mi-o arată Maiestatea voastră e o recompensă care depășește așa de mult toate ambițiile mele, încât nu mai am ce să cer regelui.

— N-are a face, domnule, nu te vom uita, fii sigur; până una alta (regele desprinsese crucea Legiunii de onoare pe care o purta de obicei pe haina sa albastră, lângă crucea Sfântului Ludovic, deasupra plăcii ordinului Carmel și Saint-Lazare și, dând-o lui Villefort), până una alta, spuse el, ia crucea aceasta.

— Sire, glăsui Villefort, Maiestatea voastră se înșeală, crucea aceasta este de ofițer.

— Ia-o așa cum e, domnule, îi spuse Ludovic al XVIII-lea. N-am vreme să cer alta, Blacas vei avea grijă să fie eliberat brevetul domnului de Villefort.

Ochii lui Villefort se umeziră cu o lacrimă de bucurie orgolioasă. Luă crucea și o sărută.

— Și acum, întreabă el, care sunt ordinele pe care Maiestatea voastră îmi face onoarea de a mi le da?

— Odihnește-te atât cât simți nevoie și gândește-te că, neputându-mă servi la Paris, poți să-mi fii la Marsilia de cel mai mare folos.

— Sire, răspunse Villefort înclinându-se, într-o oră am părăsit Pari-sul.

— Du-te domnule, spuse regele, iar dacă te voi uita (memoria regilor e scurtă) nu te teme să-mi readuci aminte... Domnule baron, dă ordin să fie chemat ministrul de război. Rămâi, Blacas.

— Domnule, îi spuse ministrul poliției lui Villefort, ieșind de la Tuileries, ai intrat pe poarta principală și cariera dumitale este asigurată.

"Va fi ea lungă oare?" murmură Villefort, salutându-l pe ministrul a cărui carieră era sfârșită și căutând din ochi o trăsură să se întoarcă acasă.

O trăsură trecea pe chei. Villefort îi făcu un semn, trăsura se apropie; Villefort își dădu adresa și se aruncă în fundul trăsurii lăsându-se în voia viselor sale ambițioase. Peste zece minute, Villefort se afla la hotel; porunci să-i fie pregătiți caii peste două ore și să i se servească dejunul.

Tocmai se așeză la masă, când soneria răsună sub o mână viguroasă: valetul se duse să deschidă, iar Villefort auzi un glas care-i pronunța numele.

— Cine o fi aflat că sunt aici? se întrebă tânărul.

În momentul acela, valetul reintră.

— Ei, ce e? întrebă Villefort. Cine a sunat? Cine mă caută?

— Un străin care nu vrea să-și spună numele.

— Cum? Un străin care nu vrea să-și spună numele? Și ce pofteste de la mine străinul?

— Vrea să vorbească domnului.

— Mie?

— Da.

— M-a numit?

— Absolut.

— Și cum arată străinul?

— Domnule, e un bărbat cam de cincizeci de ani.

— Scurt? Înalt?

— Cam de talia domnului.

— Brun sau blond?

— Brun, foarte brun: păr negru, ochi negri, sprâncene negre.

— Și îmbrăcat, întrebă repede Villefort, îmbrăcat în ce fel?

— Cu o redingotă albastră, încheiată de sus și până jos, decorat cu Legiunea de onoare.

— El e, murmură Villefort, pălind.

— Ei, la naiba, — spuse, arătându-se în prag individul ale cărui semnalmente le-am dat în două rânduri până acum: frumoase maniere. La Marsilia e oare obiceiul ca fiii să-și silească părintele să facă anticameră?

— Tată, exclamă Villefort; așadar, nu m-am înșelat, bănuiam că ești dumneata...

— Atunci, dacă bănuiai că sunt eu, reluă noul venit, punându-și bastonul într-un colț și pălăria pe un scaun, dă-mi voie, dragă Gérard, să-ți spun că nu e deloc frumos din partea ta să mă faci să aștept atâta.

— Lasă-ne, Germain, glăsui Villefort.

Servitorul ieși, trădând o vădită uimire.

Capitolul XIII Tatăl și fiul

Domnul Noirtier, — căci într-adevăr el era, — îl urmări din ochi pe servitor, până când acesta închise ușa. Apoi, temându-se, desigur, să nu asculte în anticameră, o redeschise imediat. Precauția nu fu de prisos, iar iuțea cu care Germain se retrase dovedi că el era scutit de păcatul care i-a pierdut pe primii noștri părinți. Domnul Noirtier se osteni apoi să încuie singur ușa anticamerei, după care încuie ușa camerei de dormit, trase zăvoarele și se înapoie cu mâna întinsă spre Villefort, care-i urmărise toate mișcările cu o uimire din care încă nu-și revenise.

— O, dragul meu Gérard, spuse el tânărului, privindu-l cu un zâmbet a cărui expresie putea fi definită anevoie, știi că nu ai aerul de a fi încântat că mă vezi?

— Ba da, tată, glăsui Villefort, sunt încântat, dar mă așteptam așa de puțin la vizita dumitale, încât ea m-a cam uluit.

— Dragul meu, urmă domnul Noirtier, așezându-se, cred că și eu aș putea, să-ți spun la fel. Cum, îmi anunți logodna la Marsilia pentru 28 februarie, iar la 3 martie ești la Paris?

— Tată, nu te plânge că sunt aici, spuse Gérard, apropiindu-se de domnul Noirtier, căci am venit pentru dumneata, iar călătoria mea te va salva poate.

— Serios? spuse domnul Noirtier, întinzându-se molatic în jilt; serios? Ia povestește-mi, domnule magistrat. E desigur ceva serios.

— Tată, ai auzit vorbindu-se de un club bonapartist care-și ține ședințele în strada Saint-Jacques?

— Numărul 53? Da, eu sunt vice-președintele lui.

— Tată, sângele dumitale rece mă înfioară.

— Ce vrei, dragul meu, când ai fost proscris de montagnarzi, când ai ieșit din Paris într-o căruță cu fân, când ai fost fugărit prin câmpiile Bordeaux-ului de copoi ai Robespierre, asta te oțelește pentru multe. Continuă deci. Ei, ce s-a petrecut la clubul din strada Saint-Jacques?

— A fost chemat acolo generalul Quesnel și generalul Quesnel, — plecat la 9 seara de la el de-acasă, — a fost regăsit a treia zi în Sena.

— Și cine ți-a povestit istoria asta hazlie?

— Însuși regele, domnule.

— Ei, bine, eu în schimbul poveștii dumitale, continuă Noirtier, îți voi comunica o veste.

— Cred că știu, tată, ce vrei să-mi spui...

— A, știi de debarcarea Maiestății sale Împăratul?

— Tăcere, tată, te rog, mai întâi pentru dumneata și apoi pentru mine. Da, cunoșteam vestea și o cunoșteam chiar înaintea dumitale, căci de trei zile gonesc nebun de la Marsilia la Paris, cu ciuda că nu pot trimite la 200 de leghe înaintea mea gândul care îmi frige mintea.

— De acum trei zile? Ești nebun. Acum trei zile împăratul nu era îmbarcat.

— N-are a face, știam proiectul.

— Ei, cum?

— Printr-o scrisoare care ți-era adresată din insula Elba.

— Mie?

— Dumitale și pe care am surprins-o în portofelul mesagerului. Dacă scrisoarea cădea în mâinile altcuiva, în ceasul acesta, tată, ai fi fost poate împușcat.

Părintele lui Villefort începu să râdă.

— Haide, haide, spuse el, se pare că Restaurația a învățat de la impriu modul de a rezolva grabnic chestiunile... Împușcat, dragul meu? Ce pripit ești! Dar unde e scrisoarea? Te cunosc prea bine ca să mă tem că ai lăsat-o pe undeva.

— Am ars-o, de teamă să nu rămână vreun crâmpei, căci scrisoarea însemna condamnarea dumitale.

— Și pierzania viitorului dumitale, răspunse Noirtier cu răceală. Da, înțeleg, dar n-am motive să mă tem.

— Fac mai mult decât atât, domnule, te salvez.

— La naiba, chestia devine mai dramatică: explică-te.

— Domnule, revin la clubul din strada Saint-Jacques.

— Se pare că clubul acesta stă în sufletul domnilor de la poliție. De ce nu l-au căutat mai bine? L-ar fi găsit.

— Nu l-au găsit, dar sunt pe urma lui.

— Știu, asta e cuvântul consacrat: când poliția rămâne de rușine spune că e pe urme, iar guvernul așteaptă liniștit ziua când ea va veni să spună, cu urechile plecate, că urma e pierdută.

— Da, dar a fost găsit un cadavru. Generalul Quesnel a fost ucis și, în toate țările din lume, aceasta se numește crimă.

— Crimă, zici? Nimic nu dovedește că generalul a fost victima unei crime. Zilnic se găsesc în Sena oameni care s-au aruncat din desperare, care s-au înecat, neștiind să înoate.

— Tată, știi foarte bine că generalul nu s-a înecat din desperare și că nu se scălda nimeni în Sena în luna ianuarie. Nu, nu tăgădui, moartea aceasta poartă calificativul de crimă.

— Și cine a calificat-o astfel?

— Chiar regele.

— Regele? Îl credeam destul de filosof ca să înțeleagă că, în politică, nu există crimă. În politică, dragul meu, știi ca și mine că nu există oameni, ci idei. Nu sentimente, ci interese. În politică nu se ucide un om, se suprimă un obstacol, atâta tot. Vrei să știi cum s-au petrecut lucrurile. Ei bine, am să-ți spun. Credeam că putem să contăm pe generalul Quesnel, fiindcă ne fusese recomandat de pe insula Elba. Unul dintre noi, se duce la el și îl invită să vină în strada Saint-Jacques, la o adunare unde va găsi prieteni. El vine și i se desfășoară tot planul; plecarea din insula Elba, debarcarea proiectată. Apoi, după ce el a ascultat totul, a auzit totul, când nu mai avea ce afla, răspunde că este regalist. Fiecare e pus să facă un jurământ, el îl face, dar cu atâta rea voință, încât însemna mai degrabă a-l ispiti pe Dumnezeu. Cu toate acestea, generalul a fost lăsat să iasă liber, absolut liber. Acasă nu s-a mai întors. Ce vrei, dragul meu? De la noi a plecat, dar o fi greșit drumul, atâta

tot. Crimă! Nu zău, mă uimești, Villefort. Dumneata, substitut de procuror regal, construind o acuzare pe dovezi așa de șubrede... Mi-a venit mie vreodată în gând să-ți spun, când îți exerciți meseria de regalist și faci să se taie capul unuia dintre ai mei: "Fiule, ai săvârșit o crimă?" Nu. Am spus: "Foarte bine, domnule, ai combătut victorios. Mâine revanșa."

— Dar, tată, ia seama, revanșa aceasta va fi grozavă, când ne-o vom lua noi.

— Nu te înțeleg.

— Te bizui pe întoarcerea uzurpatorului?

— Mărturisesc.

— Te înșeli, tată. Nu va face nici zece leghe în interiorul Franței fără să fie urmărit, fugărit, prins ca o fiară.

— Dragul meu, împăratul este în momentul acesta pe drumul spre Grenoble, la 10 sau la 12 va fi la Lyon și la 20 sau 25 la Paris.

— Populația se va ridica...

— Pentru a veni în întâmpinarea lui.

— N-are cu el decât câțiva oameni și se vor trimite contra lui armate.

— Care vor forma o escortă pentru intrarea în capitală. Nu zău, dragă Gérard, nu ești decât un copil. Te crezi bine informat, pentru că un telegraf îți spune, la trei zile după debarcare: "Uzurpatorul a debarcat la Cannes, cu câțiva oameni; suntem în urmărire." Dar unde e? Ce face? Habar nu ai. E urmărit, atâta știi. Ei bine, va fi urmărit astfel până la Paris, fără să se tragă un foc.

— Grenoble și Lyonul sunt orașe fidele, care-i vor opune o barieră de netrecut.

— Grenoble îi va deschide porțile cu entuziasm. Lyonul întreg va veni să-l întâmpine. Crede-mă, suntem tot atât de bine informați ca și voi, iar poliția noastră prețuiește cât a voastră. Vrei o dovadă? Vroiai să-mi ascunzi călătoria dumitale și totuși am știut de sosirea dumitale la o jumătate de oră după ce ai trecut bariera. Nu i-ai dat adresa decât vizitiului. Ei bine, îți cunosc adresa și dovada este că vin exact în momentul când te așezi la masă. Sună deci și cere încă un tacâm. Vom mânca împreună.

— Într-adevăr, răspunse Villefort, privindu-și părintele cu uimire; într-adevăr, îmi pari bine informat.

— Ei, doamne, lucrul e foarte simplu. Voi, care țineți puterea, nu aveți decât mijloacele pe care le dă banul. Noi, care o așteptăm, le avem pe acelea pe care le dă devotamentul.

— Devotamentul? întrebă Villefort râzând.

— Da, devotamentul, așa se numește în termeni cinstiți ambiția care nădăjduiește.

Și părintele lui Villefort întinse singur mâna spre cordonul soneriei pentru a chema servitorul, pe care nu-l chema fiul.

Villefort îi opri brațul.

— Stai, tată, încă un cuvânt, glăsui tânărul.

— Spune.

— Oricât de prost organizată ar fi poliția regelui, ea știe totuși un amănunt grozav.

— Care?

— Semnalmentele omului care, în dimineața zilei când a dispărut generalul Quesnel, s-a prezentat la el.

— A, isteța poliție știe asta? Și care sunt acestea?

— Tenul brun, păr, favoriții și ochi negri, redingotă albastră încheiată până la bărbie, rozeta de ofițer al Legiunii de onoare la butonieră, pălărie cu boruri largi și baston de trestie.

— Aha, știe asta? spuse Noirtier. Și de ce atunci nu a pus mâna pe om?

— Pentru că l-a pierdut ieri sau alaltăieri la colțul străzii Coq-Héron.

— Când îți spuneam cu că poliția voastră este o proastă...

— Da, dar dintr-un moment într-altul poate să-l găsească.

— Da, spuse Noirtier, privind cu nepăsare în juru-i. Da, dacă omul n-ar fi înștiințat; dar este, și, adăugă el zâmbind, își va schimba fizionomia și costumul.

Rostind cuvintele acestea, el se ridică, își scoase redingota și cravata, se îndreptă spre o masă pe care erau pregătite toate obiectele de toaletă ale fiului său, luă un brici, își săpuni chipul și, cu o mână perfect sigură, dădu jos favoriții compromițători care ofereau poliției un document așa de prețios.

Villefort îl privea cu o groază în care intra și admirație.

După retezarea favoriților, Noirtier dădu părului altă formă; luă, în locul cravatei negre, una colorată, care se afla deasupra unui geamantan deschis; îmbracă, în locul redingotei albastre, încheiată până la gât, o redingotă cafenie și răscroită a lui Villefort; încercă la oglindă pălăria cu boruri întoarse a tânărului, păru mulțumit de cum îi venea și, lăsându-și bastonul de trestie în colțul căminului unde-l pusese, făcu să șuiere în mână i nervoasă o nuielușă de bambus cu care elegantul substitut dădea mersului său acea dezinvoltură ce forma una din calitățile-i de seamă.

— Ei, spuse el, întorcându-se spre fiul său, după ce transformarea fu gata, crezi că poliția ta mă recunoaște acum?

— Nu, tată, îngăimă Villefort. Cel puțin așa nădăjduiesc.

— Acum, dragă Gérard, continuă Noirtier, mă încred în prudența ta pentru a face să dispară toate lucrurile astea pe care ti le las în grijă.

— O, fii liniștit, tată, spuse Villefort.

— Da, da! Acum cred că tu ai dreptate și că se prea poate, într-adevăr, să-mi fi salvat viața. Dar fii pe pace, îți voi înapoia serviciul curând.

Villefort clătină din cap.

— Nu ești convins?

— Nădăjduiesc, cel puțin, că te înșeli.

— Ai să-l mai vezi pe rege?

— Poate.

— Vrei să treci în ochii lui drept profet?

— Tată, profeții nenorocirii sunt rău veniți la curte.

— Da, dar într-o zi sau alta li se face dreptate. Și, presupunând o a doua Restaurație, vei trece atunci drept un om mare.

— În sfârșit, ce să-i spun regelui?

— Spune-i acestea: "Sire, sunteți înșelat asupra spiritului armatei. Cel pe care îl numiți la Paris căpcăunul din Corsica și căruia la Nevers i se mai spune uzurpatorul, se numește de pe acum la Lyon, Bonaparte și la Grenoble, Împăratul. Îl crezi fugărit, urmărit. El merge, se repede ca vulturul pe care-l readuce. Soldații pe care îi crezi agonizând de foame, frânți de oboseală, gata să dezerteze, sporesc ca atomii de zăpadă în jurul fulgului care se precipită. Sire, pleacă. Lasă Franța în mâna adevăratului ei stăpân care n-a cumpărat-o, ci a cucerit-o. Pleacă, sire, nu pentru că te-ar paște vreun pericol, — adversarul vostru este de-ajuns de tare ca să vă grațieze, ci pentru că ar fi umilitor pentru un nepot al Sfântului Ludovic să-și datoreze viața omului de la Arcole, de la Marengo și de la Austerlitz. Spune-i astea, Gérard, sau, mai bine zis, pleacă, nu-i spune nimic; tăinuiește-ți călătoria. Nu te lăuda cu ce-ai venit să faci și cu ce-ai făcut la Paris. Reia-ți postul, întoarce-te la Marsilia noaptea, intră la tine printr-o ușă dosnică și rămâi acolo, cuminte, umil, neștiutor mai cu seamă inofensiv, căci, de data aceasta îți jur, vom proceda cu oameni viguroși, care-și cunosc dușmanii. Du-te, fiul meu, du-te, dragă Gérard, și, în schimbul supunerii față de ordinele părintești sau, dacă preferi, în schimbul respectului pentru sfaturile unui prieten, te vom menține la locul tău. Va fi, adăugă Noirtier zâmbind, un mijloc pentru tine de a mă salva încă o dată dacă bascula politică te va readuce pe tine sus și pe mine jos. Adio, dragă Gérard. La viitoarea ta călătorie, să tragi la mine.

Și Noirtier ieși cu liniștea care nu-l părăsise o clipă cât ținuse anevoioasa conversație.

Palid și agitat, Villefort alergă la fereastră, desfăcu perdeaua și îl văzu trecând calm, netulburat, printre doi sau trei oameni cu înfățișare suspectă, ascunși la colțul străzilor și care stăteau poate acolo ca să-l aresteze pe omul cu favoriți negri, cu redingotă albastră și cu pălărie cu boruri late.

Villefort rămase astfel în picioare, respirând greu, până când părintele său dispăru la răspântia Bussy. Atunci se năpusti asupra obiectelor părăsite de el, băgă în fundul geamantanului cravata neagră și redingota albastră, mototoli pălăria pe care o vârî jos, într-un dulap, rupse bastonul de trestie în trei, aruncându-l în foc, își puse o șapcă de voiaj, chemă valetul, îi interzise cu o privire ploaia de întrebări pe care acesta se simțea îmboldit să le pună, plăti nota hotelului, sări în trăsură care-l aștepta pregătită, află la Lyon că Bonaparte intrase în Grenoble și, în mijlocul agitației care domnea pe tot cuprinsul drumului, sosi la Marsilia, stăpânit de toți fiorii care intră în inima omului dimpreună cu ambiția și cu cele dintâi onoruri.

Capitolul XIII Cele o sută de zile

Domnul Noirtier era un bun profet, iar lucrurile se desfășurară cu iuțeala prevestită de el. Cunoașteți întoarcerea de pe insula Elba, întoarcere ciudată, miraculoasă, care, fără precedent, va rămâne probabil neimitată în viitor.

Ludovic al XVIII-lea nu încercă decât în mod slab să preântâmpine greaua lovitură. Lipsa de încredere în oameni îi răpea încrederea în evenimente. Regalitatea sau, mai bine zis, monarhia abia reconstituită de el se clatină pe baza ei încă nesigură și un singur gest al împăratului năruî întregul edificiu, — amestec inform de vechi prejudecăți și de idei noi. Villefort nu avu deci de la regele său decât recunoștința, nu numai inutilă pentru moment, dar chiar periculoasă și crucea de ofițer al Legiunii de onoare, pe care avu prudența să n-o arate, deși domnul de Blacas, așa cum îi recomandase regele, se grăbi să-i expedieze brevetul.

Napoleon l-ar fi destituit desigur pe Villefort de nu s-ar fi aflat sub protecția lui Noirtier, devenit atotputernic la curtea celor O sută de Zile, atât prin pericolele pe care le înfruntase, cât și prin serviciile pe care le adusese. Astfel, precum făgăduise, girondinul de la 93 și senatorul de la 1806 ocroti pe cel care îl ocrotise și pe el în ajun.

Toată puterea lui Villefort se mărgini deci, în răstimpul acestei evocări a imperiului, a cărui a doua cădere putu de altminteri s-o prevadă foarte ușor, la a înăbuși secretul pe care Dantès fusese pe punctul de a-l divulga.

Fu destituit numai procurorul regal, bănuir de moliciune într bonapartism.

Totuși puterea imperială abia fusese restabilită, adică împăratul abia ocupase Palatul Tuileries, părăsit de Ludovic al XVIII-lea și abia se lansaseră ordinele sale numeroase și divergente din cabinetul mic unde, o dată cu Villefort, i-am introdus pe cititorii noștri și unde, pe masa de nuc, găsise deschisă încă, plină pe jumătate, tabachera lui Ludovic al XVIII-lea, că, în ciuda atitudinii magistraților săi, Marsilia începu să simtă pâlparea tăciunii războiului civil, totdeauna nestinși complet la Sud. Puțin trebui atunci ca represaliile să nu treacă dincolo de trăboiul cu care fură asediați regaliștii zăvorâți prin casele lor și de afronturile publice care îi urmăriră pe cei ce se încumetau să iasă.

Printr-un reviriment firesc, vrednicul armator pe care l-am arătat ca aparținând partidului popular, deveni, la rându-i, în momentul acesta, — nu vom spune atotputernic, căci domnul Morrel era un om prudent, oarecum timid, ca toți cei care și-au făcut o înceată și trudnică situație comercială, — dar în măsură, deși depășit de bonapartiștii zeloși care-l tratau de moderat, în măsură, zic, să ridice glasul pentru a face să se audă o reclamație. Reclamația aceasta, precum veți bănuir ușor, se referea la Dantès.

Villefort rămăsese în picioare, deși superiorul său căzuse, iar căsătoria sa, cu toate că nerevocată, fusese amânată pentru timpuri mai bune. Dacă împăratul își păstra tronul, Gérard va avea nevoie de o altă alianță, iar părintele său se va însărcina să i-o găsească; dacă o a doua Restaurație îl va readuce pe Ludovic al XVIII-lea în Franța, influența domnului Saint- Méran sporea dimpreună cu a sa, astfel că, mai mult decât oricând, căsătoria devenea iarăși o partidă strălucită.

Substitutul de procuror regal rămase deci, deocamdată, primul magistrat din Marsilia când, într-o dimineață, ușa sa se deschise și îi fu

anunțat domnul Morrel.

Altcineva s-ar fi grăbit să vină în întâmpinarea armatorului, iar prin graba sa și-ar fi trădat slăbiciunea. Villefort era însă un om superior, care avea, dacă nu practica, cel puțin instinctul tuturor lucrurilor. Îi sili pe Morrel să facă anticameră, așa cum ar fi făcut sub Restaurație, cu toate că nu era nimeni la el, ci pentru simplul motiv că era regula ca un substitut de procuror regal să oblige la anticameră. Apoi, după un sfert de oră pe care el îl întrebuință citind două sau trei ziare de nuanțe diferite, porunci ca armatorul să fie introdus.

Domnul Morrel se aștepta să-l găsească pe Villefort abătut. Îl găsi așa cum îl văzuse cu șase săptămâni înainte, adică liniștit, ferm, plin de acea politețe rece, — cea mai de netrecut dintre toate barierele care despart omul ridicat, de omul de rând.

Intrase în cabinetul lui Villefort convins că magistratul va tremura văzându-l și, dimpotrivă, se pomenea înfiorat și emoționat el dinaintea personajului iscoditor care-l aștepta cu cotul rezemat de birou.

Se opri la ușă. Villefort îl privi ca și cum îl recunoștea cu greu. În sfârșit, după câteva clipe de examinare și de tăcere, în răstimpul cărora vrednicul armator își răsucea pălăria în mâini:

— Domnul Morrel, dacă nu mă înșel? zise Villefort.

— Da, domnule, eu, răspunse armatorul.

— Apropie-te, continuă magistratul făcând cu mâna un semn protector și spune-mi cărei împrejurări datorez cinstea vizitei dumitale.

— Nu bănuiești, domnule? întreabă Morrel.

— Nu, cătuși de puțin. Ceea ce nu mă împiedică să fiu cât se poate de dispus a-ți fi pe plac, dacă lucrul stă în puterea mea.

— Lucrul depinde în întregime de dumneavoastră, domnule, spuse Morrel.

— Explică-te atunci.

— Domnule, continuă armatorul, recăpătându-și siguranța pe măsură ce vorbea și tare, de altminteri, pe dreptatea cauzei sale și a poziției sale, vă reamintiți că, cu câteva zile înainte de a se afla de debarcarea Maiestății sale Împăratul, venisem să reclam indulgența dumneavoastră pentru un tânăr nenorocit, un marinar, secund pe bordul bricului meu. Era acuzat, dacă vă amintiți, de legăturile cu insula Elba. Legăturile acestea, care erau o crimă pe atunci, sunt astăzi titluri de favoare. Dumneavoastră, care îl serveați pe

Ludovic al XVIII-lea, nu l-ați menajat, domnule. Erați dator s-o faceți. Astăzi îl serviți pe Napoleon și trebuie să-l protejați. E, de asemeni, datoria dumneavoastră. Vin deci să vă întreb ce a devenit el.

Villefort făcu o efortare uriașă să se stăpânească.

— Numele acestui om? întrebă el. Fii bun și spune-mi numele lui.

— Edmond Dantès.

Evident, Villefort ar fi preferat, ca într-un duel, să primească focul adversarului său de la 25 de pași, decât să audă rostit acest nume în fața sa. Nu clipi totuși.

"În chipul acesta, își spuse Villefort, n-au să mă poată acuza că am făcut din arestarea tânărului o chestiune pur personală."

— Dantès? Edmond Dantès, zici?

— Da, domnule.

Villefort deschise atunci un registru gros, aflat într-un sertar vecin, trecu la o masă, de la masă trecu la dosar și, întorcându-se spre armator:

— Ești sigur că nu te înșeli, domnule? îi spuse el cu aerul cel mai natural.

Dacă Morrel ar fi fost un om mai fin sau mai luminat asupra afacerii, i s-ar fi părut bizar ca substitutul de procuror regal să-i răspundă în chestiuni cu totul străine de resortul lui. Și s-ar fi întrebat de ce Villefort nu-l trimite la registrele închisorii, la guvernatorii de închisoare, la prefectul departamentului. Dar Morrel, căutând zadarnic teama pe chipul lui Villefort, nu mai văzu — din moment ce orice temere îi părea absentă — decât condescendență. Villefort calculase exact.

— Nu, domnule, spuse Morrel, nu mă înșel. De altminteri îl cunosc pe bietul băiat de zece ani și este în serviciul meu de patru. Am venit, vă amintiți, acum șase săptămâni, rugându-vă să fiți drept cu bietul băiat. M-ați primit destul de rău și mi-ați răspuns în chip nemulțumit. O, regaliștii erau severi cu bonapartiștii pe vremea aceea.

— Domnule, răspunse Villefort, bravând situația cu iuțeala și cu sângele-i rece de totdeauna, eram regalist pe vremea când credeam că Bourbonii sunt nu numai moștenitori legitimi ai tronului, dar și aleșii națiunii. Însă întoarcerea miraculoasă, ai cărei martori am fost, mi-a dovedit că mă înșelam. Geniul lui Napoleon a învins. Monarhul legitim e monarhul iubit.

— Bravo! strigă Morrel, cu sinceritatea-i naivă, îmi face plăcere să vă aud vorbind astfel și nutresc speranțe pentru soarta lui Edmond.

— Ia stai, reluă Villefort, răsfoind alt registru. Am găsit: un marinar, nu-i așa, care se însura cu o catalană? Da, da, îmi amintesc acum. Lucrul era foarte grav.

— Cum așa?

— Știți că, ieșind de la mine, a fost dus la arestul din Palatul Justiției.

— Da, și?

— Ei și am raportat la Paris. Am expediat hârtiile găsite asupra lui. Ce vrei, eram dator... iar la 8 zile după arestare, prizonierul a fost ridicat.

— Ridicat? exclamă Morrel. Dar ce s-a făcut cu bietul băiat?

— O, liniștește-te! O fi fost transportat la Fenestrellers, la Pignerol, pe insulele Sainte-Marguerite, ceea ce în termeni administrativi se cheamă că a fost exilat. Într-o bună dimineață ai să-l vezi revenind la comanda vasului său.

— Să vină când va vrea, locul lui este păstrat. Dar cum de nu s-a înapoiat până acum? Cred că prima grijă a justiției bonapartiste ar fi trebuit să fie punerea în libertate a celor închiși de justiția regalistă.

— Nu rosti acuzații tari, scumpe domnule Morrel, răspunse Villefort. În toate trebuie să se procedeze legal. Ordinul de încarcerare venise de sus, e nevoie ca tot de sus să vină și ordinul de eliberare. Iar Napoleon s-a înapoiat abia de 15 zile. Scrisorile de anulare trebuie să fie expediate.

— Dar, întrebă Morrel, nu este nici o cale ca să se grăbească formalitățile, acum când noi triumfăm. Am oarecari prieteni, oarecare influență. Pot să obțin ridicarea sentinței.

— Nu s-a dat nici o sentință.

— Atunci a arestării.

— În materie politică, nu există registru de arestări. Guvernele au uneori interesul ca un om să dispară fără a lăsa urmă: notele de închisoare ar călăuzi cercetările.

— Poate că era astfel sub Bourboni, dar acum...

— Dragă domnule Morrel, așa e în toate timpurile. Guvernele se succed și se aseamănă. Mașina penitenciară, montată sub Ludovic al XVIII-lea, merge și astăzi aproape ca la Bastilia. Împăratul a fost totdeauna mai strict în ce privește regulamentul închisorilor sale decât însuși marele rege,

iar numărul încarcerărilor, despre care registrele nu păstrează nici o urmă, este incalculabil:

Atâta bunăvoință ar fi zdruncinat chiar certitudinile, iar Morrel nu avea nici măcar bănuieli.

— Dar, în sfârșit, domnule de Villefort, spuse el, ce sfat mi-ați da care să grăbească întoarcerea bietului Dantès?

— Unul singur, domnule. Adresează o petiție ministerului justiției!

— O, domnule, știm ce înseamnă petițiile: ministrul primește două sute pe zi și nu citește patru.

— Da, reluă Villefort, dar va citi o petiție trimisă de mine, recomandată de mine, adresată direct de mine.

— Și ați vrea să trimiteți dumneavoastră petiția aceasta?

— Cu cea mai mare plăcere. Dantès putea să fie vinovat atunci. El e însă inocent astăzi și e de datoria mea să redau libertatea aceluia pe care am fost dator să-l bag în închisoare.

Villefort preântâmpină astfel pericolul unei anchete, puțin probabilă, dar posibilă, anchetă care ar fi însemnat, cu siguranță, pierzania lui.

— Dar cum se scrie ministrului?

— Așază-te aici, domnule Morrel, spuse Villefort, cedând locul său armatorului. Îți voi dicta.

— Aveți bunătatea aceasta?

— Nici vorbă. Să nu pierdem timp. Am pierdut și așa prea mult.

— Da, domnule, să ne gândim că bietul băiat așteaptă, suferă și își pierde poate speranța.

Villefort se înfioră gândindu-se la prizonierul care îl blestema în tăcere și în întuneric. Mersese însă prea departe ca să poată da înapoi: Dantès trebuia să fie zdrobit între roțile ambiției sale.

— Aștept, domnule, spuse armatorul, stând în fotoliul lui Villefort, cu un condei în mână.

Villefort dictă atunci o cerere prin care, desigur, într-un scop excelent, exagera patriotismul lui Dantès și serviciile aduse de el cauzei bonapartista. În cererea aceasta Dantès devenise unul dintre cei mai activi agenți ai întoarcerii lui Napoleon. Evident că, văzând o astfel de petiție, ministrul va face imediat dreptate, dacă dreptatea nu era până atunci făcută.

După ce petiția fu scrisă, Villefort o reciti cu glas tare.

— Așa, spuse el. Și acum încrede-te în mine.

— Petiția va pleca fără întârziere, domnule?

— Astăzi chiar.

— Recomandată de dumneavoastră?

— Cea mai bună recomandație pe care o pot pune, domnule, este de a confirma tot ce spui dumneata în cerere.

Villefort se așează, la rândul-i și aplică pe un colț al petiției: certificarea sa.

— Acum, domnule, ce trebuie să fac? întrebă Morrel.

— Să aștepti, reluă Villefort. Garantez eu pentru tot.

Asigurarea îi dădu speranțe lui Morrel. Plecă de la substitutul de procuror regal încântat de aceasta și se duse să-l vestească pe bătrânul părinte al lui Dantès că-și va revedea în curând fiul.

Villefort, în loc să o trimită la Paris, păstră cu grijă în mâinile sale cererea care, salvându-l pe Dantès în prezent, îl compromitea așa de năpraznic în viitor, în ipoteza când pe viitor înfățișarea Europei și întorsătura evenimentelor ar îngădui-o, adică în cazul unei a doua Restaurații.

Dantès rămase deci prizonier. Pierdut în adâncimile carcerii sale, el nu auzi zgomotul formidabil al prăbușirii tronului lui Ludovic al XVIII-lea și acela, mai năpraznic, al năruirii imperiului.

Dar Villefort urmărise totul cu un ochi vigilent, ascultase totul cu o ureche atentă. De două ori, în intervalul scurtei apariții imperiale, care se numește cele o sută de zile, Morrel revenise, stăruind mereu pentru eliberarea lui Dantès și de fiecare dată Villefort îl liniștise cu făgăduieli și speranțe. În sfârșit, sosi Waterloo, Morrel nu se mai arătă la Villefort. Armatorul făcuse pentru tânărul său prieten tot ce omenește se putea face.

A încerca tentative noi sub a doua Restaurație, însemna a se compromite fără folos.

Ludovic al XVIII-lea se reurcă pe tron. Villefort, pentru care Marsilia era plină de amintiri devenite pentru el remușcări, ceru și obținu locul de procuror regal, vacant la Toulouse. La 15 zile după instalarea sa în noua reședință se însură cu domnișoara Renée de Saint-Méran, al cărei părinte era la curte mai bine decât oricând.

Iată cum, de-a lungul celor o sută de zile și după Waterloo, Dantès rămase sub zăvoare, uitat, dacă nu de oameni, cel puțin de Dumnezeu.

Danglars înțelese toată greutatea loviturii cu care îl izbise pe Dantès, când îl văzuse pe Napoleon revenind în Franța. Denunțul lui își atinsese ținta și, ca toți oamenii cu anumite însușiri pentru crimă, dar cu o inteligență mijlocie pentru viața obișnuită, numi această coincidență bizară un *decret al Providenței*.

Când Napoleon se, înapoie la Paris și când glasul său răsună din nou, imperios, puternic, Danglars se înfricoșă. Se așteptă să-l vadă în fiecare clipă reapărând pe Dantès, Dantès care știa totul, Dantès amenințător și puternic pentru toate răzbunările. Exprimă atunci domnului Morrel dorința de a părăsi serviciul pe mare și ceru să fie recomandat de el unui negustor spaniol, la care intră pe la sfârșitul lui martie, adică după 10 sau 12 zile de la intrarea lui Napoleon la Tuileries. Plecă deci la Madrid și nu se mai auzi de el.

Fernand nu pricepu nimic. Dantès era absent, mai mult nu-i trebuia. Ce devenise acesta? Nu căuta să afle. Decât, în răstimpul pe care i-l lăsa absența lui, se strădui s-o amăgească pe Mercédès asupra motivelor absenței și să făurească planuri de emigrare și de răpire. Din când în când, de asemeni și acestea erau ceasurile sumbre ale vieții sale, el se așeza sus pe capul Pharo, în locul unde se distinge deopotrivă Marsilia și satul Catalani, privind trist, nemișcat, ca o pasăre de pradă, dacă nu cumva îl vede, pe unu din cele două drumuri, pe tânărul frumos, cu mers sprinten, cu capul sus, care devenise și pentru el mesagerul unei grele răzbunări. Atunci, planul lui Fernand era făcut: va zdrobi capul lui Dantès cu un foc de pușcă și se va sinucide apoi, pentru a da o coloratură asasinatului. Fernand se amăgea însă: el nu s-ar fi sinucis niciodată, căci nădăjduia mereu.

Între timp și printre atâtea fluctuații dureroase, imperiul chemă o ultimă rezervă de soldați și toți oamenii în stare să poarte arme se năpustiră în afara Franței, la glasul răsunător al Împăratului. Fernand plecă împreună cu ceilalți, părăsind coliba și pe Mercédès, ros de gândul mohorât și grozav că, în urma lui, poate rivalul va reveni și se va însura cu aceea pe care el o iubea.

Dacă Fernand s-ar fi sinucis vreodată, ar fi făcut-o, părăsind-o pe Mercédès.

Atențiile lui pentru Mercédès, mila pe care părea că o arată față de nenorocirea ei, grija de a-i satisface dorințele cele mai neînsemnate, produsese ră efectul pe care se produc totdeauna asupra inimilor generoase

aparențele devotamentului: Mercédès, care îl iubise totdeauna pe Fernand în chip prietenesc, își spori față de el cu un nou sentiment, recunoștința.

— Frate, îi spuse ea, punând sacul de recrut pe umerii catalanului, frate, singurul meu prieten, nu te lăsa ucis, nu mă lăsa singură pe lumea aceasta, unde plâng și unde voi rămâne singură, când tu nu vei mai fi.

Cuvintele acestea, rostite în momentul plecării, dădură lui Fernand oarecare speranță. Dacă Dantès nu se înapoia, Mercédès, va putea, deci, să-i aparțină într-o zi.

Mercédès rămase singură pe pământul sterp care nu i se păruse niciodată așa de arid, având ca orizont marea imensă. Scăldată în lacrimi, asemenea făpturii nebune, despre care ne vorbește dureroasa poveste că era văzută rătăcind mereu în preajma satului Catalani. Uneori, oprindu-se sub soarele arzător al sudului, în picioare, neclintită, mută ca o statuie, privind Marsilia. Alteori, așezată pe țărnișă, ascultând geamătul mării, etern ca și durerea ei și întrebându-se întruna dacă nu era mai bine să se plece înapoi, să se lase dusă de greutatea ei, să se deschidă abisul și s-o înghită, decât să sufere astfel crudele alternative ale unei așteptări fără speranță.

Nu curajul i-a lipsit fetei pentru a-și îndeplini planul, ci religia i-a venit în ajutor și a salvat-o de sinucidere.

Caderousse fu chemat ca și Fernand, numai că el, fiind mai vârstnic cu opt ani decât catalanul și însurat, nu făcu parte decât din a treia strigare și fu expediat pe coaste.

Bătrânul Dantès, care nu mai era susținut decât de speranță, o pierdu la căderea Împăratului.

Exact la cinci luni după despărțirea de fiul său și aproape în același ceas când acesta fusese arestat, el își dădu ultima suflare în brațele fetei.

Domnul Morrel făcu față tuturor cheltuielilor de înmormântare și plăti micile datorii pe care bătrânul le făcuse în timpul bolii.

Nu era numai recunoștință în purtarea lui, era și curaj. Sudul se afla în flăcări și era o crimă să ajuți, chiar pe patul de moarte, părintele unui bonapartist așa de periculos ca Dantès.

Capitolul XIV prizonierul nebun

Prizonierul furios și

La vreun an după întoarcerea lui Ludovic al XVIII-lea, se produse o vizită a domnului inspector general al închisorii.

Dantès auzi din fundul carcerii sale huruind și scrâșnind, toate acele pregătiri care stârneau sus mult zgomot, însă care jos ar fi fost zgomote neînsemnate pentru orice altă ureche decât aceea a unui prizonier obișnuit să asculte în tăcerea nopții păianjenul care își țese pânza și căderea periodică a stropului de apă căruia îi trebuie un ceas pentru a se forma pe tavanul carcerii.

Bănuî că se petrecea la cei vii ceva neobișnuit. Trăia de așa de multă vreme într-un mormânt, încât se putea considera de-a binelea ca mort.

Într-adevăr, inspectorul vizită, una după alta, camerele, celulele și carcerile. Fură interogați numeroși prizonieri. Erau cei pe care blândețea sau îndobitocirea lor îi recomanda bunăvoinței administrației. Inspectorul îi întrebă cum erau hrăniți și ce reclamații aveau de făcut.

Răspunseră unanim că hrana era nesuferită și reclamau libertatea.

Inspectorul îi întrebă atunci dacă nu aveau să-i spună și altceva.

Ei clătinară din cap. Ce alt bun decât libertatea pot să ceară prizonierii?

Inspectorul se întoarse zâmbind și îi spuse guvernatorului:

— Nu știu de ce suntem trimiși să facem turneele astea inutile. Cine vede un prizonier, vede o sută, cine aude un prizonier, aude o mie. Totdeauna același lucru: prost hrăniți și nevinovați. Mai aveți alții?

— Da, avem prizonieri periculoși sau nebuni, pe care îi ținem la carceră.

— Haide, glăsui inspectorul cu un aer de profundă oboseală, să ne facem meseria până la cap. Să coborâm în carceră.

— Așteptați, spuse guvernatorul, să trimitem măcar după doi oameni. Deținuții săvârșesc uneori, chiar din silă de viață și pentru a fi condamnați la moarte, acte inutile, de deznădejde: ați putea fi victima unui astfel de act.

— Luați-vă atunci precauțiile, spuse inspectorul.

Într-adevăr, se trimise după doi soldați și se începu coborârea pe o scară așa de împuțită, de infectă, de mucezită, încât simpla trecere printr-un atare loc vătăma neplăcut vederea, mirosul și respirația.

— Oh, făcu inspectorul, oprindu-se la jumătatea coborâșului. Cine dracu poate să locuiască aici?

— Un conspirator dintre cei mai primejdioși, care ne e recomandat în mod special ca un om în stare de orice.

— E singur?

— De bună seamă.

— De cât timp e aici?

— De aproape un an.

— Și a fost băgat la carceră din momentul intrării?

— Nu, domnule, doar după ce a vrut să omoare pe gardianul însărcinat cu aducerea hranei.

— A vrut să-l omoare pe gardian?

— Da, domnule și ne va lămuri chiar acesta. Nu-i așa, Antoine? întrebă guvernatorul.

— Da, a vrut să măucidă, răspunse gardianul.

— Ei, dar în cazul acesta omul e nebun.

— Mai mult decât atât, glăsui gardianul, este un demon.

— Vreți să se depună o plângere? întrebă inspectorul pe guvernator.

— Inutil, domnule. Este îndeajuns de pedepsit și așa. De altminteri acum e aproape de nebunie și, după experiența pe care ne-o dau observațiile noastre, până într-un an va fi complet alienat.

— Atunci cu atât mai bine pentru el, spuse inspectorul. Devenind nebun absolut, va suferi mai puțin.

Precum se vede, inspectorul era un om plin de umanitate, vrednic de funcțiile filantropice pe care le îndeplinea.

— Aveți dreptate, domnule, spuse guvernatorul, iar reflexia dumneavoastră dovedește că ați studiat profund natura umană. Astfel, avem într-o carceră, care nu e despărțită de acesta decât prin vreo douăzeci de picioare și în care se coboară pe o altă scară, un bătrân abate, fost șef de partid în Italia, care se află aici din 1811, căruia i s-a smintit mintea pe la sfârșitul lui 1813 și care, din momentul acela, nu mai e fizicește de recunoscut: acum plânge, acum râde; acum slăbește, acum se îngrașă. E mai bine să-l vedeți pe el decât pe acesta. Nebunia lui e amuzantă și nu vă va întrista.

— Am să-i văd și pe unul și pe altul, răspunse inspectorul. Trebuie să ne facem meseria în chip conștiincios.

Inspectorul era la primul său turneu și vroia să dea autorității o idee bună despre sine.

— Să intrăm deci mai întâi la acesta, adăugă el.

— Cu plăcere, răspunse guvernatorul.

Și făcu semn gardianului care deschise ușa.

Auzind scârțâitul zăvoarelor masive, strigătul țățânelor ruginite, Dantès, ghemuit într-un ungher al carcerei unde primea cu o bucurie nedescrisă dâra de lumină ce se filtra printr-o fereastră îngustă, zăbrelită, înălță capul. Văzând un om necunoscut, luminat de faclele pe care le purtau doi gardieni, căruia guvernatorul îi vorbea cu pălăria în mână, întovărășit de doi soldați, Dantès bănuiește despre ce era vorba și, constatând, în sfârșit, că i se prezintă ocazia de a implora o autoritate superioară, sări înainte cu mâinile împreunate.

Soldații întinseră îndată baioneta, crezând că încarceratul se năpustea cu gânduri rele asupra inspectorului.

Inspectorul făcu un pas înapoi.

Dantès își dădu seama că a fost înfățișat ca un om primejdios.

Adună atunci, în privirea sa, toată umilința pe care o poate cuprinde inima omului și, exprimându-se cu o elocință pioasă care îi uimi pe asistenți, încercă să miște sufletul musafirului său.

Inspectorul ascultă discursul lui Dantès până la capăt, apoi, întorcându-se spre guvernator:

— Va cădea în devoțiune, șopti el. E de pe acum dispus la sentimente mai blânde. Vezi, frica își face efectul asupra lui. A dat înapoi din fața baionetelor, iar un nebun nu dă înapoi de la nimic. Am făcut în această privință observații foarte curioase la Charenton.

Apoi, întorcându-se spre încarcerat:

— În rezumat, glăsui el, ce ceri?

— Întreb ce crimă am săvârșit. Cer să mi se dea judecători; cer deschiderea procesului meu; cer, în sfârșit, să mă împușcați dacă sunt vinovat, iar dacă nu, să mă puneți în libertate.

— Ești bine hrănit? întrebă inspectorul.

— Da, cred, habar nu am. Dar aceasta nu are importanță. Ceea ce trebuie să intereseze, nu numai pe mine, biet prizonier, dar și pe toți slujbașii care fac dreptate, precum și pe regele care ne guvernează, e că un

nevinovat să nu fie victima unui denunț infam și să nu moară sub zăvoare, blestemându-și călăii.

— Ești tare umil astăzi, spuse guvernatorul. N-ai fost totdeauna așa. Vorbeai cu totul altfel, dragul meu, în ziua când ai vrut să-ți răpui gardianul.

— E adevărat, domnule, spuse Dantès și cer cu smerenie iertare omului acesta care a fost totdeauna bun cu mine... Dar ce vreți, eram nebun, furios.

— Și nu mai ești?

— Nu, domnule, căci captivitatea m-a încovoiat, m-a frânt, m-a nimicit... Sunt de așa de multă vreme aici!

— De așa de multă vreme? Când ai fost arestat? întrebă inspectorul.

— La 28 februarie 1815, orele 2 după amiază.

Inspectorul calculă.

— Suntem în 30 iulie 1816; ce tot spui? Nu sunt decât șaptesprezece luni de când ești prizonier.

— Decât șaptesprezece luni? reluă Dantès. O, domnule, nu știți ce înseamnă șaptesprezece luni de închisoare: șaptesprezece ani, șaptesprezece veacuri, mai cu seamă pentru un om care, ca mine, era în pragul fericirii. Pentru un om care, ca mine, avea să se însoare cu femeia iubită. Pentru un om care vedea deschizându-se în fața lui o carieră onorabilă și căruia totul îi lipsește acum, care, în toiul celei mai frumoase zile, cade în noaptea cea mai profundă, care își vede cariera nimicită, care nu știe dacă aceea care îl iubea îl mai iubește, care habar nu are dacă părintele-i bătrân e mort sau viu. Șaptesprezece luni de închisoare pentru un om deprins cu aerul mării, cu independența marinarului, cu spațiul, cu imensitatea, cu infinitul. Domnule, șaptesprezece luni de închisoare sunt mai mult decât merită toate crimele pe care limba omenească le arată cu denumirile cele mai odioase. Fie-vă milă de mine, domnule și cereți pentru mine, nu indulgența, ci asprimea. Nu o grațiere, ci o judecată; judecători, domnule, nu cer decât judecători. Nu i se pot refuza judecători unui acuzat.

— Bine, spuse inspectorul, vom vedea.

Apoi, întorcându-se spre guvernator:

— La drept vorbind, glăsui el, nefericitul îmi inspiră milă. Când vom urca, îmi veți arăta situația lui.

— Desigur, spuse guvernatorul. Cred însă că veți găsi împotriva lui note cumplite.

— Domnule, continuă Dantès, știu că nu mă puteți scoate de aici prin propria dumneavoastră hotărâre. Dar puteți să transmiteți cererea mea autorității; puteți să provocați o anchetă, puteți, în sfârșit, face să fiu judecat. Tot ce cer este judecata: Să știu ce crimă am săvârșit și la ce pedeapsă sunt osândit. Căci, vedeți, nesiguranța e chinul cel mai mare.

— Lămurește-mă, spuse inspectorul.

— Domnule, exclamă Dantès, înțeleg după glasul dumneavoastră că sunteți mișcat. Domnule, spuneți-mi să nădăjduiesc.

— Nu-ți pot spune asta, răspuse inspectorul. Pot numai să-ți făgăduiesc că voi examina dosarul dumitale.

— O, atunci, domnule, sunt liber, sunt salvat!

— Cine te-a arestat? întrebă inspectorul.

— Domnul de Villefort, răspuse Dantès. Vedeți-l și înțelegeți-vă cu el.

— Domnul de Villefort nu mai e la Marsilia de un an, ci la Toulouse.

— Atunci nu mă mai miră, murmură Dantès. Singurul meu protector este îndepărtat.

— Domnul de Villefort avea vreun motiv de ură în contra dumitale? întrebă inspectorul.

— Nici unul, domnule. Ba chiar a fost binevoitor cu mine.

— Aș putea deci să mă încred în notele pe care le-a lăsat asupra dumitale sau pe care mi le va da?

— Pe deplin, domnule.

— Bine, așteaptă.

Dantès căzu în genunchi înălțând mâinile spre cer și murmurând o rugăciune prin care îl recomanda lui Dumnezeu pe omul care coborâse în închisoarea sa, asemenea Mântuitorului ce vine să scape sufletele din infern.

Ușa se închise, dar nădejdea, coborâtă o dată cu inspectorul, rămase închisă în carcera lui Dantès.

— Vreți să vedeți registrul închisorii numaidecât, întrebă guvernatorul, sau să trecem la carcera abatelui?

— Să sfârșim întâi cu carcerile, răspuse inspectorul. Dacă aș urca la lumină, n-aș mai avea poate curajul să-mi continui trista misiune.

— O, acesta nu e un prizonier ca celălalt, iar nebunia lui e mai puțin întristătoare decât rațiunea vecinului său.

— Și care e nebunia lui?

— Oh, o nebunie ciudată: se crede posesorul unei comori imense. În primul an al captivității, a oferit guvernului un milion, dacă guvernul vrea să-l pună în libertate; în al doilea an, două milioane; în al treilea, trei milioane și așa mai departe. E în al cincilea an de captivitate; va cere să vă vorbească în secret și vă va oferi cinci milioane.

— Hm, curios, într-adevăr, spuse inspectorul. Și cum îl cheamă pe milionar?

— Abatele Faria.

— Numărul 27! glăsuiește inspectorul.

— Aici e. Deschide, Antoine.

Gardianul se execută, iar privirea curioasă a inspectorului se cufundă în carcera *abatelui nebun*.

De obicei, așa i se spunea prizonierului.

În mijlocul încăperii, într-un cerc desenat pe pământ cu o bucată de tencuială desprinsă din zid, stătea culcat un om aproape gol, într-atât de zdrențuite îi erau straiele. Desena în cerc linii geometrice foarte precise și părea tot așa de ocupat să-și rezolve problema, cum era Arhimede când a fost ucis de un soldat al lui Marcellus. De aceea, nici nu se clinti la zgomotul pe care îl făcu ușa carcerii deschizându-se și nu păru că se trezește decât când lumina torțelor luminează cu o strălucire solul umed pe care lucra. Atunci se întoarse și văzu cu mirare societatea numeroasă, care coborâse în carcera lui.

Se ridică repede, luă o pătură zvârlită la piciorul patului jalnic și se înfășură cu grabă pentru a se prezenta străinilor într-o stare mai decentă.

— Ce ceri dumneata? spuse inspectorul fără să-și schimbe formula.

— Eu, domnule? glăsuiește abatele cu uimire, nu cer nimic.

— Nu înțelegi? reluă inspectorul. Sunt trimisul guvernului, am misiunea să vin prin închisori și să ascult reclamațiile prizonierilor.

— O, atunci, domnule, e altceva! exclamă repede abatele. Și nădăjduiesc că ne vom înțelege.

— Vedeți, șopti guvernatorul, nu începe precum vă anunțasem?

— Domnule, continuă prizonierul, eu sunt abatele Faria, născut la Roma, fost 20 de ani secretarul cardinalului Rospigliosi. Am fost arestat, nu știu bine de ce, pe la începutul anului 1811 și reclam din momentul acela libertatea mea autorităților italiene și franceze.

— De ce autorităților franceze? întrebă guvernatorul.

— Pentru că am fost arestat la Piombino și îmi închipui că, asemenea Milanului și Florenței, Piombino a devenit capitala vreunui departament francez.

Inspectorul și guvernatorul se priviră râzând.

— La naiba, dragul meu, glăsui inspectorul, noutățile dumitale din Italia nu sunt proaspete.

— Ele datează din ziua când am fost arestat, domnule, spuse abatele Faria. Și deoarece Maiestatea sa Împăratul a creat regalitatea Romei pentru fiul pe care cerul i-l trimisese, îmi închipui că, urmărind cursul cuceririlor sale, el a îndeplinit visul lui Machiaveli și al lui Cezar Borgia, acela de a face din întreaga Italie un singur și unic regat.

— Domnule, spuse inspectorul, Providența a adus din fericire oarecari schimbări planului acesta gigantic, al cărui partizan fierbinte îmi faci impresia că ești.

— Este singurul mijloc de a face din Italia un stat puternic, independent și fericit, răspunse abatele.

— Se poate, răspunse inspectorul, dar nu am venit aici ca să fac cu dumneata un curs de politică ultramontană, ci pentru a te întreba, ceea ce am și făcut, dacă ai niscăi reclamații de formulat cu privire la modul cum ești hrănit și adăpostit.

— Hrana e ca în toate închisorile, răspunse abatele, adică foarte proastă. Cât privește locuința, o vedeți: e umedă și nesănătoasă, dar îndeajuns de convenabilă pentru o carceră. Acum nu e vorba de asta, ci de revelațiunii de cea mai mare importanță și de cel mai înalt interes pe care am a le face guvernului.

— Iată-ne la subiect, șopti guvernatorul inspectorului.

— Iată de ce sunt așa de fericit că vă văd, continuă abatele, cu toate că m-ați deranjat dintr-un calcul foarte important care, dacă reușește, va schimba poate sistemul lui Newton. Puteți să-mi acordați favoarea unei conversații particulare?

— Hm, ce spuneam eu? făcu guvernatorul.

— Vă cunoașteți bine personalul, răspunse inspectorul zâmbind.

Apoi, întorcându-se spre Faria:

— Domnule, glăsui el, ceea ce îmi ceri dumneata este cu neputință.

— Totuși, domnule, reluă abatele, dacă ar fi vorba ca guvernul să câștige o sumă enormă, de exemplu, o sumă de cinci milioane...

— Ei, nu zău, spuse inspectorul, întorcându-se la rându-i spre guvernator, ați prezis până și cifra.

— Uite, declară abatele observând că inspectorul făcea o mișcare pentru a se retrage, nu e necesar să fim absolut singuri. Domnul guvernator va putea să asiste la convorbirea noastră.

— Dragă domnule, spuse guvernatorul, din păcate știm dinainte și pe dinafară ce vei spune. E vorba de comorile dumitale, nu-i așa?

Faria îl privi pe omul batjocoritor, cu ochi în care, un observator dezinteresat ar fi văzut desigur licărirea judecății și a adevărului.

— Fără îndoială, spuse el; despre ce vreți să vorbesc, dacă nu despre asta?

— Domnule inspector, continuă guvernatorul, pot să vă istorisesc povestea aceasta la fel de bine ca și abatele, căci de patru sau cinci ani mi se împuiază capul cu ea.

— Aceasta dovedește, domnule guvernator, spuse abatele, că sunteți asemenea oamenilor despre care pomenește scriptura — care au ochi și nu văd, care au urechi și nu aud.

— Dragă domnule, spuse inspectorul, guvernul e bogat și, slavă domnului, nu are nevoie de banii dumitale. Păstrează-i deci, pentru ziua când vei ieși din închisoare.

Ochii abatelui se dilatără; apucă mâna inspectorului.

— Dar dacă nu ies din închisoare, glăsui el, dacă împotriva oricărei justiții sunt reținut în carcera aceasta, dacă mor fără să fi împărtășit cuiva secretul meu, comoara va fi pierdută. Nu e mai bine să profite de ea și guvernul și eu? Vom merge până la șase milioane. Da, voi renunța la șase milioane și mă voi mulțumi cu restul, dacă mi se redă libertatea.

— Pe cuvântul meu, glăsui inspectorul în șoaptă, dacă nu s-ar știi că omul acesta e nebun, el vorbește cu atâta convingere, încât ai crede că spune adevărul.

— Nu sunt nebun, domnule și spun chiar adevărul, reluă Faria, care, cu finețea auzului caracteristic prizonierilor, nu pierduse un cuvânt al inspectorului. Comoara despre care vă vorbesc există cu adevărat și sunt gata să semnez o înțelegere cu dumneavoastră, pe temeiul căreia mă veți duce la locul arătat de mine. Se va săpa pământul sub ochii noștri, iar dacă mint, dacă nu se găsește nimic, dacă sunt un nebun, cum spuneți — ei bine,

mă veți readuce în carcera aceasta, unde voi rămâne de-a pururi și unde voi muri fără să vă mai cer, nici dumneavoastră, nici nimănui, ceva.

Guvernatorul începu să râdă.

— E tare departe comoara dumitale? întrebă el.

— Cam la o sută de leghe de aici, spuse Faria.

— Povestea nu e rău imaginată, glăsui guvernatorul. Dacă toți prizonierii ar vrea să se amuze plimbându-și gardienii o sută de leghe și dacă gardienii ar consimți să facă o astfel de plimbare, ar fi un mijloc excelent pentru prizonieri de a-și lua tălpășița, îndată ce ar găsi ocazia, iar într-o atare călătorie ocazia s-ar prezenta cu siguranță.

— Mijlocul e cunoscut, spuse inspectorul, iar domnul nu are nici măcar meritul originalității.

Apoi, întorcându-se spre abate:

— Te-am întrebat dacă ești bine hrănit? întrebă el.

— Domnule, răspunse Faria, jurați-mi pe Hristos că mă veți elibera dacă v-am spus adevărul și vă voi indica locul unde e îngropată comoara.

— Ești bine hrănit? repetă inspectorul.

— Domnule, nu riscați nimic și vedeți bine că nu urmăresc să fug, din moment ce cu voi rămâne în închisoare în timp ce se va face călătoria.

— Nu răspunzi întrebării mele, reluă inspectorul cu enervare.

— Nici dumneavoastră cererii mele, exclamă abatele. Fiți deci blestemat, ca și ceilalți smintiți care n-au vrut să mă creadă! Nu vreți aurul meu, îl voi păstra. Îmi refuzați libertatea, mi-o va trimite Dumnezeu. Plecați, nu mai am nimic de spus.

Și zvârlindu-și pătura, abatele ridică bucata de tencuială și se așeză din nou în mijlocul cercului său, unde își continuă liniile și calculele.

— Ce face el acolo? întrebă inspectorul retrăgându-se.

— Își socotește comorile, spuse guvernatorul.

Faria răspunse batjocurii acesteia printr-o ochire plină de cel mai desăvârșit dispreț.

Ieșiră. Temnicerul încuie ușa în urma lor.

— O fi posedat într-adevăr niscaiva comori, spuse inspectorul, urcând scara.

— Sau va fi visat că le are, răspunse guvernatorul, iar a doua zi s-o fi trezit nebun.

— Într-adevăr, glăsui inspectorul cu naivitatea corupției. Dacă ar fi fost cu adevărat bogat, n-ar fi stat la închisoare.

Așa se sfârși aventura pentru abatele Faria. Rămase prizonier și în urma acestei vizite, reputația lui de nebun amuzant spori.

Caligula sau Neron, căutătorii de comori, dornici de imposibil, și-ar fi plecat urechea la cuvintele bietului om și i-ar fi acordat aerul pe care îl râvnea; spațiul pe care îl prețuia așa de mult și libertatea pe care se oferea s-o plătească așa de scump. Dar regii din zilele noastre, menținuți în limita probabilului, nu mai au cutezanța de a voi. Ei se tem de urechea care ascultă ordinele, de ochiul care scrutează acțiunile, nu mai simt superioritatea esenței lor divine; sunt oameni încoronați, atâta lot. Altădată, ei se credeau, sau cel puțin spuneau că sunt fiii lui Jupiter și rețineau ceva din purtările de zeu ale părintelui lor. Doar nu se poate controla cu ușurință ceea ce trece dincolo de nori. Astăzi regii se lasă lesne, ajunși. Iar pentru că întotdeauna i-a repugnat stăpânirii despotice să arate la lumina zilei efectele temniței și ale torturii; pentru că sunt puține exemple ca o victimă a inchizițiilor să fi putut reapărea cu oasele sfărâmate și cu plăgile sângerând, tot așa nebunia, ulcer născut în noroiul carcerelor, din cauza torturilor morale — se ascunde aproape totdeauna cu grijă în locul unde ea s-a născut sau, dacă iese, se va îngropa în vreun spital mohorât, unde medicii nu recunosc nici omul, nici gândirea în zdreanță informă pe care le-o transmite temnicerul obosit.

Devenit nebun în închisoare, abatele Faria era condamnat prin însăși nebunia sa la închisoare veșnică.

Cu privire la Dantès, inspectorul se ținu de cuvânt. Urcând la guvernator, ceru să i se prezinte registrul închisorii. Nota referitoare la prizonier era concepută astfel:

"EDMOND DANTÈS

Bonapartist înverșunat. A luat parte activă la întoarcerea din Insula Elba. A se ține în cel mai mare secret și cea mai strictă supraveghere."

Nota avea alt scris și o altă cerneală decât restul registrului, ceea ce dovedea că fusese adăugată după încarcerarea lui Dantès.

Acuzația era prea pozitivă pentru a încerca s-o combați. Inspectorul scrise deci sub acoladă: "Nimic de făcut".

Vizita îl înviorase, pentru a spune astfel, pe Dantès. De când intrase în închisoare, el uitase să țină socoteala zilelor; dar inspectorul i-a dat o nouă dată și Dantès n-a uitat-o. Scrise dinapoia lui, pe zid, cu o bucată de tencuială desprinsă din tavan, 30 iulie 1816 și din momentul acesta făcu o creștătură în fiecare zi, pentru ca măsura timpului să nu-i mai scape.

Zilele se scurseră, apoi săptămânile, apoi lunile. Dantès aștepta mereu. Începuse prin a fixa eliberării sale un termen de cincisprezece zile. Punând în urmărirea afacerii sale jumătate din interesul pe care părăsise a-l dovedi, inspectorului îi erau, desigur, de ajuns 15 zile. După trecerea celor 15 zile își spuse că era absurd să creadă că inspectorul s-ar fi ocupat de el, înainte de a se înapoia la Paris, iar întoarcerea la Paris nu putea să aibă loc decât după terminarea turneului și turneul putea să dureze încă o lună, două. Își acordă deci trei luni în loc de 15 zile. După cele trei, luni un alt raționament veni în ajutorul său, făcându-l să-și acorde șase luni; zilele una după alta totalizându-le, văzu că așteptase zece luni. În aceste zece luni nu se schimbă nimic din regimul închisorii sale. Nu răzbiise până la el nici o veste mângâietoare. Temnicerul, întrebat, era mut ca de obicei. Dantès începu să se îndoiască de simțurile sale, să creadă că, ceea ce el socotea o amintire a memoriei sale nu era decât o halucinație a minții și că îngerul consolator, apărut în închisoare, coborâse la el pe aripa unui vis.

După un an, guvernatorul fu schimbat. Obținând direcția fortului Ham, luă cu el mai mulți subordonați și printre alții și pe temnicerul lui Dantès. Veni un nou guvernator, căruia i se păru prea greu să învețe numele prizonierilor săi. Astfel că ceru să i se comunice numai numerele lor. Oribilul hotel se compunea din 50 de camere. Locuitorii camerelor fură numiți cu numărul încăperii ce ocupau și nefericitul tânăr nu mai fu numit cu pronumele său, Edmond, sau cu numele său, Dantès; el se numi nr. 34.

Capitolul **XV** Numărul 34 și numărul 27

Dantès trecu prin toate fazele nenorocirii pe care le suferă prizonierii uitați într-o închisoare.

Începu cu orgoliul, care e o urmare a speranței și o conștiință a inocenței. Apoi ajunse să se îndoiască de inocența sa, ceea ce justifica oarecum ideile guvernatorului asupra alienației mintale, în sfârșit, căzu de la înălțimea orgoliului și se rugă, nu însă lui Dumnezeu, ci oamenilor. Dumnezeu e ultima instanță. Nenorocitul care ar trebui să înceapă cu Domnul, nu își pune speranțele în El, decât după ce le-a epuizat pe toate celelalte.

Dantès se ruga deci să fie scos din carceră pentru a fi băgat într-alta, chiar dezavantajoasă era totuși o schimbare și i-ar fi procurat lui Dantès o distracție de câteva zile. Se ruga să i se acorde plimbarea, aerul, cărți, instrumente. Nimic din toate acestea nu i se acordă. N-are a face însă. El cerea mereu. Se deprinsese să vorbească cu noul temnicer, deși acesta era și mai mut decât cel vechi. Dar, să vorbești unui om, chiar mut, era încă o plăcere. Dantès vorbea ca să-și audă sunetul propriului glas: încercase să vorbească singur, dar atunci îl cuprindea spaima.

Deseori, de pe vremea când era liber, Dantès își făcuse o sperietoare din lăcașurile de deținuți, compuse din vagabonzi, bandiți, asasini, a căror bucurie netrebnică pune laolaltă orgii de neînțeleș și prietenii înfricoșătoare. Își dori să fie aruncat în vreuna din aceste cocini, ca să vadă și alte chipuri decât chipul temnicerului impasibil care nu voia să vorbească. Regreta oca cu costumul ei infamant, cu lanțul la picior, cu pecetea pe umăr. Cel puțin condamnații la galere trăiau în societatea semenilor lor, respirau aerul, vedeau cerul, erau mai fericiți.

Îl imploră într-o zi pe temnicer să ceară pentru el un tovarăș, oricare, chiar dacă tovarășul acesta ar fi fost abatele nebun despre care auzise. Sub scoarța temnicerului, oricât de aspră ar fi ea, rămâne totdeauna ceva din om. Acesta îl deplânse de multe ori din adâncul inimii, măcar că figura sa nu spusese nimic. Transmise guvernatorului cererea numărului 34. Dar acesta, prudent ca și cum ar fi fost un om politic, își închipui că Dantès voia să-i asmută pe prizonieri, să urzească vreun complot, să se ajute cu vreun prieten într-o tentativă de evadare și refuză.

Dantès epuizase cercul resurselor omenești. Așa cum am spus că trebuia să se întâmple, el se înturnă atunci spre Dumnezeu.

Toate ideile pioase risipite în lume și pe care le spicuiesc nenorociții încovoiați de destin, îi răcoriră atunci spiritul. Își reaminti rugăciunile pe care le învățase de la mama sa și le găsi un sens, altădată necunoscut de el.

Căci, pentru omul fericit, rugăciunea rămâne un amestec monoton și gol de sens, până în ziua când durerea vine să explice nefericitului acest limbaj sublim, cu ajutorul căruia el vorbește lui Dumnezeu.

Se rugă deci, nu cu căldură, ci cu înverșunare. Rugându-se tare, nu se mai înspăimânta de cuvintele sale. Cădea atunci în extaz. Îl vedea pe Dumnezeu apărând la fiecare cuvânt pe care îl pronunța, încredința toate acțiunile vieții sale, umilă și pierdută, voinței acestui Dumnezeu puternic. Își făcea lecții, își propunea sarcini de îndeplinit și, la sfârșitul fiecărei rugăciuni, strecura dorința interesantă pe care oamenii izbutesc mult mai des s-o adreseze oamenilor decât Domnului: "Și iartă-ne nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri."

În ciuda rugăciunilor sale fierbinți, Dantès rămase prizonier.

Atunci mintea i se posomorî, un nor se îngroșă înaintea ochilor săi. Dantès era un om simplu și fără educație. Trecutul rămăsese pentru el acoperit de vâlul sumbru pe care îl ridica știința. În singurătatea carcerii și în pustiul cugetării sale, el nu putea să reconstruiască epocile trecute, să reînsuflească popoarele stinse, să reclădească orașele antice, pe care imaginația le mărește și le poetizează și care trec pe dinaintea ochilor, gigantice, luminate de focul cerului, asemenea tablourilor babiloniene ale lui Martin. Nu avea decât trecutul său, așa de scurt, prezentul său mohorât, viitorul său așa de îndoielnic; 19 ani de lumină pentru a medita într-o veșnică noapte. Nici o distracție deci nu putea să-i vină în ajutor: spiritul său energic și care n-ar fi vrut altceva decât să-și ia zborul de-a lungul anilor, era forțat să rămână prizonier ca un vultur într-o cușcă. Se crampona atunci de o idee, de aceea a fericirii sale nimicite fără motiv temeinic și printr-o groaznică fatalitate; se îndărătnicea în această idee, sucind-o pe toate fețele, devorând-o, pentru a spune astfel, cu dinți puternici, așa cum, în infernul lui Dante, neînduplecatul Ugolin devorează craniul arhiepiscopului Roger. Dantès n-avusese decât o credință trecătoare, bazată pe putere. O pierdu așa cum alții o pierd după succes. Decât, el nu profitase de ea.

Furia urma ascetismului. Edmond zvârlea blesteme, care îl făceau pe temnicher să se dea înapoi, îngrozit. Își zdrobea trupul de zidurile temniței, se lega furios de tot ce îl înconjura și, în special, de el însuși, de cea mai neînsemnată contrarietate pe care i-o pricinuia un grăunte de nisip, un fir de pai, un suflu de aer. Atunci scrisoarea denunțătoare pe care o văzuse, pe care Villefort i-o arătase, pe care o pipăise, îi revenea în minte. Fiecare rând

pâlpâia pe perete asemenea cuvintelor *Mane Thekel Phares* ale lui Balthazar. Își spunea că ura oamenilor, nu răzbunarea lui Dumnezeu, îl cufundase în prăpastia în care se afla. Îi zvârlea pe oamenii aceștia necunoscuți în chinurile imaginației sale aprinse și găsea că cele mai teribile cazne erau pentru el prea blânde și în special prea scurte. Căci, după chin venea moartea, iar în moarte era, dacă nu odihna, cel puțin nesimțirea care îi seamănă.

Tot spunându-și, în legătură cu vrăjmașii săi, că liniștea era moartea și că celui care vrea să pedepsească crud îi trebuie alte mijloace decât moartea, el căzu în neclintirea posacă a ideilor de sinucidere; vai de cel care, pe panta nenorocirii, se oprește la aceste sumbre idei! Ea e una din acele mări moarte care se întind ca azurul valurilor pure, dar în care înotătorul își simte din ce în ce mai mult picioarele prinse într-un glod de smoală, care îl atrage spre ea, îl aspiră, îl înghesuie. Când este prins astfel și dacă ajutorul divin nu-i vine în ajutor, totul este sfârșit, fiecare efort, pe care o încearcă, îl afundă mai adânc în moarte.

Totuși, starea aceasta de agonie morală e mai puțin complicată decât suferința de dinaintea ei și decât pedeapsa care o va urma poate; o consolare amețitoare, care îi arată prăpastia căscată — iar în fundul prăpastiei, neantul. Ajuns aici, Edmond găsi o consolare în ideea sa. Toate durerile, toate suferințele, cortegiul de spectre pe care ele îl târau în urma lor păreau că își iau zborul din ungherul închisorii sale, unde îngerul morții putea să-și pună piciorul, liniștit. Dantès își privi calm viața de până atunci, cu spaima vieții viitoare și alese această situație de mijloc, care îi părea un loc de azil.

"Câteodată, — își spunea el atunci, — în cursele mele depărtate, când eram încă om și când omul acesta liber și puternic zvârlea altor oameni comenzi care erau executate, am văzut cerul acoperindu-se, marea înfiorându-se și mugind, furtuna născând într-un colț de cer și bătând ca un vultur gigantic cu aripile sale, ambele orizonturi. Simțeam atunci că vasul meu nu mai era decât un refugiu neputincios, că vasul meu, ușor ca un fulg în mâna unui uriaș, tremura și se înfiora. Curând, în zgomotul năpraznic al valurilor, înfățișarea stâncilor tăioase anunța moartea și moartea mă înspăimânta. Făceam toate eforturile să scap, împreunând forțele omului cu întreaga inteligență a marinarului, pentru a lupta cu Dumne-zeu. Eram fericit pe atunci, revenirea la viață însemna revenirea la fericire. Eu nu chemasem moartea, n-o alesesem. Somnul, în sfârșit, mi se părea tare pe

patul de alge și de pietre, mă indignam, eu care mă credeam o făptură plăsmuită după chipul lui Dumnezeu, la gândul că, după moarte, voi sluji de hrană goelanzilor și vulturilor. Dar azi e altceva. Am pierdut tot ce mă putea face să iubesc viața, astăzi moartea îmi zâmbește, ca o doică pruncului pe care îl leagănă. Astăzi mor cum vreau și adorm obosit și frânt, așa cum adormeam după una din serile acelea de deznădejde și furie, în răstimpul cărora numărasem trei mii de ocoluri prin cameră, adică treizeci de mii de pași, adică aproape zece leghe.

De îndată ce gândul acesta încolți în mintea tânărului, el deveni mai blând, mai zâmbitor. Se împacă mai bine cu patul tare și cu pâinea neagră, mănăcă mai puțin, nu mai dormi și găsi aproape suportabil restul de existență pe care era sigur că o va lăsa aici când va voi, așa cum lași o haină uzată.

Erau două mijloace de a muri: unul simplu, să-și lege batista de o gratie a ferestrei și să se spânzure; altul, prefăcându-se că mănăcă și lăsându-se să moară de foame. Primul îi repugnă puternic lui Dantès. Fusesse crescut în groaza piraților, oameni care sunt spânzurați de catargele vaselor. Spânzurătoarea era deci pentru el un chin josnic, pe care nu voia să și-l aplice sieși. Adoptă deci pe al doilea și începu executarea lui chiar din ziua aceea.

Se scurseră aproape patru ani în alternativele pe care le-am povestit. La sfârșitul celui de al doilea, Dantès nu mai socotise zilele și recăzuse în acea neștiință a timpului din care îl scosese altădată inspectorul.

Dantès spusese: "Vreau să mor", și-și alesese felul acesta de moarte; îl examinase bine și, de teamă să nu revină asupra hotărârii sale, își jurase să moară astfel. Când mi se va servi hrana de dimineață și cea de seară, gândise el, voi zvârli alimentele pe fereastră și voi avea aerul că le-am mâncat.

Făcu precum își făgăduise. De două ori pe zi, prin deschizătura mică, zăbreliță, care nu-i dădea voie să vadă decât cerul, el își zvârlea hrana, mai întâi cu voioșie, apoi chibzuind asupra ei, pe urmă cu regret. Avu nevoie de amintirea jurământului pe care și-l făcuse, ca să poată urmări cumplitul plan. Foamea, cu dinți ascuțiți, îi înfățișă alimentele care îl dezgustau altădată într-o formă atrăgătoare și cu o aromă fină. Ținea uneori timp de un ceas, în mână, tacâmul cu privirile fixate asupra bucăților de carne putrezită, sau asupra peștelui infect și asupra pâinii negre și mucedu. Luptau încă într-însul ultimele instincte ale vieții, răpunându-i din când în când hotărârea.

Atunci carcera nu i se mai părea așa de sumbră, situația lui era mai puțin desperată. Era încă tânăr, avea cam douăzeci și cinci, douăzeci și șase de ani, îi mai rămăneau de trăit vreo cincizeci, adică de două ori pe cât trăise. În răstimpul ăsta imens, câte întâmplări puteau să forțeze porțile, să năruiască zidurile castelului If și să-l redea libertății! Își apropia atunci dinții de prânzul pe care, Tantal voluntar, îl îndepărta de la gură; dar atunci îi revenea în minte jurământul, iar firea aceasta generoasă se temea prea mult de-a se disprețui pe sine, ca să-și calce jurământul. Toci deci puțină existență care îi rămânea și veni o zi când nu mai avu tăria să se ridice pentru a zvârli prin fereastră cina ce i se aducea.

A doua zi nu mai vedea, abia auzea. Temnicerul îl credea grav bolnav. Edmond nădăjduia într-o moarte apropiată.

Ziua se scurse astfel: Edmond simțea că îl cuprinde o vagă amorteală, care nu era lipsită de-o anume senzație de bună dispoziție. Ghiorăiturile nervoase ale stomacului se potoliseră; arsurile setei se calmaseră; când închidea ochii, vedea o mulțime de licăriri, asemeni celor care gonesc noaptea pe terenurile nămolose: erau crepusculul ținutului acela necunoscut care se numește moarte. Deodată, seara, pe la nouă, auzi un zgomot înăbușit în peretele lângă care stătea culcat.

Atâtea jivine imunde stârniseră zgomotul în închisoare, încât, puțin câte puțin, Edmond își deprinsese somnul, pentru a nu se mai tulbura de-așa puțin. De data aceasta însă, fie că simțurile îi erau exaltate de abstenență, fie că într-adevăr, zgomotul era mai tare decât de obicei, fie că în momentul suprem totul căpăta importanță, Edmond își înălță capul să audă mai bine.

Un hârșăit egal care părea să trădeze, fie o gheară enormă, fie un dinte puternic, fie în sfârșit, apăsarea vreunui instrument pe pietre.

Deși slăbit, creierul tânărului fu izbit de ideea banală, mereu prezentă înaintea arestaților: libertatea. Zgomotul venea așa de exact în momentul când orice alt zgomot încetase pentru el, încât i se părea că Dumnezeu se arată, în sfârșit, milos cu suferințele sale și-i trimitea ca să-l înștiințeze să se oprească pe marginea mormântului unde piciorul i se clătina. Cine putea să știe dacă nu cumva vreun prieten, vreuna din ființele dragi la care se gândise așa de des, încât îi sleiseră mintea, se ocupa de el în momentul acesta și căuta să apropie distanța care îi despărțea?

Dar nu, fără îndoială, Edmond se înșela. Era doar unul din visele care fâlfâie la poarta morții.

Totuși, Edmond asculta mereu zgomotul. Zgomotul dură vreo trei ceasuri, apoi Edmond auzi o năruire, după care zgomotul încetă.

Peste câteva ore, el se repetă, mai puternic și mai apropiat. Edmond începu să se intereseze de munca aceasta care îi ținea de urât. Deodată intră temnicerul.

Cam de opt zile de când se hotărâse să moară, de patru zile de când începuse să-și pună proiectul în aplicare, Edmond nu-i adresase omului nici un cuvânt, nerăspunzându-i când acesta l-a întrebat de ce boală se crede atins și întorcându-se la perete când era privit cu prea multă atenție. Dar temnicerul putea să audă astăzi zumzetul înăbușit, să se alarmeze, să-i pună capăt și să zdruncine astăzi cine știe ce speranță a cărei idee încânta ultimele momente ale lui Dantès.

Temnicerul aducea de mâncare.

Dantès se ridică pe pat și, umflându-și vocea, începu să vorbească despre verzi și uscate, despre calitatea proastă a hranei pe care o aducea, despre frigul din carceră, murmurând și bombănind ca să aibă dreptul de a striga mai tare, zgândărind răbdarea temnicerului, care tocmai în ziua aceea solicitase pentru arestatul bolnav o supă și pâine proaspătă și care-i aducea supa și pâinea.

Din fericire, el crezu că Dantès aiurează. Puse merindele pe masa schiloadă pe care le pune de obicei și se retrase.

Liber atunci, Edmond reîncepu să asculte cu bucurie.

Zgomotul devenea așa de lămurit, încât acum tânărul îl auzea fără eforturi.

"Nici o îndoială, își spuse el, de vreme ce zgomotul continuă, deși e ziuă, înseamnă că vreun prizonier nenorocit ca și mine, lucrează la eliberarea sa. O, cum l-aș ajuta dacă ar fi lângă mine!"

Apoi, deodată, un nor posomorât trecu peste aurora de speranță în mintea obișnuită cu nenorocirea și care nu putea să se învețe iarăși decât anevoie, cu bucuriile omenesti. Încolți ideea că zgomotul se datora lucrului câtorva muncitori pe care guvernatorul îi întrebuința la reparațiile unei încăperi alăturate.

Era lesne să se încredințeze, dar cum să riște o întrebare? Desigur era foarte simplu să aștepte sosirea temnicerului, să-l pună să asculte zgomotul și să vadă mutra acestuia, ascultând. Dar, oferindu-și o atare satisfacție, nu însemna să trădeze interese prea de preț pentru o mulțumire prea scurtă?

Din păcate, capul lui Edmond, clopot gol, era asurzit de zumzetul unei idei; se simțea așa de slab, încât mintea îi plutea ca un abur și nu se putea condensa în jurul unei gândiri. Edmond nu văzu decât un mijloc pentru a da contur reflexiei și luciditate judecății sale. Își întoarse ochii spre supa fumegândă încă, pe care temnicerul o pusese pe masă, se ridică, merse clătînându-se până la ea, luă ceașca, o duse la buze și înghiți băutura cu o senzație negrăită de bine.

Avu atunci curaj să se oprească: auzise că niște nenorociți naufragiați, găsiți istoviți de foame, muriseră devorând cu lăcomie o hrană prea substanțială. Edmond puse pe masă pâinea, pe care o și ținea ia gură și se duse să se culce la loc. Edmond nu mai vroia să moară.

Simți curând că în creierul său reîntra lumina. Toate ideile, nelămurite și aproape insesizabile, își relua locul în cutia minunată unde o casetă mai mult poate ajunge pentru a stabili superioritatea omului asupra animalelor. Putu să cugete și să-și întărească cugetul, judecând.

Își spuse atunci:

"Să facem încercarea, dar fără să primejduim pe cineva. Dacă lucrătorul e un muncitor obișnuit, n-am decât să bat în zid. Atunci el se va opri, căutând să ghicească cine bate și în ce scop. Cum însă munca lui va fi nu numai legală, dar și poruncită, el își va relua lucrul numaidecât. Dacă, dimpotrivă, e un prizonier, zgomotul pe care îl voi face îl va înspăimânta, se va teme că e descoperit, va înceta lucrul și nu-l va relua decât seara când va socoti că toată lumea e culcată și adormită".

Edmond se ridică din nou numaidecât. Acum picioarele nu i se mai bălăbăneau, iar privirile îi erau sigure. Merse spre un colț al carcerei, desprinsă o piatră slăbită de umezeală și reveni bătând în perete în chiar locul unde sunetul era mai pronunțat.

Bătu de trei ori.

De la prima bătaie zgomotul încetă ca prin farmec.

Edmond ascultă cu încordare. Trecu un ceas, trecură două, nu se mai auzi nici un zgomot. Edmond impusese în partea cealaltă a zidului tăcere absolută.

Plin de nădejde, Edmond mănca doi-trei dumicați de pâine, înghiți câteva gâturi de apă și datorită constituției puternice cu care natura îl înzestrase, se simți aproape ca înainte.

Ziua se scurse, liniștea dură încă.

Veni noaptea fără ca zgomotul să fi reînceput.

"E un prizonier", își spuse Edmond, cu o bucurie de negrăit.

Din momentul acela, mintea i se învioră, viața îi reveni cu violență, fiind activă.

Trecu noaptea fără ca zgomotul cel mai neînsemnat să se audă.

Edmond nu închise ochii în noaptea aceea.

Ziua reveni, temnicerul intră aducând proviziile. Edmond le devorase pe cele dinainte, le devoră pe cele de acum, ascultând întruna zgomotul care nu reîncepea, tremurând de teamă ca aceasta să nu fi încetat pentru totdeauna, făcând în carceră zece sau douăsprezece leghe, smuncind ceasuri întregi gratiile ferestruicii, redând elasticitate și vigoare brațelor printr-un exercițiu dezvățat de multă vreme, pregătindu-se, în sfârșit, să ia de piept destinul, așa cum face, întinzându-și brațele și frecându-și corpul cu ulei, luptătorul care se pregătește să intre în arenă. Apoi, în intervalele acestei activități fervente, el asculta dacă nu cumva zgomotul se aude, enervându-se de prudența prizonierului, care nu ghicea că fusese tulburat în opera eliberării sale de un alt prizonier, care era cel puțin tot așa de dornic să fie liber ca și el.

Se scurseră trei zile, adică 72 de ceasuri ucigătoare, numărate minut cu minut.

În sfârșit, într-o seară, după ce temnicerul își făcuse ultimul rond, pe când, pentru a suta oară, Dantès își lipea urechea de perete, i se păru că un zdruncin imperceptibil răsuna înăbușit în capul său pus în atingere cu pietrele tăcute.

Dantès se trase înapoi, pentru a-și calma creierul zdruncinat, făcând câteva ocoluri prin cameră și-și lipi iarăși urechea în același loc.

Nu mai încăpea îndoială, dincolo se petrecea ceva. Prizonierul își dăduse seama de pericolul acțiunii sale și adoptase alta. Desigur că, pentru a-și continua opera cu mai multă siguranță, înlocuise dalta cu levierul.

Încurajat de descoperirea sa, Edmond se hotărî să vină în ajutorul lucrătorului neobosit. Își mută mai întâi patul, în spatele căruia i se părea că se înfăptuiește acțiunea de eliberare și căută din ochi un obiect cu care să poată ataca zidul, să dea jos cimentul umed, în sfârșit, să desprindă o piatră.

Nu i se arătă nimic. Nu avea nici cuțit și nici vreun instrument tăios. Numai fierul zăbrelelor și se încredințase de atâtea ori că gratiile erau bine fixate, încât nu mai merita truda de a încerca să le clintească.

Drept orice mobilier, un pat, un scaun, o masă, o găleată, un urcior.

La pat erau, desigur, colțare de fier, dar aceste colțare erau fixate în lemn prin șuruburi. I-ar fi trebuit o șurubelniță ca să scoată șuruburile și să smulgă colțarele.

La masă și la scaun, nimic. La găleată fusese cândva un mâner, dar mânerul fusese scos.

Nu-i mai rămânea lui Dantès decât un mijloc: să spargă ulciorul și, cu una din bucățile tăiate în unghi, să se apuce de lucru.

Trânti ulciorul de o lespede și acesta se făcu țândări.

Dantès alese două sau trei cioburi ascuțite, le ascunse în rogojină și le lăsă pe celelalte împrăștiate pe jos. Spargerea ulciorului era un accident prea firesc pentru ca cineva să se neliniștească.

Edmond avea toată noaptea în față ca să lucreze. Dar, în întuneric, treaba mergea greu, căci era nevoit să lucreze pe bâjbâite, și-și dădu seama curând că tocea instrumentul într-o gresie mai tare. Așeză deci patul la loc și așteptă ziua. O dată cu speranța recăpătase răbdarea.

Ascultă noaptea întreagă și-l auzi pe minerul necunoscut care își continua opera subterană.

Se luminează de ziuă, temnicerul intră. Dantès îi spuse că, bând în ajun din ulcior, acesta îi scăpase din mână și se spărsese căzând. Temnicerul plecă bombănind după un ulcior nou, fără să-și dea osteneala de a lua cioburile vechi.

Reveni în clipa următoare, îi recomandă prizonierului mai multă grijă și ieși.

Dantès ascultă cu o bucurie de nedescris scârțâitul broaștei care, ori de câte ori se închidea altădată, îi strângea inima. Ascultă zgomotul pașilor care se depărtau, apoi, când zgomotul se stinse, el se năpusti spre pat, pe care îl urni și, la lumina razei palide ce pătrundea în carceră, putu să vadă treaba inutilă făcută în noaptea precedentă, când izbise în piatră în loc să izbească în tencuiala care o înconjura.

Din cauza umezelii, tencuiala era sfărâmicioasă.

Dantès văzu cu o bătaie voioasă de inima că tencuiala se desprinde bucată cu bucată. Crâmpeiele erau aproape niște atomi, e drept, dar, după jumătate de ceas, Dantès desprinsese cam un pumn de moloz. Un matematician ar fi putut să calculeze că, în vreo doi ani de lucru,

presupunând că n-ai fi întâlnit nici o stâncă, se putea săpa o trecere de două picioare pătrate și de douăzeci picioare în adâncime.

Prizonierul își reproșă atunci că n-a întrebuințat la munca aceasta orele-i îndelungi, scurse tot mai încet, pe care le pierduse în așteptare, în rugăciune, în deznădejde.

Ce operă, oricât de anevoioasă ar fi fost ea, n-ar fi terminat-o în cei aproape șase ani de când era închis în carcera aceasta! Gândul îi dădu o nouă ardoare.

Izbuti în trei zile, cu extraordinare precauții să ia jos cimentul și să despoaie piatra. Peretele era făcut din cărămizi, în mijlocul cărora, pentru a li se spori trăinicia, fusese fixată din loc în loc câte o lespede. Una din aceste lespezi, dezghiocase el aproape cu totul și trebuia acum s-o zdruncine din alveola ei.

Dantès încercă cu unghiile, dar unghiile erau insuficiente pentru operația aceasta.

Cioburile ulciorului introduse în intervale se sfărâmau atunci când voia să se slujească de ele în chip de pârghie.

După un ceas de încercări zadarnice, Dantès își șterse sudoarea de pe frunte, neliniștit.

Va fi deci oprit astfel de la început și va trebui să aștepte, țeapăn și inutil, ca vecinul, care, la rândul-i, se va descuraja poate, — să facă totul?

O idee îi trecu prin minte; rămase în picioare zâmbind; fruntea jilavă de sudoare se zvântă singură.

Temnicerul aducea zilnic supa lui Dantès într-un castron de tablă. În castron se găsea supa sa și aceea a altui prizonier, căci Dantès remarcase că vasul era sau plin, sau gol pe jumătate, după cum temnicerul începea împărțirea proviziilor cu el sau cu tovarășul său.

Castronul avea un mâner de fier. La mânerul acesta râvnea Dantès și l-ar fi plătit, — dacă i se cereau în schimb — cu zece ani din viață.

Temnicerul turna conținutul castronului în farfuria lui Dantès. După ce își măncă supa cu o lingură de lemn, Dantès spăla farfuria, care îi servea astfel în fiecare zi.

Seara, Dantès puse farfuria pe pământ, la jumătatea drumului dintre masă și ușă. Când intră, temnicerul călcă în farfurie și-o făcu praf.

De data aceasta nu i se putea imputa nimic lui Dantès: făcuse, este drept, greșeala de a lăsa farfuria pe jos, dar temnicerul era dator să vadă

unde calcă.

Temnicerul se mulțumi deci să bombănească.

Privi apoi în juru-i, ca să zărească ceva în care să toarne supa. Mobilierul lui Dantès se rezuma numai la farfuria aceea, astfel că nu avea încotro.

— Lasă castronul aici, îi spuse Dantès. Și să-l iei mâine când îmi aduci mâncarea.

Povața măgulea lenevia temnicerului, care nu avea astfel nevoie să mai urce, să coboare și iar să urce.

Lăsă castronul.

Dantès tresăltă de bucurie.

Mâncă de data asta repede supa și carnea, care, potrivit obiceiului din închisori, era pusă la un loc cu supa.

După ce așteptă un ceas, ca să fie sigur că temnicerul nu-și va da seama, clinti patul din loc, luă castronul, introduse capătul mânerului între piatra văduvită de ciment și cărămizile înconjurătoare și începu s-o miște.

O oscilație ușoară îi arătă lui Dantès că lucrul merge bine.

Într-adevăr, după un ceas, piatra era scoasă din zidul unde forma un gol de mai bine de un picior și jumătate în diametru.

Dantès adună cu grijă molozul, îl duse în ungherele încăperii sale, scormoni pământul cenușiu cu un ciob de urcior și acoperi molozul.

Voind să se folosească de noaptea în care hazardul sau, mai bine zis, combinația savantă imaginată de el îi pusese în mâini un instrument așa de prețios, continua să sape cu îndărătnicie.

Așeză în zori piatra în gaură, împinse patul la perete și se culcă.

Dejunul se reducea la o bucată de pâine. Temnicerul intră și puse bucata de pâine pe masă.

— Ei, nu-mi aduci altă farfurie? întrebă Dantès.

— Nu, spuse gardianul; ești un strică-tot, ai spart urciorul și, din cauza dumitale, am spart și farfuria. Dacă toți prizonierii ar face atâtea pagube, stăpânirea n-ar mai putea s-o scoată la capăt. Îți las castronul și o să ți se toarne supa în el. Poate că, în felul ăsta, n-o să mai strici toată gospodăria.

Dantès înălță ochii la cer și își împreună mâinile sub pătură.

Crâmpeiul de fier care îi rămânea dădea, în inima lui, naștere unui elan de recunoștință către cer, mai viu decât îi prilejuiseră vreodată cele mai fericite întâmplări din viață.

Băgase însă de seamă că, de când începuse lucrul, celălalt deținut nu mai făcea nimic.

Oricum, acesta nu era un motiv ca el să se oprească. Dacă vecinul nu venea la el, se va duce el la vecin.

Munci toată ziua fără oprire. Seara scosese din zid, grație noului instrument, peste zece pumni de sfărâmături de cărămidă, de tencuială și de ciment.

Când veni ora vizitei, îndreptă cât putu mânerul încovoiat al castronului și puse vasul la locul său obișnuit. Gardianul turnă porția de supă și de carne sau, mai bine zis, de supă și de pește, căci ziua aceea era o zi de post și de trei ori pe săptămână deținuții erau nevoiți să postească. Ar fi fost acesta un mijloc de a calcula timpul, dacă de multă vreme Dantès nu ar fi renunțat la el.

După ce turnă supa, temnicerul se retrase.

Dantès voi acum să se încredințeze dacă vecinul său încetase într-adevăr să lucreze.

Ascultă.

Liniște completă, ca în răstimpul celor trei zile, când lucrările fuseseră întrerupte.

Dantès oftă. De bună seamă vecinul nu se încredea în el.

Nu se descurajă, totuși și lucră toată noaptea. Dar, după două-trei ceasuri de muncă, întâlnește un obstacol. Fierul nu mai mușca și luneca pe o suprafață plană.

Dantès pipăie obstacolul cu mâinile și constată că atinsese o grindă.

Grinda străbătea, sau mai degrabă astupa în întregime gaura pe care Dantès o începuse.

Trebuia să scobească acum deasupra sau dedesubt.

Nefericitul tânăr nu se gândise la piedica aceasta.

— Oh, Doamne, exclamă el, te rugasem totuși atâta, încât nădăjduiam că m-ai auzit. Doamne, după ce mi-ai răpit libertatea vieții, Doamne, după ce mi-ai răpit liniștea morții, Doamne care m-ai chemat iarăși la viață, Doamne, fie-ți milă de mine și nu mă lăsa să mor în deznădejde!

— Cine vorbește de Dumnezeu și totodată de deznădejde? articulă un glas care părea că vine de sub pământ și care, înăbușit de întuneric, ajungea la tânăr cu un accent sepulcral.

Edmond simți că i se zbârlește părul pe cap și se trase înapoi pe genunchi.

— O, murmură el, aud un om vorbind!

De patru sau cinci ani Edmond nu-l auzise decât pe temnicer, iar pentru deținuți, temnicerul nu e un om: este o ușă vie adăugată ușii de stejar, e o gratie de carne adăugată gratiilor de fier.

— Pentru numele lui Dumnezeu, strigă Dantès, dumneata care ai vorbit, mai vorbește, măcar că vocea dumitale m-a speriat. Cine ești?

— Cine ești dumneata? întrebă glasul.

— Un deținut nenorocit, reluă Dantès, care nu întâmpina nici o greutate în a răspunde.

— Din ce țară?

— Francez.

— Numele dumitale?

— Edmond Dantès.

— Ce meserie ai?

— Marinar.

— De cât timp ești aici?

— De la 28 februarie 1815.

— Care e crima dumitale?

— Sunt nevinovat.

— Dar pentru ce ești acuzat?

— Am conspirat pentru întoarcerea împăratului.

— Cum pentru întoarcerea împăratului? Împăratul nu mai este pe tron?

— A abdicat la Fontainebleau, în 1814 și a fost trimis pe insula Elba.

Dar dumneata de când ești aici, de nu știi toate astea?

— Din 1811.

Dantès se înfioră. Omul avea patru ani de închisoare mai mult decât el.

— Bine, nu mai scobi, spuse glasul, vorbind foarte repede. Lămurește-mă numai la ce înălțime se găsește scorbura pe care ai făcut-o?

— La suprafața pământului.

— Cum e ascunsă?

— Dinapoia patului meu.

— Patul dumitale a fost clintit din loc de când ești în închisoare?

— Niciodată.

— Unde răspunde camera dumitale?

— Într-un coridor.

— Și coridorul?

— Dă în curte.

— Oh! murmură glasul.

— Vai, dar ce e? exclamă Dantès.

— Înseamnă că m-am înșelat, că imperfecția desenelor mele m-a amăgit, că defectul unui compas m-a pierdut, că o linie greșită pe planul meu a echivalat cu cincisprezece picioare în realitate și că a crezut că zidul pe care îl scobești e același al citadelei.

— Dar în cazul acesta dădeai în mare.

— Asta și voiam.

— Și dacă izbuteai?

— Mă aruncam înot, ajungeam la una din insulele care împrejmuesc Castelul If, fie insula Daume, fie insula Tiboulen, fie chiar coasta și atunci eram salvat.

— Ai fi putut să înoți până acolo?

— Dumnezeu mi-ar fi dat putere. Acum însă, totul este pierdut.

— Totul?

— Da. Astupă-ți gaura cu grijă, nu mai lucra, nu te mai ocupa cu nimic și așteaptă vești de la mine.

— Dar cine ești dumneata? Spune-mi cine ești?

— Eu sunt... numărul 27.

— Te temi de mine? întrebă Dantès.

Lui Edmond i se păru că aude un râs amar străpungând bolta și venind până la el.

— Oh, sunt un bun creștin, strigă Edmond, ghicind instinctiv că omul se gândea să-l părăsească. Îți jur pe Hristos că mai degrabă m-aș lăsa ucis decât să dau puțină călăilor dumitale și alor mei să întrevadă umbra adevărului. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, nu mă lipsi de prezența dumitale, nu mă lipsi de glasul dumitale. Altminteri îți jur, căci sunt la capătul puterilor mele, îmi sfărâm capul de zid și vei avea pe conștiință moartea mea.

— Ce vârstă ai? Glasul dumitale îmi pare de om tânăr.

— Nu știu ce vârstă am, căci nu am măsurat timpul de când sunt aci. Ceea ce știu e că urma să împlinesc nouăsprezece ani când am fost arestat la 28 februarie 1815.

— Nici douăzeci și șase de ani, murmură glasul. Haide, la vârsta asta omul nu e încă trădător.

— O, nu, nu, îți jur! repetă Dantès. Ți-am spus și îți mai spun: m-aș lăsa tăiat în bucăți, decât să te trădez.

— Ai făcut bine că mi-ai vorbit, ai făcut bine că m-ai rugat, căci mă pregăteam de altceva și plănuiam să mă depărtez de dumneata. Vârsta dumitale mă liniștește însă. Voi veni la dumneata, așteaptă-mă.

— Când?

— Trebuie să calculăm șansele. Lasă-mă să-ți dau eu semnalul.

— Dar nu mă vei părăsi, nu mă vei lăsa singur, vei veni la mine, ori îmi vei îngădui să vin eu la dumneata? Vom fugi împreună, iar dacă nu putem să fugim, vom vorbi, dumneata despre oamenii pe care-i iubești, eu despre oamenii pe care îi iubesc. De bună seamă că iubești pe cineva.

— Sunt singur pe lume.

— Atunci mă vei iubi pe mine. Dacă ești tânăr am să-ți fiu camarad; dacă ești bătrân voi fi fiul dumitale. Am un părinte, care desigur că e de 70 de ani, dacă trăiește încă. Nu-l iubeam decât pe el și pe o fată care se numea Mercédès. Tata nu m-a uitat, sunt sigur; dar ea, Dumnezeu știe dacă ea se mai gândește la mine. Te voi iubi cum îl iubeam pe părintele meu.

— Bine, spuse prizonierul, pe mâine.

Aceste câteva cuvinte fură spuse cu un accent care îl convinse pe Dantès. Nu ceru mai mult, se ridică, avu aceleași precauții pentru rămășițele scoase din zid și își împinse patul la loc.

Din clipa aceea Dantès se lăsă cu totul în voia fericirii. Nu va mai fi singur, poate chiar va fi liber. Distracția dacă rămânea prizonier, era să aibă un tovarăș. Captivitatea împărțită nu mai e decât o semicaptivitate. Tânguirile în comun sunt aproape rugăciuni, rugăciunile făcute în doi sunt aproape izbăviri.

Dantès umblă toată ziua prin carceră, cu inima năpădită de bucurie. Din când în când bucuria îl înăbușea. Se așeza pe pat, apăsându-și pieptul cu mâna. La cel mai mic zgomot pe care îl auzea în coridor, se năpustea spre ușă. O dată sau de două ori îi trecu prin minte teama că va fi despărțit de omul pe care nu-l cunoștea și pe care, totuși, îl iubea. Atunci era hotărât: în momentul când temnicerul va îndepărta patul și își va coborî capul să examineze deschizătura, el i-l va zdrobi cu lespedea pe care se afla ulciorul.

Știa bine că va fi condamnat la moarte, dar nu va muri de plictiseală și de deznădejde în momentul când nu va mai auzi zgomotul care îl readusese la viață?

Temnicerul veni seara. Dantès stătea în pat, părându-i-se că de acolo păzea mai bine deschizătura neterminată. Îl privi, fără îndoială, pe vizitatorul inoportun cu ochii ciudați, căci acesta îi spuse:

— Ce, iar înnebunești?

Dantès nu răspunse nimic. Se temea să nu-l trădeze emoția glasului.

Temnicerul ieși clătinând din cap.

Când se întunecă, Dantès crezu că vecinul său va profita de tăcere și de întuneric pentru a reînnoa conversația cu el, dar se înșelă. Noaptea se scurse fără ca vreun zgomot să răspundă așteptării lui înfrigurate. Dar a doua zi, după vizita de dimineață și în momentul când îndepărtase patul de zid, auzi trei lovituri bătute la intervale egale. Se repezi în genunchi.

— Dumneata ești? spuse el. Iată-mă.

— A plecat temnicerul? întrebă vocea.

— Da, răspunse Dantès, n-o să se întoarcă decât deseară. Avem douăsprezece ceasuri de libertate.

— Pot să vin? glăsuie vocea.

— O, da, da, fără întârziere, chiar acum. Te rog.

Îndată porțița de pământ pe care Dantès, pierdut pe jumătate în deschizătură, își sprijinea mâinile, păru că cedează sub el. Se aruncă înapoi, în timp ce un maldăr de pământ și de pietre desprinse se prăbușea într-o gaură care se deschisese dedesubtul văgăunii făcute de el. Atunci, în fundul găurii întunecoase, a cărei adâncime nu putea s-o măsoare, văzu ivindu-se întâi un cap, pe urmă umerii și, în sfârșit, un om întreg, care ieși cu destulă sprinteneală din scorbura.

Capitolul XVI Un savant italian

Dantès îl luă în brațe pe noul său prieten, așteptat îndelung cu atâta nerăbdare, și-l trase spre fereastră, pentru ca lumina slabă ce pătrundea în carceră să-l lumineze pe deplin.

Era un bărbat scund, cu păr albit mai mult de necazuri decât de vârstă, cu ochi pătrunzători, ascunși sub sprâncene groase, care încăruneau, cu barba încă neagră, coborând până pe piept: slăbiciunea chipului brăzdat de zbârcituri profunde, linia cutezătoare a trăsăturilor caracteristice, trădau un om deprins mai mult cu executarea facultăților morale decât a forțelor fizice. Fruntea noului venit era acoperită de sudoare.

Nu se putea distinge forma dintâi a veșmântului său, căci el cădea în zdrențe.

Părea să aibă cel puțin 65 de ani, deși după o anumită vigoare în mișcări ai fi zis că are mai puțini decât aceia pe care îi arăta datorită îndelungii captivități.

Primi cu oarecare plăcere protestările entuziaste ale tânărului. Sufletu-i înghețat păru că se încălzește o clipă și că se topește în contactul cu sufletul arzător al acestuia. Îi mulțumi pentru prietenia sa cu o anume căldură, deși se simțise foarte decepționat, găsind încă o carceră acolo unde credea că întâlnește libertatea.

— Să vedem mai întâi, spuse el, dacă e vreun mijloc să ștergem, pentru ochii temnicerilor dumitale, urmele trecerii mele. Toată liniștea noastră în viitor stă în neștiința lor de cele ce s-au petrecut.

Se plecă atunci spre deschizătură, luă piatra pe care o ridică ușor cu toată greutatea ci și o băgă în gaură.

— Piatra nu a fost desprinsă cum trebuie, spuse el, clătinând din cap; nu ai unelte?

— Dar dumneata, întreabă Dantès cu uimire, dumneata ai?

— Mi-am făcut câteva. Afară de o pilă, am tot ce îmi trebuie: daltă, clește, levier.

— Oh, aș fi curios să văd produsele acestea ale răbdării și priceperii dumitale! spuse Dantès.

— Uite mai întâi o daltă.

Și îi arată o lamă tare și ascuțită, înfiptă într-o bucată de lemn de fag.

— Cu ce ai făcut-o? întreabă Dantès.

— Cu una din barele patului meu. Cu instrumentul acesta am săpat întregul drum care m-a adus până aici. Vreo cincizeci de picioare.

— Cincizeci de picioare? exclamă Dantès cu groază.

— Vorbește mai încet, tinere, vorbește mai încet. Deseori se întâmplă să se tragă cu urechea la ușile prizonierilor.

— Ei mă ştiu singur.

— N-are a face.

— Şi spui că ai străpuns cincizeci de picioare, ca să ajungi până aici?

— Da, cam asta e distanţa care desparte camera mea de a dumatile.

Atât numai că am calculat rău curba, neavând un instrument de geometrie pentru a întocmi scara proporţională. În loc de 40 picioare elipsă, au fost 50. Credeam, precum ţi-am spus, că voi ajunge la zidul dinafară, că-l voi găuri şi mă voi arunca în mare. Am mers de-a lungul coridorului spre care dă camera dumatile, în loc să trec pe dedesubt. Toată munca mea e pierdută, căci coridorul dă într-o curte plină de santinele.

— E drept, spuse Dantès. Dar coridorul nu acoperă decât o faţă a încăperii mele şi încăperea mea are patru.

— Da, fără îndoială, dar în primul rând este o latură al cărei zid e format de stâncă; ar trebui ca zece mineri înzestraţi cu toate uneltele lor să muncească zece ani ca să străpungă stânca; cealaltă e desigur lipită de temelia apartamentului guvernatorului; am cădea în beciurile care se închid, probabil, cu cheia şi am fi prinşi. Faţa cealaltă dă, — ia stai, — unde dă ea?

Latura în chestiune era aceea unde se afla ferestruica prin care venea lumina, ferestruica ce se îngusta până în momentul când lăsa libertate luminii şi prin care desigur, un copil n-ar fi putut să treacă. Era prevăzută cu trei rânduri de zăbrele, care puteau să-l liniştească de teama unei evadări pe temnicerul cel mai bănuitor.

Punând întrebarea, noul venit trase masa sub fereastră.

— Urcă-te pe masă, îi spuse el lui Dantès.

Dantès se supuse, se urcă pe masă şi, ghicind intenţiile tovarăşului său, îşi sprijini spatele pe perete şi întinse mâinile.

Cel care îşi dăduse ca nume numărul încăperii sale şi al cărui nume adevărat Dantès nu îl cunoştea încă, urcă mai sprinten decât ar fi putut presupune vârsta lui; cu o iscusinţă de pisică sau şopârlă, întâi pe masă, apoi de pe masă pe mâinile lui Dantès, pe urmă de pe mâinile lui, pe umeri. Astfel, încovoiat în două, căci bolta carcerii îl împiedica să se înalţe, îşi strecură capul printre primele rânduri de zăbrele şi putu atunci să se plece în jos.

Peste o clipă îşi trase repede capul.

— O, îşi spuse el, bănuisem!

Și lunecă de pe corpul lui Dantès pe masă, iar de pe masă sări la pământ.

— Ce ai bănuț? întrebă tânărul neliniștit, sărind la rândul său.

Bătrânul prizonier medita.

— Da, zise el, asta e. Cea de-a patra latură a carcerii dumitale dă într-o galerie exterioară, un fel de terasă, pe unde trec patrurile și unde veghează santinelele.

— Ești sigur?

— Am văzut chipul soldatului și vârful puștii lui și nu m-am dat înapoi așa de repede, decât de teamă să nu mă zărească.

— Ei, și? glăsui Dantès.

— Vezi bine că e cu neputință să fugim prin carcera dumitale.

— Atunci? continuă tânărul cu un accent interogator.

— Atunci, spuse bătrânul deținut, facă-se voia lui Dumnezeu.

Și o umbră de resemnare profundă se întinse pe trăsăturile bătrânului.

Dantès privi cu uimire și admirație pe omul care renunța cu atâta filozofie, la o speranță nutrită de-atâta amar de vreme.

— Vrei să-mi spui acum cine ești? întrebă Dantès.

— Vai, da, dacă aceasta mai poate să te intereseze acum când nu-ți mai pot fi de vreun folos.

— Dumneata poți să mă mângâi și să mă sprijini, căci îmi pari tare printre cei tari.

Bătrânul zâmbi cu tristețe.

— Sunt abatele Faria, spuse el, prizonier din anul 1811, precum știi, în castelul If. Eram însă de trei ani închis în fortăreața Fenestrelle. În 1811 m-au transportat din Piemont în Franța. Am aflat atunci că destinul, care pe vremea aceea îi părea supus, a dăruit lui Napoleon un fiu și că fiul a-cesta, în leagăn, a fost numit regele Romei. Nu puteam nici pe departe să bănuiesc atunci ceea ce mi-ai spus adineauri: că peste patru ani, colosul va fi răsturnat. Dar cine domnește în Franța? Napoleon al II-lea?

— Nu, Ludovic al XVIII-lea.

— Ludovic al XVIII-lea, fratele lui Ludovic al XVII-lea? Ciudate și misterioase mai sunt hotărârile cerului! Ce-o fi vrut Providența, scoborând pe omul pe care-l ridicase și ridicându-l pe cel pe care-l scoborâse?

Dantès îl urmărea din ochi pe omul care uita o clipă propria-i soartă, preocupându-se astfel de destinele lumii.

— Da, da, continuă el, e ca în Anglia: după Carol I, Cromwell, după Cromwell, Carol II, și, poate, după Jacques II, vreun ginere, vreo rudă, vreun prinț de Orania! un stathouder, care se va face rege; și atunci noi concesiile poporului, atunci o constituție, libertate! Ai să vezi, tinere, spuse el, întorcându-se spre Dantès și privindu-l cu ochi strălucitori, profunzi, așa cum, desigur, aveau profeții. Ești încă tânăr, ai să vezi.

— Da, dacă ies de aici.

— A, da, spuse abatele Faria. Suntem prizonieri, însă în unele momente uit și atunci, pentru că ochii mei străpung zidurile care mă închid, cred că sunt liber.

— Dar de ce ești închis?

— Eu? Pentru că am visat în 1807 proiectul pe care Napoleon a venit să-l înfăptuiască în 1811; pentru că, asemeni lui Machiaveli, am vrut un imperiu mare și singur, compact și puternic, în mijlocul acelor principățele, care făceau din Italia un cuib de mici regate tiranice și slabe; pentru că am crezut că găsesc pe Cesar Borgia al meu într-un nerod încoronat, care s-a prefăcut că mă înțelege pentru a mă trăda mai bine. Era proiectul lui Alexandru al VI-lea și al lui Clement al VII-lea. El va eșua totdeauna, pentru că ei l-au întreprins zadarnic și pentru că Napoleon n-a putut să-l termine. Hotărât lucru, Italia e blestemată!

Și bătrânul coborî capul.

Dantès nu înțelegea cum poate să-și riște un om viața pentru astfel de interese; e drept că, dacă îl cunoștea pe Napoleon, deoarece îl văzuse și îi vorbise, habar n-avea în schimb cine era Clement al VII-lea și Alexandru al VI-lea.

— Nu ești dumneata preotul care e socotit... bolnav? întrebă Dantès încercând să împărtășească părerea temnicerului și care era părerea generală în Castelul If.

— Care e socotit nebun, vrei să spui, nu-i așa?

— Nu îndrăzneam, spuse Dantès, zâmbind.

— Da, da, continuă Faria cu un râs amar, eu sunt cel care este crezut nebun. Eu îi amuz, de-așa de lungă vreme pe gazdele închisorii și i-aș înveseli pe copilași, dacă ar fi copii în locașul acesta al durerii fără speranță.

Dantès rămase o clipă nemișcat și tăcut.

— Așadar, renunți să mai fugi? îi spuse el.

— Văd că fuga e imposibilă. Înseamnă să mă revolt împotriva lui Dumnezeu încercând ceea ce Dumnezeu nu vrea să se înfăptuiască.

— De ce te descurajezi? Ar fi, de asemenea, să ceri Providenței prea mult, vrând să izbutești de la prima încercare. Nu poți să reîncepi într-altă direcție ceea ce ai făcut în direcția asta?

— Dar știi ce am făcut, ca să-mi vorbești ca s-o iau de la început? Știi că mi-au trebuit patru ani pentru a face uneltele pe care le am? Știi că de doi ani scormonesc și sap un pământ tare ca granitul? Știi că a trebuit să desfac pietre pe care altădată n-aș fi crezut că le pot clinti, că zile întregi au trecut în munca asta de titan și că, uneori, seara, eram fericit când putusem sfărâma un deget de ciment vechi, devenit la fel de tare ca piatra? Știi, știi că, pentru a depozita pământul și pietrele smulse, a trebuit să străpung bolta unei scări în antrețelul căreia toate sfărâmurile au fost rând pe rând îngropate, astfel că azi antrețelul e plin și că n-aș mai ști unde să pun un pumn de praf? Știi, în sfârșit, că-mi închipuiam că am ajuns la ținta lucrului meu, că mă simțeam tare, numai atât cât să îndeplinesc opera asta și că acum Dumnezeu nu dă numai îndărăt țelul, dar îl strămută cine știe unde? Oh, îți spun, îți repet, de acum încolo n-am să mai fac nimic pentru a-mi recâștiga libertatea, de vreme ce Dumnezeu vrea ca ea să fie pierdută pentru de-a pururi.

Edmond își coborî capul, ca să nu-i mărturisească omului că bucuria de-a avea un tovarăș îl împiedica să împărtășească, așa cum s-ar fi cuvenit, durerea deținutului de-a nu se fi putut salva.

Abatele Faria se lăsă pe patul lui Edmond și Edmond rămase în picioare.

Tânărul nu se gândise niciodată la fugă. Sunt lucruri care par așa de imposibile încât nici nu te gândești să le încerci și le eviți din instinct. Să sapi cincizeci de picioare sub pământ, să consacri acestei operații o muncă de trei ani, ca să ajungi, dacă izbutești, la un abis ce dă în mare; să le arunci de la 50, de la 60, de la 100 picioare poate, pentru ați sfărâma, căzând, capul de vreo stâncă, dacă glonțul santinelilor nu te-a ucis mai înainte; să fii obligat, dacă scapi de toate aceste primejdii, să faci înot, o leghe — era prea mult pentru a nu te resemna, — și am văzut că Dantès fusese cât pe-acți să împingă resemnarea până la moarte.

Dar acum, când tânărul văzuse un bătrân care se crampona de viață cu atâta energie, dându-i exemplul hotărârilor desperate, începu să mediteze și

să-și măsoare curajul. Altcineva încercase ceea ce el nici nu se gândise să facă; altul, mai puțin tânăr, mai puțin puternic, mai puțin îndemânat decât el, își procurase, grație iscusinței și răbdării, toate instrumentele de care avusese nevoie pentru extraordinara operație pe care numai o măsurătoare greșită o putuse împotmoli, altul făcuse toate acestea. Prin urmare, nimic nu-i era imposibil lui Dantès. Faria străpunsese 50 de picioare, el va străpunge 100. Faria, la 50 de ani, pusese trei ani în serviciul operei sale, el nu avea decât jumătate din vârsta lui Faria, va consacra șase; Faria, abate, savant, om al bisericii, nu se temuse să riște traversarea de la Castelul If la insula Daume, Ratonneau sau Lemaire; el, Edmond marinarul, el, Dantès cufundătorul îndrăzneț, care căutase de atâtea ori o ramură de mărgean în fundul mării, va șovăi să facă o leghe înot? Cât trebuia pentru a face o leghe înot? Un ceas? Ei, și? Nu rămăsese el ore întregi pe mare, fără să pună piciorul pe țărm? Nu, nu, Dantès nu avea nevoie decât să fie încurajat printr-un exemplu. Tot ce altul a făcut sau ar fi putut face, va face și Dantès.

Tânărul medită un moment.

— Am găsit ce căutai, îi spuse el bătrânului.

Faria tresări.

— Dumneata? spuse el ridicând capul cu un aer care arăta că, dacă Dantès glăsuia adevărul, descurajarea tovarășului său nu va fi de lungă durată. Ei, ce ai găsit?

— Coridorul pe care l-ai străpuns ca să vii de la dumneata aici se întinde în aceeași direcție ca și galeria din afară, nu-i așa?

— Da.

— De bună seamă că el nu e mai departe de cincisprezece pași.

— Cel mult.

— Ei bine, pe la jumătatea coridorului vom găuri un drum formând un fel de braț al unei cruci. De data aceasta ia-ți bine măsurile. Vom da în galeria de afară. Ucidem santinela și evadăm. Pentru ca planul să izbutească, nu e nevoie decât de curaj și dumneata ai. Vigoarea mie nu-mi lipsește. Nu vorbesc de răbdare, dumneata ai dovedit, voi dovedi și eu.

— O clipă, răspunse abatele. Dumneata n-ai știut, dragul meu tovarăș, de ce natură este curajul meu și ce întrebuintare socotesc să dau puterii mele. Cât privește răbdarea, cred că am fost de-ajuns de răbdător, reîncepând în fiecare dimineață munca nopții și în fiecare noapte munca zilei. Dar pe atunci, ascultă-mă tinere, mi se părea că-l serveam pe

Dumnezeu eliberând una dintre făpturile care, fiind nevinovată, nu putuse fi osândită.

— Ei, bine, întreabă Dantès, situația nu e tot asta? Oare, de când m-ai întâlnit pe mine, te recunoști culpabil?

— Nu, dar nu vreau să devin. Credeam până acum că nu am de-a face decât cu lucruri și iată că îmi propui să am a face cu oameni. Am putut să găuresc un zid și să nimicesc o scară, dar nu voi găuri un piept și nu voi nimici o existență.

Dantès schiță o mișcare ușoară de surpriză.

— Cum, spuse el, putând să fii liber, te-ar opri un asemenea scrupul?

— Dar dumneata, glăsui Faria, de ce nu l-ai răpus într-o seară pe temnicer cu piciorul mesei, de ce nu te-ai îmbrăcat cu hainele lui și de ce n-ai încercat să fugi?

— Pentru că ideea nu mi-a venit, declară Dantès.

— Pentru că ai o groază instinctivă de a săvârși o atare crimă, o astfel de groază, încât nici nu te-ai gândit, reluă bătrânul; căci, în lucrurile simple și îngăduite, poftele noastre naturale ne înștiințează să nu ne abatem de la linia dreptului nostru. Tigrul care varsă sângele în mod firesc, a cărui destinație este asta, n-are nevoie decât de un lucru: ca mirosul său să-i dea de veste că are o pradă în apropiere. El se năpustește de îndată spre pradă, cade asupra ei și o sfâșie. Este instinctul lui și se supune lui. Dar omul, dimpotrivă, se dă înapoi din fața sângelui. Nu legile sociale fac să simțim repulsie în fața crimei, ci legile naturale.

Dantès rămase buimăcit. Aceasta era într-adevăr explicația celor ce se petrecuseră, fără să-și dea seama, în mintea sau, mai degrabă, în sufletul său, căci unele gânduri vin din cap și altele din inimă.

— Și apoi, continuă Faria, de aproape doisprezece ani de când sunt în închisoare, m-am gândit la toate evadările celebre. N-am văzut să izbutească decât foarte puține. Evadările fericite, evadările încununate de succes deplin, sunt cele meditate cu grijă și pregătite pe îndelete; așa a scăpat ducele de Beaufort din castelul Vincennes; abatele Dubuquoi de la For-l'Évêque și Latude din Bastilia. Mai sunt cele pe care le poate oferi hazardul: acestea sunt cele mai bune. Crede-mă, să așteptăm un prilej, iar dacă prilejul se prezintă, să profităm de el.

— Dumneata ai putut să aștepti, spuse Dantès oftând. Munca îndelungată îți dădea o îndeletnicire de fiecare clipă, iar când n-aveai munca

pentru a te distra, aveai speranțele pentru a te consola.

— Și apoi, spuse abatele, nu mă îndeletniceam numai cu atât.

— Dar ce făceai?

— Scriam sau studiam.

— Vi se dau hârtie, condeie, cerneală?

— Nu, spuse abatele, dar îmi fac eu.

— Îți faci hârtie, condeie și cerneală? exclamă Dantès.

— Da.

Dantès îl privi cu admirație. Abia îi venea totuși să creadă. Faria observă îndoiala-i ușoară.

— Când ai să vii la mine, îi spuse el, am să-ți arăt o lucrare întreagă, rezultatul gândurilor, cercetărilor și reflexiilor întregii mele vieți pe care o meditaseam la umbra Colosseumului la Roma, la piciorul coloanei San-Marco la Veneția, pe malurile Arno-ului la Florența și pe care nu bănuiam deloc că, într-o zi, temnicerii îmi vor lăsa răgazul s-o realizeze între cele patru ziduri ale Castelului If. E un *Tratat asupra posibilității unei monarhii generale în Italia*. Va alcătui un mare volum in-quarto.

— Și l-ai scris?

— Pe două cămăși. Am născocit un preparat care face cârpa netedă ca pergamentul.

— Va să zică, ești chimist?

— Oarecum. L-am cunoscut pe Lavoisier și sunt prieten cu Cabanis.

— Dar pentru o astfel de lucrare a trebuit să faci cercetări istorice. Aveai deci cărți?

— Aveam la Roma, în biblioteca mea, vreo cinci mii de volume. Citindu-le și recitindu-le, am descoperit că, cu o sută cincizeci de lucrări bine alese, ai, dacă nu rezultatul complet al cunoștințelor omenești, cel puțin tot ce îi este de folos unui om să știe. Am consacrat trei ani din viața mea citind și recitind aceste o sută cincizeci de volume, astfel că le cunoșteam aproape pe dinafară când am fost arestat. Cu o ușoară efortare de memorie, mi le-am reamintit în închisoare pe deplin. Astfel aș putea să-ți recit pe Tucidide, Xenofon, Plutarh, Tit-Liviu, Tacit, Strada, Jornandes, Dante, Montaigne, Shakespeare, Spinoza, Machiaveli și Bossuet. Nu ți-i amintesc decât pe cei mai importanți.

— Dar, în cazul acesta, cunoști mai multe limbi?

— Vorbesc cinci limbi vii, germana, franceza, italiana, engleza și spaniola. Cu ajutorul limbii vechi, greaca, înțeleg greaca modernă. Atât numai că o vorbesc prost dar o studiez în momentul de față.

— O studiezi? glăsuie Dantès.

— Da, mi-am făcut un vocabular din cuvintele pe care le știu, le-am aranjat, le-am combinat, le-am sucit și le-am răsucit, astfel ca ele să-mi poată ajunge pentru a-mi exprima gândul. Știu aproape o mie de cuvinte, adică tot ce-mi trebuie la nevoie, deși cred că în dicționare sunt o sută de mii. Desigur nu voi fi elocvent, dar mă voi face înțeles de minune și asta îmi ajunge.

Din ce în ce mai înmărmurit, Edmond începea să găsească aproape supranaturale facultățile acestui om ciudat. Vru să le găsească vreun cusur și continuă:

— Dar dacă nu ți s-au dat condeie, spuse el, cu ce ai putut să, scrii tratatul acesta așa de voluminos?

— Mi-am făcut cu condeie admirabile, care ar putea să fie preferate condeielor obișnuite, dacă materia ar fi cunoscută; cartilajele capetelor de pești care ni se servesc uneori în zilele de post. De aceea mă bucur totdeauna când văd venind miercurile, vinerile și sâmbetele, căci ele îmi dau speranța de a spori provizia cu condeie, iar lucrările mele istorice, sunt — mărturisesc — îndeletnicirea cea mai plăcută. Coborând în trecut, uit prezentul; mergând liber și independent în istorie, nu-mi mai amintesc că sunt prizonier.

— Dar cerneală? spuse Dantès, cu ce ți-ai făcut cerneală?

— Era altădată un cămin în carcera mea, glăsuie Faria. Căminul a fost astupat, firește, la câțva timp după sosirea mea, iar ani de zile se făcuse într-însul foc; interiorul lui e deci căptușit de funingine. Topesc funinginea într-o porție de vin, care mi se dă în fiecare duminică și operația îmi furnizează cerneală excelentă. Pentru notele speciale, care au nevoie să atragă privirea, îmi înțep degetul și scriu cu sânge.

— Când am să pot vedea toate acestea? întrebă Dantès.

— Când ai să vrei, răspunse Faria.

— O, numaidecât! exclamă tânărul.

— Urmează-mă, spuse abatele.

Și reîntră în coridorul subteran unde dispăru. Dantès îl urmă.

Capitolul XVII Camera abatelui

După ce trecu, încovoiindu-se, dar cu destulă ușurință, prin coridorul subteran, Dantès ajunse la extremitatea opusă, care dădea în camera abatelui. Aici trecătoarea se îngusta, oferind abia spațiul suficient pentru ca un om să se poată strecura, târându-se. Camera abatelui avea lespezi pe jos. Ridicând una dintre lespezile din ungherul cel mai întunecos, el începuse laborioasa operație, al cărei sfârșit a fost văzut de Dantès.

Tânărul examinează camera cu multă luare aminte de îndată ce intră. La prima vedere, ca nu prezenta nimic deosebit.

— Bun, spuse abatele, nu e decât 12 și un sfert; avem încă în fața noastră câteva ore.

Dantès privi în juru-i, ca să vadă în ce orologiu putuse citi abatele în mod așa de precis ora.

— Privește raza zilei care vine prin fereastra mea, spuse abatele și privește pe zid liniile pe care le-am tras. Grație acestor linii, care sunt combinate cu dubla mișcare a pământului și a elipsei descrise în jurul soarelui știu cât e ora cu mai multă exactitate decât dacă aș avea un ceas, căci un ceas se deranjează, pe când soarele și pământul nu se deranjează niciodată.

Dantès nu înțelese nimic din explicație. Își închipuise totdeauna, văzând soarele răsărind de după munți și apunând în Mediterana, că acesta mergea, iar nu pământul. Dubla mișcare a globului pe care stătea și de care totuși nu-și dădea seama, i se părea aproape imposibilă. Vedeau, în fiecare cuvânt al interlocutorului său, mistere științifice la fel de admirabile a fi scormonite ca și minele acelea de aur și de diamante pe care le vizitase, într-o călătorie făcută de el, pe când era încă aproape copil, la Guzarate și la Golconda.

— Haide, îi spuse el abatelui, sunt grăbit să-ți examinez comorile; abatele se îndreaptă spre cămin, desprins cu dalta pe care o ținea totdeauna în mână piatra ce forma altădată vatra și care ascundea o cavitate profundă.

În cavitatea aceasta erau închise toate obiectele despre care îi vorbise el lui Dantès.

— Ce vrei să vezi mai întâi? îl întrebă.

— Arată-mi marea dumitale lucrare asupra regalității în Italia.

Faria scoase din dulapul prețios trei sau patru suluri de cârpe răsucite ca niște foi de papirus; fâșii de pânză de patru degete lățime și de optsprezece lungime. Fâșiile numerotate erau acoperite cu un scris pe care Dantès îl putu citi, căci erau scrise în limba maternă a abatelui, adică în italiană, idiom pe care, în calitatea sa de provensal, Dantès îl înțelegea perfect.

— Vezi, aici este totul, îi spuse el. Sunt aproape opt zile de când am scris cuvântul "Sfârșit" în josul fâșiei a șaizeci și opta. Au fost întrebuințate două cămăși ale mele și toate batistele pe care le aveam. Dacă redevin liber vreodată și se găsește în întreaga Italie un tipograf care să îndrăznească a mă tipări, reputația mea e făcută.

— Da, văd, răspunse Dantès. Arată-mi acum, te rog, condeiele cu care a fost scrisă lucrarea.

— Uite-le, glăsui Faria.

Și îi arătă tânărului un bețișor lung de șase degete, gros ca mânerul unui penel, la capătul și în jurul căruia era legat cu ață unul din acele cartilagii pătate încă de cerneală, despre care abatele i-a vorbit lui Dantès. Se prelungea cu un vârf și era crestă ca o pană obișnuită.

Dantès îl examinează, căutând din ochi instrumentul cu care putuse fi tăiat așa de corect.

— A, da, spuse Faria, briceagul, nu-i așa? El e capodopera mea; l-am făcut, ca și" cuțitul pe care îl vezi dintr-un sfeșnic vechi de fier.

Briceagul tăia ca un brici. Cât privește cuțitul, el avea avantajul că putea să servească totdeodată de cuțit și de pumnal.

Dantès examinează obiectele cu atenția cu care, în dughenele de curiozități din Marsilia, examinase uneori instrumentele executate de sălbatici și aduse de pe mările Sudului, de către, căpitani de cursă lungă.

— În ce privește cerneala, spuse Faria, știi cum procedez: o fac pe măsură ce am nevoie.

— Mă mir acum de-un lucru, glăsui Dantès, că zilele ți-au ajuns pentru toată munca aceasta.

— Aveam nopțile, răspunse Faria.

— Noaptele? Ești deci înzestrat ca pisicile și vezi limpede noaptea?

— Nu, dar Dumnezeu i-a dat omului inteligența pentru a veni în ajutorul sărăciei simțurilor sale: mi-am procurat lumină.

— Cum?

— Din carnea care mi se aduce desfac grăsimea, o topesc și scot din ea un fel de ulei compact. Uite lumânarea mea.

Și abatele îi arată lui Dantès un lampion la fel cu acelea care servesc la iluminatul public.

— Dar foc?

— Uite, două pietre și iască.

— Dar chibrituri?

— M-am prefăcut că sufăr de-o boală de piele și am cerut pucioasă care mi s-a dat.

Dantès puse pe o masă obiectele și își coborî capul, strivit sub perseverența și forța acestui spirit.

— Asta nu este totul, continuă Faria. Căci nu trebuie să punem toate comorile într-o singură tainică. S-o închidem pe aceasta.

Puseră lespedea la locul ei. Abatele presăra puțin praf pe deasupra, trecu cu piciorul ca să șteargă orice urmă, înaintă spre pat și îl mișcă din loc.

Dinapoia căpătâiului, tănuită de o piatră care o închidea aproape perfect, era o gaură, iar în gaură o scară de frânghie lungă de 25-30 picioare.

Dantès o examinează: scara era de o trăinicie care rezista oricărei încercări.

— Cine ți-a procurat frânghia necesară acestei minunate lucrări? întreabă Dantès.

— În primul rând câteva cămăși pe care le aveam, apoi cearșafurile patului meu pe care timp de trei ani cât am stat captiv la Fenestrelle, le-am distrămat. Când m-au transportat la castelul If, am izbutit să aduc cu mine furtișagul. Aici am continuat lucrul.

— Dar nu se observa că cearșafurile de pat nu mai aveau tivuri?

— Le coseam la loc.

— Cu ce?

— Cu acul acesta.

Și abatele, desfăcând o șuviță din veșmintele sale, arată lui Dantès un os lung, ascuțit, pe care îl purta la el.

— Da, continuă Faria, mă gândisem la început să desfac gratiile și să fug prin fereastra care e, precum vezi, ceva mai lată decât a dumatăle și pe care aș fi lăsat-o și mai mult în momentul evadării. Dar am observat că fereastra dădea într-o curte interioară, astfel că renunțai la proiectul meu, care era prea riscant. Am păstrat cu toate acestea scara, pentru o împrejurare neprevăzută, pentru una din acele evadări despre care îți vorbeam și pe care hazardul o procură.

Cu aerul că examinează scara, Dantès se gândea de data aceasta la altceva. Îi trecuse prin minte o idee. Că omul acesta, așa de inteligent, de profund, va vedea poate limpede în bezna nenorocirii sale, unde niciodată el n-a putut să distingă ceva.

— La ce te gândești? întrebă abatele zâmbind și luând cufundarea lui Dantès drept semnul celei mai mari admirații.

— Mă gândesc în primul rând la un lucru: la inteligența enormă pe care a trebuit s-o cheltuiești pentru a ajunge aici unde ai ajuns. Ce ai fi făcut devenind liber?

— Poate nimic: prisosul minții mele s-ar fi evaporat în nimicuri. E nevoie de nenorocire pentru a săpa anumite mine misterioase, tănuite în inteligența umană. Pentru ca pulberea să explodeze, e nevoie de presiune. Captivitatea a reunit asupra unui singur punct toate facultățile mele risipite ici-colo. Ele s-au ciocnit într-un spațiu strâmt; și știi că, din ciocnirea norilor, rezultă electricitatea, din electricitate fulgerul, din fulger lumina.

— Nu, nu știu, spuse Dantès abătut de ignoranța sa. Unele cuvinte pe care dumneata le rostești sunt pentru mine cuvinte lipsite de înțeles. Dumneata ești fericit că ești așa de învățat.

Abatele zâmbi.

— Spuneai adineauri că te gândești la două lucruri.

— Da.

— Și nu mi l-ai împărtășit decât pe primul. Care e al doilea?

— Al doilea e că mi-ai povestit viața dumatăle și că nu o cunoști pe a mea.

— Viața dumatăle, tinere, e prea scurtă ca să cuprindă întâmplări de oarecare importanță.

— Ea cuprinde o imensă nenorocire, spuse Dantès. O nenorocire pe care n-am meritat-o și aș vrea — ca să nu-l blestem pe Dumnezeu, cum l-am blestemat uneori — să mă pot lega de oamenii nenorocirii mele.

— În cazul acesta te socoți inocent de faptul care ți se impută.

— Absolut inocent, pe capul singurelor ființe care îmi sunt dragi, pe capul părintelui meu și al lui Mercédès.

— Haide, istorisește-mi povestea dumitale, spuse abatele închizând tainița și trăgând patul la loc.

Dantès istorisi atunci ceea ce el numea povestea sa și care se mărginea la o călătorie în India și la două sau trei călătorii în Levant. Ajunse, în sfârșit, la ultima cursă, la moartea căpitanului Leclère, la pachetul predat de el pentru marele mareșal, la întrevederea cu marele-mareșal, la scrisoarea încredințată de acesta și adresată unui domn Noirtier. În sfârșit, la sosirea în Marsilia, la întrevederea cu părintele său, la dragostea lui Mercédès, la ospățul de logodnă, la arestare, la interogatoriu, la închisoarea provizorie în palatul justiției, în sfârșit, la închisoarea definitivă în Castelul If. Ajuns aici, Dantès nu mai știa nimic, nici măcar timpul de când era deținut.

După terminarea istorisirii, abatele reflectă adânc.

— Este, spuse el după o clipă, o axiomă de drept, de o mare adâncime și care se referă la ce îți spuneam adineaori: dacă un cuget rău nu se naște odată cu întocmire falsă, natura omenească respinge crima. Totuși, civilizația ne-a dat nevoi, vicii, apetituri care au uneori forja de a ne face să înăbușim instinctele noastre bune și să ne îndrume spre rău. De aici maxima: " Dacă vrei să-l descoperi pe vinovat, caută-l mai întâi pe cel căruia crima îi poate fi utilă". Cui putea să-i servească dispariția dumitale?

— Oh, nimănui! Însemnăm așa de puțin.

— Nu răspunde astfel, căci răspunsul e lipsit și de logică și de filozofie. Totul e relativ, dragul meu prieten, de la regele care stânjenește pe viitorul său succesor, până la funcționarul care îl stânjenește pe cel ce e supranumerar. Dacă regele moare, succesorul moștenește o coroană; dacă funcționarul moare, supranumerarul moștenește o leafă de 1200 lire. Cele 1200 lire sunt lista lui civilă. Ele îi sunt tot așa de necesare pentru a trăi, ca și cele 12 milioane ale unui rege. Fiecare individ, de la treapta cea mai de jos până la cea mai înaltă a scării sociale, grupează în jurul său o mică lume de interese având vârtejurile și atomii săi, asemenea lumilor lui Descartes. Numai că lumile acestea se largesc pe măsură ce urcă. O spirală răsturnată care se menține printr-un joc de echilibru. Să revenim, deci, la lumea dumitale. Urma să fii numit căpitanul "Faraonului"?

— Da.

— Urma să te însori cu o fată frumoasă?

— Da.

— Avea cineva interes ca dumneata să nu devii căpitanul "Faraonului"? Avea cineva interes ca dumneata să nu te însori cu Mercédès? Răspunde mai întâi la prima întrebare — ordinea e cheia tuturor problemelor. Avea cineva interes ca dumneata să nu devii căpitanul "Faraonului"?

— Nu, eram foarte iubit pe bord. Dacă mateloții ar fi putut să aleagă un conducător, sunt sigur că m-ar fi ales pe mine. Un singur om avea oarecari motive să-mi poarte pică. Avusesem, cu câțva timp înainte, o ceartă cu el și îi propusesem un duel, pe care-l refuzase.

— Aha! Cum se numea omul acesta?

— Danglars.

— Ce era el pe bord?

— Agent contabil.

— Dacă deveniai căpitan, l-ai fi ținut la postul lui?

— Nu, dacă lucrul depindea de mine, căci mi se păruse că observ oarecari nereguli în socotelile lui.

— Bine, a asistat cineva la ultima duminică de convorbire cu căpitanul Leclère?

— Nu, eram singuri.

— A putut să audă cineva conversația dumneavoastră?

— Da, căci ușa era deschisă. Ba chiar... ia stai... da, da, Danglars a trecut pe acolo exact în momentul când căpitanul Leclère îmi încredința pachetul pentru marele mareșal.

— Bun, făcu abatele, suntem pe calea adevărului. Ai luat pe cineva cu dumneata jos când ai poposit pe insula Elba?

— Pe nimeni.

— Ți s-a încredințat o scrisoare?

— Da, de marele mareșal.

— Ce ai făcut cu scrisoarea?

— Am pus-o în portofoliu.

— Aveai portofoliul la dumneata? Cum putea să stea în buzunarul unui marinar un portofoliu cu o scrisoare oficială?

— Ai dreptate, portofoliul meu era pe bord.

— N-ai băgat pe bord scrisoarea în portofoliu?

— Ba da.

— Din Porto-Ferraio până pe bord ce-ai făcut cu scrisoarea?
— Am ținut-o în mână.
— Când ai urcat pe "Faraon", a putut să vadă oricine că țineai o scrisoare?
— Da.
— Danglars ca și ceilalți?
— Danglars ca și ceilalți.
— Acum ascultă-mă: adună-ți toate amintirile și reconstituie. Cum era conceput denunțul?
— O, da. L-am recitat de trei ori și fiecare cuvânt mi-a rămas în memorie.
— Repetă-mi-l.
Dantès se reculese o clipă.
— Iată-l, spuse el, textual:

"Domnul procuror regal este înștiințat, de un prieten al tronului și al religiei, că numitului Edmond Dantès, secundul vasului «Faraon», sosit azi dimineață din Smirna, după ce s-a oprit la Neapole și Porto-Ferraio, i-au fost încredințate de către Murat o scrisoare pentru uzurpator și de către uzurpator o scrisoare pentru comitetul bonapartist din Paris.

Dovada crimei sale se poate face arestându-l, căci scrisoarea se va găsi la el, sau la părintele său, sau în cabina sa pe bordul «Faraonului»."

Abatele înălță din umeri.

— E limpede ca lumina zilei, spuse el. Trebuie să fi avut inima tare naivă și bună pentru a nu fi ghicit lucrul din capul locului.
— Crezi? exclamă Dantès. Oh, ar fi o mare mârșăvie!
— Cum era scrisul obișnuit al lui Danglars?
— Un scris aplecat.
— Cum era scrisul scrisorii anonime?
— Un scris răsturnat.

Abatele zâmbi.

— Contrafăcut, nu-i așa?

— Prea sigur ca să fie contrafăcut.

— Așteaptă, spuse el.

Luă pana, sau mai bine zis, ceea ce el numea pană, o înmuie în cerneală și scrise cu mâna stângă pe o cârpă preparată în acest scop, primele două sau trei rânduri ale denunțului.

Dantès se trase înapoi și îl privi pe abate aproape cu groază.

— O, e uimitor, exclamă el, cât de mult seamănă scrisul acela cu acesta.

— Ceea ce înseamnă că denunțul fusese scris cu mâna stângă. Am observat un lucru, continuă abatele.

— Care?

— Că toate scrisorile scrise cu mâna dreaptă sunt variate și că toate scrisorile scrise cu mâna stângă se aseamănă.

— Va să zică, ai văzut, ai observat?

— Să continuăm.

— O, da, da!

— Să încercăm la a doua chestiune.

— Ascult.

— Avea cineva interes ca dumneata să nu te însori cu Mercédès?

— Da, un tânăr care o iubea.

— Cum îl cheamă?

— Fernand.

— E un nume spaniol?

— Era catalan.

— Crezi că acesta era capabil să scrie scrisoarea?

— Nu, acesta mi-ar fi dat o lovitură de cuțit, atâta tot.

— Da, e în firea spaniolă, un asasinat. O lașitate însă nu.

— De altminteri, continuă Dantès, el nu avea habar de toate amănuntele cuprinse în denunț.

— Nu le-ai împărtășit nimănui?

— Nimănui.

— Nici chiar iubitei dumitale?

— Nici chiar logodnicei mele.

— Atunci e Danglars.

— O, acum sunt sigur.

— Așteaptă... Danglars îl cunoștea pe Fernand?

— Nu... ba da... Îmi amintesc...

— Ce?

— Cu două zile înainte de căsătoria mea i-am văzut împreună, la masă, sub umbrarul bătrânului Pamphile. Danglars era prietenos și batjocoritor. Fernand era palid și tulburat.

— Erau singuri?

— Nu, aveau cu ei un al treilea tovarăș, cunoscut apropiat al meu care, fără îndoială, le făcuse cunoștință: un croitor cu numele de Caderousse, dar acesta era beat. Ia stai... ia stai... cum de nu mi-a reamintit până acum? Lângă masa la care beau, am văzut o călimară, hârtie, condeie (Dantès duse mâna la frunte). Oh, ticăloșii, ticăloșii!

— Vrei să mai știi ceva? spuse abatele râzând.

— Da, da, deoarece dumneata gândești totul, deoarece vezi limpede în toate, vreau să știu de ce n-am fost interogat decât o dată, de ce nu mi s-au dat judecători și cum de sunt condamnat fără judecată.

— Oh, asta e ceva mai grav, spuse abatele. Justiția are căi sumbre și misterioase, pe care le pătrunzi anevoie. Ceea ce noi am făcut până acum cu privire la prietenii dumitale era un joc de copii. Va trebui, în privința aceasta, să-mi dai indicațiile cele mai precise.

— Haide, cercetează-mă, căci dumneata vezi mai limpede în viața mea decât eu însumi.

— Cine te-a interogat? procurorul regal, substitutul, judecătorul de instrucție?

— Substitutul.

— Era tânăr, sau bătrân?

— Tânăr: douăzeci și șapte sau douăzeci și opt de ani.

— Nu e corupt încă, dar ambițios, spuse abatele. Cum s-a purtat cu dumneata?

— Mai degrabă blând decât sever.

— I-ai povestit totul?

— Totul.

— Și felul lui de a se purta s-a schimbat în cursul interogatoriului?

— O clipă purtarea lui s-a schimbat când a citit scrisoarea care mă compromitea. Părea copleșit parcă de nenorocirea mea.

— De nenorocirea dumitale?

— Da.

— Și ești sigur că el deplângea nenorocirea dumitale?

— Mi-a dat cel puțin o mare dovadă despre simpatia lui.

— Anume?

— A ars singura piesă care mă putea compromite.

— Care? Denunțul?

— Nu, scrisoarea.

— Ești sigur?

— Lucrul s-a petrecut în fața mea.

— Situația se schimbă. Omul acesta ar putea să fie o făptură mult mai mârșavă decât îți închipui.

— Pe cinstea mea, mă faci să mă înfior, spuse Dantès. Așadar, lumea e populată de tigri și de crocodili?!

— Da. Atât numai că tigrii și crocodilii cu două picioare sunt mai periculoși decât ceilalți.

— Să continuăm, să continuăm.

— Cu plăcere. A ars scrisoarea, spui?

— Da, spunându-mi: "Vezi, nu există decât dovada asta contra dumitale, și-o nimicesc".

— Purtarea e prea sublimă ca să fie naturală.

— Crezi?

— Sunt sigur. Cui era adresată scrisoarea?

— Domnului Noirtier, strada Coq-Héron No. 13, la Paris.

— Poți să presupui că substitutul dumitale avea vreun interes ca scrisoarea să dispară?

— Poate că da. Căci m-a silit să făgăduiesc în două sau trei rânduri, în interesul meu — spunea el — că nu voi vorbi nimănui despre scrisoarea aceasta și m-a pus să jur că nu voi pronunța numele scris pe adresă.

— Noirtier?... repetă abatele, Noirtier? Am cunoscut un Noirtier la Curtea fostei regine a Etruriei, un Noirtier care fusese girondin sub revoluție. Cum îl chema pe substitutul dumitale?

— De Villefort.

Abatele izbucni în râs.

Dantès îl privi buimăcit.

— Ce ai? spuse el.

— Vezi raza asta de lumină? întrebă abatele.

— Da.

— Ei bine, totul e acum pentru mine mai clar decât raza asta străvezie și luminoasă. Biet copil, biet tânăr! Și a fost bun cu dumneata magistratul?

— Da.

— Vrednicul substitut a ars, a nimicit scrisoarea?

— Da.

— Cinstitul furnizor al călăului te-a pus să juri că nu vei pronunța niciodată numele de Noirtier?

— Da.

— Sărmane orb, știi cine era acest Noirtier?... Noirtier era părintele lui.

Dacă trăznetul ar fi văzut la picioarele lui Dantès, săpând un abis în fundul căruia se deschidea infernul, efectul produs asupra lui ar fi fost mai puțin prompt, mai puțin electric, mai puțin zdrobitor decât neașteptatele cuvinte. Se ridică apucându-și capul în mâini, ca pentru a-l împiedica să explodeze.

— Părintele lui, părintele lui? exclamă el.

— Da, părintele lui, pe care îl cheamă Noirtier de Villefort, reluă abatele.

O lumină fulgerătoare trecu atunci prin creierul deținutului, tot ce rămăsese întunecos fu în chiar clipa aceea fulgerat de o lumină strălucitoare. Tărăgănările lui Villefort în timpul interogatoriului, scrisoarea nimicită, jurământul cerut, glasul, implorator aproape, al magistratului, care, în loc să amenințe, implora parcă, totul îi reveni în memorie. Scoase un strigăt, se clătină o clipă ca un om beat, apoi se năpusti prin deschizătura care ducea de la celula abatelui la a sa:

— Oh, trebuie să fiu singur, spuse el, ca să cuget la toate astea.

Și, ajungând în carcera sa, căzu pe patul unde temnicerul îl găsi seara stând cu ochii ficși, cu trăsăturile contractate, dar neclintit și mut ca o statuie.

În ceasurile de meditație care se scurseră ca niște secunde, el luase o hotărâre cumplită și făcuse un jurământ formidabil.

Un glas îl trezi pe Dantès din reverie: acela al abatelui Faria care, primind la rându-i vizita temnicerului, venise să-l invite pe Dantès să cineze cu el. Calitatea de nebun recunoscut și, mai cu seamă de nebun amuzant îi acorda bătrânului prizonier câteva privilegii, ca de exemplu, acela de a avea

o pâine ceva mai albă și o sticlută cu vin, duminica. Iar astăzi era tocmai duminică și abatele venise să-l invite pe tânărul tovarăș să împartă cu el pâinea și vinul.

Dantès îl urmă. Toate liniile chipului său se refăcuseră și își reluaseră locul obișnuit; dar cu o rigiditate și o tărie, dacă se poate spune astfel, care trădau o hotărâre luată. Abatele îl privi fix.

— Îmi pare rău că te-am ajutat în cercetările dumitale și că ți-am spus cele ce ți-am spus, glăsui el.

— De ce? întreba Dantès.

— Pentru că ți-am infiltrat în inimă un sentiment care nu exista într-însa: răzbunarea.

Dantès zâmbi.

— Să vorbim despre altceva, spuse el.

Abatele îl privi încă o clipă și clătină cu tristețe din cap. Pe urmă, așa cum Dantès îl rugase, vorbi despre altceva.

Bătrânul deținut era dintre oamenii a căror conversație, asemenea aceleia a oamenilor care au suferit mult, conține informații numeroase și un interes susținut. Dar ea nu era egoistă, iar nefericitul nu pomenea niciodată de nenorocirile sale.

Dantès îi asculta cu admirație fiecare cuvânt: unele corespundeau anumitor idei pe care le avea și anumitor cunoștințe care erau de resortul meseriei sale de marinar, altele se refereau la locuri necunoscute și — ca acele aurore boreale care îi luminează pe navigatori la latitudinile australe — arătau tânărului peisaje și orizonturi noi, iluminate de luciri fantastice. Dantès înțelese câtă fericire ar fi pentru o alcătuire inteligentă să urmeze spiritul acesta ridicat pe înălțimile morale, filozofice sau sociale pe care el era deprins să se joace.

— Ar trebui să mă înveți câte ceva din ce știi dumneata, spuse Dantès, măcar pentru ca să nu te plictisești cu mine. Am impresia că, de bună seamă, preferi singurătatea, — unui tovarăș fără educație și fără însemnătate, așa cum sunt eu. Dacă consimți la cererea mea, mă oblig să nu-ți mai vorbesc de evadare.

Abatele zâmbi.

— Oh, copilul meu, spuse el, știința omenească e tare mărginită, iar după ce te voi fi învățat matematicile, fizica, istoria și cele trei sau patru

limbi vii pe care le vorbesc, vei ști ce știu eu: iar toată această știință voi putea s-o torn doar în doi ani, din spiritul meu într-al dumitale.

— În doi ani? spuse Dantès. Crezi că aş putea să învăț toate aceste lucruri în doi ani?

— În aplicarea lor, nu. În principiile lor, da. A învăța nu înseamnă a ști. Există știutori și există savanți: pe unii îi face memoria, pe alții filozofia.

— Dar filozofia nu se poate învăța?

— Filozofia nu se învață. Filozofia este împreunarea științelor dobândite cu geniul care le aplică. Filozofia e norul strălucitor pe care Crist a pus piciorul pentru a urca la cer.

— Haide, spuse Dantès, ce mă înveți întâi? Sunt grăbit să încep, mi-e sete de știință.

— Totul! spuse abatele.

Într-adevăr, din seara aceea, deținuții întocmiră un plan de educație care începu să fie executat de a doua zi. Dantès avea o memorie prodigioasă, o ușurință extremă de concepție. Dispoziția matematică a spiritului său îl făcea apt să înțeleagă totul prin calcul, în timp ce poezia marinarului corija tot ce putea să fie prea material în demonstrația redusă la uscăciunea cifrelor, sau la rectitudinea liniilor. Știa, de altminteri, italiana și puțin din greaca pe care o învățase în călătoriile sale din Orient. Cu ajutorul acestor două limbi, înțelese curând mecanismul tuturor celorlalte, iar după șase luni începu să vorbească spaniola, engleza și germana.

Așa cum îi spuse abatele Faria, fie că distracția oferită de studiu îi ținea loc de libertate, fie că — precum l-am mai văzut —, respectuos rigid față de cuvântul său, el nu mai pomenea de evadare, iar zilele se scurgeau pentru dânsul reperi și instructive. După un an era alt om.

În ce-l privește pe abatele Faria, Dantès observa că, în ciuda distracției pe care prezența sa o adusese captivității lui, el se posomora din zi în zi. Un gând neîncetat și etern părea că îi împresoară mintea. Cădea în reverii profunde, ofta fără voie, se ridica deodată, își încrucișa brațele și se plimba mohorât în jurul carcerii.

Într-o zi, se opri brusc în mijlocul unuia din cercurile repetate de o sută de ori, pe care le descria în jurul încăperii și exclamă:

— O, dacă nu ar fi santinele!

— Santinelele n-au să fie decât atâta timp cât ai să vrei dumneata, spuse Dantès, care îi urmărise gândul prin cutia creierului ca printr-un

cristal.

— Ți-am spus, răspunse abatele, că eu mă dau în lături din fața unei crime.

— Și totuși, crima, dacă e săvârșită, va fi săvârșită din instinctul conservării noastre, dintr-un sentiment de apărare personală.

— N-are a face, nu voi putea.

— Te gândești totuși.

— Mereu, mereu, murmură abatele.

— Și ai găsit un mijloc, nu-i așa? îl întrebă repede Dantès.

— Da, dacă s-ar întâmpla să fie pusă pe galerie o santinelă oarbă și surdă.

— Va fi oarbă, va fi surdă, răspunse tânărul cu un accent de hotărâre care îl înfricoșă pe abate.

— Nu, nu! exclamă el. Cu neputință!

Dantès vru să-l rețină asupra acestui subiect, dar abatele clătină din cap și refuză să mai răspundă.

Trecură trei luni.

— Ești tare? îl întrebă într-o zi abatele pe Dantès.

Fără să răspundă, Dantès luă dalta, o îndoii ca pe o potcoavă și o îndreptă la loc.

— Te-ai obliga să nu ucizi santinela decât în caz de absolută nevoie?

— Da, pe onoarea mea.

— Atunci, spuse abatele, vom putea să executăm planul nostru.

— Și cât timp ne va trebui pentru executarea lui?

— Cel puțin un an.

— Dar am putea să ne-apucăm de lucru?

— Imediat.

— Uite, vezi, am pierdut un an! exclamă Dantès.

— Crezi că l-am pierdut? spuse abatele.

— O, iartă-mă, iartă-mă! exclamă Edmond roșind.

— Sst, spuse abatele. Omul nu e niciodată decât om și încă dumneata ești unul dintre cei mai buni pe care i-am cunoscut. Ascultă planul meu.

Abatele arată atunci lui Dantès un desen pe care îl schițase: planul încăperii sale, al aceleia a lui Dantès și al coridorului care le lega una de alta. În mijlocul galeriei el fixă un șanț la fel cu acelea care se practică în mine. Șanțul îi ducea pe ambii prizonieri sub galeria unde se plimba

santinela. Ajunși aici, ei făceau o scobitură largă, desprindeau una din lespe-zile care formau pardoseala galeriei. La un moment dat, lespeda se afunda sub greutatea soldatului care dispărea înghițit de scobitură; Dantès se năpustea asupra lui în momentul când, amețit de cădere, el nu se putea apăra, îl lega, îi puneă un căluș și atunci amândoi, trecând printr-una din ferestrele galeriei, coborau pe zidul exterior cu ajutorul scării de frânghie și fugeau.

Dantès bătu din palme, iar ochii îi scânteiară de bucurie. Planul era așa de simplu încât trebuia să izbutească.

Minerii se apucară în aceeași zi de lucru, cu atât mai multă tragere de inimă, cu cât munca urma unui lung repaus și nu făcea decât să continue, după toate probabilitățile, cugetarea intimă și secretă a amândurora.

Nu-i întrerupea altceva decât ora la care fiecare era nevoit să se înapoieze în carcera sa pentru a primi vizita temnicerului. Se deprinseseră de altminteri să distingă, după zgomotul imperceptibil al pașilor, momentul când omul cobora, astfel că niciodată ei n-ar fi fost prinși fără veste. Pământul pe care-l extrăgeau din noua galerie și care ar fi umplut în cele din urmă vechiul coridor, era aruncat puțin câte puțin, cu precauții extraordinare, printr-una sau printr-alta din ferestrele carcerii lui Dantès sau al lui Faria: îl pulverizau cu grijă, iar vântul nopții îl ducea departe fără să lase urme.

Trecu mai mult de un an în munca aceasta, îndeplinită cu o daltă, un cuțit și o pârghie de lemn. În decursul acestui an, în timp ce continuau să lucreze, Faria continua instruirea lui Dantès, vorbindu-i când o limbă, când alta, învățându-l istoria națiunilor și a marilor oameni care lăsau din timp în timp, în urma lor, una din acele dăre luminoase ce se numește glorie. Abatele, om de lume, din lumea mare, avea pe deasupra, în manierele sale, o măreție melancolică, din care, grație spiritului de asimilare cu care natura îl înzestrase, Dantès se pricepu să extragă acea politețe elegantă ce-i lipsea și purtările aristocratice, care nu se capătă de obicei decât prin contactul cu clasele ridicate sau cu societatea oamenilor superiori.

După 15 luni, gaura era gata; scobitura era făcută sub galerie; se auzea umbletul santinelei, iar cei doi lucrători, siliți să aștepte o noapte întunecoasă și fără lună pentru ca evadarea lor să fie și mai sigură, nu mai aveau decât o teamă: ca solul să nu se năruiască prea devreme sub picioarele soldatului. Neajunsul fu înlăturat, punând o mică grindă, pe care o găsiseră

la temelii, ca suport. Dantès era ocupat cu așezarea ei, când îl auzi deodată pe abatele Faria rămas în camera tânărului unde se îndeletnicea cu ascuțirea unei pene, destinată să țină scara de frânghie; abatele îl chema cu un accent de durere. Dantès intră repede și îl zări pe abate în picioare, în mijlocul încăperii, palid, cu sudoarea pe frunte, cu mâinile cris-pate.

— Vai, ce e? exclamă Dantès.

— Repede, repede, ascultă-mă! spuse abatele.

Dantès privi chipul livid al lui Faria, ochii lui încercănați de un cerc vânăt, buzele-i albe, părul zbârlit; și, de spaimă, dădu drumul din mână dălții.

— Dar ce s-a întâmplat? strigă Edmond.

— Sunt pierdut, spuse abatele. Ascultă-mă. Un rău cumplit, ucigător poate, mă va cuprinde; accesul sosește, îl simt; am fost atins de el cu un an înainte de încarcerarea mea. Nu există pentru răul acesta decât un leac; ți-i voi spune: aleargă repede la mine, ridică piciorul patului, piciorul e scobit; vei găsi acolo o sticlută de cristal, plină pe jumătate cu o licoare roșie. Ad-o; sau, mai bine zis, nu, nu, aș putea să fiu surprins aici, ajută-mă să mă întorc la mine cât mai am oarecari puteri. Cine știe ce se va întâmpla în timpul cât va dura accesul!

Fără să-și piardă capul, deși nenorocirea care îl izbea era imensă, Dantès coborî în coridor, târând după sine pe nefericitul tovarăș și — aducându-l cu trudă infinită până la extremitatea opusă — ajunse în camera abatelui. Îl depuse pe pat.

— Mulțumesc, spuse abatele, înfiorându-se din toate mădularele, ca și cum ieșea dintr-o apă înghețată. Uite, răul vine, am să cad în catalepsie; poate că n-am să fac nici o mișcare, poate că n-am să scot un geamăt; dar, de asemeni, poate că am să spumeg, că am să înțepenesc, că am să strig; caută să nu se audă strigătele mele; e important lucrul acesta, căci, atunci poate mă vor muta în altă cameră și vom fi despărțiți pentru totdeauna. Când mă vei vedea nemișcat, rece și cum s-ar spune, mort, abia în clipa aceea — auzi? — descleștează-mi dinții cu cuțitul, prelinge în gura mea opt până la zece picături din licoarea aceasta, și-mi voi reveni, poate.

— Poate? exclamă îndurerat Dantès.

— Ajutor! Ajutor!, strigă abatele; mă... mă... mă...

Accesul fu așa de subit și de violent, încât nefericitul deținut nu mai putu să termine cuvântul început; un nor trecu pe fruntea sa, fulgerător și

întunecat ca furtunile mării. Criza îi dilată ochii, îi strâmbă gura, îi împurpură obraji. Se zvârcoli, spumegă, mugii; dar așa cum el îi recomandase, Dantès îi înăbuși strigătele sub pătură. Criza dură două ceasuri. Atunci, mai țeapăn decât un obiect, mai palid și mai rece decât marmura, mai frânt decât o trestie călcată în picioare, căzu, se chirci într-o ultimă convulsie și deveni livid.

Edmond așteptă ca moartea aparentă să cotopească trupul și să-l înghețe; atunci luă cuțitul, introduse lama între dinți, descleștă cu trudă nespunsă fălcile crispate, numără una după alta zece picături din licoarea roșie și așteptă.

Se scursese un ceas fără ca bătrânul să facă cea mai mică mișcare. Dantès se temea că a așteptat prea mult și-l privea cu mâinile înfundate în păr. În sfârșit, o culoare ușoară apăru pe obraji, ochii, care rămăseseră deschiși, fără vedere, își recăpătară privirea, un suspin slab scăpă din gură, făcu o mișcare.

— E salvat! E salvat! strigă Dantès.

Bolnavul nu putea încă să vorbească, dar întinse cu o încordare vădită mâna spre ușă. Dantès ascultă și auzi pașii temnicerului; erau orele șapte și Dantès n-avusese răgazul să măsoare timpul.

Tânărul se năpusti spre deschizătură, se afundă în ea, potrivi lespedea deasupra capului și intră la el.

Peste o clipă ușa se deschise și, ca de obicei, temnicerul îl găsi pe pat.

De îndată ce acesta întoarse spatele, de îndată ce zgomotul pașilor se pierdu pe coridor, Dantès, mistuit de neliniște, porni înapoi, fără să se gândească la mâncare, pe drumul pe care îl făcuse și, ridicând lespedea cu capul, intră în camera abatelui.

Acesta își revenise în fire, dar stătea tot întins, țeapăn, fără puteri, pe pat.

— Nu credeam că am să te mai văd, îi spuse lui Dantès.

— De ce? întrebă tânărul; credeai că vei muri?

— Nu; dar totul este gata pentru evadarea dumată și credeam că ai să evadezi.

Roșeața indignării coloră obraji lui Dantès.

— Fără dumneata? exclamă el. M-ai crezut într-adevăr capabil de aceasta?

— Acum văd că m-am înșelat, spuse bolnavul. Oh, sunt tare slab, tare frânt, tare distrus.

— Curaj, îți vor reveni forțele, spuse Dantès, așezându-se lângă patul lui Faria și luându-i mâinile.

Abatele clătină din cap.

— Ultima oară, spuse el, accesul a durat o jumătate de ceas, după care mi s-a făcut foame și m-am ridicat singur; astăzi nu-mi pot mișca nici piciorul, nici brațul drept. Capul mi-e împăienjenit, ceea ce dovedește o îngrămădire de sânge la creier. A treia oară voi rămâne paralizat complet, sau voi muri deodată.

— Nu, nu, liniștește-te, nu vei muri; al treilea acces dacă te cuprinde, te va găsi liber. Te voi salva ca și acum și mai bine decât acum, căci vom avea toate ajutoarele necesare.

— Dragul meu, spuse bătrânul, nu te amăgi; criza care a trecut m-a condamnat la închisoare veșnică; pentru a fugi trebuie să pot merge.

— Ei bine, vom aștepta opt zile, o lună, două luni dacă trebuie; în intervalul acesta îți vor reveni forțele; totul e pregătit pentru fuga noastră și avem libertatea de a alege ora și momentul. În ziua când te vei simți destul de tare ca să înoți, în ziua aceea vom pune planul în aplicare.

— Nu voi mai înota, spuse Faria; brațul acesta e paralizat, nu pentru o zi, ci pentru totdeauna. Ridică-l și vezi cât cântărește.

Tânărul ridică brațul care recăzu insensibil. Scoase un oftat.

— Nu-i așa, Edmond, că ești convins acum? spuse Faria; crede-mă, știu ce spun: de la primul atac pe care l-am avut, am meditat mereu. Îl așteptam, căci e o moștenire de familie; tata a murit la a treia criză, bunicul meu de asemenea. Medicul care mi-a compus licoarea aceasta și care nu e altul decât faimosul Cabanis, mi-a prezis aceeași soartă.

— Medicul se înșală, strigă Dantès; cât privește paralizia dumatăle, ea nu mă stânjenește; te voi lua pe umeri și voi înota susținându-te.

— Copilule, glăsui abatele, ești marinar, ești înotător, știi prin urmare că un om încărcat cu o astfel de povară nu ar face nici 80 de metri pe mare. Nu te mai lăsa amăgit de himerele care nu pot înșela inima dumatăle admirabilă; voi rămâne deci aici până va suna ora izbăvirii mele, care nu mai poate să fie acum decât aceea a morții. Dumneata fugi, pleacă. Ești tânăr, isteț și puternic, nu te neliniști de mine, te dezleg de cuvânt.

— Bine, spuse Dantès, bine, atunci voi rămâne și eu.

Apoi, ridicându-se și întinzând o mână solemnă asupra bătrânului:

— Pe sângele lui Crist, jur că nu te voi părăsi" până la moartea dumitale!

Faria îl privi pe tânărul așa de nobil, de simplu, de superior și citi pe trăsăturile lui, însuflețite de expresia celui mai curat devotament, sinceritatea afecțiunii și loialitatea jurământului.

— Haide, spuse bolnavul, accept, mulțumesc.

Pe urmă, întinzându-i mâna:

— Vei fi poate răsplătit pentru devotamentul acesta așa de dezinteresat, îi spuse el; dar, deoarece eu nu pot și dumneata nu vrei să pleci, trebuie să astupăm subterana făcută sub galerie. Soldatul ar putea să descopere, mergând, sonoritatea locului scobit, să atragă atenția unui inspector și atunci am fi descoperiți și despărțiți. Du-te și fă treaba aceasta la care eu, din nefericire, nu mai pot să te ajut; muncește toată noaptea, dacă trebuie și nu reveni la mine decât mâine dimineață, după vizita temnicerului. Îți voi spune ceva important.

Dantès luă mâna abatelui, care îl liniști printr-un zâmbet și ieși cu supunerea și respectul pe care le purta bătrânului prieten.

Capitolul XVIII Comoara

Când Dantès intră a doua zi dimineață în camera tovarășului de captivitate, îl găsi pe Faria stând cu figura calmă.

Sub raza ce se strecura prin ferestruica celulei, el ținea în mâna stângă — singura, vă amintiți, de care se putea folosi — un petec de hârtie, căreia obișnuința de a fi înfășurată, îi dăduse forma unui cilindru ce nu mai voia să se întindă.

Arată hârtia lui Dantès, în tăcere.

— Ce-i asta? întrebă Dantès.

— Privește bine, spuse abatele zâmbind.

— Privesc cu încordare, glăsui Dantès și nu văd decât o hârtie pe jumătate arsă, având schițate pe ea caractere gotice cu o cerneală ciudată.

— Dragul meu, spuse Faria, hârtia asta este — pot să-ți mărturisesc totul acum, deoarece te-am pus la încercare — comoara mea, din care, începând de astăzi, jumătate îți aparține.

O sudoare rece trecu pe fruntea lui Dantès. Până astăzi — și de cât timp! — el evitase să-i vorbească lui Faria despre comoară, sursa acuzației de nebunie ce apăsa asupra bietului abate; cu delicatețea-i instinctivă, Edmond preferase să nu atingă coarda aceasta dureros de vibrantă; iar la rândul său, Faria tăcuse. Luase tăcerea bătrânului drept o revenire la rațiune; astăzi, cele câteva cuvinte scăpate lui Faria după o criză așa de penibilă păreau să anunțe o gravă recidivă a alienației mintale.

— Comoara dumitale? îngăimă Dantès.

Faria zâmbi.

— Da, spuse el; în toate privințele dumneata ești o inimă nobilă, Edmond și înțeleg după paloarea și fiorul dumitale ce se petrece în dumneata acum. Nu, fii liniștit, nu sunt nebun. Comoara există, Dantès și dacă nu mi-a fost dat s-o posed eu, o vei posedea dumneata; nimeni n-a voit să mă asculte și să mă creadă, deoarece mă socotea nebun: dar dumneata, care știi desigur că nu sunt, ascultă-mă și ai să mă crezi pe urmă dacă vrei.

"Oh, murmură Edmond pentru sine, a luat-o iarăși razna. Nenorocirea asta îmi mai lipsea!"

Apoi, cu glas tare:

— Prietene, îi spuse lui Faria, poate că accesul te-a obosit; nu vrei să te odihnești puțin? Mâine voi asculta, dacă dorești, povestea dumitale, dar astăzi nu vreau decât să te îngrijesc. De altminteri, continuă el zâmbind, o comoară e un lucru așa de important pentru noi?

— Foarte important, Edmond, glăsui bătrânul. Cine știe dacă mâine, poimâine, poate, nu va veni al treilea acces? Gândește-te că atunci totul se va sfârși. Da, este drept; m-am gândit deseori cu amară plăcere la bogățiile acestea care ar constitui fericirea a zece familii și care rămâneau pierdute pentru oamenii ce mă persecutau. Ideea îmi servea de răzbunare și o gustam pe îndelete, în noaptea carcerii mele și în deznădejdea captivității. Dar acum, când de hatârul dumitale am iertat lumea, acum când te văd tânăr și plin de viitor, când mă gândesc la toată fericirea ce poate să rezulte pentru dumneata de pe urma unei astfel de revelații, întârzierea mă înfioară și tremur de teamă că nu voi putea asigura unui proprietar vrednic ca dumneata, stăpânirea atâtor bogății îngropate.

Edmond întoarse capul oftând.

— Stăruiești în neîncrederea dumitale, Edmond? urmă Faria; glasul meu nu te convinge? Văd că ai nevoie de dovezi. Ei bine, citește hârtia aceasta, pe care nu am arătat-o nimănui.

— Măine, prietene, spuse Edmond, dându-se înapoi și nevrând să se complacă în nebunia bătrânului; credeam că suntem înțeleși, că nu vom vorbi despre subiectul acesta decât mâine.

— Nu vom vorbi despre el decât mâine, dar citește astăzi hârtia.

"Să nu-l irit, gândi Edmond."

Și, luând hârtia din care jumătate lipsea, nimicită fiind, desigur în vreun accident, citi:

*"Comoara aceasta care poate să se urce la două
taleri romani în unghiul cel mai dep
a celei de-a doua deschizături, care
declar că-i aparține în toată pro
tar.*

25 Aprilie 1498"

— Ei? spuse Faria după ce tânărul mântui lectura.

— Dar, răspunse Dantès, nu văd aici decât rânduri trunchiate, cuvinte fără șir; frazele sunt întrerupte de foc și rămân neînțelese.

— Pentru dumneata, prietene, care le citești întâia oară, dar nu pentru mine, care m-am trudit deasupra lor nopți în șir, care am reconstruit fiecare frază și am completat fiecare rând.

— Și crezi că ai găsit tâlcul rămas în aer?

— Sunt sigur și vei judeca; dar, mai întâi, ascultă istoria hârtiei acesteia.

— Tăcere! exclamă Dantès! Pași... se apropie, plec... Cu bine.

Și, bucuros că scăpa de povestea și de explicația care i-ar fi confirmat desigur nenorocirea prietenului său, Dantès se furișă ca o șopârlă prin coridorul îngust, în timp ce Faria, cu puterile sporite din cauza spaimei, împingea cu piciorul lespedea și o acoperea cu o rogojină ca să ascundă crăpăturile pe care n-avusese timpul să le astupe.

Aflând de la temnicer de accidentul lui Faria, guvernatorul venea să se asigure în persoană de gravitatea lui.

Faria îl primi stând, evită orice gest compromițător și izbuti să tăinuiască guvernatorului paralizia care ucisese jumătate din ființa sa. Se temea că guvernatorul, înduioșat de el, îl va transporta într-o celulă mai sănătoasă și-l va despărți astfel de tânărul tovarăș. Din fericire însă nu se întâmplă aceasta, iar guvernatorul se retrase încredințat că bietul nebun, pentru care simțea în adâncul inimii o oarecare afecțiune, nu era atins decât de o ușoară indispoziție.

Între timp, așezat pe pat, cu capul în mâini, Edmond încerca să-și adune gândurile; totul era așa de chibzuit, de mare și de logic la Faria, de când îl cunoștea, încât nu putea să înțeleagă cum această supremă înțelepciune din toate punctele de vedere e asociată cu sminteala asupra unuia singur: se înșela Faria în privința comorii? Se înșela lumea în privința lui Faria?

Dantès rămase toată ziua în celula sa, neîndrăznind să se înapoieze la prietenul său. Încerca să îndepărteze astfel momentul când va căpăta certitudinea că abatele e nebun. Convingerea aceasta fu, desigur, groaznică pentru el.

Dar, spre seară, după ora obișnuită de vizită, Faria văzând că tânărul nu revine, încercă să parcurgă spațiul care-l despărțea de el. Edmond se înfioră auzind eforturile dureroase pe care bătrânul le făcea târându-se. Piciorul îi era țeapăn și nu se mai putea ajuta nici cu brațul. Edmond fu obligat să-l tragă spre el, căci singur n-ar fi putut să iasă niciodată prin des-chizătura îngustă ce dădea în camera lui Dantès.

— Iată-mă pornit cu înverșunare în urmărirea dumatăle, spuse bătrânul cu un zâmbet luminos de bunăvoință. Credeai că poți să scapi de generozitatea mea, dar te înșeli. Ascultă.

Edmond văzu că nu poate da înapoi: îl așeză pe bătrân pe pat și se așeză lângă el pe scăunel.

— Știi, spuse abatele, că eu eram secretarul, intimul, prietenul cardinalului Spada, ultimul dintre principii cu acest nume. Datoresc vrednicului senior toată fericirea pe care am gustat-o în viață. Nu era bogat, deși bogățiile familiei sale fuseseră proverbiale, astfel că auzeam deseori spunându-se: "bogat ca un Spada". Dar el trăia ca și zvonul public, din reputația asta de bogăție. Palatul său a fost paradisul meu. I-am instruit nepoții, care au murit, iar când fu singur pe lume, îi înapoiai printr-un devotament absolut, tot ce el făcuse pentru mine în zece ani.

Curând casa cardinalului nu mai avu secrete pentru mine; îl văzusem deseori pe monsenior lucrând la compulsarea unor cărți antice și scormonind cu lăcomie, în colb, manuscrise de familie. Într-o zi, pe când îi luam în nume de rău vegherile zadarnice și copleșirea care urma după ele, el mă privi zâmbind cu amărăciune și îmi deschise o carte, care este istoria orașului Roma. Aici, la capitolul douăzeci din viața papei Alexandru al VI-lea, erau rândurile următoare, pe care nu le-am putut uita niciodată:

"Marile războaie ale Romagnei erau terminate. Cezar Borgia, cuceritor, avea nevoie de bani pentru a cumpăra întreaga Italie.

Papa avea de asemeni nevoie de bani pentru a sfârși cu Ludovic al XII-lea, regele Franței, care era încă grozav, deși trecuse prin grele încercări. Trebuia deci să se facă o bună speculație, lucru care devenea anevoios în biata Italie sleită.

Sfinția sa avu o idee. Se hotărî să facă doi cardinali.

Alegând două mari personaje din Roma, doi bogați în special, sfântul părinte câștiga din speculație următoarele: va avea de vânzare marile funcții și însărcinările magnifice, în stăpânirea cărora erau cei doi cardinali; în afară de asta putea să conteze pe un preț strălucit din vânzarea ambelor demnități.

Rămânea a treia parte din speculație care se va vedea curând.

Papa și Cezar Borgia găsiră mai întâi pe viitorii cardinali: pe Jean Rospigliosi, care deținea singur patru dintre cele mai înalte demnități ale Sfântului Scaun, apoi pe Cezar Spada, unul dintre cei mai nobili și mai bogați romani. Și unul și altul bănuiau prețul unei atari favori din partea papei. Erau ambițioși. După ce-i găsi, Cezar găsi curând și cumpărători pentru funcțiile lor.

Rospigliosi și Spada plătiră deci ca să fie cardinali, iar alți opt plătiră ca să fie ceea ce erau înainte cardinalii creați acum. Opt sute de mii de taleri intrară în lăzile speculatorilor.

Să trecem la ultima parte a speculației; e timpul. Copleșind cu atenții pe Rospigliosi și Spada, acordându-le insignele cardinalului, încredințat că, desigur, ci își adunaseră averea fixându-se la Roma, pentru a plăti datoria nefectivă a recunoștinței lor, papa și Cezar Borgia invitară la masă pe cei doi cardinali.

— Între sfântul părinte și fiul său se ivi o discuție: Cezar gândea că se poate recurge la unul din mijloacele pe care le ținea totdeauna la dispoziția prietenilor săi intimi, adică: faimoasa cheie cu care ruga anumite persoane

să deschidă un anumit dulap. Cheia avea, din neglijența lucrătorului, un ascuțiș mic. Când forțai ca să deschizi dulapul, a cărui broască era anevoioasă, te înțepai cu vârful și mureai a doua zi. Mai era inelul cu cap de leu pe care Cezar îl puneă în deget când dăruia anumite strângeri de mâini. Leul mușca epiderma mâinilor favorizate, iar după 24 de ore mușcătura era mortală.

Cezar propuse deci părintelui său, fie să-i trimită pe cardinali să-i deschidă dulapul, fie să dăruiască fiecăruia o cordială strângere de mână, iar Alexandru al VI-lea îi răspunse:

— Să nu ne uităm la un prânz când e vorba de admirabilii cardinali Spada și Rospigliosi. Ceva îmi spune că vom recâștiga banii cheltuiți. De altfel uiți, Cezar, că o indigestie se declară imediat, în timp ce o înțepătură sau o mușcătură nu-și face efectul decât după o zi sau două.

Cezar se plecă în fața acestui raționament. De aceea cardinalii fură invitați la masă.

Masa fu așezată în vila pe care papa o poseda lângă Sfântul Petru din Liens, o fermecătoare locuință pe care cardinalii o cunoșteau bine din reputație.

Amețit de demnitatea-i nouă, Rospigliosi își pregăti stomacul și înfățișarea cea mai bună. Om prudent și care își iubea numai nepotul, un tânăr căpitan care îndreptătea toate speranțele, Spada luă hârtie, o pană și își făcu testamentul.

Spuse apoi nepotului să-l aștepte în vecinătatea vilei, dar se pare că servitorul nu l-a găsit.

Spada cunoștea obiceiul invitațiilor. De când creștinismul eminamente civilizator își adusese progresele la Roma, nu mai venea din partea tiranului un centurion să-ți spună: «Cezar vrea să mori», ci un ambasador *a lettere* venea să-ți spună din partea papei cu gură zâmbitoare: «Sfinția sa vrea să luați masa cu ea».

Spada plecă pe la orele două spre Sfântul Petru din Liens; papa îl aștepta. Prima figură care izbi ochii lui Spada fu aceea a nepotului său, gătit și grațios, căruia Cezar Borgia îi acorda toate atențiile. Spada îngălbeni; iar Cezar, care îi aruncă o privire plină de ironie, lăsă să se vadă că prevăzuse totul și capcana era bine întocmită.

Mâncară. Spada nu putuse să-l întrebe pe nepotul său decât: «Ai primit mesajul meu?» Nepotul răspunse că nu și înțelese perfect valoarea întrebării.

Era prea târziu însă, căci băuse un pahar cu un vin excelent pus deoparte pentru el de chelnerul papei. Spada văzu în același moment apropiindu-se o altă sticlă din care i se oferi cu dărnicie. Peste un ceas, un medic îi declara pe amândoi otrăviți. Spada murea în pragul vilei, nepotul murea la ușa sa, făcând un semn pe care nevasta nu îl înțelese.

Cezar și papa se grăbiră îndată să cotopească moștenirea, sub pretextul căutării hârtiilor defuncțiilor. Dar moștenirea se rezuma la atât: un petec de hârtie pe care Spada scrisese:

«Las nepotului meu drag lăzile mele, cărțile mele, printre care frumosul meu breviar cu colțurile aurite, dorind să păstreze amintirea aceasta de la unchiul său iubitor».

Moștenitorii căutară peste tot, admirară breviarul, sfeterisiră mobilele și se mirară că Spada, om bogat, era cel mai amărât dintre unchi. Despre comori, nimic: afară de comorile de știință cuprinse în bibliotecă și în laboratoare.

Asta a fost tot. Cezar și tatăl său căutară, răscoliră și spionară, dar nu găsiră nimic, sau prea puțin: argintărie, ca de o mie de taleri și cam tot atâta monedă: nepotul avusese însă timpul să spună soției sale când a venit:

— Caută printre hârtiile unchiului meu; e acolo un testament adevărat.

Se făcură cercetări cu ardoare mai mare poate decât aceea depusă de auguștii moștenitori. Zadarnic: rămaseră două palate și o vie în spatele palatului. Dar, pe vremea aceea, bunurile imobiliare aveau o valoare redusă; cele două palate și via rămaseră familiei, ca nevrednice de lăcomia papei și a fiului său.

Lunile și anii trecură. Alexandru al VI-lea muri otrăvit, știți din ce greșeală: Cezar, otrăvit o dată cu el, scăpă năpârlind ca un șarpe și îmbrăcând un nou înveliș, în care otrava lăsase urme asemănătoare acelor care se văd pe blana tigrului; în sfârșit, forțat să părăsească Roma, el muri obscur într-o încăierare nocturnă și aproape uitat de istorie.

După moartea papei, după exilul fiului, lumea se aștepta să vadă familia reluând felul de viață pe care îl ducea pe timpul cardinalului Spada; dar nu se întâmplă astfel. Familia Spada rămase într-o bogăție îndoielnică, un mister veșnic trecu peste sumbra afacere și se zvoni că Cezar, mai iscusit decât părintele său, răpise papei averea celor doi cardinali; spun a celor doi, deoarece cardinalul Rospigliosi, care nu luase nici o măsură de precauție, fu despuiat complet."

— Nu ți se pare că până în prezent povestea este prea nesăbuită? se întrerupse Faria.

— Dimpotrivă, prietene, spuse Dantès, am impresia că citesc o cronică plină de interes. Urmează, te rog.

— Urmez:

"Familia se obișnuie cu obscuritatea aceasta. Anii trecură; dintre urmași, unii fură soldați, alții diplomați; unii oameni ai bisericii, alții bancheri; unii se îmbogățiră, alții se ruinară. Ajung la ultimul din familie, la acela al cărui secretar am fost, Conte de Spada.

Îl auzisem de multe ori plângându-se de disproporția dintre avutul și rangul său, astfel că-l sfătuisem să plaseze puținele bunuri ce-i rămâneau în rente viagere; îmi urmă sfatul și își dublă venitul.

Faimosul breviar rămase în familie și îl poseda contele de Spada; fusese păstrat din tată în fiu, căci clauza bizară a singurului testament găsit făcuse din el o adevărată relictă, păstrată cu venerație superstițioasă în familie; era o carte colorată, cu cele mai frumoase figuri gotice și așa de grea din cauza aurului, încât un servitor o purta totdeauna dinaintea cardinalului în zilele de mare solemnități.

Văzând hârtiile de tot felul, titluri, contracte, pergamente, care se păstrau în arhivele familiei și care toate aparținuseră cardinalului otrăvit, mă apucau la rândul meu, asemeni celor 20 de servitori, 20 de intendenți, 20 de secretari care mă precedaseră, să cercetez formidabilele pachete; în ciuda activității și a sânguinței cercetărilor mele, nu găsi absolut nimic. Citisem, totuși, ba chiar scrisesem o istorie exactă și aproape efemeridică a familiei Borgia, cu singurul scop de a mă încredința dacă principii aceștia căpătaseră un supliment de avere la moartea cardinalului meu Cezar Spada și nu constatasem decât sporirea cu bunurile cardinalului Rospigliosi, tovarășul său de nenorocire.

Eram deci aproape sigur că de moștenire nu profitaseră nici Borgia, nici familia, dar ea rămăsese fără stăpân, ca acele comori din poveștile arabe care dorm în sânul pământului, sub privirile unui duh. Scotocii, numărăi, calculai de o mie și o mie de ori veniturile și cheltuielile familiei în decurs de 300 de ani; totul fu zadarnic; eu rămăsei în neștiința mea, iar contele de Spada în mizeria sa.

Patronul meu muri. Din renta sa pe viață, el avea, în afară de hârtiile de familie, biblioteca alcătuită din 5000 de volume și faimosul breviar. Mi le

lăsa pe toate, dimpreună cu o mie de taleri romani, pe care îi avea bani gheață, cu condiția să plătesc liturghiile aniversare și să întocmesc un arbore genealogic și o istorie a casei sale, ceea ce eu îndeplineam cu toată exactitatea...

Liniștește-te, dragul meu Edmond, ne apropiem de sfârșit.

În 1807, cu o lună înainte de arestarea mea și la 15 zile după moartea contelui de Spada, la 25 decembrie — vei înțelege numaidecât cum de a rămas în amintirea mea data acestei zile memorabile, reciteam pentru a mia oară hârtiile pe care le coordonam, căci palatul, aparținând de acum încolo unui străin, trebuia să părăsesc Roma pentru a mă stabili la Florența, luând cu mine 12 mii de lire, pe care le posedam, biblioteca și faimosul breviar. Obosit de studiul necurmat, indispus de prânzul greu pe care îl luasem, lăsa capul să-mi cadă pe mâini și adormii: erau ceasurile trei după amiază.

Mă trezii când pendula suna orele 6.

Ridicai capul; mă aflam în întunericul cel mai profund. Sunai să mi se aducă lumină, nu veni nimeni; mă hotărâi atunci să mă servesc singur. O deprindere de filozof, care începea să pună stăpânire pe mine. Luai într-o mână o lumânare pregătită gata și cu cealaltă, căutai în lipsa chibriturilor din cutie, o hârtie pe care vroiam s-o aprind la o ultimă rămășiță de flacără ce pâlpâia în cămin; temându-mă însă, pe întuneric, să nu iau o hârtie de preț în locul uneia inutile, ezitai, când, deodată îmi adusei aminte că am văzut în faimosul breviar, care era pus pe masă, alături de mine, o hârtie veche, îngălbenită care părea că servise ca semn pentru carte și care străbătuse veacurile, păstrată la locul ei de venerația moștenitorilor. Căutai bâjbâind foaia inutilă, o găsii, o răsucii și, apropiind-o de flacăra muribundă, o aprinsei.

Dar sub degetele mele, ca prin farmec, pe măsură ce focul urca, văzui răsărind din hârtia albă niște caractere gălbui; atunci mă cuprinse groaza: strânsei în mâini hârtia, înăbușii focul, aprinsei de-a dreptul lumânarea de la cămin, redeschisei cu o emoție de nedescris scrisoarea mototolită și recunoscu că o cerneală misterioasă și simpatcă schițase literele acelea care puteau fi văzute numai în contactul cu căldura puternică. Mai mult de o treime din hârtie fusese mistuită de flacără: e hârtia pe care ai citit-o azi dimineață; recitește-o, Dantès; pe urmă, după ce vei fi recitit-o, am să-ți completez eu frazele întrerupte și sensul incomplet.

Și, întrerupându-se, Faria oferă hârtia lui Dantès, care, de data aceasta, recită cu lăcomie cuvintele următoare scrise cu o cerneală roșcată, semănând cu rugina:

*"Astăzi 25 April 1498, fi
Alexandru VI și temându-mă că, ne
va vrea să fie moștenitorul meu și-mi va re
și Bentivoglio, care au murit otrăviți,
legatarul meu universal, că am îng
deoarece l-a vizitat cu mine, adică în
insula Monte-Cristo, tot ce pos
trării, diamante, bijuterii; că numai
poate să se urce la vreo două mil
o va găsi ridicând a douăzecea stân
golf de est în linie dreaptă. Două deschiză
în grottele acestea: comoara e în unghiul cel*

mai de

*care comoară i-o las și i-o cedez în toată
meu moștenitor.
25 aprilie 1498.
CES*

— Acum, reluă abatele, citește și hârtia aceasta.

Și-i prezintă lui Dantès încă o filă cu alte fragmente de rânduri.

Dantès luă și citi:

*ind invitat la masă de Sfinția Sa
mulțumit de-a mă fi pus să plătesc rangul,
zerva soarta cardinalilor Crapara
declar nepotului meu Guido Spada,
ropat într-un loc pe care îl cunoaște
grottele micii
edam în lingouri, monedă de aur, pie-
eu cunosc existența comorii, care
ioane de taleri romani și că el
că, încercând de la micul*

*turi au fost făcute
părtat al celei de-a doua;
proprietatea ca singurului
AR + SPADA"*

Faria îl urmărea cu ochi aprinși.

— Și cum, spuse el când văzu că Dantès ajunsese la ultimul rând, apropie ambele crâmpoie și dă-ți seama singur.

Dantès se supuse; crâmpoiele apropiate dădeau următorul ansamblu:

"Astăzi 25 Aprilie 1498, fi...ind invitat la masă de Sfinția Sa Alexandru VI și temându-mă că, ne...mulțumit de-a mă fi pus să plătesc rangul, va voi să fie moștenitorul meu și-mi va rezerva soarta cardinalilor Crapara și Bentivoglio, care au murit otrăviți... declar nepotului meu Guido Spada, legatarul meu universal, că am îng...ropat într-un loc pe care îl cunoaște deoarece l-a vizitat cu mine, adică în... grotle micie insule Monte-Cristo, tot ce pos...edam în lingouri, monedă de aur, pietrării, diamante, bijuterii, că numai... eu cu-nosc existența comorii care poate să urce la vreo două mil...ioane de taleri romani și că el o va găsi ridicând a douăzecea stân...că, începând de la micul golf de est, în linie dreaptă. Două deschiză...turi au fost făcute în grotle acestea: comoara e în unghiul cel mai depărtat al celei de-a doua, care comoară i-o las și i-o cedez în toată... proprietatea sa singurului meu moștenitor.

25 aprilie 1498

CES..AR + SPADA"

— Ei, înțelegi în sfârșit? spuse Faria.

— Era declarația cardinalului Spada și testamentul căutat de atâta timp? glăsui Edmond încă neîncrezător.

— Da, de o mie de ori da.

— Cine a reconstituit-o astfel?

— Eu, care, cu ajutorul fragmentului rămas, am ghicit restul, măsurând lungimea rândurilor cu aceea a hârtiei și pătrunzând în tâlcul tănuț cu ajutorul simțului vizibil, așa cum te conduci într-o subterană după un rest de lumină ce vine de sus.

— Și ce ai făcut când ți s-a părut că ai căpătat convingerea?

— Am vrut să plec și am plecat chiar în clipa aceea, luând cu mine începutul mării mele lucrări asupra unității unui regat al Italiei; dar, de multă vreme, poliția imperială, care, pe vremea aceea, voia divizarea provinciilor, spre deosebire de ceea ce Napoleon a vrut apoi, când a căpătat un fiu, avea ochii asupra mea: plecarea mea precipitată, a cărei cauză nu putea cătuși de puțin s-o ghicească îi trezi bănuielile și, în momentul când mă îmbarcam la Piombino, am fost arestat.

Acum, continuă Faria, privindu-l pe Dantès cu o expresie aproape părintească, acum, prietene, știi tot atât cât și mine: dacă scăpăm împreună, jumătate din comoara mea este a dumitale; dacă mor aici și scapi singur, ea îți aparține în întregime.

— Dar, întrebă Dantès șovăielnic, comoara aceasta nu are pe cineva mai îndreptățit ca posesor decât noi?

— Nu, nu, fii pe pace, familia s-a stins complet și, de altminteri ultimul conte Spada m-a făcut moștenitorul lui; lăsându-mi breviarul simbolic, mi-a lăsat ceea ce acesta conținea: nu, nu, liniștește-te; dacă punem mâna pe avere, vom putea să ne bucurăm de ea fără remușcări.

— Și spui că tezaurul cuprinde...

— Două milioane de taleri romani, cam 13 milioane în moneda noastră.

— Cu neputință! spuse Dantès înfricoșat de enormitatea sumei.

— Cu neputință? Și de ce? reluă bătrânul. Familia Spada era una dintre cele mai vechi și mai puternice din secolul al XV-lea. De altminteri, pe vremurile acelea, când orice speculație, orice industrie erau absente, îngrămădirile de aur și de bijuterii nu constituiau o raritate. Există și azi familii romane care mor de foame lângă un milion în diamante și pietre prețioase, transmise prin majorat și de care nu se pot atinge.

Lui Edmond i se părea că visează: plutea între neîncredere și bucurie.

— N-am păstrat așa de îndelung timp secretul față de dumneata, continuă Faria, decât, mai întâi, ca să te încerc și apoi ca să te uimesc; dacă eu evadam înainte de accesul meu de catalepsie, te-aș fi condus la Monte-Cristo; acum, — adăugă el cu un suspin — vei conduce dumneata. Ei, Dantès, nu-mi mulțumești?

— Prietene, spuse Dantès, comoara îți aparține numai dumitale și n-am nici un drept asupra ei: nu-ți sunt rudă.

— Ești fiul meu, Dantès! exclamă bătrânul: ești copilul captivității mele; situația mea mă condamnă la celibat; Dumnezeu te-a trimis la mine ca să-l consolezi totodată pe omul care nu putea fi părinte ei pe deținutul care nu putea fi liber.

Și Faria întinse brațul rămas teafăr spre tânărul care se aruncă la gâtul lui plângând.

Capitolul XIX Al treilea acces

Acum, când comoara, care fusese atâta timp obiectul meditațiilor abatelui, putea să asigure în viitor fericirea celui pe care Faria îl iubea cu adevărat ca pe un fiu, valoarea ei sporise în ochii lui; cântărea zilnic cantitatea comorii, explicând lui Dantès binele pe care putea să-l facă prietenilor săi, în vremurile noastre moderne, un om cu 13 sau 14 milioane; și atunci, chipul lui Dantès se posomora, căci îi venea în minte jurământul de răzbunare pe care îl făcuse și se gândea cât rău poate să facă pe de altă parte dușmanilor săi, în vremurile noastre moderne, un om cu o avere de 13 sau 14 milioane. Abatele nu cunoștea insula Monte-Cristo, dar Dantès o cunoștea: trecuse deseori pe dinaintea insulei acesteia, situată la 25 mile de Pianosa, între Corsica și insula Elba, iar o dată poposise acolo. Insula era, fusese totdeauna și e încă absolut pustie; o stâncă de formă conică aproape, care pare a fi fost împinsă de un cataclism vulcanic din adâncul abisului la suprafața mării.

Dantès îi făcea lui Faria planul insulei, iar Faria îi dădea sfaturi lui Dantès cum anume să găsească comoara.

Dar Dantès nu era câtuși de puțin așa de entuziast și mai cu seamă încrezător ca bătrânul. Era sigur acum că Faria nu-i nebun, iar modul cum ajunsese la descoperirea care lăsase impresia nebuniei sale îi sporea admirația pentru el; de asemeni însă el nu putea să creadă că depozitul, presupunând că existase, mai exista și acum, iar când nu privea comoara ca pe ceva himeric, o privea cel puțin ca pe ceva absent.

Între timp, ca și cum destinul ar fi vrut să răpească deținuților ultima lor speranță și să le arate că erau condamnați la închisoare veșnică, o nouă nenorocire îi lovi: galeria de pe marginea mării, care amenința de multă vreme cu ruina fusese reconstruită; temeliile fuseseră reparate, iar gaura pe jumătate umplută de Dantès, fusese astupată cu enorme cantități de stâncă. Dacă nu lua măsura aceasta de prevedere, care fusese, vă amintiți, sugerată tânărului de către abate, nenorocirea lor ar fi fost și mai mare, căci s-ar fi descoperit tentativa de fugă și ar fi fost cu siguranță despărțiți: o nouă poartă, mai puternică, mai neînduplecată decât celelalte, se închisese deci pentru ei.

— Vezi bine, spunea tânărul cu o blândă tristețe lui Faria, că Dumnezeu vrea să-mi răpească până și meritul așa zisul meu devotament pentru dumneata. Ți-am făgăduit că voi rămâne veșnic cu dumneata și nu mai am încotro; nu vom mai avea comoara, nici unul, nici altul și nu vom mai ieși niciodată de aici. De altminteri, adevărata mea comoară, prietene, nu e aceea care mă așteaptă sub stâncile sumbre ale insulei Monte-Cristo, e prezența dumitale, e șederea noastră, laolaltă, câte cinci-șase ceasuri pe zi, în ciuda temnicerilor; sunt razele de inteligență, pe care le-ai turnat în creierul meu, limbile pe care le-ai împlântat în memoria mea și care încolțesc acolo cu toate ramificațiile lor filologice. Științele felurite pe care le-ai făcut pentru mine așa de lesnicioase prin profunzimea cunoștinței dumitale și prin precizia principiilor la care le-ai redus, — iată comoara mea, prietene, iată cu ce m-ai făcut bogat și fericit. Crede-mă și consolează-te, ele prețuiesc pentru mine mai mult decât tonele de aur și lăzile cu diamante, chiar problematice, așa cum sunt norii care se văd dimineața plutind pe mare, care sunt socotiți drept pământuri și care se evaporază, se volatilizează și dispar pe măsură ce te apropii de ei. Să te am lângă mine cât mai mult timp, să ascult glasul dumitale elocvent împodobindu-mi spiritul, călindu-mi sufletul, făcând întreaga mea făptură capabilă de lucruri mari și cumplite, dacă voi fi vreodată liber, — umplându-le așa de bine, încât deznadejdea în care eram gata să cad când te-am cunoscut, să nu-și mai găsească loc —, iată averea mea: ea nu-i himerică; ți-o datorez cu adevărat și toți suveranii pământului, fie ei Cezar Borgia, nu vor izbuti să mi-o răpească.

Zilele care urmară au fost pentru cei doi nefericiți, dacă nu zile fericite, cel puțin zile care au trecut destul de repede. Faria care, ani în șir, păstrase

tăcerea asupra comorii, pomenea acum despre ea la orice ocazie. Așa cum prevăzuse, el rămăsese paralizat de brațul drept și de piciorul stâng și pierduse aproape orice speranță; dar visa totodată, pentru tânărul său tovarăș, o eliberare sau o evadare și se bucura pentru el. Temându-se ca scrisoarea să nu fie într-o zi rătăcită sau pierdută, îl silise pe Dantès s-o învețe pe dinafară și Dantès o știa de la primul până la ultimul cuvânt. Nimicise atunci partea a doua, fiind sigur că prima parte putea să fie găsită, dar fără să se ghicească sensul adevărat. Uneori Faria petrecu ceasuri întregi dând lui Dantès instrucțiuni care aveau să-i servească în ziua când va fi liber. Atunci, o dată liber, din ziua, din ceasul, din momentul când va fi liber, el urma să nu mai aibă decât un singur gând: să ajungă la Monte-Cristo printr-un mijloc oarecare, să rămână acolo singur sub un pretext care să nu trezească bănuieli și, — o dată acolo, o dată singur, — să caute a regăsi grotele minunate și să scormonească locul indicat. Locul indicat este, vă amintiți, unghiul îndepărtat al celei de a doua deschizături.

Până una alta, orele treceau, dacă nu repede, cel puțin suportabil. Așa cum am spus, fără să fi recăpătat forța mâinii și a piciorului, Faria recâștigase toată limpezimea inteligenței sale și, în afară de cunoștințele morale asupra cărora am stăruit, el îl învățase pe tânărul tovarăș meseria răbdătoare și sublimă a deținutului, care din nimic știe să facă ceva. Erau ocupați, prin urmare, în permanență, — Faria temându-se să nu îmbătrânească, Dantès temându-se să nu-și reamintească trecutul aproape stins și care nu mai pălpâia în străfundul memoriei sale decât ca o lumină depărtată, rătăcită în noapte; lucrurile decurgeau astfel ca în acele existențe în care nenorocirea n-a zdruncinat nimic și care se scurg mașinal și calm sub ochiul providenței.

Dar, sub calmul superficial, erau poate în inima tânărului și în a bătrânului multe elanuri înfrânate, multe suspine înăbușite, care își croiau drum atunci când Faria rămânea singur și când Edmond se întorcea la el.

Edmond se trezi într-o noapte brusc, părându-i-se că s-a auzit chemat.

Deschise ochii și încercă să străpungă bezna.

Numele său sau, mai bine zis, un glas jalnic ce încerca să-i articuleze numele răzbi până la el.

Se ridică pe pat cu sudoarea neliniștii pe frunte și ascultă. Nici o îndoială, tânguirea venea din carcera tovarășului său.

— Doamne, murmură Dantès, nu cumva...

Și își clinti patul, scoase piatra, se năpusti în coridor și ajunse la extremitatea opusă; lespeda era ridicată.

La lumina lămpii, informe și pâlpâinde, de care am vorbit, Edmond îl văzu pe bătrân, palid, încă în picioare și ținându-se de lemnul patului. Trăsăturile lui erau schimonosite de simptomele oribile pe care le cunoștea și care îl înfricoșaseră atâta, când ele apăruseră pentru întâia oară.

— Prietene, spuse Faria, resemnat, înțelege, nu-i așa? n-am nevoie să-ți spun mai mult.

Edmond scoase un strigăt îndurerat și, pierzându-și cu totul mintea, se năpusti spre ușă strigând:

— Ajutor, ajutor.

Faria avu încă puterea să-l oprească.

— Tăcere, spuse el, altminteri ești pierdut! Să nu ne mai gândim decât la dumneata, prietene, făcându-ți captivitatea suportabilă sau evadarea posibilă. Ți-ar trebui ani de zile ca să refaci singur tot ce am făcut eu aici și s-ar nimici într-o clipă, dacă supraveghetorii noștri ar avea cunoștință că am fost înțeleși. De altminteri, fii liniștit, prietene, carcera pe care o părăsesc nu va rămâne multă vreme goală; alt nenorocit va veni să-mi ia locul. Te vei înfățișa acestuia ca un înger salvator. Va fi poate tânăr, puternic și răbdător cu dumneata, va putea să te ajute în evadarea pe care cu o împiedicam. Nu vei mai avea, legată de dumneata, o jumătate de cadavru, care să-ți paralizeze mișcările. Hotărât lucru, Dumnezeu face, în sfârșit, ceva pentru dumneata: îți dă mai mult decât îți răpește și e timpul să mor.

Edmond nu putu decât să-și împreune mâinile și să strige:

— Oh, prietene, prietene, taci!

Apoi, recăpătându-și forța, zdruncinată o clipă de lovitura neprevăzută și curajul frânt de cuvintele bătrânului:

— Oh, spuse el, te-am mai salvat o dată, am să te salvez și a doua oară!

Ridică piciorul patului și scoase flaconul cu o treime plină încă de licoarea roșie.

— Uite, spuse el, mai e din băutura salvatoare. Repede, repede, spune-mi ce trebuie să fac de data aceasta; sunt instrucțiuni noi? Vorbește, prietene, te ascult.

— Nu mai e nici o speranță, răspunse Faria clătinând capul; dar n-are a face, Dumnezeu vrea ca omul pe care l-a creat și în inima căruia a înrădăcinat așa de adânc dragostea de viață, să facă tot ce îi stă în putință

pentru a păstra existența aceasta așa de grea uneori, așa de scumpă întotdeauna.

— Da, da, exclamă Dantès și te voi salva, te asigur.

— Ei bine, încearcă. Frigul pune stăpânire pe mine; simt cum sângele năpădește la creier; simt tremurătura oribilă care face să-mi clănțânească dinții și să-mi desfacă oasele; în cinci minute răul va izbucni, într-un sfert de oră nu va mai rămâne din mine decât un cadavru.

— Oh! exclamă Dantès cu inima frântă de durere.

— Vei proceda ca și întâia oară, însă nu vei mai aștepta așa de mult. În ceasul acesta toate resorturile vieții sunt uzate, iar moartea — continuă el arătându-și brațul și piciorul paralizate — nu va mai avea de făcut decât jumătate din treabă. Dacă, după ce mi-ai turnat douăsprezece picături în gură în loc de zece, vezi că nu-mi revin, vei turna restul. Așază-mă acum pe pat, căci nu mă mai pot ține.

Edmond îl luă pe bătrân în brațe și-l depuse pe pat.

— Acum, prietene, spuse Faria, singura mângâiere a vieții mele amărâte, dumneata pe care cerul mi te-a dat cam târziu, însă mi te-a dat ca dar neprețuit și pentru care îi mulțumesc; în momentul despărțirii de dumneata pentru de-a pururi, îți urez toată fericirea, toată prosperitatea pe care o meriți: fiul meu, te binecuvântează!

Tânărul căzu în genunchi rezemându-și capul de patul bătrânului.

— Ascultă bine ce îți spun în momentul acesta suprem: comoara familiei Spada există; Dumnezeu îngăduie ca pentru mine să nu mai fie nici distanță, nici piedică. O văd în fundul grotei a doua; ochii mei străpung adâncul pământului și sunt uluiți de atâtea bogății. Dacă izbutești să fugi, amintește-ți că bietul abate, pe care toată lumea îl credea nebun, nu era. Aleargă la Monte-Cristo, profită de averea noastră, profită de ea, ai suferit destul.

O zguduire violentă îl întrerupse pe bătrân. Dantès înălță capul, văzu ochii care se injectau cu roșu: părea că un val de sânge urcase din piept la frunte.

— Adio! adio! murmură bătrânul, strângând convulsiv mâna tânărului. Adio!

— O, nu încă, nu încă! strigă acesta; nu ne părăsi; Doamne, ajută-l... ajutor! ajutor...

— Tăcere! tăcere! murmură muribundul: să nu ne despartă, dacă mă salvezi.

— Ai dreptate. O da, da, fii liniștit, te voi salva! De altminteri, cu toate că suferi mult, suferința e mai mică decât întâia oară.

— O, nu te înșela; sufăr mai puțin, pentru că în mine e mai puțină forță pentru a suferi. La vârsta dumitale ai credință în viață. Privilegiul tinereții e să creadă și să nădăjduiască. Dar bătrânii văd mai limpede moartea. Oh, iat-o... vine... s-a sfârșit... vederea mi se pierde... mintea îmi fuge... dă-mi mâna, Dantès... adio...adio.

Și, ridicându-se cu o ultimă efortare în care își adună toate puterile:

— Monte-Cristo! spuse el. Nu uita, Monte-Cristo!

Și recăzu pe pat.

Criza a fost cumplită: mădulare chircite, pleoape umflate, o spumă sângerândă, un corp nemișcat, — iată ce rămase pe patul de durere, în locul făpturii inteligente care se culcase cu o clipă înainte.

Dantès luă lampa, o puse la căpătâiul patului, pe piatra ieșită în relief și de unde licărirea ei tremurată lumina cu o răsfrângere fantastică figura descompusă și trupul înțepenit.

Așteptă cu ochii fixați momentul administrării remediului salvator.

Când socoti că momentul a venit, luă cuțitul, descleștă dinții care se împotriviră mai puțin decât întâia oară, numără una după alta douăsprezece picături și așteptă; fiola mai conținea aproape încă o dată pe atât.

Așteptă zece minute, un sfert de oră, o jumătate de oră, nu se clinti nimic. Tremurând, cu părul zburlit, cu fruntea înghețată de sudoare, el număra clipele după bătăile inimii.

Cugetă atunci că era timpul să facă ultima încercare: apropie fiola de buzele învinețite ale lui Faria și, fără să mai aibă nevoie să descleșteze fălcile care rămăseseră deschise, turnă toată licoarea din ea.

Remediul produse un efect galvanic, o tremurătură violentă scutură membrele bătrânului, ochii lui se redeschiseră groaznici la vedere, scoase un suspin care semăna cu un strigăt, apoi trupul înfiorat recăzu puțin câte puțin în nemișcare.

Rămaseră deschiși numai ochii.

O jumătate de ceas, un ceas, un ceas și jumătate se scurseră. În ceasul acesta și jumătate de neliniște, Edmond, aplecat deasupra prietenului său, cu

mâna pe inima lui, simți rând pe rând cum trupul se răcește și cum inima își stinge bătaia tot mai surdă și mai profundă.

În sfârșit, nu supraviețui nimic: ultima tresărire a inimii încetă. Fața deveni lividă, ochii rămăseseră deschiși, dar privirea se stinse.

Ceasurile erau șase și jumătate, dimineața, ziua începea să se arate și raza ei alburie, năpădind carcera, făcea să pălească lumina muribundă a lămpii. Răsfrângeri ciudate treceau peste chipul cadavrului, dându-i din când în când aparențe de viață. Câtă vreme dură lupta dintre zi și noapte, Dantès mai putu să se îndoiască; dar, de îndată ce ziua birui, el înțelese că se află singur cu un cadavru.

Atunci o groază profundă și de neînfrânt puse stăpânire pe sine; nu mai cuteză să strângă mâna care atârna în josul patului, nu mai cuteză să-și oprească ochii asupra ochilor ficși și albi, pe care încercă în mai multe rânduri, dar inutil, să-i închidă și care se deschideau mereu. Stinse lampa, o tăinu cu grijă și fugi, așezând cât putu mai bine lespede deasupra capului său.

Era de altminteri timpul, căci temnicerul venea.

De data aceasta, el își începu vizita cu Dantès; plecând din carcera lui, urma să treacă în aceea a lui Faria căruia îi ducea mâncare și rufărie.

Nimic de altminteri nu indica la omul acesta că el avea cunoștință de cele întâmplate.

Ieși.

Dantès fu atunci cuprins de un neastâmpăr nespus de a ști ce se va petrece în carcera nefericitului prieten; reintră deci în galeria subterană și ajunse la timp ca să audă exclamațiile gardianului, care chema în ajutor.

În curând ceilalți temniceri intrară; apoi se auzi pasul greoi și regulat al soldaților. În urma soldaților sosi guvernatorul.

Edmond auzi hârșăitul patului pe care era zgâlțâit cadavrul; auzi glasul guvernatorului care poruncea să i se arunce apă în față și care, văzând că în ciuda stropirii deținutul nu-și revenea, trimise după medic.

Guvernatorul ieși; câteva cuvinte de compasiune ajunseră la urechile lui Dantès, amestecate cu râsete batjocoritoare.

— Haide-haide, spuse omul, nebunul s-a dus să-și găsească comorile; călătorie bună!

— Cu toate milioanele lui n-o să aibă cu ce-și plăti giulgiul, glăsui altul.

— O, declară al treilea glas, giulgiurile de la Castelul If nu costă scump.

— Poate că, fiind om al bisericii, se vor face niscaiva cheltuieli pentru el, spuse unul dintre primii interlocutori.

— O să aibă atunci onorurile sacului.

Edmond asculta, nu pierdea un cuvânt, dar mare lucru nu înțelegea. Curând glasurile se stinseră și i se păru că cei veniți părăseau încăperea.

Totuși nu cuteză să intre: s-ar fi putut să fi lăsat vreun temnicer pentru păzirea mortului.

Rămase deci tăcut, nemișcat, ținându-și răsuflarea.

Cam după un ceas, liniștea fu însuflețită de un zgomot slab care crescu treptat.

Se înapoia guvernatorul, urmat de medic și de mai mulți ofițeri.

Se făcu un moment de tăcere: de bună seamă, medicul se apropiase de pat și examina cadavrul.

Curând discuțiile începură.

Medicul analizează pricina decesului prizonierului și-l declară pe acesta mort.

Întrebările și răspunsurile decurgeau cu o indiferență care îl indigna pe Dantès; i se părea că toată lumea e datoră să simtă pentru bietul abate o parte din afecțiunea pe care i-o purta el.

— Sunt mâhnit de cele ce-mi spui, glăsui guvernatorul, răspunzând certitudinii manifestate de medic că bătrânul într-adevăr murise; era un prizonier blând, inofensiv, amuzant prin nebunia lui și, mai cu seamă, ușor de supravegheat.

— O, declară temnicerul, ar fi putut să nu fie păzit deloc și ar fi rămas cincizeci de ani aici — garantez — fără să încerce o singură tentativă de evadare.

— Totuși, reluă guvernatorul, cred că s-ar impune de urgență, în ciu-da convingerii dumneavoastră — nu pentru că mă îndoiesc de știința cu care sunteți înzestrat, dar pentru propria mea răspundere —, să ne asigurăm că prizonierul e într-adevăr mort.

Un moment de tăcere deplină, în răstimpul căreia Dantès, mereu la pândă, socoti că medicul examina și pipăia încă o dată cadavrul.

— Puteți fi liniștit, spuse atunci medicul, a murit: vă garantez.

— Știți, domnule, glăsui guvernatorul stăruind, noi nu ne mulțumim în astfel de cazuri cu un simplu examen; în ciuda tuturor aparențelor, vă rog mântuiți operația, îndeplinind formalitățile prescrise de lege.

— Să fie încălzite fiarele, spuse medicul; serios vorbind e o precauție inutilă.

Ordinul încălzirii fiarelor îl înfioră pe Dantès.

Se auziră pași grăbiți, scârțâitul ușii, câteva tropăituri interioare, iar peste câteva clipe un temnicer se înapoia spunând:

— Poftim jarul cu un fier.

Se produse o tăcere de o clipă, apoi se auzi simitul cărnurilor care ardeau și al căror miros gros și grețos străpunse chiar zidul dinapoia căruia Dantès asculta cu oroare.

Când simți mirosul de carne umană, carbonizată, sudoarea țâșni pe fruntea tânărului și avu senzația că leșină.

— Precum vedeți, domnule, este mort, spuse medicul; arsura în călcâi e hotărâtoare; bietul nebun este vindecat de nebunia lui și liberat din captivitate.

— Nu-l chema Faria? întrebă unul dintre ofițerii care îl întovărășeau pe guvernator.

— Da, domnule, și, după câte pretindea, era un nume vechi; de altminteri era foarte învățat și cu destulă judecată asupra tuturor chestiunilor care nu veneau în atingere cu comoara sa; dar asupra acesteia, trebuie să mărturisesc, nu admitea ripostă.

— Afecțiunea pe care noi o numim monomanie, spuse medicul.

— N-ai avut niciodată motive să te plângi de el? întrebă guvernatorul pe temnicerul însărcinat cu aducerea proviziilor abatelui.

— Niciodată, domnule guvernator, răspunse temnicerul, absolut niciodată. Ba, dimpotrivă, uneori mă distra foarte mult, spunându-mi fel de fel de lucruri. Într-o zi, când nevastă-mea era bolnavă, el mi-a dat o rețetă care a vindecat-o.

— Ha-ha, râse medicul, nu știam că am avut a face cu un coleg; nădăjduiesc, domnule guvernator, adăuga el râzând, că îl veți trata cum se cuvine.

— Da, da, fii liniștit, va fi îngropat cu decență în sacul cel mai nou pe care îl vom putea găsi; ești mulțumit?

— Trebuie să îndeplinim formalitatea aceasta în fața dumneavoastră, domnule? întrebă un temnicer.

— Fără îndoială, dar grăbiți-vă; nu pot să rămân toată ziua aici.

Se auziră alte tropăituri; în clipa următoare un fâșâit de pânză mototolită răzbi la urechile lui Dantès, patul scârțâi pe arcuri, un pas greoi — pasul unui om care ridică o povară — se propti pe lespede, apoi patul scârțâi din nou sub greutatea pusă de el.

— Pe deseară, spuse guvernatorul.

— Se face slujbă religioasă? întrebă un ofițer.

— Cu neputință, răspunse guvernatorul; capelanul castelului mi-a cerut ieri concediu, ca să facă un mic voiaj de opt zile la Gyrès și i-am garantat pentru toți deținuții în intervalul ăsta; bietul abate n-avea decât să nu se grăbească așa de tare și ar fi avut recviemul său.

— Eh, spuse medicul cu impietatea oamenilor de meseria sa, este om al bisericii: Dumnezeu o să țină seama și n-o să ofere iadului plăcerea răutăcioasă de a-i trimite un preot.

Un hohot de râs urmă glumei de prost gust.

Între timp continua operația înmormântării.

— Pe deseară, spuse guvernatorul, când ea fu terminată.

— La ce oră? întrebă temnicerul.

— Pe la zece sau unsprezece.

— Mortul trebuie vegheat?

— De ce? Închideți carcera ca și cum ar fi viu, atâta tot.

Pașii se depărtară atunci, glasurile scăzură treptat, zgomotul ușii cu broasca ei țacănitoare și cu zăvoarele scârțâitoare se auzi, o liniște mai posacă decât aceea a singurătății — liniștea morții — năpădi totul, până și sufletul înghețat al tânărului.

Atunci el ridică încetișor lespede cu capul și aruncă o privire cercetătoare.

Încăperea era goală: Dantès ieși din galerie.

Capitolul XX Cimitirul Castelului If

Pe pat, culcat de-a lungul și slab luminat de lumina cețoasă, care pătrundea prin fereastră, se vedea un sac de pânză grosolană, sub ale cărei cule largi se desena nelămurită o formă lungă, țeapănă: ultimul giulgiu al lui Faria, giulgiu care, după spusa temnicerilor, costa așa de ieftin. Prin urmare totul se sfârșise. O despărțire materială exista de pe acum între Dantès și bătrânul său prieten; nu mai putea să-i vadă ochii, care rămăseseră deschiși ca pentru a privi dincolo de moarte, nu mai putea să strângă mâna iscusită, care ridicase pentru el vâlul ce acoperea lucrurile tănuite. Faria, utilul, bunul tovarăș cu care se obișnuise așa de temeinic, nu mai exista decât în amintirea sa. Atunci se așeză la căpătâiul patului cumplit și se cufundă într-o melancolie sumbră, amară.

Singur! Redevenise singur! Recăzuse în tăcere, se regăsea în fața neantului!

Singur! Nici măcar vederea, nici măcar glasul singurei ființe omenești care îl lega încă de pământ! Nu era mai bine să se ducă, asemeni lui Faria și să-l întrebe pe Dumnezeu de enigma vieții, cu riscul de a trece prin poarta lugubră a suferinzilor?

Ideea sinuciderii, izgonită de prietenul său, îndepărtată de prezența lui, se înălță atunci ca o fantomă lângă cadavrul lui Faria.

"Dacă aș putea să mor, spuse el, m-aș duce unde se duce el și cu siguranță l-aș regăsi. Dar cum să mor? Lucru foarte ușor, adăugă el râzând; voi rămâne aici, mă voi năpusti asupra primului venit, îl voi gătui și mă vor ghilotina."

Dar, deoarece în durerile mari ca și în marile furtuni abisul se găsește între două creste de valuri, Dantès se trase înapoi de la ideea morții infamante și trecu grabnic de la deznădejde la o sete arzătoare de viață și libertate.

"Să mor? O, nu! exclamă el; nu am trăit atâta, nu am suferit atâta pentru ca acum să mor. Era bine să mor când luasem hotărârea cândva, sunt ani de atunci; dar acum ar însemna să vin prea mult în ajutorul destinului meu ticălos. Nu; vreau să trăiesc, vreau să lupt până la capăt; nu, vreau să recuceresc fericirea care mi-a fost răpită. Mai înainte de a muri uitam că am călăii mei de pedepsit și poate, cine știe, câțiva prieteni de răsplătit. Dar acum voi fi uitat aici și nu voi mai ieși din camera mea decât ca Faria.

Când rosti cuvintele acestea, Edmond rămase nemișcat, cu ochii fișii, ca un om izbit de o idee subită, dar pe care ideea îl înspăimântă; se înălță deodată, duse mâna la frunte, ca și cum avea amețeală, făcu două-trei ocoluri prin încăpere și se opri dinaintea patului.

— Oh, murmură el, cine îmi trimite gândul acesta? Dumnezeuule, tu? De vreme ce numai morții ies liberi de aici, să luăm locul morților.

Și, fără să mai piardă timpul de a reveni asupra acestei hotărâri, ca pentru a nu da cugetului răgazul să nimicească deznădăjduita hotărâre, el se aplecă asupra sacului hidos, îl desfăcu cu cuțitul lui Faria, scoase cadavrul din sac, îl duse la el, îl culcă în pat, îl acoperi cu zdreanța cu care se acoperea de obicei singur, trase peste el pătura, sărută încă o dată fruntea înghețată, încercă să închidă ochii rebeli care continuau să rămână deschiși, înfricoșători prin absența gândirii, întoarse capul spre perete, pentru ca temnicerul, aducând cina, să creadă că era culcat așa cum făcea de obicei deseori, se înapoie în galerie, trase patul lângă zid, reintră în cealaltă încăpere, luă din dulap acul, așa, își aruncă zdrențele, pentru ca sub pânză să se simtă trupul gol, se strecură în sacul spintecat, se așeză în poziția în care era cadavrul, și-l cusu pe dinăuntru.

I s-ar fi putut auzi bătăile inimii dacă, din nenorocire, intra cineva în momentul acela.

Dantès ar fi putut să aștepte foarte bine până după vizita de seară, dar se temea ca nu cumva guvernatorul să-și schimbe până atunci hotărârea și să se ia cadavrul.

Ultima lui speranță era atunci pierdută.

În orice caz, planul lui era acum întocmit.

Iată ce se gândea să facă.

Dacă, pe parcursul drumului, groparii și-ar fi dat seama că purtau o ființă vie, în loc să poarte un mort, Dantès nu i-ar fi lăsat să se reculeagă; cu o lovitură viguroasă de cuțit el ar fi despicat sacul de sus până jos, ar fi profitat de înfricoșarea lor și ar fi fugit; dacă ar fi vrut să-l oprească, avea cuțitul.

Dacă îl duceau până la cimitir și-l depuneau într-o groapă, s-ar fi lăsat acoperit cu pământ; apoi, pentru că era noapte, el și-ar fi croit, de îndată ce groparii întorceau spatele, un drum prin lutul moale și ar fi fugit: nădăjduia ca greutatea de pământ să nu fie prea mare, ca s-o poată sălta.

Dacă se înșela, dacă dimpotrivă pământul era prea greu, ar fi murit înăbușit — și, cu atât mai bine, totul se sfârșea.

Dantès nu mâncase din ajun, dar nu se gândise la foame în timpul dimineții și nu se gândea nici acum. Situația sa era prea critică, pentru a-i îngădui să-și oprească gândul asupra altei idei.

Primul pericol pe care îl întâmpina Dantès era ca nu cumva temnicerul, aducându-i cina de la orele șapte să observe substituirea operată. Din fericire, în vreo douăzeci de rânduri, fie din mizantropie, fie din oboseală, Dantès îl primise pe temnicer culcat; iar în cazul acesta, de obicei, omul depunea pâinea și supa pe masă și se retrăgea în tăcere.

De data aceasta însă temnicerul putea să se abată de la mutismul său, să-i vorbească lui Dantès și, văzând că nu răspunde să se apropie de pat și să descopere totul.

Când ceasurile șapte seara se apropiară, neliniștile lui Dantès începură cu adevărat. Cu mâna apăsată pe inimă, încerca să astupe bătaile acesteia, în timp ce cu cealaltă își ștergea de pe frunte sudoarea care se prelingea de-a lungul tâmpelor. Din când în când îl străbăteau fiori prin tot corpul și-i strângeau inima ca într-o menghină de gheață. Avea atunci senzația că moare. Orele se scurseră fără să aducă vreo mișcare în castel și Dantès înțelese că de prima primejdie a scăpat. Semn bun. În sfârșit, cam la ora fixată de guvernator, se auziră pași pe scară. Edmond înțelese că a venit momentul; își adună tot curajul, ținându-și răsuflarea. Ar fi fost fericit, dacă ar fi putut să-și rețină totodată și zvâcnirile precipitate ale arterelor.

Mișcarea se opri la ușă; pașii erau dubli. Dantès ghici că cei doi gropari veneau la el. Bănuiala se schimbă în certitudine, când auzi zgomotul pe care ei îl făceau depunând larga.

Ușa se deschise, o lumină voalată răzbi până la ochii lui Dantès. Văzu, prin pânda care-l acoperea, două umbre apropiindu-se de pat. A treia, la ușă, ținând un felinar în mână. Cei doi oameni care se apropiară de pat apucară sacul de un capăt și de altul.

— E cam greu pentru un bătrân așa de slab, spuse unul ridicându-l de cap.

— Se zice că fiecare an sporește cu câte o jumătate de livră greutatea oaselor, glăsui celălalt, luându-l de picioare.

— Ți-ai făcut legătura? întrebă primul.

— Aș fi fost prost să ne încărcăm cu o greutate de prisos, spuse al doilea; o fac acolo.

— Ai dreptate; să plecăm.

"Ce legătură?" se întrebă Dantès.

Mutară pe pretinsul mort din pat, pe targă. Edmond se înțepenea cât mai mult, ca să-și joace cât mai bine rolul de răposat. Apucară targa și cortegiul, luminat de omul cu felinar, care mergea înainte, urcă scara.

Deodată acrul proaspăt și aspru al nopții îl năpădi.

Dantès recunoscu mistralul. Avu o senzație subită, plină totodată de voluptăți și de neliniști.

Purtătorii făcură vreo douăzeci de pași, apoi se opriră și depuseră targa pe sol.

Unul se depărtă, iar Dantès îi auzi bocancii răsunând pe lespezi.

"Unde sunt oare?" se întrebă el.

— Știi că nu e ușor deloc? spuse cel care rămăsese lângă Dantès așezându-se pe marginea tărgii.

Primul simțământ al lui Dantès fusese să evadeze; din fericire se stăpâni.

— Haide, luminează-mi, animalule! glăsui purtătorul care se depărtase; altminteri n-am să găsesc niciodată ce caut.

Omul cu felinar se supuse îndemnului, deși, precum ați văzut, invitația nu fusese făcută în termeni tocmai convenabili.

"Dar ce o fi căutând?" se întrebă Dantès. Desigur că o sapă.

O exclamație de satisfacție arată că groparul găsise ceea ce căuta.

— În sfârșit, spuse celălalt, nu merge prea lesne.

— Da, răspunse el, dar n-a pierdut nimic așteptând.

Se apropie de Edmond, care auzi depunându-se lângă el un corp greu și răsunător; în momentul acela o frânghie îi înconjură picioarele strângându-i-le puternic și dureros.

— Ei, l-ai legat? întrebă groparul care stătuse degeaba.

— Da și încă bine, spuse celălalt: îți garantez.

— Atunci la drum.

Și targa ridicată porni din nou.

Făcură vreo cincizeci de pași, apoi se opriră deschizând o ușă, pe urmă iar porniră. Zgomotul valurilor ce se spărgeau de stâncile pe care e construit

castelul ajungea tot mai lămurit la urechea lui Dantès, pe măsură ce înaintau.

— Proastă vreme, spuse unul dintre purtători. Nu e bine să te afli pe mare în noaptea asta.

— Da, abatele este în primejdie să se ude, glăsui celălalt și izbucniră în râs.

Dantès nu pricepu prea bine gluma, dar părul i se zbârli în cap.

— Bravo, am ajuns, reluă primul.

— Mai departe, mai departe, spuse celălalt, știi bine că ultimul a rămas în drum, zdrobit de stânci și că guvernatorul ne-a certat a doua zi că suntem trântori.

Făcură încă vreo patru, cinci pași, urcând mereu, apoi Dantès simți că e apucat de cap și de picioare și legănat.

— Una, spuseră groparii.

— Două.

— Trei!

În momentul acela Dantès se simți zvârlit într-un vid enorm, străbătând aerul ca o pasăre rănită, căzând, căzând mereu, cu o spaimă care-i îngheța inima. Deși tras în jos de un obiect greu care îi precipita zborul, i se păru că prăbușirea dură un secol. În sfârșit, intră cu un zgomot înfricoșător, ca o săgeată, într-o apă înghețată ce-l făcu să scoată un strigăt înă-bușit în chiar clipa aceea de scufundare.

Dantès fusese zvârlit în mare, la fundul căreia îl târa o ghiulea de fier, legată de picioarele sale.

Marea e cimitirul Castelului If.

Capitolul **XXI** Insula Tiboulen

Năucit, aproape sufocat, Dantès avu totuși prezența de spirit să-și țină răsuflarea și, deoarece mâna dreaptă, precum am spus, ținea cuțitul deschis, gata pentru orice eventualitate, el spintecă repede sacul, scoase brațul, pe urmă capul; dar atunci, în ciuda mișcărilor pe care le făcu, pentru a ridica

ghiuleaua, se simți târât la fund; se încordă căutând frânghia care-i lega picioarele și, cu o sforțare supremă, o tăie exact în momentul când se înăbușea; cu o lovitură viguroasă de picior, el se înalță liber la suprafața mării, în timp ce ghiuleaua târa în adâncimile necunoscute țesătura grosolană care fusese cât pe-aci să-i devină giulgiu.

Dantès respiră doar și se cufundă din nou; căci prima precauție pe care era dator s-o ia, era să evite privirile.

Când reapăru pentru a doua oară, se afla la cel puțin cincizeci de pași de locul căderii; văzu deasupra capului un cer negru și furtunos, pe suprafața căruia vântul mătura câțiva nori fugari, dezvăluind uneori un colțișor de azur punctat de o stea; dinaintea lui se întindea marea mohorâtă și mugindă ale cărei valuri începeau să clocotească, de parcă se apropia o furtună, în timp ce dinapoi se înalța, ca o fantomă amenințătoare, gigantul de granit al cărui vârf sumbru părea un braț întins ca să-și înșface prada; pe stânca cea mai înaltă un felinar lumina două umbre.

I se păru că umbrele se plecau asupra mării cu neliniște; desigur, ciudații gropari auziseră strigătul pe care el l-a scos străbătând spațiul. Dantès se cufundă încă o dată și făcu un drum destul de lung între două ape; manevra îi era altădată familiară și atrăgea de obicei, în jurul lui, în golful Pharo, numeroși admiratori, care îl proclamaseră de foarte dese ori, cel mai iscusit înotător din Marsilia.

Când reveni la suprafața mării, felinarul dispăruse.

Trebuia să se orienteze: dintre insulele care înconjoară Castelul If, cele mai apropiate sunt Ratonneau și Pommegue; dar Ratonneau și Pommegue sunt locuite; la fel și mica insulă Daume; insula cea mai sigură era deci Tiboulen sau Lemaire; insulele Tiboulen și Lemaire se aflau la o leghe de Castelul If.

Dantès se hotărî să ajungă la una din aceste două insule; dar cum să le găsească în toiul nopții care se îngroșa tot mai mult în jurul lui?

Văzu sclipind în momentul acesta, ca o stea, farul Planier.

Mergând drept spre far, lăsa insula Tiboulen mai la stânga; apucând spre stânga, avea deci să întâlnească insula în cale.

Dar, am spus, de la castelul If la insulă era cel puțin o leghe.

Deseori, în închisoare, Faria repeta tânărului, văzându-l abătut și leneș:

— Dantès, nu te lăsa în voia moleșelii; te vei îneca dacă încerci să fugi și dacă forțele dumitale n-au fost întreținute.

Sub unda greoaie și amară, cuvintele acestea răsunară în urechile lui Dantès; se grăbise atunci să urce la suprafață și să spintece valurile, ca să vadă dacă nu cumva și-a pierdut forțele; constată cu bucurie că lipsa de mișcare forțată nu-i răpise nimic din putere și din agilitate și simți că era încă stăpân pe elementul în care se jucase de copil.

De altminteri, frica, persecutoare rapidă, dublă vigoarea lui Dantès; ascultă aplecat pe creasta valurilor dacă nu ajunge până la el vreun zvon. Ori de câte ori se înălța pe coama unui val, privirea lui grăbită îmbrățișa orizontul vizibil și încerca să se cufunde în beznă; fiecare val mai înalt decât celelalte i se părea o barcă pornită în urmărirea lui și atunci își sporea eforturile, care îl îndepărtau desigur, dar a căror repetare avea să-i sleiască grabnic puterile.

Cu toate acestea înota, iar castelul cumplit se topise întrucâtva în negura nocturnă; nu-l distingea, dar încă îl simțea.

Se scursese un ceas, în răstimpul căruia Dantès, exaltat de simțământul libertății care-i năpădise toată ființa, continua să spintece valurile în direcția pe care și-o croise.

"Uite, își spunea el, e aproape un ceas de când înot, dar pentru că vântul mi-e potrivit, am pierdut de bună seamă, un sfert din viteză; cu toate acestea, dacă nu m-am înșelat, sunt acum aproape de Tiboulen... Dar dacă m-am înșelat?"

Un fior trecu prin trupul înotătorului; încercă să facă o clipă pluta, spre a se odihni; dar marea devenea tot mai agitată și înțelese curând că mijlocul acesta de ușurare pe care contase, era imposibil.

"Ei bine, spuse el, fie, am să merg până la capăt, până când brațele se vor istovi, până când cârceii îmi vor năpădi corpul și atunci mă voi duce la fund."

Începu să înoate cu forța și cu imboldul deznădejdiei.

Deodată i se păru că cerul — și așa întunecos — se posomora și mai mult, că un nor gros, greoi, compact cobora spre el; în același timp simți o durere violentă la genunchi: imaginația îi spuse atunci, cu viteza ei incalculabilă, că era izbitura unui glonte și că îndată va auzi detunătura focului de armă; dar detunătura nu răsună. Dantès întinse mâna și simți o rezistență, își trase celălalt picior și atinse pământul: văzu atunci ce anume obiect confundase cu un nor.

La douăzeci de pași de el se ridica un bloc de stânci bizare, pe care le-ai fi luat drept un cuptor imens, pietrificat în momentul celei mai intense mistuiri: era insula Tiboulen.

Dantès se ridică, făcu câțiva pași înainte și se întinse, mulțumind lui Dumnezeu, pe vârfurile de granit care i se părură în momentul acesta mai plăcute decât i se păruse vreodată cel mai moale pat.

Apoi, în ciuda vântului, în ciuda furtunii, în ciuda ploii care începea să cadă, frânt de oboseală, adormi somnul fermecător al omului căruia trupul îi amortește, dar al cărui suflet veghează cu conștiința unei fericiri nesperate.

După o oră Edmond se trezi sub bubuitura unei detunături imense; furtuna se dezlănțuise în spațiu și bătea aerul cu zborul ei extraordinar. Din când în când, un fulger cobora din cer ca un șarpe de foc, luminând valurile și norii care se rostogoleau unii înaintea altora, asemeni valurilor unui haos imens.

Cu privirea lui de marinar, Dantès nu se înșelase: atinsese prima dintre cele două insule, care e într-adevăr insula Tiboulen. O știa stearpă, descoperită, neoferind nici cel mai mic azil; dar când furtuna se va calma, el se va arunca din nou în mare și va ajunge înot pe insula Lemaire, tot așa de stearpă, dar mai mare și deci mai ospitalieră.

O stâncă mai înaltă oferi lui Dantès un adăpost momentan. Se refugie acolo și, aproape în aceeași clipă, furtuna izbucni cu toată furia ei.

Edmond simțea, tremurând, stânca sub care se adăpostea; valurile, spărgându-se de baza piramidei gigantice, țâșneau până la el; deși în siguranță, se simțea în mijlocul zgomotului profund, în mijlocul fulgerărilor orbitoare, cuprins de o amețeală: i se părea că insula tremura sub el și că, dintr-un moment într-altul, ca un vas ancorat, își va frânge cablul și-l va târî în vârtejul imens.

Își aminti atunci că nu mâncase de 24 de ore; îi era foame, îi era sete.

Dantès întinse mâinile și capul și sorbi apa furtunii din scobitura unei stânci.

Când se înălță, un fulger, care deschidea parcă cerul până la picioarele tronului strălucitor al lui Dumnezeu, luminează spațiul. În licărirea fulgerului, Dantès văzu, între insula Lemaire și capul Croisille, la un sfert de leghe de el, arătându-se ca un spectru ce luneca de pe creasta unui val în abis, un mic vas de pescari, purtat totodată de furtună și de talaz; în clipa următoare, fantoma reapăru pe coama altui val, apropiindu-se cu repeziciune

năpraznică. Dantès vroia să strige, căută vreo zdreanță ca s-o agite în aer, pentru a le arăta că se nenoroceau, dar ei își dădeau singuri seama de asta. În lumina altui fulger tânărul văzu patru oameni cramponați de catarge și de șarturi; al cincilea stătea la cârma frântă. Oamenii, pe care el îi vedea, îl văzură, desigur și ei, căci strigăte disperate purtate de vijelia șuierătoare îi ajunseră la ureche.

Deasupra, catargul încovoiat ca o trestie, plescăia în aer, cu bății precipitate, o pânză zdrențuită; deodată legăturile care o țineau încă se rupseră și ea dispăru dusă de adâncimile mohorâte ale cerului, asemeni păsărilor mari, albe, care se schițează pe norii întunecoși.

În același timp, se auzi o trosnitură înfricoșătoare; strigăte de agonie ajunseră până la Dantès. Cramponat ca un sfinx de stânca de unde se cufunda spre abis, un fulger nou îi arată micul vas zdrobit și, printre sfărâmaturi, capete și figuri disperate, brațe întinse spre cer.

Apoi totul recăzu în noapte; spectacolul năpraznic avusese durata unui fulger.

Dantès se năpusti pe panta lunecoasă a stâncilor, cu riscul de a se rostogoli în mare; privi, ascultă, dar nu mai auzi și nu mai văzu nimic: nici strigătele, nici sforțări omenești; doar furtuna, acest mare lucru dumnezeiesc, continua să urle dimpreună cu vânturile și să spumege dimpreună cu valurile.

Puțin câte puțin vântul se potoli; cerul rostogoli spre apus nori mari, cenușii, dezumflați parcă de vijelie; azurul reapăru, cu stelele care erau mai scânteietoare decât oricând; curând, spre miazăzi, o fâșie lungă, roșiatică, desenă la orizont ondulații albastrii, negre; valurile răbufniră, o licărire subită goni pe crestele lor, schimbând coamele spumoase în coame aurii.

Era ziuă.

Dantès rămase încremenit și mut dinaintea mărețului spectacol, ca și cum îl vedea pentru întâia oară; într-adevăr, de când se afla la Castelul If îl uitase. Se întoarse spre fortăreață, cercetând totodată, c-o privire îndelungă, rotită, pământul și marea.

Clădirea sumbră ieșea din sânul valurilor cu măreția impunătoare a lucrurilor nemișcate, care par în același timp că supraveghează și comandă.

Puteau să fie ceasurile cinci: marea se potolea treptat, treptat.

"Peste două-trei ceasuri, își spuse Edmond, temnicerul va intra în camera mea, va găsi cadavrul bietului meu prieten, îl va recunoaște, mă va

căuta zadarnic și va da alarma. Atunci se va găsi văgăuna, galeria; vor fi interogați oamenii care m-au zvârlit în mare și care au auzit, desigur, strigătul scos de mine. Bărci pline cu soldați înarmați vor alergeră îndată după fugarul nenorocit, despre care se știe bine că n-a ajuns departe. Tunul va înștiința toată coasta că nu trebuie să se dea adăpost unui om ce va fi întâlnit rătăcind gol și flămând. Spionii și polițiștii din Marsilia vor fi înștiințați și vor cutreiera coasta, în timp ce guvernatorul Castelului If va porunci să cutreiere marea. Atunci, fugărit pe apă, împresurat pe pământ, ce voi deveni? Mi-e foame, mi-e frig, am aruncat până și cuțitul salvator care mă stânjenea la înot; sunt la cheremul primului țăran care va voi să câștige 20 de franci, predându-mă; nu mai am nici puteri, nici idei, nici hotărâri. Doamne, Doamne, gândește-te dacă nu am suferit destul și dacă poți să faci pentru mine mai mult decât pot face eu însumi!

În momentul când, într-un delir prilejuit de istovirea forțelor și de golul din minte, Edmond rostea înturnat cu îngrijorare spre Castelul If, rugăciunea aceasta fierbinte, văzu apărând în zarea insulei Pomègue, schițându-și pânza latină la orizont și asemeni unui pescăruș care zboară atingând valul, un vas mic, pe care numai ochiul unui marinar îl putea recunoaște ca fiind o corabie genoveză, pe linia încă semi-întunecată a mării. Venea din portul Marsilia și se îndrepta spre larg, împingând spuma scânteietoare din dreptul prorei ascuțite, care deschidea un drum mai ușor coastelor ei rotunde.

"Oh, exclamă Edmond, când mă gândesc că într-o jumătate de ceas aș ajunge la nava asta, dacă nu m-aș teme că voi fi cercetat, că voi fi recunoscut ca fugar și dus înapoi la Marsilia! Ce să fac? Ce să spun? Ce poveste să nascocesc pentru ca ei s-o creadă? Oamenii aceștia sunt toți contrabandiști, pirați pe jumătate. Sub pretextul cabotajului, ei adulmecă coastele; vor prefera să mă vândă decât să facă o faptă bună, stearpă.

Să așteptăm.

Dar așteptarea este cu neputință: mor de foame; peste câteva ceasuri forțele slabe de care mai dispun se vor duce; de altminteri ora vizitei se apropie; alarma nu e încă dată, poate că oamenii nu bănuiesc nimic; pot să mă dau drept unul dintre mateloții micului vas care s-a zdrobit azi noapte. Povestea nu e lipsită de temei; nu mă va contrazice nimeni. Haidem."

Și spunând cuvintele acestea, Dantès își îndreptă ochii spre locul unde mica barcă se sfărâmasese și tresări. De creasta unei stânci rămăsese agățată boneta frigiană a unuia dintre mateloții naufragiați iar în apropiere pluteau

câteva rămășițe de carenă, bine înțepenite, pe care marea le împingea și le îndepărta de baza insulei și pe care ele o băteau ca niște berbeci neputincioși.

Dantès luă hotărârea cât ai clipi; se aruncă în mare, înotă spre bonetă, o puse pe cap, luă o bârnă și se îndreptă în calea vasului.

— Acum sunt salvat, murmură el.

Iar convingerea aceasta îi reînsufleți puterile.

Zări în curând corabia care gonea între Castelul If și farul Planier. Un moment Dantès se temu că, în loc de a merge de-a lungul coastei, micul vas va porni în larg, cum ar fi făcut de exemplu el, dacă avea destinația spre Corsica sau Sardinia; dar după modul cum manevra, înotătorul își dădu seama curând că vasul dorea să treacă, precum e obiceiul vaselor care merg în Italia, între insula Jaros și insula Calascraigne.

Între timp, vasul și înotătorul se apropiau pe nesimțite unul de altul; făcând un salt, micul vas veni chiar la un sfert de leghe de Dantès. El se ridică atunci pe valuri, fluturându-și boneta în semn de alarmă; dar nu-l văzuse nimeni pe vasul care cârmi.

Dantès se gândi să strige; măsură însă din ochi distanța și înțelese că glasul său nu va ajunge până la navă, dus și acoperit de briza mării și de zgomotul valurilor.

Se felicită atunci pentru precauția ce luase de a se lungi pe o bârnă. Poate că, slăbit cum era, nu s-ar fi putut susține pe mare până ajungea la corabie; și, cu siguranță că, dacă, ceea ce era cu putință, corabia trecea fără să-l vadă, nu s-ar mai fi putut înapoia pe coastă.

Deși aproape sigur de drumul pe care îl urma vasul, Dantès îl însoți din ochi cu neliniște până în momentul când îl văzu abătându-se din nou și revenind spre el.

Înaintă atunci în întâmpinarea lui; dar, mai înainte ca el și vasul să se fi ajuns, acesta începu să vireze din nou.

Îndată, cu o sfortare supremă, Dantès se ridică aproape în picioare, pe apă, fluturându-și boneta și scoțând unul din acele strigăte jalnice pe care le scot marinarii în primejdie și care seamănă cu tânguirea unui duh al mării.

De data aceasta îl văzură și auziră. Corabia întrerupse manevra și îndreptă prova spre el. Văzu în același timp că se făceau pregătiri pentru lansarea unei șalupe pe mare.

În clipa următoare șalupa cu doi oameni se îndrepta spre el, spintecând marea cu două vâsle. Dantès dădu drumul bârnei, de care cugeta că nu mai are nevoie și înotă cu vigoare pentru a economisi jumătate din drum celor ce veneau la el.

Înotătorul contase totuși pe forțe aproape absente; simți atunci de cât folos îi fusese bucata de lemn care plutea țeapănă la 100 de metri de el. Brațele începeau să-i înțepenească, picioarele își pierduseră elasticitatea, mișcările deveneau grele și zvâcnitoare, pieptul îi gâfâia.

Scoase un strigăt puternic, vâslașii își întetiră energia iar unul îi strigă în italienește:

— Curaj!

Cuvântul ajunsese la el în momentul când un val, pe care nu mai avea putere să-l înfrunte, trecea peste capul său și îl acoperea cu spumă.

Reapăru bătând marea cu mișcările inegale și disperate ale unui om care se îneacă, scoase al treilea strigăt și se simți afundându-se în mare, ca și cum ar fi avut încă de picior ghiuleaua mortală.

Apa trecu peste capul lui și, prin apă, văzu cerul livid cu pete negre.

O sfortare violentă îl readuse la suprafața mării. I se păru atunci că era apucat de păr; apoi nu mai văzu nimic, nu mai auzi nimic; era leșinat.

Când redeschise ochii, Dantès se pomeni pe puntea corăbiei care își continua drumul; prima lui privire a fost să vadă ce direcție urma ea: se depărtau tot mai mult de Castelul If.

Dantès era așa de istovit, încât exclamația de bucurie pe care o scoase fu luată drept un oftat de durere.

Precum am spus, era culcat pe punte: un matelot îi freca brațele și picioarele c-o bucată de lână; altul, pe care îl recunoscuse, fiind cel care îi strigase "curaj", îi introducea gâtul unei sticle în gură; al treilea, un marinăr bătrân, care era totodată pilotul și patronul, îl privea cu sentimentul milei egoiste pe care o încearcă în genere oamenii pentru o nenorocire din care au scăpat în ajun și care îi poate lovi a doua zi.

Câteva picături de rom din sticlă înviorară inima slăbită a tânărului, în timp ce fricțiunile, pe care matelotul îngenunchea în fața lui continua să le efectueze cu bucata de lână, dădeau elasticitate mădularelor.

— Cine ești dumneata? întrebă într-o franceză stricată patronul.

— Eu sunt, răspunse Dantès într-o italienească stricată, un matelot maltez; veneam din Siracuza, încărcasem vin și panolină. Vijelia de azi

noapte ne-a surprins la capul Morgion și am fost zdrobiți de stâncile de colo.

— De unde vii?

— De la stâncile de care am avut norocul să mă agăț, în timp ce bietul nostru căpitan și-a sfărâmat capul. Cei trei tovarăși ai noștri s-au înecat. Mi se pare că sunt singurul rămas în viață; am zărit vasul dumneavoastră și, temându-mă să nu aștept îndelung pe insula singuratică și pustie, m-am hazardat pe o epavă a vasului nostru ca să încerc să vin până la dumneavoastră. Vă mulțumesc, continuă Dantès, mi-ați salvat viața, eram pierdut, când unul din mateloții dumneavoastră m-a apucat de păr.

— Eu sunt, spuse un matelot cu figura sinceră și deschisă, încadrată de favoriți lungi negri; și era timpul, te scufundai.

— Da, glăsui Dantès întinzându-i mâna, da, prietene, îți mulțumesc încă o dată.

— Pe legea mea, glăsui marinarul, aproape stăm pe gânduri; cu barba dumitale de șase coți lungime și cu părul de un metru, păreai mai mult un tâlhar decât un om de treabă.

Dantès își aminti într-adevăr că, de când se afla la Castelul If, nu-și retezase nici părul nici barba.

— Da, spuse el, e un jurământ pe care l-am făcut la catedrala del Pie de la Grota, într-un moment de pericol: că, zece ani de zile, n-am să-mi tai nici părul, nici barba. Jurământul meu se încheie astăzi și era tocmai să mă înec de ziua aniversării.

— Ce să facem acum cu dumneata? întrebă patronul.

— Oh, răspunse Dantès, ce veți vrea: corabia pe care mă aflam e pierdută, căpitanul e mort; precum vedeți, am scăpat, însă complet gol; din fericire sunt un matelot destul de bun; lepădați-mă în primul port unde veți poposi și am să găsesc de lucru pe-un vas comercial.

— Cunoști Mediterana?

— Navighez pe ea de când eram copil.

— Cunoști locurile bune pentru acostare?

— Sunt puține porturi, chiar dintre cele mai anevoioase, în care eu să nu pot intra sau din care să nu pot ieși cu ochii închiși.

— Ascultă, patroane, întrebă matelotul care îi strigase lui Dantès "curaj", dacă tovarășul spune adevărul, cine e contra ca el să rămână cu noi?

— Da, dacă spune adevărul, glăsui patronul cu aer de îndoială; dar, în starea în care nenorocitul se găsește, el poate să făgăduiască mult și să se țină de cuvânt cum o putea.

— Mă voi ține mai mult decât am făgăduit, rosti Dantès.

— Hoho, vom vedea! exclamă patronul râzând.

— Oricând, reluă Dantès ridicându-se. Încotro mergeți?

— La Livorno.

— Bine, atunci în loc să goniți în salturi, din care cauză pierdeți un timp prețios, de ce nu strângeți vântul mai aproape?

— Pentru că am nimeri drept în insula Rion.

— O să treceți la mai mult de treizeci de metri de ea.

— Ia pune mâna pe cârmă, spuse patronul și o să ne dăm seama de priceperea dumitale.

Tânărul se așează la cârmă, se încredință printr-o presiune ușoară că vasul era ascultător și văzând că, fără să fie de prima calitate, el nu se împotriva:

— La frânghii! spuse el.

Cei patru mateloți care formau echipajul, alergară la postul lor, în timp ce patronul îi urmărea din ochi.

— Și acum trageți!

Ordinul fu executat, ca și primul, iar micul vas, în loc să continue a goni în salturi, începu să înainteze spre insula Rion, pe lângă care trecu așa cum Dantès precizase, lăsând-o în tribord la vreo treizeci de metri.

— Bravo! spuse patronul.

— Bravo! repetară mateloții.

Ei se uitau cu toții, minunați, la omul a cărui privire regăsise o inteligență și al cărui corp, o vigoare absolut de nebănuit într-însul."

— Vedeți, spuse Dantès părăsind cârma, că voi putea să vă fiu de oarecare folos, cel puțin în timpul cursei. Dacă nu mă vreți, la Livorno, ei bine, mă veți lăsa acolo; iar din solda pe primele luni vă voi înapoia hrana mea până acolo și veșmintele pe care mi le veți împrumuta.

— Bine, bine, spuse patronul; o să ne putem înțelege, dacă nu ești pretențios.

— Un om este un om, spuse Dantès; ceea ce dați camarazilor, o să-mi dați și mie și gata.

— Nu este drept, glăsui matelotul care îl scosese pe Dantès din mare, căci dumneata știi mai mult decât noi.

— De ce dracu te amesteci? E treaba ta, Jacopo? spuse patronul; e liber fiecare să se angajeze pentru suma care-i convine.

— Adevărat, spuse Jacopo; făceam numai o observație.

— Ai face mai bine împrumutând flăcăului ăsta, care e gol, un pantalon și o bluză, dacă ai cumva de rezervă.

— Nu, glăsui Jacopo, dar am o cămașă și un pantalon.

— E tot ce-mi trebuie, spuse Dantès; îți mulțumesc, prietene.

Jacopo lunecă jos și urcă în clipa următoare cu două veșminte, pe care Dantès le îmbracă cu o bucurie de negrăit.

— Îți mai trebuie ceva? întrebă patronul.

— O bucătică de pâine și încă o înghițitură din romul cel strașnic, din care am mai gustat; căci de multă vreme n-am luat nimic.

Într-adevăr, cam de patruzeci de ore.

I se aduse lui Dantès o bucată de pâine, iar Jacopo îi prezentă clondirul.

— Cârma la babord! strigă căpitanul, întorcându-se spre cârmaci.

Dantès aruncă o ochire în aceeași direcție, ducând clondirul spre gură, dar pe drum îi rămase la jumătate.

— Hei, ce-o fi acolo la Castelul If? întrebă patronul.

Într-adevăr, un nauraș alb, un nor care atrăsese atenția lui Dantès, se ivise încununând meterezele bastionului de sud ale Castelului If.

În clipa următoare, detunătura unei explozii depărtate se stinse pe bordul corăbiei.

Mateloții ridicară capul, privindu-se unii pe alții.

— Ce înseamnă asta? întrebă patronul.

— O fi fugit vreun prizonier azi noapte, spuse Dantès și se trage tunul de alarmă.

Patronul aruncă o privire asupra tânărului care, spunând cuvintele acestea, dusesse clondirul la gură; îl văzu însă gustând licoarea din clondir cu atâta calm și atâta plăcere, încât, dacă ar fi avut vreo bănuială, bănuiala i-a trecut doar prin minte și a murit îndată.

— Strașnic de tare e romul ăsta! spuse Dantès, ștergându-și cu mână fruntea lac de sudoare.

— În orice caz, murmură patronul privindu-l, dacă e el, cu atât mai bine; căci am un om de ispravă.

Sub pretextul că este obosit, Dantès ceru atunci să se așeze la cârmă. Încântat că e înlocuit, timonierul îl consultă pe patron din ochi, iar acesta îi făcu semn din cap că poate să încredințeze cârma tovarășului său.

Așezat astfel, Dantès putu să rămână cu ochii fixați spre Marsilia.

— În câte ale lunii suntem? îl întreabă Dantès pe Jacopo, care se așezase lângă el, după ce pierdu din vedere Castelul If.

— În 28 februarie, răspunse acesta.

— Ce an? mai întreabă Dantès.

— Cum ce an? întrebi ce an?

— Da, glăsui tânărul, te întreb ce an.

— Ai uitat anul în care ne aflăm?

— Ce vrei? Mi-a fost așa de frică în noaptea asta, spuse Dantès râzând, încât era să-mi pierd mintea; așa că memoria mea s-a tulburat toată; prin urmare, te întreb: la 28 februarie al cărui an suntem?

— Al anului 1829, spuse Jacopo.

Erau 14 ani exact de când Dantès fusese arestat.

Intrase la 19 ani în Castelul If, ieșea la 33 de ani.

Un zâmbet dureros trecu pe buzele lui; se întreabă ce a devenit Mercédès în răstimpul în care ca l-a crezut cu siguranță mort.

Apoi un fulger de ură se aprinse în ochii săi, gândindu-se la cei trei oameni cărora le datora o așa de lungă și de crudă captivitate.

Și reînnoi, împotriva lui Danglars, Fernand și Villefort, jurământul de neînduplecată răzbunare pe care îl mai rostise în închisoare.

Iar jurământul nu mai era o amenințare stearpă, căci în ceasul acesta, nici cea mai bună barcă de pe Mediterana n-ar fi putut să prindă corabia micuță care gonea spre Livorno cu pânzele întinse.

Capitolul XXII Contrabandiștii

Dantès trăise abia de o zi pe bord și își dăduse seama cu cine avea a face. Fără să fi fost la școala abatelui Faria, vrednicul stăpân al "Tinerei

Amelia", — acesta era numele corăbiei genoveze —, știa aproape toate limbile care se vorbesc în jurul acestui mare lac ce se numește Mediterana; de la arabă până la provensală; putea astfel, lipsindu-se de tălmaci, oameni totdeauna plicticoși și uneori indiscreți, să comunice în chip foarte lesnicios, fie cu vasele întâlnite pe mare, fie cu micile bărci pe care le observa de-a lungul coastelor, fie, în sfârșit, cu oameni fără nume, fără patrie, fără situație, așa cum se găsesc totdeauna pe lespezile cheiurilor din preajma porturilor mării și care trăiesc din mijloace misterioase și tănuite, ce se trag parcă în linie directă de la Providență, deoarece nu au nici o putință de trăi, vizibilă cu ochiul liber; ați ghicit că Dantès se afla pe bordul unui vas ce făcea contrabandă.

De aceea patronul îl primise pe Dantès la bord cu oarecare neîncredere; era cunoscut foarte bine de toți vameșii coastei și, deoarece între domnii aceștia și el era un schimb de șiretenii, unele mai îndemânaticе decât altele, își închipuise la început că Dantès era un emisar al vămii, care întrebuința calea aceasta ingenioasă, pentru a pătrunde câteva dintre secretele meseriei. Dar chipul strălucit în care Dantès scăpase din încurcătură, când a îndrumat vasul, îl convinsese pe deplin; apoi, când a văzut dâra de fum plutind ca un fuior deasupra bastionului Castelului If și când a auzit detunătura îndepărtată a exploziei, s-a gândit o clipă că a primit la bord pe cel căruia i se acordau onorurile tunului, așa cum acestea sunt acordate intrărilor și plecărilor regilor; faptul îl neliniștea mai puțin, — trebuie spus, — decât dacă noul venit ar fi fost un vameș; dar a doua presupunere dispăru curând ca și prima, văzând liniștea perfectă a recrutului.

Edmond avu deci avantajul de a ști ce era patronul său, fără ca acesta să poată ști cine era el; oricâte încercări făcu bătrânul marinar sau camarazii săi, el se ținu bine și nu destăinuî nimic; dădu numeroase amănunte asupra Neapolelui și asupra Maltei, pe care le, cunoștea cum cunoștea Marsilia și se menținu, cu o tărie care făcea cinste memoriei sale, la prima povestire. Oricât de subtil era, genovezul se lăsă deci păcălit de Edmond, — în favoarea acestuia pledând blândețea, experiența nautică și, în special, cea mai iscusită șiretenie.

Dar poate că genovezul făcea parte din categoria oamenilor inteligenți, care nu știu niciodată decât ce trebuie să știe și care nu cred decât ce au interesul să creadă.

În situația aceasta ajunseră la Livorno.

Edmond avea să treacă aici un nou examen: să vadă dacă se va recunoaște singur după trecerea celor de 14 ani; păstrase o idee îndeajuns de precisă despre cum era tânărul; va vedea acum ce a devenit bărbatul. Va citi dorința sa în ochii camarazilor; poposise de vreo douăzeci de ori la Livorno și cunoștea, în strada Sfântul Ferdinand, un bărbier. Intră la el să-și taie barba și părul.

Bărbierul se uită cu mirare la omul cu plete lungi și cu barba deasă și neagră, care semăna cu un cap frumos de Tizzian. Pe vremea aceea nu erau încă la modă barba și părul lung: astăzi un bărbier s-ar mira dacă un bărbat înzestrat cu așa de mari calități fizice ar consimți să renunțe la ele.

Bărbierul livornez se apucă de lucru fără să spună ceva. După terminarea operației, când își simți bărbia rasă complet, când părul fu redus la lungimea obișnuită, Edmond ceru o oglindă și se privi.

Avea atunci, așa cum am spus, treizeci și trei de ani, iar cei paisprezece ani de închisoare produsese, pentru a spune astfel, o mare schimbare morală în figura sa.

Dantès intrase la castelul If cu chipul rotund, zâmbitor și înflorit al tânărului fericit, căruia primii pași în viață i-au fost ușori și care se bizuise pe viitor ca pe continuarea naturală a trecutului. Se schimbase cu totul.

Figura ovală se prelungise, gura zâmbitoare căpătase trăsăturile ferme și precizate care indică hotărârea; sprâncenele se arcuiseră sub o cută îngândurată, în ochi era întipărită o tristețe adâncă din care țâșneau, la intervale, fulgerări sumbre, mizantropice, ură; tenul, îndepărtat atâta timp de lumina zilei și de razele soarelui, căpătase culoarea mată care constituie frumusețea aristocratică a oamenilor de la Nord, când chipul lor este încadrat de păr negru; știința profundă pe care o dobândise a răsfrânt pe întreaga lui figură o aureolă de siguranță inteligentă; căpătase, de asemeni, deși avea o statură înaltă, vigoarea îndesată a trupului care își concentrează forțele într-însul.

Eleganța formelor nervoase și plăpânde îi urmase tăria formelor rotunjite și musculoase. Rugăciunile, suspinele și imprecățiile îi schimbaseră vocea, uneori într-un timbru de o blândețe ciudată, alteori într-o accentuare aspră și aproape răgușită.

În afară de aceasta, mereu în semi-obscuritate și în întuneric, ochii săi căpătaseră darul curios de a distinge obiectele în timpul nopții, asemenea ochilor hienei și lupului.

Edmond zâmbi văzându-se: era cu neputință ca prietenul său cel mai bun, dacă totuși mai avea vreun prieten, să-l recunoască; nu se recunoștea nici el.

Patronul "Tinerei-Amelia", care ținea mult să păstreze printre oamenii săi un om de valoarea lui Edmond, îi oferise un scont din viitoarele câștiguri și Edmond acceptase; prima lui grijă ieșind de la bărbierul care operase prima transformare, fu deci, să intre într-o prăvălie și să cumpere un veșmânt complet de matelot; veșmântul acesta, precum știți, este cât se poate de simplu: se compune dintr-un pantalon alb, dintr-o cămașă vărgată și dintr-o bonetă frigiană.

În costumul acesta, înapoindu-i lui Jacopo cămașa și pantalonul împrumutați, reapăru Edmond în fața patronului "Tinerei-Amelia", căruia fu obligat să-i repete povestea. Patronul nu voia să recunoască în matelotul cochet și elegant pe omul cu barbă deasă, cu alge amestecate în păr și cu trupul muiat de apa mării, pe care îl urcase, gol, muribund, pe puntea vasului său.

Cucerit de înfățișarea-i frumoasă, repetă deci lui Dantès propunerile de angajare; dar Dantès, care avea proiectele sale, nu voi să le accepte decât pentru trei luni.

De altminteri echipajul "Tinerei-Amelia" era foarte harnic și supus ordinelor unui patron obișnuit să nu-și piardă vremea. Vasul se afla abia de opt zile la Livorno și coapsele-i rotunde erau pline cu muselinuri colorate, cu bumbacuri prohibite, cu pudră englezească și cu tutun, pe care regia uitase să-și depună pecetea. Toate acestea trebuiau să iasă din Livorno porto-franco și să debarce pe țărmul Corsicei, de unde anumiți speculatori își luau sarcina să treacă încărcătura în Franța.

Plecară; Edmond spintecă din nou marea azurie, primul orizont a tinereții sale, pe care o revăzuse așa de des în visurile din închisoare. Lăsă la dreapta Gorgona, la stânga Pianosa și înaintă spre patria lui Paoli și a lui Napoleon.

A doua zi, urcând pe punte, — lucru pe care îl făcea totdeauna devreme — patronul îl găsi pe Dantès rezemat de peretele vasului și privind cu ochi ciudați o îngrămădire de stânci de granit, pe care răsăritul soarelui le inunda cu o lumină roză, insula Monte-Cristo. "Tânăra-Amelia" o lăsă cam la trei sferturi de leghe în tribord și își continuă drumul spre Corsica.

Dantès se gândea, mergând de-a lungul insulei cu nume așa de răsunător pentru el, că nu i-ar trebui decât să sară în mare și, într-o jumătate de ceas, ar fi pe pământul făgăduinței. Dar ce să facă acolo, fără instrumente cu care să descopere comoara, fără arme cu care s-o apere? De altminteri, ce ar spune mateloții? Ce ar cugeta patronul? Se impunea să aștepte.

Din fericire, Dantès știa să aștepte: așteptase 14 ani, libertatea; putea foarte bine, acum când era liber, să aștepte șase luni sau un an, bogăția.

N-ar fi acceptat oare libertatea și fără bogăție, dacă i s-ar fi propus?

De altfel, bogăția aceasta nu era ea o himeră? Născută în creierul bolnav al bietului abate Faria, nu murise o dată cu el?

E drept, scrisoarea cardinalului Spada era cât se poate de precisă.

Și Dantès repetă de la un capăt la altul, în memorie, scrisoarea din care nu uitase un cuvânt.

Veni seara: Edmond văzu insula trecând prin toate culorile pe care crepusculul le aduce cu el și pierzându-se pentru toată lumea în întuneric; dar el, având privirea deprinsă cu întunericul închisorii, a continuat desigur s-o vadă, căci rămase ultimul pe punte.

A doua zi, se treziră în fața Aleriei. Au gonit toată ziua, iar seara luminile se aprinseră pe coastă. După felul luminilor își dădură probabil seama că puteau să debarce, căci un felinar fu urcat în locul pavilionului, pe catargul micului vas și se apropiară de țărm la o bătaie de pușcă.

Dantès remarcase, pentru împrejurările acestea solemne, fără îndoială, că patronul "Tinerei-Amelia" montase pe pivot, apropiindu-se de uscat, două tunuri mici ca niște puști de metereze, care, fără să facă zgomot mare puteau să trimită o ghiulea zdravănă la o mie de pași.

Dar, în seara aceea, precauția fu de prisos; totul se petrecu în chipul cel mai calm și mai politic. Patru șalupe se apropiară încetișor de vasul care, fără îndoială, pentru a le face onoare, dădu drumul propriei sale șalupe pe mare; cele cinci șalupe se executară așa de bine, încât, la ceasurile două noaptea, întreaga încărcătură trecuse de pe bordul "Tinerei-Amelia" pe uscat.

Patronul "Tinerei-Amelia" era un om cu simțul ordinei așa de dezvoltat, încât, în aceeași noapte, câștigurile fură repartizate: fiecare om își primi partea sa de 100 lire toscane, adică aproximativ 80 de franci în moneda noastră.

Dar expediția nu se sfârșise; porniră spre Sardinia. Vasul descărcat trebuia încărcat din nou.

A doua operație decurse în chip tot așa de fericit ca și prima: "Tânăra-Amelia" avea noroc. Noua încărcătură era pentru ducatul Lucques. Se compunea aproape în întregime din țigări de Havana, din vin de Xeres și de Malaga.

Avură însă de furcă, la plecare, cu vama, — eterna dușmană a patronului "Tinerei-Amelia". Un vameș rămase pe caldarâm și doi mateloți fură răniți. Dantès era unul dintre aceștia; un glonț îi străpunsese mușchii umărului.

Dantès era aproape fericit de încăierare și aproape mulțumit de rană; ca instanțe severe, ele îi arătaseră lui însuși cum primea pericolul și cu ce inimă îndura suferința. Privise pericolul râzând și spusese ca filozoful grec, primind lovitura: "durere, tu nu ești un rău".

Îl examinase pe vameșul rănit de moarte și, datorită înfierbântării sângelui sau răcirii sentimentelor omenеști, priveliștea nu-i produse decât o ușoară impresie. Dantès se afla pe calea pe care voia s-o parcurgă și mergea spre ținta pe care voia s-o ajungă; inima lui începea să se împietrească în piept.

Văzându-l căzând, Jacopo l-a crezut mort, s-a repezit la el, l-a ridicat, iar apoi l-a îngrijit ca un camarad admirabil.

Va să zică, lumea nu era așa de bună cum o vedea doctorul Pangloss, dar nici așa de rea cum o vedea Dantès, de vreme ce omul care nu avea de așteptat de la tovarășul său decât moștenirea părții sale din câștig încerca o așa de vie mâhnire văzându-l ucis?

Din fericire, am spus, Edmond era numai rănit. Grație unor ierburi culese în anumite epoci și vândute contrabandiștilor de femei bătrâne din Sardinia, rana se închise curând. Edmond voi atunci să-l ispitească pe Jacopo; îi oferă, în schimbul îngrijirilor primite de la el, partea sa de câștig; Jacopo refuză însă cu indignare.

Datorită devotamentului simpatic pe care Jacopo îl arătase lui Edmond din primul moment când l-a văzut, Edmond acorda lui Jacopo o anume afecțiune. Dar Jacopo nu cerea mai mult; ghicise instinctiv la Edmond superioritatea supremă, superioritatea pe care Edmond izbutise s-o tăinuiască față de ceilalți. Și, cu puținul dăruit de Edmond, vrednicul marinar era mulțumit.

De aceea, în zilele lungi de bord, când vasul, alergând în siguranță pe marea azurie, nu avea nevoie, grație vântului favorabil ce-i umfla pânzele, decât de ajutorul cârmaciului, — Edmond, cu o hartă marină în mână, devenea institutorul lui Jacopo, așa cum bietul abate Faria fusese institutorul lui. Îi arăta ascunzișurile coastelor, îi explica variațiile busolei, îl învăța să citească în cartea mare, deschisă deasupra capului nostru, cerul și unde Dumnezeu a scris pe azur, cu litere de diamant.

Iar când Jacopo îl întreba:

— La ce bun să înveți toate lucrurile astea pe un biet matelot ca mine?

Edmond răspundea:

— Cine știe? Poate că într-o zi o să fii căpitan de vas; compatriotul tău Bonaparte a devenit împărat!

Uitasem să spunem că Jacopo era corsican.

Trecuseră două luni jumătate în cursele acestea. Edmond devenise tot așa de iscusit navigator, după cum era altădată marinar îndrăzneț; se împrietenise cu toți contrabandiștii de pe coastă. Învățase toate semnele masonice cu ajutorul cărora acești semi-pirați se recunosc între ei.

Trecuse de vreo douăzeci de ori pe dinaintea insulei Monte-Cristo fără să găsească măcar o dată prilejul să debarce.

Luase deci o hotărâre:

De îndată ce angajamentul cu patronul "Tinerei-Amelia" se va sfârși, el va închiria o barcă mică, pe cont propriu (Dantès avea puțința, căci în cursele pe care le făcuse strânsese 100 de piaștri) și, sub un pretext oarecare, se va duce pe insula Monte-Cristo.

Aici își va face, în toată libertatea, cercetările.

Nu în toată libertatea, căci va fi, fără îndoială, spionat de cei care îl vor conduce.

Dar pe lume se impune să riști.

Închisoarea îl făcuse pe Edmond prudent și ar fi vrut să nu riște nimic.

Oricât iscodise însă în minte, oricât de fecundă îi era imaginația, nu găsea alte mijloace pentru a ajunge la insula dorită așa de mult, decât să se lase condus.

Dantès plutea în șovăiala aceasta când patronul, care căpătase o mare încredere în el și care ținea foarte mult să-l păstreze în serviciu, îl luă într-o seară de braț și-l duse într-o tavernă de pe strada del Oglio, unde aveau obiceiul să se întâlnească cei mai de seamă contrabandiști din Livorno.

Aici se tratau îndeobște afacerile. Dantès mai intrase, în două sau trei rânduri, în bursa aceasta maritimă; și, văzându-i pe cutezătorii pirați, pe care îi furnizează un litoral de aproape două mii de leghe, se întrebase de câtă putere n-ar dispune un om care ar izbuti să impună voința sa tuturor acestor fii reuniți sau dezbinați.

Era vorba acum de o mare afacere: de un vas încărcat cu covoare turcești, cu stofe din Levant și cu cașmir; trebuia găsit un teren neutru unde schimbul să se poată face; apoi să se încerce aruncarea obiectelor pe coastele Franței.

Câștigul era enorm, dacă reușeau; revenea fiecărui om între 50 și 60 piaștri.

Patronul "Tinerei-Amelia" propuse ca loc de debarcare insula Monte-Cristo, care, fiind complet pustie și neavând nici soldați, nici vameși, pare să fi fost așezată în mijlocul mării, pe timpul Olimpului păgân, de Mercur, zeul negustorilor și al hoților, clase pe care noi le-am despărțit, dar pe care antichitatea, după câte se pare, le așeza în aceeași categorie.

Auzind numele de Monte-Cristo, Dantès tresări de bucurie; se sculă ca să-și ascundă emoția și făcu un ocol prin taverna afumată, unde toate idiomurile lumii cunoscute se topiseră în limba francă.

În momentul când se apropie din nou de doi interlocutori, rămăsese stabilit că vor poposi la Monte-Cristo și că vor pleca acolo în noaptea următoare.

Îl consultară pe Edmond și el fu de părere că insula oferea toate garanțiile posibile și că, pentru a izbuti, acțiunile mari aveau nevoie să fie săvârșite repede.

Nu se schimbă, prin urmare, nimic din programul fixat. Stabiliră că vor porni a doua zi seara și că, marea fiind frumoasă, iar vântul favorabil, vor căuta să se găsească a treia zi, seara, în apele insulei neutre.

Capitolul **XXIII** Insula Monte-Cristo

În sfârșit, grație unuia din acele noroace extraordinare, care li se întâmplă uneori celor loviți îndelung de soartă, Dantès avea să ajungă la țintă, printr-un mijloc simplu și natural, punând piciorul pe insulă fără să inspire cuiva vreo bănuială.

Îl despărțea numai o noapte de plecarea așteptată așa de mult.

Noaptea aceea a fost una dintre cele mai înfierbântate din câte a trăit Dantès. În timpul ei i se înfățișară în minte, rând pe rând, toate șansele bune și rele; dacă închidea ochii, vedea scrisoarea cardinalului Spada, scrisă, pe perete cu litere aprinse; dacă adormea o clipă, visurile cele mai nesăbuite se învârtteau în creier. Cobora în grote cu lespezi de smaralde, cu pereți de rubine, cu stalactite de diamante. Perlele cădeau strop cu strop, așa cum filtrează de obicei apa subterană.

Încântat, uluit, Edmond își umplea buzunarele cu nestemate; apoi revenea la lumină, iar nestematele se schimbau în simple pietre. Încercă atunci să intre iarăși în grotele minunate, întrevăzute numai; dar drumul se încolăcea în spirale infinite; intrarea devenise iarăși invizibilă. Căuta zadarnic în memoria obosită, cuvântul magic și misterios care deschidea pentru pescarul arab peșterile splendide ale lui Ali-Baba. Totul era de prisos; comoara dispărută redevenise în proprietatea duhurilor pământului, cărora nădărdise o clipă să le-o răpească.

Ziua veni aproape la fel de înfrigurată cum fusese și noaptea; dar ea aduse logica în ajutorul imaginației și Dantès putu să întocmească un plan până atunci vag și plutitor în creier.

Se înseră și, o dată cu seara, începură pregătirile de plecare. Pregătirile erau pentru Dantès un mijloc de a-și ascunde agitația. Treptat-treptat căpătase asupra tovarășilor săi autoritatea de a le comanda ca și cum ar fi fost stăpânul vasului; și, deoarece ordinele sale erau totdeauna limpezi, precise, lesne de executat, tovarășii se supuneau nu numai cu grabă, dar și cu plăcere.

Bătrânul marinar îl lăsa; recunoscuse și el superioritatea lui Dantès asupra celorlalți mateloți și chiar asupra sa.

Vedea în tânăr un succesor firesc și regreta că nu are o fată ca să-l înlănțuiască pe Edmond prin legătura aceasta.

La șapte seara, totul fu gata; la șapte și zece ocoleau farul, exact când farul se aprindea.

Marea era calmă, cu un vânt răcoros venind de la sud-est; navigau sub un cer de azur, pe care Dumnezeu își aprindea de asemeni, rând pe rând, farurile — faruri dintre care fiecare este o lume. Dantès declară că toată lumea poate să se culce și că are el grijă de cârmă.

Când Maltezul (așa i se spunea lui Dantès) făcea o astfel de declarație, era de ajuns și fiecare se ducea liniștit la culcare.

Se întâmpla aceasta din când în când; zvârlit de singurătate și lume, Dantès simțea uneori nevoia imperioasă de singurătate. Și ce singurătate mai imensă și mai poetică s-ar putea concepe decât aceea a unui vas care plutește izolat pe mare, în întunericul nopții, în liniștea imensității și sub privirile Domnului?

De data aceasta, singurătatea fu populată cu gândurile sale, noaptea luminată de iluziile sale, liniștea însuflețită de făgăduielile sale.

Când patronul se trezi, nava mergea cu toate pânzele întinse; nu era fâșie de pânză care să nu fie umflată de vânt; înaintau cu mai mult de două leghe și jumătate pe oră.

Insula Monte-Cristo creștea la orizont.

Edmond încredință stăpânului vasul și se duse să se întindă și el în hamac; dar, cu toate că petrecuse o noapte de insomnie, nu putu să închidă ochii o clipă.

Peste două ceasuri urcă iarăși pe punte; vasul făcea ocolul insulei Elba. Erau în dreptul Marecianei și mai sus de insula Pianosa, netedă, înverzită. Se vedea înălțându-se în azurul cerului creasta învăpăiată a insulei Monte-Cristo.

Dantès porunci cârmaciului să pună cârma la babord pentru a lăsa Pianosa la dreapta; calculase că manevra va scurta drumul cu două sau trei noduri.

Pe la cinci seara avură priveliștea completă a insulei. Se zăreau cele mai mărunte detalii, grație limpezimii atmosferice care e caracteristică luminii revărsată de razele soarelui în apus.

Edmond mistuia din ochi grămada de stânci, care trecea prin toate culorile crepusculare, de la rozul viu până la albastrul închis; din când în când îi năpădeau în față valuri de căldură; fruntea i se împurpura, un nor purpuriu trecea pe dinaintea ochilor săi.

Nicicând un jucător a cărui întreagă avere este în joc, n-a avut, la o aruncătură de zaruri, neliniștile pe care Edmond le resimțea în paroxisme de speranță.

Veni noaptea; la zece seara abordară; "Tânăra-Amelia" era prima la întâlnire.

În ciuda puterii sale obișnuite de stăpânire, Dantès nu se mai putu înfrâna: sări cel dintâi pe țarm; dacă ar fi cutezat ca Brutus, ar fi sărutat pământul.

Era noapte întunecoasă; dar, la ceasurile 11, luna se ridică din mijlocul mării, argintându-i fiecare tresărire; apoi razele ei, pe măsură ce se înălțară, începură să zburde în cascade albe de lumină pe stâncile îngrămădite ale acestui alt Pelion.

Insula era cunoscută de echipajul "Tinerei-Amelia": era unul din popasurile ei obișnuite. Dantès o recunoscuse ori de câte ori călătorise în Levant, dar nu descinsese niciodată acolo.

Îl cercetă pe Jacopo.

— Unde petrecem noaptea? întrebă el.

— Păi, pe bordul corabiei, răspunse marinarul.

— Nu ne-am simți mai bine în grote?

— În care grote?

— În grotele insulei.

— Nu cunosc nici o grotă, spuse Jacopo.

O sudoare rece trecu pe fruntea lui Dantès.

— Nu există nici o grotă la Monte-Cristo? întrebă el.

— Nu.

Dantès rămase o clipă amețit; apoi se gândi că, poate, grotele au fost acoperite în urma cine știe cărui accident, sau chiar astupate pentru mai multă siguranță, de cardinalul Spada.

În cazul acesta se impunea găsirea deschizăturii pierdute. Era de prisos s-o caute noaptea. Dantès amână deci investigația pentru a doua zi. De altminteri, un semnal arborat la o jumătate de leghe pe mare și căruia "Tânăra-Amelia" îi răspunse îndată printr-un alt semnal, arată că sosise momentul să se apuce de lucru.

Vasul întârziat, liniștit de semnalul care urma să indice ultimului sosit că se poate apropia cu toată siguranța, apăru în curând, alb și tăcut ca o fantomă, aruncând ancora la vreo douăzeci metri de țărm.

Transportul începu imediat.

Dantès se gândea, lucrând, la uralele de bucurie pe care un singur cuvânt ar putea să le stârnească printre oameni, dacă ar fi rostit cu glas tare gândul ce răsună încet în urechea și în inima lui. Dar, departe de a destăinui minunatul secret, el se temea să nu fi spus prea mult și să nu fi trezit bănuieli prin umbletu-i de colo până colo, prin întrebările repetate, prin observațiile amănunțite și prin preocuparea-i continuă. Din fericire, cel puțin pentru împrejurarea de față, un trecut dureros răsfrângea pe figura sa o tristețe de negrăit, iar lucirile de voieșie întrevăzute sub acest nor nu erau, la drept vorbind, decât fulgerări.

Nimeni nu bănuia prin urmare nimic, iar când a doua zi, luând o pușcă, plumb și pulbere, Dantès manifestă dorința de a se duce să ucidă una din numeroasele capre sălbatice care erau văzute sărind din stâncă în stâncă, plimbarea lui nu fu pusă decât pe seama pasiunii pentru vânătoare sau a dorinței de singurătate. Numai Jacopo stăruie să-l urmeze. Dantès nu vru să

se împotrivescă, temându-se că astfel va trezi oarecari bănuieli. Dar abia făcu un sfert de leghe și, găsind prilejul de a trage și de a ucide un ied, îl trimise pe Jacopo cu vânatul la tovarășii săi, invitându-i să-l frigă și să-l anunțe printr-un foc de pușcă, pentru a veni să-și mănânce porția, când iedul va fi fript; câteva fructe uscate și o sticlă de vin de Monte Pulciano aveau să completeze ospățul.

Dantès își continuă drumul, întorcând capul din când în când. Ajunse pe vârful unei stânci și văzu, la o mie de picioare sub el, pe tovarășii la care Jacopo ajunsese și care se îndeletniceau, harnici, cu pregătirile pentru dejunul sport, grație iscusinței lui Edmond, cu un lucru de seamă.

Edmond îi privi o clipă cu zâmbetul blând și trist al omului superior.

— Peste două ceasuri, spuse el, oamenii aceștia au să plece, îmbogățiți cu 50 de piaștri, pentru a se duce să câștige, riscându-și viața, alți 50; vor reveni apoi, având 600 de lire și vor risipi comoara în cine știe ce oraș, cu mândria sultanilor și cu încrederea nababilor. Astăzi, grație speranței, disprețuiesc bogăția lor, care mi se pare cea mai profundă mizerie; mâine, poate, dezamăgit, voi fi nevoit să privesc mizeria aceasta profundă ca pe fericirea supremă. O, nu, exclamă Edmond, asta nu se va întâmpla; savantul, omul care nu greșește, Faria, nu se va fi înșelat. De altminteri aș prefera să mor decât să duc mai departe o viață mizeră și inferioară.

Astfel Dantès, care acum trei luni nu năzuia decât la libertate, nu se mai mulțumea cu libertatea și năzuia la bogăție; vina nu era a lui Dantès, ci a lui Dumnezeu care, limitând puterea omului, i-a dat dorinți infinite. Între timp, pe un drum pierdut între doi pereți de stânci, mergând pe o potecă săpată de torent și pe care, după toate probabilitățile, piciorul omenesc nu călcase nicicând, Dantès s-a apropiat de locul unde își închipuia că au existat grottele. Înaintând de-a lungul țărmului mării și examinând cu atenție serioasă cele mai neînsemnate obiecte de pe ea, i se păru că observă pe anumite stânci niște creștături făcute de mâna omului.

Vremea care aruncă asupra oricărui lucru fizic mantia ei de mușchi, așa cum aruncă asupra lucrurilor morale mantia uitării, părea că a respectat semnele acestea făcute cu anume regularitate în scopul probabil de-a indica o cale; din loc în loc, totuși, semnele dispăreau sub tufe de mirt, care înfloreau în buchete mari încărcate de flori, sau sub licheni paraziți. Edmond era nevoit să dea în lături atunci, crengile, sau să ridice mușchiul, pentru a regăsi semnele indicatoare care îl călăuzeau în labirint.

Semnele dăduseră, de altminteri, speranțe lui Edmond. De ce nu le-ar fi făcut oare cardinalul, pentru ca, în cazul unei catastrofe pe care el n-o putuse prevedea așa de completă, ea să slujească de călăuză nepotului? Locul singuratic de aici era, într-adevăr, acela care convenea unui om ce vroia să îngroape o comoară. Dar semnele infidele nu atrăseseră oare în chip credincios minunata ei taină? Cu toate acestea, la vreo 60 de pași de port, lui Edmond, pe care accidentele de teren îl fereau încă de tovarășii săi, i se păru că creștăturile se opresc; atât numai că ele nu duceau la nici o grotă. O stâncă mare, rotundă, așezată pe o temelie solidă, era singura țință la care ele păreau că duc. Edmond se gândi că, în loc de a ajunge la sfârșit, nu era poate, dimpotrivă, decât la început; se întoarse prin urmare pe drumul dinainte.

În vremea asta camarazii pregăteau dejunul, se duceau să ia apă de la izvor, transportau pâinea și fructele pe uscat și frigeau iedul. Exact în momentul când ei îl scoteau din frigarea improvizată, zăriră pe Edmond, care, ușor și cutezător ca o capră, sărea din stâncă în stâncă; traseră un foc de pușcă pentru a-i da semnalul. Vânătorul își schimbă numaidecât direcția și reveni la ei în goană. Dar, în momentul când toți îl urmăreau cu ochii în zborul pe care îl executa, socotind că iscusința lui e o temeritate, Edmond lunecă dând parcă dreptate temerilor lor; îl văzură clătinându-se pe creasta unei stânci scoțând un strigăt și dispărând.

Se năpustiră cu toții c-o singură pornire, căci, în ciuda superiorității sale, Edmond le era drag; cu toate acestea, Jacopo ajunse cel dintâi.

Îl găsi pe Edmond lungit, însângerat și aproape fără cunoștință; se rostogolise, desigur, de la o înălțime de douăsprezece până la cincisprezece picioare. I se turnară în gură câteva picături de rom, iar leacul care mai fusese de mult folosit pentru el, produse și acum același efect.

Edmond redeschise ochii, se tângui de o durere vie la genunchi, de o greutate mare la cap și de zvâcniri nesuferite în șale. Vruă să-l transporte până la țărm; dar, când îl atinseră, cu toate că Jacopo conducea operația, el declară gemând că nu se simte în stare să suporte transportul.

Înțelegeți că lui Dantès nu i-a mai ars de mâncare; el ceru însă ca tovarășii săi, care nu aveau motivele lui de a posti, să se înapoieze la locul lor. Declară, întrucât îl privește, că nu avea nevoie decât de puțină odihnă și că, la întoarcerea lui, au să-l găsească ușurat.

Marinarii nu se lăsară prea mult rugați; marinarilor le era foame, aroma iedului ajungea până la ci și lupii de mare nu sunt câtuși de puțin ceremonioși.

Peste un ceas reveniră. Tot ce Edmond putuse face, a fost să se târas-că vreo zece pași pentru a se rezema de o stâncă cu mușchi.

Dar departe de a se calma, violența durerilor lui Dantès sporise parcă. Bătrânul patron, nevoit să plece în cursul dimineții, pentru a-și depune încărcătura la granițele Piemontului și Franței, între Nisa și Frejus, stăruia ca Dantès să încerce să se ridice. Dantès făcu eforturi supraomenești, dar de fiecare dată recădea tânguindu-se și îngălbenindu-se.

— Are șalele frânte, șopti patronul; n-are a face; e un tovarăș bun și nu trebuie părăsit; să căutăm să-l ducem până la corabie.

Dar Dantès declară că preferă să moară acolo unde era, decât să în-dure durerile crescânde pe care i le-ar pricinui cea mai slabă mișcare.

— Fie ce-o fi, glăsui patronul, dar nu trebuie să se spună că am lăsat fără ajutor un tovarăș de ispravă ca dumneata. Nu vom pleca decât deseară.

Propunerea îi miră foarte mult pe mateloți, cu toate că nici unul nu-l combătu, ci dimpotrivă. Patronul era un om. așa de rigid, încât pentru prima oară oamenii îl vedeau că renunță la o întreprindere, sau că măcar zăbovește în împlinirea ei.

De aceea Dantès nu voi să se facă în favoarea sa o așa de gravă abatere de la regulile disciplinei stabilite pe bord.

— Nu, spuse el patronului, am fost un neîndemânatic și se cuvine să duc ponosul neîndemânării mele. Lasă-mi o mică provizie de pesmeți, o pușcă, pulbere și gloanțe, ca să ucid iezi sau măcar să mă apăr și o sapă ca să-mi construiesc, dacă întârziați prea mult, un fel de casă.

— Dar ai să mori de foame, spuse patronul.

— Prefer să mor, răspunse Edmond, decât să îndur durerile grozave pe care mi le-ar pricinui o singură mișcare.

Patronul se înturnă spre vasul care se legăna în micul port, gata să pornească în larg.

— Ce vrei să facem, Maltezule? glăsui el. Nu putem să te părăsim și nu putem nici să rămânem.

— Plecați, plecați! strigă Dantès.

— O să lipsim cel puțin opt zile, spuse patronul, ba va trebui să ne abatem din drum ca să te luăm.

— Ascultă, glăsui Dantès, dacă în două-trei zile întâlnești vreo corabie de pescari, sau altfel de corabie care vine prin locurile astea, pomeniți-i de mine; am să dau douăzeci și cinci de piaștri, ca să mă ducă la Livorno. Dacă nu găsești, înapoiază-te.

Patronul clătină din cap.

— Ascultă, patroane Balbi, e un mijloc să împăcăm totul, spuse Jacopo; plecați și rămân eu cu rănitul să-l îngrijesc.

— Renunți la partea ta de câștig, îl întrebă Edmond, ca să rămâi cu mine?

— Da, spuse Jacopo și fără să-mi pară rău.

— Ești un flăcău de treabă, Jacopo, glăsui Edmond. Dumnezeu te va răsplăti pentru bunăvoința ta; dar îți mulțumesc, n-am nevoie de nimeni; o zi sau două de odihnă au să mă întremeze și nădăjduiesc că voi găsi printre stâncile astea niscai buruieni bune împotriva loviturilor.

Și un zâmbet ciudat flutură pe buzele lui Dantès. Îi strânse mâna lui Jacopo cu căldură, dar rămase nezdruccinat în hotărârea sa de a fi și de a rămâne singur.

Contrabandiștii îl lăsară pe Edmond în pace și se depărtară, nu fără a întoarce capul de mai multe ori, făcându-i de fiecare dată semnele unui călduros rămas bun, căroră Edmond le răspundea numai cu mâna ca și cum nu putea să miște restul trupului.

Apoi, după ce ei dispărură:

"E curios, murmură Dantès râzând, că printre oameni ca aceștia găsești dovezi de prietenie și acte de devotament".

Se târî atunci cu băgare se seamă până pe creasta unei stânci care-i ascundea priveliștea mării și de acolo văzu cum corabia termină pregătirile de plecare, cum ridică ancora și cum se leagănă grațios, ca un pescăruș ce-și ia zborul, cum pornește.

Peste un ceas ea dispăru complet; cel puțin, din locul unde rănitul rămăsese, era cu neputință s-o vezi.

Atunci Dantès se sculă mai sprinten și mai ușor decât unul dintre iezi care zvâcneau printre mirți și mastici, pe stâncile sălbatice, luă pușca într-o mână, sapa într-alta și alergă la stânca unde se opreau creștăturile pe care le observase pe stânci.

"Și acum, exclamă el amintindu-și istoria pescarului arab, povestită de Faria, — acum «Sesam, deschide-te!»."

Capitolul XXIV Înarmare

Soarele făcuse cam o treime din mersul său, iar razele de mai, calde și înviorătoare, se așterneau peste stâncile care și ele păreau sensibile căldurii răspândite de el; mii de greieri, nevăzuți prin ierburi, țârâiau monoton și continuu; frunzele de mirt și de măslin se mișcau înfiorate, scoțând un zgomot aproape metalic; fiecare pas al lui Edmond, pe granitul încins, alunga șopârle, care păreau smaralde; zvâcneau departe, pe parapetele înclinate, capre sălbatice, care atrag uneori vânătorii: într-un cuvânt, insula era locuită, vie, însuflețită și totuși Edmond se simțea aici singur sub mâna lui Dumnezeu.

Încerca o anume emoție asemănătoare temerii; neîncrederea stârnită de lumina zilei, care ne face să presupunem, chiar în pustiu, că ochii iscoditori sunt deschiși asupra noastră.

Sentimentul a fost așa de puternic, încât, în momentul când să se apuce de lucru, Edmond se opri, lăsă jos sapa, luă pușca și se urcă încă o dată pe stânca cea mai înaltă a insulei și, de acolo, își aruncă de jur împrejur privirea.

Dar, trebuie să spunem, ceea ce îi atrase luarea aminte nu a fost nici Corsica poetică, ale cărei case putea să le distingă, nici Sardinia aproape necunoscută, care vine după ea, nici insula Elba cu amintiri gigantice, nici, în sfârșit, linia imperceptibilă care se întindea în zare și care arăta ochiului iscusit al marinarului, Genova cea superbă și Livorno, orașul comercial; nu: ci corăbioara care plecase în zori, precum și corabia genoveză care pornise adineauri.

Prima era pe cale să dispară în strâmtoarea Bonifacio; cealaltă, urmând drumul opus, mergea de-a lungul Corsicei, pe care se pregătea s-o ocolească.

Priveliștea îl liniști pe Edmond.

Își întoarse atunci ochii asupra obiectelor care îl înconjurau mai îndeaproape; se văzu în punctul cel mai ridicat al insulei, — statuie firavă a

imensului pedestal; dedesubtul lui, nici un om; în jurul lui nici o barcă; nimic, decât marea azurie, care bătea temelia insulei și pe care izbitura eternă o împodobeau cu o broderie de argint.

Coborî cu mers repede, însă plin de prudență: se temea foarte mult, în momentul acesta, de un accident asemănător celui pe care-l simulase cu atâta iscusință și în chip așa de izbutit.

Precum am spus, Dantès pornise înapoi pe drumul creștăturilor însemnate pe stânci și văzuse că linia ducea la un golf mic, tăinuit ca o baie de nimfă antică; golful era destul de larg la deschizătură și destul de adânc în centru, pentru ca o barcă mică să poată intra și să poată rămâne ascunsă. Urmând atunci firul inducțiilor, firul care, în mâinile abatelui Faria, călăuzise așa de ingenios mintea acestuia în labirintul probabilităților, își închipui că, nevroid să fie văzut, cardinalul Spada abordase în golf, își tăinuise aici micul vas, urmasa linia indicată de creștături și, la capătul liniei, își îngropase comoara.

Presupunerea aceasta l-a readus pe Dantès lângă stânca circulară.

Pe Edmond îl neliniștea și îi răsturna toate ideile un singur lucru: cum de a putut fi urcată stânca aceasta, care cântărea poate cinci-șase mii de kg, pe baza unde se odihnea — fără întrebuintarea unor forțe considerabile?

Deodată lui Dantès îi veni în gând: "în loc s-o urce, au coborât-o poate."

Și se ridică pe stâncă, vrând să caute locul unde fusese prima ei bază.

Văzu într-adevăr, curând, că o pantă ușoară fusese scobită. Stânca alunecase pe bază și se oprise în locul acesta; o altă stâncă, mare cât o piatră obișnuită de construcție, îi servise de propteală; — pietre și pietricele fuseseră potrivite cu grijă pentru a tăinui orice semn trădător; mica lucrare de zidărie a fost acoperită cu lut, iarba a crescut, mușchiul s-a întins, câteva semințe de mirt și de mastic s-au oprit acolo, astfel că bătrâna stâncă părea contopită acum cu solul.

Dantès ridică cu băgare de seamă pământul și recunoscuse, sau i se păru că recunoaște, ingenioasa stratagemă.

Se apucă să lovească cu sapa peretele intermediar cimentat de timp.

După o muncă de zece minute, peretele cedă și o gaură în care puteai băga brațul fu deschisă.

Dantès retează măslinul cel mai puternic pe care îl găsi, îl curăță de crengi, îl introduce în gaură și făcu din el o pârgă.

Dar stânca era prea grea și proptită prea solid de stânca inferioară pentru că o putere omenească, chiar de ar fi fost puterea lui Hercule, s-o poată clinti.

Dantès cugetă atunci că trebuia atacată însăși propteaua.

Dar cum?

Dantès își aruncă privirea împrejur, așa cum fac oamenii care se află în încurcătură și se opri asupra unui corn de oaie sălbatică, plin cu pulbere, lăsat de prietenul său Jacopo.

Zâmbi: născocirea infernală îi va face serviciul.

Dantès săpă cu ajutorul sapei între stânca superioară și aceea pe care ea era pusă, o galerie de mină, așa cum fac pionierii când vor să cruțe brațului omenesc o osteneală prea mare, apoi o îndopă cu pulbere; pe urmă, destrămându-și batista și răsucind-o în praful de pușcă, făcu din ea o feștilă.

După ce dădu foc feștilei, Dantès se depărtă.

Explozia nu întârzie: stânca superioară fu ridicată într-o clipă de incalculabila forță, stânca inferioară zbură în țandări; prin mica deschizătură făcută mai dinainte de Dantès țâșni o puzderie de insecte înspăimântate, iar o șopârlă enormă — paznicul misteriosului drum — se rostogoli pe volutele ei albastrii și dispăru.

Dantès se apropie: lipsită de reazem, stânca superioară înclina spre abis; iscusitul cercetător îi făcu ocolul, alese locul cel mai șubred, propti pârghia într-o muchie și, asemeni lui Sisif, se încordă cu toată puterea în stâncă.

Stânca, zdruncinată de zguduitură, se clătină; Dantès își spori eforturile: părea unul dintre Titanii care deșrădăcinau munții, pentru a se război cu mai-marele zeilor. În sfârșit, stânca cedă, se rostogoli, se prăbuși și dispăru înghițită de mare.

Ea lăsa descoperit un loc circular și arăta o verigă de fier pecetluită în mijlocul unei lespezi pătrate.

Dantès scoase un strigăt de bucurie și de uimire: niciodată un mai măreț rezultat nu încununase o primă încercare.

Vru să continue; picioarele îi tremurau însă așa de tare, inima îi bătea însă așa de violent, un nor așa de arzător trecea pe dinaintea ochilor săi încât fu nevoit să se oprească.

Momentul de șovăire avu durată fulgerului. Edmond băgă pârghia în verigă, o săltă cu vigoare și lespedea se deschise dezvăluind panta abruptă a

unei scări care se afunda în umbra unei grote din ce în ce mai întunecoase.

Altceineva s-ar fi năpustit, ar fi scos exclamații de bucurie; Dantès se opri, se îngălbeni, se îndoi.

"Haide, să fim bărbați! își spuse el. Deprinși cu împotririle, să nu ne lăsăm abătuți de o decepție; altminteri înseamnă că am suferit degeaba. Inima se frânge când, după ce a fost dilatată peste măsură, de speranța cu respirație caldă, reîntră și se închide în realitatea rece. Faria a visat; cardinalul Spada n-a îngropat nimic în grotă aceasta, poate că n-a venit nicio-dată aici, sau — dacă a venit — Cezar Borgia, aventurierul isteț, potlogarul neobosit și sumbru, a venit după el, i-a descoperit urma, s-a ținut după aceleași semne ca mine, a ridicat piatra ca mine și, coborând înaintea mea, nu mi-a mai lăsat nimic."

Stătu un moment nemișcat, pe gânduri, cu ochii fixați asupra deschizăturii sumbre.

"Acum însă, când nu mai contez pe nimic, când mi-am spus că ar fi o nebunie să păstrez vreo speranță, urmarea aventurii e pentru mine o simplă chestiune de curiozitate."

Și rămase mai departe, nemișcat, meditând.

"Da, da, e o aventură să-ți găsești locul în viața de umbră și lumină a banditului regal, în țesătura evenimentelor ciudate care compun canavaua bălțată a existenței sale; desigur că întâmplarea aceasta de poveste s-a înlănțuit cu altele; da, Borgia a venit într-o noapte aici, c-o făclie într-o mână, cu o spadă într-alta, în timp ce, la douăzeci de pași de el, poate că la poalele stâncii, stăteau posomorâți și amenințători doi zbiri iscodind pământul, aerul și marea, pe când stăpânul lor intra, asemenea mie, scuturând bezna cu brațul său puternic învăpăiat.

"Da; dar ce o fi făcut Cezar cu zbirii cărora le-a împărtășit secretul? se întreba Dantès.

Ceea ce s-a făcut, își răspunse el zâmbind, cu cioclii lui Alaric, care au fost înmormântați dimpreună cu îngropatul.

Cu toate acestea, dacă a venit, continuă Dantès, a descoperit și a luat comoara; Borgia, omul care compara Italia cu o anghinare și care o mânca foaie cu foaie, cunoștea prea bine întrebuințarea timpului pentru a-și pierde vremea cu așezarea la loc a stâncii.

Să coborâm."

Coborî atunci, cu zâmbetul îndoielii pe buze, murmurând acest ultim cuvânt al înțelepciunii umane: "Poate..."

Dar, în locul beznei pe care se așteptase s-o găsească, în locul unei atmosfere opace și viciate, Dantès nu văzu decât o licărire ușoară descompusă în lumina albăstrie; aerul și lumina se strecurau nu numai prin deschizătura care fusese făcută, ci și prin zgârieturile stâncilor nevăzute de afară și printre care se zărea azurul cerului, unde se jucau crengile tremurătoare ale stejarilor verzi și ligamentele spinoase, agățătoare, ale scaieților.

După câteva clipe de ședere în grotă a cărei atmosferă mai mult călduță decât jilavă, mai mult înmiresmată decât fadă, era pentru temperatura insulei ceea ce licărirea albastră era pentru soare, privirea lui Dantès, obișnuită, precum am spus, cu întunericul, putu să iscodească cele mai îndepărtate unghere ale cavernei — peștera era de granit, iar pereții ei scânteiau ca niște diamante.

"Iată, își spuse Edmond zâmbind, comorile pe care de bună seamă le-a lăsat cardinalul; iar bunul abate, văzând în vis pereții scânteietori, și-a alimentat speranțele-i bogate."

Dar Dantès își reaminti cuvintele testamentului, pe care îl știa pe dinafară: "În ungherul cel mai îndepărtat al celei de a doua deschizături..."

Dantès pătrunsese numai în prima grotă; trebuia să caute acum intrarea celei de a doua.

Dantès se orientă: a doua grotă se afunda, desigur, în interiorul insulei; examină muchiile pietrelor și izbi într-unul din pereții care i se păru că e acela al deschizăturii, mascată, desigur, pentru mai multă siguranță.

Sapa răsună o clipă scoțând din stâncă un sunet mat, a cărui tărie îmbrobonă de sudoare fruntea lui Dantès; în sfârșit, minerului stăruitor i se păru că o porțiune din peretele de granit răspundea cu un ecou mai surd și mai profund apelului; își apropie privirea arzătoare de perete și re-cunoscă, cu simțul încarceratului, ceea ce altul poate n-ar fi recunoscut: că acolo e o deschizătură.

Totuși, pentru a nu face o treabă inutilă, Dantès, care ca și Cezar Borgia studiase valoarea timpului, iscodi ceilalți pereți cu sapa, cercetă solul cu patul puștii, desfăcu nisipul în locurile suspecte și, negăsind nimic, nerecunoscând nimic, reveni la porțiunea de perete care scotea sunetul mângâietor.

Izbi din nou, cu mai multă putere.

Văzu atunci ceva ciudat: că, sub loviturile instrumentului, un fel de tencuială, asemănătoare aceleia aplicată pe pereți pentru zugrăvirea frescelor, se ridica și cădea ca niște solzi, dezvăluind o piatră alburie și moale cum sunt pietrele obișnuite de construcție. Deschizătura stâncii fusese astupată cu pietre de altă natură, apoi peste pietre fusese întins stratul de tencuială; pe urmă, pe tencuială, au fost imitate culoarea și cristalinul granitului.

Dantès izbi atunci cu capătul ascuțit al sapei care intră puțin în peretele-ușă.

Însemna că aici trebuie să caute.

Printr-un mister ciudat al întocmirii omenești, cu cât dovezile că Faria nu se înșelase îl asigurau pe Dantès prin îngrămădirea lor, cu atât inima lui șovăielnică se lăsa stăpânită de îndoială și, aproape, de descurajare: experiența nouă, care ar fi trebuit să-i dea o forță nouă, îi slei și forța pe care o mai avea: sapa coborî, lunecând aproape din mâinile lui; o puse pe pământ, își șterse fruntea și urcă spre lumină sub pretextul că vrea să vadă dacă nu îl spionează cineva, dar, în realitate, pentru că avea nevoie de aer, pentru că simțea că e gata să leșine.

Insula era pustie, iar soarele în asfințit părea c-o acoperă cu ochiul lui de foc; departe, bărci mici de pescari își desfăceau aripile pe marea albastră ca safirul.

Dantès nu mâncase încă nimic: dar mâncarea ar fi ținut prea mult într-un astfel de moment; trase o înghițitură de rom și se înapoie în grotă, cu inima întărită.

Sapa care i se păruse așa de grea, devenise acum ușoară; o ridică de parcă ar fi fost un fulg și se apucă din nou, viguros de lucru.

Constată, după câteva lovituri, că pietrele nu erau zidite, ci puse numai unele peste altele și acoperite cu tencuiala despre care am pomenit; vârî într-una din crăpături vârful sapei, apăsă pe coadă și văzu cu bucurie că piatra cade la picioarele sale.

Din momentul acela Dantès nu mai avu decât să tragă fiecare piatră cu colțul de fier al sapei și fiecare piatră căzu alături de cea dintâi.

Dantès ar fi putut să intre de la prima deschizătură; întârziind însă cu câteva clipe, însemna că amâna certitudinea, agățându-se de speranță.

În sfârșit, după o nouă ezitare de-o clipă, Dantès trecu din prima grotă în a doua.

A doua grotă era mai scundă, mai întunecoasă și mai înfricoșătoare decât întâia; aerul, care nu pătrundea aici decât prin deschizătura făcută în momentul acela, avea mirosul viciat, pe care Dantès se mirase că nu l-a găsit în prima.

Dantès lăsă aerului de afară timpul să învioreze atmosfera moartă și intră.

La stânga deschizăturii era un unghi profund și întunecos.

Dar am spus că, pentru ochiul lui Dantès, întunericul nu exista.

Iscodi cu privirile a doua grotă: era goală ca și întâia.

Comoara, dacă exista, fusese îngropată în ungherul întunecos.

Ora încordării sosise; Dantès care se afla între bucuria supremă și deznădejdea supremă, nu mai avea de făcut altceva decât să sape două picioare de pământ.

Înaintă spre ungher și, cuprins parcă de o hotărâre subită, atacă solul cu îndrăzneală.

După a cincea sau a șasea lovitură de sapă, fierul răsună pe fier.

Nicicând un tocsin funebru, nicicând un glas înfiorat nu produse un atare efect asupra celui care îl auzi.

Cercetă alături de locul unde mai cercetase și întâlni aceeași rezistență, dar nu același sunet.

— E un cufăr de lemn încercuit cu fier, își spuse el.

În momentul acela o umbră fugară trecu, acoperind lumina.

Dantès dădu drumul sapei, apucă pușca, ieși prin deschizătură și se năpusti spre lumină.

O capră sălbatică sărise pe deasupra primei intrări a grotei și rodea iarba la câțiva pași.

Prilejul de a-și asigura cina era bun, dar Dantès se temea ca nu cumva detunătura puștii să atragă pe cineva.

Chibzui un moment, reteză un arbore cu rășină, îl aprinse la focul încă fumegând unde contrabandiștii își fripseseră dejunul și se înapoie cu torța.

Nu voia să piardă nici un amănunt din cele ce va vedea.

Apropie torța de gaura informă, neterminată și văzu că nu se înșelase: loviturile lui izbirlă rând pe rând în fier și în lemn.

Înfipse torța în pământ și se apucă iarăși de lucru.

Cât ai clipi, un loc de trei picioare lungime pe două lățime fu săpat și Dantès putu să recunoască atunci un cufăr de stejar, încercuit cu fier cizelat. În mijlocul capacului scânteiau, pe o placă de argint pe care pământul n-o putuse vătăma, armele familiei Spada, adică o spadă înfiptă într-o pajură ovală, așa cum sunt pajurele italiene, având deasupra o pălărie de cardinal.

Dantès le recunoscuse ușor: abatele Faria i le desenase de atâtea ori.

Nu mai încăpea îndoială: comoara era aici. Nu fuseseră luate atâtea măsuri de prevedere pentru a se pune în locul acesta un cufăr gol!

Cât ai clipi, pământul din jurul cufărului fu scos și Dantès văzu apărând, rând pe rând, broasca de la mijloc între două balamale și mânerul pereților laterali; totul era cizelat așa cum se cizela pe vremea aceea când arta făcea ca metalele cele mai de rând să devină prețioase.

Dantès luă cufărul de mâner și încercă să-l salte: cu neputință.

Dantès încercă să-l deschidă: broasca și balamalele erau închise; credincioșii paznici nu vroiau parcă să-și dea comoara.

Dantès introduse partea tăioasă a sapei între capac și cufăr, apăsă pe coada sapei și capacul, după ce scrâșni, sări din loc. O deschizătură largă făcu inutile fierăriile care căzură la rându-le, strângând încă în unghiile lor scândurile vătămate; cufărul fu deschis.

O febră amețitoare puse stăpânire pe Dantès; luă pușca, o încărcă și o așeză alături. Închise mai întâi ochii, așa cum fac copiii pentru a zări, în noaptea scânteietoare a imaginației lor, stele mai multe decât pot număra pe un cer luminat încă, pe urmă îi deschise și rămase înmărmurit.

Trei despărțituri scindau cufărul.

În primul scânteiau taleri de aur cu reflexe roșiatice.

În a doua, lingouri nestrunjite, așezate în ordine, dar care nu aveau decât greutatea și valoarea aurului.

În sfârșit, în a treia, pe jumătate plină, Edmond vântură cu mâna diamantele, rubinele, perlele care — cascadă strălucitoare — scoteau, căzând unele peste altele, zgomotul grindinei în ferestre.

După ce atinse, pipăi, după ce își înfundă mâinile înfiorate în aur și în nestemate, Edmond se ridică și porni prin caverne cu exaltarea tremurândă a omului gata să-și piardă mintea. Sări pe o stâncă, de unde putea să descopere marea și nu zări nimic. Era singur, absolut singur, cu bogățiile-i incalculabile, extraordinare, fabuloase, care îi aparțineau: dar visa, ori era treaz?

Avea un vis fugar sau strângea în brațe o realitate?

Simțea nevoia să-și revadă aurul și totuși își dădea seama că, în momentul acesta, nu ar avea tăria să suporte vederea lui. Își puse o clipă mâinile pe creștetul capului, ca pentru a împiedica judecata să fugă; apoi se năpusti prin insulă, fără să urmeze un drum, căci nu sunt drumuri în insula Monte-Cristo, ci o anume linie, izgonind caprele sălbatice și înfricoșând păsările mării cu strigătele și cu gesticulările sale. Pe urmă reveni pe un drum ocolit, îndoindu-se încă, năpustindu-se din prima grotă în a doua și regăsindu-se în fața minei de aur și diamante.

De data aceasta, căzu în genunchi, apăsându-și cu mâinile convulsive inima zvâcnitoare și murmurând o rugăciune, pe care numai Dumnezeu o putea înțelege.

Se simți în curând mai calm și mai fericit, căci abia din ceasul acesta începea să creadă în fericirea sa.

Se apucă atunci să-și calculeze averea: erau o mie de lingouri de aur a câte două sau trei livre fiecare; făcu apoi un teanc de douăzeci și cinci de mii de taleri aur, putând să valoreze fiecare optzeci de franci în moneda noastră actuală, având toți efigia papei Alexandru al VI-lea și a precede sorilor lui și constată că despărțitura nu era decât pe jumătate golită; măsură, în sfârșit, de zece ori capacitatea ambelor sale mâini în perle, pietrării, diamante, dintre care multe montate de cei mai buni bijutieri ai epocii, prezentau o valoare de execuție remarcabilă, chiar alături de valoarea lor intrinsecă.

Dantès văzu că lumina scade și că se stinge puțin câte puțin; se temu să nu fie surprins în cavernă și ieși cu pușca în mână. O bucată de pesmet și câteva înghițituri de vin formară cina sa. Așeză apoi piatra la loc, se culcă deasupra și dormi numai câteva ceasuri, acoperind intrarea grotei cu trupul său.

Noaptea aceasta a fost, în același timp, una din acele nopți delicioase și cumplete, pe care omul cu fulgerătoare emoții le mai trăise de două sau trei ori până atunci.

Capitolul **XXV** Necunoscutul

Veni ziua. Dantès o aştepta de mult cu ochii deschişi. La primele ei raze se sculă, se urcă, aşa cum făcuse în ajun, pe cea mai înaltă stâncă a insulei, ca să exploreze împrejurimile; ca şi în ajun totul era pustiu.

Edmond coborî, ridică piatra, îşi umplu buzunarele cu nestemate, aşeză la loc cât putu mai bine scândurile, fierăriile cufărului, îl acoperi cu pământ, băători pământul, aruncă pe deasupra nisip, pentru ca locul răscolit de curând să semene cu restul solului; ieşi din grotă, puse lespede cum fusese mai înainte, grămădi peste lespede pietrele de diferite mărimi, introduse pământ în intervale, înfipse în intervale mirt şi bălării, stropi noile plantaţii pentru ca ele să pară vechi, şterse urmele paşilor săi din preajma locului şi aşteptă cu neastâmpăr întoarcerea tovarăşilor. Nu mai era vorba acum să-şi treacă timpul privind aurul, diamantele şi să rămână la Monte-Cristo ca un balaur ce păzeşte inutile comori. Trebuia să se întoarcă acum în viaţă, printre oameni şi să ia în societate rangul, influenţa, puterea pe care le dă în lume bogăţia, — prima şi cea mai mare dintre puterile de care creatura omenească poate dispune.

Contrabandiştii reveniră în a şasea zi. Dantès recunoscă de departe forma şi mersul "Tinerei-Amelia". Se târî până în port ca Philoctet rănit, iar când tovarăşii săi abordară, el le anunţă tânguindu-se, încă o îmbunătăţire sensibilă; la rândul său ascultă istorisirea aventurierilor. Este drept, izbutiseră; dar abia depuseseră încărcătura, că fuseseră înştiinţaţi că un bric aflat în supraveghere, la Toulon, ieşise din port şi se îndrepta spre ei. Fugiseră atunci ca fulgerul, regretând că Dantès, care ştia să dea o viteză aşa de mare vasului, nu se afla cu dânşii, ca să-l conducă.

Într-adevăr, zăriseră curând vasul urmăritor; dar, ajutaţi de noapte şi ocolind capul Corsicei, scăpaseră.

Pe scurt, călătoria nu fusese rea; şi toţi, în special Jacopo, regretau că Dantès lipsise pentru a avea partea sa la beneficii, parte care se urca la 50 de piaştri.

Edmond rămase nezdruncinat; nu zâmbi măcar, auzind înşirarea avantajelor din care s-ar fi împărtăşit, puţin să părăsească insula; iar pentru ca "Tânăra-Amelia" nu venise la Monte-Cristo decât pentru el, se îmbarcă în seara aceea şi îşi urmă patronul la Livorno.

La Livorno se duse la un evreu și vându cu câte cinci mii de franci, patru din cele mai mici diamante ale sale, Evreul ar fi putut să se informeze cum de avea un matelot atari obiecte; se feri însă, căci câștiga câte o mie de franci la fiecare.

Cumpără a doua zi o barcă nou-nouță, pe care o dădu lui Jacopo, adăugând darului acesta o sută de piaștri, pentru ca omul să poată angaja un echipaj; și asta cu condiția ca Jacopo să meargă la Marsilia să se intereseze de un bătrân cu numele de Louis Dantès, care locuia în Allées des Meilhan, precum și de o fată care locuia în satul Catalani și pe care o chema Mercédès.

Acum i se păru lui Jacopo că visează: Edmond îi povesti că se făcuse marinar dintr-o pornire nebunească, deoarece familia îi refuza banii necesari existenței, dar că, ajungând la Livorno, încasase moștenirea unui unchi, care îl făcuse unicul său moștenitor. Educația superioară a lui Dantès dădea povestirii o atare verosimilitate, încât Jacopo nu se îndoii o clipă de adevărul spuselor fostului său tovarăș.

Pe de alta parte, pentru că angajamentul lui Edmond pe bordul "Tinerei-Amelia" expirase, Dantès își luă rămas bun de la marinarul care încercă la început să-l rețină, dar care, aflând ca și Jacopo, de povestea cu moștenirea, renunță la speranța de a înfrânge hotărârea fostului său matelot.

A doua zi Jacopo se îndrepta spre Marsilia; urma să-l găsească pe Edmond la Monte-Cristo.

În ziua aceea, Dantès plecă fără să spună unde merge, despărțindu-se de echipajul "Tinerei-Amelia", acordându-i o splendidă gratificație și de patron, cu făgăduiala că într-o zi sau alta îi va trimite vești.

Dantès se duse la Genova.

În momentul sosirii sale, se făcea proba unui mic yacht, comandat de un englez, care, auzind că genovezii sunt cei mai buni constructori de pe Mediterana, vroise să aibă un yacht construit la Genova. Englezul fixase prețul la patruzeci de mii de franci: Dantès oferî șaizeci de mii, cu condiția ca vasul să-i fie predat chiar în ziua aceea. Englezul plecase să facă o plimbare prin Elveția, așteptând terminarea vasului. Urma să se întoarcă peste trei săptămâni sau o lună; constructorul se gândi că avea timpul să pună altul pe șantier. Dantès îl duse pe constructor la un evreu, intră cu el în odaia din fund și evreul numără constructorului șaizeci de mii de franci.

Constructorul se oferi să-i alcătuiască lui Dantès un echipaj; Dantès îi mulțumi însă, spunând că era obișnuit să navigheze singur și că singurul lucru pe care îl dorea era să se execute în cabină, la căpătâiul patului, un dulap secret în care să fie trei despărțituri, de asemeni secrete. Dădu măsura compartimentelor, care fură executate a doua zi.

Peste două ceasuri, Dantès ieșea din portul Genovei, escortat de privirile unei mulțimi de curioși, care vroiau să-l vadă pe seniorul spaniol obișnuit să navigheze singur.

Dantès se descurcă de minune, cu ajutorul cârmei, fără să aibă nevoie s-o părăsească, impuse vasului toate mișcărilor voite; vasul părea o făptură inteligentă, gata să se supună celui mai mic imbold, astfel că Dantès recunoscuse în gându-i că genovezii își meritau reputația de cei mai buni constructori din lume.

Curioșii urmăriră micul vas din ochi, până ce îl pierdură din vedere și atunci începură discuții pentru a ști încotro merge; unii înclinară pentru Corsica, alții pentru insula Elba, unii se arătară gata să pună rămășag că merge în Spania, alții susținură că în Africa; nimănui nu-i trecu însă prin minte insula Monte-Cristo.

Cu toate acestea Dantès mergea la Monte-Cristo.

Ajunse aici în amurgul zilei următoare; nava era excelentă și parcursese distanța în treizeci și cinci de ceasuri, Dantès recunoscuse perfect forma coastei; și, în loc să abordeze în portul obișnuit, aruncă ancora în micul golf.

Insula era pustie; părea că nimeni nu s-a mai abătut pe aici de la plecarea lui Dantès; se duse la comoară; totul era în starea în care o lăsase.

A doua zi averea imensă era transportată pe bordul yachtului și închisă în cele trei compartimente ale dulapului secret.

Dantès așteaptă încă opt zile. Timp de opt zile el își purtă yachtul în jurul insulei, studiindu-l, așa cum un călăreț studiază un cal: după trecerea acestui timp, el îi cunoștea toate calitățile și defectele; Dantès își făgădui să sporească unele și să tămăduiască altele.

În a opta zi, Dantès văzu un vas mic îndreptându-se spre insulă cu pânzele întinse și recunoscuse barca lui Jacopo; făcu un semnal căruia Jacopo îi răspunse, iar peste două ceasuri barca se afla lângă el.

La cele două întrebări puse de Edmond răspunsul era trist.

Bătrânul Dantès murise.

Mercédès dispăruse.

Edmond ascultă ambele vești cu figura calmă; dar coborî îndată pe uscat, interzicând să fie urmărit.

Reveni peste două ceasuri; doi oameni din barca lui Jacopo trecură pe yacht să-l ajute și el porunci să se dea direcția spre Marsilia. Prevedea moartea părintelui; dar ce devenise Mercédès?

Fără să-și divulge taina, Edmond nu putea să dea instrucțiuni îndeustulătoare unui agent; de altminteri voia să-și ia și alte informații, pentru care nu se putea încrede decât în sine. Oglinda îi arătase la Livorno că nu riscă să fie recunoscut; de altminteri, avea acum la dispoziție toate mijloacele de a se deghiza. Într-o dimineață deci, urmat de mica barcă, yachtul intră curajos în portul Marsiliei și se opri exact acolo unde, în seara de tristă amintire, fusese îmbarcat pentru castelul If.

Nu fără o anume înfiorare Dantès văzu venind spre el, cu barca, un jandarm. Dar, cu stăpânirea perfectă pe care o dobândise, Dantès îi prezentă un pașaport englez cumpărat la Livorno; și, grație acestui document străin, mult mai respectat în Franța decât un act al nostru, el coborî fără dificultăți pe uscat.

Prima ființă pe care Dantès o zări punând piciorul pe Cannebiera a fost un matelot de pe "Faraon". Omul servise sub ordinele lui și se găsea aici ca pentru a-l asigura pe Dantès asupra schimbărilor petrecute cu dânsul. Merse drept spre om și îi puse mai multe întrebări, la care acesta răspunse fără să dea de bănuit măcar, prin cuvinte sau prin înfățișare, că își reamintește să-l mai fi văzut cândva pe omul ce-i vorbea.

Dantès dădu matelotului o monedă în chip de mulțumire pentru lămuririle lui; în clipa următoare îl auzi pe om alergând după dânsul.

Dantès se întoarse.

— Mă iertați, domnule, glăsui matelotul, dar cu siguranță că v-ați înșelat; ați crezut că îmi dați o piesă de doi franci și mi-ați dat un napoleon mare.

— Într-adevăr, prietene, m-am înșelat, spuse Dantès; dar pentru că cinstea dumatăle merită o răsplătă, mai ia încă unul, pe care te rog să-l primești, ca să bei în sănătatea mea cu camarazii dumatăle.

Matelotul îl privi pe Edmond cu atâta uimire, încât nici nu se gândi să-i mulțumească; și îl privi cum se depărta spunând:

— E vreun nabab care vine din India.

Dantès își continuă drumul; fiecare pas pe care îl făcea îi copleșea inima cu o emoție nouă; toate amintirile copilăriei, amintiri neșterse, mereu prezente în cuget, se înălțau aici la fiecare colț de piață, la fiecare colț de stradă, la fiecare piatră de răspântie. Ajungând la capătul străzii Noailles și zăbind Allées de Meilhan, simți că genunchii îi slăbesc și fu cât pe-acți să cadă sub roțile unei trăsurii.

Merse, în sfârșit, până la casa unde stătuse părintele său.

Florile dispăruseră din mansarda unde altădată mâna bătrânului le împletea cu atâta grijă.

Se rezemă de un copac și rămase câțva timp îngândurat, privind ultimele etaje ale bieteii căsuțe; înaintă, în sfârșit, spre poartă, trecu pragul, întrebă dacă nu e vreo locuință liberă și, cu toate că ocupată, stăruia așa de mult să viziteze locuința de la al cincilea etaj, încât portarul urcă și ceru, ca din partea unui străin, persoanelor care ocupau apartamentul, îngăduința de a vedea cele două încăperi. Persoanele care ocupau mica locuință erau un tânăr și o tânără femeie, căsătoriți numai de opt zile.

Văzându-i pe cei doi tineri, Dantès scoase un oftat adânc.

De altminteri, nimic nu-i mai reamintea lui Dantès apartamentul părintelui său; nu mai era același tapet; mobilele vechi, prietenele copilăriei lui Edmond, prezente cu toate amănuntele lor în amintirea sa, dispăruseră. Numai pereții erau aceeași.

Dantès se îndreptă spre pat: ocupa același loc ca și patul fostului chirias; fără să vrea, ochii lui Edmond se umplură de lacrimi; de bună seamă că, în locul acesta, se stinsese bătrânul pomenind numele fiului său.

Tinerii îl priveau cu mirare pe bărbatul cu frunte severă, pe ai cărui obraji curgeau două lacrimi mari, fără ca figura lui să se încrunte. Dar, deoarece orice durere poartă cu ea sfințenia ei, tinerii nu puseră necunoscutului nici o întrebare; se retraseră doar mai în fund ca să-l lase să plângă în voie, iar când el plecă, îl însoțiră, spunându-i că poate să revină când va vrea și că locuința lor săracă va fi totdeauna primitoare cu el.

Trecând la etajul de jos, Edmond se opri în fața altei uși și întrebă da-că croitorul Caderousse locuiește încă acolo. Dar portarul îi răspunse că omul despre care pomenea făcuse treburi proaste și că ținea acum un han mic pe șoseaua Belle-Garde-Beaucaire. Dantès coborî, întrebă de adresa proprietarului casei din Allées de Meilhan, se duse la el, se dădu drept lordul Wilmore (acestea erau numele și titlul de pe pașaportul său) și

cumpără căsuța pentru suma de douăzeci și cinci de mii de franci. Ea nu valora nici cincisprezece mii. Dar Dantès ar fi plătit-o și cu o jumătate de milion dacă i-ar fi cerut.

În chiar ziua aceea tinerii de la etajul cinci fură înștiințați de notarul care făcuse contractul că noul proprietar le lasă libertatea să-și aleagă orice apartament din casă, fără să le sporească chiria, cu condiția să-i cedeze cele două camere ocupate de ei.

Ciudata întâmplare stârni comentarii timp de peste opt zile printre locuitorii din Allées de Meilhan și dădu loc la o sumedenie de presupuneri dintre care nici una nu era exactă.

Dar ceea ce cu deosebire zăpăci toate mințile și tulbură toate spiritele, a fost că, în seara aceea, omul care fusese văzut intrând în casa din Allées de Meilhan se plimbă prin micul sat Catalani și intră într-o căsuță de pescari, unde rămase mai mult de un ceas, interesându-se de câteva persoane care muriseră sau dispăruseră de mai bine de cincisprezece sau șaisprezece ani.

A doua zi, oamenii la care intrase primiră în dar o barcă catalană absolut nouă, înzestrată cu două năvoade și cu o nadă.

Bieții oameni ar fi vrut să-i mulțumească generosului iscoditor; dar, plecând de la ei, l-au văzut dând câteva ordine unui marinar, urcând pe cal și ieșind din Marsilia prin poarta Aix.

Capitolul **XXVI** Hanul de la Pont du Gard

Cei care, ca mine, au străbătut pe jos sudul Franței, au putut să remarce, între Bellegarde și Beaucaire, cam la jumătatea drumului dintre sat și oraș, dar mai apropiat de Beaucaire decât de Bellegarde, un han mic unde spânzură pe o tablă ce scârțâie la cea mai ușoară adiere de vânt, o grotescă înfățișare a podului Gard. Luând ca direcție cursul Rhonului, micul han este situat pe partea stângă a drumului, cu spatele spre fluviu; el e împrejmuit de o grădină: adică, fața opusă celei care oferă călătorilor poarta dă spre o împrejmuire, unde se cațără câțiva măslini chirciți și câțiva smochini

sălbatici cu frunzișul argintat de praf; printre ei cresc, ca legume, ardei și ceapă; în sfârșit, la unul din colțuri, ca o santinelă uitată, un pin mare, rotat, își înalță melancolic tulpina flexibilă, în timp ce vârful lui, desfăcut ca un evantai, trosnește sub un soare de treizeci de grade.

Toți acești arbori mari sau mici se încovoiaie în direcția unde bate mistralul, unul din cele trei flagele ale Provenței; celelalte două erau, precum se știe sau nu se știe, râul Durance și Parlamentul.

Ici-colo, pe întinderea înconjurătoare ce seamănă cu un mare lac de pulbere, vegetează câteva tulpine de grâu, pe care horticultorii ținutului le cultivă, desigur, din curiozitate și care servesc de prăjină câte unui greier ce urmărește cu cântecu-i ascuțit, monoton, pe călătorii rătăciți prin Tebaida aceasta.

De vreo șapte sau opt ani, micul han era ținut de un bărbat și o femeie care aveau ca servitor o fată cu numele Trinette și un argat cu numele Pacaud; dubla cooperatie, care făcea, de altminteri, cu prisosință față nevoilor serviciului, de când un canal săpat de la Beaucaire la Aigues-Mortes înlocuise cărașia cu vapoare și diligența cu trăsura.

Ca pentru a spori părerile de rău ale nefericitului hangiu, canalul trecea, între Rhônul care îl alimentează și drumul care îl seacă, la vreo sută de pași de hanul pe care l-am descris pe scurt.

Hangiul putea să fie un om între patruzeci și patruzeci și cinci de ani, înalt, uscat și nervos, un adevărat tip meridional cu ochi înfundați și sclipitori, cu nas coroiat și cu dinți albi ca ai unui animal carnivor. Părul, care, în ciuda atingerilor vârstei, părea că nu se hotărăște să albească, era, ca și barba rotunjită ce purta, des, creț și abia presărat cu câteva fire albe. Tenul bronzat din fire, se bronzase și mai mult din cauza deprinderii nenorocitului de a sta de dimineață până seara în pragul ușii ca să vadă de nu-i vine, pe jos sau cu trăsura, vreun mușteriu: așteptare aproape totdeauna dezamăgită, în răstimpul căreia el nu opunea ardoarei mistuitoare a soarelui altă apărare pentru față decât o basma roșie, înnodată pe cap, așa cum poartă spaniolii cu catâri.

Omul acesta era vechea noastră cunoștință, Gaspard Caderousse.

Nevastă-sa, dimpotrivă, care se numise ca fată Madeleine Radelle, era o femeie palidă, slabă, bolnăvicioasă; născută în vecinătatea ținutului Arles, ea văzuse — măcar că păstra trăsăturile primitive ale tradiționalei frumuseți a compatrioților săi — cum chipul i se ruinează încet-încet în accesul

aproape continuu al frigurilor ascunse, așa de obișnuite în rândurile populației din preajma iazurilor de la Aigues-Mortes și a bălților de la Camargue. Stătea deci aproape totdeauna pe loc, dârdâind în fundul camerei de la întâiul etaj, fie lungită într-un jilț, fie rezemată de pat, în timp ce bărbatul ei păzea la ușă ca o santinelă; ședere pe care o prelungea cu atât mai multă plăcere, cu cât, ori de câte ori se afla cu jumătatea-i acră, aceasta îl urmărea cu veșnicele ei tânguiri împotriva soartei, tânguiri la care bărbatul nu răspundea de obicei decât cu aceste cuvinte filozofice:

— Taci, Carconta. Așa vrea Dumnezeu.

Porecla se datora faptului că Madeleine Radelle era născută în satul Carconta, situat între Salon și Lambesc. Iar potrivit unui obicei de prin partea locului, după care oamenii sunt numiți cu un pronume în loc să fie numiți cu numele lor, soțul înlocuise cu denumirea aceasta numele de Madeleine, prea blând și prea muzical pentru limbajul lui aspru.

Să nu credeți totuși, în ciuda pretensei resemnări față de hotărârile Providenței, că hangiuul nostru nu-și dădea seama de starea de mizerie în care îl cufundase păcătosul canal de la Beaucaire și că îl lăsau netulburat tânguiri neîncetate ale femeii sale. Ca toți meridionalii, el era un om sobru, fără nevoi prea mari, dar, vanitos în ce privește lucrurile exterioare; de aceea, pe timpul prosperității sale, nu lăsa să treacă nici o serbare, nici o procesiune, fără să se arate, dimpreună cu Carconta, — el în costumul pitoresc al bărbaților de la Sud, care ține totodată de catalan și de andaluz, ea cu veșmântul încântător al femeilor din Arles, care pare împrumutat Greciei și Arabiei; dar, puțin câte puțin, lanțuri de ceas, coliere, cordoane cu nenumărate culori, corsaje brodate, veste de catifea, ciorapi cu colțuri eleganți, ghetе bălțate, pantofi cu catarămi de argint, dispăruseră — astfel că nemaiputându-se arăta la înălțimea splendorii de altădată, Gaspard Caderousse renunțase, pentru el și pentru nevastă, la toate alaiurile mondene, ale căror zgomote voioase le auzea cu ciudă până în hanul lui sărac, han pe care continua să-l țină mai mult ca adăpost decât ca afacere.

Caderousse stătuse, ca de obicei, o parte din dimineață în fața ușii, plimbându-și privirea melancolică de la un petec jupuit de verdeață, unde ciuguleau câteva găini, la ambele extremități ale drumului pustiu, care se afunda într-o parte la sud și în alta la nord, când, deodată, glasul înăcrit al nevestei îl sili să-și părăsească postul; intră mormăind și urcă sus, lăsând totuși ușa dată în lături ca pentru a-i pofti pe călători să nu-l uite în trece-re.

În momentul când Caderousse intră, șoseaua amintită de noi și pe care o parcurgeau privirile lui, era tot așa de goală și de singuratică precum era pustiul la sud. Se întindea albă și infinită, între două șiruri de copaci slăbănogi și înțelegeai perfect că nici un călător, liber să-și aleagă altă oră din zi, nu s-ar hazarda în această năprasnică Sahară.

Totuși, în ciuda tuturor probabilităților, dacă rămânea la postu-i, Caderousse ar fi putut să vadă ivindu-se dinspre Bellegarde, un călăreț și un cal, care veneau cu mersul acela cinstit și prietenos ce indică legăturile cele mai bune dintre cal și călăreț; calul era un armăsar cu mersul lin; călărețul era un preot îmbrăcat în negru, cu o pălărie în trei colțuri, în ciuda căldurii mistuitoare a soarelui aflat atunci la nămiezi; nu mergeau amândoi decât într-un trap foarte moderat.

Când ajunse în dreptul ușii, grupul se opri: cu greu ți-ai fi dat seama dacă animalul a oprit omul, sau dacă omul a oprit animalul; în orice caz, însă, călărețul coborî și, trăgând calul de căpăstru, îl legă de învârtitoarea unui oblon dărăpănat, ce nu se mai ținea decât într-o balama; apoi, înaintând spre ușă, ștergându-și cu o batistă roșie de bumbac fruntea lac de sudoare, preotul bătu de trei ori în prag cu capătul ghintuit al bastonului ce ținea în mână.

Un dulău negru se sculă îndată și făcu câțiva pași, lătrând și arătându-și colții albi, ascuțiți; îndoită demonstrație ostilă ce dovedea nedeprinderea lui cu lumea.

Un pas greoi clătină fără întârziere bara de lemn ce se înălța de-a lungul peretelui și pe care o cobora, încovoidindu-se de-a-ndăratelea stăpânul bieteii locuințe la ușa căreia se afla preotul.

— Acum, acum! glăsuia Caderousse foarte uimit. Nu vrei să taci, Margottin? Nu vă fie frică, domnule, latră însă nu mușcă. Doriți vin, nu-i așa? — căci e o căldură afurisită... Ah, iertați-mă, se întrerupse Caderousse văzând cu ce fel de călător avea a face; iertați-mă, nu știam cu cine am onoarea; ce doriți, ce vreți, domnule abate? Sunt la ordinele dumneavoastră.

Preotul îl privi două sau trei secunde cu o luare aminte ciudată; păru chiar că încearcă să atragă asupra-i atenția hangiului; apoi, văzând că trăsăturile acestuia nu exprimau alt sentiment decât mirarea că nu primește un răspuns, socoti că e timpul să pună capăt uimirii și spuse cu un accent italian, foarte pronunțat:

— Nu ești dumneata domnul Caderousse?

— Da, domnule, glăsui hangiuul mai mirat poate de întrebare decât fusese de tăcere, cu sunt; Gaspard Caderousse, la ordinele dumneavoastră.

— Gaspard Caderousse... Da, mi se pare că acesta e pronumele și numele; locuiai cândva în Allées de Meilhan, nu-i așa? la al patrulea?

— Adevărat.

— Și te îndeletniceai acolo cu profesiunea de croitor?

— Da, dar treburile au mers prost; e așa de cald în păcătoasa aceea de Marsilie, încât cred că în cele din urmă oamenii n-au să se mai îmbrace deloc. Dar, în legătură cu căldura: nu vreți să vă răcoriți, domnule abate?

— Ba da; dă-mi o sticlă din vinul cel mai bun și vom relua conversația, dacă vrei, de acolo de unde o lăsăm.

— Cum vă face plăcere, domnule abate, spuse Caderousse.

Și, pentru a nu pierde ocazia de a plasa una din ultimele sticle cu vin de Cahors care îi rămâneau, Caderousse se grăbi să ridice un chepeng tăiat chiar în podeaua camerei de la parter, ce servea totodată de sală și de bucătărie.

Când, după cinci minute, reapăru, îl găsi pe abate pe un scăunel, cu cotul rezemat de o masă lungă, în timp ce Margottin, care părea a fi încheiat pace cu el, înțelegând că, împotriva obiceiului, ciudatul călător va lua ceva, întindea spre șoldul lui gâtul uscat și ochii languroși.

— Ești singur? îl întreabă abatele pe hangiu, în timp ce acesta punea dinaintea lui sticla și un pahar.

— O, da, singur sau aproape, domnule abate; căci nevasta nu mă poate ajuta la nimic, deoarece biata Carconta este mereu bolnavă.

— A, ești însurat? spuse preotul cu anume interes, aruncând în juru-i o privire, ce părea că prețuiește la slaba lui valoare mobilierul menajului sărac.

— Găsiți că nu-s bogat, nu-i așa, domnule abate? spuse Caderousse oftând; ei, ce vreți? nu e de ajuns că cineva să fie om cumsecade pentru a-i merge bine.

Abatele fixă asupra lui o privire străpungătoare.

— Da, om cumsecade; pot să mă laud cu asta, domnule, spuse hangiuul înfruntând privirea abatelui cu o mână pe piept și clătinând din cap; iar în epoca noastră nu toată lumea poate să spună asta.

— Cu atât mai bine dacă meritul cu care te lauzi este adevărat, glăsui abatele; căci am credința fermă că, mai curând sau mai târziu, omul de

treabă e răsplătit și omul rău pedepsit.

— Meseria dumneavoastră este de a spune astfel, domnule abate; asta e meseria dumneavoastră, reluă Caderousse cu o expresie amară. La urma urmei, omul e liber să nu creadă vorbele dumneavoastră.

— Faci rău că vorbești astfel, domnule, spuse abatele, căci poate îți voi da eu însumi, curând, o dovadă a afirmațiilor mele.

— Ce vrei să spunei? întrebă Caderousse cu uimire.

— Vreau să spun că, în primul rând, trebuie să mă asigur dacă dumneata ești cel pe care îl caut eu.

— Ce dovezi vrei să vă dau?

— Ai cunoscut în 1814 sau 1815 un marinar cu numele de Dantès?

— Dantès? Da, desigur că l-am cunoscut pe bietul Edmond. Era chiar unul dintre cei mai buni prieteni ai mei, exclamă Caderousse, a cărui figură fu năpădită de o roșeață purpurie, în timp ce ochii limpezi și siguri ai abatelui păreau că se dilatau pentru a-l învălui în întregime de cel interogat.

— Da, mi se pare că îl chema Edmond.

— Că îl chema Edmond, mititelul? E tot așa de sigur cum este sigur că pe mine mă cheamă Gaspard Caderousse. Și ce a devenit, domnule, bietul Edmond? continuă hangiu; l-ați cunoscut cumva? mai trăiește? e liber? e fericit?

— A murit prizonier, mai deznădăjduit și mai jalnic decât ocașiile care își târăsc ghiuleaua la ocna din Toulon.

O paloare mortală urmă, pe figura lui Caderousse, roșetei care pusese la început stăpânire pe ea. Întoarse capul și abatele îl văzu ștergându-și o lacrimă cu un colț al basmalei roșii de pe cap.

— Bietul băiat! murmură Caderousse. Iată încă o dovadă despre ce vă spuneam, domnule abate, că Dumnezeu nu e bun decât cu oamenii răi. Ah, continuă Caderousse cu limbajul colorat al oamenilor de la sud, lumea merge din rău în mai rău; de ar cădea o dată din cer, două zile de-a rândul, pulbere și un ceas foc, pentru ca totul să se isprăvească.

— Se pare că îl iubești din toată inima pe băiatul acesta, domnule, glăsui abatele.

— Da, mi-era foarte drag, spuse Caderousse, cu toate că îmi reproșez că o clipă i-am pizmuit norocul. De atunci însă, vă jur pe cuvântul meu, că i-am deplâns mult soarta nenorocită.

Se făcu o tăcere de o clipă în răstimpul căreia privirea fixă a abatelui nu încetă să cerceteze fizionomia mobilă a hangiului.

— L-ați cunoscut și dumneavoastră pe bietul băiat? continuă Caderousse.

— Am fost chemat la patul lui de moarte ca să-i dau ultimele ajutoare ale religiei, răspunse abatele.

— Și de ce a murit? întrebă Caderousse cu voce gătuită.

— De ce se poate muri în închisoare, când ai treizeci de ani, dacă nu din cauza închisorii?

Caderousse își șterse sudoarea care îi curgea pe frunte.

— Ceea ce e ciudat în toate astea, urmă abatele, e că pe patul de moarte, jurând pe crucifixul al cărui picior îl săruta, Dantès m-a încredințat că nu cunoștea adevărata cauză a captivității sale.

— E adevărat, e adevărat, murmură Caderousse; nu putea s-o știe; nu, domnule abate, bietul copil nu mințea.

— Pe aceea m-a rugat să limpezesc nenorocirea pe care el n-a putut-o limpezi niciodată și să-i reabilitez memoria, dacă ca a fost pângărită cumva.

Și, devenind tot mai fixă, privirea abatelui devora expresia aproape sumbră care se ivi pe chipul lui Caderousse.

— Un englez bogat, continuă abatele, tovarășul lui de nenorocire și care a ieșit din închisoare la a doua Restaurație, poseda un diamant de o mare valoare. Părăsind închisoarea, el a vrut să lase lui Dantès care, în timpul unei boli pe care o suferise l-a îngrijit ca un frate, o mărturie a recunoștinței sale dăruindu-i diamantul. În loc să se servească de el pentru a-și corupe temnicerii, care, de altminteri, puteau să-l ia și pe urmă să-l trădeze,

Dantès păstră diamantul pentru cazul când va ieși din închisoare; căci, dacă ieșea din închisoare, existența lui era asigurată prin simpla vânzare a diamantului.

— Așadar, era un diamant de mare valoare? întrebă Caderousse cu ochi aprinși.

— Totul e relativ, continuă abatele; de o mare valoare pentru Edmond, căci diamantul era prețuit la cincizeci de mii de franci.

— Cincizeci de mii de franci? spuse Caderousse, în cazul acesta era cât o nucă.

— Nu tocmai, glăsui abatele; dar îți vei da seama singur, căci îl am la mine.

Caderousse căută parcă sub veșmintele abatelui comoara despre care vorbea.

Abatele scoase din buzunar o cutiuță neagră de piele, o deschise și făcu să strălucească sub ochii uluiți ai lui Caderousse scânteietoarea minune montată pe un inel admirabil.

— Și asta valorează cincizeci de mii de franci?

— Fără montură, care și ea prețuiește ceva, spuse abatele.

Închise cutia și băgă în buzunar diamantul care continua să strălucească în adâncul cugetului lui Caderousse.

— Dar cum de aveți dumneavoastră diamantul, domnule abate? întrebă Caderousse. Edmond v-a făcut moștenitorul lui?

— Nu, ci executorul lui testamentar.

"Aveam trei prieteni buni și o logodnică, mi-a spus el: sunt sigur că toți patru mă regretă amarnic; unul din acești buni prieteni se numea Caderousse."

Caderousse se înfioră.

"Celălalt, continuă abatele fără să pară că observă emoția lui Caderousse, celălalt se numea Danglars; al treilea, — a adăugat el — deși rivalul meu, mă iubea de asemeni."

Un zâmbet diabolic luminează trăsăturile lui Caderousse, care făcu o mișcare pentru a-l întrerupe pe abate.

— Stai, spuse abatele, lasă-mă să sfârșesc și, dacă ai vreo observație de făcut, ai s-o faci îndată.

"Celălalt, deși rivalul meu, mă iubea și el și se numea Fernand: cât privește pe logodnica mea, numele ei era... Nu-mi mai aduc aminte numele logodnicei" spuse abatele.

— Mercédès, glăsui Caderousse.

— Da, da, așa c, Mercédès, reluă abatele cu un oftat înăbușit.

— Ei, și? întrebă Caderousse.

— Dă-mi o cană cu apă, spuse abatele.

Caderousse se grăbi să-l satisfacă.

Abatele umplu paharul și bău câteva înghițituri.

— Unde eram? întrebă el punând paharul pe masă.

— Logodnica se numea Mercédès.

— Da, așa e. "Vă veți duce la Marsilia..." tot Dantès vorbește, înțelegeți?

— Cum să nu.

"Veți vinde diamantul, veți face cinci părți și le veți împărți între acești buni prieteni, singurele ființe care m-au iubit pe pământ."

— Cum cinci părți? glăsu Caderousse. Nu mi-ați numit decât patru persoane.

— Pentru că, după câte mi s-a spus, a cincea a murit... A cincea era părintele lui Dantès.

— O, da, spuse Caderousse mișcat de simțămintele care se ciocneau într-însul. O, da, bietul om a murit.

— Am aflat de întâmplarea aceasta, la Marsilia, răspunse abatele, trudindu-se să pară indiferent, dar moartea s-a întâmplat de-așa de multă vreme, încât n-am putut culege nici un amănunt. Știi ceva despre sfârșitul bătrânului?

— Ei, cine ar putea să știe mai bine decât mine? spuse Caderousse. Locuiam ușă în ușă cu bătrânul. Vai, da, după abia un an de la dispariția fiului său, biciul bătrân a închis ochii.

— Dar din ce cauză a murit?

— Medicii i-au numit boala... o gastroenterită mi se pare; cei care îl cunoșteau au spus că a murit de durere... iar eu care aproape l-am văzut murind, spun că a murit...

Caderousse se opri.

— De ce a murit? reluă cu încordare preotul.

— A murit de foame.

— De foame? exclamă abatele sărind de pe scaun. Nici cele mai de rând animale nu mor de foame. Câinii care hoinăresc pe străzi găsesc o mână miloasă care le aruncă o bucată de pâine; și un om, un creștin a murit de foame, printre alți oameni, care își spun creștini ca și el? Cu neputință! O, e cu neputință.

— Am spus ce am spus, glăsu Caderousse.

— Și rău ai făcut, glăsu o voce pe scară; pentru ce te amesteci?

Bărbații se întoarseră și văzură, printre șipcile balustradei, capul bolnăvicios al Carcontei; ea se târâse până acolo și asculta conversația stând pe ultima treaptă, cu capul sprijinit pe genunchi.

— Pentru ce te amesteci tu, femeie? spuse Caderousse. Domnul cere informații și buna creștere mă obligă să i le dau.

— Da, dar prudența te obligă să i le refuzi. De unde știi cu ce scop te pune să vorbești, nătărăule?

— Cu un scop foarte bun, doamnă, îți garantez, spuse abatele. Soțul dumitale nu are de ce se teme, numai să răspundă cu sinceritate.

— Nu are de ce se teme? Oamenii încep prin făgăduieli frumoase, pe urmă se mulțumesc să spună că nu avem de ce ne teme; pe urmă ci pleacă fără să respecte nimic din ce au spus și, într-o bună dimineată, nenorocirea cade peste sărac, fără să știe de unde îi vine.

— Fii liniștită, bună femeie, nenorocirea nu vi se va trage de la mine, vă asigur.

Carconta mai mormăi câteva cuvinte care nu putură fi auzite, își lăsă din nou pe genunchi capul, o clipă ridicat și continuă să dârdâie pradă frigurilor, lăsând libertate soțului să continue conversația, dar în așa fel încât ea să nu piardă nici un cuvânt.

În vremea asta abatele băuse câteva înghițituri de apă și se liniștise.

— Așadar, reluă el, bietul bătrân era atât de părăsit de toată lumea, încât a murit de o astfel de moarte?

— O, domnule, urmă Caderousse, nici catalana Mercédès, nici domnul Morrel nu l-au părăsit; dar bietul bătrân căpătase o antipatie profundă pentru Fernand, acela pe care Dantès vi l-a pus în rândul prietenilor săi, continuă Caderousse cu un zâmbet ironic.

— Și nu era? spuse abatele.

— Gaspard, Gaspard, murmură femeia din capul scării, ia seama la ce spui.

Caderousse făcu o mișcare de enervare și, fără să acorde vreun răspuns celei care îl întrerupea:

— Poți să fii prietenul omului a cărui femeie o răpești? răspunse el abatelui. Dantès care era o inimă de aur îi numea prieteni pe toți oamenii ăștia... Bietul Edmond! La drept vorbind, e mai bine că n-a știut nimic; i-ar fi fost prea greu să-i ierte în ceasul morții... Și, orice s-ar spune, continuă Caderousse, în limbajul său, care nu era lipsit de o poezie aspră, mi-este mai frică de blestemul morților decât de ura viilor.

— Nătărăule! spuse Carconta.

— Știi, va să zică, urmă abatele, ce a făcut Fernand în contra lui Dantès?

— Ba bine că nu!

— Atunci vorbește.

— Gaspard, fă ce vrei, ești stăpân, spuse femeia; dar dacă m-ai crede, nu ai spune nimic.

— De data asta cred că ai dreptate, femeie, glăsui Caderousse.

— Prin urmare nu vrei să spui nimic? urmă abatele.

— La ce bun? spuse Caderousse. Dacă băiatul ar trăi și ar veni la mine să-și cunoască o dată pentru totdeauna prietenii și dușmanii, nu zic ba, dar el e în pământ, după câte îmi spuneți, așa că nu mai poate să nutrească ură, nu mai poate să se răzbune. Să stingem totul.

— Vrei în cazul acesta, spuse abatele, să dăruiesc oamenilor pe care îi arăți ca prieteni netrebnici și prefăcuți, o recompensă destinată fidelității?

— Adevărat, aveți dreptate, spuse Caderousse. De altminteri, ce ar însemna pentru ei, acum, moștenirea bietului Edmond? O picătură de apă în mare.

— Unde mai pui că oamenii aceștia pot să te strivească cu o mișcare, spuse femeia.

— Cum adică? Au devenit bogați și puternici?

— A, nu cunoașteți povestea lor?

— Nu, povestește-mi-o.

Caderousse păru că stă un moment pe gânduri.

— Ei, nu; ar fi o poveste prea lungă, spuse el.

— Ești liber să taci, prietene, glăsui abatele, cu accentul celei mai profunde indiferențe și îți respect scrupulele; de altminteri, fapta dumitale e fapta unui om cu adevărat bun: prin urmare să nu mai vorbim. Ce misiune aveam eu? O simplă formalitate. Am să vând prin urmare diamantul.

Și scoase diamantul din buzunar, deschise cutia și îl arătă ochilor uluiți ai lui Caderousse.

— Ia vino, femeie, să vezi! spuse acesta cu voce răgușită.

— Un diamant? glăsui Carconta sculându-se și coborând cu pași destul de siguri scara; ce e cu diamantul?

— Nu auzi, femeie? spuse Caderousse; un diamant pe care băiatul ni l-a dăruit: mai întâi părintelui său, celor trei prieteni, Fernand, Danglars și eu și logodnicei lui, Mercédès. Diamantul valorează cincizeci de mii de franci.

— Vai, ce frumoasă bijuterie! spuse ea.

— În cazul ăsta, spuse Caderousse, a cincea parte din sumă ne aparține nouă?

— Da, domnule, răspuse abatele, plus partea părintelui lui Dantès, pe care mă cred îndreptăţit s-o repartizez tuturor.

— De ce tuturor? întrebă Carconta.

— Pentru că eraţi cei patru prieteni ai lui Edmond.

— Cei care trădează nu sunt prieteni, murmură înăbuşit, la rândul ei, femeia.

— Da, da, răspuse Caderousse, asta ziceam şi eu; e aproape o profanare, aproape un sacrilegiu să se răsplătească trădarea şi, poate crima.

— Dumneata ai vrut, reluă abatele cu linişte, băgând diamantul la loc în buzunarul sutanei; dă-mi acum adresa prietenilor lui Edmond ca să pot îndeplini ultima lui dorinţă.

Sudoarea curgea în stropi grei de pe fruntea lui Caderousse; îl văzu pe abate sculându-se, îndreptându-se spre uşă ca pentru a zvârli o privire calului şi înapoindu-se.

Caderousse şi femeia se priveau cu o expresie ce nu poate fi descrisă.

— Diamantul ne-ar reveni nouă în întregime, spuse Caderousse.

— Crezi? răspuse femeia.

— Un om al bisericii nu poate să ne înşele.

— Fă cum vrei, glăsui femeia; eu nu mă amestec.

Şi se urca din nou pe scară, dârdâind; dinţii îi clănţăneau în ciuda căldurii arzătoare.

Pe ultima treaptă ea se opri o clipă.

— Gândeşte-te bine, Gaspard, spuse el.

— Sunt hotărât, declară Caderousse.

Carconta intră în camera ei, oftând; se auzi podeaua trosnind sub paşii ei, până când ajunse la jilţul unde căzu greoaie.

— Ce ai hotărât? întrebă abatele.

— Să vă spun totul, răspuse el.

— Cred că e lucrul cel mai bun pe care îl ai de făcut, glăsui preotul; nu pentru că ţin să ştiu lucrurile pe care ai vrea să mi le ascunzi; dar, dacă poţi să-mi ajuţi să împart moştenirea după dorinţa testatorului ar fi mai bine.

— Nădăjduiesc şi eu, răspuse Caderousse cu obrajii învăpăiaţi de roşeata nădejzii şi a lăcomiei.

— Te ascult, spuse abatele.

— Staţi, reluă Caderousse, s-ar putea să ne întrerupă cineva în momentul cel mai interesant şi ar fi neplăcut; de altminteri, nu e nevoie să

știe cineva că ați venit aici.

Se duse la ușa hanului și o închise punând de-a curmezișul ei, pentru mai multă prevedere, drugul de noapte.

Între timp abatele își alege locul, ca să asculte în voie; se așezase într-un ungher, pentru a rămâne în umbră, în timp ce lumina va cădea din plin pe figura interlocutorului. Cu capul aplecat, cu mâinile împreunate sau, mai bine zis, crispate, se pregătea să asculte cu toată luarea aminte.

Caderousse apropie un scaun și se așează în fața lui.

— Ține seama că eu nu te împing la nimic, rosti glasul tremurând al Carconței, ca și cum ea ar fi putut să vadă prin podea scena ce se pregătea.

— Bine, bine, să nu mai vorbim, spuse Caderousse; iau asupra mea totul.

Și începu.

Capitolul **XXVII** Istorisirea

— Mai întâi, domnule, spuse Caderousse, vă rog să-mi făgăduiți un lucru.

— Care? întrebă abatele.

— Ca niciodată, dacă vă folosiți de amănuntele pe care vi le dau, să nu se afle că ele vin de la mine, căci, cei despre care vă vorbesc sunt bogați și puternici și, dacă m-ar atinge numai cu vârful degetului, m-ar zdrobi ca pe un pahar.

— Fii liniștit, prietene, spuse abatele. Eu sunt preot și spovedaniile mor în pieptul meu; amintește-ți că noi n-avem alt scop decât să îndeplinim cu vrednicie ultima dorință a prietenului nostru. Vorbește deci, fără părtinire și fără ură; spune adevărul, numai adevărul; eu nu cunosc și, probabil, n-am să cunosc niciodată persoanele despre care îmi vei vorbi; de altminteri sunt italian, nu francez; aparțin lui Dumnezeu și nu oamenilor și voi reintra în mănăstirea mea din care n-am ieșit decât pentru a îndeplini ultima dorință a unui muribund.

Categorica făgăduială păru că i-a dat lui Caderousse oarecare siguranță.

— În cazul acesta, spuse Caderousse, vreau, ba — mai mult decât atât — sunt dator să lămuresc asupra unor prietenii pe care bietul Edmond le credea sincere și devotate.

— Și începem cu părintele lui, te rog, spuse abatele. Edmond mi-a vorbit mult de bătrânul acesta pentru care avea o dragoste adâncă.

— Povestea e tristă, domnule, spuse Caderousse, clătinând din cap; cunoașteți, de bună seamă, începuturile.

— Da, răspunse abatele; Edmond mi-a povestit întâmplările în momentul, când a fost arestat într-o cârciumioară de lângă Marsilia.

— La "Réserve". O, da, parcă văd scena de acolo.

— Nu era chiar la ospățul lui de logodnă?

— Da și ospățul care începuse cu voieșie a avut un sfârșit trist: un comisar de poliție, însoțit de patru soldați a intrat și Dantès a fost arestat.

— Aci se oprește ceea. ce știu și eu, domnule, glăsui preotul; Dantès nu știa altceva decât ceea ce era în strânsă legătură cu el, că n-a mai văzut pe nici una dintre cele cinci ființe despre care ți-am pomenit și nici n-a mai auzit de ele.

— Uite. După arestarea lui Dantès, domnul Morrel a alergat să se informeze: informațiile au fost triste. Bătrânul s-a întors singur acasă, și-a scos haina de nuntă plângând, s-a plimbat toată ziua prin cameră, iar seara nu s-a culcat deloc, căci eu locuiam dedesubtul lui și l-am auzit toată noaptea umblând; trebuie să spun că n-am dormit nici eu, căci durerea bietului părinte mă mâhnea mult și fiecare pas al lui îmi măcina inima, ca și cum ar fi călcat pe pieptul meu.

A doua zi Mercédès a venit la Marsilia să implore protecția domnului Villefort: n-a căpătat nimic; dar tot atunci ea s-a dus la bătrân. Când l-a văzut așa de posomorât și de abătut, căci el petrecuse noaptea fără să se culce și nu mâncase nimic din ajun, a vrut să-l ia cu dânsa, dar bătrânul nu a primit.

"Nu, spuse el, nu voi părăsi casa, căci bietul meu copil mă iubește în primul rând pe mine și, dacă iese din închisoare, la mine va alerга mai întâi. Ce ar spune el dacă eu n-aș fi aici să-l aștept?"

Ascultam toate astea de la fereastră, căci aș fi vrut că Mercédès să-l înduplece pe bătrân s-o urmeze: pașii care răsunau în fiecare zi pe capul meu, nu-mi lăsau o clipă de odihnă.

— Dar dumneata nu urcai la bătrân să-l mângâi? întrebă preotul.

— O, domnule, răspunse Caderousse, nu-i poți consola decât pe cei care vor să fie consolati și el nu voia: de altminteri, nu știu de ce, dar mi se părea că îi este silă să mă vadă. Cu toate acestea, într-o noapte, când l-am auzit suspinând, nu m-am mai putut stăpâni și am urcat; dar, ajungând la ușă, el nu mai suspina, se ruga. N-aș putea să vă repet, domnule, cuvintele elocvente și implorările jalnice rostite de el; erau mai mult decât pietate, erau mai mult decât durere; de aceea eu, care nu sunt bigot și nu-i sufăr pe iezuiți, mi-am spus atunci: Este un noroc că sunt singur și că bunul Dumnezeu nu mi-a dat copii, căci, dacă aș fi părinte și aș simți o durere ca a bietului bătrân, neputând să găsesc în memorie sau inimă tot ce el spunea lui Dumnezeu, m-aș arunca de-a dreptul în mare, ca să nu mă mai chinuiesc.

— Bietul părinte! murmură preotul.

— Din zi în zi el trăia mai singur și mai izolat; deseori domnul Morrel și Mercédès veneau să-l vadă; însă ușa lui era încuiată; și, deși eram sigur că se afla acasă, nu răspundea. Într-o zi, când împotriva obiceiului a primit-o pe Mercédès și când biata copilă, disperată ca însăși, încerca să-l întărească:

"Crede-mă, fiica mea, îi spuse el, e mort; și, în loc să-l așteptăm noi, ne așteaptă el; sunt fericit, eu care sunt cel mai bătrân și care deci am să-l văd cel dintâi."

Oricât de bine ne-ar face, vedeți dumneavoastră, încetăm curând să vedem lumea care ne întristează; bătrânul Dantès rămase în cele din urmă cu totul singur; nu mai vedeam urcând din când în când la el decât oameni necunoscuți, care coborau cu câte un pachet; am înțeles atunci ce era cu pachetele astea: vindea puțin câte puțin ce avea, ca să trăiască. În sfârșit, bătrânul ajunsese la ananghie; datora trei trimestre; fu amenințat cu darea afară; el ceru un răgaz de opt zile și i se acordă. Cunoscoam amănuntul deoarece proprietarul, ieșind de la el, a intrat la mine.

În primele trei zile l-am auzit umblând ca de obicei: dar, în a patra, nu mai auzii nimic. Mă încumetai să urc: ușa era închisă; însă, prin broasca ușii îl zării așa de galben și de frânt încât, dându-mi seama că e bolnav, l-am înștiințat pe domnul Morrel și am alergat la Mercédès. S-au grăbit să vină. Domnul Morrel a adus un medic; medicul a constatat o gastroenterită și a ordonat dietă. Eram de față, domnule și n-am să uit niciodată zâmbetul bătrânului auzind rețeta.

Din momentul acela și-a deschis ușa: avea o scuză ca să nu mai mănânce; medicul ordonase dietă.

Abatele scoase un geamăt.

— Povestea vă interesează, nu-i așa, domnule? spuse Caderousse.

— Da, răspunse abatele; e înduioșătoare.

— Mercédès reveni; îl găsi așa de schimbat, încât, ca și prima dată, vru să-l transporte la ea. Aceasta era și părerea domnului Morrel, care voia să-l ridice cu sila; dar bătrânul strigă atâta încât lor li se făcu frică. Mercédès rămase la căpătâiul patului. Domnul Morrel se depărtă, făcând semn catalanei că lasă o pungă pe cămin. Dar, înarmat cu rețeta medicului, bătrânul nu voi să ia nimic. În sfârșit, după două zile de deznădejde și nemâncare, bătrânul își dădu sufletul, blestemându-i pe cei care îi pricinuiseră nenorocirea și spunându-i lui Mercédès:

"Dacă îl mai vezi pe Edmond al meu spune-i că mor binecuvântându-l."

Abatele se ridică, făcu două ocoluri prin cameră ducând o mână înfiorată la gâtulejul uscat.

— Și crezi că a murit...

— De foame... domnule, de foame! spuse Caderousse. E tot așa de adevărat ce spun cum e adevărat că noi doi ne găsim aici.

Cu o mână convulsivă, abatele apucă paharul cu apă, pe jumătate încă plin, îl goli dintr-o înghițitură și se așeză din nou, cu ochii înroșiți și cu obraji palizi.

— Mărturisește că e o mare nenorocire! spuse el cu voce răgușită.

— Cu atât mai mare, domnule, cu cât Dumnezeu nu are nici un amestec și cu cât numai oamenii sunt de vină.

— Să trecem la oamenii aceștia, glăsui abatele; dar gândește-te, continuă el cu ton aproape amenințător, că te-ai obligat să-mi spui totul: care sunt oamenii ce l-au făcut pe fiu să moară de disperare și pe părinte de foame?

— Doi oameni care îl pizmuiau, domnule, unul din dragoste, altul din ambiție: Fernand și Danglars.

— Și cum s-a manifestat invidia lor?

— L-au denunțat pe Edmond ca agent bonapartist.

— Dar care dintre amândoi l-a denunțat? Care dintre amândoi a fost vinovatul adevărat?

— Amândoi, domnule; unul a scris scrisoarea, altul a pus-o la poștă.

— Și unde a fost scrisă scrisoarea?

— Chiar la "Réserve", în ajunul nunții.

— Bine, bine, murmură abatele. Oh, Faria, Faria, cât de mult cunoșteai tu oamenii și lucrurile!

— Ce-ați spus, domnule? întrebă Caderousse.

— Nimic, reluă preotul; continuă.

— Danglars a scris denunțul cu mâna stângă, pentru ca scrisul să nu fie recunoscut și Fernand l-a expediat.

— Dar, exclamă abatele deodată, erai și dumneata acolo!

— Eu? glăsui Caderousse uimit; cine v-a spus?

Abatele văzu că mersese prea departe.

— Nimeni, spuse el, dar dacă ești așa de bine informat asupra tuturor amănuntelor, era nevoie să fii și dumneata de față.

— E drept, glăsui Caderousse cu voce înăbușită, eram și eu.

— Și nu te-ai împotrivit ticăloșiei? spuse abatele. În cazul acesta ești complicele lor.

— Domnule, spuse Caderousse, mi-au dat să beau până când aproape îmi pierdusem mintea. Nu mai vedeam decât ca printr-o ceață; spusei tot ce poate să spună un om în starea asta; ei mi-au răspuns, însă, că au vrut să facă o glumă și că gluma nu va avea urmări.

— A doua zi, domnule, a doua zi ai văzut bine că avea; cu toate acestea n-ai spus nimic; erai, totuși, de față când a fost arestat.

— Da, domnule, eram și am vrut să vorbesc, am vrut să spun totul, dar Danglars m-a ținut.

"Și dacă e vinovat cumva, mi-a spus el, dacă într-adevăr a poposit pe insula Elba, dacă într-adevăr este însărcinat cu o scrisoare pentru comitetul bonapartist din Paris, dacă scrisoarea se găsește la el — cei care l-au sprijinit au să fie socotiți complicitii lui".

Mărturisesc că mi-a fost frică de politică, așa cum ea se făcea pe atunci; am tăcut; recunosc, a fost o lașitate, dar nu o crimă.

— Înțeleg, ai închis ochii, atâta tot.

— Da, domnule, răspunse Caderousse și asta e căința mea zi și noapte. Vă jur că îi cer deseori iertare lui Dumnezeu, cu atât mai mult cu cât fapta aceasta, singura pe care am să mi-o reproșez în toată viața mea, este desigur pricina necazurilor mele. Ispășesc o clipă de egoism; de aceea îi spun totdeauna Carcontei când se plânge: "Taci, nevastă, așa vrea Dum-nezeu".

Și Caderousse coborî capul, cu toate semnele unei adevărate căințe.

— Bine, domnule, spuse abatele, ai vorbit cu sinceritate; când cineva se învinuiește astfel, merită iertarea.

— Din nefericire, spuse Caderousse, Edmond a murit și nu m-a iertat.

— Nu știa, spuse abatele.

— Dar poate că acum știe, declară Caderousse, se zice că morții știu totul.

O clipă de tăcere: abatele se sculase și se plimba îngândurat; se înapoie la locul său și se așază.

— Mi-ai pomenit în două-trei rânduri de un anume domn Morrel, spuse el. Cine era omul acesta?

— Era armatorul "Faraonului", patronul lui Dantès.

— Și ce rol a jucat omul acesta în trista afacere? întrebă abatele.

— Rolul unui om cinstit, curajos și întristat, domnule. De douăzeci de ori el a intervenit pentru Edmond; când împăratul s-a înapoiat, el a scris, s-a rugat, a amenințat într-atât încât, sub a doua Restaurație, a fost persecutat foarte mult ca bonapartist. În zece rânduri, precum v-am spus, venise la bătrânul Dantès să-l ia cu el, iar în ajunul, sau cu două zile înainte de moartea lui, v-am mai spus, lăsase pe cămin o pungă cu care s-au plătit datoriile bătrânului și s-a făcut față înmormântării, așa că bietul bătrân a putut cel puțin să moară, precum trăise, fără să pricinuiască neceaz cuiva. Punga o am eu încă, o pungă mare de rețea roșie.

— Și, întrebă abatele, mai trăiește domnul Morrel?

— Da, spuse Caderousse.

— În cazul acesta, continuă abatele, desigur că el e un om binecuvântat de Dumnezeu, bogat... fericit...

Caderousse zâmbi amar.

— Da, fericit ca mine, spuse el.

— Domnul Morrel este cumva nenorocit? exclamă abatele.

— Suferă mizeria și, mai mult decât atât, dezonoarea.

— Cum așa?

— Da, reluă Caderousse, cum vă spun, după douăzeci și cinci de ani de muncă, după ce a dobândit cel mai onorabil loc în comerțul Marsiliei, domnul Morrel este ruinat complet. A pierdut cinci vase în doi ani, a dat trei falimente năprasnice și nu mai are speranța decât în "Faraonul" pe care îl comanda bietul Dantès și care urmează să se înapoieze din Indii cu o

încărcătură de cârmâz și de indigo. Dacă se îneacă și vasul acesta, este pierdut.

— Și, spuse abatele, are nevastă, copii, nenorocitul?

— Da, are o nevastă, care se poartă ca o sfântă, are o fată, ce urma să se mărite cu un bărbat pe care-l iubea, dar pe care familia nu-l mai lasă să se însoare cu o fată ruinată; are, în sfârșit, un fiu locotenent în armată; înțelegeți însă bine că toate acestea îi sporesc durerea bietului om, în loc s-o ușureze. Dacă ar fi singur, și-ar zbura creierii și ar scăpa.

— E groaznic! murmură preotul.

— Iată cum răsplătește Dumnezeu virtutea, spuse Caderousse. Uite, cu care nu am făcut niciodată o faptă rea, afară de aceea pe care v-am povestit-o, sunt în mizerie. După ce o să-mi văd nevasta murind de friguri, fără să pot face ceva pentru ea, am să mor de foame, cum a murit bătrânul Dantès, în timp ce Fernand și Danglars se scaldă în aur.

— Dar cum?

— Pentru că lor totul le-a mers din plin, în timp ce oamenilor cumsecade le merge rău.

— Ce a devenit Danglars, cel mai vinovat — nu-i așa? — instigatorul?

— Ce a devenit? A părăsit Marsilia. A intrat, pe baza recomandăției domnului Morrel care nu-i cunoștea crima, funcționar la un bancher spaniol; în epoca războiului Spaniei, el a intrat cu o parte în furniturile armatei franceze și a făcut avere; atunci, cu primii bani, a jucat, și-a întreit și și-a împătrit capitalurile și, rămânând văduv după fiica bancherului său, s-a însurat pe urmă cu o văduvă, doamna de Nargonne, fiica domnului Servieux, șambelanul actualului rege, care se bucură de cea mai mare trecere. Devenind milionar, a fost făcut baron, astfel că el e acum baronul Danglars, are un palat în strada Mont-Blanc, zece cai în grajduri, șase lachei în anticameră și nu mai știu câte milioane în casa de fier.

— Aha! făcu abatele cu accent ciudat; și este fericit?

— Fericit? cine ar putea să spună? nenorocirea sau fericirea sunt taina zidurilor; zidurile au urechi, dar n-au limbă; dacă poți fi fericit cu o avere mare, atunci Danglars e fericit.

— Și Fernand?

— Cu Fernand s-a întâmplat altceva.

— Dar cum de a putut face avere un biet pescar catalan, fără mijloace, fără educație? Mărturisesc că nu înțeleg.

— Se întâmplă și asta pe lume; de bună seamă că, în viața lui, e o taină pe care nu o cunoaște nimeni.

— Dar, în sfârșit, pe ce trepte vizibile a urcat el la averea asta sau la poziția înaltă pe care o ocupă?

— La amândouă, domnule, la amândouă; are și avere și situație.

— Dumneata îmi spui o poveste.

— S-ar părea că e poveste, dar ascultați și veți pricepe. Cu câteva zile înainte de întoarcerea împăratului, Fernand fusese amânat de la recrutare. Bourbonii îl lăsară în pace la Catalani, dar Napoleon reveni, o încorporare extraordinară fu decretată și Fernand fu nevoit să plece. Plecai și eu; dar, pentru că eram mai bătrân decât Fernand și pentru că mă încurcasem cu biata mea femeie, am fost trimis numai pe coastă.

Fernand a fost înregimentat în trupele active, a ajuns la frontieră cu regimentul și a luat parte la bătălia lui Ligny.

În noaptea ce urmă bătăliei, el era de planton la ușa generalului care avea legături secrete cu dușmanul. În noaptea aceea generalul urma să se întâlnească cu englezii. Îi propuse lui Fernand să-l însoțească; Fernand primi, părăsi postul și îl urmă pe general.

Fapta care l-ar fi târât pe Fernand în fața unui consiliu de război, dacă Napoleon rămânea pe tron, îi servi de recomandatie pe lângă Bourboni. Reveni în Franța cu epoletul de sublocotenent; și, deoarece protecția generalului, care se bucura de înaltă trecere, nu l-a părăsit, el era căpitan în 1823, cu prilejul războiului din Spania, adică în momentul când Danglars începea primele afaceri. Fernand era spaniol, așa că a fost trimis la Madrid să-și dea seama de spiritul compatrioților săi; îl întâlni pe Danglars, intră cu el în vorbă, făgădui generalului un sprijin printre regaliștii din capitală și din provincii, primi făgăduieli, luă la rândul său angajamente, își călăuzi regimentul pe drumurile cunoscute numai de el, prin strâmtori păzite de regaliști și, în sfârșit, aduse în această scurtă campanie atât de mari servi-cii încât, după luarea Trocaderului, fu numit colonel și căpătă crucea de ofițer al Legiunii de Onoare, cu titlul de conte.

— Destin! destin! murmură abatele.

— Da, dar ascultați: n-am isprăvit. După terminarea războiului din Spania, cariera lui Fernand era primejduită de pacea îndelungată care făgăduia să domnească în Europa. Numai Grecia se răzvrătise împotriva Turciei și începuse războiul pentru independență; toți ochii erau îndreptați

spre Atena: era la modă ca grecii să fie deplânși și sprijiniți. Fără să-i ocrotească fățiș, după cum știți, guvernul francez tolera migrațiile parțiale. Fernand ceru și căpătă permisiune de a se duce să servească în Grecia, rămânând totuși înscris în controalele armatei.

După câțva timp se află că contele de Morcerf — acesta era numele lui — intrase în serviciul lui Ali-Pașa, cu gradul de general inspector.

Ali-Pașa fu ucis, precum știți; dar, înainte de a muri, el răsplăti serviciile lui Fernand lăsându-i o sumă însemnată, cu care Fernand se înapoie în Franța, unde îi fu confirmat gradul de locotenent-general.

— Așa că astăzi?... întrebă abatele.

— Așa că astăzi, urmă Caderousse, el posedă un palat minunat la Paris în strada Helder nr. 27.

Abatele deschise gura, stătu un moment ca un om ce ezită, dar făcând o sforțare:

— Și Mercédès? glăsui el; mi s-a spus că ea a dispărut.

— Da, a dispărut, spuse Caderousse, așa cum dispare soarele ca să răsară a doua zi mai strălucitor.

— A făcut și ea situație? întrebă abatele cu un zâmbet ironic.

— Mercédès e în momentul acesta una dintre cele mai mari doamne din Paris, spuse Caderousse.

— Continuă, glăsui abatele. Mi se pare că ascult istorisirea unui vis. Dar am văzut eu însumi lucruri așa de extraordinare, încât cele pe care mi le spui mă miră mai puțin.

— Mercédès a fost la început deznădăjduită de lovitura care i-l răpea pe Edmond. V-am vorbit de stăruințele ei pentru părintele lui Dantès. În toiul deznădejzii a lovit-o o nouă durere: plecarea lui Fernand, a cărui crimă ca n-o cunoștea și pe care îl privea ca pe fratele ei.

Fernand plecă, Mercédès rămase singură.

Se scurseră pentru ea trei luni de lacrimi: nici o veste de la Edmond, nici o veste de la Fernand; nimic în fața ochilor, decât un bătrân care se stinge de disperare.

Într-o seară, după ce stătuse toată ziua, cum avea obiceiul, la răspântia celor două drumuri care merg de la Marsilia la Catalani, se înapoie acasă mai abătută decât până atunci: nici iubitul, nici prietenul nu veneau pe unul sau pe altul din drumuri și nu avea vești nici de la unul, nici de la celălalt.

I se păru deodată că aude un pas cunoscut: se întoarse cu neliniște, poarta se deschise și îl văzu pe Fernand în uniforma de sublocotenent.

El nu însemna o parte din ceea ce ea plângea, ci o parte din viața ei trecută.

Mercédès apucă mâinile lui Fernand cu o pornire pe care acesta o luă drept dragoste și care nu era decât bucuria de a nu mai fi singură pe lume și de a revedea, în sfârșit, un prieten după lungile ore ale tristeții singuratice. Și apoi, se cuvine să spun: Fernand nu fusese niciodată dușmănit; el nu era iubit, atâta tot; altul ocupa întreaga inimă a fetei și acest altul era absent... dispărut... poate mort. La gândul acesta, Mercédès izbucnea în plâns și își frângea mâinile de durere; dar gândul pe care îl respingea altă dată, când îi era strecurat de altcineva, îi revenea acum singur în minte; de altfel, la rândul său, bătrânul Dantès Îi spunea întruna: "Edmond al nostru a murit căci, dacă n-ar fi mort, s-ar înapoia".

Bătrânul muri, precum v-am spus: poate că, dacă trăia, Mercédès n-ar fi devenit niciodată nevasta altuia; căci el ar fi muștrat-o pentru necredința ei. Fernand își dădu seama. Când află de moartea bătrânului, reveni. De data aceasta era locotenent. La prima călătorie nu-i spusese fetei nici un cuvânt de dragoste; la a doua îi reaminti că o iubea.

Mercédès îi ceru încă șase luni ca să-l aștepte și să-l plângă pe Edmond.

— La drept vorbind, spuse abatele cu un zâmbet amar, asta făcea optsprezece luni în total. Ce ar putea să ceară mai mult iubitul cel mai adorat?

Murmură apoi cuvintele poetului englez: *Frailty, thy name is woman*¹¹!

— Peste șase luni, reluă Caderousse, nunta avu loc la biserica Accoules.

— Biserica unde ea urma să se mărite cu Edmond, murmură preotul, numai logodnicul era schimbat, atâta tot.

— Mercédès se căsători deci, continuă Caderousse, dar, cu toate că în ochii tuturor ea păru liniștită, i-a lipsit puțin să leșine când a trecut pe dinaintea "Réservei", unde, cu un an și jumătate înainte, fusese oficiată logodna ei cu cel pe care ar fi văzut că-l iubea încă dacă ar fi îndrăznit să privească în tainița inimii.

Fernand, mai fericit, dar nu mai liniștit, căci eu l-am văzut în epoca aceea și se temea întruna de întoarcerea lui Edmond, Fernand, așadar, avu grijă să-și ia îndată nevasta și să se exileze; erau în același timp prea multe pericole și amintiri la Catalani.

La opt zile după nuntă, plecară.

— Și ai mai văzut-o pe Mercédès? întrebă preotul.

— Da, în momentul războiului din Spania, la Perpignan, unde Fernand o lăsase, ea făcea atunci educația fiului ei.

Abatele tresări.

— A fiului ei? spuse el.

— Da, răspunse Caderousse, a micului Albert.

— Dar ca să-și instruiască fiul, continuă abatele, a primit și ea o educație. Mi se pare că l-am auzit pe Edmond spunând că ca era fiica unui simplu pescar, frumoasă dar incultă.

— O, spuse Caderousse, el își cunoștea așa de puțin logodnica! Domnule, Mercédès ar fi putut să devină regină, în cazul când coroana ar fi trebuit să se pună numai pe capetele cele mai frumoase și mai inteligente. Averele ei sporea și ea sporea dimpreună cu averea. Învăța desenul, învăța muzica, învăța toate. De altminteri cred, între noi fie zis, că ea nu făcea toate acestea decât pentru a se distra, pentru a uita și că nu-și băga atâtea lucruri în cap, decât ca să combată ce avea în inimă. Dar acum se cuvine să spunem totul, continuă Caderousse; averea și onorurile au mângâiat-o, desigur. E bogată, e contesă și cu toate acestea...

Caderousse se opri.

— Cu toate acestea, ce? întrebă abatele.

— Cu toate acestea sunt sigur că nu e fericită, spuse Caderousse.

— Și ce te face să crezi?

— Să vedeți: când m-am simțit prea nenorocit, am cugetat că vechii mei prieteni au să mă ajute. M-am dus la Danglars, dar nici nu m-a primit. Am fost la Fernand, care mi-a trimis o sută de franci prin valetul său.

— În cazul acesta nu i-ai văzut nici pe unul, nici pe altul?

— Nu, dar doamna de Morcerf m-a văzut.

— Cum?

— Când am ieșit, o pungă a căzut la picioarele mele, conținea 25 de ludovici; am ridicat repede capul și am văzut-o pe Mercédès, care trăgea perdeaua.

— Și domnul de Villefort? întrebă abatele.

— O, el nu fusese prietenul meu, pe el nu-l cunoșteam, nu aveam ce-i cere.

— Dar nu știi ce a devenit el și partea pe care a avut-o în nenorocirea lui Edmond?

— Nu, știu numai că, la câțva timp după ce l-a arestat, el s-a însurat cu domnișoara de Saint-Méran și a părăsit Marsilia curând. Fără îndoială că norocul îi va fi zâmbit ca și celorlalți, fără îndoială că e bogat ca Danglars și stimat ca Fernand; vedeți, eu singur am rămas sărac, amărât și uitat de Dumnezeu.

— Te înșeli, prietene, spuse abatele: Dumnezeu poate să pară uneori ca uită când dreptatea lui se odihnește, dar vine totdeauna un moment când își aduce aminte și dovada — uite-o.

Abatele scoase diamantul din buzunar și dându-l lui Caderousse:

— Uite, prietene, îi spuse el, ia diamantul acesta, căci e al dumitale.

— Cum numai al meu? exclamă Caderousse. O, domnule, nu vă bateți joc de mine?

— Diamantul urma să fie împărțit între prietenii săi. Edmond nu avea decât un singur prieten, astfel că împărțirea devine de prisos. Ia diamantul și vinde-l, îți repet, valorează cincizeci de mii de franci și nădăjduiesc că suma va putea să te scoată din mizerie.

— Domnule, spuse Caderousse, întinzând cu sfială o mână și ștergând cu cealaltă sudoarea care-i brobonea fruntea; domnule, nu faceți o glumă din fericirea sau din deznădejdea unui om!

— Eu știu ce e fericirea și ce e deznădejdea și nu m-aș juca niciodată cu sentimentele. Ia-l deci, dar în schimb...

Caderousse care atingea diamantul, își trase mâna.

Abatele zâmbi.

— În schimb, continuă el, dă-mi punga de mătase roșie pe care domnul Morrel o lăsase pe căminul bătrânului Dantès și care — mi-ai spus — e încă în posesia dumitale.

Din ce în ce mai uimit, Caderousse se îndreptă spre un dulap mare de stejar, îl deschise și dădu abatelui o pungă lungă de mătase roșie învechită, în jurul căreia lunecau două verigi de metal poleite cândva.

Abatele o luă și, în locul ei, dădu lui Caderousse diamantul.

— O, domnule, sunteți un om al lui Dumnezeu! exclamă Caderousse; căci nimeni nu știa că Edmond v-a dat diamantul și ați fi putut să-l păstrați.

"Bine, își spuse încet abatele, tu ai fi făcut-o, pare-se..."

Abatele se sculă, își luă pălăria și mănușile.

— Nu-i așa, spuse el, că tot ce mi-ai spus este adevărat și că pot să dau toată crezarea cuvintelor dumitale?

— Priviți, domnule abate, spuse Caderousse; în ungherul peretelui e un Crist de lemn sfânt; pe scrin e evanghelia nevastei mele; deschideți cartea și vă voi jura pe ea cu mâna întinsă spre Crist, vă voi jura pe mântuirea sufletului meu, pe cuvântul meu de creștin că v-am spus toate lucrurile așa cum s-au petrecut ele și cum îngerul oamenilor le va spune la urechea lui Dumnezeu în ziua judecății din urmă.

— Bine, spuse abatele, convins de accentul cu care Caderousse rostea adevărul, bine; îți doresc ca banii să-ți fie de folos. Adio, eu mă duc departe de oamenii care își fac atâta rău unii altora.

Și, descotorosindu-se cu trudă de entuziastele porniri ale lui Caderousse, abatele ridică singur drugul de la ușă, ieși, urcă pe cal, îl salută încă o dată pe hangiu, care se pierdea în cuvinte zgomotoase de despărțire și plecă urmând direcția pe care venise.

Când Caderousse întoarse capul, o văzu dinapoia lui pe Carconta, mai palidă și mai tremurătoare decât oricând.

— Este adevărat ce-am auzit? întrebă ea.

— Cum? că ne-a dat diamantul numai nouă? spuse Caderousse aproape nebun de bucurie.

— Da.

— Nimic, mai adevărat, căci uite-l.

Femeia îl privi o clipă; apoi, cu glas înăbușit:

— Și dacă o fi fals? glăsui ea.

Caderousse se îngălbeni și se clătină.

— Fals? murmură el, fals? de ce mi-ar fi dat un diamant fals?

— Ca să afle secretul tău fără să-l plătească, nătărăule.

Caderousse rămase o clipă amețit sub povara presupunerii.

— O, spuse el după o clipă, luându-și pălăria pe care o puse peste basmaua roșie înnodată în jurul capului; vom vedea în curând.

— Și cum?

— La Beaucaire este târg; sunt acolo bijutieri din Paris; mă duc să li-l arăt. Tu păzește casa, nevastă, peste două ceasuri mă înapoiez.

Și Caderousse se năpusti din casă, pornind în goană pe drumul opus celui pe care apucase necunoscutul.

"Cincizeci de mii de franci! murmură Carconta când rămase singură. Sunt bani... dar nu sunt o avere."

Capitolul **XXVIII** Registrele închisorilor

În ziua următoare aceleia când, pe drumul Bellegarde-Beaucaire, se petrecuse scena pe care am descris-o, un bărbat între treizeci, treizeci și doi de ani, îmbrăcat cu un frac albastru, cu pantaloni de nankin și cu vestă albă, având totodată și accentul britanic, se prezintă primarului de Marsilia.

— Domnule, îi spuse el, sunt primul funcționar al casei Thomson și French din Roma. Suntem de zece ani în relații cu casa Morrel și fiul din Marsilia. Avem aproape o sută de mii de franci angajați în aceste relații și suntem oarecum neliniștiți, deoarece se spune că firma e amenințată cu ruina: sosesc, prin urmare, direct de la Roma pentru a vă cere informații asupra casei.

— Domnule, răspunse primarul, știu într-adevăr, că de patru sau cinci ani, nenorocirea pare a-l urmări pe domnul Morrel; a pierdut, rând pe rând, patru sau cinci vapoare, a dat trei sau patru falimente; dar, deși eu însumi sunt creditorul său cu zece mii de franci, nu vă pot da nici o lămurire asupra situației sale. Întrebați-mă ca primar ce gândesc despre domnul Morrel și vă voi răspunde că e un om corect până la rigiditate și că, până în prezent, a făcut față tuturor angajamentelor sale, cu perfectă exactitate. Iată ce vă pot spune, domnule: dacă vreți să aflați mai mult, adresați-vă domnului de Boville, inspectorul închisorilor, care stă în strada de Noailles, numărul 15; mi se pare că el are două sute de mii de franci plasați în casa Morrel și, dacă el are într-adevăr motive să se teamă, întrucât suma lui e mai însemnată decât a mea, îl veți găsi probabil în privința aceasta mai bine informat decât mine.

Englezul paru că apreciază suprema delicatețe a primarului, salută, ieși și se îndreptă cu pasul caracteristic fiilor Marei Britanii spre strada indicată.

Domnul de Boville se afla în cabinetul său. Când îl zări, englezul schiță o mișcare de surpriză, care păru să arate că nu pentru prima oară se află în fața celui pe care îl vizita. Domnul de Boville era așa de deznădăduit, încât se vedea că toate facultățile minții sale, cufundate în gândul care-l muncea în acel moment, nu îngăduia nici memoriei, nici imaginației răgazul de a rătăci în trecut.

Cu calmul națiunii sale, englezul îi puse aproape în aceiași termeni întrebarea pe care o pusese primarului Marsiliei.

— O, domnule, exclamă domnul de Boville, din nenorocire temerile dumneavoastră sunt cum nu se poate mai întemeiate și aveți în fața dumneavoastră un om disperat. Aveam două sute de mii de franci plasați în casa Morrel, acești două sute de mii de franci erau zestrea fiicei mele, pe care nădăjduiam să o mărit peste cincisprezece zile; acești două sute de mii de franci erau rambursabili: o sută de mii la 15 ale lunii curente, o sută de mii la 15 ale lunii viitoare. Îl înștiințasem pe domnul Morrel asupra dorinței mele și anume ca rambursarea să se facă exact și el a venit aici, domnule, acum abia o jumătate de ceas, spunându-mi că, dacă vasul său "Faraonul" nu sosește până la 15 se va găsi în imposibilitate să execute plata.

— Dar, glăsui englezul, aceasta seamănă foarte mult cu o trăgănare...

— Spuneți, domnule, că aceasta seamănă cu un faliment! exclamă domnul de Boville disperat.

Englezul păru că reflectează o clipă, apoi spuse:

— Va să zică, domnule, creanța vă inspiră temeri?

— O socotesc pierdută.

— Uite, v-o cumpăr eu.

— Dumneavoastră?

— Da, eu.

— Dar cu o reducere enormă, fără îndoială...

— Nu, pentru două sute de mii de franci; casa noastră, adăugă englezul râzând, nu face astfel de afaceri.

— Și plătiți...

— Peșin.

Englezul scoase din buzunar un teanc de bancnote, care puteau să constituie încă o dată pe atât suma de a cărei soartă domnul de Boville se temea.

Un fulger de bucurie trecu pe figura domnului de Boville. Cu toate acestea, el făcu o efortare să se stăpânească și spuse:

— Domnule, vă înștiințez că, după toate probabilitățile, nu veți avea nici șase la sută din suma aceasta.

— Nu mă privește, răspunse englezul, e treaba casei Thomson și French, în numele căreia lucrez. Poate că ea are interes să grăbească ruina unei case rivale. Ceea ce știu însă, domnule, e că sunt gata să vă număr suma în schimbul transferului pe care mi-l veți face; vă voi cere numai un drept de curtaj.

— Bineînțeles, domnule, exclamă domnul de Boville. Comisionul este de obicei unu și jumătate, vreți doi? Vreți trei? Vreți cinci? În sfârșit, vreți mai mult? Vorbiți.

— Domnule, reluă englezul râzând, eu sunt ca și casa mea: nu fac afaceri de această natură; nu: dreptul meu de curtaj este cu totul altul.

— Vorbiți, domnule, vă ascult.

— Dumneavoastră sunteți inspectorul închisorilor?

— De mai bine de 14 ani.

— Țineți registrele de intrare și ieșire?

— Fără îndoială.

— Registrele acestea le sunt alăturate desigur, notele cu privire la deținuți?

— Fiecare deținut are dosarul său.

— Domnule, eu am fost instruit la Roma de un nenorocit de abate care a dispărut deodată. Am aflat apoi că fusese deținut la castelul If și aș vrea să am oarecare amănunte asupra morții sale.

— Cum îl chema?

— Abatele Faria.

— O, mi-l reamintesc perfect! exclamă domnul de Boville, era nebun.

— Așa se spunea.

— A, era cu siguranță!

— Se poate; și cum se manifesta nebunia lui?

— Pretindea că știe de o comoară imensă și oferea sume nebunești guvernului dacă l-ar pune în libertate.

— Bietul de el; și a murit?

— Da, domnule, acum cinci sau șase luni, în februarie.

— Aveți o memorie excelentă, domnule, dacă vă amintiți așa de bine datele.

— Îmi aduc aminte de aceasta pentru că moartea nenorocitului a fost însoțită de o împrejurare ciudată.

— Se poate cunoaște acea împrejurare? întrebă englezul cu o expresie de curiozitate pe care un observator profund s-ar fi mirat găsiind-o pe chipul său flegmatic.

— O, da, domnule. Carcera abatelui se găsea la o depărtare de patruzeci și cinci — cincizeci de picioare de aceea a unui fost agent bonapartist, a unuia care contribuise în măsura cea mai mare la întoarcerea uzurpatorului în 1815, om foarte hotărât și foarte primejdios.

— Serios? glăsui englezul.

— Da, răspuse domnul de Boville; am avut prilejul să-l văd pe omul acesta în 1816 sau 1817 și n-am coborât în carcera sa decât cu un pichet de soldați: omul mi-a produs o profundă impresie și nu-i voi uita figura niciodată.

Englezul zâmbi imperceptibil.

— Și spuneți, domnule, reluă el, că ambele carcere...

— Erau despărțite printr-o distanță de cincizeci de picioare; se pare că acest Edmond Dantès...

— Pe omul primejdios îl chema...

— Edmond Dantès. Da, domnule; se pare că acest Edmond Dantès își procurase sau își fabricase unelte, căci s-a găsit un coridor prin care prizonierii comunicau.

— Coridorul fusese făcut, desigur, în scop de evadare?

— Exact, din nefericire însă, pentru prizonier, abatele Faria a fost lovit de un atac de catalepsie și a murit.

— Înțeleg. Faptul a pus capăt proiectelor de evadare.

— Pentru mort, da, răspuse domnul de Boville, dar nu pentru cel viu; dimpotrivă, Dantès a văzut într-asta un mijloc de a-și grăbi fuga; el își închipuia, fără îndoială, că prizonierii morți în castelul If erau înmormântați într-un cimitir obișnuit; la transportat pe defunct în camera sa, i-a luat locul în sacul unde fusese cusut și a așteptat momentul înmormântării.

— E un mijloc temerar, care indică oarecare curaj, reluă englezul.

— O, v-am spus, domnule, că omul era foarte primejdios; din fericire a descotorosit el însuși guvernul de temerile pe care acesta le avea în privința lui.

— Cum?

— Cum? Nu înțelegeți?

— Nu.

— Castelul If nu are cimitir, morții sunt aruncați pur și simplu în mare, după ce li se leagă de picioare o ghiulea.

— Și? spuse englezul, ca și cum ar fi înțeles anevoie.

— Și i s-a legat o ghiulea de picioare, pe urmă a fost azvârlit în mare.

— Adevărat? exclamă englezul.

— Da, domnule, continuă inspectorul. Vă închipuiți mirarea fugarului când s-a simțit aruncat de pe înălțimea stâncilor, așa fi vrut să-i vad chipul în momentul acela.

— Ar fi fost greu.

— N-are a face, spuse domnul de Boville, pe care siguranța recăpătării celor două sute de mii de franci ai săi îl înveselea; n-are a face, mi-l închipui.

Și izbucni în râs.

— Și eu, spuse englezul.

Și începu să râdă la râdu-i, dar așa cum râd englezii, adică printre dinți.

— Va să zică, urmă englezul recăpătându-și cel dintâi stăpânirea de sine, va să zică fugarul s-a înecat?

— De-a binelea.

— În chipul acesta, guvernatorul castelului a scăpat totodată și de furios și de nebun?

— Exact.

— Dar, desigur că evenimentul a fost consemnat în vreun act? întrebă englezul.

— Da, da, actul mortuar. Înțelegeți că rudele lui Dantès, dacă are rude, puteau să aibă interesul de a se încredința că el e mort sau viu.

— Așa că acum ei pot să fie liniștiți dacă îl moștenesc. A murit pentru totdeauna.

— O, da. Și li se va elibera certificatul când vor vrea.

— Foarte bine, spuse englezul. Dar să revenim la registre.

— Adevărat. Chestia aceasta ne-a depărtat de ele. Iertați-mă.

— Să vă iert? Pentru ce? Pentru întâmplarea povestită? Cătuși de puțin; ea mi s-a părut curioasă.

— Și e, într-adevăr. Așadar doriți, domnule, să vedeți tot ce-i în legătură cu bietul dumneavoastră abate, care era într-adevăr întruchiparea blândeții?

— Mi-ar face plăcere.

— Treceți în cabinetul meu și vă voi arăta.

Trecură amândoi în cabinetul domnului de Boville.

Totul era aici într-adevăr în ordine perfectă: fiecare registru la numărul său, fiecare dosar în compartimentul său. Inspectorul îl pofti pe englez în jilț și-i puse dinainte registrul și dosarul cu privire la castelul If, dându-i răgazul să le frunzărească în timp ce el, așezat într-un colț, își citea ziarul.

Englezul găsi lesne dosarul cu privire la abatele Faria. Se pare însă că istoria povestită de domnul de Boville îl interesase mult, deoarece, după ce a luat cunoștință de primele piese, a continuat să frunzărească, până când a ajuns la documentele lui Edmond Dantès. Găsi aici fiecare lucru la locul său: denunțul, interogatoriul, petiția lui Morrel, apostila domnului de Villefort. Îndoi încetișor denunțul, îl băgă în buzunar, citi interogatoriul și văzu că numele lui Noirtier nu era trecut, parcurse cererea cu data de 10 aprilie 1815, prin care, sfătuit de substitut, Morrel exagera, cu intenții admirabile — deoarece Napoleon domnea atunci, — serviciile pe care Dantès le făcuse cauzei imperiale și pe care certificatul lui Villefort le întărea. Înțelese totul. Cererea către Napoleon, păstrată de Villefort, devenise, sub a doua Restaurație o armă cumplită în mâinile procurorului. Nu se mai miră deci răsfoind registrul de nota pusă înocoladă în dreptul numelui său.

"EDMOND DANTÈS

Bonapartist înverșunat; a luat parte activă la întoarcerea din insula Elba. A se ține în cel mai mare secret și sub cea mai strictă supraveghere."

Sub rândurile acestea era scris de o altă mână:

"Văzut nota de mai sus, nimic de făcut".

Comparând scrisul acoladei cu acel al certificatului plasat sub cererea lui Morrel, căpătă certitudinea că nota acoladei avea același scris ca și certificatul, că era scrisă de mâna lui Villefort.

Cât privește nota următoare, englezul înțelese că ca fusese consemnată, de bună seamă, de vreun inspector pe care informația amintită de noi îl pusese în imposibilitate să dea curs interesului arătat.

Precum am spus, din discreție și ca să nu-l stânjenească pe elevul abatelui Faria în cercetare, inspectorul se depărtase citind *Drapelul Alb*.

Nu-l văzu deci pe englez îndoină și băgând în buzunar denunțul scris de Danglars sub umbrarul de la "Réserve" purtând data poștei din Marsilia, 27 februarie, orele șase seara.

Se cuvine să spunem însă că, chiar dacă l-ar fi văzut, el dădea prea puțină importanță hârtiei și prea multă importanță celor două sute de mii de franci pentru a se împotrivi faptei englezului, oricât de incorectă ar fi fost ea.

— Mulțumesc, spuse englezul, închizând registrul cu zgomot. Am ce îmi trebuie. Acum e rândul meu să-mi țin făgăduiala: faceți-mi un simplu transfer al creanței dumneavoastră, recunoașteți prin el că ați primit banii și vă voi număra suma.

Cedă locul la birou domnului de Boville, care se așeză fără mofturi și se grăbi să facă transferul cerut, în timp ce englezul număra biletele de bancă pe marginea biroului.

Capitolul **XXIX** Casa Morrel

Cel ce ar fi părăsit Marsilia cu câțiva ani înainte, cunoscând interiorul casei Morrel și s-ar fi înapoiat în epoca la care am ajuns noi, ar fi găsit aici o mare schimbare.

În locul atmosferei de viață, de bunăstare și de fericire care se desprinde, pentru a spune astfel, dintr-o casă pe cale de prosperitate; în locul fețelor voioase, care se arătau dinapoia perdelelor de la ferestre, ale funcționarilor grăbiți ce străbat coridoarele c-o pană pe după ureche; în

locul curții pline de baloturi, răsunând de strigătele și râsetele factorilor, ar fi găsit de la prima vedere ceva trist și mort. În coridorul pustiu și în curtea goală, dintre numeroșii funcționari care populau altădată birourile, rămăseseră numai doi: unul, un tânăr de 23 sau 24 de ani, anume Emmanuel Raymond, care era îndrăgostit de fiica domnului Morrel și astfel rămăsese în serviciul casei, deși părinții săi se trudiseră să-l scoată; altul, un casier bătrân, chior, cu numele de Coclès, poreclă dată de tinerii ce populau cândva stupul mare și zgomotos, astăzi aproape nelocuit și care îi înlocuise adevăratul nume într-o așa măsură încât, probabil, n-ar mai fi întors capul dacă acum l-ar fi chemat cineva pe numele scris în acte.

Coclès rămăsese în serviciul domnului Morrel, iar în situația bunului om se produsese o ciudată schimbare. Fusesse înălțat totodată la gradul de casier și coborât la rang de servitor.

Cu toate acestea, el rămăsese același Coclès, bun, răbdător, devotat, dar inflexibil față de aritmetică, singurul punct în care ținuse piept lumii întregi, chiar domnului Morrel, necunoscând decât tabla lui Pitagora, pe care o știa ca pe degete, oricum ai fi întors-o și în orice greșală ai fi încercat să-l bagi.

În mijlocul tristeții generale ce năpădisese casa Morrel, Coclès rămăsese de altminteri singurul netulburat.

Să nu ne înșelăm însă în privința aceasta; calmul lui nu se datora lipsei de afecțiune ci, dimpotrivă, unei convingeri nezdruccinate. Asemeni șoarecilor care, se spune, părăsesc rând pe rând, un vas condamnat dinainte de soartă să piară în mare, astfel în momentul când ridică ancora nu mai rămâne nici unul pe bord — tot așa, după cum am spus, mulțimea de slujbași care trăiau de pe urma casei armatorului părăsiseră, rând pe rând birourile și magaziile; Coclès îi văzuse pe toți cum se îndepărtează, fără să se gândească măcar a-și da seama de cauza plecării lor; totul, precum am spus, se reducea pentru Coclès la o chestiune de cifre și, de douăzeci de ani de când se afla în serviciul casei Morrel, el văzuse întotdeauna că plățile se opreau la birourile deschise în chip așa de regulat încât nu admitea că regularitatea aceasta se poate opri și că plățile se pot suspenda, așa cum un morar, ce posedă o moară alimentată cu apa unui râu bogat, nu admite că râul poate să nu mai curgă. Într-adevăr, până atunci nimic nu știrbise convingerea lui Coclès. Plățile de la sfârșitul de lună se efectuaseră cu o punctualitate riguroasă. Coclès descoperise o greșală de 70 de centime, săvârșită de domnul Morrel în dauna sa, iar în aceeași zi adusesese cele

șaptezeci de centime excedent domnului Morrel care, cu un zâmbet melancolic, le luase și le trântise într-un sertar aproape gol, spunând:

— Bine, Coclès, dumneata ești perla casierilor.

Și Coclès se retrăsese, nespus de mulțumit; căci un elogiu al domnului Morrel, perla oamenilor cumsecade din Marsilia, îl măgulea pe Coclès mai mult decât o gratificație de cincizeci de taleri.

Dar, de la încheierea aceasta de lună, îndeplinită în chip așa de victorios, domnul Morrel trăise ceasuri crude; pentru a face față situației, își adunase toate mijloacele și, temându-se să nu se răspândească zvonul dificultăților sale când va fi văzut că recurge la măsuri extreme, întreprinsese o călătorie la bâlciul din Beaucaire, pentru a vinde câteva bijuterii ale nevestei și copilei sale, precum și o parte din argintărie. Grație acestui sacrificiu, lucrurile se desfășuraseră și de data aceasta spre cinstea casei Morrel; dar casa rămăsese complet goală. Creditul, înfricoșat de zvonul care circula, se retrăsese cu egoismul său obișnuit; iar pentru a face față celor 100 de mii de franci ce trebuiau rambursați la 15 ale lunii prezente domnului de Boville, precum și celorlalți o sută de mii de franci care aveau scadența la 15 ale lunii viitoare, domnul Morrel nu mai nădăjduia decât în reîntoarcerea "Faraonului", a cărui plecare îi fusese anunțată de un vas ce ridicase ancora o dată cu el și care ajunsese la destinație.

Dar vasul acesta, venind, ca și "Faraon", din Calcutta, sosise de cincisprezece zile, pe când, cu privire la "Faraon", nu avea nici o veste.

În această stare a lucrurilor, se înfățișă domnului Morrel, a doua zi după ce încheiase cu domnul de Boville importanta afacere pe care am descris-o, trimisul casei Thomson și French din Roma.

Îl primi Emmanuel. Tânărul, pe care fiecare figură nouă îl înspăimânta, căci o figură nouă anunța un nou creditor care, în neliniștea sa, venea să-l cerceteze pe șeful casei, tânărul vru să-i cruțe patronului neplăcerea acestei vizite: îl iscodi pe noul venit; dar noul venit declară că nu avea ce-i spune domnului Emmanuel și că vroia să vorbească domnului Morrel în persoană. Emmanuel îl chemă, oftând, pe Coclès. Coclès veni și tânărul îi porunci să-l conducă pe străin la domnul Morrel.

Coclès o luă înainte, urmat de străin.

Pe scară întâlnește o fată frumoasă, între 16-17 ani, care îl privi pe străin cu neliniște.

Coclès nu observă expresia de pe chipul ei care, totuși, păru că n-a scăpat străinului.

— Domnul Morrel este în cabinetul domniei sale, nu-i așa, domnișoară Julie? întrebă casierul.

— Da, cel puțin așa cred, glăsui fata ezitând; vezi mai întâi, Coclès, dacă tata este în birou și anunță-l pe domnul.

— Ar fi inutil să mă anunțe, domnișoară, răspunse englezul. Domnul Morrel nu îmi cunoaște numele. Omul n-are decât să spună că eu sunt funcționarul domnilor Thomson și French din Roma, cu care casa părintelui dumneavoastră este în legături.

Fata păli și continuă să coboare, în timp ce Coclès cu străinul continuau să urce.

Ea intră în biroul lui Emmanuel, iar Coclès, cu ajutorul unei chei pe care o avea la el și care îi anunța patronului intrările speciale, deschise o ușă tăiată în unghiul spalierului de la etajul al II-lea, îl introduse pe străin într-o anticameră, mai deschise o ușă pe care o închise după el, și, după ce îl lăsă un minut singur pe trimisul casei Thomson și French, reapăru, făcându-i semn că poate să intre.

Englezul intră, îl găsi pe domnul Morrel la o masă, studiind coloanele înspăimântătoare ale registrelor în care era trecut pasivul.

Văzându-l pe străin, domnul Morrel închise registrul, se ridică și oferă un scaun; apoi, după ce văzu că străinul a luat loc, se așeză și el.

Patrusprezece ani îl schimbaseră mult pe vrednicul negustor, care, la vârsta de treizeci și șase de ani la începutul acestei povestiri, era acum în pragul vârstei de cincizeci; părul îi albise, fruntea i se brăzdase de griji; în sfârșit, privirea sa, altădată așa de fermă și hotărâtă, devenise vagă, nehotărâtă, părând că se teme să nu fie silită a se opri asupra unei idei sau asupra unui om.

Englezul se uită la el cu un sentiment de curiozitate și interes.

— Domnule, spuse Morrel, a cărui stânjenire părea sporită de examinarea străinului, ați dorit să-mi vorbiți?

— Da, domnule. Știți din partea cui vin, nu-i așa?

— Din partea casei Thomson și French, așa cel puțin mi-a spus casierul.

— V-a spus adevărul, domnule. Casa Thomson și French avea în cursul acestei luni și al lunii viitoare, trei sau patru sute de mii de franci de plătit în

Franța și, cunoscând riguroasa dumneavoastră exactitudine, a strâns toate hârtiile pe care le-a putut găsi, purtând semnătura aceasta și m-a însărcinat ca, pe măsură ce hârtiile ajung la scadență, să le încasez și să dau întrebuințare fondurilor.

Morrel scoase un oftat adânc și își trecu mâna peste fruntea acoperită de sudoare.

— Așadar, domnule, întrebă Morrel, aveți polițe iscălite de mine?

— Da, domnule, pentru o sumă destul de însemnată.

— Pentru ce sumă? întrebă Morrel cu o voce pe care căuta s-o facă liniștită.

— Pofțiți, mai întâi — spuse englezul, scoțând un teanc din buzunar — pofțiți un transfer de două sute de mii de franci făcut casei noastre de domnul Boville, inspectorul închisorilor. Recunoașteți că datorați suma aceasta domnului de Boville?

— Da, domnule, un plasament pe care l-a făcut la mine acum aproape cinci ani, cu patru jumătate la sută.

— Și pe care trebuie să-l rambursați...

— Jumătate la cincisprezece ale lunii acesteia, jumătate la cincisprezece ale lunii viitoare.

— Exact. Pofțiți apoi 32.500 franci: polițe semnate de dumneavoastră și trecute la ordinul nostru, de către terțe persoane.

— Le recunosc, spuse Morrel, a cărui figură era îmbujorată de rușine la gândul că, pentru întâia oară în viața sa, nu va putea, probabil, să-și onoreze semnătura; asta e totul?

— Nu, domnule, mai am pentru sfârșitul lunii viitoare valorile acestea pe care ni le-au trecut casa Pascal și casa Wild și Turner din Marsilia, cam 55.000 de franci: în total 287.500 franci.

Nu se poate descrie suferința pe care nefericitul Morrel o încerca în timpul acestei enumerări.

— 287,500 franci! repetă el mașinal.

— Da, domnule, răspunse englezul. Nu vă voi ascunde însă, continuă el după un moment de tăcere, că, recunoscându-se totuși corectitudinea dumneavoastră ireproșabilă până în prezent, circulă în Marsilia zvonul că nu sunteți în stare a face față îndatoririlor.

Morrel se îngălbeni groaznic în fața acestei ieșiri aproape brutale.

— Domnule, spuse el, până în prezent — și sunt mai bine de douăzeci și patru de ani de când am primit casa din mâinile părintelui meu, care și el o administrase treizeci și cinci de ani — până în prezent, nici o hârtie semnată Morrel și fiul nu a fost prezentată la casă fără a fi plătită.

— Da, știu, răspunse englezul, dar vorbiți-mi sincer, ca între oameni de onoare. Domnule, veți plăti polițele acestea cu aceeași exactitate?

Morrel tresări și-l privi cu mai multă siguranță decât până atunci pe cel care îi vorbea astfel.

— Întrebărilor puse cu sinceritatea aceasta, spuse el, trebuie să li se dea un răspuns sincer. Da, domnule, voi plăti dacă, precum nădăjduiesc, vasul meu sosește cu bine, căci sosirea lui îmi va reda creditul pe care accidentele repetate, a căror victimă am fost, mi l-au răpit; dacă însă, din nenorocire, "Faraonul", ultima resursă pe care contez, nu vine...

Lacrimile urcară în ochii bietului armator.

— Ei, bine, întrebă interlocutorul său, dacă această ultimă resursă nu vine?

— Atunci, continuă Morrel, mi-e greu să spun... dar, deprinzându-mă cu nenorocirea, trebuie să mă deprind și cu rușinea... atunci cred că voi fi nevoit să suspend plățile.

— Nu aveți prieteni care să vă poată ajuta în împrejurarea de față?

Morrel zâmbi cu tristețe.

— În afaceri, domnule, spuse el, știți bine că nu există prieteni, că nu există decât parteneri.

— Într-adevăr, murmură englezul. Așadar, nu mai aveți decât o speranță?

— Una singură.

— Ultima?

— Ultima.

— Prin urmare, dacă speranța aceasta se spulberă...

— Sunt pierdut, domnule, pierdut cu totul.

— Când veneam la dumneavoastră, intra în port un vas.

— Știu, domnule. Un tânăr care a rămas devotat ghinionului meu, își petrece o parte din timp pe o terasă deasupra casei, în speranța că îmi va anunța cel dintâi o veste bună. Am aflat de la el despre sosirea navei.

— Și nu e a dumneavoastră?

— Nu, e o navă din Bordeaux, "Gironda"; vine și ea din Indii, dar nu e a mea.

— Poate că a avut cunoștință despre "Faraon" și va aduce vreo știre.

— Să vă spun, domnule: mă tem aproape tot atâta de a afla vești cu privire la vasul meu, ca și de a rămâne în nesiguranță. Nesiguranța e însă o nădejde.

Domnul Morrel adăugă apoi cu glas înăbușit:

— Întârzierea nu este firească; "Faraonul" a plecat din Calcutta la 5 februarie: ar trebui să fie aici de mai bine de o lună.

— Ce-i asta? Întrebă englezul ciulind urechea. Ce poate să fie zgomotul acesta?

— Doamne, ce o mai fi? exclamă Morrel îngălbenindu-se.

Într-adevăr, pe scară se iscase o gălăgie mare, se auzeau tropăituri, se auzi chiar un strigăt de durere.

Morrel se ridică să deschidă ușa, dar forțele îl părăsiră și recăzu în jilț.

Ambii bărbați rămaseră unul în fața celuiilalt, Morrel tremurând din toate măduarele, străinul privindu-l cu o expresie de adâncă milă. Zgomotul încetase, dar Morrel părea că așteaptă ceva; zgomotul avea o cauză și trebuia să aibă o urmare.

Străinului i se păru că urcă cineva tiptil scara și că pașii, care erau ai mai multor persoane, se opresc pe spalier.

O cheie fu vârâtă în broasca primei uși și ușa scârțâi în țâțâni.

— Numai două persoane au cheile acestei uși, murmură Morrel; Coclès și Julie.

A doua ușă se deschise în aceeași clipă și fata apăru, palidă, cu obrajii scăldați în lacrimi.

Morrel se ridică tremurând și se sprijini de brațul jilțului, căci n-ar fi putut să rămână în picioare. Glasul vroia să întrebe, dar el nu mai avea glas.

— Tată, spuse fata împreunându-și mâinile, iart-o pe copila ta că e aducătoarea unei vești rele.

Morrel se îngălbeni groaznic; Julie se aruncă în brațele lui.

— Tată, tată, glăsui ea, curaj!

— Așadar "Faraonul" a pierit? întrebă Morrel cu voce sugrumată.

Fata nu răspunse, dar făcu un semn afirmativ din cap, sprijinită la pieptul părintelui ei.

— Și echipajul? întrebă Morrel.

— E salvat, spuse fata, salvat de vasul din Bordeaux, care a intrat în port.

Morrel ridică mâinile la cer, cu o expresie de resemnare și de recunoștință sublimă.

— Doamne, îți mulțumesc! spuse Morrel, cel puțin nu mă lovești decât pe mine.

Oricât de flegmatic era englezul, o lacrimă îi umezi pleoapa.

— Intrați, spuse Morrel, intrați, căci îmi închipui că sunteți toți la ușă.

Într-adevăr, abia rostise aceste cuvinte și doamna Morrel intră plângând; Emmanuel o urma; în fund, în anticameră, se vedeau șapte sau opt marinari cu figuri aspre, pe jumătate goi. La vederea oamenilor, englezul tresări; făcu un pas ca pentru a merge spre ei, dar se stăpâni și se retrase în ungherul cel mai întunecos și mai îndepărtat al cabinetului.

Doamna Morrel se așeză în jilt, luând o mână a soțului ei într-ale sale, în timp ce Julie rămase rezemată de pieptul părintelui. Emmanuel se opri la jumătatea camerei, părând că servește de legătură între grupul familiei Morrel și marinarii care stăteau la ușă.

— Cum s-a întâmplat? întrebă Morrel.

— Apropie-te Penelon, spuse tânărul și povestește întâmplarea.

Un matelot bătrân, bronzat de soarele ecuatorului, înaintă învârtind în mâini resturile unei pălării.

— Bună ziua, domnule Morrel, glăsui el, ca și cum ar fi părăsit Marsilia în ajun și ar fi sosit din Aix sau Toulon.

— Bună ziua, prietene, spuse armatorul, neputându-se împiedica de a zâmbi printre lacrimi; dar unde-i căpitanul?

— Cit privește pe căpitan, domnule Morrel, a rămas bolnav la Palma; dar, cu voia lui Dumnezeu, n-o să fie nimic și o să-l vedeți venind peste câteva zile, tot așa de teafăr ca dumneavoastră și ca mine.

— Bine... acum vorbește, Penelon, spuse domnul Morrel.

Penelon își trecu bucata de tutun, pe care o morfolea în gură, dintr-o parte în alta, puse mâna la gură, se întoarse, zvârli în anticameră un scuipat negricios, întinse piciorul și, bălăbănindu-se de pe un picior pe altul, începu:

— Domnule Morrel, spuse el, ne aflam cam între capul Blanc și capul Boyader, mergând cu briză zdravănă spre sud-sud-vest, după ce ne tridisem timp de opt zile de calm, când căpitanul Gaumard se apropie de mine —

trebuie să vă spun, eram la cârmă — și îmi zice: "Tată Penelon, ce gândești de norii ăștia care se ridică la orizont?"

Tocmai mă uitam și eu la ei în momentul acela.

"Ce să gândesc, domnule căpitan? Mă gândesc că urcă parcă mai iute decât au dreptul și că sunt mai negri decât se cuvine unor nori care n-ar avea gânduri rele."

"Asta e și părerea mea, zice căpitanul și mă duc să-mi iau toate măsurile. Avem prea multe pânze pentru vântul care se va stârni curând. Hei, strângeți pânzele!"

Era și timpul; ordinul nu se executase încă și vântul era pe urma noastră.

"Bun, zice căpitanul, avem încă prea multe pânze, strângeți pânza cea mare!"

Peste cinci minute, pânza cea mare era înfășurată.

"Ei, tată Penelon, îmi zice căpitanul, ce ai de tot moțai din cap?"

"În locul dumneavoastră eu n-aș rămâne pe aceeași direcție."

"Cred că ai dreptate, bătrâne, zise el, o să avem o răbufnire strașnică de vânt."

"O, domnule căpitan, îi răspund eu, ne așteaptă o furtună năprasnică."

Vântul se vedea venind așa cum vezi venind pulberea la Montredon, noroc că avea de-a face cu un om care îl cunoștea.

"Să se facă două ochiuri la catarge! strigă căpitanul."

— Atâta nu era de-ajuns pentru locurile acelea, spuse englezul.

Glasul hotărât, sonor și neașteptat, făcu pe toți cei de față să tresară. Penelon duse mâna la ochi și-l privi pe cel care contrazicea cu atâta putere manevra căpitanului.

— Am făcut mai mult decât atât, domnule, glăsui bătrânul marinar cu oarecare respect, căci am strâns brigantina și am căutat s-o luăm înaintea furtunii.

— Vasul era prea vechi ca să suporte manevra, spuse englezul.

— Întocmai. Asta ne-a și pierdut. După douăsprezece ceasuri de zgâlțâire, a pătruns apa. "Penelon, îmi zice căpitanul, cred că ne scufundăm, bătrâne; dă-mi mie cârma și coboară în cală."

Îi dau cârma, cobor; apa era de trei picioare. Urc, strigând: "La pompe! la pompe!" Da, dar era prea târziu. Lumea se apucă de treabă; cred însă că, cu cât scoteam, cu atâta intra mai mult.

Ei, dacă e vorba să ne scufundăm — am zis după patru ceasuri de muncă, să ne scufundăm: omul nu moare decât o dată.

"Ăsta e exemplul pe care îl dai tu, bătrâne Penelon? zise căpitanul; ei bine, așteaptă."

Se duse și luă o pereche de pistoale din cabina sa.

"Celui dintâi care părăsește pompa, spuse el, îi zbor creierii!"

— Foarte bine! spuse englezul.

— Nimic nu dă mai mult curaj decât chibzuință, continuă marinarul, mai cu seamă că între timp vremea se luminase și vântul încetase, nu e însă mai puțin adevărat că apa urca mereu; nu mult, dar urca. Două degete pe ceas, vedeți dumneavoastră, nu înseamnă mare lucru; dar, în douăsprezece ceasuri, ele fac douăzeci și patru de degete și douăzeci și patru de degete fac două picioare. Două picioare și cu trei pe care le aveam dinainte, fac cinci. Iar când un vas are cinci picioare de apă în burtă, înseamnă că e bolnav de dropică.

"Haide, zise căpitanul, ajunge; domnul Morrel n-o să aibă nimic de spus; am făcut ce am putut ca să salvăm vasul; să căutăm cum să salvăm oamenii. La șalupă, copii și cât mai repede..."

Ascultați, domnule Morrel, continuă Penelon, nouă ne era tare drag "Faraonul", dar oricât de mult își iubește marinarul vasul, el își iubește și mai mult pielea. De aceea, n-am așteptat să ni se spună de două ori; între timp vasul se tânguia și părea că ne spune: "Plecați, haide, plecați". Și bietul "Faraon" nu mințea; îl simțeam cum se scufundă sub picioarele noastre. Cât ai clipi, șalupa se afla în mare și noi toți opt înăuntru.

Căpitanul a coborât cel din urmă, adică nu, nu a coborât, căci nu vroia să părăsească vasul, așa că l-am luat eu în brațe și l-am aruncat camarazilor, după care am sărit și eu. Era și timpul. În momentul când am sărit, puntea a plesnit cu un zgomot de explozie.

După zece minute el s-a scufundat cu partea dinainte, apoi cu partea de dinapoi, pe urmă a început să se învâртеască în juru-i ca un câine care vrea să-și prindă coada. Și pe urmă, bună seara, s-a sfârșit. "Faraonul" murise.

Noi am rămas trei zile fără să bem și fără să mâncăm; așa că vorbeam să tragem la sorti, ca să știm cine o să-i hrănească pe ceilalți, când zărirăm "Gironda"; i-am făcut semnale, ne-a văzut, s-a îndreptat spre noi, ne-a trimis șalupa, ne-a salvat. Așa s-au petrecut lucrurile, domnule Morrel, pe cuvântul meu de cinste și de marinar. Nu-i așa, fraților?

Un murmur general de aprobare arată că povestitorul obținuse toate sufragiile prin adevărul fondului și prin pitorescul detaliilor.

— Bine, prieteni, spuse domnul Morrel, sunteți oameni de treabă și știam dinainte că, în nenorocirea care mă lovea, nu există alt vinovat decât destinul meu. E voința lui Dumnezeu și nu vina oamenilor. Să slăvim voința lui Dumnezeu. Cât vi se cuvine?

— Eh, să nu mai vorbim de asta, domnule Morrel.

— Dimpotrivă, să vorbim, spuse armatorul cu un zâmbet trist.

— Atunci ni se cuvine pe trei luni, glăsui Penelon.

— Coclès, plătește câte două sute de franci fiecăruia. În alte împrejurări, prieteni, continuă Morrel, aş fi adăugat: da fiecăruia și câte două sute de franci gratificație, dar timpurile sunt grele, prieteni, iar puținii bani care îmi rămân nu-mi mai aparțin. Scuzați-mă și să nu mă iubiți mai puțin pentru asta.

Penelon făcu o mină de înduioșare, se întoarse spre tovarășii săi, schimbă câteva cuvinte cu ei și reveni.

— În privința asta, domnule Morrel, spuse el trecându-și ghemotocul de tutun în cealaltă parte a gurii și zvârlind în anticameră un al doilea scuipat care se duse să țină tovărășie primului, — în privința asta...

— În ce privință?

— A banilor...

— Ei, ce e?

— Domnule Morrel, tovarășii zic că deocamdată le ajung câte cincizeci de franci și că pentru rest au să aștepte.

— Vă mulțumesc, prieteni, vă mulțumesc! exclamă domnul Morrel adânc mișcat; sunteți suflete generoase; dar luați banii, luați-i și, dacă găsiți un serviciu bun, angajați-vă. Sunteți liberi.

Ultima parte a frazei produse un efect uluitor asupra vrednicilor marinari. Se priviră unii pe alții, înfricoșați. Penelon, a cărui respirație se tăia, fu cât pe-acum să înghită ghemotocul de tutun, noroc că dusesse din timp mâna la gât.

— Cum, domnule Morrel, spuse el cu voce sugrumată, ne concediați? Sunteți, va să zică, nemulțumit de noi?

— Nu, copii, glăsui armatorul, nu, nu sunt nemulțumit de voi, dimpotrivă; nu vă concediez, dar ce vreți? Nu mai am nici un vas, nu mai am nevoie de marinari.

— Cum nu mai aveți nici un vas? spuse Penelon. O să construiți altele, așteptăm. Slavă domnului, știm ce înseamnă nevoia.

— Nu mai am bani să construiesc vase, Penelon, spuse armatorul cu un zâmbet trist; nu pot deci să primesc oferta voastră, oricât de binevoitoare ar fi.

— Atunci, dacă nu aveți bani, nu trebuie să ne plătiți; vom face cum a făcut bietul "Faraon", vom trage pe dracu de coadă.

— Destul, destul, prieteni! spuse Morrel sugrumat de emoție. Plecați, vă rog. Ne vom regăsi în vremuri mai bune. Emmanuel, adăugă armatorul, însoțește-i și să ai grijă ca dorințele mele să fie îndeplinite.

— Cel puțin o să ne revedem, domnule Morrel? întrebă Penelon.

— Da, prieteni, nădăjduiesc, cel puțin, duceți-vă.

Și făcu un semn lui Coclès, care porni înainte. Marinarii îl urmară pe casier și Emmanuel îi urmă pe marinari.

— Acum, spuse armatorul soției și fiicei sale, lăsați-mă singur o clipă; am de vorbit cu domnul.

Și arătă din ochi pe mandatarul casei Thomson și French, care rămăsese în picioare, nemișcat în ungherul său, cât timp durase scena la care nu luase parte decât prin cele câteva cuvinte pe care le-am relatat. Femeile își înălțară ochii asupra străinului pe care îl uitaseră complet și se retraseră; dar, retrăgându-se, fata zvârli spre om o privire sublimă de implorare, căreia el îi răspunse printr-un zâmbet pe care un observator rece s-ar fi mirat văzându-l că încolțește pe figura aceea de gheață. Bărbații rămaseră singuri.

— Domnule, spuse Morrel, recăzând în jilt, ați văzut totul, ați auzit totul, așa că nu mai am ce să vă comunic.

— Am văzut, domnule, spuse englezul, că vi s-a întâmplat o nouă nenorocire, nemeritată ca și cealaltă și lucrul m-a întărit în dorința de a vă fi pe plac.

— O, domnule! spuse Morrel.

— Uite, continuă străinul. Eu sunt unul dintre principalii dumneavoastră creditori, nu-i așa?

— Sunteți cel puțin acela care posedă valorile cu cea mai scurtă scadență.

— Doriți un termen pentru a-mi plăti?

— Un termen ar putea să-mi salveze onoarea și, ca atare, viața.

— Cât cereți?

Morrel șovăi.

— Două luni, spuse el.

— Bine, spuse străinul, vă acord trei.

— Credeți însă că firma Thomson și French...

— Fiți liniștit, domnule, iau asupra mea totul. Suntem azi în cinci iunie.

— Da.

— Ei bine, schimbați-mi toate creanțele, pentru cinci septembrie; iar în ziua de cinci septembrie, la 11 dimineața (pendula arăta în momentul acela exact orele 11) mă voi prezenta la dumneavoastră.

— Vă voi aștepta, domnule, spuse Morrel și veți fi plătit; altminteri voi fi mort.

Ultimele cuvinte fură pronunțate atât de încet, încât străinul nu putu să le audă.

Creanțele fură schimbate, cele vechi fură rupte, iar bietul armator văzu că are măcar trei luni înaintea sa pentru a-și încorda eforturile.

Englezul primi mulțumirile lui cu calmul caracteristic națiunii sale și se despărți de Morrel care îl conduse, binecuvântându-l, până la ușă.

Pe scara o întâlni pe Julie. Fata se prefăcea că coboară, dar în realitate îl aștepta.

— O, domnule! spuse ea împreunându-și mâinile.

— Domnișoară, glăsui străinul, veți primi într-o zi o scrisoare semnată... Simbad Marinarul... vă rog să vă conformați întocmai celor cuprinse în scrisoare, oricât de ciudate vi se vor părea.

— Da, domnule, răspunse Julie.

— Îmi făgăduiți?

— Vă jur.

— Bine. Adio, domnișoară! Rămâneți totdeauna o fată bună și sfântă cum sunteți și nădăjduiesc că Dumnezeu vă va răsplăti, dându-vi-l pe Emmanuel ca soț.

Julie scoase un mic strigăt, deveni roșie ca o cireasă și se țină de rampă să nu cadă.

Străinul își continuă drumul făcându-i un semn de despărțire.

În curte îl întâlni pe Penelon, care ținea în fiecare mână câte un fișic de o sută de franci și părea că nu se hotărăște să-l ia.

— Vino încoace, prietene, îi spuse el; am să-ți vorbesc.

Capitolul ~~XXX~~ 5 septembrie

Termenul acordat de mandatarul casei Thomson și French, în momentul când Morrel se aștepta mai puțin, i se păru bietului armator una din acele cotituri care anunță omului că soarta s-a saturat, în sfârșit, să se mai țină de capul lui. Povesti în ziua aceea, fiicei, soției sale și lui Emmanuel ce i s-a întâmplat și un dram de speranță, dacă nu de liniște, reintră în familie. Din păcate, însă, Morrel n-avea a face numai cu casa Thomson și French, care se arătase față de el așa de binevoitoare. Precum spusese, în comerț ai parteneri, nu prieteni. Când se gândea profund, nu înțelegea nici atitudinea generoasă a domnilor Thomson și French față de el; nu și-o explica decât prin reflexia inteligent egoistă pe care casa va fi făcut-o: e mai bine să sprijinim un om care ne datorează aproape trei sute de mii franci și să avem acești trei sute de mii de franci peste trei luni, decât să-i grăbim ruina și să ne alegem cu șase sau opt la sută din capital.

Din nenorocire, — fie ură, fie orbire —, nu toți partenerii lui Morrel cugetară la fel, ba câțiva cugetară dimpotrivă. Polițele subscrise de Morrel fură deci prezentate la casă cu o scrupuloasă rigoare dar, grație termenului acordat de englez, Coclès plăti în termen. Coclès continuă deci să rămână în liniștea sa fatidică. Numai domnul Morrel văzu cu groază că, dacă ar fi avut să ramburseze la 15 ale lunii cei cincizeci de mii de franci ai lui de Boville și la treizeci cele 32 500 franci în polițe pentru care, ca și pentru creanța inspectorului închisorii, avea un termen, ar fi fost încă din luna aceea un om pierdut.

Părerea întregului comerț din Marsilia era că, sub loviturile repetate care îl copleșeau, Morrel nu putea să reziste. Uimirea fu deci mare când se văzu că îndatoririle de la sfârșitul lunii erau executate ca de obicei. Totuși încrederea nu reintră în spirite, astfel că se amână pentru sfârșitul lunii viitoare depunerea bilanțului nefericitului armator.

Întreaga lună trecu în sfortări nemaipomenite din partea lui Morrel pentru a-și reuni resursele. Altădată hârtia lui era luată cu încredere și chiar cerută. Morrel încercă să negocieze hârtii pe nouăzeci de zile și găsi toate băncile închise. Din fericire, Morrel avea câteva încasări pe care putea să le încaseze. Încasările se operară: Morrel se găsi deci din nou în măsură să facă față angajamentelor la sfârșitul lui iulie.

De altfel mandatarul casei Thomson și French nu mai fusese văzut la Marsilia. A doua sau a treia zi după vizita la domnul Morrel, acesta dispăruse; iar pentru că la Marsilia nu avusese legături decât cu primarul, cu inspectorul închisorilor și cu domnul Morrel, trecerea nu lăsase decât amintirea diferită pe care cele trei persoane o păstrasera despre el. Se pare că mateloții "Faraonului" își găsiseră angajament, căci și ei dispăruseră.

Căpitanul Gaumard, însănătoșit de indispoziția care îl reținuse la Palma, reveni. Nu avea curaj să se prezinte domnului Morrel. Acesta află însă că a sosit și se duse să-l vadă. Vrednicul armator știa dinainte, din povestirea lui Penelon, de purtarea curajoasă a căpitanului cu prilejul nenorocirii și încerca el să-l consoleze. Îi aducea solda pe care căpitanul Gaumard n-ar fi cutezat s-o încaseze.

Pe când cobora scara, domnul Morrel îl întâlni pe Penelon, care urca. Penelon dăduse, pare-se, o bună întrebuințare banilor, căci era îmbrăcat în haine noi. Zărindu-l pe armator, vrednicul timonier păru foarte încurcat; se trase în ungherul cel mai îndepărtat al spalierului, își trecu bumașca de tutun de la stânga la dreapta și de la dreapta la stânga, rostogolind ochii mari, înfricoșați și nu răspunse decât printr-o strângere sfioasă, mâinii pe care domnul Morrel i-o întinse cu prietenia de totdeauna. Domnul Morrel atribui încurcătura lui Penelon eleganței acestuia; era vădit că bietul om nu se simțea la largul său într-un astfel de lux; se angajase deci, fără îndoială, pe bordul altui vas, iar rușinea lui se datora, dacă s-ar putea spune astfel, faptului că nu purtase mai multă vreme doliul după "Faraon". Poate chiar că venea să-i aducă la cunoștință căpitanului Gaumard norocul său și să-i transmită oferte din partea noului stăpân.

"Bieții oameni, spuse Morrel depărtându-se, numai de v-ar iubi stăpânul cum vă iubeam eu și de ați fi mai fericiți decât mine..."

Luna august se scurse în încercări mereu repetate de Morrel pentru ridicarea vechiului său credit sau pentru deschiderea unui nou. La 20 august se află în Marsilia că ocupase un loc în diligență și se spuse atunci că

bilanțul va fi depus la sfârșitul lunii curente și că Morrel plecase dinainte pentru a nu asista la actul crud, dând, fără îndoială, delegație funcționarului său Emmanuel și casierului Coclès. Dar, în ciuda tuturor prevederilor, la 31 august, casa se deschise ca de obicei. Coclès apăru calm, dinaintea grilajului, examinează cu aceeași atenție hârtia ce i se prezintă și, de la prima până la ultima, plăti polițele cu aceeași exactitate. Veniră chiar două rambursări, pe care domnul Morrel le prevăzuse și pe care Coclès le plăti cu aceeași punctualitate ca și polițele armatorului. Lumea nu mai înțelegea nimic și cu tenacitatea profeților de vești rele, amâna falimentul pentru sfârșitul lui septembrie.

La întâi, Morrel sosi: era așteptat cu multă încordare de întreaga familie; din călătoria la Paris urma să răsară ultima cale de mântuire. Morrel se gândise la Danglars, astăzi milionar și altădată îndatoratul său, deoarece, pe temeiul recomandății lui Morrel, intră Danglars în serviciul bancherului spaniol la care începuse să strângă averea sa imensă. Se spunea că Danglars poseda între șase și opt milioane și un credit nelimitat. Fără să scoată un taler din buzunar, Danglars putea să-l salveze pe Morrel; nu avea decât să garanteze un împrumut și Morrel era salvat. Morrel se gândise de multă vreme la Danglars; dar există repulsii instinctive pe care nu le putem înfrâna, astfel că Morrel întârziase cât mai mult să recurgă la acest mijloc suprem. Avusese dreptate, căci s-a înapoiat zdrobit de umilința unui refuz.

De aceea, la înapoiere, Morrel nu a scos nici o tânguire, nu a formulat nici o cârtire; și-a îmbrățișat, plângând, nevasta și fiica, a întins o mână prietenoasă lui Emmanuel, s-a închis în cabinetul de la al doilea și l-a chemat pe Coclès.

— De data acesta, îi spuseră femeile lui Emmanuel, suntem pierduți.

Apoi, într-o scurtă consfătuire ținută între ele, hotărâseră ca Julie să-i scrie fratelui său aflat în garnizoană la Nîmes să vină numaidecât.

Biețile femei simțeau instinctiv că aveau nevoie de toate forțele lor pentru a face față loviturii ce le amenința.

De altminteri, deși în vârstă de abia 22 de ani, Maximilien Morrel avea o mare influență asupra părintelui său.

Era un tânăr energic și drept. În momentul când fusese vorba să îmbrățișeze o carieră, părintele n-a vrut să-i impună dinainte un viitor, astfel că a consultat înclinările tânărului Maximilien. Acesta declarase atunci că vrea să urmeze cariera militară; făcuse în consecință studii excelente, intrase

prin concurs la școala politehnică și ieșise sublocotenent în regimentul 53 de infanterie. Deținea de un an gradul acesta și avea făgăduiala că va fi avansat locotenent la prima ocazie. La regiment, Maximilien Morrel era citat ca păstrător rigid, nu numai al tuturor obligațiilor impuse soldatului, dar și al tuturor îndatoririlor propuse omului și nu i se spunea decât Stoicul. Se înțelege că mulți dintre cei care îi spuneau astfel, îi repetau porecla deoarece o auziseră, fără să știe ce înseamnă.

Pe acest tânăr îl chemau în ajutor mama și sora să le susțină în împrejurarea gravă în care își dădeau seama că aveau să se găsească.

Nu se înșelaseră asupra gravității împrejurării, căci, după o clipă de la intrarea domnului Morrel în cabinetul său cu Coclès, Julie îl văzu pe acesta ieșind, palid, tremurând, cu chipul tulburat.

Vru să-l cerceteze în momentul când trecea pe lângă ea; dar bietul om, continuând să coboare scara cu o grabă neobișnuită, se mărgini să strige ridicând brațele la cer:

— O, domnișoară, domnișoară, ce groaznică nenorocire! cine și-ar fi închipuit așa ceva?

În clipa următoare, Julie îl văzu urcând iarăși, cu două-trei registre groase, cu un portofoliu și cu o pungă cu bani.

Morrel consultă registrele, deschise portofoliul, numără banii.

Toate mijloacele sale erau între șase și opt mii de franci, iar intrările, până la 5 ale lunii, între patru și cinci mii; ceea ce făcea un activ de paisprezece mii de franci, față de o poliță de 287 500 franci. Nici măcar nu se putea concepe să plătească măcar un aconto.

Totuși, când coborî la masă, Morrel părea de ajuns de calm. Calmul lui le înfricoșă pe femei mai mult decât cea mai profundă tristețe.

După masă Morrel avea obiceiul să iasă; se ducea să-și ia cafeaua la cercul Phocéenilor și să citească *Semaforul*. În ziua aceea nu ieși, ci urcă din nou în biroul său.

Coclès părea buimăcit cu totul. Stătuse o parte din zi în curte, pe o piatră, cu capul gol sub un soare de treizeci de grade.

Emmanuel încercă să le liniștească pe femei, dar nu era deloc convingător. Tânărul cunoștea prea îndeaproape afacerile casei ca să nu-și dea seama că o mare catastrofă apasă asupra familiei Morrel.

Veni noaptea: femeile vegheară, nădăjduind că Morrel, coborând din cabinetul său, va intra la ele; dar îl auziră trecând prin dreptul ușilor lor,

călcând ușor, temându-se desigur, să nu-l cheme.

Traseră cu urechea; el intră în camera sa și încuie ușa pe dinăuntru.

Doamna Morrel o trimise pe fată la culcare, apoi, la o jumătate de oră după plecarea Juliei, se sculă, își scoase pantofii și se furișă în coridor, să privească prin gaura cheii ce făcea soțul ei.

Zări în coridor o umbră ce se retrăgea: era Julie, care, neliniștită și ea, o luase înaintea mamei.

Fata veni la doamna Morrel.

— Scrie, glăsui ea.

Femeile se înțeleseseră fără să-și vorbească.

Doamna Morrel se plecă în dreptul broaștei. Într-adevăr, Morrel scria; dar ceea ce fata nu remarcase, remarcă doamna Morrel: soțul ci scria pe hârtie timbrată.

Îi veni ideea grozavă că el își făcea testamentul, se înfioră și totuși avu puterea să nu spună nimic.

A doua zi domnul Morrel părea cât se poate de calm; stătu în biroul său ca de obicei, coborî la masă ca de obicei, dar după masă își chemă fiica lângă el. O strânse în brațe și o ținu multă vreme, la pieptul lui.

Seara, Julie îi spuse mamei sale că, deși tatăl păruse calm, ea observase că inima îi bătea năvalnic.

Celelalte două zile se scurseră aproape în același fel. În seara zilei de 4 septembrie, Morrel îi ceru din nou fiicei sale cheia de la cabinet.

Julie tresări, pentru că cererea aceasta i se păru sinistră. De ce îi cerea tatăl cheia păstrată întotdeauna de ea, încă de pe când era copilă și pe care el nu i-o cerea decât atunci când voia s-o pedepsească.

Ea îl privi.

— Tată, cu ce ți-am greșit de vrei să-mi iei cheia înapoi?

— N-ai greșit cu nimic, copila mea, îi răspunse nefericitul, căruia întrebarea atât de simplă îi umpluse ochii de lacrimi. N-ai greșit cu nimic, dar am eu nevoie de ea.

Julie se prefăcu că-i caută cheia.

— Cred c-am lăsat-o în odaia mea, spuse ea.

Și plecă. Dar în loc să se ducă în odaia ei, cobori și dădu fuga să-l consulte pe Emmanuel.

— Nu-i da cheia tatălui tău, spuse acesta, iar mâine dimineață, dacă e cu putință, nu te depărta de el.

Ea încercă să-l descoasă pe Emmanuel, dar acesta nu știa altceva, sau nu voia să spună.

În noaptea de 4 spre 5 septembrie, doamna Morrel rămase tot timpul cu urechea lipită de perete. Până la trei dimineața îl auzi pe soțul ei umblând neliniștit prin cameră.

Abia la ceasurile trei el se trânti pe pat.

Femeile petrecură noaptea împreună. Din seara de ajun, ele îl așteptau pe Maximilien.

La ceasurile opt, domnul Morrel intră în camera lor. Era calm, dar frământarea din timpul nopții se citea pe chipul palid, răvășit.

Femeile nu îndrăzniră să-l întrebe dacă a dormit bine.

Morrel fu mai bun decât oricând cu soția sa și mai drăgăstos cu fiica sa, pe care nu se putea sătura privind-o și îmbrățișând-o.

Julie își reaminti de recomandarea lui Emmanuel și vru să-și urmeze părintele când ieși; dar acesta o respinse cu blândețe:

— Rămâi lângă mama ta, îi spuse el.

Julie vru să insiste.

— Așa vreau eu! spuse Morrel.

Pentru întâia oară Morrel spunea fiicei sale: "Așa vreau eu!", dar spuse aceste cuvinte cu un accent pătruns de o blândețe atât de părintească, încât Julie nu cuteză să mai facă un pas.

Rămase pe loc în picioare, mută și nemișcată. În clipa următoare ușa se redeschise, simți două brațe care o înconjurau și o gură care se lipea de fruntea ei.

Înălță ochii și scoase o exclamație de bucurie.

— Maximilien, frățioare! exclamă ea.

Auzind strigătul, doamna Morrel alergă și se aruncă în brațele fiului ei.

— Mamă, spuse tânărul, uitându-se rînd pe rînd la doamna Morrel și la fiica ei, ce e? Ce s-a întâmplat? Scrisoarea voastră m-a înspăimântat și am venit în goană.

— Julie, spuse doamna Morrel făcând semn tânărului, du-te și spune tatălui tău că a sosit Maximilien.

Fata dădu buzna din apartament dar, pe prima treaptă a scării găsi un om cu o scrisoare în mână.

— Nu sunteți dumneavoastră domnișoara Julie Morrel? glăsui omul cu un foarte pronunțat accent italian.

— Da, domnule, răspunse Julie cu glas pierit; dar ce dorești? Nu te cunosc.

— Citiți scrisoarea aceasta, spuse omul întinzându-i o hârtie.

Julie șovăia.

— E vorba de salvarea părintelui dumneavoastră, spuse mesagerul.

Fata îi smulse hârtia din mână.

Apoi o deschise repede și citi:

"Duceți-vă numaidecât în Allées de Meilhane, intrați în casa cu nr. 15, cereți portăresei cheia camerei de la a! V-lea, intrați în camera aceea, luați de pe colțul căminului o pungă din rețea de mătase roșie și dați punga aceasta părintelui dumneavoastră.

E necesar s-o aibă înainte de ceasurile 11.

Ați făgăduit că mă veți asculta orbește, vă reamintesc făgaduiala.

SIMBAD MARINARUL"

Fata scoase un strigăt de bucurie, ridică ochii, căută pe omul care îi dăduse biletul spre a-i pune o întrebare, dar omul dispăruse.

Își aruncă încă o dată ochii asupra hârtiei, s-o citească din nou și observă că avea un post scriptum.

Citi:

"E necesar să îndepliniți misiunea aceasta în persoană și singură; dacă veniți însoțită, sau dacă altcineva s-ar prezenta, portarul va răspunde că nu știe despre ce este vorba".

Post-scriptumul fu o puternică domolire a bucuriei fetei. Nu avea oare motive să se teamă, nu i se întindea o cursă? Inocența nu-i îngăduia să știe cam ce pericole putea să întâmpine o fată la vârsta ei, dar nu e nevoie să cunoști pericolul pentru a te teme de el. De remarcat că tocmai primejdiile necunoscute inspiră cele mai mari spaime.

Julie șovăia. Se hotărî să ceară un sfat.

Dar, dintr-un simțământ curios, nu recurse nici la mama, nici la fratele ei, ci la Emmanuel.

Cobori, îi povesti ce i s-a întâmplat în ziua când mandatarul casei Thomson și French venise la părintele ei; îi istorisi scena de pe scară, îi repetă făgaduiala pe care o făcuse și îi arătă scrisoarea.

— Trebuie să te duci, domnișoară, spuse Emmanuel.

— Să mă duc? murmură Julie.

— Da, te voi însoți eu.

— Dar n-ai văzut că trebuie să fiu singură? spuse Julie.

— Vei fi singură, răspunse tânărul, dar te voi aștepta la colțul străzii Muzeului, iar dacă întârzii în așa fel încât să mă îngrijorez, te voi căuta și îți garantez că va fi vai și amar de cei despre care vei avea motive să te temi.

— Așadar, Emmanuel, glăsui fata șovăind, părerea dumitale este să răspund invitației?

— Da, nu ți-a spus mesagerul că e vorba de salvarea părintelui dumitale?

— Dar ce pericol îl pândește, Emmanuel? întreabă fata.

Emmanuel șovăi o clipă, dar dorința de a o hotărî pe fată fără întârziere îl birui.

— Ascultă, îi spuse el, astăzi e 5 septembrie, nu-i așa?

— Da.

— Azi, la 11, tatăl dumitale are aproape trei sute de mii de franci de plătit.

— Da, știu.

— Ei bine, spuse Emmanuel, în casă nu sunt nici cincisprezece mii.

— În cazul acesta ce se va întâmpla?

— Dacă astăzi, până la 11, tatăl dumitale n-a găsit pe cineva care să-i vină în ajutor, va fi obligat la amiază să se declare în stare de faliment.

— Oh, vino, vino! exclamă fata trăgându-l pe tânăr după ea.

Între timp, doamna Morrel spusese fiului ei totul.

Tânărul știa bine că, în urma repetatelor nenorociri întâmplate părintelui său, se făcuseră mari schimbări în cheltuielile casei, dar nu știa că lucrurile au ajuns atât de departe.

Rămase zdrobit.

Apoi, deodată, dădu buzna afară, urcă repede scara, căci îl credea pe părintele său în cabinet, dar bătu zadarnic.

În momentul când se afla la ușa cabinetului, auzi ușa apartamentului deschizându-se; întoarse capul și își văzu părintele. În loc să urce drept la cabinetul său, domnul Morrel intrase în cameră, iar acum ieșea.

Domnul Morrel scoase un strigăt de uimire zărindu-l pe Maximilien; nu știa de sosirea tânărului. Rămase nemișcat, strângând cu brațul stâng un

obiect pe care îl ținea ascuns sub redingotă.

Maximilien coborî repede scara și se aruncă de gâtul părintelui; dar, deodată se trase înapoi, lăsându-și numai mâna dreaptă pe pieptul tatălui său.

— Tată, spuse el devenind palid ca moartea, de ce ții sub redingotă două pistoale?

— Mă temeam să nu fiu văzut și văd că n-am scăpat, spuse Morrel.

— Tată! Tată! pentru numele lui Dumnezeu, exclamă tânărul, ce faci cu armele?

— Maximilien, răspunse Morrel privind-și țintă fiul, tu ești bărbat, un bărbat cu simțul onoarei, vino, îți voi spune.

Și Morrel urcă cu pași siguri spre cabinet, în timp ce Maximilien îl urmă clătinându-se.

Morrel deschise ușa și o închise după fiul său, apoi străbătu anticamera, se apropie de birou, puse pistoalele pe colțul mesei și arată cu vârful degetului un registru deschis.

În registru era consemnată situația exactă.

Morrel avea de plătit, peste o jumătate de ora, 287.500 franci.

Poseda în total 15.257 franci.

— Citește, spuse Morrel.

Tânărul citi și rămase un moment zdrobit.

Morrel nu spunea un cuvânt: ce ar fi putut să spună mai mult decât sentința neînduplecată a cifrelor?

— Și ai făcut totul, tată, ca să preîntâmpini nenorocirea? întrebă tânărul după o clipă.

— Da, răspunse Morrel.

— Nu contai pe nici o intrare?

— Pe nici una.

— Ai epuizat toate resursele?

— Toate.

— Și peste o jumătate de ceas, întrebă Maximilien, cu glas posomorât, numele nostru este dezonorat?

— Sângele spală dezonoarea, spuse Morrel.

— Ai dreptate, tată și te înțeleg. Apoi, întinzând mâna spre pistoale:

— Unul e pentru dumneata și unul pentru mine, spuse el, îți mulțumesc.

Morrel îi opri mâna.

— Dar pe mama și pe sora ta cine le va hrăni?

Un fior trecu prin corpul tânărului.

— Tată, spuse el, gândește-te: îmi ceri să trăiesc?

— Da, îți cer, reluă Morrel, căci ești dator, Maximilien, tu ești calm și puternic... nu ești un om obișnuit, nu-ți comand nimic, nu-ți poruncesc nimic, îți spun numai: examinează situația ca și cum ai fi un străin și judecă singur.

Tânărul chibzui un moment, apoi o expresie de resemnare sublimă trecu prin ochii săi; își scoase apoi, cu o mișcare înceată și tristă epoletul și contra epoletul, însemnele gradului său.

— Bine, spuse el întinzând mâna lui Morrel, mori în pace tată, eu voi trăi!

Morrel făcu o mișcare gata să se arunce la picioarele fiului său. Maximilien îl atrase la piept și ambele inimi bătură o clipă una lângă alta.

— Știi că nu e din vina mea? spuse Morrel.

Maximilien zâmbi.

— Știu, tată, că ești omul cel mai cinstit pe care l-am cunoscut.

— Bine: întoarce-te acum la mama și la sora la.

— Tată, glăsui tânărul îndoindu-și genunchii, binecuvântează-mă.

Morrel luă în mâini capul fiului său, îl apropie și-l sărută de mai multe ori:

— O, da, da, spuse el, te binecuvântează în numele meu și în numele a trei generații de oameni fără cusur, ascultă ce spun ei prin glasul meu: Providența poate să reclădească edificiul pe care nenorocirea l-a nimicit. Văzând că am murit de o astfel de moarte, se vor înduioșa de tine chiar cei mai neînduplecați; ție îți vor dăruia poate răgazul pe care mi l-ar fi refuzat mie; caută atunci ca termenul rușinos de "faliment" să nu fie rostit; așează-te la lucru, muncește, luptă cu ardoare și curaj, tinere: trăiți, tu, mama și sora ta, din strictul necesar, pentru că, zi cu zi, bunurile celor față de care sunt dator, să sporească și să fructifice în mâna ta. Gândește-te că va fi o zi frumoasă, o zi mare, solemnă, aceea a reabilitării, ziua când vei spune în biroul acesta: "Părintele meu a murit pentru că nu putea să facă ce fac eu astăzi; dar a murit liniștit și calm, pentru că murind, știa că eu o voi face."

— Tată, tată, exclamă tânărul, dacă totuși ai putea să trăiești?

— Dacă trăiesc, totul se schimbă; dacă trăiesc, interesul se schimbă în îndoială, mila în înverșunare; dacă trăiesc, nu mai sunt decât un om care nu și-a respectat cuvântul, care și-a călcat angajamentele, pe scurt, nu mai sunt decât un falit. Dacă mor, dimpotrivă, gândește-te, Maximilien, cadavrul meu nu mai este decât acela al unui om cumsecade, nenorocit. Trăind, cei mai buni prieteni îmi vor ocoli casa. Dacă mor, Marsilia întreagă mă urmează plângând până la ultimul lăcaș; trăind, ție ți-e rușine de numele meu; dacă mor, ridici capul și spui:

"Eu sunt fiul celui care s-a sinucis, deoarece, pentru întâia oară, a fost silit să nu-și țină cuvântul".

Tânărul scoase un geamăt, dar păru resemnat. Pentru a doua oară convingerea reintra, nu în inima, ci în conștiința sa.

— Iar acum, spuse Morrel, lasă-mă singur și caută de îndepărtează femeile.

— Nu vrei s-o mai vezi pe sora mea? întrebă Maximilien.

O ultimă și înăbușită speranță tănuia tânărul în legătură cu întrevederea aceasta, de aceea o propunea. Domnul Morrel clătină din cap.

— Am văzut-o azi dimineață, spuse el și mi-am luat rămas bun de la ea.

— N-ai vreo recomandare specială să-mi faci, tată? întrebă Maximilien, cu voce alterată.

— Ba da, fiul meu, o recomandare sacră.

— Spune, tată.

— Casa Thomson și French este singura care, din egoism poate, — dar n-am dreptul să citesc în inima oamenilor, — s-a înduioșat de mine. Mandatarul ei, cel care peste zece minute se va înfățișa să încaseze suma unei trate de 287.500 franci, nu mi-a acordat, ci mi-a oferit trei luni. Casa aceasta să fie rambursată cea dintâi, fiul meu, omul acesta să-ți fie sfânt.

— Da, tată, spuse Maximilien.

— Și acum, încă o dată adio, glăsui Morrel; du-te, du-te, am nevoie să fiu singur, vei găsi testamentul meu în biroul din camera de culcare.

Tânărul rămase în picioare, încremenit, neavând decât puterea de voință, dar nu și de înfăptuire.

— Ascultă, Maximilien, spuse părintele său, închipuiește-ți că eu sunt soldat ca și tine, că am primit ordinul să cuceresc o redută și că știi că voi fi

ucis, cucerind-o; n-ai să-mi spui ce îmi spuneai adineauri: "Du-te, tată, căci tu dezonzorezi rămânând și e mai bună moartea decât rușinea".

— Da, da, spuse tânărul, da.

Și strângându-l convulsiv pe Morrel în brațe:

— Du-te, tată, glăsui el.

Și dădu buzna din cabinet.

După ce fiul său ieși, Morrel rămase o clipă în picioare, cu ochii ațintiți asupra ușii; apoi întinse mâna, găsi șnurul unei sonerii și sună.

Peste o clipă apără Coclès.

Nu mai era omul de altădată; ultimele trei zile de încercări îl zdrobiseră. Gândul acesta: Casa Morrel va înceta plățile, îl încovoia spre pământ mai mult decât l-ar fi copleșit alți douăzeci de ani.

— Bunul meu Coclès, spuse Morrel cu un accent a cărui expresie n-ar putea fi redată, rămâi în anticameră. Când domnul acela, care a mai venit acum trei luni — îl știi, mandatarul casei Thomson și French va veni, să-l anunți.

Coclès nu răspunse; făcu un semn din cap, se așeză în anticameră și așteptă.

Morrel recăzu pe scaun; ochii i se îndreptară spre pendulă: îi mai rămăneau șapte minute, atâta tot: acul mergea cu o iuțeală de necrezut, i se părea că îl vede mergând.

Ceea ce se petrecu atunci, în momentul acela suprem, în mintea omului care, tânăr încă, din cauza unui raționament poate fals, dar cel puțin în aparență just, urma să se despartă de tot ce iubea pe lume și să părăsească viața, care avea pentru el toate bucuriile familiei, e cu neputință de descris. Ar fi trebuit să-i vezi, ca să-ți faci o idee, fruntea acoperită de sudoare și totuși resemnată, ochii plini de lacrimi și totuși înălțați la cer.

Acul mergea întruna, pistoalele așteptau încărcate; întinse mâna, luă unul și murmură numele fiicei sale.

Lăsă apoi arma mortală jos, luă condeiul și scrisese câteva cuvinte.

I se părea că nu spusese îndeajuns adio, copilei adorate.

Se întoarse apoi spre pendulă; nu mai socotea cu minutul, ci cu secunda.

Reluă arma, întredeschise gura și-și fixă ochii asupra acului; apoi tresări la zgomotul pe care îl făcea singur, trăgând cocoșul.

În momentul acela o sudoare mai rece îi trecu pe frunte, o neliniște mai ucigătoare îi încheștă inima.

Auzi ușa scării scârțâind în țâțâni; apoi se deschise ușa cabinetului său.

Pendula stătea gata să sune orele 11.

Morrel nu întoarse capul, aștepta cuvintele lui Coclès: "Mandatarul casei Thomson și French".

Și apropie arma de gură...

Deodată auzi un strigăt: glasul fiicei sale.

Se întoarse și o zări pe Julie; pistolul îi scăpă din mâini.

— Tată! exclamă fata cu răsuflarea gâtuită și aproape moartă de bucurie, ești salvat!

Și se aruncă în brațele lui, înălțând în mână o pungă de rețea roșie.

— Salvat, copila mea? glăsui Morrel. Ce vrei să spui?

— Da, salvat, uite, uite! spuse fata.

Morrel luă punga și tresări, căci o amintire vagă îi reaminti că obiectul i-a aparținut cândva.

Într-o despărțitură era polița de 287.500 franci.

Polița era achitată.

În cealaltă era un diamant de mărimea unei alune cu aceste trei cuvinte scrise pe un petec de pergament:

"Zestrea Juliei".

Morrel își trecu mâna peste frunte, credea că visează.

În momentul acela pendula sună orele 11.

Timbrul vibră pentru el ca și cum fiecare lovitură a ciocanului de oțel vibra în inima lui.

— Copila mea, explică-mi, spuse el. Unde ai găsit punga?

— Într-o casă din Allées de Meilhan nr.15, pe colțul căminului unei odăițe de la etajul al V-lea.

— În cazul acesta, exclamă Morrel, punga nu e a ta.

Julie întinse părintelui său scrisoarea pe care o primise de dimineață.

— Și ai fost singură în casa aceea? spuse Morrel după ce o citi.

— Tată, Emmanuel mă însoțea. Trebuia să mă aștepte la colțul străzii Muzeului; dar, lucru ciudat, la întoarcere el nu mai era acolo.

— Domnule Morrel! exclamă o voce pe scară. Domnule Morrel!

— E glasul lui, spuse Julie.

În momentul acela Emmanuel intră cu figura tulburată de bucurie și de emoție.

— "Faraonul"! strigă el. "Faraonul"!

— Ei, ce-i cu "Faraonul", ai înnebunit, Emmanuel? știi bine că e pierdut.

— "Faraonul"! domnule, este semnalat "Faraonul". "Faraonul" intră în port.

Morrel recăzu pe scaun fără puteri, mintea lui refuza să pună în ordine înșiruirea de evenimente nemaipomenite, extraordinare. Intră însă și fiul său.

— Tată, exclamă Maximilien, ce tot spuneai că "Faraonul" este pierdut? A fost semnalat și intră în port.

— Dragii mei, spuse Morrel, dacă este așa ar trebui să cred într-o minune a lui Dumnezeu. E cu neputință, cu neputință.

Dar un lucru real și nu mai puțin extraordinar, era punga pe care o ținea în mână, era polița achitată, era diamantul splendid.

— O, domnule, spuse și Coclès, ce înseamnă asta? "Faraonul"!

— Haidem, copii, spuse Morrel ridicându-se, hai să vedem și, îndură-se Domnul de noi, dacă știrea nu e adevărată.

Coborâra. La jumătatea scării aștepta doamna Morrel: biata femeie nu cutezase să urce.

Într-o clipă ajunseră la Cannebière.

În port, lume imensă.

Toți se dădură în lături în fața lui Morrel.

— "Faraonul"! "Faraonul"! spuneau toate vocile.

Într-adevăr, — lucru minunat, extraordinar —, în fața turnului Saint-Jean, un vas purtând pe pupa cuvintele acestea scrise cu litere albe: "Faraonul" (Morrel și Fiul din Marsilia), asemănător într-un tot al celuilalt "Faraon" și încărcat ca și celălalt cu cârmâz și indigo, arunca ancora și-și strângea pânzele; pe punte căpitanul Gaumard dădea ordine, iar Penelon făcea semne domnului Morrel.

Nu mai încăpea îndoială: simțurile mărturiseau, iar zece mii de persoane veneau în ajutorul mărturie.

În momentul când Morrel și fiul se îmbrățișau în aplauzele întregului oraș, martor al minunii, un bărbat al cărui chip era pe jumătate acoperit de o

barbă neagră și care, ascuns dinapoia gheretei unei santinele, contempla scena cu înduioșare, murmură cuvintele acestea:

"Fii fericit, suflet nobil; fii binecuvântat pentru tot binele pe care l-ai făcut și-l vei mai face; iar recunoștința mea să rămână în umbră ca și binefacerea ta."

Și, cu un zâmbet în care bucuria și fericirea se oglindeau, el părăsi adăpostul unde stătea ascuns și, fără ca vreo făptură să-l observe, — într-atât de mult era preocupat fiecare de evenimentul zilei —, coborî pe una din micile scări ce servesc de debarcader, strigând de trei ori:

— Jacopo! Jacopo! Jacopo!

Atunci o șalupă veni spre el, îl primi și-l conduse la un yacht bogat, pe puntea căruia sări cu sprinteneala unui marinar; privi de aici, încă o dată, pe Morrel, care plângând de bucurie, împărțea strângeri de mâini prietenești mulțimii și mulțimea cu o vagă privire binefăcătorului necunoscut, pe care îl căuta parcă în cer.

"Și acum, spuse necunoscutul, adio bunătate, omenie, recunoștință... Adio tuturor sentimentelor care înfloresc inima... M-am substituit Providenței pentru a răsplăti pe cei buni... Dumnezeu răzbunător să-mi dea locul său, ca să-i pedepsesc pe cei răi!"

Făcu un semnal și, ca și cum n-ar fi așteptat decât acest semnal ca să plece, yachtul porni în larg.

Capitolul **XXXI** Italia — Simbad marinarul

Pe la începutul anului 1838 se aflau la Florența doi tineri care aparțineau celei mai elegante societăți din Paris, unul viconte Albert de Morcerf, altul baronul Franz d'Epinay. Se înțeleseseră că vor petrece carnavalul din anul acela la Roma, unde Franz, care de aproape patru ani trăia în Italia, va servi lui Albert de cicerone.

Dar, pentru că nu este puțin lucru să petreci carnavalul la Roma, în special când nu ții să te culci în piața Poporului sau în Campo-Vaccino,

scriseră lui Pastrini, proprietarul hotelului Londra, din piața Spaniei, rugându-l să le rețină un apartament confortabil.

Pastrini răspunse că nu mai avea la dispoziția lor decât două camere și un cabinet, situate *al secondo piano* și că le oferă pentru suma neînsemnată de un ludovic pe zi. Tinerii acceptară, apoi voind să se folosească de timpul care îi rămânea, Albert plecă la Neapole. Franz rămase la Florența.

După ce se bucură câțva timp de viața orașului familiei Medici, după ce se plimbă îndelung prin Edenul acela denumit Casinele, după ce fusese primit de amfitrionii admirabili care fac onorurile Florenței, îi veni gustul — căci văzuse Corsica, leagănul lui Bonaparte — să se ducă pe Insula Elba, marele popas al lui Napoleon.

Desprinse deci, într-o seară, o *barchetta* din veriga de fier care o pecetluia de cheiul portului Livorno, se înfășură în manta și spuse marinarilor doar aceste cuvinte: "La insula Elba".

Barca părăsi portul așa cum pasărea de mare își părăsește cuibul, iar a doua zi îl debarcă pe Franz la Porto Ferrajo.

Franz străbătu insula imperială, după ce călcase toate urmele lăsate de pașii uriașului și se îmbarcă la Marciana.

La două ceasuri după ce părăsise țărmul, el reveni pe uscat, coborând la Pianosa unde îl așteptau — i se spunea — stoluri infinite de potârniche roșii.

Vânătoarea fu proastă. Franz ucise cu multă trudă câteva potârniche slăbănoage și, ca orice vânător care s-a ostenit degeaba, reveni în barca sa, indispus.

— A, dacă Excelența voastră ar vrea, îi spuse stăpânul bărcii, ar face o vânătoare frumoasă!

— Unde?

— Vedeți insula aceea? continuă stăpânul întinzând degetul spre sud și arătând o formă conică ce ieșea din marea pictată cu cel mai frumos indigo.

— Ei, ce e cu insula aceasta? întrebă Franz.

— E insula Monte-Cristo, răspunse livornezul.

— Dar n-am permisiunea să vânez în insula aceasta.

— Excelența voastră n-are nevoie, insula e pustie.

— La naiba, glăsui tânărul, o insulă pustie în mijlocul Mediteranei? Curios lucru!

— Și natural, Excelență. Insula este un banc de stânci iar pe toată întinderea ei nu se găsește poate un pogan de pământ arabil.

— Și a cui este insula?

— A Toscanei.

— Ce vânat am să gădesc acolo?

— Mii de capre sălbatice.

— Care trăiesc lingând pietrele, spuse Franz cu un zâmbet neîncrezător.

— Nu, ci păscând buruienile, mirții, masticii care cresc printre pietre.

— Și unde am să mă culc?

— În grote sau la bord, înfășurat în manta. De altminteri, dacă Excelența voastră voiește, vom putea să plecăm îndată după vânătoare; știți că noi putem să vâslim tot așa de bine noaptea ca și ziua și că, în lipsa pânzei, avem lopețile.

Deoarece îi rămânea încă destul timp lui Franz să-și găsească tovarășul și pentru că nu mai avea motive să ducă grija locuinței la Roma, acceptă propunerea de a se despăgubi de prima vânătoare.

La răspunsul lui afirmativ, mateloții schimbă între ei câteva cuvinte pe șoptite.

— Ei, ce s-a întâmplat nou? întrebă el. E vreun obstacol?

— Nu, declară stăpânul; dar suntem datori să înștiințăm pe Excelența voastră că insula e în contumacie.

— Ce înseamnă asta?

— Că, întrucât Monte-Cristo este nelocuită și servește uneori de popas contrabandiștilor și piraiților care vin din Corsica, din Sardinia sau din Africa, vom fi siliți — dacă vreun semn trădează șederea noastră în insulă — să facem o carantină de șase zile când ne vom întoarce la Livorno.

— Drace, chestia asta schimbă problema! Șase zile! Exact cât i-a trebuit lui Dumnezeu să zămislească lumea. Este cam mult, copii.

— Dar cine va spune că Excelența sa a fost la Monte-Cristo?

— O, eu nu! exclamă Franz.

— Nici noi, spuseră mateloții.

— În cazul acesta, haidem la Monte-Cristo.

Stăpânul dădu comenzile; îndreptară barca spre insulă și începură să plutească în direcția ei.

Franz așteptă desăvârșirea operației, iar când porniră pe noul drum, când pânda fu umflată de briză, iar cei patru marinari își ocupară locurile, — trei în față, unul la cârmă —, reînnoadă conversația.

— Dragul meu Gaetano, îi spuse el stăpânului, mi-ai spus mi se pare că insula Monte-Cristo servea de refugiu piraților, ceea ce cred că formează un altfel de vânat decât caprele.

— Da, Excelență și v-am spus adevărul.

— Știam de existența contrabandiștilor, dar îmi închipuiam că, după cucerirea Algerului și nimicirea Regenței, pirații nu mai există decât în romanele lui Cooper și ale căpitanului Marryat.

— Excelența voastră se înșală: cu pirații este ca și cu bandiții care sunt întruna exterminați de papa Leon al XII-lea și care totuși îi opresc zilnic pe călători până la porțile Romei. N-ați auzit că, abia acum șase luni, însărcinatul de afaceri al Franței pe lângă Sfântul Scaun a fost jefuit la cinci sute de pași de Velletri?

— Ba da.

— Ei bine, dacă Excelența voastră ar locui ca noi la Livorno, ar auzi din când în când că un vas mic, încărcat cu mărfuri, sau un yacht englezesc drăguț, care era așteptat la Bastia, la Porto Ferrajo sau la Civita-Vecchia nu a sosit, că nu se știe ce a devenit și că, fără îndoială, se va fi sfârșit de vreo stâncă. Stânca pe care a întâlnit-o e o barcă joasă și strâmtă, condusă de șase sau opt oameni, care l-au surprins în strâmtoarea vreunei insulițe sălbatice și nelocuite, așa cum bandiții opresc și jefuiesc o diligență la un colț de pădure.

— Dar, reluă Franz, care stătea mereu lungit în barcă, de ce persoanele cărora li se întâmplă astfel de accidente nu reclamă, nu atrag asupra piraților răzbunarea stăpânirii franceze, sardine sau toscane?

— De ce? întrebă Gaetano cu un zâmbet.

— Da, de ce?

— Pentru că, mai întâi, se transportă de pe vas sau de pe yacht în barcă, tot ce este bun de luat; apoi sunt legate mâinile și picioarele echipajului, se prinde de gâtul fiecărui om o ghiulea, se face o gaură de mărimea unui butoi în chila vasului capturat, se urcă pe punte, ferestruicile sunt închise și apoi se trece în barcă. După zece minute vasul începe să se plângă și să geamă, apoi să se scufunde. La început se lasă pe o parte, a-poi pe alta, pe urmă se ridică, după aceea se afundă din nou, din ce în ce mai mult. Deodată răsună un zgomot ca o detunătură de tun: aerul nimicește puntea. Atunci vasul se agită ca un înecat ce se zbate, îngreuindu-se la fiecare mișcare. În curând apa, înăbușită în cavități, zvâcnește ca niște trombe lichide pe care le-ar

zvârli prin nările sale un caşalot gigantic. În sfârşit scoate un ultim horcăit, se învârteşte pentru cea din urmă oară în juru-i şi se scufundă scobind în abis o pâlnie imensă, care se învârteşte o clipă, se acoperă puţin câte puţin şi dispare apoi complet; după cinci minute, numai ochiul lui Dumnezeu ar mai putea să caute, în adâncul mării calme, vasul dispărut.

— Înţelegeţi acum, adăugă patronul zâmbind, cum se face că vasul nu revine în port şi de ce echipajul nu mai reclamă?

Dacă Gaetano povestea cele de mai sus înainte de a propune expediţia, de bună seamă că Franz ar fi judecat de două ori înainte de a se încumeta la drum; dar şi porniseră şi i se păru că ar fi o laşitate să dea înapoi. El era unul dintre oamenii care nu aleargă după ocazii periculoase, dar care — dacă ocazia vine în întâmpinarea lor, — rămân cu sânge rece, neal-terat, pentru a o combate: era unul dintre oamenii cu voinţă calmă, care nu privesc o primejdie în viaţă decât ca pe un adversar în duel, care îi calculează mişcărilor, îi studiază forţa, care nu se grăbesc, dar care nici nu zăbovesc pentru a lăsa impresia laşităţii, care înţelegând dintr-o privire toate avantajele lor, ucid dintr-o singură lovitură.

— Eh, reluă el, am străbătut Sicilia şi Calabria, am navigat două luni în Arhipelag şi n-am văzut niciodată umbra unui bandit sau a unui pirat.

— De aceea nici n-am spus acestea Excelenţei sale ca s-o îndemn să renunţe la proiect, glăsuî Gaetano; m-a întrebat şi am răspuns.

— Da, dragă Gaetano, iar conversaţia cu dumneata este cât se poate de interesantă; de aceea, pentru că vreau să-mi prelungesc plăcerea, haidem la Monte-Cristo.

Între timp se apropiau repede de capătul voiajului. Sufla un vânt zdravăn, astfel că barca făcea şase-şapte mile pe oră. Pe măsură ce se apropiau, insula ieşea parcă tot mai mare din sânul mării; iar în atmosfera limpede a ultimelor raze ale zilei, se distingeau, asemenea ghiulelelor dintr-un arsenal, mormanul de stânci îngrămădite unele peste altele, iar printre ele se vedeau încolţind buruienile roşii şi verdele copacilor. Deşi mateloţii păreau pe deplin liniştiţi, era vădit că atenţia lor stătea trează şi că privirea lor cerceta oglinda vastă pe care lunecau şi al cărei orizont îl populau numai câteva bărci de pescari cu pânze albe, legănându-se ca nişte pescăruşi deasupra valurilor.

Nu mai aveau până la Monte-Cristo decât vreo cincisprezece mile, când soarele începu să asfinţească dinapoia Corsicei, ai cărei munţi se iveau la

dreapta, desenându-și pe cer dantelăria sumbră; acest morman de pietre, asemănător uriașului Adamastor, se înălța amenințător în fața bărcii, căreia îi tănuia soarele; puțin câte puțin umbra urca din mare, alungând parcă ultima răsfrângere a zilei ce se stinge, în sfârșit, raza luminoasă fu gonită până la piscul conului, unde se opri un moment ca o trombă învăpăiată de vulcan; în cele din urmă umbra năpădi treptat creasta, așa cum năpădisese baza și insula nu se mai arată decât ca un munte cenușiu ce se întuneca mereu. Peste o jumătate de ceas era noapte deplină.

Din fericire marinarii se aflau în locurile lor obișnuite, pe care le cunoșteau până la cea mai neînsemnată stâncă a arhipelagului toscan, căci în mijlocul întunericului profund care învăluia barca, Franz n-ar fi rămas cu totul liniștit. Corsica dispăruse în întregime, insula Monte-Cristo devenise invizibilă, dar mateloții păreau că sunt înzestrați, ca lynxul, cu darul de a vedea în beznă, iar cârmaciul care stătea la cârmă nu trăda nici cea mai mică ezitare.

Trecuse aproape un ceas de la apusul soarelui, când lui Franz i se păru că zărește la un sfert de milă, pe stâncă, o formă mohorâtă; era însă așa de greu să se distingă ceva, încât, temându-se să nu stârnească hazul mateloților săi, confundând câțiva nori plutitori cu uscatul, tăcu. Dar deodată o lumină mare apăru pe țărm; pământul putea să semene cu un nor, dar focul nu era un meteor.

— Ce-i cu lumina aceea? întrebă el.

— Sst! spuse patronul, este un foc.

— Dar spunei că insula e nelocuită.

— Spuneam că nu are o populație stabilă, însă am spus că ea e un loc de popas pentru contrabandiști.

— Și pentru pirați!

— Și pentru pirați, spuse Gaetano repetând cuvintele lui Franz, de aceea am dat ordin să trecem dincolo de insulă căci, precum vedeți, focul e la spatele nostru.

— Dar cred că focul e mai degrabă un motiv de liniște decât de îngrijorare, continuă Franz. Oamenii care s-ar teme să fie văzuți n-ar aprinde focul acesta.

— O, asta nu înseamnă nimic! glăsuî Gaetano, dacă ați putea să vă dați seama, în beznă, de poziția insulei, ați vedea că, așezat așa cum este, focul

nu poate fi zărit nici de pe coastă, nici de la Pianosa, ci numai din largul mării.

— Așadar, te temi că focul ne poate anunța ceva rău?

— Va trebui să ne încredințăm de asta, reluă Gaetano cu ochii ațintiți întruna asupra stelei pământeste.

— Și cum să ne asigurăm?

— Veți vedea.

Gaetano se sfătui cu tovarășii săi, iar după cinci minute de discuții executară în tăcere o manevră cu ajutorul căreia, cât ai clipi, cotiră; reveniră atunci pe drumul pe care îl făcuseră, iar la câteva secunde după schimbarea de direcție focul dispăru, ascuns de o mișcare de teren.

Cârmaciul imprimă atunci o direcție nouă micului vas, care se apropia vădit de insulă și în curând nu se afla la o depărtare mai mare de cincizeci de pași.

Gaetano coborî pânza, iar barca rămase pe loc.

Se făcuse totul în cea mai mare liniște și, de altminteri, din momentul schimbării drumului, nici un cuvânt nu fusese rostit pe bord.

Gaetano, care propusese expediția, își asumase toată răspunderea. Cei patru mateloți nu-l pierdeau din ochi, pregătindu-și vâslele și stând gata să se slujească de lopeți, lucru care, grație întunericului, nu era greu.

Franz își cercetă armele cu sângele rece pe care i-l cunoaștem; avea două puști cu câte două țevi și o carabină; le încărca, examinează trăgaciurile și așteptă.

În vremea asta, stăpânul lepădase mantaua cu glugă și cămașă, își prinsese pantalonii în jurul șalelor și, deoarece era desculț, nu avusese nevoie să se descotorosească nici de încălțăminte, nici de ciorapi. Îmbrăcat, sau mai bine zis, dezbrăcat cum era, duse un deget la buze, făcând semn să se păstreze cea mai deplină tăcere și, dându-și drumul în mare, înotă spre țărm cu atâta băgare de seamă, încât era cu neputință să se audă cel mai mic zgomot. Doar după brazda fosforescentă pe care o luau mișcările lui, putea să i se observe urma.

În curând dispăru și brazda: Gaetano ajunsese, desigur, pe uscat.

Lumea de pe micul vas rămase neclintită vreme de o jumătate de oră, după care aceeași brazdă luminoasă fu văzută reapărând lângă țărm și apropiindu-se. În clipa următoare Gaetano apăru lângă barcă.

— Ei, ce e? întrebară în același timp Franz și cei patru mateloți.

— Ce să fie? spuse el, sunt contrabandiști spanioli, atât numai că au cu ei doi bandiți corsicani.

— Și ce fac bandiții corsicani cu contrabandiștii spanioli?

— Ei, Doamne, oamenii trebuie să se ajute unii pe alții, Excelență, declară Gaetano cu ton de profundă caritate creștină. Deseori bandiții se simt cam încolțiți pe pământ, de jandarmi sau de carabinieri și atunci găsesc o barcă, iar în barcă băieți cumsecade ca noi. Vin să ceară ospitalitate în casa noastră plutitoare. Cum o să refuzăm ajutor unui nenorocit care e urmărit? Îi primim și, pentru mai multă siguranță, pornim în larg. Nu ne costă nimic și salvăm viața sau cel puțin libertatea unuia dintre semenii noștri, care, la ocazie, recunoaște serviciul ce i-am făcut, indicându-ne un loc bun unde am putea să debarcăm mărfurile noastre, fără a fi deranjați de curioși.

— Aha, spuse Franz, ești și dumneata un fel de contrabandist, dragă Gaetano?

— Ei, ce vreți, Excelență? spuse el cu un zâmbet ce nu se poate descrie, face omul de toate, trebuie să trăim.

— Atunci cunoști oamenii care ocupă Monte-Cristo la ceasul acesta.

— Oarecum. Noi marinarii suntem ca francmasonii: ne recunoaștem după anumite semne.

— Și crezi că n-am avea motive să ne temem, debarcând?

— Cătuși de puțin; contrabandiștii nu sunt hoți.

— Dar cei doi bandiți corsicani... reluă Franz, calculând dinainte toate riscurile.

— Ei, Doamne, spuse Gaetano, nu sunt ei de vină că sunt bandiți; de vină e autoritatea.

— Cum așa?

— Fără îndoială; sunt urmăriți că au jupuit o piele nu altceva, ca și cum n-ar fi în firea Corsicei să se răzbune.

— Ce înțelegi prin a fi jupuit o piele? au asasinat un om? întrebă Franz continuându-și cercetările.

— Înțeleg că au ucis un dușman, reluă stăpânul, ceea ce e cu totul altceva.

— Haidem atunci să cerem găzduire contrabandiștilor și bandiților, spuse tânărul. Crezi că ne-o acordă?

— Fără nici o îndoială.

— Câți sunt?

— Patru, Excelență și cu cei doi bandiți, șase.

— Exact câți suntem noi. Ne aflăm deci, în cazul când domnii aceștia s-ar arăta cu toane, la egalitate și deci în măsură să-i înfrânăm. Așadar, încă o dată, haidem la Monte-Cristo.

— Da, Excelență, dar ne veți îngădui să mai luăm câteva precauțiuni?

— Cum să nu, dragul meu. Fii înțelept ca Nestor și prudent ca Ulysse. Mai mult decât îți permit, te rog chiar.

— Atunci, tăcere, glăsui Gaetano.

Toată lumea tăcu.

Pentru un om care, ca Franz, privea orice lucru prin adevărata lui prismă, situația — fără a fi primejdioasă — nu era lipsită de o anume gravitate. Se găsea în întunericul cel mai profund, izolat în mijlocul mării, cu marinari care nu-l cunoșteau și care nu aveau nici un motiv să-i fie devotați; care știau că avea la el câteva mii de franci și care, în zece rânduri, dacă nu cu invidie, cel puțin din curiozitate, îi examinaseră armele, care erau foarte frumoase. Pe de altă parte urma să descindă, fără altă escortă decât oamenii aceștia, pe o insulă cu un nume foarte religios, dar care nu părea să făgăduiască lui Franz altă ospitalitate decât aceea oferită de calvar lui Iisus, grație contrabandiștilor și bandiților. Apoi istoria vaselor scufundate, pe care o crezuse exagerată în timpul zilei, i se părea mai verosimilă noaptea. De aceea, plasat cum era între îndoitul pericol, poate imaginar, nu-i slăbea pe oameni din ochi și nu lăsa pușca din mână.

Între timp marinarii înălțaseră din nou pânzele și reluaseră brazda pe care o mai adânciseră la ducere și la venire. În întuneric Franz, obișnuit întrucâtva acum cu bezna, distingea uriașul de granit pe care barca îl ocolea, apoi, trecând din nou de colțul unei stânci, zări focul care strălucea mai puternic decât până atunci, iar în jurul focului observă cinci sau șase persoane.

Răfrângerea lui se întindea la o sută de pași în mare. Gaetano ocoli lumina, menținând totuși barca în partea neluminată. Apoi, când ea fu exact în fața focului, o îndreptă spre el și intră cu bravură în cercul luminos, intonând un cântec de pescari al cărui refren îl repetau în cor tovarășii săi.

La primul cuvânt al cântecului oamenii din jurul focului se ridicaseră și se apropiaseră de debarcader, cu ochii fixați asupra bărcii a cărei forță și ale cărei intenții se străduiau vădit să le aprecieze. În curând ei pădură că au

examinat-o îndeajuns și se așezară din nou, cu excepția unuia singur care rămase în picioare, pe țărm, în jurul focului unde se frigea o căpri-oară întreagă.

Când barca ajunse la vreo douăzeci de pași de uscat, omul de pe țărm făcu mașinal cu carabina gestul unei santinele ce așteaptă o patrulă și strigă în dialect sard:

— Cine e? Stai!

Franz își încarcă atunci cu răceală armele.

Gaetano schimbă cu omul câteva cuvinte, din care călătorul nu înțelese nimic, dar care, de bună seamă, îl priveau.

— Excelența sa, întrebă stăpânul, vrea să-și spună numele, sau să rămână necunoscut?

— De bună seamă că numele meu le e cu totul necunoscut; spune-le numai, declară Franz, că sunt un francez care călătorește de plăcere.

După ce Gaetano transmise răspunsul acesta, santinela dădu un ordin unuia dintre oamenii de la foc, care se ridică îndată și dispăru printre stânci.

Se făcu tăcere. Fiecare părea preocupat de treburile sale: Franz de debarcare, mateloții de pânze, contrabandiștii de căprioară. Dar, în nepăsarea aceasta aparentă, se observau unii pe alții.

Omul care se depărtase, reapăru deodată dinspre partea opusă aceleia pe unde dispăruse. Făcu un semn din cap santinelei, care se întoarse spre ei și se mărgini să rostească doar aceste cuvinte: *S'accomodi*.

Italianescul *s'accomodi* este intraductibil; el vrea să spună totodată: veniți, intrați, fiți bine veniți, faceți ca la dumneavoastră acasă, sunteți stăpâni. Seamănă cu fraza aceea a lui Molière care îl uimea așa de mult pe burghezul gentilom prin cantitatea de lucruri ce conținea.

Mateloții nu așteptară să li se spună de două ori; din patru lopeți barca ajunse la uscat. Gaetano sări pe țărm, schimbă alte câteva cuvinte în șoaptă cu santinela. Tovarășii săi coborâră unul după altul; veni, în sfârșit și rândul lui Franz.

El avea una din puști de-a curmezișul pieptului, Gaetano avea cealaltă pușcă, un matelot îi ținea carabina. Costumul său era totodată de artist și de dandy, ceea ce nu inspiră gazdelor nici o bănuială și deci nici o neliniște.

Priponiră barca de țărm, făcură câțiva pași în căutarea unui bivuac comod; dar, fără îndoială, punctul spre care se îndreptau nu convenea

contrabandistului care îndeplinea serviciul de paznic, deoarece îi strigă lui Gaetano:

— Nu, nu pe acolo, vă rog.

Gaetano îngăimă o scuză și, fără să mai stăruiască, înaintă spre partea opusă, în timp ce doi mateloți aprinseseră niște torțe la foc, pentru a lumina drumul.

Făcură vreo treizeci de pași și se opriră pe-o mică esplanadă înconjurată de stânci în care fuseseră scobite niște scaune asemănătoare oarecum unor mici gherete, unde santinela ar putea să stea așezată. De jur împrejur creșteau, în vine de pământ vegetal, câțiva stejari pitici și tufișuri dese de mirtii. Franz aplecă o torță și își dădu seama, după un morman de ce-nușă, că nu descoperise cel dintâi confortul localității acesteia și că, desigur, ca era una dintre popasurile obișnuite ale vizitatorilor nomazi de pe insula Monte-Cristo.

Încordarea sa încetase; după ce a pus piciorul pe uscat, după ce a văzut atitudinea, dacă nu prietenească cel puțin indiferentă, a amfitrionilor, preocupările sale dispăruseră, iar în contactul cu aroma căprioarei, care se frigea în bivuacul de alături, preocupările se schimbaseră în poftă de mâncare.

Îi aduse la cunoștință aceasta lui Gaetano, care îi răspunse că nimic nu poate fi mai simplu decât o cină atunci când ai, cum aveau ei în barcă, pâine, vin, șase potârnicși și un foc bun pentru a le frige.

— De altminteri, adăugă el, dacă Excelenta voastră găsește că aroma căprioarei este așa de ispititoare, pot să mă duc și să ofer vecinilor noștri două din păsările pe care le avem pentru o felie din patrușul lor.

— Du-te, Gaetano, du-te, glăsui Franz; dumneata ești într-adevăr născut cu geniul negocierii.

Între timp, mateloții smulseră mănunchiuri de buruieni și făcură legături, cărora le dădură foc, ceea ce produse un jar destul de respectabil.

Franz aștepta deci cu nerăbdare, adulmecând întruna aroma căprioarei, întoarcerea stăpânului, când acesta reapăru și veni la el cu un aer foarte neliniștit.

— Ei, ce e? ce s-a întâmplat? întrebă el. Au respins propunerea noastră?

— Dimpotrivă, declară Gaetano, conducătorul căruia i s-a spus că sunteți un tânăr francez vă invită să luați masa cu el.

— Ei, dar conducătorul acesta e un om foarte civilizată, spuse Franz și nu văd de ce aş refuza, cu atât mai mult cu cât aduc partea mea de cină.

— O, nu-i vorba de asta; el are de mâncare mai mult decât este nevoie, dar pune o condiție ciudată venirii dumneavoastră la el.

— La el? întrebă tânărul, și-a construit cumva o casă, aici?

— Nu, dar are un cămin foarte confortabil după cât se spune.

— Îl cunoști pe conducătorul acesta?

— Am auzit vorbindu-se de el.

— De bine sau de rău?

— Și într-un fel și într-altul.

— Drace! Și care este condiția?

— Să vă lăsați legat la ochi și să nu scoateți legătura decât când vă va invita el.

Franz scrută cât mai mult privirea lui Gaetano, ca să afle ce anume ascundea propunerea lui.

— Ei, da, glăsui acesta, răspunzând gândirii lui Franz, știu bine, lucrul merită să fie chibzuit.

— Dumneata ce ai fi făcut în locul meu? întrebă tânărul.

— Eu care nu am nimic de pierdut, aş merge.

— Ai accepta?

— Da, cel puțin din curiozitate.

— Este, va să zică, ceva curios de văzut la conducătorul acesta?

— Ascultați, glăsui Gaetano coborând vocea, nu știu dacă ceea ce se spune este adevărat...

Se opri, uitându-se dacă nu cumva vreun străin îl ascultă.

— Și ce se spune?

— Că acest conducător trăiește într-o subterană pe lângă care palatul Pitti este prea puțin lucru.

— Ce vis! murmură Franz, așezându-se la loc.

— O, nu e un vis, continuă patronul, e o realitate. Cama, cârmaciul de pe "Saint-Ferdinand", a intrat într-o zi acolo și a ieșit înmărmurit, spunând că astfel de comori nu există decât în basme.

— Ei, dar știi că, spunându-mi acestea, m-ai face să cobor și în peștera lui Ali-Baba? glăsui Franz.

— Excelență, v-am spus ce am auzit și eu.

— Atunci mă sfătuiești să accept?

— O, nu spun asta. Excelența voastră face cum va crede. N-aș vrea să-i dau un sfat într-o împrejurare ca aceasta.

Franz medită câteva clipe, înțelese că omul acela așa de bogat nu putea să-i voiască răul, lui care avea numai câteva mii de franci; și deoarece nu întrezărea, în toată cheștiunea, decât o cină admirabilă, acceptă. Gaetano porni cu răspunsul lui.

Totuși, am spus, Franz era prevăzător, de aceea voi să aibă cât mai multe amănunte asupra ciudatului și misteriosului amfitrion. Se întoarse deci spre matelotul care, în timpul dialogului, jumulise potârnicile, cu gravitatea unui om mândru de îndeletnicirile sale și-l întrebă cu ce putuseră să vină aici oamenii aceia, deoarece nu se vedeau acolo nici bărci, nici corăbii.

— Eu nu sunt îngrijorat despre partea aceasta și cunosc vasul cu care ei călătoresc, declară matelotul.

— Este un vas frumos?

— Doresc unul la fel Excelenței voastre, ca să facă ocolul lumii.

— Cam ce capacitate are?

— Cam o sută de butoaie. De altminteri, e un vas curios, un yacht cum spun englezii, dar confecționat în așa chip încât să înfrunte marea pe orice vreme.

— Și unde a fost construit?

— Nu știu. Cred cu toate astea că este genovez.

— Și cum îndrăznește un șef de contrabandiști să-și construiască un yacht pentru comerțul său în portul Genovei? continuă Franz.

— Eu n-am spus că proprietarul yachtului e un contrabandist, declară matelotul.

— Nu, dar mi se pare că a spus Gaetano.

— Gaetano văzuse echipajul de departe, dar încă nu vorbise cu nimeni.

— Dar dacă omul acesta nu e un șef de contrabandiști, ce este?

— Un nobil bogat care călătorește de plăcere.

"Haida, de, gândi Franz, personajul e cu atât mai misterios cu cât versiunile se bat cap în cap."

— Și cum îl cheamă?

— Când îl întreabă cineva, el răspunde că se numește Simbad Marinarul. Mă îndoiesc însă că acesta este numele lui adevărat.

— Simbad Marinarul?

— Da.

— Și unde locuiește nobilul acesta?

— Pe mare.

— Din ce țară este?

— Nu știu.

— L-ai văzut?

— Uneori.

— Ce fel de om e?

— Excelența voastră își va da singură seama.

— Și unde o să mă primească?

— Fără îndoială că în palatul acela subteran despre care v-a vorbit Gaetano.

— Și n-ați avut niciodată curiozitatea, când ați poposit aici și ați găsit insula pustie, să încercați a pătrunde în palatul fermecat?

— O, ba da, Excelență, declară matelotul; ba de mai multe ori chiar; totdeauna însă cercetările noastre au fost zadarnice. Am scotocit peștera de jur împrejur și n-am găsit cea mai mică trecere. Se spune de altfel că ușa nu se deschide cu o cheie, ci cu un cuvânt magic.

— Hotărât lucru, murmură Franz, am intrat într-o poveste din *O mie și una de nopți*.

— Excelența sa vă așteaptă, spuse dinapoia lui o voce pe care o recunosc: vocea santinelei.

Noul venit era întovărășit de doi oameni din echipajul yachtului.

În locul oricărui răspuns, Franz își scoase batista și o prezentă celui care îi vorbise.

Fără a rosti un cuvânt, i se legară ochii cu o grijă ce trăda temerea ca el să nu săvârșească vreo indiscreție; după aceea fu pus să jure că nu va încerca în nici un chip să-și scoată legătura.

Jură.

Atunci cei doi oameni îl luară de câte un braț și el merse călăuzit de ei, cu santinela înaintea.

Simți, după vreo treizeci de pași, după aroma tot mai ispititoare a căprioarei, că trecea din nou pe dinaintea bivuacului: fu silit apoi să-și continue drumul încă vreo cincizeci de pași, înaintând, desigur, în direcția unde Gaetano nu fusese lăsat să pătrundă: interdicție care se explica acum.

Curând după schimbarea de atmosferă înțelese că intra într-o subterană; după câteva clipe de mers auzi un trosnet și i se păru că atmosfera se schimbă iarăși devenind călduță, înmiresmată; simți, în sfârșit, că picioarele sale călcau pe un covor gros și moale; călăuzele îl părăsiră. Urmă o clipă de tăcere și un glas spuse într-o franțuzească corectă, deși cu un accent străin:

— Fiți binevenit la mine, domnule; puteți să vă scoateți batista.

Firește că Franz nu așteptă să i se repete de două ori invitația; scoase batista și se pomeni în fața unui bărbat între 38-40 de ani, purtând un veșmânt tunisian, adică un fes roșu cu un ciucure lung, albastru, de mătase, o vestă neagră de postav brodată în aur, pantaloni stacojii largi și umflați, ghetre de aceeași culoare, brodate cu aur ca și vesta și papuci galbeni; un cașmir splendid îi strângea mijlocul, iar un hanger ascuțit și încovoiat trecea prin cingătoare.

Deși de o paloare aproape lividă, bărbatul avea o figură deosebit de frumoasă; ochii lui erau vii și străpungători; nasul drept și aproape la nivel cu fruntea indica tipul grec în toată puritatea lui, iar dinții albi ca perlele ieșeau admirabil sub mustața neagră care îi încadra.

Doar paloarea lui era ciudată; părea un om închis de multă vreme într-un mormânt și care nu putuse recăpăta carnația celor vii.

Fără să fie înalt de statură, era bine făcut și, asemenea oamenilor de la sud, avea mâinile și picioarele mici.

Ceea ce însă îl uimi pe Franz care caracterizase istorisirea lui Gaetano, un vis, fu somptuozitatea mobilierului.

Toată camera era tapetată cu stofe turcești de culoare cărămizie, cu flori de aur. Într-o firidă se afla un fel de divan având deasupra un trofeu de arme arabe cu teci de argint și cu mânere care scânteiau de nestemate; din plafon atârna o lampă de cristal, venețian, de o formă și o culoare fermecătoare, iar picioarele se odihneau pe un covor turcesc în care se afundau până la gleznă; perdele atârnavă la ușa prin care Franz intrase și la o altă ușă ce lăsa trecerea într-o a doua cameră, care părea splendid iluminată.

Amfitrionul îl lăsă un moment pe Franz în voia uimirii sale și, de altminteri, îl examina și el, neslăbindu-l din ochi.

— Domnule, îi spuse, în sfârșit, vă cer de o mie de ori iertare pentru precauțiile ce vi s-au pretins spre a fi adus la mine; dar, deoarece în marea parte a timpului, insula e pustie, dacă secretul locuinței mele ar fi cunoscut, aş găsi desigur, la înapoiere, cuibul acesta într-o stare destul de proastă,

lucru care mi-ar displăcea enorm, nu pentru paguba în sine, ci pentru că n-aș mai putea să mă despart când vreau de restul pământului. Voi căuta acum să vă fac să uitați mica neplăcere, oferindu-vă ceea ce desigur nu nădăjduiați că veți găsi aici, adică o cină acceptabilă și un pat bun.

— A, nu, scumpul meu amfitrion, răspunse Franz, nu e nevoie să vă scuzați. Am văzut totdeauna că oamenilor care pătrundeau în palate fermecate li se legau ochii: gândiți-vă la Raoul din *Hughenoții*. Nu am de ce mă plânge, căci ceea ce dumneavoastră îmi arătați, amintește minunile din *O mie și una de nopți*.

— Vă voi spune ca Lucullus: Dacă aș fi știut că voi avea onoarea vizitei dumneavoastră, m-aș fi pregătit. În sfârșit însă, așa cum este pustnicia mea, v-o pun la dispoziție și așa cum este cina mea, v-o ofer. Ali, ne servești?

Aproape în aceeași clipă perdeaua se dădu în lături și un negru nubian, întunecat ca abanosul, îmbrăcat cu o simplă bluză albă, făcu semn stăpânului că putea să treacă în sala de mâncare.

— Acum, spuse necunoscutul lui Franz, nu știu dacă sunteți de părerea mea, dar găsesc că nimic nu e mai stânjenitor decât de a rămâne două sau trei ceasuri între patru ochi fără a ști cu ce nume sau ce titlu să ne vorbim. Remarcați că respect prea mult legile ospitalității pentru a vă întreba în privința numelui sau titlului dumneavoastră; vă rog numai să-mi arătați o denumire oarecare cu ajutorul căreia să vă pot adresa cuvântul. Întrucât mă privește, pentru a vă ușura, vă voi informa că mie mi se spune îndeobște Simbad Marinarul.

— Iar eu, declară Franz, vă voi spune că, întrucât nu-mi lipsește, pentru a fi în situația lui Aladin, decât faimoasa lampă minunată, nu văd nici o piedică în a mă numi pentru moment Aladin. Denumirile nu ne vor scoate din Orientul unde, sunt ispitit să cred, am fost transportat prin puterea unui geniu bun.

— Nobile Aladin, glăsui atunci ciudatul amfitrion, ați auzit, nu-i așa, că suntem serviți. Vă rog să binevoiți a intra în sala de mâncare; preaumilul dumneavoastră servitor o ia înaintea să vă arate drumul.

Și, dând în lături perdeaua, Simbad trecu înaintea lui Franz.

Franz trecea dintr-o încântare într-alta; masa era splendid servită. După ce se încredință în privința acestui punct important, își plimbă ochii în jur. Sala de mâncare nu era mai puțin splendidă decât budoarul pe care îl părăsise; era toată din marmură, cu basoreliefuri antice de cea mai mare

valoare, iar la ambele extremități ale sălii prelungi, două minunate statui țineau pe capete coșuri de fructe. Coșurile conțineau două piramide de fructe admirabile; ananași de Sicilia, rodii din Malaga, portocale din insulele Baleare, piersici din Franța și smochine din Tunis.

Cina se compunea dintr-un fazan fript, înconjurat de mierle din Corsica, de o șuncă de mistreț, de o pulpă de căprioară preparată tătarește, de un calcan splendid și o langustă gigantică. Intervalele dintre tacâmurile mari erau umplute de tacâmuri mici cuprinzând gustările.

Tacâmurile erau de argint, farfuriile de porțelan japonez.

Franz se frecă la ochi să se încredințeze că nu visează.

Numai Ali avea voie să servească și se achită foarte bine. Musafirul îi aduse laude față de gazdă.

— Da, glăsui acesta, făcând onorurile cinei cu cea mai mare siguranță; da, e un biet om care mi-e foarte devotat și care se achită cât poate mai bine de datoria sa. Își aduce aminte că i-am salvat viața și, deoarece ținea pare-se la capul său, mi-a păstrat oarecare recunoștință că l-am salvat.

Ali se apropie de stăpân, îi luă mâna și i-o sărută.

— Nobile Simbad, glăsui Franz, aș fi prea indiscret întrebându-vă în ce împrejurări ați săvârșit fapta aceasta frumoasă?

— O, e cât se poate de simplă! răspunse amfitrionul. Se pare că împielitutul dăduse târcoale pe lângă seraiul beifului din Tunis mai mult decât îi era îngăduit unui flăcău de culoarea lui; astfel că beiful l-a condamnat să i se taie limba, mâna și capul: limba în prima zi, mâna în a doua și capul în a treia. Dorisem dintotdeauna să am în serviciul meu un mut, aș-teptai să i se taie limba și îi propusei pe urmă beifului să mi-l dea în schimbul unei admirabile puști cu două țevi, care în ajun mi se păruse că a stârnit dorințele Înălțimii sale. El șovăi o clipă, căci ținea foarte mult să termine cu nenorocitul. Dar adăugai puștii un cuțit de vânătoare englezesc, cu care știrbisem iataganul Înălțimii sale, astfel că beiful se hotărî să-i cruce mâna și capul, dar cu condiția să nu mai calce niciodată prin Tunis. Recomandația era de prisos. Când necredinciosul zărește de departe coasta Africii, el se ascunde în fundul yachtului și nu-l mai poți scoate de acolo decât când yachtul iese din raza celei de a treia părți a lumii.

Franz rămase un moment tăcut și îngândurat, neștiind ce să creadă despre voioșia crudă cu care amfitrionul îi istorisise întâmplarea.

— Și, asemenea onorabilului marinar al cărui nume l-ați luat, spuse el schimbând conversația, dumneavoastră vă petreceți viața călătorind?

— Da, e o dorință pe care o aveam într-un timp când nu gândeam deloc că am s-o pot îndeplini, spuse necunoscutul zâmbind. Am mai formulat câteva dorințe, care, nădăjduiesc, se vor îndeplini toate pe rând.

Deși Simbad rostise cuvintele acestea cu cel mai mare sânge rece, ochii săi zvârliseră o privire de ciudată ferocitate.

— Ați suferit mult, domnule ' ? îl întreabă Franz.

Simbad tresări și-l privi țintă.

— După ce vedeți că am suferit? întreabă el.

— După toate, declară Franz; după glasul, privirea, paloarea și după însăși viața pe care o duceți.

— Eu trăiesc viața cea mai fericită pe care mi-o pot închipui, o adevărată viață de pașă; sunt regele creațiunii: mă simt bine într-un loc, rămân; mă plictisesc, plec; sunt liber ca pasărea, am aripi ca ea; oamenii care mă inconjoară mi se supun la un semn. Mă amuz din când în când bătându-mi joc de justiția omenească, răpindu-i un bandit pe care ea îl caută, un criminal pe care îl urmărește. Apoi eu am justiția mea, josnică și înaltă, fără amânare și fără apel, care condamnă sau care absolvă și căreia nimeni nu i se poate împotrivi. O, dacă ați fi gustat viața mea, n-ați mai vrea alta și nu v-ați mai înapoia niciodată în lume, afară doar de cazul când ar trebui să realizați cine știe ce proiect mare!

— De exemplu, o răzbunare! spuse Franz.

Necunoscutul fixă asupra tânărului una din acele priviri care se adâncesc în străfundul inimii și minții.

— De ce o răzbunare? întreabă el.

— Pentru că, reluă Franz, îmi faceți impresia unui om care, persecutat de societate, are de lichidat cu ea o socoteală cumplită.

— Ei bine, vă înșelați, glăsui Simbad râzând, — râsul lui ciudat care îi arăta dinții albi, ascuțiți; așa cum mă vedeți, cu sunt un fel de filantrop și poate că, într-o zi, voi veni la Paris să fac concurență domnului Appert și omului cu Mica Mantie Albastră.

— Și veți face călătoria aceasta pentru întâia oară?

— O, da. Vi se pare cam curios, nu-i așa? Vă asigur însă că nu sunt eu de vină dacă am întârziat atâta, într-o zi sau într-alta lucrul se va întâmpla.

— Și credeți că veți face călătoria curând?

— Nu știu încă, depinde de anumite împrejurări supuse unor combinații nesigure.

— Aș vrea să fiu acolo când veți veni; voi căuta să vă răsplătesc, pe cât îmi va sta în putință, ospitalitatea pe care mi-o dăruieți așa de larg la Monte-Cristo.

— Aș accepta oferta dumneavoastră cu multă plăcere, declară amfitrionul; din păcate însă, dacă vin, voi veni poate incognito.

Între timp, ospățul înainta și părea servit doar pentru Franz; căci necunoscutul abia se atinsese de una sau două din bucatele splendidului festin ce-i oferise și căruia musafirul neașteptat îi acorda o cinste foarte mare.

În sfârșit, Ali aduse desertul sau, mai bine zis, luă coșurile din mâinile statuiilor și le puse pe masă.

Așeză între ambele coșuri o cupă mică de argint, acoperită cu un capac din același metal.

Respectul cu care Ali adusesese cupa atâtă curiozitatea lui Franz. Săltă capacul și văzu o pastă verzuie, care semăna cu o dulceață divină, dar care îi era absolut necunoscută.

Puse la loc capacul, tot așa de neștiutor asupra conținutului cupei ca și înainte de a-l fi ridicat, și, îndreptându-și ochii asupra amfitrionului, îl văzu zâmbind.

— Nu-i așa că nu puteți să ghiciți, îi spuse acesta, ce fel de aliment conține micul vas și că el va intrigă?

— Mărturisesc.

— Ei bine, dulceața aceasta verzuie nu e nici mai mult nici mai puțin decât ambrozia pe care Hébè o servea la masa lui Jupiter.

— Desigur însă, glăsui Franz, că, trecând prin mâna oamenilor, ambrozia și-a pierdut numele ceresc luând unul omenesc. Cum se numește în limbaj de rând ingredientul acesta pentru care, de altminteri, nu simt o atracție deosebită?

— Tocmai faptul acesta trădează originea noastră materială, exclamă Simbad; de multe ori noi trecem astfel pe lângă fericire, fără s-o vedem, fără s-o privim, sau, dacă am văzut-o și privit-o, fără s-o recunoaștem. Dumneavoastră sunteți un om pozitiv și aurul e zeul dumneavoastră, gustați de aici, iar minele din Peru, Guzarat și Golonda vi se vor deschide. Sunteți un om cu imaginație, sunteți poet; gustați de aici și barierele posibilului au

să dispară, vi se vor deschide câmpiile infinitului, vă veți plimba cu inima și cu spiritul descătușate, în domeniul fără de margini al reveriei. Sunteți ambițios, alergați după mărețiile pământului; gustați de aici și într-un ceas veți fi rege, nu regele unui mic regat, tăinuit în vreun colț al Europei, ca Franța, Spania sau Anglia, ci regele lumii, regele universului, regele creațiunii.

Tronul dumneavoastră va fi înălțat pe muntele unde Satan l-a dus pe Iisus; și, fără a avea nevoie să-i aduceți omagii, fără să fiți silit a-i săruta gheara, veți fi suveranul stăpân pe toate regatele pământului. Spuneți, nu e ispititor ceea ce vă ofer și nu e un lucru foarte ușor? Priviți!

Spunând aceasta, descoperi la rându-i cupa de argint, care conținea substanța atât de lăudată, luă o linguriță din dulceața magică, o duse la gură și o savură pe îndelete cu ochii închiși pe jumătate și cu capul pe spate.

Franz îi lăasă răgazul să guste minunea preferată apoi, când văzu că și-a mai revenit:

— În definitiv, întrebă el, ce este lucrul acesta așa de prețios?

— Ați auzit despre Bătrânul de pe Munte, cel care a vrut să-l asasineze pe Filip-August?

— Fără îndoială.

— Ei bine, știți că el domnea peste o vale bogată, care domina muntele de unde își luase numele pitoresc. În valea aceasta erau grădini minunate, plantate de Hassen-ben-Sabah, iar în grădinile acestea se aflau pavilioane izolate. El își poftea aleșii în pavilioane și le dădea să mănânce — spune Marco-Polo — o anume buruiană care îi transporta în rai, printre plante veșnic înflorite, printre fructe întotdeauna coapte și femei totdeauna virgine. Dar ceea ce tinerii arhifericii luau drept realitate, era vis; însă un vis așa de plăcut, de îmbătător și voluptuos, încât se vindeau cu trup și suflet celui ce li-l dăruise și, supunându-se ordinelor lui ca unor ordine ale lui Dumnezeu, se duceau să lovească la capătul lumii victima arătată, murind în chinuri fără să se plângă, cu singura idee că moartea pe care o îndurau nu era decât o trecere spre viața de încântări pe care o gustaseră, grație buruienii sfinte servită în fața dumneavoastră.

— În cazul acesta, exclamă Franz, e vorba de hașiș. Da, cunosc hașișul, cel puțin după nume.

— Ați ghicit, nobile Aladin, e hașiș, cel mai bun și mai curat hașiș care se face la Alexandria, hașișul lui Abugor, omul unic, omul căruia ar trebui

să i se înalțe un palat cu inscripția: *Negustorului de fericire, — lumea recunoscătoare.*

— Știți că simt nevoia să-mi dau seama singur de adevărul sau de exagerarea laudelor dumneavoastră? glăsui Franz.

— Dați-vă seama singur, dar să nu vă opriți la prima experiență; că în orice lucru, simțurile trebuiesc obișnuite cu o impresie nouă, blândă sau violentă, tristă sau voioasă. Natura dă o luptă împotriva substanței divine, natura care nu e făcută pentru bucurie și care se agață de durere. Se impune ca natura înfrântă să sucumbe în luptă cu realitatea, să urmeze visul; și atunci visul stăpânește, atunci visul devine viață și viața vis; dar ce deosebire în transfigurarea aceasta! Comparând durerile existenței reale cu desfătările existenței fictive, nu veți mai voi să trăiți niciodată, ci să visați mereu. Când veți părăsi lumea aceasta pentru lumea altora, vi se va părea că treceți de la o primăvară napolitană la o iarnă laponă, vi se va părea că părăsiți paradisul pentru pământ și cerul pentru iad. Musafirule, gustă hașișul!

Drept orice răspuns, Franz luă o linguriță din pasta minunată, pe măsura aceleia luată de amfitrion și o duse la gură.

— Drace, exclamă el, după ce înghiți dulceața divină, nu știi încă dacă rezultatul va fi așa de plăcut precum spuneți, dar lucrul nu mi se pare savuros așa cum afirmați.

— Pentru că cerul gurii dumneavoastră nu e încă deprins cu sublimul substanței pe care o gustă. Spuneți-mi: v-au plăcut din capul locului stridiile, ceaiul, berea englezească, trufele, lucruri pe care le-ați adorat apoi? Îi înțelegeți oare pe romanii care preparau fazanii cu putreziciuni și pe chinezii care mănâncă cuiburi de rândunele? O, nu! Ei bine, la fel e cu hașișul; mâncați-l numai opt zile și nici o hrană din lume nu vi se va mai părea că atinge finețea gustului acesta pe care îl socotiți astăzi poate fad și grețos. Să trecem, de altminteri, în camera de alături, adică în camera dumneavoastră, iar Ali ne va servi cafeaua și ne va da pipe.

Se ridicară amândoi și, în timp ce acela care își dăduse numele de Simbad și pe care l-am numit și noi astfel din când în când pentru a putea să-i dăm, ca și musafirului său, o denumire oarecare, transmitea câteva porunci servitorului, Franz intră în camera de alături.

Aceasta avea o mobilă mai simplă, deși nu mai puțin bogată. Era de o formă rotundă și un mare divan o înconjură. Dar divanul, pereții, plafonul și

parchetele erau acoperite cu blănuri minunate, netede și moi, asemeni celor mai moi covoare; blănuri de tigri din Bengal cu dungi atrăgătoare; blănuri de pantere de la Cap, cu pete zglobii ca acela care i se arată lui Dante, în sfârșit, blănuri de urs din Siberia, de vulpi din Norvegia, iar toate aceste blănuri erau zvârlite din belșug unele peste altele, încât se părea că mergi pe cel mai des gazon și că te odihnești pe patul cel mai mătăsos.

Se culcară amândoi pe divan; ciubucuri, cu tuburi de iasomie și cu imamele de chihlimbar, se aflau la îndemâna lor, pregătite în așa fel încât să n-ai nevoie să fumezi de două ori dintr-unul singur. Luară fiecare câte unul. Ali le aprinse și ieși după cafea.

Urmă un moment de tăcere, în răstimpul căruia Simbad se lăsă în voia gândurilor, care păreau că-l preocupă neîncetat, chiar în toiul conversației, iar Franz cedă reveriei mute în care cazii aproape totdeauna când fumezi un tutun excelent ce pare că duce, o dală cu fumul toate grijile minții, înapoindu-i în schimb fumătorului toate visurile sufletului.

Ali aduse cafeaua.

— Cum o vrei? întrebă necunoscutul; franțuzește sau turcește, tare sau ușoară, îndulcită sau nu? Rămâne la alegerea dumneavoastră: se poate prepara în toate felurile.

— Am s-o beau turcește, răspunse Franz.

— Și faceți foarte bine, exclamă amfitrionul; aceasta dovedește că aveți înclinări pentru viața orientală. Oh, vedeți dumneavoastră, orientalii sunt singurii oameni care știu să trăiască. Eu, adăugă el, cu unul din acele zâmbete ciudate care nu îi scăpau tânărului, după ce îmi voi termina treburile la Paris, mă voi duce să mor în Orient. Iar dacă atunci vrei să mă găsiți, va trebui să mă căutați la Cairo, la Bagdad sau la Ispahan.

— Va fi lucrul cel mai ușor, glăsuie Franz, căci am impresia că-mi cresc aripi de vultur, iar cu aceste aripi aș face ocolul lumii în 24 de ore.

— Aha, hașișul își produce efectul; ei bine, desfaceți-vă aripile și zburăți în regiunile supra-omenești, nu vă temeți de nimic, se veghează asupra dumneavoastră, iar dacă, asemenea acelor ale lui Icar, aripile dumneavoastră se vor topi în soare, noi vom fi aici să vă primim.

Îi spuse atunci câteva cuvinte arabe lui Ali, care făcu un gest de supunere și se retrase, dar fără să se îndepărteze.

În Franz se producea o transformare bizară. Toată oboseala fizică a zilei, toate încordările minții prilejuite de întâmplările din timpul serii,

dispăreau ca în primul moment de odihnă, când trăiești încă îndeajuns pentru a simți somnul venind. I se părea că trupul său capătă o ușurință imaterială, că spiritul i se limpezește în mod extraordinar, că simțurile își dublează facultățile; orizontul se lărgea întruna, dar nu orizontul sumbru pe care plutea o spaimă nelămurită și pe care îl văzuse înainte de a adormi, ci un orizont albastru, străveziu, imens, cu tot azurul mării, cu toate răsfrângerile soarelui, cu toate miresmele vântului; apoi, printre cântecele mateloților săi așa de limpezi și de clare, încât ai fi alcătuit din ele o armonie divină, dacă puteai să le notezi, arătându-se insula Monte-Cristo, nu ca o stâncă amenințătoare pe valuri, ci ca o oază pierdută în pustiu; pe urmă, pe măsură ce barca se apropia, cântecele deveneau mai numeroase, căci o armonie vrăjită și misterioasă urca de pe insulă spre Dumnezeu, ca și când o zână ca Loreley, sau un vrăjitor ca Amphion, ar fi vrut să atragă un suflet sau să construiască un oraș.

În sfârșit, barca atinse țărmul, dar fără efort, fără zguduitură, așa cum buzele ating buzele și el intră în peșteră, fără ca peștera fermecătoare să înceteze. Coborî sau, mai bine zis, i se păru că coboară câteva trepte, respirând un aer proaspăt, îmbălsămat, ca acela care, desigur, domnea în jurul peșterei Circeei, plăsmuit din miresme care dispun sufletul la visare, din călduri care ard simțurile și revăzu tot ce văzuse înaintea somnului, de la Simbad amfitrionul fantastic, până la Ali servitorul mut; apoi totul păru că se șterge și se confundă sub ochii săi ca ultimele umbre ale unei lanterne magice pe care o stingi și se regăsi în camera cu statui luminată numai de una din acele lămpi antice și palide ce veghează în toiul nopții asupra somnului sau voluptății.

Erau aceleași statui bogate în formă, în lux și în poezie, ochii magnetici, cu zâmbete lascive, cu plete admirabile. Erau Phryneea, Cleopatra, Mesalina, marile curtezane; apoi, printre umbrele impudice, se strecură ca o rază curată, ca un înger creștin în mijlocul Olympului, una din acele figuri caste, una din acele umbre calme, una din acele viziuni blânde ce părea că își voalează fruntea virginală sub impuritățile de marmură.

I se păru atunci că cele trei statui își împreunaseră iubirile pentru un singur bărbat și că bărbatul era el, că se apropiau de patul unde el visa un al doilea somn, cu picioarele pierdute în tunicile lor lungi, albe, cu sânul gol, cu părul desfășurându-se ca o undă, cu una din acele atitudini în fața cărora zeii sucombau, dar cărora sfinții le rezistau, cu una din acele priviri

inflexibilă și arzătoare ca privirea șarpelui ațintită asupra păsării și că el se lăsa în voia privirilor dureroase cu o încheștare voluptuoasă, cu un sărut.

Franz avu impresia că închidea ochii și că, prin ultima privire zvârlită în jurul său, întrevedea statuia pudică ce se voala în întregime; apoi, după ce ochii i se închiseră pentru lucrurile reale, simțurile i se deschiseră pentru impresiile imposibile.

Urmă atunci o voluptate fără răgaz, o iubire fără odihnă, ca aceea pe care profetul o făgăduia aleșilor săi. Toate gurile de piatră deveniră vii, toate piepturile deveniră calde, astfel că, pentru Franz, care îndura pentru întâia oară stăpânirea hașişului, iubirea aceasta era aproape o durere, voluptatea aproape o tortură, când simțea pe gura sa însetată, buzele statuiilor moi și reci ca inelele unei șopârle, dar cu cât brațele sale încercau să respingă dragostea necunoscută, cu atât buzele sufereau vraja visului misterios, astfel că după o luptă pentru care și-ar fi dat sufletul, se declară învins și căzu gâfâind, ars de oboseală, istovit de voluptate, sub sărutările amantelor de marmură și sub încântările visului fără de pereche.

Capitolul XXXII Trezire

Când Franz își reveni, obiectele exterioare păreau o a doua parte a visului; i se păru că se află într-un mormânt unde pătrundea anevoie, ca o privire miloasă, o rază de soare. Întinse mâna și simți piatra; se așeză în capul oaselor: era culcat, în burnusul său, pe un pat de ierburi uscate, foarte moale și foarte înmiresmat.

Dispăruse orice nălucire și, ca și cum statuile n-ar fi fost decât umbre ieșite din morminte în timpul visului, pieriseră o dată cu trezirea.

Făcu câțiva pași spre punctul de unde venea lumina; agitației visului îi urma calmul realității. Se văzu într-o peșteră. Înaintă spre deschizătură și, prin ușa fixată, zări un cer albastru și o mare azurie. Aerul și apa scânteiau în razele soarelui de dimineață; mateloții stăteau pe țărm, vorbind și râzând, la zece pași de mare, barca se legăna cu grație în ancora ei.

Savură câteva clipe briza răcoroasă care îi trecea peste frunte, ascultând zgomotul slab al vasului care se mișca și lăsa pe stânci o dantelă de spumă albă ca argintul; se lăsa fără să mediteze, fără să cugete, în voia farmecului divin care este în ordinea firii, mai cu seamă când te trezești dintr-un vis fantastic; apoi, puțin câte puțin, viața de afară, așa de calmă, de pură, de măreață, îi reaminti ciudățenia somnului și amintirile începură să-i revină în memorie.

Își aminti de sosirea pe insulă, de prezentarea în fața unui șef de contrabandiști, de un palat subteran plin de splendori, de un ospăț excelent și de o linguriță de hașiș.

Dar, în fața realității din toiuul zilei, i se părea că trecuse cel puțin un an de la întâmplările acelea, într-atât de viu era visul în gândul sau și într-atât de mare era locul ce-l ocupa în mintea sa. De aceea, din când în când, imaginația așeza în mijlocul mateloților sau puneă să străbată o stâncă ori să se legene în barcă una din umbrele care îi înstelaseră noaptea cu sărutările lor. Avea de altminteri capul perfect liber și trupul perfect odihnit: nici o toropeală în creier, ci, dimpotrivă, o bună dispoziție generală, o poftă de a se bucura de aer și de soare, mai mare ca oricând.

Se apropie deci cu voioșie, de mateloți.

De îndată ce-l văzură, aceștia se ridicară, iar stăpânul se apropie de el.

— Nobilul Simbad, îi spuse acesta, ne-a însărcinat să aducem Excelenței voastre salutările sale și ne-a spus să vă comunicăm părerea sa de rău că nu și-a putut lua rămas bun; nădăjduiește însă că-l veți scuza, aflând că o chestiune foarte urgentă îl cheamă la Malaga.

— Va să zică, dragul meu Gaetano, spuse Franz, totul e deci realitate; există un om care m-a primit pe insulă, care mi-a oferit o ospitalitate regală și care a plecat în timp ce eu dormeam?

— Întocmai, încât priviți micul său yacht care se depărtează, iar dacă veți vrea să luați luneta și să priviți, veți recunoaște probabil gazda dumneavoastră în mijlocul echipajului său.

Spunând acestea, Gaetano întinse brațul în direcția unui mic yacht care se îndrepta spre sudul Corsicii.

Franz scoase luneta, o potrive și o îndreptă spre locul indicat.

Gaetano nu se înșela. La pupa vasului, misteriosul străin stătea în picioare, întors spre dânsul și ținând, ca și el, o lunetă în mână; era îmbrăcat

în veșmântul cu care se arătase în ajun musafirului său și-și flutura batista în semn de adio.

Franz îi înapoie salutul, scoțând la rândul său batista și fluturând-o la fel.

După o secundă, un nor ușor de fum se ridică la pupa vasului, se desprinsese grațios și se înălță, încet, spre cer; pe urmă, o detunătură slabă ajunsese până la Franz.

— Auziți, spuse Gaetano. Vă spune adio.

Tânărul își luă carabina și o descărcă în aer, dar fără speranță că zgomotul va putea să străbată distanța care despărțea yachtul de coastă.

— Ce ordonă Excelența voastră? întrebă Gaetano.

— Mai întâi, să-mi aprinzi o torță.

— A, da, înțeleg, declară stăpânul; ca să căutați intrarea apartamentului vrăjit. Cu multă plăcere, Excelență, dacă lucrul vă amuză; va voi da torța cerută. M-a muncit și pe mine gândul acesta și mi-am îngăduit să caut în trei sau patru rânduri. Dar a trebuit să renunț. Giovanni, adăugă el, aprinde o torță și dă-o Excelenței sale.

Giovanni se supuse. Franz luă torța și intră în subterană, urmat de Gaetano.

Recunoscuse locul unde se trezise pe patul de ierburi încă răvășite dar, oricât își plimbă torța pe întreaga suprafață exterioară a peșterii, nu văzu nimic altceva decât, — după niște urme de fum — că alții înaintea lui făcuseră zadarnic aceleași cercetări.

Nu lăsă totuși nici un petec din zidul de granit, de nepătruns, ca și viitorul, fără să-l examineze; nu văzu o zgârietură în care să nu vâre lama cuțitului de vânătoare; nu remarcă un punct reliefat pe care să nu apese, în speranța că va ceda; dar totul fu degeaba, astfel că pierdu, fără vreun rezultat, două ceasuri cu cercetarea aceasta. În cele din urmă, renunță; Gaetano triumfa.

Când Franz se înapoie pe plajă, yachtul se mai vedea doar ca un punct alb la orizont; se servi de lunetă, dar nici prin ea nu se mai putea distinge ceva.

Gaetano îi reaminti că venise pentru vânătoria de capre, ceea ce el uitase complet. Luă pușca și începu să cutreiere insula cu aerul omului care îndeplinește o datorie, mai degrabă decât simte o plăcere, iar după un sfert de oră ucise o capră și două căprioare. Dar caprele, deși sălbatice și

sprintene ca niște căprioare, semănau prea mult cu caprele noastre domestice, astfel că Franz nu le privea ca pe un vânat. De altfel, era din ajun cu adevărat eroul unei povești din *O mie și una de nopți* și se simțea atras, fără să vrea, spre peșteră.

Atunci, cu toată zădărnicia primei cercetări, o luă de la cap, după ce îi spuse lui Gaetano să frigă o căprioară. A doua vizită dură destul, căci, la înapoiere, căprioara era friptă și masa pregătită.

Franz se așează în locul unde, în ajun, oamenii veniseră să-l invite la cina misteriosului amfitrion și zări încă o dată, ca pe un pescăruș legănat pe creasta unui val, micul yacht ce continua să înainteze spre Corsica.

— Dar, îi spuse lui Gaetano, m-ai anunțat că nobilul Simbad se îndreaptă spre Malaga, în timp ce mie mi se pare că merge direct spre Porto-Vecchio.

— Nu vă mai aduceți aminte, declară patronul, că v-am spus că printre oamenii echipajului său se găsesc deocamdată doi bandiți corsicani?

— Adevărat. Și se duce să-i lase pe coastă? întrebă Franz.

— Întocmai. O, el este un om, exclamă Gaetano, care nu se teme nici de Dumnezeu, nici de diavol, după cât se spune și care s-ar abate cu cincizeci de leghe din drum ca să ajute un nenorocit.

— Dar acest fel de bine ar putea să-l pună în conflict cu autoritățile țării unde exercită acest gen de filantropie, spuse Franz.

— Ei și ce-i pasă lui de autorități? întrebă Gaetano râzând. Își bate joc de ele. N-au decât să încerce să-l urmărească. Mai întâi, yachtul său nu e o navă, ci o pasăre și ar lua-o cu trei noduri din douăsprezece înaintea unei fregate; și apoi, n-are decât să se refugieze și el pe coastă. Nu va găsi oare, pretutindeni, prieteni?

Mai limpede decât orice era faptul că nobilul Simbad, amfitrionul lui Franz, avea onoarea să se găsească în legături cu contrabandiștii și bandiții de pe toate coastele Mediteranei, ceea ce arată că ocupă o poziție destul de ciudată.

Pe Franz nu-l mai reținea nimic la Monte-Cristo. Pierduse orice speranță de a descoperi secretul peșterii, astfel că se grăbi să dejuneze, poruncind oamenilor să aibă barca pregătită pentru momentul când va termina.

Peste o jumătate de oră se afla la bord.

Mai aruncă o privire asupra yachtului: acesta stătea gata să dispară în golful Porto-Vecchio.

Dădu semnalul plecării. În momentul când barca se punea în mișcare, yachtul dispărea. O dată cu el, se ștergea ultima realitate a nopții precedente; de aceea, ospățul, Simbad, hașişul și statuile începeau să se topească pentru Franz în același vis.

Barca merse toată ziua și toată noaptea; iar a doua zi, când soarele răsări, dispăruse și insula Monte-Cristo.

De îndată ce Franz puse piciorul pe pământ, uită, cel puțin momentan, întâmplările petrecute și își termină îndatoririle de plăcere și de politețe la Florența, nemaivând altă preocupare, decât să-și întâlnească tovarășul care îl aștepta la Roma.

Plecă deci, iar sâmbătă seara ajunse cu diligența în Piața Vămii.

Apartamentul, precum v-am spus, era reținut dinainte, astfel că nu mai avea decât să se ducă la hotelul lui Pastrini; lucrul nu tocmai ușor, căci mulțimea umplea străzile, iar Roma se afla în prada hărmălaiei înăbușite și febrile din preajma marilor evenimente. Și la Roma sunt patru mari evenimente pe an: Carnavalul, Săptămâna Sfântă, Sfântul jurământ și Sfântul Petru.

Tot restul anului, orașul recade în apatia lui posacă, stare intermediară între viață și moarte, care îl face să semene cu un popas între lumea aceasta și cealaltă. Popas sublim, haltă plină de poezie și caracter, unde Franz mai poposise în cinci sau șase rânduri și pe care, de fiecare dată, o găsisese mai minunată și mai fantastică.

Străbătu în cele din urmă gloata care era din ce în ce mai numeroasă și mai agitată și ajunsese la hotel. De cum întreabă, i se răspunse cu obrăznicia specifică vizitiilor de trăsuri reținute și hangiilor cu camere ocupate că nu mai exista nici un loc pentru el la hotelul Londra. Îi trimise atunci lui Pastrini cartea de vizită și pomeni de Albert de Morcerf. Mijlocul reuși, căci Pastrini însuși veni repede, scuzându-se că a lăsat pe Excelența sa să aștepte, certându-și servitorii, luând sfeșnicul din mâna ciceronului care pusese stăpânire pe călător și se pregătea să-l ducă la Albert, când acesta îi ieși în întâmpinare.

Apartamentul reținut se compunea din două cămăruțe și un cabinet. Camerele dădeau spre stradă, împrejurare pe care Pastrini o scoase în evidență ca fiind o calitate neprețuită. Restul etajului era închiriat unui personaj foarte bogat, despre care se credea că e sicilian sau maltez; hotelierul nu putu să spună exact căreia din cele două națiuni îi aparținea călătorul.

— Foarte bine, jupâne Pastrini, zise Franz, dar ne-ar trebui numaidecât o cină pentru seara aceasta și o caleașcă pentru mâine și pentru zilele următoare.

— Cât privește cina, răspunse hangiul, veți fi serviți îndată; dar în ce privește caleașca...

— Ei, cum în ce privește caleașca!? exclamă Albert. Jupâne Pastrini, să nu glumim. Ne trebuie o caleașcă.

— Domnule, îi spuse hangiul, vom face tot ce ne va stă în putință să căpătăm una. Mai mult, nu vă pot spune.

— Și când avem răspunsul? întreabă Franz.

— Mâine dimineață, răspunse hangiul.

— La naiba, spuse Albert. O s-o plătim mai scump, atâta tot. Tariful se cunoaște: la Drake sau la Aarpn, douăzeci și cinci de franci în zilele obișnuite și treizeci sau treizeci și cinci de franci duminicile și sărbătorile; pune cinci franci pe zi comisionul, în total patruzeci de franci și să nu mai vorbim.

— Mi-e tare teamă că, oferind chiar îndoit, domnii aceia n-au să ne poată procura.

— Să se pună atunci caii la trăsura mea. E cam hodorogită de călătorie, dar n-are a face.

— Nu se vor găsi cai.

Albert se uită la Franz ca un om căruia i se dă un răspuns de neînțeles.

— Ai auzit, Franz? N-au cai, spuse. Dar nu se pot căpăta nici cai de diligență?

— Sunt închiriați toți deja de cincisprezece zile, astfel că n-au mai rămas decât caii absolut necesari pentru serviciu.

— Ce spui de asta? întrebă Franz.

— Spun că, atunci când un lucru trece dincolo de înțelegerea mea, nu zăbovesc asupra lui ci trec la altul. Jupâne Pastrini, e gata masa?

— Da, Excelență.

— Ei, bine, mai întâi să cinăm.

— Dar caleașca și caii? întrebă Franz.

— Fii pe pace, dragă prietene, vor veni singuri: totul e chestie de preț.

Și, sub acea admirabilă filosofie care nu crede nimic cu neputință câtă vreme își simte punga doldora sau portofelul bine căptușit, Morcerf mănă, se culcă, adormi fără grijă și visă că alergă în carnaval într-o caleașcă cu șase cai.

Capitolul XXXIII Bandiți romani

A doua zi, Franz se trezi cel dintâi și de cum se trezi, sună. Zornăitul clopoțelului nu se stinsese încă și Pastrini însuși își făcu apariția.

— Ei, bine, aveam dreptate ieri, Excelență, când nu voiam să vă făgăduiesc nimic, glăsui hotelierul triumfător, fără să aștepte măcar întrebarea lui Franz. V-ați gândit prea târziu, astfel că nu mai există nici o caleașcă la Roma, pentru ultimele trei zile, se înțelege.

— Adică pentru cele când ea îmi este absolut necesară, zise Franz.

— Ce, nu există caleașcă? întrebă Albert intrând.

— Exact, dragă prietene, răspunse Franz și ai ghicit din capul locului.

— Admirabil oraș Roma asta eternă!

— Excelență, reluă Pastrini care dorea să mențină capitala lumii creștine la o anumită demnitate în ochii călătorilor săi, nu mai e nici o caleașcă începând de duminică dimineată până marți seara, dar pe urmă veți găsi și cincizeci dacă vreți.

— Tot e ceva și asta, spuse Albert. Astăzi e joi, cine știe ce se poate întâmpla până duminică.

— Au să sosească zece, douăsprezece mii de călători care vor spori dificultățile, răspunse Franz.

— Dragul meu, glăsui Morcerf, să ne bucurăm de prezent și să nu întunecăm viitorul.

— Cel puțin o să putem avea o fereastră? întrebă Franz.

— Spre ce?

— Ei, la naiba, spre strada principală!

— A, da, o fereastră! exclamă Pastrini. Cu neputință, absolut cu neputință. Mai era una la etajul al cincilea al palatului Doria și a fost închiriată unui prinț rus pentru douăzeci de țechini pe zi.

Tinerii se priveau cu un aer buimăcit.

— Dragul meu, îi spuse Franz lui Albert, știi ce ar fi mai bine de făcut? Să petrecem carnavalul la Veneția. Acolo, cel puțin, dacă nu găsim o trăsură, vom găsi gondole.

— A, nu, exclamă Albert. Am hotărât să văd carnavalul la Roma, și-l voi vedea chiar dacă ar fi să stau pe picioroange.

— Bravo, asta e o idee admirabilă, mai cu seamă pentru a stinge lampioanele! exclamă Franz. Ne vom deghiza în polișineli vampiri sau în locuitori din Landes și vom avea un succes nebun.

— Excelențele voastre doresc totuși o trăsură până duminică?

— La dracu! Nu cumva îți închipui că o să cutreierăm străzile Romei pe jos, ca niște portărei? spuse Albert.

— Mă grăbesc să execut ordinele Excelențelor voastre, glăsui Pastrini; vă înștiințez numai că trăsura are să coste șase piaștri pe zi.

— Iar eu, dragă domnule Pastrini, spuse Franz, eu, care nu sunt ca vecinul nostru milionarul, te înștiințez la rândul-mi că, întrucât vin la Roma

pentru a patra oară, cunosc prețul caleștilor în zilele obișnuite, duminicile și sărbătorile. Îți vom da doisprezece piaștri pentru astăzi, mâine și poimâine și o să-ți rămână totuși un câștig frumușel.

— Cu toate acestea, Excelență... spuse Pastrini, încercând să se împotrivească.

— Șterge-o, scumpă gazdă, șterge-o, îi șuieră Franz; altminteri mă voi tocmi eu însumi cu *affettatorele* dumitale care e și al meu; un prieten vechi care m-a jumulit de mulți bani până acum și care, în speranța că mă va mai jumuli, are să se mulțumească cu un preț mai mic decât acela pe care ți-l ofer. Prin urmare, vei pierde diferența și numai din vina dumitale.

— Nu vă osteniți, Excelență, spuse Pastrini cu zâmbetul negustorului italian care se declara învins; mă voi sili și nădăjduiesc că veți fi mulțumit.

— Bravo, așa mai înțeleg și eu!

— Când doriți trăsura?

— Peste un ceas.

— Peste un ceas va fi la ușă.

Într-adevăr, peste un ceas, trăsura îi aștepta pe tineri. O trăsură modestă, care, în vederea solemnității, fusese ridicată la rangul de caleașcă, dar, în ciuda înfățișării ei mediocre, tinerii fură bucuroși că au un atare vehicul pentru trei zile.

— Excelență, strigă ciceronele văzându-l pe Franz că își scoate nasul prin fereastră, să apropii, cupeul de palat?

Oricât de obișnuit era Franz cu lăudăroșenia italiană, se simți îndemnat să privească în jur; dar cuvintele i se adresau chiar lui. Franz era "Excelența", "cupeul" era trăsura, "palatul" era hotelul Londra. Întregul geniu fanfaron al nației se găsea într-o singură frază.

Franz și Albert coborâră. Cupeul se apropie de palat. Excelențele lor își lungiră picioarele pe banchete, ciceronele sări pe scaunul de dinapoi.

— Unde doresc Excelențele lor să le conduc?

— Mai întâi la Sfântul Petru și pe urmă la Colosseum, spuse Albert ca un adevărat parizian.

Dar nu știa un lucru: că ai nevoie de o zi ca să vezi Sfântul Petru și de o lună, ca să-l studiezi. Ziua trecu deci nefăcând altceva decât să privească.

Deodată, prietenii băgară de seamă că asfințea.

Franz scoase ceasul: erau orele patru și jumătate.

Porniră îndată pe drumul spre hotel. La ușă, Franz porunci vizitiului să fie gata pentru orele opt. Voia să-i arate lui Albert Colosseumul sub clar de lună, așa cum îi arătase Sfântul Petru în plină zi. Când îi arăți unui prieten un oraș pe care l-a mai văzut, pui aceeași cochetărie ca și când i-ai arăta o femeie îl cărei amant ai fost.

Prin urmare, Franz îi schiță vizitiului itinerariul; urma să iasă prin poarta del Popolo, să meargă de-a lungul zidului exterior și să reintre prin poarta San-Giovanni. Astfel, Colosseumul le apărea fără nici o pregătire și fără ca Forumul, Capitoliul. Arcul lui Septimiu Sever, Templul lui Antoniu și Faustin și Via Sacra vor servi de trepte puse în drum pentru a-l micșora.

Se așezară la masă. Pastrini le făgăduise oaspeților săi un festin excelent, dar le dădu o cină oarecare; nimic de zis.

La sfârșitul cinei intră și el. Franz crezu la început că venise pentru a primi complimente și se pregătea să i le adreseze, când acesta îl întrerupse de la primele cuvinte:

— Excelență, glăsui el, aprobarea dumneavoastră mă bucură; dar nu pentru asta am venit...

— Ai venit să ne spui cumva că ai găsit o trăsură? întrebă Albert aprinzându-și țigara.

— Cătuși de puțin, ba chiar ați face bine, Excelență, să nu vă mai gândiți la trăsură și să vă resemnați. La Roma, lucrurile sunt sau nu sunt cu putință. Când vi s-a spus că nu sunt cu putință, s-a terminat.

— La Paris e mult mai comod: când un lucru nu se poate, îl plătești îndoit și ai îndată ceea ce ceri.

— Așa îi aud spunând pe toți francezii, zise Pastrini cam înțepat, de aceea nu înțeleg de ce mai pleacă în călătorie.

— Numai nebunii și proștii ca noi călătoresc, spuse Albert, zvârlind flegmatic fumul în tavan și răsturnându-se legănat pe picioarele de dinapoi ale jilțului. Oamenii cuminți nu-și părăsesc palatul din strada Helder, bulevardul Gand și Café de Paris.

Se înțelege că Albert locuia în strada sus-numită, că-și făcea în fiecare zi promenada pe bulevard și că lua masa zilnic la singura cafenea unde se cinează, când totuși te afli în termeni buni cu chelnerii.

Pastrini rămase o clipă tăcut; era vădit că-și pregătea răspunsul care, fără îndoială, nu i se părea tocmai limpede.

— Dar, în sfârșit, veniseși cu un scop anumit, i se adresă Franz întrerupând reflexiile geografice ale hotelierului. Vrei să ne expui obiectul vizitei dumitale?

— A, da. Iată, ați comandat caleașca pentru orele opt?

— Exact.

— Aveți intenția să vizitați il Colosseo?

— Adică Colosseumul?

— E totuna.

— Fie.

— Ați spus vizitiului să iasă prin poarta del Popolo, să facă ocolul zidurilor și să reintre prin poarta San-Giovanni?

— Acestea sunt propriile mele cuvinte.

— Itinerariul este cu neputință.

— Cu neputință?

— Sau cel puțin foarte periculos.

— Periculos? Și de ce?

— Din cauza faimosului Luigi Vampa.

— Mai întâi, scumpul meu amfitrion, cine e faimosul Luigi Vampa? întrebă Albert. El poate fi faimos la Roma, dar te înștiințez că e necunoscut la Paris.

— Cum, nu-l cunoașteți?

— N-am această onorare.

— N-ați auzit niciodată rostindu-se numele lui?

— Niciodată.

— Ei bine, el e un bandit pe lângă care Deseraris și Gasparone sunt copii nevinovați.

— Atenție, Albert, strigă Franz, avem, în sfârșit, de-a face cu un bandit.

— Te previn, scumpul meu amfitrion, că nu voi crede un cuvânt din ce ne vei spune. Și acum, vorbește cât vei vrea, te ascult. "A fost odată..." Ei, haide!

Pastrini se întoarse spre Franz, care i se părea mai cu judecată. Se cuvine să recunoaștem că bietul om găzduise mulți francezi în viața sa, dar niciodată nu înțelesese o anume latură a spiritului lor.

— Excelență, spuse el cu multă gravitate, adresându-se, precum am spus lui Franz; dacă vedeți în mine un mincinos, este de prisos să vă spun ce voiam; pot totuși să adaug că era în interesul Excelențelor voastre.

— Dragă domnule Pastrini, i se adresă Franz, Albert nu-ți spune că ești un mincinos, îți spune doar că nu te va crede, atâta tot. Eu însă îți voi da crezare, fii pe pace. Vorbește deci.

— Cu toate acestea, Excelență, înțelegeți bine că dacă se pune la îndoială sinceritatea mea...

— Dragul meu, reluă Franz, dumneata ești mai susceptibil decât Casandra care, totuși, era profetă și pe care nu o asculta nimeni; în timp ce dumneata ești sigur pe cel puțin jumătate din auditoriul pe care îl ai. Haide, ia loc și spune-ne ce este cu domnul Vampa.

— V-am spus, Excelență, că e un bandit așa cum n-am văzut încă de la faimosul Mastrilla.

— Ei, ce legătură are banditul cu ordinul pe care l-am dat vizitiului să iasă prin poarta del Popolo și să se întoarcă prin poarta San-Giovanni?

— Este, că ați putea să ieșiți printr-una, dar mă îndoiesc că vă veți întoarce prin cealaltă, răspunse Pastrini.

— De ce? întrebă Franz.

— Pentru că, o dată cu venirea nopții, nu mai ești în siguranță la cincizeci de pași de porți.

— Pe onoarea dumitale? exclamă Albert.

— Domnule viconte, spuse Pastrini jignit încă până în adâncul inimii de îndoiala lui Albert, cele ce vi le spun nu sunt pentru dumneavoastră, ci pentru tovarășul dumneavoastră, care cunoaște Roma și care știe că nu se glumește cu lucrurile astea.

— Dragul meu, spuse Albert adresându-se lui Franz, se anunță pentru noi o aventură admirabilă: vom umple trăsura cu pistoale, cu tromboane și cu puști cu două țevi. Dacă Luigi Vampa vine să ne aresteze, îl arestăm. Îl aducem la Roma, îl dăruim Sfinției sale, care ne va întreba cum anume ar putea răsplăti un serviciu așa de mare. Atunci, noi îi cerem pur și simplu un cupeu și doi cai din grajdurile sale și vedem carnavalul în trăsură. Nu mai spun că, probabil, poporul roman, recunoscător, ne va încorona pe Capitoliu și ne va proclama, ca pe Curtius și pe Horatius Cocles, salvatorii patriei.

În timp ce Albert vorbea, Pastrini făcea o mutră pe care zadarnic am încerca s-o descriem.

— În primul rând, îl întrebă Franz pe Albert, de unde o să iei pistoalele, tromboanele și puștile cu două țevi cu care vrei să ghiftuiești trăsura?

— Cu siguranță că nu din arsenalul meu, spuse el, căci, la Terrasina, mi s-a luat până și cuțitul pumnal; dar ție?

— Mie mi s-a făcut la fel la Aqua-Pendenta.

— Scumpul meu amfitrion, glăsui Albert aprinzându-și a doua țigară de la restul celei dintâi, știi că e foarte comodă pentru hoți măsura aceasta și că îmi face impresia că a fost luată pe jumătate în înțelegere cu ei?

Fără îndoială, Pastrini găsi gluma riscantă, căci nu răspunse decât pe jumătate, adresându-se numai lui Franz ca singurei ființe înțelepte cu care se putea înțelege.

— Excelența sa știe că nu e obiceiul să ne apărăm atunci când sunteți atacați de bandiți.

— Cum? exclamă Albert al cărui curaj se revoltă la ideea de a se lăsa jefuit fără a crâcni, cum nu e obiceiul?

— Nu, căci orice apărare ar fi zadarnică. Ce vreți să facem împotriva unei duzini de bandiți, care ies dintr-un șanț, dintr-o cocioabă sau dintr-un apeduct și care ne iau la ochi toți deodată?

— Ei, la dracu, vreau să mă las ucis! exclamă Albert.

Hangiul se întoarse spre Franz cu un aer care voia să spună: Hotărât lucru, Excelență, tovarășul dumneavoastră e nebun.

— Dragul meu Albert, reluă Franz, răspunsul tău e sublim și valorează cât acel *să moară* al bătrânului Corneille: atât numai că, atunci încă Horațiu răspundea astfel, era vorba de salvarea Romei, iar lucrul merita osteneala. Remarcă însă că, întrucât ne privește, e vorba numai de satisfacerea unui capriciu și că ar fi ridicol să ne riscăm viața pentru un capriciu.

— *Per Bacco!* exclamă Pastrini. Bravo, asta înseamnă a vorbi cu judecată.

Albert își turnă un pahar de *lacrima cristi* pe care îl sorbi cu înghițituri mici, mormăind cuvinte neînțelese.

— Ei, jupâne Pastrini, reluă Franz, acum când tovarășul meu s-a liniștit și când dumneata ai putut să prețuiești dispozițiile mele pacifice, spune-mi ce e cu seniorul Luigi Vampa? Este păstor sau nobil? E tânăr sau bătrân? E mărunț sau înalt? Zugrăvește-mi-l pentru că, dacă îl întâlnim cumva în lume ca pe Sbogar sau pe Lara, să-l putem cel puțin recunoaște.

— Nu vă puteți adresa altcuiva mai bine decât mie, Excelență, pentru a căpăta amănunte exacte, căci l-am cunoscut pe Luigi Vampa de copil; iar într-o zi, când eu însumi căzusem în mâna lui mergând de la Ferealtino la

Alatri, și-a amintit, spre norocul meu, de cunoștința noastră veche; m-a lăsat să plec, nu fără a mă dijmui dar, numai după ce mi-a dăruit un ceas foarte frumos și mi-a povestit viața lui.

— Să vedem ceasul, spuse Albert.

Pastrini scoase din buzunar un minunat Breguet purtând numele autorului său, pecetea Parisului și o coroană de conte.

— Poftim, glăsui el.

— Drace! exclamă Albert, te felicit, am și eu unul aproape asemănător... (își scoase ceasul din buzunarul vestei) și m-a costat trei mii de franci.

— Să ascultăm povestea, spuse Franz la rându-i, trăgând un jilt și făcându-i semn lui Pastrini să se așeze.

— Excelențele lor permit? întrebă amfitrionul.

— Ei, la naiba, spuse Albert, nu ești predicator, dragul meu, ca să vorbești în picioare.

Hangiul se așeză, după ce adresa fiecăruia câte un salut respectuos, care avea ca scop să arate că e gata să dea asupra lui Luigi Vampa toate informațiile ce le doreau.

— Ia stai, glăsui Franz oprindu-l pe Pastrini în momentul când acesta deschidea gura; spui că l-ai cunoscut pe Luigi Vampa de copil? Este, va să zică, tânăr?

— De bună seamă că e tânăr, abia avea douăzeci și doi de ani. Oho, e un flăcău care o să ajungă departe, fiți siguri.

— Ce spui, Albert, de asta? E frumos ca la douăzeci și doi de ani să-și facă cineva o reputație, spuse Franz.

— Da, desigur la vârsta asta nici Alexandru, Cezar și Napoleon, care au stârnit oarecare vâlvă în lume, nu erau așa de înaintați.

— Va să zică, reluă Franz adresându-se gazdei, eroul a cărui poveste o vom auzi, nu are decât douăzeci și doi de ani?

— Abia, așa cum am avut onoarea să vă spun.

— Este înalt sau scund?

— De statură mijlocie. Cam ca Excelența sa, spuse amfitrionul, arătându-l pe Albert.

— Mulțumesc de comparație, glăsui acesta, înclinându-se.

— Continuă, jupâne Pastrini, reluă Franz zâmbind de susceptibilitatea prietenului său. Cărei clase din societate îi aparține?

— Era un simplu ciobănaș la fermă contelui de San-Felice, situată între Palestrina și lacul Gabri. Se născuse la Pampinara și intrase la vârsta de cinci ani în serviciul contelui. Părintele său, de asemenea păstor la Anagni, avea o mică turmă a sa și trăia din lâna oilor și din negoțul cu laptele pe care venea să-l vândă la Roma. De copil încă, micul Vampa avea un caracter ciudat. Într-o zi, la vârsta de șapte ani, veni la preotul din Palestrina, rugându-l să-l învețe cititul. Era lucru anevoios, căci tânărul cioban nu putea să-și părăsească turma. Bunul preot venea însă în fiecare zi să țină slujba într-un târgușor sărăcăcios care nu era în stare să plătească un preot și care, neavând nici măcar un nume, era cunoscut sub acela de dell'Borgo. El îi propuse lui Luigi să-i iasă în cale la ora întoarcerii și să-l învețe astfel lecția, înștiințându-l că lecția va fi scurtă și că, prin urmare, va trebui să profite de ea.

Copilul primi cu bucurie.

În fiecare zi Luigi își ducea turma să pască pe drumul dintre Palestrina și Borgo. În fiecare zi, la nouă dimineața, preotul trecea, se așeza pe marginea unui șanț și ciobănașul asculta lecția din cartea de rugăciuni a preotului.

După trei luni știa să citească.

Nu era de ajuns; trebuia acum să învețe să scrie.

Preotul trimise, printr-un profesor din Roma, trei alfabete: unul cu litere mari, unul cu litere potrivite și unul cu litere subțiri și îi arăta că, urmărind alfabetul pe o placă, putea, cu ajutorul unui cui, să învețe să scrie.

În aceeași scară, după ce turma se întorcea la fermă, micul Vampa alergea la lăcătușul din Palestrina, luă un piron, îl căli, îl ciocăni, îl rotunji și făcu din el un fel de stil antic.

Adună a doua zi o provizie de plăci și se apucă de lucru.

După trei luni, știa să scrie.

Uimit de inteligența lui profundă și mișcat de aptitudinea pe care o avea, preotul îi dădu mai multe caiete, un pachet cu pene și un briceag.

O nouă învățătură care însă nu însemna nimic pe lângă cea dintâi. Peste opt zile, mânuia pana așa cum mânuia și stiletul.

Preotul istorisi întâmplarea contelui de San-Felice, care se ținu să-l vadă pe ciobănaș, îl puse să citească și să scrie în fața lui. Apoi îi porunci intendentului să-l așeze la masă cu servitorii și îi dădu doi piaștri pe lună.

Cu banii aceștia, Luigi cumpăra cărți și creioane.

Dovedise la toate obiectele ușurința de imitație pe care o avea și asemenea lui Giotto, copil, desena pe plăci, oile sale, arborii, casele.

Apoi, cu vârful briceagului, începu să creșteze lemnul și să-i dea tot felul de forme. Tot așa începuse Pinelli, sculptorul popular.

O fată de șase sau șapte ani, adică ceva mai mică decât Vampa, păzea și ea oile într-o fermă învecinată cu Palestrina; era orfană, se născuse la Valmontone și o chema Tereza.

Copiii se întâlneau, se așezau alături, își lăsau turmele să se amestece și să pască împreună, vorbeau, râdeau și cântau; apoi, seara, alegeau oile contelui de San-Felice din cârdul oilor baronului de Cervetri și se despărțeau, înapoiindu-se fiecare la ferma lui, cu făgăduiala de a se întâlni din nou a doua zi dimineața.

A doua zi se țineau de cuvânt și creșteau astfel unul lângă altul.

Vampa împlini doisprezece ani și mica Tereza unsprezece.

Într-un timp, instinctele lor naturale se dezvoltau.

În afară de înclinarea pentru artă pe care Luigi o împinsese cât putuse mai departe în singurătatea sa, el avea gluma tristă, accese de înflăcărare, se mânia din nimic și era ironic totdeauna. Nici un băiat din Pampinara, Palestrina sau Valmontone nu putuse, nu numai să exercite vreo influență asupra lui, dar măcar să-i devină tovarăș. Temperamentul său vo-luntar, înclinat totdeauna să pretindă fără ca vreodată să facă vreo concesie, îndepărtă de el orice pornire prietenească, orice demonstrație de simpatie. Singură Tereza comanda cu un cuvânt, cu o privire, cu un gest caracterului acesta întreg, care se încovoia sub mâna unei femei și care, sub mâna oricărui bărbat s-ar fi încordat gata să plesnească.

Tereza era, dimpotrivă, vioaie, sprintenă și voioasă, dar foarte cochetă. Cei doi piaștri pe care intendentul contelui de San-Felice îi dădea lui Luigi, prețul micilor lucrări sculptate pe care le vindea negustorilor din Roma, erau cheltuiți pentru cercei de perle, pentru coliere de sticlă, pentru agrafe de aur. Astfel, grație dărnicii tânărului său prieten, Tereza era cea mai frumoasă și mai elegantă țărăncă din împrejurimile Romei.

Copiii continuară să crească, petrecându-și zilele împreună și lăsându-se în voia instinctelor firii lor primitive. De aceea, în conversațiile, în dorințele, în visurile lor, Vampa se vedea totdeauna căpitan de vapor, general de armată sau guvernatorul unei provincii. Tereza se vedea bogată, îmbrăcată în cele mai frumoase rochii și urmată de servitori în livrea. Apoi,

după ce își petrecuseră toată ziua brodându-și viitorul cu asemenea arabescuri nebune și scânteietoare, se despărțeau, ducându-și fiecare oile în staul și recăzând din înălțimea visurilor, în netrebnicia situației lor adevărate.

Într-o zi, tânărul păstor spuse intendentului contelui că a văzut un lup ieșind din munții Sabiniei și dând târcoale turmei sale. Intendentul îi dădu o pușcă; asta urmărea Vampa.

Întâmplător, pușca era o admirabilă armă de Brescia, zvârlind glonțul ca o carabină englezească; însă, într-o zi, contele răpunând o vulpe rănită, îi sfărâmasă patul și azvârlise pușca la magazie.

Pentru un sculptor ca Vampa, faptul nu însemna o greutate. Examină patul original, calculă ce trebuia schimbat și făcu un alt pat, împodobit cu ornamente așa de minunate încât, dacă ar fi vrut să vândă la oraș numai lemnul, ar fi câștigat, desigur, cincisprezece sau douăzeci de piaștri.

Dar nu-i trecea prin minte așa ceva. O pușcă fusese multă vreme visul tânărului. În toate țările unde independența ia locul libertății, prima nevoie pe care orice inimă tare, orice caracter puternic o încearcă e aceea a unei arme care asigură totdeauna atacul și apărarea și care, făcându-l pe acela ce o poartă cumplit, îl face, deseori și temut.

Din momentul acela, Vampa dăruie toate clipele libere exercițiului cu pușca. Cumpără pulbere și gloanțe și totul deveni pentru el o țință; trunchiul măslinului trist, pipernicit și cenușiu, care creștea pe coastele munților Sabine, vulpea care ieșea din bârlogul ei, seara pentru a începe vânătoarea nocturnă și vulturul care plutea în văzduh. Deveni în curând așa de îndemânatic, încât Tereza își înfrângea frica ce o încercase la început auzind detunătura și se înveseli văzând pe tânărul ei tovarăș cum înfige glonțul puștii acolo unde voia, cu tot atâta precizie, ca și cum l-ar fi înfipt cu mâna.

Într-o seară, un lup ieși într-adevăr, dintr-o pădure de brazi în apropierea căreia tinerii aveau obiceiul să stea; lupul nu făcuse nici zece pași pe câmp și era mort.

Mândru de isprava sa, Vampa îl încarcă pe umeri și-l aduse la fermă.

Toate aceste amănunte îi dădeau lui Luigi o anume reputație în împrejurimile fermei: oriunde se găsește, omul superior își creează o droaie de admiratori. Se vorbea prin partea locului despre tânărul păstor ca despre cel mai îndemânatic, mai puternic și mai brav *contadino* care trăia pe o rază de zece leghe; și, cu toate că, la rândul ei, Tereza era socotită într-un cerc

mai întins drept una dintre cele mai frumoase fete ale Sabiniei, nimeni nu se încumeta să-i spună un cuvânt de dragoste, căci se știa că Vampa o iubește.

Și, cu toate acestea, tinerii nu-și spusese niciodată că se iubesc. Crescuseră alături ca doi arbori care își amestecă rădăcinile sub pământ, cu crengile în aer, cu mireasma la cer; dorința lor de a se vedea era însă aceeași. Dorința devenise o nevoie și ei înțelegeau mai degrabă moartea, decât despărțirea pentru o zi.

Tereza avea șaisprezece ani și Vampa șaptesprezece.

Pe vremea aceea începu să se vorbească mult despre o bandă de tâlhari care se organizau în munții Lepini. Tâlhăria n-a fost niciodată stârpită serios în vecinătatea Romei. Uneori lipsesc căpetenii, dar, când un conducător apare, rareori îi lipsește o bandă.

Celebrul Cucumetto, încolțit în Abruzzi, alungat din regatul Neapolului unde înfruntase un adevărat război, străbătuse Ga-rigliano, ca și Manfred și se refugiase între Sonnino și Iuperno pe malurile Amasinei.

El se îndeletnicea cu reorganizarea unei bande și mergea pe urmele lui Decesaris și Gasparone pe care nădăjduia ca, în curând, să-i întreacă. Numeroși tineri din Palestrina, Frascati și Pampinara dispărură. Lumea fu la început neliniștită de soarta lor, dar se află curând că intraseră în banda lui Cucumetto.

Dupa câțva timp, Cucumetto deveni obiectul atenției generale. Se spuneau despre acest șef de bandiți întâmplări de o îndrăzneală extraordinară și de o brutalitate revoltătoare.

Într-o zi, el răpi o fată, pe fiica inginerului hotarnic din Frosinone. Legile bandiților sunt categorice; o fată aparține mai întâi celui ce o răpește, apoi ceilalți o trag la sorți, astfel că nenorocita servește pentru plăcerile întregii bande, până când tâlharii o părăsesc sau până când ea moare.

Când părinții sunt îndeajuns de bogați s-o răscumpere, se trimite un mesager care tratează răscumpărarea. Capul prizonierului răspunde pentru siguranța emisarului. Dacă răscumpărarea e refuzată, prizoniera e osândită fără apel.

Fata avea un iubit în banda lui Cucumetto, îl chema Carlini.

Recunoscându-l pe tânăr, ea întinse brațele spre el și se crezu salvată. Dar bietul Carlini, văzând-o, își simți inima zdrobită, căci știa ce soartă o așteaptă.

Totuși, pentru că era favoritul lui Cucumetto, pentru că împărtășise cu el timp de trei ani primejdiile, pentru că îi salvase viața coborând cu un foc de pistol un carabinier ce ridicase sabia deasupra capului acestuia, nădăjduia că, el, Cucumetto, va avea oarecare milă.

Îl luă deci pe șef la o parte, în timp ce fata, rezemată de trunchiul unui pin falnic ce se înălța în mijlocul unei poiene din pădure, își acoperise fața cu basmaua pitorească a țărăncilor romane, ferind-o de privirile desfrânate ale bandiților.

Îi istorisi totul, dragostea lui pentru prizonieră, jurămintele lor de credință și cum, în fiecare noapte, de când se aflau prin partea locului, își dădeau întâlnire într-o ruină.

În seara aceea, Cucumetto l-a trimis pe Carlini într-un sat învecinat, astfel că n-a putut să vină la întâlnire, dar Cucumetto se afla întâmplător acolo, spunea el și atunci a răpit-o pe fată.

Carlini își imploră șeful să facă o excepție de hatârul lui și s-o ierte pe Rita, spunându-i că tatăl ei era bogat și va plăti o răscumpărare bună.

Cucumetto păru că se lasă convins de rugămințile prietenului său și îl puse să găsească un păstor pe care să-l poată trimite la Frosinone, la tatăl Ritei.

Atunci, Carlini se apropie voios de fată, îi spuse că e salvată și o îndemnă să scrie părinților ei o scrisoare prin care să-i anunțe ce s-a întâmplat și să le comunice că răscumpărarea ei a fost fixată la trei sute de piaștri.

Li se acorda un termen de douăsprezece ceasuri, adică până a doua zi, la nouă dimineața.

După ce scrisoarea a fost făcută, Carlini o luă numaidecât și alergă în căutarea unui mesager. Găsi un tânăr păstor care își închidea turma. Mesagerii firești ai bandiților sunt ciobanii, care trăiesc între oraș și munte, între viața sălbatică și viața civilizată.

Tânărul cioban porni numaidecât, făgăduind că până într-un ceas va fi la Frosinone.

Carlini se înapoie plin de bucurie la iubita lui să-i anunțe vestea cea bună. Găsi banda în poiană, unde se ospăta cu voioșie din proviziile pe care bandiții le luau de la țărani sub formă de tribut. Căută zadarnic printre comesenii veseli pe Cucumetto și pe Rita.

Întrebă unde sunt; bandiții răspunseră cu un hohot de râs. O sudoare rece se prelinse pe fruntea lui Carlini și simți o încrâncenare a neliniștii.

Repetă întrebarea. Un comesean umplu un pahar cu vin de Orvietto și i-l întinse spunând:

— În sănătatea viteazului Cucumetto și a frumoasei Rita.

În momentul acela, lui Carlini i se păru că aude un strigăt de femie. Ghici totul. Luă paharul, îl aruncă în fața celui care i-l întindea și se năpusti în direcția strigătului.

La o sută de pași de acolo, în spatele unui tufiș, o găsi pe Rita leșinată în brațele lui Cucumetto.

Când îl zări pe Carlini, Cucumetto se ridică ținând câte un pistol în fiecare mână.

Bandiții se priviră o clipă: unul cu zâmbetul desfrâului pe buze, altul, cu paloarea morții pe frunte.

S-ar fi crezut că, între cei doi se va întâmpla ceva groaznic. Puțin câte puțin însă, trăsăturile lui Carlini se destinseră. Mâna pe care o dusesse la unul din pistoalele de la brâu căzu moale de-a lungul trupului. Rita stătea culcată între ei. Luna lumina scena.

— Ei, ai îndeplinit misiunea pe care ți-ai luat-o? îl întrebă Cucumetto.

— Da, căpitane, răspunse Carlini și mâine înainte de nouă părintele Ritei va fi aici cu banii.

— Bravo. Până atunci o să petrecem o noapte veselă. Fata este încântătoare și ai într-adevăr gusturi bune, meștere Carlini. De aceea, pentru că nu sunt egoist, ne vom înapoia la tovarășii noștri și vom trage la sorți cui să aparțină acum.

— Așadar, ești hotărât s-o lași în voia legii comune? întrebă Carlini.

— De ce aș face o excepție pentru ea?

— Crezusem că după ruga mea...

— Și ce ești tu mai mult decât ceilalți?

— Adevărat.

— Fii însă pe pace, reluă Cucumetto râzând, mai curând sau mai târziu îți va veni și ție rândul.

Dinții lui Carlini se încleștară să se sfărâme.

— Haide, vii? îl chemă Cucumetto, făcând un pas spre tovarăși.

— Te urmez...

Cucumetto se depărtă fără să-l piardă pe Carlini din ochi, căci se temea, desigur, să nu-l lovească pe la spate. Dar nimic din bandit nu trăda o intenție dușmănoasă. El stătea în picioare, cu brațele pe piept, lângă Rita, care era tot leșinată. Cucumetto se gândi o clipă că tânărul o va lua în brațe și va fugi cu ea. Prea puțin îi păsa însă acum: avusese de la Rita ceea ce a vrut, iar cât privește banii, trei sute de piaștri împărțiți bandei însemnau o sumă așa de mică încât nu se prea sinchisea. Își continuă deci drumul spre poiană, dar spre marea lui mirare, Carlini sosi aproape o dată cu el.

— Să tragem, să tragem la sorți! strigară bandiții zărintu-l pe șef. Și ochii tuturor scânteiară de beție și de pofte, în timp ce flacăra jarului zvârlea asupra lor o lumină roșiatică, făcându-i să semene cu demonii.

Cererea lor era dreaptă; de aceea șeful făcu din cap un semn, anunțând că este de acord. Puseră toate numele într-o pălărie — numele lui Carlini împreună cu ale celorlalți — iar cel mai tânăr din bandă scoase din urna improvizată un bilețel.

Bilețelul conținea numele lui Diavolaccio, acela care închinase în sănătatea șefului și căruia Carlini îi răspunsese aruncându-i paharul în obraz. Printr-o rană lată, deschisă de la tâmplă la gură, sângele îi curgea în valuri.

Văzându-se favorizat de noroc, Diavolaccio scoase un hohot de râs.

— Căpitane, spuse el, Carlini nu a vrut adineauri să bea în sănătatea ta. Propune-i să bea într-a mea, va avea poate mai mult respect pentru tine decât pentru mine.

Fiecare se aștepta la o explozie din partea lui Carlini; dar, spre marea mirare a tuturor, el luă un pahar într-o mână, o sticlă în cealaltă, apoi umplând paharul:

— În sănătatea ta, Diavolaccio! spuse el cu voce absolut liniștită și dădu pe gât conținutul, fără ca mâna să-i tremure.

Pe urmă, așezându-se lângă foc:

— Partea mea de mâncare, spuse, cursa pe care am făcut-o mi-a stârnit pofta!

— Trăiască Carlini! strigară tâlharii.

— Bravo, iată ce înseamnă să privești lucrurile ca un tovarăș bun.

Și toți refăcură cercul în jurul focului în timp ce Diavolaccio se îndepărta.

Carlini mânca și bea ca și cum nimic nu se întâmplase. Bandiții îl priveau cu mirare, neînțelegând nimic din nepăsarea lui, când auziră dinapoia lor răsunând pe pământ un pas greoi. Întoarseră capul și-l zăriră pe Diavolaccio ținând-o pe fată în brațe. Capul ei era răsturnat, iar părul lung îi atârna până la pământ. Pe măsură ce intrau în raza de lumină proiectată de foc, se zărea paloarea fetei și paloarea banditului.

Apariția avea ceva ciudat și solemn, încât se ridicară toți, afară de Carlini, care rămase jos continuând să bea și să mănânce, ca și cum în jurul său nu s-ar fi întâmplat nimic.

Diavolaccio continua să înainteze, în tăcerea cea mai profundă și o depuse pe Rita la picioarele căpitanului.

Atunci, toată lumea putu să vadă cauza palorii fetei și a palorii banditului: Rita avea un cuțit înfipt până în prăsele sub sânul stâng.

Toate privirile se îndreptară asupra lui Carlini: teaca era goală la brâul lui.

— Aha, spuse șeful, pricep acum de ce Carlini a rămas în urmă.

Orice fire sălbatică poate să înțeleagă o faptă mare; deși poate nici unul dintre bandiți n-ar fi făcut ce făcuse Carlini, toți înțeleseseră ce făcuse el.

— Ei, spuse Carlini ridicându-se la rându-i și apropiindu-se de cadavru cu mâna pe pistol, mai e cineva care îmi râvnește femeia?

— Nu, spuse șeful, este a ta!

Atunci, Carlini o luă în brațe și o scoase din cercul de lumină pe care îl proiecta flacăra focului.

Cucumetto orându-i ca de obicei santinelele, iar bandiții se culcară, înfășurați în mantale, în jurul jarului.

La miezul nopții, santinela dădu alarma și într-o clipă șeful și tovarășii săi săriră în picioare.

Tatăl Ritei venea chiar el să aducă răscumpărarea.

— Uite, îi spuse el lui Cucumetto, întinzând o pungă cu bani, uite trei sute de pistoli. Dă-mi copila!

Dar fără să pună mâna pe bani, șeful îi făcu semn să-l urmeze. Bătrânul se supuse. Se depărtară amândoi sub copaci, printre crengile străbătute de razele lunii. În sfârșit, Cucumetto se opri întinzând brațul și arătând bătrânului două făpturi ghemuite la tulpina unui copac:

— Cere-o pe fiica ta lui Carlini, spuse; îți va da socoteală el. Și se înapoie la tovarășii săi.

Bătrânul rămase nemișcat, cu ochii fiși. Simțea că deasupra capului său plutește o nenorocire necunoscută, imensă, nemaipomenită.

Făcu, în sfârșit, câțiva pași spre grupul inform.

Auzind zgomotul pe care bătrânul îl făcea înaintând spre el, Carlini înălță capul, iar formele ambelor făpturi începură să se arate mai lămurite ochilor bătrânului.

O femeie stătea culcată pe pământ, cu capul pe genunchii unui bărbat aplecat deasupra ei. Ridicându-se, bărbatul a descoperit chipul femeii pe care o ținea strâns, la piept. Bătrânul își recunoscuse fiica, iar Carlini îl recunoscuse pe bătrân.

— Te așteptam, îi spuse banditul tatălui Ritei.

— Mișelule, strigă bătrânul, ce ai făcut?

Și privea cu groază la Rita, palidă, nemișcată, însângерată, cu un cuțit în piept.

O rază de lună cădea asupra ei luminând-o cu o licărire alburie.

— Cucumetto a violat-o pe fiica ta, spuse banditul, iar pentru că eu o iubeam, am ucis-o; căci, după el, ea urma să servească de jucărie întregii bande.

Bătrânul nu rosti un cuvânt, deveni doar palid ca un spectru.

— Acum, glăsui Carlini, dacă am greșit, răzbun-o.

Smulse cuțitul din pieptul fetei și, ridicându-se, îl oferă cu o mână bătrânului, în timp ce cu cealaltă își desfăcea veșmântul și înfățișa pieptul gol.

— Ai făcut bine, îi spuse bătrânul cu glas înăbușit. Îmbrățișează-mă, fiul meu.

Carlini se aruncă plângând în brațele părintelui iubitei. Erau primele lacrimi pe care le vărsa omul acesta sângeros.

— Acum, îi spuse bătrânul lui Carlini, ajută-mă să-mi îngrop copila.

Carlini căută două unelte, iar tatăl și iubitul începură să scobească pământul la tulpina unui stejar ale cărui crengi stufoase vor acoperi mormântul fetei.

După ce mormântul fu săpat, bătrânul o îmbrățișă cel dintâi, pe urmă o îmbrățișă tânărul, luând-o unul de picioare, altul de spate, o coborâră în groapă.

Îngenuncheară de o parte și de alta și spuseră rugăciunile pentru morți. Pe urmă zvârliră pământul peste cadavru, până când groapa se acoperă.

— Îți mulțumesc, fiul meu, spuse bătrânul. Acum lasă-mă singur.

— Dar... murmură acesta.

— Lasă-mă, îți poruncesc.

Carlini se supuse. Se duse la tovarășii săi, se înfășură în manta și păru în curând că doarme tot așa de profund ca și ceilalți.

Hotărâseră în ajun să schimbe tabăra. Cu un ceas înainte de ziuă, Cucumetto își trezi oamenii și dădu ordine de plecare. Dar Carlini nu vru să părăsească pădurea, fără a ști ce a devenit părintele Ritei.

Se îndreptă spre locul unde îl lăsase. Îl găsi pe bătrân spânzurat de una din crengile stejarului care adumbrea mormântul fiicei sale. Făcu atunci deasupra cadavrului unuia și deasupra mormântului celeilalte, jurământul că-i va răzbuna. Nu putu însă să-și țină jurământul, căci peste două zile, într-o întâlnire cu carabinieri romani fu ucis. Însă bandiții se mirară că stând cu fața spre inamic, el primise un glonț între umeri. Uimirea încetă când un bandit atrase tovarășilor săi atenția că Cucumetto se găsea la zece pași în urma lui Carlini când acesta căzuse. În dimineața plecării din pădurea de la Frosinone, el îl urmărise pe Carlini în întuneric, îi auzise jurământul și, prevăzător, i-o luase înainte.

Se mai povesteau în legătură cu teribilul șef de bandă alte zece întâmplări nu mai puțin curioase decât aceasta.

Astfel, de la Fondi până la Perusa, toată lumea tremura la auzul numelui de Cucumetto.

Întâmplările acestea fuseseră de multe ori subiect de conversații între Luigi și Tereza.

Fata tremura cumplit auzind povestirile; Vampa o liniștea însă cu un zâmbet, izbindu-și arma care slobozea așa de bine glonțul; apoi, dacă ea nu se liniștea, îi arătă la o sută de pași un corb cățarat pe o creangă uscată, îl lua la ochi, descărca pușca și pasărea cădea izbită, la piciorul copacului.

Vremea se scurgea. Între timp, tinerii hotărâseră că se vor căsători când au să împlinească Vampa douăzeci de ani și Tereza nouăsprezece.

Erau amândoi orfani și nu trebuiau să ceară permisiunea decât stăpânului lor. O ceruseră și o căpătaseră.

Într-o zi, pe când vorbeau despre proiectul lor, auziră două sau trei focuri de pușcă; apoi, deodată, un om ieși din pădurea lângă care tinerii își țineau de obicei turmele la păscut și alergă spre ei.

Când ajunse în apropierea lor, le spuse:

— Sunt urmărit, puteți să mă ascundeți?

Tinerii își dădură seama călugărul era un bandit; dar între țăranul și banditul roman există o simpatie înăscută, datorită căreia primul e totdeauna gata să vină în ajutorul celui de al doilea.

Fără să spună un cuvânt, Vampa alergă la piatra care astupa intrarea peșterii lor. Dând la o parte piatra, făcu semn fugarului să se refugieze în adăpostul necunoscut, puse piatra la loc și se așază din nou lângă Tereza.

Numaidecât, patru carabinieri călări apărură la marginea pădurii; trei păreau în căutarea fugarului, al patrulea târa de gât un bandit prizonier.

Cei trei carabinieri scotociră locul dintr-o ochire, îi zăriră pe tineri, alergară la ei în galop și-i cercetară.

Ei nu văzuseră nimic.

— Păcat, spuse brigadierul, căci cel pe care-l căutăm este șeful.

— Cucumetto? nu se putură opri să exclame într-un glas Luigi și Tereza.

— Da, răspunse brigadierul. Și deoarece pe capul lui e pus un preț de o mie de taleri romani, vi s-ar fi convenit vouă cinci sute dacă ne dădeți ajutor să-l prindem.

Tinerii schimbă o privire. Brigadierul nădăjdui o clipă. Cinci sute de taleri romani înseamnă trei mii de franci și trei mii de franci sunt o avere pentru doi bieți orfani care vor să se căsătorească.

— Da, păcat, spuse Vampa, însă nu l-am văzut.

Carabinierii răscoliră ținutul în fel și chip, dar degeaba. Apoi rînd pe rînd, dispărură.

Vampa se duse atunci să tragă bolovanul și Cucumetto ieși. El îi văzuse prin crăpăturile porții de granit pe tineri stînd de vorbă cu carabinieri, bănuise subiectul conversației lor, citise pe chipul lui Luigi și al Terezei hotărârea de a nu-l preda și scoase din buzunar o pungă plină de aur, oferindu-le-o.

Dar Vampa înălță capul cu mândrie, ochii Terezei scânteiară, însă, gîndindu-se la bijuteriile scumpe și la veșmintele frumoase pe care ar putea să le cumpere cu punga plină de aur.

Cucumetto era un diavol foarte iscusit. El luase forma unui bandit, în loc s-o ia pe aceea a unui șarpe. Îi surprinse privirea, recunoscă în Tereza o vrednică fiică a Evei și reintră în pădure, întorcînd de mai multe ori capul, sub pretextul că își salută liberatorii.

Trecură mai multe zile fără să-l mai vadă pe Cucumetto, fără să mai audă de el.

Capitolul **XXXIV** Vampa

— Se apropia timpul carnavalului, continuă Pastrini. Conte de San-Felice anunță un mare bal mascat, unde cea mai elegantă lume a Romei fu invitată.

Tereza ținea foarte mult să vadă balul. Luigi ceru protectorului său intendentul, îngăduința, pentru ca și pentru el, de a asista, ascunși printre servitorii casei. Îngăduința le fu acordată.

Balul era dat de conte mai mult pentru a face plăcere fiicei sale, Carmela, pe care o adora.

Carmela avea exact vârsta și statura Terezei, iar Tereza era cel puțin tot așa de frumoasă ca și Carmela.

În seara balului, Tereza își puse cea mai frumoasă toaletă, cele mai scumpe agrafe, mărgelile cele mai strălucitoare. Purta costumul femeilor din Frascati.

Luigi purta îmbrăcămintea de sărbătoare, atât de pitorească a țaranului roman.

Se amestecară amândoi, așa cum li se îngăduise, printre servitori și țărani.

Petrecerea era minunată. Nu numai că vila era luminată strălucitor, dar mii de lanterne colorate atârnav prin arborii grădinii. De aceea, în curând invitații se revărsară pe terase, pe alei.

La fiecare răspântie erau o orchestră, bufete și răcoritoare; lumea se oprea, cadriluri se formau și se dansa acolo unde îi plăcea fiecăruia să danseze.

Carmela era îmbrăcată ca o femeie din Sonnino. Boneta îi era brodată numai cu perle, agrafele din păr erau din aur și diamante, cordonul de mătase turcească, cu flori mari, brodate, surtucul și fusta de cașmir, șorțul de muselină indiană, nasturii corsetului din pietre scumpe.

Alte două tovarăşe ale sale erau îmbrăcate, una ca o femeie din Nettuno, cealaltă, ca o femeie din Riceia.

Patru tineri aparţinând celor mai bogate şi mai nobile familii din Roma le însoţeau, cu acea libertate italiană care nu-şi găseşte perechea în nici o altă ţară din lume: erau, la rândul lor, îmbrăcaţi ca ţărani din Albano, Vallettri, Civita-Castellana şi Sora.

Se înţelege că veşmintele acestor ţărani ca şi veşmintele ţărăncilor scânteiau de aur şi pietre scumpe.

Carmelei îi veni ideea de a face un cadril, dar lipsea o femeie. Privi în jur, însă nici una dintre invitate nu avea un costum la fel cu al ei şi cu al tovarăşelor sale. Conte de San-Felice i-o arătă, printre ţărănci, pe Tereza, care se sprijinea de braţul lui Luigi.

— Îmi dai voie, tată? întrebă Carmela.

— Nici vorbă, răspunse contele. Nu ne aflăm în carnaval?

Carmela se plecă spre tânărul care o însoţea vorbind şi îi spuse câteva cuvinte, arătându-i-o pe fată cu degetul.

Tânărul urmări cu ochii mâna frumoasă care îi servea de călăuză, făcu un gest de supunere şi veni la Tereza s-o invite la cadrilul condus de fiica contelui.

Tereza îşi simţi figura învăpăiată de o flacără. Îl cercetă cu privirea pe Luigi: nu exista putinţă de refuz. Luigi lăsă încetişor braţul Terezei şi Tereza, îndepărtându-se cu elegantul cavalier, intră tremurând în cadrilul aristocratic.

Desigur că, în ochii unui artist, veşmântul exact şi sobru al Terezei ar fi avut cu totul alt caracter decât acela al Carmelei şi al tovarăşilor ei, dar Tereza era o fată frivolă şi cochetă. Broderiile muselinei, florile cordonului, strălucirea caşmirului o uluiau, răsfrângerea safirelor şi a diamantelor îi lua mintea. La rândul ei, Luigi simţea născând în el un simţământ necunoscut: o durere înăbuşită îi muşca parcă inima, iar de acolo alergia înfiorată prin vine şi pune stăpânire pe tot corpul. Urmări din ochi cele mai neînsemnate mişcări ale Terezei şi ale cavalierului, când mâinile li se atingeau, simţea parcă ameteţi, arterele îi zvâcneau cu violenţă, iar în urechi părea că îi răsună bătaia unui clopot. Când îşi vorbeau, cu toate că Tereza asculta sfioasă, cu ochii coborâţi, palavrele cavalierului ei, — dar pentru că Luigi citea în ochii înflăcăraţi ai tânărului că palavrele acestea erau complimente, i se părea că pământul se învârteşte cu el şi că toate vocile iadului îi suflă idei

de crimă și de asasinat. Atunci, temându-se să nu se lase dus de nebunia sa, se agăță cu o mână de bolta lângă care stătea, iar cu cealaltă strângea convulsiv pumnul cu prăsele sculptate, pe care îl ținea la brâu și pe care, fără să-și dea seama, îl scotea din când în când din teacă. Luigi era gelos; simțea că, dusă de firea ei cochetă și trufașă, Tereza putea să-i scape.

Și totuși, tânăra țărăncă, sfinxă și aproape speriată la început —, își venise curând în fire. Am spus că Tereza era frumoasă. Nu am spus totul; Tereza era grațioasă, grația aceea sălbatică, mult mai puternică decât grația noastră schimonosită și afectată.

Avu aproape onorurile cadrilului: dar dacă ea a pizmuit-o pe fiica contelui San-Felice, n-am îndrăzni să spunem că, la rândul ei, Carmela nu era geloasă de ea.

De aceea frumosul cavaler o readuse cu multe complimente la locul de unde a luat-o și unde Luigi o aștepta.

În două sau trei rânduri, în timpul contradansului, fata îi zvârlise o privire și, de fiecare dată, îl văzuse palid, cu trăsăturile crispate. Ba, într-un rând, lama cuțitului pe jumătate tras din teacă îi luase ochii ca un fulger sinistru. De aceea, aproape tremurând, ea reluă brațul iubitului.

Cadrilul avusese cel mai mare succes și era vădit că se vorbea de repetarea lui; se împotrivea numai Carmela. Dar contele de San-Felice își rugă cu atâta gingășie fiica încât, în cele din urmă, ea consimți.

Îndată, un cavaler înaintă s-o invite pe Tereza, fără de care contradansul nu putea să aibă loc, dar fata dispăruse.

Într-adevăr, Luigi nu se simțise în stare să îndure încă o încercare și, pe jumătate cu binele, pe jumătate cu forța, o trăsese pe Tereza într-un alt punct al grădinii. Tereza cedase fără să vrea. Ea văzuse însă din figura tulburată a tânărului și înțelese din tăcerea lui întretăiată de tresăriri nervoase că ceva ciudat se petrecea într-însul. Nu era scutită nici ea de o frământare lăuntrică și, fără să fi făcut totuși ceva rău, pricepea că Luigi avea dreptul s-o dojenească. Pentru ce? Nu știa. Simțea, cu toate acestea, că muștrările ar fi fost meritate. Totuși, spre marea uimire a Terezei, Luigi rămase mut și nici un cuvânt nu-i întredeschise buzele cât ținu serata. Numai după ce frigul nopții izgoni musafirii din grădini și după ce ușile vilei se închiseră, oaspeții urmând să petreacă înăuntru, el o duse pe Tereza acasă; apoi, când ea se pregătea să intre, o întrebă:

— Tereza, la ce te gândeai când dansai în fața tinerei contese de San-Felice?

— Mă gândeam, răspunse fata cu toată sinceritatea sufletului ei, că aș da jumătate din viață să am o îmbrăcămintă ca aceea purtată de ea.

— Și ce îți spunea cavalerul?

— Că n-ar atârna decât de mine s-o am și că n-aș avea de spus decât un cuvânt pentru aceasta.

— Avea dreptate, răspunse Luigi. O dorești într-adevăr, cu înflăcărea de care spui?

— Da.

— Ei bine, o s-o ai.

Fata înălță capul cu uimire, dar figura lui era așa de posomorâtă și de grozavă, încât cuvântul îi îngheță pe buze. De altminteri, spunând acestea, Luigi se depărtase. Tereza îl urmări din ochi, în noapte, cât putu să-l zărească, apoi, după ce dispăru, intră la ea, oftând.

În noaptea aceea, se întâmplă un mare eveniment, fără îndoială, din imprudența vreunui servitor care uitase să stingă luminile. Focul se aprinse la vila San-Felice chiar în dependințele apartamentului frumoasei Carmela. Trezită în toiul nopții de lumina flăcărilor, ea sărise din pat, se înfășurase în capot și încercase să fugă pe ușă, dar coridorul prin care trebuia să treacă era pradă incendiului. Atunci reintrase în cameră răcnind după ajutor, când, deodată, fereastra aflată la douăzeci de picioare de pământ se deschisese. Un tânăr țaran dăduse buzna în apartament, o luase în brațe și, cu o putere și o agilitate supraomenească, o transportase pe iarba peluzei, unde a leșinat. Când și-a venit în fire, tatăl ei se afla lângă ea. O înconjurau toți servitorii, dându-i ajutoare. Arsese o aripă întreagă a vilei dar n-avea importanță, de vreme ce Carmela era sănătoasă și teafără.

Salvatorul ei fu căutat pretudindeni, dar el nu se mai arătă. Toată lumea fu întrebată, însă nimeni nu îl văzuse. Carmela fusese așa de tulburată, încât nu-l recunoscuse.

De altminteri, deoarece contele era fabulos de bogat, paguba pricinuită de flăcări însemna prea puțin pentru el, exceptând pericolul prin care trecuse Carmela și care, prin felul miraculos al salvării ei, i se păruse mai degrabă o nouă favoare a Providenței, decât o nenorocire adevărată.

A doua zi, la ceasul obișnuit, tinerii se regăsiră în marginea pădurii. Luigi venise cel dintâi. O întâmpină pe fată cu multă voioșie, părând că a

uitat cu totul scena din ajun. Tereza era vădit îngândurată, dar, văzându-l pe Luigi bine dispus, arătă la rându-i nepăsarea zglobie care era caracteristică felului ei de a fi când nimic n-o tulbura.

Luigi o luă de braț și o conduse până la intrarea peșterii. Aici se opri. Înțelegând că era vorba de ceva neobișnuit, fata îl privi țință.

— Tereza, spuse Luigi, mi-ai spus aseară că ai da totul ca să ai o îmbrăcăminte la fel cu cea a fiicei contelui.

— Da, răspunse Tereza uimită, dar eram nebună, când am rostit aceasta.

— Și eu ți-am răspuns: bine, o vei avea.

— Da, spuse fata, a cărei uimire creștea la fiecare cuvânt al lui Luigi, dar de bună seamă că ai răspuns astfel, ca să-mi faci plăcere.

— Nu ți-am făgăduit niciodată nimic pe care să nu ți-l fi dat, Tereza, spuse Luigi cu trufie. Intră în peșteră și îmbracă-te. Dădu piatra la o parte și-i arătă Terezei peștera luminată de două lumânări care ardeau de o parte și de alta a unei oglinzi minunate; pe masa grosolană, cioplită de Luigi, se găseau colierul de perle și agrafele de diamante; pe un scaun, alături, era restul îmbrăcămintei. Tereza scoase un strigăt de bucurie și, fără să se intereseze de unde venea îmbrăcămintea, fără să mai zăbovească mulțumindu-i lui Luigi, dădu buzna în peștera transformată în cabinet de toaletă. În urma ei Luigi împinse piatra la loc, căci zărise pe creasta unui mic dâmb, din cauza căruia — din locul unde se găsea el — Palestrina nu putea să se vadă, un călător călare. Acesta se oprise o clipă, parcă nesigur de drum, profilându-se pe azurul cerului cu acea precizie de contur caracteristică depărtărilor din ținuturile meridionale.

Zărindu-l pe Luigi, călătorul își îndemnă calul în galop spre el.

Luigi nu se înșelase; călătorul care mergea de la Palestrina la Tivoli era nelămurit asupra drumului.

Tânărul i-l arătă, dar, pentru că la un sfert de milă mai încolo drumul se despărțea în trei poteci și pentru că, ajuns la aceste trei poteci călătorul putea să se rătăcească din nou, îl rugă pe Luigi să-i servească de călăuză.

Luigi își scoase mantaua și o așeză pe pământ, își aruncă pe umeri carabina și, ușurat de veșmântul greoi, o luă înaintea călătorului cu pasul repede al munteanului pe care pasul unui cal abia poate să-l urmeze.

În zece minute, Luigi și călătorul fură la răspântia indicată de tânărul păstor.

Când ajunseră aici, el întinse cu un gest măreț, ca de împărat, mâna spre cărarea pe care călătorul trebuia s-o urmeze.

— Acesta e drumul dumneavoastră, Excelență, spuse el. Acum n-o să vă mai rătăciți.

— Primește-ți răsplata, zise călătorul, dăruindu-i tânărului păstor câteva monede.

— Mulțumesc, spuse Luigi trăgându-și mâna, eu fac un serviciu, nu-l vând.

— Dar, dacă refuzi o plată, primești cel puțin un cadou? întrebă călătorul care părea de altminteri obișnuit cu diferența între slugărnicia omului de la oraș și mândria țăranului.

— A, da, asta e altceva.

— Atunci, spuse călătorul, ia acești doi țechini venețieni și dă-i logodnicei tale ca să-și facă din ei o pereche de cercei.

— Iar dumneavoastră luați pumnalul acesta, spuse tânărul păstor; nu veți găsi altul cu prăsele mai bine sculptate, de la Albano până la Civita-Castellana.

— Primesc, răspuse călătorul; dar în cazul acesta eu sunt îndatoratul tău, căci pumnalul prețuiește mai mult de doi țechini.

— Pentru un negustor, poate, dar pentru mine care l-am sculptat singur, el prețuiește abia un piastru.

— Cum te cheamă? întrebă călătorul.

— Luigi Vampa, răspuse păstorul cu aerul cu care ar fi răspuns Alexandru, regele Macedoniei. Dar pe dumneavoastră?

— Eu, spuse călătorul, mă numesc Simbad marinarul.

Franz d'Epinay scoase un strigăt de uimire.

— Simbad marinarul? întrebă el.

— Da, reluă povestitorul, acesta e numele pe care călătorul i l-a spus lui Vampa.

— Ei, dar ce ai împotriva acestui nume? întrerupse Albert. E un om foarte frumos, iar aventurile acestui domn m-au amuzat, trebuie să mărturisesc, foarte mult în tinerețea mea.

Franz nu stăruie. Numele de Simbad marinarul trezise într-însul, așa cum ați înțeles, o lume întreagă de amintiri, așa cum trezise în ajun numele contelui de Monte-Cristo.

— Continuă, spuse el gazdei.

— Vampa băgă cu dispreț cei doi țechini în buzunar și se înapoie agale pe drumul pe care venise. Ajungând la două sau trei sute de pași de peșteră, i se păru că aude un strigăt. Se opri ascultând. După o clipă, își auzi numele pronunțat, lămurit. Strigătul venea dinspre peșteră.

Se năpusti ca o căprioară armându-și pușca din fugă și ajunse în mai puțin de un minut pe coama dâmbului din fața aceluia unde îl zărise pe călător.

Aici, strigătul "Ajutor!" ajunse la el mai lămurit.

Își aruncă ochii asupra spațiului pe care-l domina; un bărbat o răpea pe Tereza, asemenea centaurului Nessus. Omul care se îndrepta spre pădure era la trei sferturi de drum, între peșteră și pădure. Vampa măsoara intervalul; omul avea cel puțin două sute de pași înaintea lui, astfel că nu exista chip să-l ajungă mai înainte ca acesta între în pădure.

Tânărul păstor se opri ca și cum picioarele sale ar fi prins rădăcini. Își sprijini patul puștii de umăr, înălță încetișor țeava în direcția răpitorului, îl ochi o clipă și trase. Răpitorul se opri scurt: genunchii i se încovoieară și căzu, târând-o în cădere și pe Tereza. Dar Tereza se ridică îndată. Fugarul rămase culcat, zbatându-se în zvârcolirile agoniei.

Vampa se năpusti îndată spre Tereza, căci, la zece pași de muribund, picioarele ei se frânseră și căzu în genunchi. Tânărul se temea ca nu cumva glonțul care îl răpusesse pe inamic s-o fi rănit și pe logodnică. Din fericire nu avea nimic, singură groaza paralizase puterile Terezei. După ce Luigi se încredință că ea era teafără se îndreptă spre rănit. Acesta își dăduse sufletul cu pumnii încheștați, cu gura contractată de durere, cu părul zbârlit sub sudoarea agoniei. Ochii lui rămăseseră deschiși și amenințători.

Vampa se apropie de cadavru și îl recunoscă pe Cucumetto.

Din ziua când banditul fusese salvat de cei doi tineri el se îndrăgostise de Tereza și jurase că fata va fi a lui. Din ziua aceea o spionase și, profitând de momentul când iubitul ci a lăsat-o singură pentru a arăta călătorului drumul, o răpise și o credea a lui, dar glonțul lui. Vampa, călăuzit de ochirea sigură a tânărului păstor, îi străpunsese inima.

Vampa îl privi o clipă fără ca emoția cea mai mică să se trădeze pe chipul lui, în timp ce Tereza, tremurând încă, nu îndrăznea să se apropie de banditul mort decât cu pași mărunți și aruncă șovăind o privire asupra cadavrului, peste umărul iubitului ei.

După o clipă Vampa se întoarse spre fată:

— Aha, spuse, te-ai îmbrăcat, acum e rândul meu să mă gătesc.

Tereza era îmbrăcată din creștet până în tălpi cu îmbrăcămintea fiicei contelui de San-Felice.

Vampa luă corpul lui Cucumetto în brațe, îl duse în Peșteră, în timp ce Tereza rămânea acum afară.

Dacă un al doilea călător ar fi trecut atunci, el ar fi văzut ceva ciudat: o păstoriță păzindu-și oile cu o rochie de cașmir, cu cercei și colier de perle, cu agrafe de diamante și cu nasturi de safire, smaralde și rubine. Fără îndoială, s-ar fi crezut din nou în epoca lui Florian și ar fi afirmat, înapoindu-se la Paris, că a întâlnit păstorița Alpilor la poalele munților Sabini.

După un sfert de ceas, Vampa ieși din peșteră. Costumul lui nu era mai puțin elegant, în genul său, decât al Terezei. Avea o haină de catifea purpurie, cu nasturi de aur cizelat, o vestă de mătase acoperită cu broderii, o eșarfă romană înnodată în jurul gâtului, o cartușieră de aur și mătase roșie-verde, pantaloni azurii de catifea, prinși sub genunchi cu paftale de diamante, ghete din piele de căprioară împeștrite cu mii de arabescuri și o pălărie de care fâlfâiau agățate panglici multicolore. Două ceasuri îi atârnavă la brâu și un pumnal era înfipt în cartușieră. Tereza scoase un strigăt de admirație. Cu îmbrăcămintea aceasta, Vampa semăna unei picturi de Leopold Robert sau Schnetz.

Îmbrăcase costumul complet al lui Cucumetto.

Tânărul observă efectul pe care îl producea asupra logodnicei sale și un zâmbet de mândrie îi înflori pe buze.

— Acum, îi spuse el Terezei, ești gata să împărți soarta cu mine, oricare ar fi aceasta?

— O, da! strigă fata cu entuziasm.

— Să mă urmezi oriunde am să merg?

— Până la capătul lumii.

— Atunci, ia-mă de braț și să plecăm, căci n-avem timp de pierdut.

Fata își trecu brațul pe sub al iubitului, fără măcar să-l întrebe unde o duce, căci, în momentul acela, el i se părea frumos, mândru și puternic ca un zeu.

Intrară în pădure. Se înțelege că toate potecile muntelui erau cunoscute de Vampa; merse deci prin pădure fără să șovăiască o clipă, deși nu era nici

un drum croit, dar recunoscând calea ce trebuia urmată după arbori și tufișuri. Merseră astfel vreun ceas și jumătate.

Ajunseră în locul cel mai umbros al pădurii. Un pârau cu albia secată ducea într-o cheie de munte, adâncă. Vampa o luase pe drumul acesta ciudat care, strâns între două maluri și întunecat de umbra deasă a pinilor, părea, cu excepția povârnișului mai blând, poteca Infernului despre care vorbește Virgiliu.

Tereza, cuprinsă iarăși de temeri, văzând înfățișarea locului acela sălbatic și pustiu, se strângea lângă călăuza ei fără să spună un cuvânt. Dar, pentru că îl vedea calcând mereu cu pași egali, iar pe figura lui se răsfrângea o liniște profundă, avea puterea să-și ascundă emoția.

Deodată, la zece pași de ei, un om păru că se deslipește de lângă un copac dinapoia căruia stătea ascuns și îl luă pe Vampa la ochi.

— Nici un pas mai mult! strigă el, altminteri ești mort.

— Haida, de, spuse Vampa, ridicând mâna cu un gest de dispreț în timp ce Tereza, nemaităinuindu-și groaza, se strângea într-însul — de când se sfâșie lupii între ei?

— Cine ești tu? întrebă santinela.

— Eu sunt Luigi Vampa, ciobanul de la ferma San-Felice.

— Ce vrei?

— Vreau să vorbesc cu tovarășii tăi, care se află în poiana Rocca Bianca.

— Atunci urmează-mă, spuse santinela, sau, mai bine zis, de vreme ce cunoști locul, mergi înainte.

Vampa zâmbi cu dispreț văzând măsura de precauție a banditului. O luă înainte, cu Tereza și își continuă drumul cu același pas apăsător, liniștit, care-l adusesese până aici.

După cinci minute, banditul le făcu semn să se oprească. Tinerii ascultară. Banditul imită de trei ori strigătul corbului. Un croncănit răspunse întreitului apel.

— Bun, glăsui banditul. Poți să-ți continui drumul.

Luigi și Tereza porniră mai departe. Dar, pe măsură ce înaintau, Tereza se strângea tremurând lângă iubitul ei, căci printre copaci se vedeau apărând arme și scânteind țevi de pușcă.

Poiana Rocca Bianca se afla pe vârful unui munte mic, care, desigur, altădată, fusese un vulcan — vulcan stins mai înainte ca Remus și Romulus

să fi părăsit Alba pentru a veni să construiască Roma.

Tereza și Luigi atinseră piscul și se pomeniră față în față cu vreo douăzeci de bandiți.

— Uite un tânăr care te caută și care dorește să-ți vorbească, raportă santinela.

— Și ce vrea să ne spună? întrebă acela care, în lipsa conducătorului, ținea loc de căpitan.

— Vreau să spun că mă plictisesc cu meseria de păstor, spuse Vampa.

— Aha, înțeleg, mormăi aghiotantul, ai venit să te primim în rândurile noastre?

— Să fie bine venit! strigară mai mulți bandiți din Ferrusino, Pampinara și Anagni, care-l recunoscuseră pe Luigi Vampa.

— Da, dar vin să vă cer altceva decât să fiu tovarășul vostru.

— Și ce vii să ne ceri? întrebă bandiții cu uimire.

— Să fiu căpitanul vostru, spuse tânărul.

Bandiții izbucniră în râs.

— Și ce ai făcut ca să năzuiești la cinstea asta? întrebă aghiotantul.

— L-am ucis pe conducătorul vostru, Cucumetto, ale cărui straie sunt pe mine, spuse Luigi și am dat foc vilei San-Felice, ca să dăruiesc o rochie de nuntă logodnicei mele.

Peste un ceas, Luigi Vampa era ales căpitan în locul lui Cucumetto.

— Ei, dragă Albert, spuse Franz, întorcându-se spre prietenul său, ce gândești acum despre cetățeanul Luigi Vampa?

— Spun că e un mit și că n-a existat niciodată, răspunse Albert.

— Ce e aceea mit? întrebă Pastrini.

— Ar trebui prea mult ca să-ți explic, dragul meu amfitrion, răspunse Franz. Și zici că maestrul Vampa își exercită în momentul acesta profesiunea prin împrejurimile Romei?

— Cu o cutezanță de care, până la el, nici un alt bandit nu a dat dovadă.

— Va să zică, poliția a încercat zadarnic să-l prindă?

— Ce vreți? el este înțeles deodată cu păstorii de pe câmpie, cu pescarii Tibrului și cu contrabandiștii de pe coastă. E căutat prin munți, el e pe fluviu; e urmărit pe fluviu, ajunge în largul mării. Apoi, deodată, când îl crezi refugiat în insula del Giglio, del Guanouti sau Monte-Cristo, îl vezi reapărând la Albano, la Tivoli sau la Riccia.

— Și cum procedează cu călătorii?

— O, foarte simplu! După distanța la care se găsesc de oraș, el le îngăduie opt ceasuri, douăsprezece ceasuri sau o zi, ca să plătească răscumpărarea, apoi, după trecerea acestui timp, le mai acordă un ceas de grație. Dacă în al șaizecilea minut a acestui ceas n-are banii, zboară creierii prizonierului cu un foc de pistol, sau îi înfige pumnalul în inimă și gata.

— Ei, Albert, îl întreabă Franz pe tovarășul său, mai ești dispusă să mergi la Colosseum prin bulevardele exterioare?

— Absolut, spuse Albert, dacă drumul e mai pitoresc.

În momentul acela, sunară orele două, ușa se deschise și apăru vizitiul.

— Excelență, zise el, trăsura vă așteaptă.

— Haide la Colosseum, spuse Franz.

— Prin poarta del Popolo, Excelență, sau pe străzi?

— La dracu, pe străzi! exclamă Franz.

— Dragul meu, zise Albert ridicându-se la rându-i și aprinzându-și a treia țigară, nu zău, te credeam mai curajos.

Tinerii coborâra scara și se urcară în trăsura.

Capitolul XXXV Arătarea

Franz găsisese o cale de mijloc pentru ca Albert să ajungă la Colosseum fără a trece pe dinaintea vreunei ruine antice și deci fără ca mersul la pas să răpească un deget măcar din giganticile proporții ale colosului. Vor lua-o pe via Sistinia, vor scurta un unghi drept: pe dinaintea Sfintei Maria- Mare și vor ajunge prin via Urbana și San-Pietro în Vincoli pâna la via del Colosseo.

Itinerariul acesta oferea de altminteri alt avantaj: acela de a nu-l abate cu nimic pe Franz de la impresia ce i-o produsese istoria povestită de Pastrini și în care se găsea amestecat amfitrionul misterios de la Monte-Cristo. De aceea, se rezemase în ungherul său și recăzuse în cercetările fără sfârșit al căror obiect era el însuși și cărora nu le putuse găsi un răspuns mulțumitor. De altfel, încă un lucru i-l reamintise pe prietenul său Simbad marinarul: legăturile misterioase dintre tâlhari și mateloți. Spusele lui Pastrini cu privire la refugiul pe care îl găsea Vampa în bărcile pescarilor și contrabandiștilor, îi reaminteau lui Franz de cei doi bandiți corsicani găsiți

cinând cu echipajul micului yacht care se abătuse din drum și acostase la Porto-Vecchio cu singurul scop de a-i coborî pe uscat. Numele pe care și-l dădea amfitrionul de la Monte-Cristo, rostit de amfitrionul de la hotelul Londra, îi dovedea că cel dintâi juca același rol filantropic pe coastele de la Piombino, Civita-Vecchia, Ostia, Gaete ca și pe acelea ale Corsicii, Toscanei și Spaniei; și, deoarece, după câte își putea aminti Franz, amfitrionul îi pomenise de Tunis și Palermo, însemna că el îmbrățișa un cerc de relații destul de întins.

Dar, oricât de puternice ar fi fost toate aceste gânduri asupra minții tânărului, ele se risipiră în clipa când văzu înălțându-se în fața sa imaginea sumbră și gigantică a Colosseumului, prin deschizăturile căruia luna proiecta razele lungi și palide ce cad în ochii fantomelor. Trăsura se opri la câțiva pași de Mesa Sudans. Vizitiul deschise portiera. Tinerii săriră din trăsură și se pomeniră în fața unui cicerone răsărit parcă din pământ.

Fiindcă îi urmasse și acela de la hotel, acum aveau două călăuze. E cu neputință de altminteri să eviți la Roma acest lux al călăuzelor: în afară de ciceronele general care se agață de tine în momentul când calci pragul hotelului și care nu te mai părăsește decât în ziua când ieși din oraș, se găsește un cicerone special atașat fiecărui monument și aproape, aș spune, fiecărei părțicele de monument. Vă închipuiți, deci, că nu puteau să lipsească ciceroni la Colosseum, adică la monumentul despre care Martial spunea: "Memphis poate să înceteze a mai lăuda miracolele barbare ale piramidelor sale, să nu mai cânte minunile Babylonului, totul va ceda în fața muncii imense a amfiteatrului Cezarilor și toate vocile faimei sunt da-toare să se unească pentru a lăuda monumentul acesta".

Franz și Albert nu încercară să se sustragă tiraniei ghidului. De altminteri, aceasta ar fi cu atât mai greu, cu cât numai călăuzele au dreptul să parcurgă monumentul cu torțe. Nu se împotriviră prin urmare deloc și se predară legați conducătorilor lor.

Franz cunoștea promenada, deoarece, o mai bătuse de zece ori. Dar, deoarece tovarășul său, mai novice, pune pentru prima oară piciorul în monumentul lui Flavius Vespasian, trebuie să mărturisesc, spre lauda sa, că, în ciuda pălăvrăgelii ignorante a călăuzelor, era foarte impresionat. Nu poți avea nici o idee, despre măreția unei atare ruine ale cărei proporții sunt dublate de misterioasa strălucire a lunii meridionale cu raze ce par un asfințit de occident, dacă nu ai văzut-o.

De aceea, după ce făcu o sută de pași sub porticurile interioare, părăsindu-l pe Albert în seama călăuzelor care nu voiau să renunțe la dreptul exclusiv de a-i arăta în toate amănuntele groapa cu lei, loja gladiatorilor, podiumul Cezarilor, îngânduratul Franz urcă pe o scară jumătate ruinată și, lăsându-i să-și continue drumul simetric, el se așează la umbra unei coloane în fața unei scobituri ce-i îngăduia să îmbrățișeze gigantul de granit în toată splendida lui întindere.

Franz se afla acolo cam de un sfert de oră. Însoțit de cei doi purtători de torțe, ieșise dintr-un vomitoriu aflat în cealaltă extremitate a Colosseumului; ca niște umbre care urmăresc un licărit de foc, ei coborau din treaptă în treaptă spre locurile rezervate vestalelor, când i se păru că aude rostogolindu-se în adâncurile monumentului o piatră desprinsă din scara situată în fața celei pe care urcase el ca să ajungă aici. Fără îndoială, nu e un lucru neobișnuit o piatră care se desprinde sub piciorul timpului și se rostogolește în abis. De data aceasta însă, i se părea că piatra cedase sub picioarele unui om și că un zgomot de pași ajungea până la el, cu toate că făptura nevăzută făcea totul ca să-l înăbușe.

Într-adevăr, după o clipă, se arătă un om ieșind treptat din umbră, pe măsură ce urca scara al cărei orificiu situat în fața lui Franz era luminat de lună, dar ale cărei trepte, pe măsură ce coborai, se afundau în beznă. Putea să fie un călător ca și el, preferând o meditație solitară flecărelii banale a călăuzelor și în consecință, apariția sa nu avea nimic surprinzător. Dar, după șovăiala cu care urca ultimele trepte, după felul cum, ajuns pe platformă, se opri și păru că ascultă, era vădit că venise acolo cu un scop anumit și că aștepta pe cineva. Cu o mișcare instinctivă, Franz se ascunse cât putu mai mult în spatele coloanei. La zece pași de locul unde se găseau amândoi, bolta era desfundată și o deschizătură rotundă, ca aceea a unui puț, permitea să se zărească cerul înstelat.

În jurul deschizăturii prin care, poate de sute de ani, răzbeau razele lunii, creșteau tufișuri ale căror forme, verzi și plăpânde, se desprindeau pe azurul mat al firmamentului, în timp ce liane înalte și tulpini puternice de iederă spânzurau de pe terasa superioară, legănându-se sub boltă ca niște frânghii plutitoare.

Personajul, a cărui misterioasă sosire atrăsese atenția lui Franz, stătea într-o semi-penumbra care nu-i îngăduia să-i distingă trăsăturile, dar care nu era totuși destul de întunecată ca să-l împiedice să-i examineze

îmbrăcămintea. Era înfășurat într-o manta largă, cafenie, cu o pulpană care, zvârlită peste umărul stâng, îi ascundea partea de jos a feței, în timp ce pălăria cu boruri late îi acoperea partea superioară. Numai extremitatea veșmintelor era luminată de lumina piezișă ce trecea prin deschizătură, permițând să se distingă un pantalon negru, care acoperea, cochet, o cizmă de lac.

Omul aparținea, evident, dacă nu aristocrației, cel puțin înaltei societăți. Stătea acolo de câteva minute și începu să dea semne vădite de nerăbdare, când un zgomot ușor se auzi pe terasa superioară. În clipa aceea, o umbră păru că acoperă lumina. Un om se arătă în deschizătură, își cufundă privirea străpungătoare în întuneric și zări omul cu manta. Se agăță îndată de lianele care spânzurau și de iederele plutitoare, alunecă pe ele și, ajungând la trei sau patru picioare de sol, sări sprinten jos. Acesta purta costumul unui Transteverin.

— Scuzați-mă, Excelență, spuse el în dialect roman, că v-am făcut să așteptați. Am întârziat doar câteva minute. Acum au sunat orele zece la Saint-Jean de Latran.

— Eu am venit mai înainte, nu dumneata ești în întârziere, răspunse străinul, fără ceremonie, cu cel mai curat accent toscan. De altminteri, chiar dacă mă lăsați să aștept, mi-aș fi închipuit că te reține un motiv independent de voința dumitale.

— Și ați fi avut dreptate, Excelență; vin de la castelul San-Angelo și am trecut prin toate greutateașile ca să vorbesc cu Beppo.

— Cine e Beppo?

— Un slujbaș al închisorii, căruia i-am făcut un mic venit ca să aflu ce se petrece în castelul Sfinției sale.

— Aha, văd că ești prevăzător, dragul meu.

— Ce vreți, Excelență? Nu se știe niciodată ce se poate întâmpla; poate că într-o zi am să fiu și eu prins în plasă, ca bietul Peppino și o să am nevoie de un șoarece ca să roadă câteva plase ale închisorii.

— Pe scurt, ce ai aflat?

— Vor fi două execuții marți, la orele două, așa cum e obiceiul la Roma, cu prilejul deschiderii sărbătorilor mari. Un condamnat va fi *mazzolato*, un nenorocit care a ucis un preot ce-l crescuse și care nu merită nici un interes. Celălalt va fi *decapitato* și acesta e bietul Peppino.

— Ce vrei, dragul meu, voi inspirați o groază așa de mare, nu numai stăpânirii pontificale, dar și regatelor vecine, încât e neapărată nevoie să se dea un exemplu.

— Dar Peppino nici nu face parte din banda mea, e un biet cioban care n-a făcut altă crimă decât că ne-a procurat alimente.

— Ceea ce face ca el să fie socotit complicele vostru. Precum vezi, sunt plini de atenții cu el, căci, în loc să-l răpună așa cum vei fi dumneata dacă au să te prindă, se vor mulțumi să-l ghilotineze. De altminteri, se va aduce o variație în plăcerile poporului și va fi un spectacol pentru toate gusturile.

— Afară de acela pe care i-l pregătesc eu și la care nu se așteaptă, declară Transteverinul.

— Dragă prietene, dă-mi voie să-ți spun că îmi pari pe punctul de a face o prostie, reluă omul cu mantaua.

— Sunt hotărât la orice ca să împiedic execuția nenorocitului care se află la strâmtoare pentru vina de a mă fi servit; la naiba, m-aș socoti un laș dacă nu aș face ceva pentru bietul băiat.

— Și ce ai să faci?

— Am să pun douăzeci de oameni în jurul eșafodului, iar în momentul când îl vor aduce, la semnalul dat de mine, ne vom năpusti cu pumnalele asupra escortei și-l vom răpi.

— Mi se pare foarte riscant și cred că planul meu e mai bun decât al dumitale.

— Și care e planul dumneavoastră, Excelență?

— Aș da zece mii de piaștri cuiva pe care îl știu și care va obține amânarea execuției lui Peppino pentru la anul, apoi, în timpul anului, aș da încă o mie de piaștri cuiva pe care de asemenea îl cunosc și i-aș înlesni evadarea din închisoare.

— Sunteți sigur de reușită?

— *Pardieu!* spuse în franțuzește omul cu mantaua.

— Vă rog? întrebă Transteverinul.

— Spun, dragul meu, că aș face mai mult cu singur cu aurul meu, decât dumneata și toți oamenii dumitale, cu pumnalele, pistoalele, carabinele și tromboanele lor. Lasă-mă pe mine să lucrez.

— Minunat, dar, dacă nu izbutiți, noi vom fi oricând gata.

— Fiți oricând gata, dacă vă face plăcere, dar te asigur că eu îl voi salva.

— Băgați de seamă că e hotărât pentru poimâine, marți, nu mai aveți decât ziua de mâine.

— Da, dar ziua se compune din douăzeci și patru de ore, fiecare oră se compune din șaiszeci de minute, fiecare minut din șaiszeci de secunde; în 86.400 de secunde se pot face multe lucruri.

— Cum să aflăm, Excelență, dacă ați izbutit?

— Foarte simplu. Am închiriat ultimele trei ferestre ale cafenelei Rospoli. Dacă am obținut amânarea, cele două ferestre din colț vor fi acoperite cu damasc galben, iar aceea din mijloc va avea damasc alb cu o cruce roșie.

— Minunat! Și prin cine veți comunica amânarea?

— Trimite-mi pe unul din oamenii dumitale deghizat în călugăr să i-o dau. Grație costumului său va ajunge până la piciorul eșafodului și va preda documentul șefului confreriei care, la rândul-i, îl va preda călăului. Până atunci, comunicați vestea aceasta lui Peppino, să nu moară cumva de frică sau să-și piardă mintea, căci ar însemna că am făcut o cheltuială inutilă.

— Excelență, zise țăranul, eu vă sunt devotat cu trup și suflet, iar dumneavoastră sunteți încredințat de aceasta, nu-i așa?

— Nădăjduiesc cel puțin.

— Ei, bine, dacă îl salvați pe Peppino, vă voi purta în viitor mai mult decât devotament, vă voi purta supunere.

— Ia seama la ce spui, dragul meu. Poate că într-o zi am să-ți reamintesc, deoarece s-ar putea să am și eu nevoie de tine vreodată.

— Excelență, mă veți găsi atunci, în ceas de nevoie, așa cum v-am găsit eu acum. Chiar de v-ați afla la capătul celălalt al lumii, nu trebuie decât să-mi scrieți: "Fă asta" și eu o voi face...

— Ssst! spuse necunoscutul. Aud zgomot.

— Sunt niște călători care vizitează Colosseumul cu făclii.

— Nu trebuie să ne găsească împreună. Copoii de călăuze ar putea să te recunoască și oricât de onorabilă ar fi prietenia dumitale, dragul meu, dacă s-ar afla că suntem legați unul de celălalt, mi-e teamă că legătura aceasta ar știrbi ceva din creditul meu.

— Așadar, dacă aveți amânarea?

— Fereastră de la mijloc îmbrăcată în damasc cu o cruce roșie.

— Dacă n-o aveți?...

— Trei culori galbene.

— Și atunci?

— Atunci, dragul meu, mânuiește pumnalul în voie, îți îngădui și voi fi acolo ca să te văd la lucru.

— Cu bine, Excelență. Eu contez pe dumneavoastră și dumneavoastră contați pe mine.

După aceste cuvinte, Transteverinul dispăru pe scară, în timp ce necunoscutul, acoperindu-și și mai mult figura cu mantaua, trecu la doi pași de Franz și coborî în arenă pe treptele exterioare.

În clipa următoare Franz își auzi numele răsunând sub bolți. Îl chema Albert.

Așteptă până când cei doi se îndepărtară, nevrând să le arate că au avut un martor care, dacă nu le-a văzut chipul, totuși n-a pierdut un cuvânt din convorbirea lor.

Peste zece minute, Franz gonia spre hotelul Spania ascultând cu o neatenție nepoliticoasă dizertația savantă pe care Albert o făcea, după Pliniu și Calpurnius, asupra rețelilor cu țepi de fier care împiedicau animalele sălbatice să se năpustească asupra spectatorilor.

Îl lăsa să vorbească fără să-l contrazică. Era grăbit să rămână singur, pentru a medita în taină la scena petrecută în fața sa. Dintre cei doi oameni, unul îi era, cu siguranță, necunoscut. Îl vedea și îl auzea pentru întâia oară, dar nu tot așa era cu celălalt. Cu toate că nu-i zărise chipul cufundat mereu în umbră sau ascuns de manta, inflexiunile glasului îl izbi-seră prea mult când le-a auzit prima oară, ca ele să mai poată răsună vreodată în apropierea sa fără să le recunoască. Cu deosebire în intonațiile ironice era ceva strident și metalic care îl făcuse să tresară în ruinele Colosseumului, că și în peștera de la Monte-Cristo. De aceea, avea ferma convingere că omul acesta nu e altul decât Simbad marinarul.

În orice altă împrejurare, curiozitatea inspirată de acest om ar fi fost așa de mare, încât i s-ar fi arătat în față. De data aceasta însă, conversația pe care o auzise era prea intimă ca să nu-l rețină teama chibzuită că apariția sa nu i-ar fi fost plăcută. Îl lăsase deci să se depărteze, precum ați văzut, dar făgăduindu-și, că dacă îl va mai întâlni, să nu piardă al doilea prilej așa cum îl pierduse pe primul.

Franz era prea frământat de gânduri ca să doarmă bine. Își petrecu noaptea evocând toate împrejurările care se legau de omul din peșteră și de

necunoscutul de la Colosseum și care tindeau să facă din ambele personaje un singur individ. Cu cât se gândea mai mult, cu atât părerea sa se întărea.

Adormi spre ziuă, astfel că nu se trezi decât foarte târziu. Ca adevărat parizian, Albert își luase măsurile de precauție pentru seara. Trimisese după o lojă la teatrul Argentina.

Franz avea de scris câteva scrisori în Franța, astfel că lăsă pentru toată ziua trăsura lui Albert.

La orele cinci, Albert se înapoie. Predase scrisorile de recomandatie, avea invitații pentru fiecare seară și văzuse Roma. O zi îi fusese deajuns pentru toate acestea. Ba, avusese timp să se informeze și asupra piesei care se juca și asupra actorilor. Piesa era intitulată *Parisina*; actorii se numeau: Coselli, Moriani și Specia.

Tinerii noștri nu erau, precum vedeți, tocmai nefericiți: vor asista la reprezentația uneia dintre cele mai bune opere a autorului *Luciei di Lammermoor*, cântată de trei dintre cei mai renumiți artiști ai Italiei.

Albert nu se putuse obișnui cu teatrele ultramoderne, cu orchestra dincolo de care nu se trece și care n-au nici balcoane, nici loji descoperite; îi era greu unui om care își avea stalul său la Bouffes și locul său în loja Operei. Ceea ce nu-l împiedica pe Albert să se gătească în culori bățătoare, ori de câte ori mergea la Operă cu Franz. Toalete zadarnice, căci, trebuie să mărturisim spre rușinea unuia dintre cei mai vrednici reprezentanți ai aristocrației noastre, de patru luni de zile de când cutreiera Italia în lung și în lat, Albert nu avusese nici o aventură. Încerca uneori să glumească pe tema aceasta, în fond însă, era, el, Albert de Morcerf, unul dintre tinerii cei mai căutați, era grozav de nemulțumit de insuccesul său. Lucru era cu atât mai penibil cu cât, potrivit deprinderii modeste a scumpilor noștri compatrioți, Albert plecase din Paris cu convingerea că va avea în Italia cele mai mari succese și că va veni să facă deliciile bulevardului Gand cu istorisirea aventurilor sale. Din păcate, nu se întâmplase nimic: fermecătoarele contese genoveze, florentine și napolitane, rămăseseră fidele nu soților, ci amantilor lor, iar Albert căpătase cruda convingere că italiencele au asupra franțuzoaicelor cel puțin avantajul că sunt fidele infidelității lor.

Nu vreau să spun că, în Italia, nu sunt, ca pretutindeni, excepții. Și cu toate acestea, Albert era nu numai un cavaler de perfectă eleganță, ci și un om cu mult spirit, în plus, era viconte; viconte de noblețe nouă, este drept,

dar astăzi când nu se mai arată dovezile, ce importă că ea datează din 1399 sau din 1815? Pe deasupra, avea un venit de cincizeci de mii de lire. Era mai mult decât trebuie, precum vedeți, spre a fi la modă la Paris. Se simțea deci întrucâtva umilit că încă nu a fost remarcat serios de nimeni în nici unul din orașele pe unde trecuse. Nădăjduia însă să-și scoată paguba la Roma, carnavalul fiind, în toate țările care celebrează aceasta onorabilă instituție, o epocă de libertate unde cele mai severe fapte se lasă îndemnite spre o faptă de nebunie. Și, deoarece carnavalul se deschidea a doua zi, era foarte important ca Albert să-și lanseze prospectul înainte de deschidere. Așadar, închiriasse în acest scop una din lojile cele mai arătoase din teatru și se gătise în mod ireproșabil. Loja se găsea la primul rang, cel care înlocuiește la noi galeria. De altminteri și primele trei etaje sunt tot așa de aristocratice unele ca și altele și de aceea li se spune ranguri nobile. Loja în care putea să încapă fără a fi înghesuite, douăsprezece persoane, îi costase pe cei doi prieteni ceva mai puțin decât o lojă de patru persoane la Ambigu.

Albert mai nutrea o speranță: dacă izbutea să ocupe un loc în inima unei frumoase romane, va putea, în mod firesc, să cucerească și un *posto* în trăsură și deci să vadă carnavalul dintr-un vehicul aristocratic sau dintr-un balcon princiar.

Toate aceste considerații îl făceau mai scăpărat de spirit ca oricând. Stătea cu spatele la actori, aplecându-se pe jumătate din lojă și cercetând toate femeile drăguțe cu un lornion foarte lung. Și totuși, nici o femeie frumoasă nu răsplătea cu o singură privire, măcar din curiozitate, manevrele lui Albert.

Într-adevăr, fiecare vorbea despre treburile sale, despre amoriurile și plăcerile sale, despre carnavalul care se deschidea a doua zi după Săptămâna Sfântă, fără să ia seama un singur moment la actori sau la piesă, cu excepția momentelor indicate, când fiecare se întorcea să audă un fragment din recitativul lui Coselli, să aplaude vreo notă strălucită a lui Moriani sau să strige "Bravo", Speciei. Apoi conversațiile particulare reîncepeau.

Spre sfârșitul primului act, ușa unei loji care rămăsese goală până atunci se deschise și Franz văzu întrând o persoană căreia avusese onoarea să-i fie prezentat la Paris și pe care o credea încă în Franța. Albert văzu mișcarea pe care o făcu prietenul său la apariția făpturii și întorcându-se spre el, îl întrebă:

— O cunoști pe femeia aceasta?

— Da, cum ți se pare?

— Fermecătoare, dragul meu și blondă. Oh, adorabil păr! E franțuzoică?

— E venețiană.

— Și cum o cheamă?

— Contesa G.

— O, o cunosc după nume! exclamă Albert, se spune că e tot așa de spirituală pe cât e de frumoasă. Drace, când mă gândesc că aș fi putut să-i fiu prezentat la ultimul bal al doamnei de Villefort și că am neglijat. Sunt un mare nătărău.

— Vrei să repar eu greșeala aceasta? întrebă Franz.

— Cum, o cunoști așa de aproape încât poți să mă conduci în loja ei?

— Am avut onoarea să-i vorbesc de trei sau patru ori, dar să știi că este destul pentru a nu comite o nepolitețe.

În momentul acela, contesa îl zări pe Franz și îi făcu cu mâna un semn grațios, la care el răspunse printr-o respectuoasă înclinare din cap.

— A, dar mi se pare că ești în relații intime cu ea, spuse Albert.

— Uite, nu ai dreptate și asta ne va face pe noi, francezii, să săvârșim întotdeauna prostii nenumărate. În Spania și mai cu seamă în Italia, nu, trebuie să judeci niciodată intimitatea oamenilor după libertatea raporturilor. Am fost în termeni de simpatie cu contesa, atâta tot.

— Simpatie de inimă? întrebă Albert râzând.

— Nu, de spirit, răspunse Franz cu seriozitate.

— Și cu ce ocazie?

— Cu ocazia unei promenade la Colosseum, asemenea aceleia pe care am făcut-o noi.

— Sub clar de lună?

— Da.

— Singuri?

— Aproape.

— Și ați vorbit...

— Despre morți.

— Într-adevăr, un subiect foarte recreativ, exclamă Albert. Ei, bine, eu îți făgăduiesc că, dacă am norocul să fiu cavalerul frumoasei contese la o astfel de promenadă, nu-i voi... vorbi decât despre vii.

— Și poate că o să faci rău.

— Până una alta, mă prezinți, cum mi-ai făgăduit?
— De îndată ce se lasă cortina.
— Ce afurisit de lung e actul ăsta prim!
— Ascultă finalul, este foarte frumos și Coselli îl cântă admirabil.
— Da, dar ce turnură!
— Specia e cum nu se poate mai dramatică.
— Înțelegi că, atunci când ai auzit-o pe Sontaga și pe Malibrana...
— Nu ți se pare că metoda lui Morlani e excelentă?
— Nu-mi plac brunii care cântă blond.
— Ah, dragul meu, spuse Franz întorcându-se, în timp ce Albert continua să arunce ocheade, ești prea pretențios.

În sfârșit, cortina căzu spre marea satisfacție a vicontelui de Morcerf, care își luă pălăria, își potrive repede părul, cravata și manșetele și-i atrase atenția lui Franz că-l așteaptă.

Deoarece la rândul ei contesa, pe care Franz o întreabă din ochi, îi arată printr-un semn că e bine venit, Franz nu mai zăbovi pentru a satisface graba lui Albert, astfel că, însoțit de tovarășul său care profita de drum să-și rectifice cutele gulerului și reverele hainei, făcu ocolul hemiciclului și bătu la loja numărul 4, unde se afla contesa.

Imediat, tânărul care stătea lângă ea, în fața lojei, se ridică cedând, după obiceiul italian, locul său noului venit care, la rândul-i, e dator să-l cedeze atunci când o altă vizită se prezintă.

Franz îl prezintă pe Albert contesei ca pe unul dintre cei mai distinși tineri ai noștri prin poziția sa socială și prin inteligența sa, ceea ce de altminteri era adevărat, căci la Paris și în mediul în care trăia, Albert era un cavalier fără cusur. Adăugă amănuntul că, deznădăjduit de a nu fi știut să profite de șederea contesei la Paris pentru a i se prezenta, l-a însărcinat pe el să repare greșeala aceasta, misiune de care se achita rugând-o pe contesă, pe lângă care ar fi avut nevoie el însuși de o protecție, să-i scuze indiscreția.

Contesa răspunse adresându-i lui Albert un salut fermecător și întinzându-i mâna lui Franz.

Invitat de ea, Albert ocupă locul gol din față, iar Franz se așeză în rândul al doilea, în spatele contesei.

Albert găsisese un admirabil subiect de conversație: Parisul. Îi vorbea contesei despre cunoștințele lor comune. Franz înțelese că prietenul său se

afla pe calea cea bună. Îl lăsa în voie și cerându-i gigantica lornietă, se apucă la rându-i să exploreze sala.

Singură în fața unei loji, plasată la al treilea rang vizavi de ei, stătea o femeie splendidă, îmbrăcată cu un costum grecesc pe care îl purta cu atâta grație încât se vedea că este costumul ei natural.

În spatele ei, în umbră, se schița conturul unui bărbat al cărui chip nu putea fi văzut.

Franz întrerupsese conversația lui Albert și a contesei, întrebând-o pe aceasta dacă o cunoaște pe frumoasa albaneză care merita să atragă atenția nu numai a bărbaților, dar și a femeilor.

— Nu, spuse ea. Tot ce știu e că se găsește la Roma de la începutul sezonului, căci la deschiderea teatrului, am văzut-o acolo unde este și acum, iar de o lună de zile nu a lipsit de la nici o reprezentație, uneori fiind însoțită de bărbatul care e cu ea în momentul acesta, iar alteori urmată numai de un servitor negru.

— Cum vi se pare, contesă?

— Extrem de frumoasă. Desigur că Medora semăna cu femeia aceasta.

Franz și contesa schimbă un zâmbet. Ea începu să vorbească iarăși cu Albert, iar Franz să-și privească albaneza.

Cortina se ridică asupra baletului. Era unul din acele bune baletе italiene, puse în scenă de faimosul Henri, care își făcuse, cu titlul de coregraf în Italia, o reputație colosală, pierdută apoi de nenorocit în teatrul nautic, unul din acele baletе unde toată lumea, de la primul până la ultimul, ia parte așa de activ la acțiune, încât o sută cincizeci de persoane fac în același moment același gest și ridică simultan același braț sau același picior.

Baletul se intitula *Polișca*.

Franz era prea preocupat de frumoasa-i grecoaică pentru a se ocupa de balet, oricât de interesant ar fi fost acesta. Ea urmărea cu o plăcere vădită spectacolul, plăcere care contrasta enorm cu nepăsarea profundă a însoțitorului ei. Cât timp dură capodopera coregrafică, acesta nu făcu o mișcare, părând să guste plăcerile cerești ale unui somn calm și fericit, în ciuda zgomotului infernal pe care îl făceau trompetele și țimbalele din orchestră.

În sfârșit, baletul se încheie și cortina căzu în aplauzele frenetice ale unui parter vrăjit.

Grație obiceiului de a tăia opera printr-un balet, antractele sunt foarte scurte în Italia, cântăreții având timpul să se odihnească și să-și schimbe costumul în timp ce dansatorii își execută piruetele.

Al doilea act începu. La primele atingeri ale arcușului, Franz îl văzu pe somnoros ridicându-se încet și apropiindu-se de grecoaică, aceasta se întoarse spre el, îi adresă câteva cuvinte și se sprijini din nou pe balustrada lojii. Figura interlocutorului ei era tot în umbră, astfel că Franz nu putea să-i distingă nici o trăsătură.

Cortina se ridică, atenția lui Franz fu în mod natural atrasă de actori, astfel că ochii săi părăsiră o clipă loja frumoasei grecoaice îndreptându-se spre scenă.

Actul începe, după cum știți, cu duetul visului. Parisina, culcată, trădează în fața lui Azzo secretul dragostei sale pentru Ugo, soțul înșelat trece prin toate furiile geloziei până când, convins că femeia e infidelă, o trezește anunțându-i apropiata sa răzbunare.

Duetul este unul din cele mai frumoase, mai expresive și mai teribile din câte au ieșit din condeiul fecund al lui Donizetti. Franz îl auzea pentru a treia oară și, deși nu era un meloman pasionat, duetul produse asupra lui un efect profund. Se pregătea deci să-și alăture aplauzele aplauzelor sălii când, mâinile sale, gata să se împreune, rămaseră îndepărtate, iar strigătul de "Bravo" care îi scăpa din gură se stinse pe buze.

Bărbatul din lojă se ridicase, iar capul său, găsindu-se în lumină, Franz îl recunoscuse pe misteriosul locuitor de la Monte-Cristo, pe acela a cărui statură și al cărui glas i se păruse că le-a recunoscut în ajun, în ruinele Colosseumului. Nu mai încăpea îndoială, ciudatul călător locuia la Roma.

Desigur că expresia figurii lui Franz era în armonie cu tulburarea pe care apariția o producea în spiritul său, deoarece contesa îl privi, izbucni în râs și îl întrebă ce are.

— Doamnă contesă, răspunse Franz, v-am întrebat dacă o cunoașteți pe femeia albaneză, vă voi întreba acum dacă îl cunoașteți pe soțul ei?

— Nu mai mult decât pe ea, răspunse contesa.

— Nu l-ați remarcat niciodată?

— Iată o întrebare specific franceză. Știți bine că pentru noi, italiencele, nu există în lume alt bărbat decât acela pe care îl iubim.

— E drept, zise Franz.

— În orice caz, adăugă ea, punându-și la ochi binoclul lui Albert și îndreptându-l spre lojă, e desigur vreun proaspăt exhumat, vreun mort ieșit din groapă cu permisiunea groparului, căci mi se pare groaznic de palid.

— Totdeauna e așa, răspunse Franz.

— A, îl cunoașteți, întrebă contesa. Atunci vă voi întreba eu cine este.

— Am impresia că l-am mai văzut și mi se pare că îl recunosc.

— Înțeleg într-adevăr, spuse ea făcând o mișcare cu umerii săi frumoși, ca și cum un fior i-ar fi trecut prin vine, înțeleg că, atunci când ai văzut o dată un astfel de om, nu-l mai uiți.

Așadar, efectul încercat de Franz nu era o impresie specială, căci și altă persoană simțea la fel.

— Ce credeți despre omul acesta? o întrebă Franz pe contesă, după ce ca îl mai privi o dată cu binoclul.

— Că mi se pare a fi lordul Ruthwen în carne și oase.

Într-adevăr, evocarea lui Byron îl izbi pe Franz. Dacă un om îl putea face să creadă în existența vampirilor, apoi acesta era.

— Trebuie să aflu cine este, zise Franz sculându-se.

— O, nu, exclamă contesa. Nu, nu mă lăsa, contez pe dumneata pentru a mă conduce acasă și te rețin.

— Serios, vă e frică? îi spuse Franz plecându-se la urechea ei.

— Ascultă, îi spuse ea, Byron mi-a jurat că el crede în vampiri, mi-a spus că a văzut unul, mi-a descris chipul lor. Ei bine, este întrutotul asemănător: păr negru, ochi mari în care scânteiază o flacără ciudată, paloare mortală. Mai observă că nu este cu o femeie ca toate femeile, e cu o străină... o grecoaică, o schismatică... fără îndoială o magiciană ca și el. Te rog, nu pleca. Urmărește-l mâine, dacă vrei, dar îți declar că astăzi te rețin.

Franz stăruie.

— Ascultă, spuse ea ridicându-se, eu plec, nu pot să rămân până la sfârșitul spectacolului. Am invitați. Ai să fii așa de puțin galant încât să-mi refuzi tovărășia duminică?

Nu exista alt răspuns decât să-și ia pălăria, să deschidă ușa și să ofere brațul contesei, ceea ce și făcu.

Contesa era într-adevăr nespus de tulburată și nici Franz nu putea să scape de o anume spaimă superstițioasă, cu atât mai naturală cu cât ceea ce la contesă era produsul unei senzații instinctive, la el era rezultatul unei amintiri. Simți că ea tremura când se urcă în trăsură.

O conduse până acasă. Acolo nu era nimeni și nu era câtuși de puțin așteptată. O dojeni.

— Într-adevăr, îi spuse ea, nu mă simt bine și am nevoie să fiu singură. Vederea omului acela m-a tulburat.

Franz încercă să râdă.

— Nu râde, îi spuse ea. Nici dumitale nu-ți vine să râzi. Făgăduiește-mi un lucru.

— Care?

— Făgăduiește-mi-l.

— Tot ce veți vrea, cu excepția de a nu renunța la descoperirea omului acela. Am motive pe care nu vi le pot spune să aflu cine este, de unde vine și încotro se duce.

— De unde vine, nu știu, dar unde se duce, pot să-ți spun; cu siguranță că în infern.

— Să revenim la făgăduiala pe care o cereați de la mine, contesă, zise Franz.

— A, da, să te înapoiezi direct la hotel și să nu cauți să-l vezi pe omul acesta în seara asta. Există anumite afinități între persoanele de care te desparți și persoanele pe care le întâlnești. Nu servi de intermediar între omul acela și mine. Mâine, aleargă după el dacă vrei, dar să nu mi-l prezinți niciodată, dacă nu dorești să mor de spaimă. Cu acestea zise, bună seara, caută de dormi, eu știu bine cine dintre noi nu va dormi.

Cu aceste cuvinte, contesa îl părăsi pe Franz, lăsându-l în dilema de a nu ști dacă ea s-a amuzat pe socoteala lui sau dacă a simțit într-adevăr teama pe care o exprimase.

Când se înapoie la hotel, Franz îl găsi pe Albert în halat, în pantaloni de casă, tolănit voluptuos într-un fotoliu și frământându-și țigara.

— A tu ești? spuse el. Pe cuvântul meu, nu te așteptam decât mâine.

— Dragă Albert, răspunse Franz, sunt bucuros că am prilejul de a-ți spune o dată pentru totdeauna că ai cea mai greșită idee despre femeile italiene. Cred totuși că insuccesele tale amoroase ar fi trebuit să te vindece.

— Ei, ce vrei? nu poți înțelege nimic cu afurisitele de femei. Îți dau mâna, ți-o strâng, îți vorbesc în șoaptă, se lasă conduse acasă; cu un sfert din manierele acestea o pariziană și-ar pierde reputația.

— Ei, bine, tocmai că nu au nimic de ascuns, pentru că trăiesc în lumina soarelui, fac așa de puține mofturi în frumoasa țară unde răsună *si*,

cum spune Dante. De altminteri, ai văzut cum s-a speriat contesa?

— De ce s-a speriat? De domnul acela cumsecade care stătea în fața noastră cu frumoasa grecoaică? Eu însă am vrut să mă lămuresc asupra lor și când au ieșit le-am încrucișat drumul în coridor. Nu știu de unde dracu ai luat tu toate ideile acelea despre altă lume. E un tânăr foarte frumos, foarte elegant, făcând impresia că se îmbracă în Franța, la Blin sau la Humann; cam palid, este drept, dar știi că paloarea e un semn de distincție.

Franz zâmbi. Albert avea și el pretenția că e palid.

— De aceea, îi spuse Franz, sunt convins că ideile contesei cu privire la omul acesta nu au nici un temei. A vorbit lângă tine și ai auzit vreun cuvânt?

— A vorbit, dar în romaică. Am recunoscut idiomul după câteva cuvinte grecești pocite. Trebuie să-ți spun, dragul meu, că la colegiu eram foarte tare în greacă.

— Va să zică, vorbea romaica?

— Probabil.

— Nu mai încape îndoială, murmură Franz, e el.

— Ce spui?

— Nimic. Ce făceai aici?

— Îți rezervam o surpriză.

— Care?

— Știi că nu se poate procura nici o caleașcă?

— La naiba, am făcut zadarnic tot ce era omenește cu putință să se facă.

— Ei bine, eu am avut o idee minunată.

Franz îl privi pe Albert cu aerul că nu are prea mare încredere în imaginația lui.

— Dragul meu, spuse Albert, mă onorezi cu o privire care ar merita să-ți cer reparație.

— Sunt gata să ți-o acord, scumpe prietene, dacă ideea este ingenioasă după cum spui.

— Ascultă.

— Ascult.

— Nu se poate procura nici o trăsură, nu-i așa?

— Nu.

— Nici cai?

— Nici.

— Dar se poate procura o căruță?

— Poate.

— O pereche de boi?

— Probabil.

— Ei, bine, dragul meu, s-a făcut. Pun să se decoreze căruța, ne îmbrăcăm în secerători napolitani și întruchipăm în mod natural tabloul magnific al lui Leopold Robert. Dacă, pentru mai multă asemănare, contesa vrea să adopte costumele unei femei din Pouzzole sau din Sorrento, travestirea va fi luată drept originalul *Femeii cu copilul*.

— Drace, exclamă Franz, de data asta aveți dreptate, domnule Albert, căci ideea dumneavoastră e într-adevăr fericită...

— Și cât se poate de națională, dragul meu. Ehei, domnilor romani, credeți că o să alergăm pe jos, pe străzile voastre, ca niște *lazzaroni* și aceasta pentru că nu aveți călești și cai? Ei, bine, vom născoci.

— Și ai mai împărtășit cuiva imaginația asta triumfătoare?

— Amfitrionului nostru. L-am chemat când am venit și i-am exprimat dorințele mele. M-a asigurat că nu există ceva mai ușor. Eu voiam să poleiesc coarneyle boilor, va trebui deci să renunțăm.

— Și unde este el?

— Cine?

— Amfitrionul nostru.

— În căutare. Măine ar fi fost prea târziu.

— Așadar ne va aduce răspunsul chiar în seara aceasta?

— Îl aștept.

Ușa se deschise în momentul acela și jupânul Pastrini își vârî capul.

— *Permesse?* întrebă el.

— Bineînțeles că e permis! exclamă Franz.

— Ei, ai găsit pentru noi o căruță și boii? întrebă Albert.

— Am găsit mai mult decât atât, răspunse el cu aerul perfect mulțumit de sine.

— Scumpul meu amfitrion, ia seama, glăsui Albert; mai mult, este dușmanul binelui.

— Excelențele voastre să aibă încredere în mine, spuse Pastrini cu ton sigur de el.

— Ei, ce este? îl întrebă Franz.

— Știți că — spuse hangiuul — contele de Monte-Cristo locuiește pe același coridor cu dumneavoastră?

— Îmi închipui, spuse Albert, deoarece grație lui suntem găzduiți ca doi studenți din strada Saint-Nicolas-du-Chardonnet.

— Ei, bine, el cunoaște încurcătura în care vă aflați și vă oferă două locuri în trăsura sa și două locuri la ferestrele sale din palatul Rospoli.

Albert și Franz se priviră.

— Dar, întreabă Albert, se cuvine să acceptăm oferta străinului, un om pe care nu-l cunoaștem?

— Ce fel de om e contele de Monte-Cristo? îl întreabă Franz pe hotelier.

— Un mare nobil sicilian sau maltez, dar nobil ca un Borghese și bogat ca o mină de aur.

— Cred că dacă omul acesta e așa de binecrescut cum îl descrie amfitrionul nostru, îi spuse Franz lui Albert, ar fi trebuit să ne trimită invitația într-alt mod, fie scriindu-ne, fie...

În acel moment se auzi o bătaie în ușă.

— Intră, spuse Franz.

Un servitor, îmbrăcat într-o livrea de o eleganță desăvârșită se arătă în pragul camerei.

— Din partea contelui de Monte-Cristo pentru domnul Franz d'Epinay și pentru domnul viconte Albert de Morcerf, spuse el.

Și prezintă hotelierului două cărți de vizită pe care acesta le înmână tinerilor.

— Domnul Conte de Monte-Cristo, continuă servitorul, cere domnilor permisiunea de a se prezenta ca vecin mâine dimineață la dumnealor. Va avea onoarea să se informeze pe lângă domni la ce oră vor fi vizibili.

— Ei nu, spuse Albert lui Franz, nu se poate obiecta nimic.

— Spune contelui, răspunse Franz, că noi vom avea onoarea să-l vizităm.

Servitorul se retrase.

— Iată ce se cheamă a face un asalt de eleganță, zise Albert. Hotărât lucru, aveai dreptate, jupâne Pastrini, contele dumitale de Monte-Cristo e un om ireproșabil.

— Așadar, îi acceptați oferta? întreabă amfitrionul.

— O, da, răspunse Albert. Cu toate acestea, îți mărturisesc, regret căruța noastră și pe secerători, iar dacă nu ar fi fereastra palatului Rospoli

care să compenseze ceea ce pierdem, cred că aş reveni la prima mea idee. Ce spui, Franz?

— Spun că şi pe mine mă hotărăsc tot ferestrele palatului Rospoli, răspunse Franz.

Într-adevăr, oferta celor două locuri la o fereastră a palatului Rospoli îi reamintise lui Franz conversaţia pe care o auzise în ruinele Colosseumului, între necunoscut şi Transteverin, conversaţie în care omul cu manta îşi luase angajamentul de a obţine graţierea condamnatului. Iar dacă omul cu manta era, după cum toate îl îndemnau pe Franz să creadă, acela a cărui apariţie în sala Argentina îl intrigase aşa de mult, îl va recunoaşte fără îndoială şi atunci nimic nu-l va împiedica să-şi satisfacă pe deplin curiozitatea.

Franz petrecu o parte din noapte visând la cele două apariţii şi dorind să se facă ziuă. A doua zi se va lămuri totul, iar de data aceasta, dacă nu cumva amfitrionul său de la Monte-Cristo poseda inelul lui Gyges şi graţie acestui inel facultatea de a se face invizibil, era vădit că nu-i va mai scăpa. De aceea, se trezi înainte de ceasurile opt.

Neavând aceleaşi motive ca Franz să fie matinal, Albert dormea încă dus.

Franz îl chemă pe hotelier, care se prezentă cu slugărnicia-i obişnuită.

— Jupâne Pastrini, îl întrebă el, nu are loc astăzi o execuţie?

— Da, Excelenţă, dar dacă mă întrebaţi pentru a avea o fereastră, v-aţi gândit prea târziu.

— Nu, reluă Franz, de altminteri, dacă aş ţine să văd neapărat spectacolul, cred că aş găsi loc pe Pincio.

— O, îmi închipuiam că Excelenţa voastră nu vrea să se compromită cu toată gloata.

— Probabil că n-am să mă duc, zise Franz. Aş dori însă câteva amănunte.

— Anume?

— Aş vrea să ştiu numărul condamnaţilor, numele lor şi felul supliciului lor.

— De minune, Excelenţă. Tocmai mi s-au adus *tavolettele*.

— Ce-s alea *tavolette*?

— *Tavolettele* sunt nişte tăbliţe de lemn care în ajunul execuţiilor se spânzură la toate colţurile străzii şi pe care se lipesc numele condamnaţilor,

cauza condamnării și felul caznelor. Scopul înștiințării este de a-i pofti pe credincioși să se roage lui Dumnezeu ca vinovații să se căiască sincer.

— Și ți se aduc *tavolettele* pentru ca dumneata să adaugi rugăciunile dumitale la acelea ale credincioșilor? întrebă Franz, cu aer îndoielnic.

— Nu, Excelență. M-am înțeles cu lipitorul și el mi le aduce, așa cum îmi aduce afișele spectacolelor, pentru că, dacă unii dintre călătorii mei doresc să asiste la execuție, să știe.

— Ei, dar asta e o atenție nespus de delicată! exclamă Franz.

— O, pot să mă laud că fac tot ce-mi stă în putință pentru a-i satisface pe nobilii străini care mă onorează cu încrederea lor, glăsui Pastrini zâmbind.

— Îmi dau seama și voi repeta aceasta oricui, fii sigur. Până una alta, aș dori să citesc una din *tavolette*.

— E foarte lesne, spuse amfitrionul deschizând ușa, am dat ordin să se pună una pe coridor. Ieși, desprins *tavoletta* și o prezintă lui Franz.

Iată, cuvânt cu cuvânt, tălmăcirea afișului:

"Se aduce la cunoștință tuturor că marți 22 februarie, prima zi a Carnavalului, vor fi, prin hotărârea tribunalului, executați în piața del Popolo numiții Andrea Rondolo, vinovat de asasinat asupra foarte respectabilei și veneratei persoane a lui don Cezar Terlini, canonicul bisericii Saint-Jean- de-Latranz și numitul Pepino, zis Rocca Priori, învinuit de complicitate cu nesuferitul bandit Luigi Vampa și cu oamenii din banda sa.

Primul, va fi mazzoloto. Iar al doilea, decapitato.

Sufletele caritabile sunt rugate să ceară lui Dumnezeu o căință sinceră pentru nenorociții condamnați."

Era exact ce auzise Franz alaltăieri, în ruinele Colosseumului și nimic nu fusese schimbat în program: numele condamnaților, cauza supliciului lor și felul execuției erau exact aceleași.

Astfel, după toate probabilitățile, Transteverinul nu era altul decât banditul Luigi Vampa, iar omul cu manta, Simbad marinarul care, la Roma ca și la Porto-Vecchio și la Tunis, continua expedițiile sale filantropice.

Vremea trecea, erau orele nouă, iar Franz se pregătea să-l scoale pe Albert când, spre marea sa mirare, îl văzu ieșind îmbrăcat gata din cameră.

Carnavalul îi huruise în cap și-l trezise mai devreme decât spera prietenul său.

— Acum, când suntem gata amândoi, crezi, dragul meu domn Pastrini, că putem să ne prezentăm contelui de Monte-Cristo? îl întreabă Franz pe hotelier.

— O, da, desigur, răspunse acesta, contele de Monte-Cristo e foarte matinal și sunt sigur că este sculat de mai bine de două ceasuri.

— Crezi că nu facem vreo gafă prezentându-ne la el acum?

— Nici una.

— În cazul acesta, Albert, dacă ești gata...

— În întregime gata, spuse Albert.

— Haide să mulțumim vecinului nostru pentru amabilitatea sa.

— Haide.

Franz și Albert nu aveau de străbătut decât coridorul. Hangiul le-o luă înainte și sună pentru ei. Un servitor deschise.

— *I signori francesi*, spuse hangiul.

Servitorul se înclină și le făcu semn să intre.

Străbătură două încăperi mobilate cu un lux pe care nu credeau că-l pot găsi în hotelul jupânului Pastrini și, în sfârșit, ajunseră într-un salon de o eleganță desăvârșită. Un covor turcesc era întins pe parchet, iar mobilele cele mai confortabile își ofereau pernele dolofane și spătarele răsturnate. Tablouri minunate, executate de maeștri și trofee de arme splendide atârnav pe pereți, iar perdele largi de tapiserie fâlfâiau în fața ușilor.

— Excelențele lor sunt rugate să ia loc, glăsui servitorul, mă duc să-l anunț pe domnul conte. Și dispăru printr-una din uși.

În momentul când ușa se deschise, sunetul unei *guzla* ajunse până la cei doi prieteni, dar se stinse îndată: ușa închisă imediat nu îngăduise, pentru a spune astfel, să pătrundă în salon decât o frântură de armonie.

Franz și Albert schimbă o privire și își îndreptară ochii asupra mobilelor, tablourilor și armelor. Toate acestea li se părură la a doua vedere mai minunate chiar decât la prima.

— Ei, ce spui? își întreabă Franz prietenul.

— Pe legea mea, dragul meu, spun că, desigur, vecinul nostru e vreun agent de schimb care a jucat *à la baisse* asupra fondurilor spaniole sau vreun prinț care voiajează incognito.

— Sst! făcu Franz, vom afla numaidecât. Uite-l.

Într-adevăr, scârțâitul unei uși ajunse până la musafiri și, aproape îndată, prin tapiseria ridicată, intră proprietarul tuturor bogățiilor dinăuntru.

Albert înaintă în întâmpinarea lui, dar Franz rămase pironit pe loc. Cel care intrase nu era altul decât omul cu manta de la Colosseum, necunoscutul din lojă, amfitrionul misterios de la Monte-Cristo.

Capitolul **XXXVI** Mazzolata

— Domnilor, vă rog să primiți toate scuzele mele, spuse contele de Monte-Cristo intrând, că m-am lăsat anunțat, dar mă temeam să nu fiu indiscret prezentându-mă eu mai devreme la dumneavoastră. Mi-ați comunicat de altminteri că veți veni și am stat la dispoziția dumneavoastră.

— Noi, Franz și cu mine, suntem obligați să vă exprimăm mii de mulțumiri, domnule conte, spuse Albert. Ne scoateți, într-adevăr, dintr-o mare încurcătură și eram pe cale să născocim cele mai fantastice vehicule, în momentul când ne-a parvenit grațioasa dumneavoastră invitație.

— Oh, e vina năărăului de Pastrini că v-am lăsat așa de multă vreme în încurcătură, zise contele, făcând semn tinerilor să ia loc pe divan. Nu-mi spusese nici un cuvânt mie care, singur și izolat cum sunt aici, nu căutam decât un prilej pentru a face cunoștință cu vecinii mei. Din momentul când am aflat că pot să vă fiu de folos cu ceva, ați văzut cu câtă grabă am prins ocazia pentru a vă prezenta complimentele mele.

Tinerii se înclinară. Franz nu găsisese încă un cuvânt de spus, nu luase încă nici o hotărâre și, deoarece nimic nu arăta la conte dorința de a-l recunoaște sau dorința de a fi recunoscut, nu știa dacă trebuie să facă vreo aluzie la trecut, sau să lase viitorului răgazul de a-i aduce noi dovezi. De altminteri, încredințat fiind că el se găsea în ajun în lojă, nu putea să răspundă la fel de pozitiv că tot el se afla alaltăieri la Colosseum. Hotărî deci să lase lucrurile în voia lor, fără a da contelui ceva de înțeles. Avea de altminteri o superioritate asupra lui: îi cunoștea secretul, în timp ce, dimpotrivă, contele nu putea să aibă nici o influență asupra lui Franz, care

nu avea nimic de ascuns. Se hotărî totuşi să îndrepte conversaţia asupra unui punct care, până una alta, putea să lămurească anume bănuiele.

— Domnule conte, îi spuse el, ne-ați oferit locuri în trăsură și la ferestrele dumneavoastră din palatul Rospoli, ați putea să ne spuneți acum cum o să ne procurăm un loc în piața del Popolo?

— A, da, e drept, spuse contele cu aer distrat și privindu-l pe Morcerf cu atenție încordată, e în piața del Popolo vreo execuție?

— Da, răspunse Franz, văzând că el venea singur acolo unde voia să-l aducă.

— Stați, stați, mi se pare că i-am spus ieri administratorului meu să se ocupe de aceasta, poate o să vă fac și acest mic serviciu.

Întinse mâna spre un cordon de sonerie, pe care îl trase de trei ori.

— V-ați preocupat vreodată, îi spuse el lui Franz, de întrebuințarea timpului și de mijlocul de a simplifica acest du-te-vino al servitorilor? Eu am studiat chestiunea. Când sun o dată, e pentru valetul meu, de două ori e pentru servitorul hotelului, de trei ori, pentru administratorul meu. În modul acesta, nu pierd nici un minut și nici un cuvânt. Iată-l pe omul nostru.

Cei doi văzură intrând un individ între 45 și 50 de ani, care i se păru lui Franz că seamănă ca două picături de apă cu contrabandistul care-l introdusese în peșteră, dar care nu arăta câtuși de puțin că-l recunoaște. Își dădu seama că așa era cuvântul de ordine.

— Domnule Bertuccio, întreabă contele, te-ai interesat, după cum ți-am poruncit ieri, să-mi procuri o fereastră spre piața del Popolo?

— Da, Excelență, răspunse administratorul, dar era prea târziu.

— Cum, spuse contele încruntând sprâncenele, nu ți-am spus că vreau să am una?

— Și Excelența voastră are, o are pe aceea care era închiriată prințului Lobanieff. Am fost însă obligat s-o plătesc cu o sută...

— Bine, bine, domnule Bertuccio, scutește-i pe domni de toate aceste amănunte de gospodărie. Ai fereastră, e tot ce trebuie. Dă vizitiului adresa casei și rămâi pe scară pentru a ne conduce. Atât! Du-te!

Intendentul salută și făcu un pas spre a se retrage.

— A, reluă contele, fă-mi plăcerea și întreabă-l pe Pastrini dacă a primit *tavoletta* și dacă vrea să-mi trimită programul execuției.

— Nu mai e nevoie, interveni Franz, scoțând carnetul din buzunar. Am avut *tavolettele* sub ochi și le-am copiat.

— Bine, în cazul acesta, domnule Bertuccio, poți să te retragi, nu mai am nevoie de dumneata. Să ni se anunțe numai când e servit dejunul.

Domnii îmi fac onoarea de a dețuna cu mine? continuă el, întorcându-se spre cei doi prieteni.

— Domnule conte, ar însemna să abuzăm, spuse Albert.

— Nu, dimpotrivă, îmi faceți multă plăcere. Îmi veți înapoia serviciile într-o zi, la Paris, unul sau altul sau, poate, amândoi. Domnule Bertuccio, îngrijește să se pună trei tacâmuri.

Luă carnetul din mână lui Franz.

— Spuneam deci, continuă el cu tonul cu care ar fi citit *Petites Affiches*, că "vor fi executați astăzi, 22 februarie, numiții Andrea Rondolo, vinovat de asasinat asupra foarte respectabilei și veneratei persoane a lui don Cezar Terlini, canonicul bisericii Saint-Jean-de-Latran și numitul Peppino, zis Rocca Priori, învinuit de complicitate cu nesuferitul bandit Luigi Vampa și cu oamenii din banda sa... Hm! Primul va fi mazzolato, al doilea *decapitato*". Da, într-adevăr, reluă contele, așa urmau să se petreacă lucrurile la început, mi se pare însă că de ieri a survenit o schimbare în ordinea și mersul ceremoniei.

— Hm! făcu Franz.

— Da. Ieri, la cardinalul Rospigliosi, unde am petrecut seara, se vorbea de ceva în sensul unei amânări acordate unuia dintre condamnați.

— Lui Andrea Rondolo? întrebă Franz.

— Nu... declară cu neglijență contele, celuiilalt... (aruncă o privire asupra carnetului, ca pentru a-și reaminti numele) lui Peppino zis și Rocca Priori. Aceasta vă privează de o ghilotinare, dar vă rămâne *mazzolato*, care e un supliciu foarte curios, când îl vezi prima și chiar a doua oară, în timp ce primul, pe care, desigur, că îl cunoști, e prea simplu, prea otova: nimic neașteptat într-însul. *Mandaia* nu se înșală, nu tremură, nu lovește greșit, nu se repetă de treizeci de ori ca soldatul care tăia capul contelui de Charlais și căruia, de altfel, poate că însuși Richelieu i-l recomandase pe osândit. O, să nu-mi vorbiți de europeni în ce privește supliciile, adaugă contele cu dispreț. Ei nu se pricep și sunt la vârsta copilăriei sau, mai bine zis, la vârsta bătrâneții în materie de cruzime.

— S-ar părea, domnule conte, răspunse Franz, că ați făcut un studiu comparat al supliciilor la diferite popoare.

— Sunt puține acelea pe care să nu le fi văzut, zise contele cu răceală.

— Și ați găsit plăcere asistând la spectacolele acestea oribile?

— Primul meu simțământ a fost repulsia, al doilea indiferența, al treilea curiozitatea.

— Curiozitatea? Cuvântul e grozav, știți?

— De ce? Nu există în viață decât o preocupare gravă ca moartea. Ei, bine, nu e curios să studiezi în câte feluri sufletul poate să iasă din corp și cum anume, după caractere, temperamente și chiar după moravurile țării, indivizii suportă trecerea supremă de la ființă la neant? În ce mă privește, vă garantez un lucru: că, cu cât ai văzut mai mult pe alții murind, cu atât ți se pare mai ușor să mori. Astfel, după părerea mea, moartea este poate un supliciu, dar nu o ispășire.

— Nu vă înțeleg tocmai bine, zise Franz, lămuriți-mă, căci nu vă pot spune, cât de mult îmi ațâță curiozitatea vorbele dumneavoastră.

— Ascultați, zise contele. (Și pe chipul său se arătă mânia, așa cum chipul altuia se colorează cu sânge.) Dacă un om a răpus prin torturi nemaipomenite, prin chinuri nesfârșite, pe tatăl, mama, iubita dumneavoastră, în sfârșit, pe una din acele ființe care, când sunt smulse din inimă, lasă un gol etern și o rană totdeauna sângerândă, credeți că reparația pe care v-o acordă societatea e îndeustătoare, deoarece fierul ghilotinei a trecut între baza occipitalului și mușchii trapezi ai ucigașului și pentru că el, care v-a făcut să trăiți ani de suferințe morale, a trecut prin câteva clipe de dureri fizice?

— Da, știu, zise Franz, justiția omenească e insuficientă din punctul de vedere al consolării. Ea poate să verse sângele în schimbul sângelui, atâta tot. Trebuie să i se ceară ce poate, iar nu altceva.

— Și încă eu vă supun aici un caz material, reluă contele, acela când societatea, atacată prin moartea unui individ în fundamentul pe care ea se reazemă, răzbună moartea prin moarte, dar nu există milioane de dureri care pot să sfâșie sufletul omului fără ca societatea să se ocupe câtuși de puțin de el, fără să-i ofere mijlocul neîndeustător al răzbunării despre care vorbeam adineauri? Nu există crime pentru care țeapa turcilor, ulucul persanilor, nervii răsuciți ai irchiezilor ar fi suplicii prea blânde și pe care, totuși, societatea indiferentă le lasă nepedepsite?... Răspundeți, nu există astfel de crime?

— Da, reluă Franz, iar duelul e tolerat pentru a le pedepsi.

— Oh, duelul! exclamă contele, nu zău, glumeată manieră de a ajunge la țintă când ținta este răzbunarea. Un om ți-a răpit iubita, un om ți-a sedus

nevasta, un om ți-a dezonorat fiica; dintr-o viață întreagă care avea dreptul să aștepte de la Dumnezeu partea de fericire făgăduită de el oricărei făpturi omenești, când a creat-o, face o existență de durere, de mizerie sau de infamie și te crezi răzbunat pentru că acestui om care ți-a strecurat în minte delirul și în inimă deznădejdea, i-ai dat o lovitură de sabie în piept sau i-ai trimis un glonț în cap? Haida, de! Unde mai pui că, de multe ori, el iese triumfător din luptă, reabilitat în ochii lumii și oarecum iertat de Dumnezeu. Nu, continuă contele, dacă ar fi să mă răzbun vreodată, nu în felul acesta m-aș răzbuna.

— Așadar, dumneavoastră dezaprobați duelul? Așadar, nu v-ați bate în duel? întrebă la rândul-i Albert, uimit că aude o teorie așa de ciudată.

— O, ba da! spuse contele. Să ne înțelegem. M-aș bate în duel pentru un moft, pentru o insultă, pentru o dezmințire, pentru o palmă și acesta cu atât mai multă nepăsare, cu cât, grație iscusinței pe care am dobândit-o în toate exercițiile corporale și deprinderii cu primejdia, aș fi aproape sigur că-mi ucid adversarul. O, da, m-aș bate în duel pentru toate acestea, dar pentru o durere lentă, profundă, infinită, eternă, aș plăti, dacă ar fi posibil, cu o durere la fel aceluia ce mi-a pricinuit-o: ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, cum spun orientalii — maestrul nostru în toate, aleșii Creațiunii, care au știut să-și facă o viață din visuri și un paradis din realități.

— Dar, îi spuse Franz contelui, cu teoria aceasta, care vă face judecător și călău în propria dumneavoastră cauză, e greu să păstrați o măsură din care să scăpați întruna puterii legii. Ura e oarbă, furia e năucă, iar cel care își toarnă răzbunarea riscă să bea o băutură amară.

— Da, dacă e sărac și neîndemânatec, nu dacă e milionar și isteț. De altminteri, amuzamentul pentru el e ultimul supliciu despre care pomeneam adineauri, cel pe care filantropica revoluție franceză l-a substituit sfâșierii și roții. Ei, bine, ce e supliciul dacă s-a răzbunat? La drept vorbind, îmi pare aproape rău că, după toate probabilitățile, mizerabilul Peppino nu e *decapitato*, cum spun ei, ați vedea cât durează operația și dacă într-adevăr merită să se vorbească de ea. Dar, pe cinstea mea, domnilor, avem un ciudat subiect de conversație pentru o zi de carnaval. Cum de am ajuns aici? A, îmi reamintesc: mi-ați cerut un loc la fereastra mea. Bine, o să-l aveți. Mai întâi, să ne așezăm însă la masă, deoarece, uite, ni se vestește că suntem serviți.

Într-adevăr, un servitor deschise una din cele patru uși ale salonului și rosti cuvintele magice:

— *Al suo comodo!*

Tinerii se ridicară și trecură în sufragerie.

În timpul dejunului care era excelent și servit cu o distincție infinită, Franz căută privirea lui Albert spre a citi în impresia pe care nu se îndoia că o produsese cuvintele amfitrionului lor. Dar, fie că datorită nepăsării sale de totdeauna el nu le acordase multă luare-aminte, fie că concesia pe care contele de Monte-Cristo i-a făcut-o în privința duelului l-a împăcat cu acesta, fie, în sfârșit, că antecedentele pe care le-am povestit, cunoscute numai de Franz, sporiseră într-însul efectul teoriilor contelui, observă că tovarășul său era cât de cât preocupat; dimpotrivă, el se înfrupta din bunătățile prânzului ca unul comandat de patru sau cinci luni la bucătăria italienească, adică la una dintre cele mai proaste bucătării din lume. Contele abia se atinge de fiecare fel. Părea că, așezându-se la masă cu invitații săi, îndeplinea o simplă datorie de politețe și că aștepta plecarea lor pentru a i se servi niscai lucruri ciudate sau speciale.

Fără voie, Franz își reaminti spaima pe care contele o inspirase contesei G. și convingerea ei că omul arătat în loja din fața ei, contele adică, era un vampir.

La sfârșitul dejunului, Franz își scoase ceasul.

— Ei, ce faceți? îi întrebă contele.

— Ne veți scuza, domnule conte, răspunse Franz, dar mai avem o mulțime de lucruri de făcut.

— Anume?

— N-avem costume și astăzi travestiul e de rigoare.

— Să nu vă preocupați de asta. Avem, după câte îmi pare, în piața del Popolo, o cameră particulară; voi porunci să fie aduse costumele pe care veți vrea să mi le indicați și ne vom masca îndată.

— După execuție? exclamă Franz.

— Nici vorbă. După, în timpul ei sau înainte de ea, cum veți vrea.

— În fața eșafodului?

— Eșafodul face parte din sărbătoare.

— Domnule conte, am reflectat, zise Franz, vă mulțumesc pentru amabilitatea dumneavoastră, dar mă voi mărgini să accept un loc în trăsura dumneavoastră, un loc la fereastra palatului Rospoli și vă voi lăsa libertatea să dispuneți de locul meu la fereastra din piața del Popolo.

— Vă previn că pierdeți un lucru foarte curios, răspunse contele.

— Mi-l veți povesti dumneavoastră, reluă Franz și sunt convins că, auzita din gura dumneavoastră, istorisirea mă va impresiona aproape tot atât cât și vederea scenei. De altminteri, în mai multe rânduri mi-am propus să asist la o execuție, dar niciodată n-am putut să mă hotărăsc; tu ce zici, Albert?

— Eu, răspunse vicontele, am privit executarea lui Castaing, cred însă că eram cam cherchelit în ziua aceea. Era în ziua când am terminat colegiul și petrecusem noaptea la nu știu ce cabaret.

— Nu e un motiv ca, dacă n-ați făcut ceva la Paris, să nu faceți în străinătate: omul călătorește pentru a se instrui și schimbă locul pentru a vedea. Gândiți-vă ce figură veți face când veți fi întrebat: cum se fac execuțiile la Roma? și când veți răspunde: nu știu. Și apoi, se spune că osânditul e un ticălos care a ucis cu vătraiul un bun canonic ce-l crescuse ca pe fiul său. Ce Dumnezeu, când ucizi un om al bisericii, iei o armă mai potrivită decât un vătrai, mai cu seamă când acest om al bisericii este, poate, părintele nostru. Dacă ați călători în Spania, v-ați duce să vedeți luptele de tauri? Ei bine, închipuiți-vă că vom vedea o luptă, amintiți-vă de vechii romani din circ, de vânătorile unde se ucideau trei sute de lei și o sută de oameni. Amintiți-vă de cei optzeci de mii de spectatori care băteau din palme, de matroanele înțelepte ce-și duceau acolo fetele de măritat și de încântătoarele vestale care făceau cu degetul un fermecător semn ce însemna: haide, lasă lenevia, dă-l gata pe omul acesta care e pe trei sferturi mort.

— Mergi, Albert? întrebă Franz.

— O, da, dragul meu! Șovăiam ca și tine, dar elocvența contelui mă convinge.

— Haide, dacă vrei, zise Franz, dar, ducându-mă în piața del Popolo, doresc să trec prin strada principală, se poate domnule conte?

— Pe jos, da. În trăsură, nu.

— Atunci am să merg pe jos.

— Este absolut necesar să treceți prin strada principală?

— Da, am ceva de văzut acolo.

— Ei bine, vom trece prin strada principală, trimitem trăsura să ne aștepte în piața del Popolo, prin strada del Babuino, nu-mi pare rău de altminteri nici mie că trec prin strada principală, deoarece am să văd dacă ordinele pe care le-am dat au fost executate.

— Excelență, spuse servitorul deschizând ușa, un om îmbrăcat călugărește ține să vă vorbească.

— A, da, glăsui contele, știu cine e. Domnilor, vă rog să treceți iarăși în salon, veți găsi pe masa din mijloc țigări excelente de Havana, vin și eu într-o clipă.

Tinerii se ridicară și ieșiră printr-o ușă, în timp ce contele, după ce se scuză iar, ieșea prin cealaltă. Albert, care era un mare amator și care, de când se afla în Italia, nu socotea ca un sacrificiu mărunț faptul că e privat de țigările de la Café de Paris, se apropie de masă și scoase un strigăt de bucurie zărind havane adevărate.

— Ei, ce gândești despre contele de Monte-Cristo? îl întreabă Franz.

— Ce gândesc? spuse Albert uimit că tovarășul său îi pune o astfel de întrebare. Gândesc că e un bărbat fermecător, care își îndeplinește de minune îndatoririle de gazdă, care a văzut mult, a studiat mult, a meditat mult, care aparține ca Brutus școlii stoice și care, adăugă el scoțând cu voluptate un fum ce urca în spirală spre tavan, — mai presus de orice posedă țigări excelente.

Aceasta era părerea lui Albert cu privire la conte, dar deoarece Franz știa că Albert are pretenția de a nu-și forma o părere asupra oamenilor și lucrurilor decât după reflexii mature, nu încercă să și-o schimbe pe a sa.

— Ai remarcat însă ceva ciudat? glăsui el.

— Anume?

— Atenția cu care te privea.

— Pe mine?

— Da, pe tine.

Albert medită.

— A, nici o mirare, spuse el scoțând un oftat. Lipsesc de aproape un an din Paris și desigur că straietele mele sunt de pe altă lume. Contele mă va fi crezut un provincial. Lămurește-l tu, dragă prietene și spune-i, rogu-te, la cel dintâi prilej că se înșală.

Franz zâmbi; în clipa următoare contele reintră.

— Iată-mă, domnilor, spuse el, stau la dispoziția dumneavoastră, ordinele sunt date. Trăsura se duce singură spre piața del Popolo, iar noi o vom lua, dacă vreți, prin strada principală. Luați câteva din țigările astea, domnule de Morcerf.

— O, cu multă plăcere, spuse Albert, căci țigările dumneavoastră italienești sunt și mai rele decât ale regiei. Când veți veni la Paris vă voi înapoia totul.

— Nu încape refuz. Nădăjduiesc să viu într-o zi și, deoarece îmi permiteți, voi bate la ușa dumneavoastră. Haideți, domnilor, haideți, n-avem timp de pierdut. Să plecăm, e douăsprezece și jumătate.

Coborâra tustrei. Vizitiul primi ultimele ordine din partea stăpânului său și o luă pe via del Babuino, în timp ce pietonii urcau prin piața Spaniei și prin via Frattina, care ieșea de-a dreptul între palatul Fiano și palatul Rospoli.

Privirile lui Franz se ațintiră asupra ferestrelor ultimului palat. Nu uitase semnalul convenit în Colosseum între omul cu manta și transteverinul.

— Care sunt ferestrele dumneavoastră? îl întrebă el pe conte, cu ton cât se poate de natural.

— Ultimele trei, răspunse acesta cu o neglijență care nu avea nimic prefăcut, căci nu putea să ghicească în ce scop era pusă întrebarea.

Ochii lui Franz se îndreptară repede asupra celor trei ferestre. Ferestrele laterale erau acoperite cu damasc galben, iar cea din mijloc cu damasc alb, având o cruce roșie.

Omul cu manta se ținuse de cuvânt față de Transteverin și nu mai încăpea îndoială, omul cu manta era chiar contele.

Cele trei ferestre erau încă goale.

De altminteri, pretutindeni se făceau pregătiri. Se așezau scaune, se înălțau tribune, se decorau ferestre. Măștile nu puteau să apară, trăsurile nu puteau să circule decât în sunetele clopotului. Simțeau însă măștile în spatele tuturor ferestrelor, trăsurile în spatele tuturor porților.

Franz, Albert și contele coborau pe strada principală. Pe măsură ce se apropiau de Piața Poporului, mulțimea devenea mai deasă, iar deasupra captelor mulțimii se vedeau ridicându-se două lucruri: obeliscul cu cruce, care indică centrul pieții, iar în fața obeliscului, exact în punctul întretăierii vizuale a străzilor del Babuino, del Corso și di Ripetta, cele două bârne principale ale eșafodului între care sclipea cuțitul rotunjit al *mandaiei*.

În colțul străzii, îl găsiră pe administratorul contelui, care își aștepta stăpânul.

Fereastra, închiriată cu un preț desigur exorbitant, pe care contele nu voise să-l împărtășească invitaților săi, se găsea la al doilea etaj al marelui palat situat între strada del Babuino și Pincio. Era, cum am spus, un fel de cabinet de toaletă răspunzând într-o cameră de culcare. Închizând ușa camerei de culcare, ocupanții cabinetului erau nestingheriți. Pe scaune fuseseră așezate costume de paiată din atlas alb și albastru, cât se poate de elegante.

— Deoarece ați lăsat în seama mea alegerea costumelor, le spuse contele celor doi prieteni, vi le-am pregătit pe acestea. Mai întâi, pentru că sunt la modă acum și apoi, pentru că sunt mai comode, fiindcă nu se vede pe ele pudra.

Franz auzi nedeslușit cuvintele contelui și nu prețui poate la justa ei valoare această nouă amabilitate, căci toată atenția lui era atrasă de spectacolul pe care-l oferea piața del Popolo și de instrumentul cumplit care constituia în momentul de față principala ei podoabă.

Franz vedea pentru prima dată o ghilotină. Spunem ghilotină, căci *mandaia* italienilor este construită aproape după același model ca și instrumentul francez ucigător. Cuțitul, de forma unei seceri, care retează cu partea convexă, cade mai de aproape, atâta tot.

Doi oameni așezați pe scândura cu basculă, unde e culcat condamnatul, dejunau în așteptare și mâncau, după câte putu să vadă Franz, pâine cu cârnați. Unul ridică seândura podelei, de sub care scoase o sticlă cu vin, trase o dușcă și trecu sticla tovarășului său. Cei doi oameni erau ajutoarele călăului. Numai la vederea acestei priveliști, Franz își simți fruntea acoperită de sudoare.

Condamnații, aduși din ajun, seara, din Carceri Nuova în bisericuța Santa-Maria-del Popolo, petrecuseră noaptea vegheați fiecare de câte doi preoți, într-o capelă încinsă, închisă cu un grilaj prin fața căruia se plimbau santinele schimbate din oră în oră.

Un dublu șir de carabinieri așezați de fiecare parte a ușii bisericii se întindea până la eșafodul în jurul căruia făcea cerc, lăsând liber un drum cam de zece picioare lățime, și, în jurul ghilotinei, un spațiu de o sută de pași în circumferință. Restul pieții era înțesat de bărbați și femei. Multe femei își țineau copiii pe umeri. Depășind gloata cu înălțimea lor, copiii erau admirabil plasați.

Dâmbul Pincio părea un amfiteatru vast cu treptele acoperite de spectatori. Balcoanele celor două biserici care formează unghiul străzilor del Babuino și di Ripetta erau pline de curioși privilegiați. Treptele peristilelor păreau un val mișcător și pestriț, pe care un flux neîncetat îl împingea spre portio: fiecare asperitate a zidului care putea să ofere loc unui om își avea statuia sa însuflețită.

Contele avea deci dreptate; ceea ce este mai curios în viață e spectacolul morții.

Și totuși, în locul liniștii pe care părea că o impune solemnitatea spectacolului, o hărmălaie grozavă urca din rândurile gloatei, hărmălaie alcătuită din râsete, huiduieli și strigăte voioase. Era vădit, de asemenea, așa cum spusese contele, că execuția nu însemna altceva pentru popor decât începutul carnavalului.

Deodată, zgomotul încetă ca prin farmec; ușa bisericii se deschisese. Își făcu apariția o confrerie de călugări, înveșmântați în sac cenușiu, găurit numai în dreptul ochilor, cu câte o lumânare aprinsă în mână. În frunte mergea căpetenia confreriei.

În urma călugărilor pășea un bărbat înalt. Bărbatul era gol, acoperit numai cu un pantalon scurt din pânză, în partea stângă avea agățat un cuțit mare, ascuns în teacă. Pe umărul drept purta un buzdugan greu, de fier.

Era călăul. Era încălțat cu sandale prinse de picior cu sfori.

După călău mergeau, în ordinea în care urmau să fie executați, Peppino și Andrea. Fiecare era însoțit de doi preoți.

Nici unul, nici celălalt nu aveau ochii legați.

Peppino mergea cu pas destul de sigur. Fără îndoială, fusese informat de cele ce se puseseră la cale. Andrea era sprijinit de fiecare braț de câte un preot. Amândoi sărutau, din timp în timp, crucifixul pe care li-l întindea duhovnicul.

Văzând spectacolul, Franz simți că i se taie picioarele. Se uită la Albert. Acesta era palid ca și cămașa sa și, cu o mișcare mașinală zvârli departe țigara, deși nu o fumase decât jumătate.

Singur contele părea netulburat. Ba păru că o îmbujorare ușoară voia să străpungă paloarea lividă a obrazilor săi. Nările îi fremătau ca unui animal sălbatic care adulmecă sângele, iar buzele, ușor întredeschise, arătau dinții albi, mici și ascuțiți, ca de șacal. Cu toate acestea, chipul său avea o expresie

de blândețe surâzătoare, pe care Franz n-o mai văzuse la el. În special ochii săi negri erau admirabili prin expresia lor catifelată și bună.

Între timp, condamnații se apropiau de eșafod și, pe măsură ce înaintau, li se puteau distinge trăsăturile chipului. Peppino era un flăcău frumos, între 24 și 26 de ani, cu tenul ars de soare, cu privirea liberă și sălbatică. Ținea capul sus și părea că adulmecă vântul ca să vadă dincotro vine liberatorul.

Andrea era gros și scurt. Figura sa de o cruzime bestială nu trăda vârsta. Putea să aibă cam 30 de ani. Lăsase barba să-i crească în închisoare. Capul îi cădea pe un umăr, picioarele i se tăiau, întreaga sa făptură se supunea parcă unei mișcări în care voința nu mai juca nici un rol.

— M-ați anunțat parcă, îi spuse Franz contelui, că n-o să fie decât o execuție.

— V-am spus adevărul, răspunse acesta cu răceală.

— Totuși, văd doi condamnați.

— Da, dar pe unul îl așteaptă moartea, iar celălalt mai are de trăit ani mulți.

— Cred însă că, dacă e să vină grațierea, nu mai este timp de pierdut.

— De aceea, uite-o că vine. Priviți! spuse contele.

Într-adevăr, în momentul când Peppino ajungea la piciorul *mandaiei*, un călugăr care părea să fie în întârziere străbătu șirul fără ca soldații să-l împiedice și, înaintând spre căpetenia confreriei, îi înmână o hârtie împăturită în patru.

Privirea ageră a lui Peppino nu pierduse nici un detaliu. Căpetenia confreriei desfăcu hârtia, o citi și ridică mâna.

— Domnul fie binecuvântat și Sfinția să fie lăudată! spuse el cu glas tare și răspicat. Se acordă grația vieții pentru un condamnat.

— Iertare! strigă poporul într-un glas. O, iertare!

La auzul cuvântului "iertare", Andrea zvâcni, își înălță capul.

— Iertare pentru cine? exclamă el.

Peppino rămase nemișcat, tăcut, cu respirația gâfâitoare.

— Este grațiat de pedeapsa cu moartea Peppino zis Rocca Priori, spuse căpetenia confreriei.

Și întinse hârtia căpitanului de carabinieri care, după ce o cili, i-o înapoie.

— Iertare pentru Peppino? strigă Andrea trezit din starea de toropeală în care părăsise cufundat. De ce milă pentru el și pentru mine nu? Trebuia să

murim împreună. Mi se făgăduise că el o să moară înaintea mea; nu e drept să mor singur. Nu vreau să mor singur, nu vreau. Și se smulse din mâinile preoților, chircindu-se, urlând, gemând și făcând eforturi smintite pentru a rupe frânghiile care îl legau.

Călăul le făcu semn ajutoarelor, care săriră de pe eșafod și îl înșfăcă pe condamnat.

— Ce e? îl întrebă Franz pe Conte, căci, vorbindu-se în dialect roman, nu prea înțelese bine.

— Ce să fie? spuse contele. Nu înțelegeți? Creatura omenească ce va muri este furioasă că semenul său nu moare o dată cu ea și, dacă ar lăsa-o liberă, l-ar sfâșia cu unghiile și cu dinții în loc să-i îngăduie să se bucure de viața de care ea va fi lipsită. Oh, Oameni! Oameni! Specie de crocodili, cum spune Karl Moor, exclamă contele, întinzând pumnii spre gloată. Cât de bine vă recunosc și cât de mult sunteți întotdeauna vrednici de voi!

Andrea și ajutoarele călugărului se rostogoleau în praf. Condamnatul striga mereu: "Trebuie să moară! Vreau să moară! Nu e drept să fiu ucis singur".

— Priviți, priviți, continuă contele, apucându-i pe tineri de mână. Priviți, căci, pe cuvântul meu, e curios. Uite un om care se resemnase cu soarta sa, care mergea la eșafod, care urma să moară, ca un laș, este drept, dar, în sfârșit, fără împotrivire și fără să cârtească. Știți ce îi dădea oarecare forță? Știți ce-l mângâia? Știți ce-l făcea să-și suporte chinul? Faptul că un altul împărtășea zbuciumul său. Că un altul avea să moară ca și el. Că un altul avea să moară înaintea lui. Duceți două oi la măcelărie, doi boi la abator și faceți unul dintre animale să înțeleagă că tovarășul său nu va muri: oaia va behăi de bucurie, boul va mugi de plăcere, dar omul pe care Dumnezeu l-a făcut după chipul său, omul căruia Dumnezeu i-a impus ca primă, unică, supremă lege dragostea de aproapele său, omul căruia Dumnezeu i-a dat glas pentru a-și exprima cugetarea, ce va striga aflând că tovarășul său e salvat? Un blestem. Onoare omului, capodopera naturii, regele creațiunii! Și contele izbucni în râs, dar un râs cumplit, care arăta că, desigur, el suferise grozav pentru a ajunge să râdă astfel.

Între timp, lupta continua și spectacolul era groznic. Cele două slugi îl duceau pe Andrea la eșafod. Tot poporul era contra lui și douăzeci de mii de glasuri strigau ca unul singur: "La moarte! La moarte!"

Franz se trase înapoi, dar contele îi apucă brațul și-l ținu în dreptul ferestrei.

— Ce faci!? îi spuse. Milă? Nu zău! E bine plasată! Dacă ați auzi lătrând un câine turbat, ați lua pușca, v-ați năpusti în stradă, ați ucide fără milă bietul animal care, la urma urmei, n-ar avea altă vină decât că a fost mușcat de alt câine și că înapoiază ceea ce i s-a dat; și iată că vă e milă de un om pe care nu l-a mușcat alt om, care totuși și-a ucis binefăcătorul și care, acum, nemaiputând să ucidă, fiindcă are mâinile legate, vrea din răsuputeri să-l vadă murind pe tovarășul său de captivitate, pe camaradul său de nenorocire. Nu, nu, priviți! Priviți!

Îndemnul devenise aproape inutil. Franz era parcă fascinat de oribilul spectacol. Cele două ajutoare îl urcaseră pe condamnat pe eșafod și acolo, în ciuda eforturilor, mușcăturilor și strigătelor sale, îl siliseră să îngenuncheze. În vremea asta, călăul se așezase alături, cu buzduganul pregătit. La un semn, ajutoarele se îndepărtară. Condamnatul vru să se ridice, dar, mai înainte de a avea timpul, buzduganul îl lovi peste tâmpla stângă. Se auzi un zgomot înăbușit, surd; osânditul căzu ca o vită cu fața la pământ, apoi, cu o zvârcolire, se întoarse pe spate. Atunci, călăul aruncă buzduganul, scoase cuțitul de la brâu și dintr-o singură lovitură îi tăie beregata. Apoi, urcându-se pe pântec, începu să-l lovească cu picioarele. La fiecare apăsare, un val de sânge țâșnea din gâtul condamnatului.

Franz nu mai putu să rabde. Se trase înapoi și căzu aproape leșinat într-un jilț.

Albert rămase în picioare, cu ochii închiși, dar agățându-se de perdelele ferestrei.

Contele stătea drept și triumfător, ca un înger al păcatului.

Capitolul XXXVII Carnavalul la Roma

Când Franz își reveni în fire, îl găsi pe Albert bând un pahar cu apă și trădând prin paloarea sa că avea mare nevoie să bea și pe conte, care își punea costumul de piaiță. Aruncă mașinal ochii spre piață. Dispăruse totul: eșafod, călăi, victime; nu mai rămăsese decât poporul, zgomotos, preocupat,

voios. Clopotul de pe Citolio, ce nu bate decât pentru moartea papei și pentru deschiderea carnavalului, trăgea de zor.

— Ei, ce s-a întâmplat? îl întrebă el pe conte.

— Nimic, absolut nimic, după cum vedeți, spuse acesta. Să ne îmbrăcăm însă repede, căci a început carnavalul.

— Așa-i, răspunse Franz. Din toată grozăvia scenei, mai stăruie doar umbra unui vis.

— Într-adevăr, n-ați avut altceva decât un vis, un coșmar.

— Da, eu, dar condamnatul?

— Tot un vis și el. Atât numai, că el a rămas adormit, în timp ce dumneavoastră v-ați deșteptat; și cine ar putea spune cine este mai norocos?

— Dar Peppino, întrebă Franz, ce s-a întâmplat cu el?

— Peppino e un flăcău lipsit de cel mai mărunț amor propriu și care, spre deosebire de oamenii care sunt furioși când nu li se dă atenție, a fost încântat văzând că interesul tuturor se îndreaptă spre tovarășul său. În consecință, a profitat de ocazie pentru a se furișa prin mulțime și a dispărea fără măcar să mulțumească bunilor preoți care îl însoțiseră. Hotărât lucru, omul e un animal foarte ingrat și foarte egoist... Dar, îmbrăcați-vă. Uite, domnul de Morcerf vă dă exemplu.

Albert își trăgea mașinal pantalonii de catifea peste pantalonii săi negri și peste încălțăminte de lac.

— Ei, Albert, îl întrebă Franz, ești dispus pentru nebunii? Haide, răspunde-mi sincer.

— Nu, spuse acesta, dar mă bucur acum de cele ce am văzut și înțeleg ce spunea domnul conte: că, după ce ai asistat o dată la un astfel de spectacol, numai el îți mai poate da emoții.

— Unde mai puneți că numai în momentul acela se pot face studii asupra caracterelor, adăugă contele. Pe prima treaptă a eșafodului, moartea smulge masca pe care omul a purtat-o întreaga viață și adevăratul chip se arată. Trebuie să recunoaștem că acela al lui Andrea nu era plăcut la vedere... Hidos tâlhar... Să ne îmbrăcăm, domnilor!

Ar fi fost ridicol din partea lui Franz să facă mofturi și să nu urmeze exemplul tovarășilor săi. Îmbracă deci și el costumul și-și puse masca. Aceasta nu era mai palidă decât figura sa.

După ce terminară cu toaleta, coborâră. Trăsura aștepta la ușă, plină de confeti și de flori.

Intrară în rând.

Cu greu s-ar putea imagina o deosebire mai desăvârșită între spectacolul de acum și cel de mai înainte. În locul priverii de moarte, sumbră și tăcută, piața del Popolo prezenta înfățișarea unei orgii neutre, zgomotoase. Măști nenumărate apăreau, năvălind de pretutindeni, țâșnind prin uși, coborând prin ferestre. Trăsurile răsăreau la toate colțuri de stradă, încărcate cu pierroți, arlechini, dominouri, marchizi, transteverini grotești, cavaleri, țărani. Toți strigau, gesticulau, zvârleau ouă pline cu făină, confeti, flori; atacau cu vorba și cu proiectile prieteni și străini, cunoscuți și necunoscuți, fără ca cineva să aibă dreptul de a se supăra, fără să facă altceva decât să râdă.

Franz și Albert erau asemenea oamenilor care, pentru a fi smulși dintr-o mâhnire violentă, sunt duși la o petrecere și care, pe măsură ce beau și se îmbată, simt o perdea trăgându-se între trecut și prezent. Vedeau mereu sau, mai bine zis, continuau să simtă urmele celor văzute. Dar, puțin câte puțin, beția generală îi cuceri. Avură senzația că rațiunea șovăielnică îi părăsește. Încercau o nevoie ciudată de a se împărtăși din gălăgia aceea, din mișcare, din amețală. Un pumn de confeti îl izbi pe Morcerf dintr-o trăsură alăturată, acoperindu-l de pulbere, pe el și pe tovarășii săi. Confetiile îi înțepară gâtul și toată porțiunea chipului neapărată de mască, de parcă ar fi fost izbit cu o sută de ace. Ele îi împinseră în bătălia generală, în care erau angajate toate măștile. Se ridică la rândul său în trăsură, vârî mâinile în saci și, cu toată forța și îndemânarea de care era capabil trimise, la rândul său, vecinilor, ouă și bomboane.

Din momentul acela, lupta era angajată. Amintirea lucrurilor văzută de ei cu o jumătate de ceas înainte se șterse complet din mintea celor doi tineri, căci spectacolul pestriț, mișcător, necugetat, din fața ochilor lor constituia o diversiune. Conte de Monte-Cristo nu fusese, precum am spus, impresionat nici o clipă.

Închipuiți-vă strada principală mare și frumoasă, străjuită de la un cap la altul de palate cu câte patru sau cinci etaje, având balcoanele garnisite cu tapiserii și ferestrele drapate. Închipuiți-vă, la balcoanele și ferestrele acestea, trei sute de mii de spectatori romani, italieni, străini, veniți din cele patru părți ale lumii. Toate aristocrațiile reunite, aristocrație de naștere, de bani, de geniu. Femei încânlătoare care, atrase de spectacol, se încovoiau peste balcoane, se apleacă în afara ferestrelor, aruncă asupra trăsurilor ce

trec o grindină de confeti. Atmosfera, îmbâcsită de bomboane care cad și de flori care urcă. Apoi, pe pavajul străzilor, o mulțime voioasă, nebună, cu costume trăsnite: verze gigantice care se plimbă, capete de bivoli care mugesc pe trupuri omenești, câini care merg parcă pe picioarele de dindărăt; o mască se înalță în mulțime, iar în această ispitire a Sfântului Anton visată de Callot, o Astarte arată o figură fermecătoare. Vrei s-o urmărești și ești despărțit de demoni asemănători acelor care ți se arată în vis. Închipuți-vă toate acestea și veți avea o slabă idee despre carnavalul de la Roma.

La al doilea tur, contele opri trăsura și le ceru tovarășilor săi permisiunea de a se despărți, lăsându-le trăsura la dispoziție. Franz ridică ochii: se găseau în fața palatului Rospoli, iar la fereastra din mijloc, cea drapată cu damasc alb, având pe el o cruce roșie, stătea un domino albastru, sub care imaginația lui Franz și-o închipuia fără trudă pe frumoasa grecoaică de la teatrul Argentina.

— Domnilor, spuse contele sărind jos, când vă veți plictisi de a fi actori și veți vrea să redeveniți spectatori, știți că aveți loc la ferestrele mele. Până atunci, dispuneți de vizitiu, de trăsură și de servitorii mei.

Am uitat să spunem că vizitiul contelui era îmbrăcat într-o blană de urs negru, exact ca ceea a lui Odry din *Ursul și pașa* și că cei doi lachei care stăteau în picioare, dindărătul caleștii, aveau costume de maimuțe verzi, potrivite pe statura lor și măști cu resorturi, cu care se strâmbau la trecători.

Franz mulțumi contelui pentru îndatoritoarea sa ofertă. Albert cocheta cu o trăsură plină de țărânci romane, oprită, ca și cea a contelui, de unul din popasurile obișnuite când se merge în șir.

Din nefericire pentru el, șirul își reluă mișcarea și, în timp ce cobora spre Piața Poporului, trăsura care îi atrăsese atenția urca spre palatul Veneției.

— O, dragul meu, îi spuse el lui Franz, n-ai văzut?...

— Ce? întrebă Franz.

— Uite, caleașca aceea, care se duce, încărcată cu țărânci romane.

— Nu.

— Ei bine, am siguranța că femeile acelea sunt încântătoare.

— Ce păcat că ești mascat, dragul meu Albert, spuse Franz. Era momentul să-ți scoți paguba pentru dezamăgirile tale amoroase.

— Da, răspunse ei pe jumătate râzând, pe jumătate serios. Nădăjduiesc că n-o să se termine carnavalul fără să-mi ofere o despăgubire.

În ciuda speranței lui Albert, ziua trecu fără altă aventură decât întâlnirea repetată de două sau trei ori a caleștii cu țărânci romane. La una din aceste întâlniri, din întâmplare sau într-adins, masca lui Albert se desprinsese.

El luă atunci restul florilor și le aruncă în caleașcă.

Fără îndoială, una din fermecătoarele femei, pe care Albert le ghicea sub costumul cochet de țărancă, fu mișcată de galanteria lui căci, la rându-i, când se întâlneau din nou, îi aruncă un buchet de violete.

Albert se năpusti asupra buchetului. Deoarece Franz n-avea un motiv să creadă că îi e adresat lui, îl lăsă pe Albert să pună mâna pe el. Albert îl înfipse victorios la butonieră și trăsura își continuă drumul triumfător.

— Ei, acesta e un început de aventură, îi spuse Franz.

— Râzi cât poțestești, răspunse Albert, însă eu cred că este. De aceea, nu mă mai despart de buchet.

— Bineînțeles, zise Franz râzând, e un semn de recunoaștere.

De altminteri, gluma luă curând un caracter de realitate, căci, duși mereu de curent, Franz și Albert se încrucișară din nou cu trăsura *contadinelor*, femeia care îi zvârlise lui Albert buchetul bătut din palme văzându-l la butoniera lui.

— Bravo, dragul meu, bravo! îi spuse Franz. Lucrurile se anunță de minune. Vrei să te las? Ți este mai plăcut să fii singur?

— Nu, se împotrivi el, să nu bruscăm nimic. Nu vreau să mă las antrenat ca un prost la prima demonstrație, la o întâlnire sub orologiu, cum spunem noi despre balul de la Operă. Dacă frumoasa țărancă simte pofta să meargă mai departe, o vom regăsi mâine sau, mai bine zis, ne va regăsi ea. Îmi va da atunci un semn de viață și voi vedea ce am de făcut.

— Într-adevăr, dragă Albert, spuse Franz, ești înțelept ca Nestor și prudent ca Ulise. Iar dacă Circe a ta izbuteste să te preschimbe în vreo fiară, de bună seamă că ea va fi tare îndemânată sau puternică.

Albert avea dreptate. Frumoasa necunoscută se hotărâse desigur să nu împingă mai departe lucrurile în ziua aceea. Căci, deși tinerii făcură încă două-trei tururi, nu mai văzură caleașca pe care o căutară din ochi: dispăruse, fără îndoială, pe una din străzile alăturate.

Revenirea atunci la palatul Rospoli, dar contele dispăruse și el cu domnul albastru. Ferestrele tapetate cu damasc galben continuau să fie ocupate de persoane pe care, fără îndoială, le invitase el.

În momentul acela, clopotul, care sunase deschiderea carnavalului, bătu retragerea. Șirul de pe Corso se rupse îndată și cât ai clipi, trăsurile dispărură pe străzile laterale.

Franz și Albert se aflau în momentul acela în dreptul vilei delle Maratte. Vizitiul apucă pe ea în tăcere și, ajungând de-a lungul palatului Poli, în piața Spaniei, se opri în fața hotelului.

Pastrini își întâmpină oaspeții în pragul ușii.

Prima grijă a lui Franz fu să se informeze asupra contelui și să-și exprime regretul că nu l-a găsit la timp, dar Pastrini îl liniști spunându-i că acesta a comandat încă o trăsură și că trăsura aceasta venise să-l ia la ceasurile patru de la palatul Rospoli. Era însărcinat din partea lui, să le ofere celor doi prieteni cheia lojei sale la teatrul Argentina.

Franz îl întreabă pe Albert ce are de gând să facă, dar Albert ținea să pună în aplicare niște proiecte mari înainte de a se gândi să meargă la teatru. În consecință, în loc să răspundă, îl întreabă pe Pastrini dacă poate să-i procure un croitor.

— Un croitor? întreabă hangiul. Pentru ce?

— Ca să ne facă până mâine niște straie de țărani romani, cât mai elegante cu putință, spuse Albert.

Pastrini clătină din cap.

— Să vă facă până mâine două costume? exclamă el. Să mă ierte Excelențele voastre, dar asta e o pretenție franțuzească. Două costume! Când, de astăzi până în opt zile, nu veți găsi cu siguranță un croitor care să vrea să coasă șase nasturi la o vestă, chiar de i-ați plăti fiecare bucată cu un taler!

— Trebuie să renunț atunci la hainele pe care le doresc?

— Nu, pentru că vom avea hainele acestea de gata. Lăsați-mă să mă ocup eu și mâine veți găsi la deșteptare o colecție de pălării, veste și pantaloni de care veți fi mulțumiți.

— Dragul meu, spuse Franz lui Albert, să ne încredem în amfitrionul nostru. El ne-a mai dovedit că este priceput. Să cinăm deci în liniște și după masă să mergem să vedem *Italiana la Alger*.

— Bine, să mergem la *Italiana la Alger*; spuse Albert. Gândește-te însă, jupâne Pastrini, că eu și domnul — continuă el arătând-l pe Franz — ținem neapărat să avem mâine veșmintele pe care le-am cerut. Hangiul își

asigură încă o dată oaspeții să n-aibă nici o grijă, că vor fi serviți după plac. Franz și Albert urcară apoi pentru a lepăda costumele de paiațe.

Dezbrăcându-l pe al său Albert strânse cu grijă buchetul de violete: era semnul de recunoaștere pentru a doua zi.

Prietenii se așezară la masă, dar, în timp ce mâncau, Albert nu se putu împiedica să nu remarce deosebirea între meritele respectabile ale bucătarului lui Pastrini și cele ale bucătarului contelui de Monte-Cristo. Adevărul îl sili pe Franz să mărturisească, împotriva rezervelor pe care părea să le aibă față de conte, că paralela nu era în avantajul bucătarului lui Pastrini.

La desert, servitorul se informă despre ora pentru care tinerii doreau trăsura. Albert și Franz se priviră, temându-se să nu fie indiscreți. Servitorul îi înțelese.

— Excelența sa, contele de Monte-Cristo, le spuse el, a dat ordine categorice ca trăsura să rămână toată ziua la dispoziția înălțimilor voastre, care pot deci să dispună de ea fără teama de a fi indiscreți.

Tinerii se hotărâră să profite până la capăt de amabilitatea contelui și porunciră să se înhame caii, în timp ce ei își vor schimba toaleta de zi cu una de seară.

Merseră apoi la teatrul Argentina și se instalară în loja contelui.

În timpul primului act, contesa G. intră în loja ei. Își îndreptă imediat privirea în direcția unde îl văzuse pe conte în ajun, astfel că-i zări pe Franz și pe Albert în loja celui despre care îi exprimase lui Franz, cu douăzeci și patru de ore înainte, o opinie așa de ciudată.

Lornieta ei era îndreptată asupra lui cu atâta stăruință, încât Franz își dădu seama că ar fi o cruzime să mai zăbovească în a-i satisface curiozitatea. De aceea, uzând de privilegiul acordat spectatorilor teatrelor italienești, care fac din sălile de spectacol, saloane de recepție, prietenii își părăsiră loja, ducându-se să-i prezinte contesei omagiile lor.

Cum intrară în loja ei, ea îi făcu semn lui Franz să se așeze pe locul de onoare.

Albert luă loc în spatele lor.

— S-ar părea, spuse ea, abia dându-i lui Franz răgazul să se așeze, că n-ați avut ceva mai urgent de făcut decât de a lega cunoștință cu noul lord Ruthwen, căci văd că ați devenit cei mai buni prieteni.

— Fără să fim așa de avansați, precum sunteți, într-o intimitate reciprocă, nu pot tăgădui, doamnă contesă, răspunse Franz, că am abuzat toată ziua de amabilitatea sa.

— Cum toată ziua?

— Pe cuvântul meu, chiar așa. Azi dimineață am acceptat dejunul său, în timpul carnavalului am alergat pe Corso în trăsură sa, în sfârșit, astă seară venim la spectacol în loja sa.

— Așadar, îl cunoașteți?

— Da și nu.

— Cum adică?

— E o poveste lungă.

— Pe care mi-o veți istorisi?

— V-ar înficoșa prea mult.

— Un motiv în plus.

— Așteptați cel puțin ca istoria să aibă un deznodământ.

— Fie, prefer istoriile complete. Până una alta, cum v-ați întâlnit? Cine v-a prezentat lui?

— Nimeni, dimpotrivă, el ni s-a prezentat.

— Când?

— Aseară, când m-am despărțit de dumneavoastră.

— Prin ce mijlocire?

— O, Doamne, prin mijlocirea foarte groaznică a hangiului nostru.

— Stă deci la hotelul Spaniei ca și dumneavoastră?

— Nu numai în același hotel, dar și pe același coridor.

— Cum îl cheamă? căci, fără îndoială, îi știți numele.

— Conte de Monte-Cristo.

— Ce nume e acesta? Nu e un nume de rasă.

— Nu, e numele unei insule pe care a cumpărat-o.

— Și e conte?

— Conte toscan.

— În sfârșit, treacă și asta, împreună cu celelalte, adăugă contesa, care aparținea uneia dintre cele mai vechi familii din împrejurimile Veneției. Și ce fel de om este el?

— Întrebați-l pe viconte de Morcerf.

— Auziți, domnule, sunt trimisă la dumneavoastră, spuse contesa.

— Am fi pretențioși dacă nu l-am găsi încântător, doamnă, răspunse Albert. Un prieten de zece ani n-ar fi făcut pentru noi mai mult decât a făcut el și aceasta cu o grație, o delicatețe și o politețe care indică, într-adevăr, un om de lume.

— Haida, de, spuse contesa râzând, veți vedea că vampirul meu este pur și simplu vreun nou îmbogățit, care vrea să i se ierte milioanele și care a adoptat privirea lui Lara pentru a nu fi confundat cu domnul de Rotschild. Dar pe ea ați văzut-o?

— Care ea? întrebă Franz zâmbind.

— Frumoasa grecoaică de ieri.

— Nu. Ni se pare că am auzit sunetul *guzlei* sale, dar ea a rămas cu totul invizibilă.

— Dragă Franz, glăsui Albert, când spui invizibilă înseamnă că vrei să faci pe misteriosul. Cine era oare domnul albastru de la fereastra cu damasc alb?

— Și unde se găsea fereastra cu damasc alb? întrebă contesa.

— La palatul Rospoli.

— Contele avea trei ferestre la palatul Rospoli?

— Da. Ați trecut cumva pe strada principală?

— Fără îndoială.

— Ei bine, ați remarcat două ferestre tapetate cu damasc galben și o fereastră cu damasc alb având o cruce roșie? Aceste trei ferestre erau ale contelui.

— Aha, dar omul acesta e un nabab! Știi cât costă trei ferestre ca acelea, pentru opt zile de carnaval și încă la palatul Rospoli, adică în poziția cea mai frumoasă?

— Două sau trei sute de taleri romani.

— Spuneți două, trei mii.

— Ah, drace!

— Insula aceea îi produce oare acest venit frumos?

— Insula? Ea nu-i produce un gologan.

— Atunci de ce a cumpărat-o?

— Din fantezie.

— Este, va să zică, un original?

— Fapt e că mi s-a părut destul de excentric, spuse Albert. Dacă ar locui la Paris, dacă ar frecventa spectacolele noastre, ți-aș spune, dragul

meu, sau că e un glumeț de prost gust care pozează sau că e un nenorocit pe care literatura l-a pierdut. A avut într-adevăr astăzi de dimineață două, trei ieșiri vrednice de Didier sau de Antony.

În momentul acela intră un musafir și, potrivit obiceiului, Franz cedă locul său noului venit. Împrejurarea aceasta avu ca rezultat schimbarea subiectului conversației.

Peste un ceas, cei doi prieteni se înapoiau la hotel. Pastrini se ocupase de travestiurile lor pentru a doua zi și le făgădui că au să fie mulțumiți de inițiativa lui inteligentă.

Într-adevăr, a doua zi, la orele nouă, el intră în camera lui Franz, cu un croitor încărcat cu opt sau zece costume de țărani romani. Prietenii aleseră două costume asemănătoare, care se potriveau taliei lor și îi spuseră hotelierului să le coasă vreo douăzeci de metri de panglici la fiecare pălărie și să le procure două din acele încântătoare eșarfe de mătase, cu dungi întretăiate și colorate viu, cu care, în zilele de sărbătoare oamenii din popor își încing de obicei mijlocul.

Albert era nerăbdător să vadă cum îi va veni noua îmbrăcăminte: o vestă și un pantalon de catifea albastră, ciorapi brodați, pantofi cu cataramă și o haină de mătase. Albert nu putea, de altminteri, decât să câștige cu costumul acesta pitoresc. Iar când centura îi strânse talia elegantă, când pălăria ușor înclinată pe o parte lăsă pe umărul său valuri de panglici, Franz mărturisi că îmbrăcămintea ocupă de multe ori un loc important în superioritatea fizică pe care o atribuim anumitor popoare. Turcii, așa de pitorești altădată, în halatele lor lungi, în culori vii, nu sunt oare hidoși acum cu redingotele albastre, încheiate și cu fesurile grecești care le dau aparența unor sticle de vin cu pecetei roșii?

Franz îl complimentă pe Albert care, în picioare, în fața oglinzii, își zâmbea cu un aer de satisfacție lipsit de orice echivoc.

În momentul acela intră contele de Monte-Cristo.

— Domnilor, li se adresează el, deoarece, oricât de plăcut ar fi un tovarăș de petrecere, libertatea este și mai plăcută, am venit să vă spun că, pentru astăzi și pentru zilele următoare, las la dispoziția dumneavoastră trăsura de care v-ați servit ieri. Hotelierul nostru v-a spus, desigur, că mai am alte trei sau patru trăsuri în pensiune la el. Prin urmare, nu vă abțineți: folosiți-vă în toată voia de ea, fie pentru plăcere, fie pentru afaceri. Întâlnirea noastră, dacă avem să ne spunem ceva, e la palatul Rospoli.

Tinerii încercară să obiecteze ceva, dar nu aveau, la drept cuvânt, nici un motiv serios să refuze o ofertă care, de altminteri, le era plăcută. Acceptară deci.

Contele de Monte-Cristo rămase cam un sfert de ceas cu ei, vorbind despre toate lucrurile cu o ușurință extremă. Precum ați putut să remarcați, el era în curent cu literatura tuturor țărilor. O ochire aruncată asupra pereților salonului său le dovedise, lui Franz și lui Albert, că era amator de tablouri. Câteva cuvinte lipsite de pretenție, aruncate în treacăt, le dovediră că științele nu-i erau străine. Părea că s-a ocupat mai ales cu chimia.

Prietenii nu aveau pretenția să înapoieze contelui dejunul oferit de el. Ar fi fost o glumă prea proastă să-i ofere, în schimbul excelentului său prânz, masa mediocră a lui Pastrini. Îi spusese această, pe șleau și el le primi scuzele, apreciind delicatețea lor.

Albert era încântat de manierele contelui, pe care numai știința lui îl împiedica să-l recunoască drept un autentic gentilom. Libertatea de a dispune în întregime de trăsură îl copleșea de bucurie în mod deosebit. Avea vederile sale asupra grațioaselor țărânci și, deoarece ele i se arătaseră în ajun într-o trăsură extrem de elegantă, nu-i părea rău să continue a se înfățișa în această privință pe picior de egalitate.

La ora unu și jumătate tinerii coborâră. Vizitiul și lacheii avuseseră ideea de a-și îmbrăca livrelele peste blănurile de animale, ceea ce le dădea un aer și mai grotesc decât în ajun, astfel că Franz și Albert le adresară laude.

Albert își prinsese, sentimental, buchetul de violete veștejite la butonieră.

Porniră la primul sunet al clopotului și se repeziră în strada principală prin via Vittoria.

La al doilea tur, un buchet de violete proaspete porni dintr-o caleașcă încărcată cu femei paiate și care căzu în caleașca contelui, îi arătă lui Albert că, asemenea lui și prietenului său, țărâncile din ajun schimbaseră costumul și că, din întâmplare sau dintr-un sentiment identic aceluia al său, în timp ce el adoptase cu galanterie costumul lor, ele îl îmbrăcaseră pe al său.

Albert puse buchetul proaspăt în locul celui alt, dar păstră buchetul veștejit în mână iar, când se înrucișă din nou cu caleașca, îl duse, îndrăgostit, la buze.

Gestul păru că stârnește bucuria nu numai celei care îl aruncase, dar și veselelor ei tovarășe.

Ziua fu la fel de însuflețită ca și în ajun. Ba, e probabil că un observator profan ar fi constatat o sporire a zgomotului și a voioșiei. Îl zăriră o clipă pe conte la fereastra lui, dar când trăsură trecu din nou, el dispăruse.

Se înțelege că schimbul de cochetării între Albert și paiața cu buchetele de violete dură toată ziua.

Seara, înapoindu-se, Franz găsi o scrisoare de la ambasadă. I se aducea la cunoștință că va avea onoarea să fie primit a doua zi de Sfinția sa. Ori de câte ori venise la Roma, el solicitase și obținuse aceeași favoare; și, atât din religiozitate, cât și din recunoștință, nu voia să pună piciorul în capitala lumii creștine fără a depune respectuosul său omagiu la picioarele unuia din urmașii Sfântului Petru care a dat exemplul rar al tuturor virtuților.

Nu se gândea, deci, în ziua aceea, la carnaval. Căci, în ciuda bunătății cu care își înconjoară măreția, totdeauna te pregătești să te înclini cu un respect plin de emoție profundă în fața nobilului și sfântului bătrân care se numește Grigore al XVI-lea.

Când ieși de la Vatican, Franz se înapoie direct la hotel, chiar evitând să treacă pe strada principală. Ducea cu sine o comoară de gânduri pioase, pentru care contactul bucuriilor nebune ale carnavalului ar fi însemnat o profanare.

La ceasurile cinci și zece minute, Albert se înapoie. Era în culmea bucuriei. Paiața își reluase costumul de țărancă și, încrucișându-se cu caleașca lui Albert, își ridicase masca. Era încântătoare.

Franz îi exprimă lui Albert complimentele sale sincere. El le primi, ca unul căruia i se cuvine. Recunoscuse, spunea el, după anumite semne de eleganță inimitabilă, că frumoasa necunoscută aparținea, desigur, celei mai înalte aristocrații. Era hotărât să-i scrie a doua zi.

Primind destăinuirea aceasta, Franz băgă de seamă că Albert voia parcă să-i ceară ceva și totuși ezita. El stăruie, declarându-i dinainte că e gata să facă în folosul lui toate sacrificiile care îi vor sta în putință. Albert se lăsă rugat exact timpul pe care îl pretindea o politețe prietenească. În cele din urmă, el îi mărturisi că i-ar face un serviciu lăsându-l a doua zi singur în caleașcă.

Albert puna în seama neatenției prietenului său bunătatea extremă pe care o avusese frumoasa țărancă scoțându-și masca.

Se înțelege că Franz nu era atât de egoist încât să-l oprească pe Albert la jumătatea unei aventuri ce făgăduia, totodată, să fie plăcută pentru curiozitatea lui și măgulitoare pentru amorul propriu. Cunoștea îndeajuns perfectă indiscreție a vrednicului său prieten pentru a fi sigur că acesta îl va ține la curent cu cele mai mărunte detalii ale norocului său; și deoarece în cei doi sau trei ani de când străbătea Italia în lung și în lat, nu avusese șansa nici măcar să schițeze o astfel de aventură; Franz era dornic să afle cum decurg lucrurile.

Îi făgădui deci lui Albert că se va mărgini să privească a doua zi spectacolul de la ferestrele palatului Rospoli.

Într-adevăr, a doua zi, îl văzu pe Albert trecând în sus și în jos. Avea un buchet enorm pe care, fără îndoială, îl însărcinase să fie purtătorul epistolei sale amoroase. Probabilitatea se schimbă în certitudine când Franz revăzu același buchet, remarcabil printr-un cerc de camelii albe, în mâna unei încântătoare paiațe, îmbrăcate în atlas roz.

De aceea, seara, n-a mai fost bucurie, a fost delir. Albert nu se îndoia că frumoasa necunoscută îi va răspunde pe aceeași cale. Franz i-o luă înainte, spunându-i că hărmălaia îl obosea și că era hotărât să întrebuințeze ziua următoare revăzându-și jurnalul și luând note.

Albert nu se înșelase de altminteri în prevederi. A doua zi seara, Franz îl văzu dând năvală în cameră și agitând mașinal un petec de hârtie pe care îl ținea de un colț.

— Ei, m-am înșelat? spuse el.

— A răspuns? exclamă Franz.

— Citește.

Cuvântul fu rostit cu o intonație care nu se poate reproduce.

Franz luă biletul și citi:

"Marți seara, la șapte, coboară în trăsură duminică în fața vilei dei Pontefici și urmează-o pe țărăncă romană care îți va lua lumânarea. Când vei ajunge pe prima treaptă a bisericii San-Giacomo ai grijă, pentru ca ea să te poată recunoaște, să înnozi o panglică roz pe umărul costumului duminică de paiață. Până atunci, nu mă vei mai vedea. Statornicie și discrete. "

— Și, ce zici de asta, scumpe prietene? îi spuse el lui Franz, după ce acesta termină lectura.

— Zic că lucrul ia caracterul unei aventuri foarte plăcute, răspunse Franz.

— La fel cred și eu, spuse Albert și mi-e tare teamă c-o să mergi singur la balul ducelui de Bracciano.

Franz și Albert primiseră în dimineața aceea câte o invitație din partea celebrului bancher roman.

— Ia seama, dragă Albert, spuse Franz, va fi la duce toată aristocrația, iar dacă frumoasa ta necunoscută face cu adevărat parte din aristocrație nu va putea să lipsească de acolo.

— Că va fi sau nu acolo, eu îmi mențin părerea asupra ei, continuă Albert. Ai citit biletul?

— Da.

— Cunoști educația sărăcăcioasă pe care o primesc în Italia femeile din burghezie?

— Da, răspunse Franz.

— Ei bine, recitește biletul, examinează scrisul și caută-mi o greșală de limbă sau de ortografie.

Într-adevăr, scrisul era încântător și ortografia ireproșabilă.

— Ești predestinat, îi spus Franz lui Albert, înapoindu-i biletul pentru a doua oară.

— Râzi cât vei vrea, glumește cât poțtești, îi strigă Albert, eu sunt îndrăgostit.

— O, mă înfricoșezi! exclamă Franz; și văd nu numai că am să merg singur la balul ducelui de Bracciano, dar și că, poate, am să mă întorc singur la Florența.

— Fapt e că, dacă necunoscuta mea e la fel de simpatică pe cât e de frumoasă, îți declar că mă stabilesc la Roma și, de altminteri, am avut totdeauna o înclinație pronunțată pentru arheologie.

— Haida, de, încă o întâlnire sau două ca aceasta și sunt sigur că le voi vedea membru al Academiei de Inscripții și Arte Frumoase.

Fără îndoială, Albert se pregătea să discute cu seriozitate drepturile sale la fotoliul academic, dar fură anunțați că sunt serviți, iar la Albert, dragostea nu era câtuși de puțin potrivnică apetitului. Se grăbi deci, ca și prietenul său, să se așeze la masă, rămânând să reia discuția după aceea.

După masă, fu anunțat contele de Monte-Cristo. De două zile tinerii nu-l zăriseră. O afacere, spuse Pastrini, l-a chemat la Civita-Vecchia. Plecase în ajuns, seara și se înapoiase abia de o jumătate de ceas.

Contele fu încântător. Fie că se observa, fie că prilejul nu trezea într-însul fibrele răutăcioase pe care anumite împrejurări le făcuseră să răsună în două sau trei rânduri în cuvintele-i amare, el fu aproape ca toată lumea. Omul acesta era pentru Franz o adevărată enigmă. Contele nu se putea îndoi că tânărul călător nu l-a recunoscut și, totuși, nici măcar un cuvânt nu părea să trădeze că-și amintea să-l mai fi văzut în altă parte. La rândul-i, oricât ar fi vrut Franz să facă aluzie la prima lor întrevvedere, temerea de a-i deveni antipatic unui om care îi copleșise, pe el și pe prietenul său, cu atenții, îl reținea; continuă deci să se păstreze în aceeași rezervă ca și el.

Contele aflase că cei doi prieteni au vrut să ia o lojă la teatrul Argentina și că li s-a răspuns că toate sunt închiriate. Le aducea, în consecință, cheia lojei sale. Cel puțin acesta era motivul aparent al vizitei.

Franz și Albert schițară o împotrivire, invocând temerea de a nu-l privea pe el, dar contele le răspunse că mergând în seara aceea la teatrul Palli, loja sa la teatrul Argentina va fi pierdută dacă ei nu profită de ea.

Asigurarea îi determină pe prieteni să accepte.

Franz se obișnuise puțin câte puțin cu paloarea contelui, care îl izbise așa de puternic când l-a întâlnit prima oară. Nu se putea împiedica de a recunoaște frumusețea capului lui sever, a cărui paloare era singurul cusur sau poate principala calitate. Adevărat erou al lui Byron, Franz nu putea nu numai să-l vadă, dar măcar să se gândească la el, fără a-și imagina figura aceea sumbră pe umerii lui Manfred sau sub pălăria lui Lara. Avea acea cută a frunții care indică prezența neîncetată a unui gând amar; avea acei ochi arzători care citesc în străfundul sufletelor; avea buza semeață și batjocoritoare, care dă cuvintelor un caracter particular, grație căruia ele se gravează adânc în memoria celor ce le ascultă.

Contele nu mai era tânăr. Avea 40 de ani cel puțin și înțelegea de minune că el e făcut să domine asupra tinerilor pe care îi va întâlni. În realitate, printr-o ultimă asemănare cu eroii fantastici ai poetului englez, contele părea înzestrat cu darul fascinației.

Albert nu mai isprăvea cu norocul pe care el și Franz îl avuseseră întâlnind un astfel de om. Franz era mai puțin entuziasmat și totuși simțea influența pe care orice om superior o exercită asupra celor din preajma sa.

Se gândea la proiectul pe care contele îl manifestase în două sau trei rânduri, de a veni la Paris și nu se îndoia că datorită caracterului său excentric, figurii sale caracteristice și averii colosale ce-o avea, contele va produce cel mai mare efect.

Și totuși, nu dorea să fie la Paris când el va veni.

Seara trecu așa cum trec de obicei serile la teatru, în Italia, nu ascultându-i pe cântăreți, ci făcând vizite și vorbind. Contesa G. voia să readucă conversația asupra contelui, dar Franz o anunță că are ceva mult mai interesant să-i comunice și, în ciuda protestelor de falsă modestie ale lui Albert, îi istorisi marele eveniment care de trei zile forma obiectul preocupărilor lor.

Deoarece aventurile acestea nu sunt rare în Italia, cel puțin dacă e să-i credem pe călători, contesa nu se arată deloc sceptică și-l felicită pe Albert pentru începutul unei aventuri care făgăduia să se termine în mod așa de satisfăcător.

Se despărțiră, făgăduindu-și că se vor întâlni la balul ducelui de Bracciano, unde Roma întreagă era invitată.

În sfârșit, veni ziua de marți, ultima și cea mai zgomotoasă dintre zilele carnavalului. Marți, teatrele se deschid la zece dimineața, căci, după orele opt seara, se intră în post. Marți, toți cei care din lipsă de timp, de bani sau de entuziasm n-au luat încă parte la serbările precedente se învâlmășesc în bacanală, se lasă antrenați de orgie și aduc partea lor de zgo-mot și de mișcare la agitația și la zgomotul general.

De la orele două până la cinci, Franz și Albert urmară alaiul, schimbând confeti cu trăsurile din sensul opus și cu pietonii care circulau printre picioarele cailor, printre roțile cupeurilor, fără să se fi întâmplat în învâlmășeala groaznică, un singur accident, o singură ceartă, o singură încăierare. Italienii sunt oameni ideali în privința aceasta. Sărbătorile sunt pentru ei sărbători adevărate. Autorul acestei povestiri, care a locuit în Italia cinci sau șase ani, nu-și amintește să fi văzut vreodată o solemnitate tulburată de unul din aceste evenimente care servesc totdeauna de corolar solemnităților noastre.

Albert triumfa în costumele sale de paie. Avea pe umăr un nod din panglică roz, ale cărei capete cădeau până la glezne. Ca să nu producă nici o confuzie între el și Franz, acesta își păstrase costumele de țaran roman.

Cu cât ziua înainta, cu atât hărmălaia devenea mai mare. Nu exista, pe toate caldarâmurile, în toate trăsurile, la toate ferestrele, o gură care să tacă, un braț care să rămână leneș. Cu adevărat o vijelie omenească, alcătuită într-un tunet de strigăte și dintr-o grindină de bomboane, de buchete, de ouă, de portocale, de flori.

La ceasurile trei, zgomotul unor pocnitori care răsunară în același timp în Piața Poporului și la palatul Veneției străpungând cu greu tumultul, anunță că încep alergările.

Alergările sunt unul din episoadele caracteristice ultimelor zile de carnaval. La zgomotul artificiilor, trăsurile rupseră pe dată rândul, refugiindu-se fiecare în strada laterală cea mai apropiată de locul unde se aflau.

Toate aceste mișcări se fac de altminteri cu o îndemânare de neînchipuit și cu o iuțeală fără pereche, fără ca poliția să se preocupe câtuși de puțin să fixeze fiecăruia locul sau să-i arate drumul.

Pietonii se lipiră lângă palat, apoi se auzi un zgomot mare de cai și zornăit de săbii.

O echipă de carabinieri alerga în galop pe toată lărgimea străzii principale, curățind-o pentru a face loc *barberilor*. Când carabinierii ajunseră la palatul Veneția, răsunetul altor pocnitori anunță că strada este liberă.

Aproape imediat, într-o hărmălaie imensă, universală, nemaipomenită, trecură, ca niște umbre, șapte sau opt cai ațâțați de strigătele a trei sute de mii de persoane și de cravașele care îi îmboldeau din spate. Apoi, tunul de la castelul San-Angelo trase trei salve, ceea ce însemna că numărul trei câștigase.

Imediat, fără alt semnal, trăsurile se puseră din nou în mișcare năvălind spre Corso, revărsându-se prin toate străzile, ca niște torente înfrânate o clipă și care se aruncă toate deodată în albia fluviului alimentat de ele, iar valul imens își reluă mai zorit decât oricând cursul între două țărmuri de granit.

Dar un nou element de zgomot și de mișcare se amestecase în mulțime: intraseră în scenă negustorii de *moccoli*.

Moccoli sau *moccoletti* sunt lumânări a căror grosime variază și care deșteaptă printre actorii marii scene ce încheie carnavalul roman două

preocupări opuse: aceea de a-și păstra *moccoletto* aprinsă și aceea de a stinge *moccoletto* altora.

Cu *moccoletto* este ca și cu viața: omul n-a găsit încă un mijloc de a o transmite și deține acest mijloc de la Dumnezeu. Dar el a descoperit o mie de mijloace de a o răpi. E drept că, pentru această supremă operație, diavolul i-a venit întrucâtva în ajutor.

Moccoletto se aprinde apropiind-o de altă lumină.

Cine va descrie însă nenumăratele mijloace născocite pentru a stinge moccoleto, foalele gigantice, stingătoarele monstruoase, evantaiele supraomenești?

Fiecare se grăbi, deci, să cumpere *moccoletti*. Franz și Albert făcură la fel.

Noaptea se apropia repede și o dată cu strigătul de *Moccoli!* repetat de glasurile stridente ale nenumăraților negustori, două sau trei stele începură să scliffească deasupra mulțimii. A fost ca un semnal. După zece minute, cincizeci de mii de lumini scânteiară coborând de la palatul Veneția în Piața Poporului și urcând din Piața Poporului la palatul Veneția. Părea sărbătoarea focurelelor.

Nu poți avea o idee despre această imagine dacă nu ai văzut-o.

Închipuți-vă toate stelele desprinzându-se de pe cer și învălmășindu-se pe pământ într-un dans smintit.

Totul, însoțit de strigăte pe care nici o ureche omenească nu le-a auzit încă pe restul globului.

În momentul acesta nu mai există nici o deosebire socială. Hamalul se atașează prințului, prințul transteverinului, transteverinul burghezului, fiecare suflând, stingând, reaprinzând. Dacă bătrânul Eol ar apărea în momentul acesta, el ar fi proclamat regele lumânărilor, iar Aquilon moștenitor prezumtiv al coroanei.

Goana nebună, învăpăiată dură vreo două ceasuri; strada principală era luminată ca în toiul zilei, astfel că trăsăturile spectatorilor se distingeau până la etajul al treilea și al patrulea.

Din cinci în cinci minute, Albert își scotea ceasul. În sfârșit, ceasul arată orele șapte.

Cei doi prieteni se găseau chiar în dreptul vilei dei Pontefici. Albert sări din caleașcă cu *moccoletto* în mână. Două sau trei măști vrură să se apropie de el, să i-o stingă sau să i-o smulgă, dar, boxer iscusit, Albert îi

rostogoli pe rând la zece pași de el și își continuă drumul spre biserica San-Giacomo.

Treptele erau ticsite de curioși și de măști care luptau să-și smulgă unii altora torța din mână. Franz îl urmări pe Albert din ochi și îl văzu punând piciorul pe prima treaptă, apoi, aproape numaidecât, o mască purtând costumul binecunoscut al țărăncii cu buchet, întinse brațul și, fără ca el să opună vreo rezistență, ea îi smulse *moccoletto*.

Franz se afla prea departe ca să audă cuvintele schimbate de ei. Fără îndoială însă că ele nu aveau nimic dușmănos, căci îi văzu, pe Albert și pe țărăncă, depărtându-se la braț.

Câtva timp îi urmări prin mulțime dar, pe via Macello, îi pierdu din vedere.

Deodată, răsună sunetul clopotului care da semnalul închiderii carnavalului. Și în clipa aceea, toate lumânările se stinseră ca prin farmec. Parcă o singură și imensă răbufnire de vânt nimicise totul.

Franz se pomeni în întunericul cel mai profund. În același timp, toate strigătele încetară ca și cum suflul puternic ce luase luminile lua, totodată, zgomotul. Nu se mai auzi decât hurea cupurilor care aduceau măștile pe la casele lor. Nu se mai văzură decât luminile stinghere care sclipeau în spatele ferestrelor.

Carnavalul se sfârșise.

Capitolul XXXVIII Catacombele de la San-Sebastian

Poate că Franz nu încercase niciodată până atunci o impresie așa de tăioasă, o trecere așa de rapidă de la voioșie la tristețe, ca în momentul acesta. Părea că, sub adierea magică a unui demon al nopții, Roma se schimbase într-un imens mormânt. Printr-o întâmplare care sporea intensitatea beznelor, luna, în decreștere atunci, nu avea să se ridice decât pe la unsprezece seara. Străzile traversate de tânăr erau deci, cufundate în

întunericul cel mai adânc. Altminteri drumul era scurt. După zece minute, trăsura sa sau, mai bine zis, a contelui se opri în fața hotelului Londra.

Masa aștepta. Dar, deoarece Albert înștiințase că nu crede să se înapoieze curând, Franz se așeză la masă fără el.

Pastrini, obișnuit să-i vadă mâncând împreună, se informă de cauzele absenței lui; dar Franz se mărgini să răspundă că Albert primise alaltăieri o invitație la care se dusesse. Stingerea subită a *moccolettelor*, întunericul care înlocuise lumina, liniștea care urmase zgomotului lăsaseră în mintea lui Franz o anume tristețe, nu lipsită de îngrijorare. Cină foarte tăcut, în ciuda amabilităților amfitrionului său, care intră de două sau trei ori să-l întrebe dacă nu are nevoie de ceva.

Franz era hotărât să-l aștepte pe Albert cât de târziu. Ceru deci trăsura pentru orele unsprezece rugându-l pe Pastrini să-i dea de veste imediat, chiar dacă Albert revine la hotel doar pentru câteva clipe. La ceasurile unsprezece, Albert nu se înapoiasse. Franz se îmbracă și plecă, anunțându-l pe hotelier că va petrece noaptea la ducele de Bracciano.

Casa ducelui de Bracciano e una dintre cele mai fermecătoare din Roma. Soția lui, una dintre ultimele moștenitoare ale familiei Colona, îndeplinește onorurile în mod desăvârșit. De aceea, serbările pe care le dă el au o faimă europeană.

Franz și Albert veniseră la Roma cu scrisori de recomandatie pentru el, așa se face că prima întrebare adresată lui Franz a fost cu privire la tovarășul de călătorie. Franz răspunse că l-a părăsit în momentul când se stingeau lumânările și l-a pierdut din vedere pe via Macello.

— În cazul acesta, nu s-a înapoiat? întrebă ducele.

— L-am așteptat până acum, răspunse Franz.

— Și știți unde se ducea?

— Nu prea; cu toate acestea, cred că era vorba de o întâlnire.

— Drace, spuse ducele, proastă zi sau, mai bine zis, proastă noapte pentru a întârzia. Nu-i așa, doamnă contesă?

Ultimele cuvinte se adresau contesei G., care tocmai sosise și se plimba la brațul domnului Torlonia, fratele ducelui.

— Dimpotrivă, găsesc că e o noapte încântătoare, răspunse contesa, iar cei ce sunt aici n-au să se plângă decât de un lucru: că va trece prea iute.

— De aceea, reluă ducele zâmbind, eu nu vorbesc de persoanele care sunt aici. Ele nu întâmpină alte primejdii decât bărbații să se îndrăgostească

de dumneavoastră, iar femeile să se îmbolnăvească de gelozie că vă văd așa de frumoasă. Mă refer la cei care hoinăresc pe străzile Romei.

— Ei, Doamne, cine hoinărește pe străzile Romei la ora aceasta, dacă nu pentru a merge la bal? întrebă contesa.

— Prietenul nostru, Albert de Morcerf, doamnă contesă, pe care l-am lăsat în urmărire necunoscută pe la orele șapte seara, zise Franz și pe care de atunci nu l-am mai văzut.

— Cum și nu știți unde este?

— Cătuși de puțin.

— Și are arme la el?

— Este costumat ca paiață.

— Dumneavoastră care cunoașteți Roma mai bine decât el, n-ar fi trebuit să-l lăsați, îi spuse ducele lui Franz.

— Ca să-l opresc ar fi fost tot una cu a încerca să opresc numărul trei care a câștigat astăzi premiul cursei, răspunse Franz; și apoi, ce vreți să i se întâmple?

— Cine știe? Noaptea e foarte întunecoasă, iar Tibrul e prea aproape de via Macello.

Franz simți un fior trecându-i prin vine la auzul spuselor ducelui și al contesei.

— De aceea, am dat de știre la hotel că am onoarea să petrec noaptea la dumneavoastră, domnule duce, spuse Franz și urmează să mi se anunțe aici înapoierea lui.

— Uite, glăsuie ducele, mi se pare că tocmai vă caută un servitor al meu.

Ducele nu se înșela. Zărindu-l pe Franz, servitorul se apropie de el.

— Excelență, spuse acesta, stăpânul hotelului Londra vă înștiințează că un om vă așteaptă la el cu o scrisoare din partea vicontelui de Morcerf.

— Cu o scrisoare din partea vicontelui? exclamă Franz.

— Da.

— Și cine este omul?

— Nu știu.

— De ce n-a venit să mi-o aducă aici?

— Mesagerul nu i-a dat nici o explicație.

— Și unde-i mesagerul?

— A plecat de îndată ce m-a văzut intrând în sala de bal pentru a vă da de veste.

— O, Doamne, duceți-vă repede, spuse contesa. Bietul tânăr, poate i s-a întâmplat un accident.

— Alerg, strigă Franz.

— Vă vom revedea ca să ne dați noutăți? întrebă contesa.

— Da, dacă nu este nimic grav. Altminteri, nu garantez nici de mine.

— În orice caz, prudență! zise contesa.

— O, fiți pe pace!

Franz își luă pălăria și porni în goană. Dăduse drumul trăsurii, poruncindu-i să se înapoieze la ceasurile două. Din fericire însă, palatul Bracciano care răspunde, dintr-o parte în strada principală, din cealaltă în piața Sfinților Apostoli, e abia la zece minute depărtare de hotelul Londra. Apropiindu-se de hotel, Franz văzu un om în mijlocul străzii. Nu se îndoi o clipă că acesta era mesagerul lui Albert. Omul era înfășurat într-o manta largă. Merse spre el; dar, spre marea mirare a lui Franz, omul deschise vorba.

— Ce poftiți, Excelență? întreba el făcând un pas înapoi, ca omul ce dorește să rămână în gardă.

— Nu dumneata mi-ai adus o scrisoare de la viconte de Morcerf? întrebă Franz.

— Excelența voastră locuiește la hotelul lui Pastrini?

— Da.

— Și e tovarășul de călătorie al vicontelui?

— Da,

— Cum se numește Excelența voastră?

— Baron Franz d'Epinay.

— În cazul acesta scrisoarea e adresată Excelenței voastre.

— E vreun răspuns? întrebă Franz luându-i scrisoarea din mână.

— Da, cel puțin așa nădăjduiește prietenul dumneavoastră.

— Atunci urcă la mine să ți-l dau.

— Prefer să-l aștept aici, spuse mesagerul râzând.

— De ce?

— Excelența voastră va înțelege după ce va citi scrisoarea.

— Prin urmare te regăsesc aici?

— Fără îndoială.

Franz intră. Pe scară se întâlnește cu Pastrini.

— Ei, ați văzut? îl întreabă acesta.

— Ce să văd? răspunde Franz.

— L-ați văzut pe omul care dorea să vă vorbească din partea prietenului dumneavoastră? îl întreabă el pe Franz.

— Da, l-am văzut și mi-a dat scrisoarea aceasta. Aprinde, te rog, la mine.

Hangiul dădu ordin unui servitor să meargă înaintea lui Franz cu o lumânare. Tânărul observase la Pastrini un aer preocupat și aerul acesta îi sporise dorința de a citi scrisoarea lui Albert. Se apropie de lumânare de îndată ce ea fu aprinsă și defăcu hârtia. Scrisoarea era scrisă de mână lui Albert și semnată de el. Franz o reciti de două ori, într-atât de uluitor era conținutul ei. Iată-l:

"Dragă prietene, de îndată ce vei primi prezenta, fii bun și ia din portofelul meu, pe care îl vei găsi în sertarul pătrat la biroului, scrisoarea de credit; adaug-o și pe a ta dacă nu este de-ajuns. Aleargă la Torlenia, ia imediat de la el patru mii de plăci și înmânează-i aducătorului. Este absolută nevoie ca suma să-mi fie adresată fără întârziere.

Nu stăruiesc mai mult, biziindu-mă pe tine așa cum și tu ai putea să te bizui pe mine.

P.S. I Believe now to italian banditti¹².

Prietenul tău,

ALBERT DE MORCERF."

Dedesubtul acestor rânduri erau scrise de o mână străină aceste câteva cuvinte în italienește:

"Se alle sei della mattina le quattro mila piastre non sono nelle mie mani, alle sette il conte Alberto avra cessato di vivere. "

LUIGI VAMPA

A doua semnătură îi explică totul lui Franz, care acum înțelese refuzul mesagerului de a urca. Strada i se părea mai sigură decât camera lui Franz: Albert căzuse în mâinile faimosului căpitan de bandiți, în existența căruia

refuzase atâta timp să creadă.

Nu era vreme de pierdut. Alergă la birou, îl deschise, găsi în sertarul indicat portofelul și scrisoarea de credit: ea reprezenta în total șase mii de plăști, dar din cele șase mii de plăști, Albert cheltuise trei mii. Franz nu avea nici o scrisoare de credit. Deoarece locuia la Florența și venise la Roma numai pentru a petrece șapte-opt zile, luase o sută de ludovici, iar din acești o sută de ludovici, mai avea cel mult cincizeci.

Era nevoie deci de încă șapte-opt sute de plăști pentru ca amândoi, Franz și Albert, să poată strânge suma cerută. E drept că Franz putea să se bizuie într-un astfel de caz pe bunăvoința domnilor Torlonia. Se pregătea deci să se întoarcă la palatul Bracciano fără a pierde o clipă, când deodată o idee luminoasă îi trecu prin minte. Se gândi la contele de Monte- Cristo. Franz se pregătea să-l cheme pe Pastrini, când îl văzu pe acesta ivindu-se în ușă.

— Dragă domnule Pastrini, îi spuse repede, crezi că domnul conte e acasă?

— Da, Excelență, s-a înapoiat.

— A avut timp să se culce?

— Mă îndoiesc.

— Sună atunci, te rog, la ușa lui și cere-i în numele meu permisiunea de a mă prezenta la el.

Pastrini se grăbi să urmeze instrucțiunile. Peste cinci minute era înapoi.

— Contele îl așteaptă pe Excelența voastră, spuse el.

Franz străbătu coridorul și un servitor îl introduse la conte. Acesta se afla într-un cabinet mic, pe care Franz nu-l văzuse încă și care era înconjurat de divane. Contele îi ieși în cale.

— Ei, ce vânt vă aduce la ora aceasta? îl întrebă el. Nu cumva veniți să mă invitați la masă? Ar fi tare amabil din partea dumneavoastră.

— Vin să vă vorbesc într-o chestiune gravă.

— O chestiune? întrebă contele privindu-l pe Franz cu privirea lui profundă, caracteristică. Despre ce chestiune?

— Suntem singuri?

Contele se duse la ușă și reveni.

— Perfect singuri, spuse el.

Franz îi întinse scrisoarea lui Albert.

- Citiți-o, îi spuse el.
- Contele citi scrisoarea.
- Hm! făcu el.
- Ați luat cunoștință de post-scriptum?
- Da, spuse el, văd:

"Se alle sei della mattina le quattro mila piastre non sono nelle mie mani, alle sette il conte Alberto avra cessato di vivere¹³. "

LUIGI VAMPA

- Ce spuneți despre asta? întrebă Franz.
- Aveți suma care vi s-a cerut?
- Da, minus opt sute de plăști.
- Contele se duse la birou, îl deschise, și, trăgând un sertar plin cu aur, zise:
- Nădăjduiesc că nu-mi veți face injuria de a vă adresa altuia decât mie?
- Dimpotrivă, vedeți că am venit direct la dumneavoastră, spre Franz.
- Și vă mulțumesc. Poftim. Și făcu semn lui Franz să scoată din sertar.
- E necesar să trimit suma aceasta lui Luigi Vampa? întrebă tânărul, privindu-l la rândul său țintă pe conte.
- Ei, Doamne, spuse el, judecați și dumneavoastră: post-scriptumul e precis.
- Cred că dacă v-ați da osteneala să căutați, ați găsi un mijloc care ar simplifica mult târgul, spuse Franz.
- Anume? întrebă contele uimit.
- De exemplu, dacă am merge să-l găsim împreună pe Luigi Vampa, sunt sigur că nu ne-ar refuza libertatea lui Albert.
- Mie? Și ce influență credeți că am eu asupra banditului?
- Nu i-ați făcut oare unul din acele servicii care nu se uită?
- Anume?
- N-ați salvat dumneavoastră viața lui Peppino?
- Aha, cine v-a spus asta?
- Ce vă interesează? Știu.
- Contele rămase o clipă tăcut cu sprâncenele încruntate.
- Dacă m-aș duce să-l găsesc pe Vampa, m-ați însoți?

— Dacă tovărășia mea nu v-ar fi prea neplăcută...

— Ei, bine, fie. Timpul e frumos, o plimbare în câmpia Romei nu poate să ne facă decât bine.

— Trebuie să luăm arme?

— Ce să facem cu ele?

— Bani?

— De prisos. Unde e omul care a adus biletul?

— În stradă.

— Așteaptă răspunsul?

— Da.

— Trebuie să știm unde mergem. Mă duc să-l chem.

— Inutil, n-a vrut să urce.

— La dumneavoastră poate, dar la mine nu va face mofturi.

Contele se duse la fereastra cabinetului ce dădea spre stradă și fluiera într-un anumit mod. Omul cu manta se desprinsese de lângă zid și înaintă până în mijlocul străzii.

— *Salite!* strigă contele cu tonul cu care ar fi dat ordin unui servitor.

Mesagerul se supuse fără întârziere, fără șovăială, cu grabă chiar, și, urcând cele patru trepte ale peronului, intră în hotel. Peste cinci minute era la ușa cabinetului.

— A, tu ești, Peppino? spuse contele.

Dar, în loc să răspundă, Peppino se aruncă în genunchi, apucă mâna contelui și o sărută de mai multe ori.

— Aha, îi spuse contele, încă n-ai uitat că ți-am salvat viața. Ciudat, căci au trecut de atunci opt zile.

— Nu, Excelență și n-am să uit niciodată, răspunse Peppino cu un accent de profundă recunoștință.

— Niciodată este prea mult. În sfârșit, însă este destul și așa, că îți închipui. Scoală-te și răspunde-mi.

Peppino îi aruncă lui Franz o privire neliniștită.

— O, poți să vorbești în fața Excelenței sale! spuse el. Este un prieten al meu.

— Permiteți-mi să vă dau acest titlu, spuse în franceză contele, întorcându-se spre Franz. E nevoie, pentru a mări încrederea omului.

— Poți să vorbești în fața mea, zise Franz, sunt un prieten al contelui.

— Atunci e bine, spuse Peppino, întorcându-se la rându-i spre conte. Excelența voastră să mă întrebe și voi răspunde.

— Cum a căzut viconte Albert în mâinile lui Luigi?

— Excelență, caleașca francezului s-a încrucișat de mai multe ori cu aceea în care se găsea Tereza.

— Amanta căpitanului?

— Da. Francezul i-a făcut ochi dulci, Tereza s-a distrat răspunzându-i, francezul i-a aruncat buchete; i-a aruncat și ea; toate acestea, bineînțeles, cu învoirea căpitanului care se găsea în aceeași caleașcă.

— Cum, exclamă Franz, Luigi Vampa se găsea în caleașca țăranilor romane?

— El era cel care conducea, deghizat ca vizitiu, răspunse Peppino.

— Pe urmă? întrebă contele.

— Pe urmă, francezul s-a demascat. Tereza, tot cu învoirea căpitanului, a făcut la fel. Francezul a cerut o întâlnire, Tereza i-a acordat întâlnirea cerută, numai că, în locul Terezei, pe treptele bisericii San-Giacomo a fost Beppo.

— Cum, îl întrerupse iarăși Franz, țăranca aceea care i-a smuls lumânarea?...

— Era un flăcău de cincisprezece ani, răspunse Peppino; dar nu e nici o rușine pentru prietenul dumneavoastră că a fost prins; Beppo a înhățat și pe alții.

— Și Beppo l-a scos dintre ziduri? întrebă contele.

— Întocmai. O caleașcă aștepta la capătul viei Macello. Beppo s-a urcat înăuntru, invitându-l pe francez să-l urmeze. Acesta nu s-a lăsat rugat de două ori. I-a oferit cu galanterie mâna dreaptă lui Beppo și s-a așezat lângă el. Beppo l-a anunțat atunci că-l conduce la o vilă situată la o leghe de Roma. Francezul i-a dat asigurări lui Beppo că e gata să-l urmeze până la capătul lumii. Vizitiul a urcat pe strada di Ripetta, a ajuns la poarta San-Paulo, iar la două sute de pași, în câmpie, fiindcă francezul devenea prea cutezător, Beppo i-a pus o pereche de pistoale în gât; vizitiul a oprit numaidecât caii, s-a răsucit pe scaun și a făcut la fel. În același timp, patru dintr-ai noștri, care erau ascunși pe malurile Almului, s-au năpustit asupra trăsurii. Francezul avea chef să se apere, ba chiar, după câte am auzit, l-a cam găuit pe Beppo, însă nu putea face nimic împotriva a cinci oameni înarmați. A trebuit să se predea. L-au coborât din trăsură, au mers de-a

lungul malurilor râulețului și l-au condus la Tereza și la Luigi, care îl așteptau în catacombele de la San-Sebastian.

— Ei, dar mi se pare că istoria aceasta este interesantă, spuse contele întorcându-se spre Franz. Ce spuneți dumneavoastră, că sunteți cunoscător?

— Spun că aş găsi-o foarte nostimă, răspunse Franz, dacă s-ar fi întâmplat altuia decât bietului Albert.

— Fapt este, spuse contele, că dacă nu mă găseați, norocul l-ar fi costat cam scump pe prietenul dumneavoastră. Fiți însă pe pace, va scăpa doar cu spaima.

— Și este nevoie să-l căutăm? întrebă Franz.

— Ba bine că nu. Cu atât mai mult, cu cât el se găsește într-un loc foarte pitoresc. Cunoașteți catacombele de la San-Sebastian?

— Nu, n-am coborât niciodată acolo, dar îmi făgăduiam să cobor într-o zi.

— Uite, aveți prilejul și ar fi greu să găsiți altul mai bun. Aveți trăsura?

— Nu.

— Nu e nimic; mi se ține de obicei una înhămată zi și noapte.

— Înhămată gata?

— Da, sunt o ființă foarte capricioasă. Trebuie să vă spun că, uneori, sculându-mă după-masă la mijlocul nopții, îmi vine pofta să pornesc undeva și plec.

Contele sună o dată și cameristul intră.

— Spune să se scoată trăsura din șopron, spuse el și ia pistoalele din buzunare. Nu e nevoie să-l scoli pe vizitiu, va conduce Ali.

Peste o clipă se auzi hurea trăsorii care se oprea în dreptul porții. Contele scoase ceasul.

— Douăsprezece și jumătate, spuse el. Am fi putut pleca de aici la cinci dimineața și încă să ajungem la timp; dar poate că întârzierea l-ar fi făcut pe tovarășul dumneavoastră să petreacă o noapte rea, așa că e mai bine să mergem repede și să-l scoatem din mâinile trădătorilor. Mai sunteți hotărât să mă însoțiți?

— Mai mult decât oricând!

— Atunci veniți.

Franz și contele ieșiră, urmați de Peppino. La poartă găsiră trăsura. Ali stătea pe capră. Franz îl recunoscu pe sclavul mut din peștera de la Monte-Cristo. Franz și contele urcară în trăsura care era un cupeu. Peppino se așază

lângă Ali și porniră în galop. Ali primise ordine dinainte, căci o luă pe strada principală, străbătu Campo-Vaccino, urcă pe strada San-Gregorio și ajunse la poarta San-Sebastian. Aci, portarul vru să le facă oarecare dificultăți, dar contele de Monte-Cristo îi prezentă o autorizație a guvernatorului Romei de a intra în oraș și de a ieși la orice oră din zi și noapte. Bara fu deci ridicată, portarul primi un ludovic pentru osteneală și trecură.

Drumul, pe care îl urma trăsura era vechea cale Appiana străjuită de morminte. Din loc în loc, în lumina lunii care începea să se înalțe, lui Franz i se părea că vede o santinelă desprinzându-se dintr-o ruină. Dar, îndată, la un semn schimbat între Peppino și santinelă, ea reentra în umbră și dispărea.

Cu puțin înainte de cirul Caracalla, trăsura se opri. Peppino deschise portiera, iar contele și Franz coborâră.

— Peste zece minute, îi spuse contele tovarășului său, vom ajunge.

Îl luă apoi pe Peppino de-o parte, îi dădu un ordin în șoaptă și Peppino porni după ce se prevăzu cu o torță pe care o scoase din cufărul cupeului.

Se scurseră încă cinci minute, în răstimpul căroră Franz îl văzu pe cioban afundându-se pe o potecă mică, printre denivelările de teren care formează solul convulsionat al șesului Romei și dispărând în ierburile înalte, roșiatice, care par coama zburlită a unui leu gigantic.

— Acum, spuse contele, să-l urmărim.

Franz și contele porniră, la rândul lor pe aceeași cărare, care după o sută de pași, îi duse pe o pantă înclinată, din fundul unei vâlcele.

În curând, zăriră doi oameni vorbind în umbră.

— Trebuie să mergem mai departe sau să așteptăm? întrebă Franz pe conte.

— Să mergem. Desigur că Peppino a înștiințat santinela despre sosirea noastră.

Într-adevăr, unul dintre cei doi oameni era Peppino, iar celălalt era un bandit, pus acolo de pază.

Franz și contele se apropiară. Banditul salută.

— Excelență, spuse Peppino adresându-se contelui, dacă vreți să mă urmați, gura catacombelor e la doi pași de aici.

— Bine, spuse contele, ia-o înainte.

Într-adevăr, după un pâlc de tufișuri și în mijlocul câtorva stânci, apărură o deschizătură prin care un om cu greu putea trece.

Peppino se strecură cel dintâi. Dar, de îndată ce făcu câțiva pași, trecerea subterană se lărgi. Atunci se opri, își aprinse torța și se întoarse să vadă dacă este urmat.

Terenul se afunda printr-o pantă lină și treptat se lărgea. Franz și contele erau însă nevoiți să meargă aplecați și cu greu ar fi putut să meargă alături. Mai făcură vreo cincizeci de pași astfel, pe urmă îi opri strigătul: *Cine e? Stai!*

Văzură atunci sclipind în întuneric, pe țeava unei carabine, răsfrângerea propriei lor torțe.

— *Prieten!* spuse Peppino.

Înaintă singur și șopti câteva cuvinte celei de a doua santinele care, ca și prima, salută făcând semn vizitatorilor nocturni că pot să-și continue drumul.

În spatele santinelei, era o scară de vreo douăzeci de trepte. Franz și contele coborâră și se pomeniră la o răspântie macabră. Cinci drumuri se despărteau, asemenea razelor unei stele, iar zidurile, scobite de niște firide suprapuse, având forma unor sicrie, arătau că intraseră, în sfârșit, în catacombe.

Într-o grotă a cărei întindere nu putea fi distinsă se vedeau ziua câteva răsfrângeri de lumină.

Contele puse mâna pe umărul lui Franz.

— Vreți să vedeți o tabără de bandiți în repaus? îl întrebă el.

— Desigur, răspunse Franz.

— Bine, veniți cu mine... Peppino, stinge torța.

Peppino ascultă, astfel că Franz și contele se pomeniră în întunericul cel mai profund. Dar, la vreo cincizeci de pași înaintea lor, continuau să danseze de-a lungul zidurilor câteva licăriri roșiatice, devenite și mai vizibile când Peppino își stinsese facla.

Înaintară în tăcere, contele călăuzindu-l pe Franz ca și cum ar fi fost înzestrat cu darul bizar de a vedea în beznă. De altfel și Franz distingea mai ușor drumul, pe măsură ce se apropiau de reflexele care îi călăuzeau.

Trei arcade, dintre care cea de la mijloc servea de poartă, le lăsa trecerea liberă. Arcadele se deschideau într-o parte, spre coridorul unde erau contele și Franz, iar în alta, spre o încăpere mare, pătrată, înconjurată de firide la fel cu acelea despre care am mai vorbit. În mijlocul încăperii se

înălțau patru pietre ce serviseră altădată de altar, așa cum indica crucea înfiptă încă deasupra lor.

O singură lampă așezată pe un capăt de coloană lumina cu o lumină palidă, șovăielnică, ciudată scena care se oferea ochilor celor doi vizitatori ascunși în umbră. Un bărbat stătea jos, sprijinit cu cotul de coloană și citea cu spatele spre arcadele prin a căror deschizătură îl priveau noii sosiți.

Era Luigi Vampa, conducătorul bandei.

De jur împrejurul lui, grupați după toane, culcați în mantale sau rezemați de un fel de bancă de piatră, care înconjura columbarul, se odihneau vreo douăzeci de tâlhari. Fiecare avea carabina la îndemână.

În fund, tăcută, abia vizibilă și asemănătoare unei armuri, o santinelă se plimba în lung și în lat în dreptul unei deschizături care nu se zărea, pentru că acolo bezna părea și mai groasă.

Când contele socoti că Franz și-a desfătat îndeajuns privirile urmărind pitorescul tablou, puse degetul la gură recomandându-i tăcere și, urcând cele trei trepte care duceau din coridor în columbar, intră în încăpere prin arcada de la mijloc și înaintă spre Vampa, care era așa de adânc cufundat în lectură încât nu auzi zgomotul pașilor.

— Cine e? strigă santinela atentă și care văzu, la licărirea lămpii, o umbră mărindu-se dinapoia căpitanului.

Auzind strigătul, Vampa sări în sus, scoțând în același timp un pistol de la brâu.

Cât ai clipi, toți bandiții fură în picioare și douăzeci de țevi de carabină se îndreptară asupra contelui.

— Dragul meu Vampa, spuse acesta liniștit, cu glas cât se poate de calm și fără ca un singur mușchi să-i tresară pe figură, mi se pare că se fac prea multe formalități pentru primirea unui prieten.

— Armele jos! strigă căpitanul făcând un semn poruncitor cu o mână, în timp ce cu cealaltă își scotea respectuos pălăria. Apoi, întorcându-se spre misteriosul personaj care domina toată scena: Iertați-mă, domnule conte, îi spuse, dar mă așteptam așa de puțin la onoarea vizitei dumneavoastră încât nu v-am recunoscut.

— Se pare că ai memoria scurtă în toate privințele, Vampa, vorbi contele și că nu uiți numai figura oamenilor, dar și angajamentele încheiate cu ei.

— Și ce angajamente am uitat, domnule conte, întrebă banditul cu tonul celui care, dacă a săvârșit o greșeală, nu vrea decât s-o repare.

— Nu ne-am înțeles, spuse contele, că nu numai persoana mea, dar și a prietenilor mei îți vor fi sacre?

— Și cu ce m-am abătut de la convenție, Excelență?

— Ai răpit în astă seară și l-ai transportat aici pe viconte Albert de Morcerf. Ei, bine, continuă contele cu accent care îl înfioră pe Franz, tânărul acesta face parte dintre prietenii mei. Tânărul stă în același hotel cu mine, tânărul s-a plimbat pe Corso timp de opt zile în caleașca mea și totuși, îți repet, l-ai răpit, l-ai transportat aici și, adăugă contele scoțând scrisoarea din buzunar, ai cerut preț de răscumpărare ca și cum ar fi primul venit.

— Voi de ce nu m-ați înștiințat cum stau lucrurile? spuse căpitanul, întorcându-se spre oamenii care se traseră toți dinaintea privirii sale. De ce m-ați silit să-mi calc cuvântul față de un om ca domnul conte, care ține în mână viața noastră, a tuturor? Pe sângele lui Hristos, dacă mi-aș închipui că unul dintre voi a știut că tânărul era prietenul Excelenței sale, i-aș zbură creierii cu mâna mea.

— Ei, ți-am spus că la mijloc e o eroare? zise contele, întorcându-se spre Franz.

— Nu sunteți singur? întrebă Vampa neliniștit.

— Sunt cu persoana căreia îi era adresată scrisoarea aceasta și căreia am vrut să-i dovedesc că Luigi Vampa e un om de cuvânt. Veniți, Excelență, îi spuse el lui Franz, Luigi Vampa vă va spune singur că e foarte mâhnit de greșeala pe care a săvârșit-o. Franz se apropie. Căpitanul făcu câțiva pași spre ei.

— Fiți bine venit printre noi, Excelență, îi spuse el. Ați auzit ce v-a spus contele și ce i-am răspuns eu: voi adăuga că n-aș vrea ca, pentru cele patru mii de plăști la care fixasem răscumpărarea prietenului dumneavoastră, să se fi întâmplat acest fapt.

— Dar unde e prizonierul, întrebă Franz, privind de jur-împrejur cu neliniște. Nu-l văd.

— Nădăjduiesc că nu i s-a întâmplat nimic? zise contele încruntând sprâncenele.

— Prizonierul e acolo, spuse Vampa, arătând cu mâna fundătura în dreptul căreia se plimba banditul de santinelă. Îi voi da de veste eu însumi că e liber.

Căpitanul înaintă spre locul arătat de el ca servind de închisoare lui Albert, iar Franz și contele îl urmară. -

— Ce face prizonierul? întrebă Vampa pe santinelă.

— Căpitane, nu știu, răspuse acesta. De mai bine de un ceas nu l-am mai auzit mișcându-se.

— Veniți, Excelență, spuse Vampa.

Contele și Franz urcară șapte sau opt trepte, având înaintea lor pe căpitan, care trase un zăvor și împinse o ușă. Atunci, la licărirea unei lămpi asemănătoare aceleia care lumina columbarul, putură să-l vadă pe Albert înfășurat într-o manta pe care i-o împrumutase un bandit, culcat într-un ungher și dormind dus.

— Haida, de, nu e tocmai rău pentru un om care urma să fie împușcat la șapte dimineața, spuse contele cu zâmbetul ce-i era caracteristic.

Vampa îl privea pe Albert dormind, cu oarecare admirație. Se vedea că dovada aceasta de curaj nu-l lăsa rece.

— Aveți dreptate, domnule conte, spuse el, omul acesta e, de bună seamă, prietenul dumneavoastră.

Apoi, apropiindu-se de Albert și atingându-l pe umăr, spuse:

— Excelență, vă rog să vă sculați.

Albert întinse brațele, își frecă pleoapele și deschise ochii.

— Aha, spuse el, dumneata ești, căpitane? La naiba, ar fi trebuit să mă lași să dorm. Visam un vis încântător, visam că dansam galopul la Torlonia cu contesa G. Își scoase ceasul pe care îl păstrase ca să-și dea seama de timpul scurs.

— Unu și jumătate noaptea, spuse. De ce dracu mă scoli la oraastă.

— Ca să vă spun că sunteți liber, Excelență!

— Dragul meu, reluă Albert cu desăvârșită libertate de spirit, ține minte pe viitor maxima aceasta a lui Napoleon cel Mare: "Nu mă treziți decât pentru veștile rele". Dacă mă lăsai să dorm, terminam galopul și ți-aș fi fost recunoscător toată viața...Ți s-a plătit va să zică răscumpărarea mea?

— Nu, Excelență.

— Atunci cum sunt liber?

— Cineva căruia nu pot a-i refuza nimic a venit să vă reclame.

— Până aici?

— Până aici.

— Drace, acest cineva este foarte amabil.

Albert privi în juru-i și-l zări pe Franz.

— Cum, tu, dragă Franz, împingi devotamentul până aici? îi spuse el.

— Nu eu, răspunse Franz, ci vecinul nostru, domnul conte de Monte-Cristo.

— O, la naiba, domnule conte, spuse Albert cu voioșie, potrivindu-și cravata și manșetele. Sunteți un om cu adevărat prețios și nădăjduiesc că mă veți primi ca pe veșnicul dumneavoastră îndatorat, mai întâi pentru chestia cu trăsura, apoi pentru aceasta. Și întinse mâna contelui care se înfioră în momentul când să i-o dea pe a sa, dar care, totuși, i-o dădu.

Banditul privea scena cu aer buimăcit. Era de bună seamă, deprins să-și vadă prizonierii tremurând în fața lui și iată că avea unul a cărui dispoziție ironică nu suferise nici o știrbire. Franz era încântat că Albert susținuse, chiar față de un bandit, onoarea națională.

— Dragă Albert, îi spuse, dacă te grăbești, vom mai avea timp să încheiem noaptea la Torlonia. Îți vei relua galopul de unde l-ai întrerupt, astfel că nu-i vei păstra pică lui senior Luigi, care s-a purtat în împrejurarea aceasta ca un om galant.

— Adevărat, spuse el, ai dreptate și vom putea să fim acolo la ceasurile două. Senior Luigi, continuă Albert, mai e vreo formalitate de îndeplinit pentru a mă despărți de Excelența voastră?

— Nici una, domnule, răspunse banditul și sunteți liber ca aerul.

— În cazul acesta, viața e plăcută și veselă. Veniți, domnilor, veniți.

Urmat de Franz și de conte, Albert coborî scara și străbătu sala mare, pătrată. Bandiții stăteau în picioare cu pălăriile în mână.

— Peppino, spuse căpitanul, dă-mi torța!

— Dar ce vrei să faci? întrebă contele.

— Vă conduc, spuse căpitanul. E cea mai mică onoare pe care o pot înapoia Excelenței voastre.

Și, luând torța aprinsă din mâinile păstorului, merse înaintea oaspeților săi, nu ca un valet care îndeplinește o operă de servilism, ci ca un rege care își precede ambasadorii. Când ajunse la poartă, se înclină.

— Și acum, domnule conte, spuse el, vă repet scuzele mele și nădăjduiesc că nu veți păstra nici o ciudă pentru cele întâmplate.

— Nu, dragă Vampa, spuse contele. De altminteri, dumneata îți răscumperi greșelile într-un mod așa de galant, încât sunt aproape ispitit să-ți mulțumesc pentru cele făcute.

— Domnilor, reluă căpitanul întorcându-se spre tineri, poate că invitația nu vi se va părea tocmai atrăgătoare. Dar, dacă vă va veni pofta să-mi mai faceți o vizită, veți fi bine veniți oriunde mă voi afla.

Franz și Albert salutară. Conteles ieși primul, apoi Albert. Franz rămase ultimul.

— Excelența voastră vrea să mă întrebe ceva? spuse Vampa zâmbind.

— Da, mărturisesc, răspuse Franz. Aș fi curios să știu ce citeai cu atâta atenție când am sosit noi.

— *Comentariile lui Cezar*, spuse banditul. E cartea mea de predilecție.

— Hai, nu vii? întrebă Albert.

— Ba da, iată-mă, răspuse Franz. Și ieși la rându-i, din gârlici.

Făcură câțiva pași pe câmpie.

— A, pardon, spuse Albert înapoiindu-se. Îmi dai voie, căpitane?

Și își aprinse țigara de la torța lui Vampa.

— Acum, domnule conte, glăsui el, cea mai mare grabă cu putință. Doresc grozav să închei noaptea la ducele de Bracciano.

Regăsiră trăsura unde o lăsaseră. Conteles îi spuse lui Ali un singur cuvânt arab și caii porniră în goană.

Erau fix orele două la ceasul lui Albert, când cei doi prieteni intrară în sala de dans.

Întoarcerea lor stârni senzație. Dar, deoarece intrau împreună, toate îngrijorările cu privire la Albert încetară pe dată.

— Doamnă, spuse viconteles de Morcerf apropiindu-se de contesă, ați avut ieri bunătatea să-mi făgăduiți un galop. Vin cam târziu și reclam grațioasa făgăduință, dar prietenul meu, a cărui sinceritate o cunoașteți, vă va declara că nu sunt eu de vină.

Și, deoarece muzica tocmai dădea semnalul valsului, Albert își trecu brațul pe după talia contesei și dispăru cu ea în vârtejul dansatorilor.

În vremea asta, Franz se gândea la înfiorarea ciudată care străbătuse trupul contelui de Monte-Cristo în momentul când a fost oarecum nevoit să-i dea mâna lui Albert.

Sfârșitul volumului I

* * *

Continuarea aventurilor o veți afla în volumul următor:

Contele de Monte-Cristo vol. 2

* * *

O formatare unitară făcută de **BlankCd**. Pentru a fi evidențiată de alte formătări, fiecare volum va purta pe lângă numele fișierului și mențiunea: [v. BlankCd]. În aceeași formatare unitară veți mai putea citi:

- Alexandre Dumas - Cavalerul Reginei [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas - Cei Patruzeci și Cinci vol.1 [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas - Cei Patruzeci și Cinci vol.2 [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas - Cei trei mușchetari [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas - Contele de Monte-Cristo vol.1 [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas - Contele de Monte-Cristo vol.2 [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas - Contele de Monte-Cristo vol.3 [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas - După douăzeci de ani [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas - Familia de'Medici [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas - Laleaua neagră [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas - Marchiza de Brinvilliers [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas - Masca de fier [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas - Mână de mort [v. BlankCd]
-

Alexandre Dumas - Otrava și pumnalul familiei Borgia [v. BlankCd]

➤ Alexandre Dumas - Robin Hood [v. BlankCd]

➤ Alexandre Dumas - Viconte de Bragelonne vol.1 [v. BlankCd]

➤ Alexandre Dumas - Viconte de Bragelonne vol.2 [v. BlankCd]

➤ Alexandre Dumas - Viconte de Bragelonne vol.3 [v. BlankCd]

➤ Alexandre Dumas - Viconte de Bragelonne vol.4 [v. BlankCd]

➤ Alexandre Dumas-fiul - Dama cu camelii [v. BlankCd]

În pregătire:

➤ Alexandre Dumas – Cele două Diane [v. BlankCd]

Atenție: Pentru a vă deplasa mai ușor prin e-book, plasați cursorul mouse-ului în Cuprins e-book pe un anumit capitol, apoi apăsați tasta ctrl apoi click-stânga.

Cuprins e-book Conte de Monte-Cristo vol. 1:

[Capitolul I](#) [Marsilia — Sosirea](#)

[Capitolul II](#) [Tatăl și fiul](#)

[Capitolul III](#) [Catalanii](#)

[Capitolul IV](#) [Complot](#)

[Capitolul V](#) [Ospățul de logodnă](#)

[Capitolul VI](#) [Substitutul de procuror regal](#)

[Capitolul VII](#) [Interogatoriul](#)

[Capitolul VIII](#) [Castelul If](#)

[Capitolul IX](#) [Seara de logodnă](#)

[Capitolul X](#) [Micul cabinet de la Tuileries](#)

[Capitolul XI](#) [Căpcăunul din Corsica](#)

<u>Capitolul XII</u>	<u>Tatăl și fiul</u>
<u>Capitolul XIII</u>	<u>Cele o sută de zile</u>
<u>Capitolul XIV</u>	<u>Prizonierul furios și prizonierul nebun</u>
<u>Capitolul XV</u>	<u>Numărul 34 și numărul 27</u>
<u>Capitolul XVI</u>	<u>Un savant italian</u>
<u>Capitolul XVII</u>	<u>Camera abatelui</u>
<u>Capitolul XVIII</u>	<u>Comoara</u>
<u>Capitolul XIX</u>	<u>Al treilea acces</u>
<u>Capitolul XX</u>	<u>Cimitirul Castelului If</u>
<u>Capitolul XXI</u>	<u>Insula Tiboulen</u>
<u>Capitolul XXII</u>	<u>Contrabandiștii</u>
<u>Capitolul XXIII</u>	<u>Insula Monte-Cristo</u>
<u>Capitolul XXIV</u>	<u>Înmărmurire</u>
<u>Capitolul XXV</u>	<u>Necunoscutul</u>
<u>Capitolul XXVI</u>	<u>Hanul de la Pont du Gard</u>
<u>Capitolul XXVII</u>	<u>Istorisirea</u>
<u>Capitolul XXVIII</u>	<u>Registrele închisorilor</u>
<u>Capitolul XXIX</u>	<u>Casa Morrel</u>
<u>Capitolul XXX</u>	<u>5 septembrie</u>
<u>Capitolul XXXI</u>	<u>Italia — Simbad marinarul</u>
<u>Capitolul XXXII</u>	<u>Trezire</u>
<u>Capitolul XXXIII</u>	<u>Bandiți romani</u>
<u>Capitolul XXXIV</u>	<u>Vampa</u>
<u>Capitolul XXXV</u>	<u>Arătarea</u>
<u>Capitolul XXXVI</u>	<u>Mazzolata</u>
<u>Capitolul XXXVII</u>	<u>Carnavalul la Roma</u>
<u>Capitolul XXXVIII</u>	<u>Catacombele de la San-Sebastian</u>

Notes

[←1]

Cine are tovarăș, are și stăpân.

[←2]
Cața

[←3]

Armele să cedeze locul togei.

[←4]

Cântăm surzilor.

[←5]

Când păstorul le încântă.

[←6]

Duci mere la casa bunicului.

[←7]

Frumoasă, nespus de frumoasă.

[←8]

Care ține tare de ceva; îndărătnic.

[←9]

Fugind, cu respirația tăiată.

[←10]

Bărbat drept și tenace în intențiile sale.

[←11]

Nestatornicie, numele tău este femeie!

[←12]

Acum cred că există bandiți italieni.

[←13]

Dacă la orele şase dimineaţa cei patru mii de plăştri nu sunt în mâinile mele, la ceasurile şapte viconte Albert va înceta să existe.